

ఆంధ్రవత్రిక

హామీదవ సంవత్సరాదినంచిక

ఇంగు

స్వరాజ్యసమన్యలు భాషావాఙ్మయచర్చలు

విశాఖపట్టణము

హామీదవ వ్రాసుబడిన అమూల్యవాగ్దానములును అనేకచిత్రపటములును గలవు

ప్రకాశక ముద్రాలయమున ముద్రితము : ఆంధ్రవత్రికాధీనతీజే ప్రకటితము

6-7, పింబుసెట్టి వీధి, జార్జిటౌను, మదగాను

1918-వ సంవత్సరము మే నెల 1-వ తేది

శ్రీరస్తు
శ్రీమహామారుమర్రివైవస్వతః

కాళయుక్తినామ సంవత్సర సిద్ధాంత పంచాంగమ్

శ్రీ: శ్రీకల్యాణ గుణావహం రిపువరం దుస్వప్న గోపావహం గంగాస్నాన విశేష పుణ్యఫలదం గోదాన గుల్మంనృణాం,
ఆయుర్వృద్ధిద ముద్రితం శుభకరిం సంతాపసంప్రదికం నా నాకగ్నుశుశాభనం సముచ్చితం పంచాంగ మాకన్యతాప్స,
శ్రీమద్వంద్యురచందాగాం సుమీహమర మర్దిసిం, జగతాం మూలరం నిత్యం నిష్ప్రత్యూహ ముపాస్మహే.

ఆంధ్రవత్రిక

దినపత్రిక

చందా సం॥కు	రు. 15-0-0.
,, 6 నెలలకు రు.	7-8-0.
,, 3 నెలలకు రు.	3-12-0.
,, 1 నెలకు రు.	1-4-0.

చారపత్రిక

చందా సం॥కు	రు. 2-8-0.
సంచి సహా రు.	3 0 0.
ప్రత్యేక సంచి	రు. 2 0 0.

అమృతాంజనము

లోకవిఖ్యాతి మైన

నిన్యామృతము.

అనోక్షల హృన్మన.

సకలవిధమైన నొప్పులకు

సంవిని వం'ని.

అన్ని ముగిసలనుకాగము లోను

ప్రయోగంలగు.

నామండ్రి 1-3-0. 0 5 0.

ఈ పంచాంగము

మహారాజరాజశ్రీ శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి శ్రీచంద్రకళాశిల్ప ప్రసాద్ బహదూర్ ఈ స్వస్థుడు
చింతిపాటి వంటు జమీందార్ సర్ దేశ్ముఖ్ మన్మథ్ సర్కార్ మున్సిఫాల్ మజిస్ట్రేట్
వైరా దొరవారి సంసాన పండితుర డయిన

పురాణం రామచంద్రకాస్త్రీచే

గుణింపఁబడి

బ్రహ్మగ్రంథి, పురాణం - రామన్మత్త కాస్త్రీగారిచే బడిమ్య రింఁబడినది

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాణశాలయందను ముద్రింపఁబడినది.

ఫలతంత్రము:— ఈ సంవత్సరము గాఢ శుక్రవారము, మంత్రి శని, సేనాధిపతి శుక్రవారము, సుసాధిపతి శుక్రవారము, భాగ్యధిపతి గుక్రవారము, అర్థాధిపతి శుక్రవారము, మేఘాధిపతి శుక్రవారము, రసాధిపతి బృహస్పతి, సేనాధిపతి కుంభవారము, వాల్మీకి దూతుల కర్కశము. పూర్వాభి సప్తమము చక్రగ ఫలించును. కందులు శనగలు మొదలగు లక్ష్మధాన్యములు రిక్తిభూములు శైల్లధాన్యములు బాగుగ ఫలించును. తేనె నెయ్యి మొదలగురసద్రవ్యములకు భరణ కలిగియుండును. వైశ్రమనం గొంచముగ వర్షించును. వైశ్రమనం నెండలు తీక్షణముగ నుండును. ఆహారావ్యయము రిక్తియు లగును. శ్రేష్ఠమున బల్బిచవాముసహితోష్ణబోధి గలుగును. కాని యుచ్చటచ్చట వర్షములు ప్రారంభించి ఘామి చల్లఁబడును. ఆహారమున ఖండవృష్టి. క్రాంతి భౌద్రపదములయందు అక్కిగ వర్షించును. ఆశ్వయుజా నూనెలు నుండును సుసాధిపతియొగ చగునలులు చక్రగ వర్షించును. పశునానుటించు గోపాతుర డగుటచే బతువులు ప్రియమృత్యు గలిగి వర్షింతు. శ్రేష్ఠము 3 భిమవాసరమున నరస్మృతివడి పుష్కరిప్రవేశము గలుగును. రాత్రాగ్ని గావున నుభయము గలంతును. పంటలు బడివీసముల కధికముగ ఫలించును.

అన్యసంవత్సరస్య పుష్కరేణ కలః ౧ - గాగిగిగిగిగి
 కలిముగతాద్వాః గిగిగ
 కాలివాహనకగతాద్వాః గిగిగ
 ప్రభవాదిగతాద్వాః గిగి
 సూర్యకతాద్వాః గిగిగి గిగిగి
 ఘనశీ గిగిగి - గిగిగి

దేవతాస్తుతీః.

ఓం. స్తో. శ్రీమదాగ్నిశి లయ్యతే గాగిశా ద్యభిభూతైః
 యఃపూజ్యతే యదా నిర్వంశం తం వంద్యదానం అవింతాగ్నిశి
 రూపాయ నిర్వంశాయ గుణాత్మకే, సమస్తజగదాధార మూర్తయే
 బ్రహ్మణే నమః. రిద్ధిపూర్ణ మువాన్మహే శివ యజం విష్ణుం శివాం
 భారతీం, లక్ష్మీం విష్ణుభం గురుం గణపతిం వందీశ్వరం ముఖ్యభం.
 అదిత్యేందు మహిష సౌమ్య గురు శుక్రాంత్యుభావీ ధ్వజా,
 నింద్రాగ్నిర్వంశమతా మరాధి పయస్వీ దేవ్యరాన్ నికవీతన్,
 వేదకాస్త్యగ్ధ తత్త్వజ్ఞాన్ సిద్ధాంతాద్వజ పారిగాన్, గురూ వృథామి
 శిరసా సర్వభూః హితేతాన్. శ్రీమదేవధరా దగోద వసతిం
 శ్రీవేంకటేశం స్మర, వాదా భిక్షవ వేషిత్వాగ్ధ ఫలదం బ్రహ్మదేవ
 స్తుతిం. పశ్చా న్యక్తులవై నతం శరీరం శ్రీకల్యణాచీపురి వాసం
 శ్రీలకుతా మనోహర మహం శ్రీరామలింగం భజే.

వైవర్ణ్యవంశావళిః.

స్తో. శ్రీమదేవగిరిలియం సుమీదానందరూపకం, భిక్షాభిష్ట
 ప్రదాతాం వందే వేంకటనాథం. స్తోత్రం కమహంసేవ గదితం
 యస్యైత్ర మేతస్య, వైతాహాగ్ని యద్యద్యద్యహ దహంకార
 ప్రధానాత్మకం. లసిక్ సప్తభి రగ్ధవైః పరివృత్తో ద్వైతైశ్చ
 రిత్యుద్భితా, కాః స్వస్త్వగిరి ర్విభాతి వసుధా పవ్యతే తద్వక్ష్యతే.
 జంబూద్వీపగగ్ధ భారతమహావృత్తు వారాంధ్రం, పశ్చా ద్వైపతి
 వర్ణతోత్తరం? ప్రేతిపూర్వ స్థితి. సంపత్సస్యవిరాజమానగై
 గాత్రం లక్షో మహాసి, భూదేవ్యా ప్రతిక స్మరా విజయసే వ్యా
 ద్ధం సీమాభిధ ప్రమాం జాత. కపాలవంశే ప్రాప్త్యాగ్ం యశ్చ
 వంశే, యస్మై ప్రాగావే భృపము ఇలూ మగ్ధ సంతాంకరితాం,
 యస్యంసేవ్య స్వకలజితం కాశ్యప ప్రస్థ బిగుః, యాగానందా
 వ్యాయవిలసిత ప్రాప్తిమి వ్యవృత్త. శ్రీమాన్ కశ్యపగోత్ర వాత్రి
 విసయో ధీమాద పుగోహాస్యమ, ధీరాంధానిధి పూర్వీమ హినుకర
 స్సిద్ధాంతాస్త్యగ్ధ విత్. గాగనంద ఇలూవరాభివృత్తి లింగార్చ
 మానుగృహ, లక్ష్మీర్వందా సహితః ప్రమాంల విబుధం శ్రీరామ
 కృష్ణాభిధం. యస్య శ్రోత్రపరిపరాపరిగై గావ్యగాడిభి ర్విరితా,
 గంగావిష్ణుపదిగతాం యదీత శృంగం పియాదగృహత్, నానాకాస్త్ర
 విరాచదస్య విరాచః పుత్రాన్ ముఖ్యానితాన్, ప్రాప్తప్రతి ర్విశీయ
 నాన్ రిముఖిః శ్రీరామనిందాభిధ. శేన ముక్త్యగ్ధపురాణాన్ సంవా
 సిగా మయా, ప్రత్యుక్తయతే సవ్య క్షించాంగం సారి సమృతిం.

రాజవంశావళిః.

స్తో. శ్రీవేదశ్రీలలియం రాజ్యలక్ష్మీసమన్వితం, వందాద
 జవయదారం వృహాగ్ధ మహాంధజే. విష్ణోర్వహాగ్ధ మభా
 గమయా. ప్రాసాద ఇందూపరుభృకారం, ఉత్తంగ మాటాగ్గ
 శింశుమాః కృష్ణాత్మకే వేదగి శ్చకా వై. కృష్ణోత్తరీయ విలసత్స
 భులాగ్ధ భాగే సర్వంసహ సరసిజాయత లోచనాయాః, అస్మిన్
 మహీభగవతే స్వయగేంద్రకామి గాగం విభూషితలినా రమతిపృ
 నిత్యం, పుష్కతీగ్రహతారకామఖరుచీః స్వోత్తుంగ తాటాంతుభిః
 ముష్ణతి శ్రీతలోకమాననదిరీ పూర్ణం తమా మోనిశం, విష్ణోర్వర్త
 గృహం స్వకేనవిభో ప్రస్యాగ్మయాద్రేః పశ్చ, కష్టాతీరతే చకాస్తీ
 మహతీ ముక్తీవ్వంభ్యా ఫురి. తేస్యాం సుద్రాజధాన్యాం నియతి
 వసంయో ర్జ్యులిలా రినాయాః, తేభావల్లస్థిగోత్రే జగదుపకృతియో
 జ్ఞా రే ధీరకాంతా.. తేసాం కీర్తిప్రభూతాం విలసతివిదుసాం వాసి
 ర్జ్యులిల్లిభిశ్చ గార్వాత్ ప్రేలింగివాభ్యా నిభిలజనతా స్వాకీయా
 బభూవ. తేసాంవంశే భవముపగతిః కామినాం మనోజ, ప్రాపాస్తా
 నాం తువలంకీత స్వస్థి నాం కిల్బభూజ. మద్రాగ్గిణాం మహిరి
 తిమయ స్పిత్రీవీనాం చ భోజం, వంద్యో రాజ్ఞామవస దమలో
 వేంకటాద్రాగ్ధిగాజా. లనాత్మకాస్త్రయ ఇలూధిపతే నృవాసి,
 ముక్త్యగ్గగననో హి గంగాశిశ్చ, తత్రాపర ప్రదయభూ రిహ
 చిలదమాతీ, తేతే పరాక్రమవినిధి రిత్రువారాః, తత్రాగ్ధోధర
 తాంధ్రంశీకాధిరాన్య వీక్షితో లత్కటాః, కాష్టానేకపదగృహ మయ
 ముమాయ ప్రకృరాభ్యః ప్రభుః. స్వాగ్ధామా తనిబద్ధయోగ్యలభిమాం
 కృష్ణాగ్ధినిదారణాత్, బ్యామేనాం ప్రకళాంకిం మహతాం సా
 ధ్యరిభి వేన్నావనా. తిస్యద్యోనియా తిల శ్వేన్యః శ్రేష్ఠ గుణాద్విత్,
 తమాన్ హేత్యోగ రాజా రత్నగర్భా మహాయత్. తత్రాంతా
 విజితా త్రతా వసువతీ తద్వాహంబంధరా, ప్రదైర్యేణ జితాః
 కిరీదతమభి ప్రస్యాగ్గణే వాసితాః, తద్దాంభర్య మహంబతిః పరము
 పుత్రత్యాత్ర భూర్వభ్యసి, వ్యాదైర్విత్తి ముమాయ హేత్యరవిభం
 ప్రోత్తైస్థ మధ్యానిలః కర్పూత్ర ముమయాగ్రాతః జితశత్రు ర్దణా
 నిత్తిం, విభి ర్వి శతలోక్తిం ప్రచగ్ధమాభ్యగ్రప్రభుః. శ్రీగాజా బహ
 దిర సర్కార్ దేశముఖ ముద్రజాన్మగర్, యస్మై వార మన్నె మల్లన్
 నర జహించార్ ప్ర ప్రసాదితి. నిరుదై క్షిప్తా తప్రాపిద్యత్కుకి
 విభిద్యతే, కాస్తే ద్య రల్లగర్భాం శ్రీ చంద్రమాభిశ్వర ప్రభు..

శ్రీరస్తు.

అగ్ధాస్మిన్ తేతే లోకవ్యవహారాం చాందమావాన్లో గ్రా
 వ్యు.. తేమచలప్రద ధ్యేణదేశే సౌరమావాన్లో గ్రావ్యుః. చాంద
 సౌరమావాన్లోం కారియం క్తనామసంవత్సరం. వింధ్య స్వోత్తరదేశే
 బాన్ధు స్వయమావాన్లో గ్రావ్యుః. బాన్ధు స్వయమావేన ప్రమాదనామ
 సంవత్సరం. అస్మిన్ క్తనో రూద్రయశా నాస్మిన్ క్తనాం. అన్య సమస్త
 కల్యాణాభా నన్య శ్రోతస్మాగ్ని నిత్య నైమిత్తిక కామ్యకర్మానుష్ఠానో
 విత్తకరీయాశంత్ర విత్తవార హేతుభూతిస్య కాశీయంక్తి నామ
 సంవత్సరస్య.

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధావధము.

రాజా శుక్రః మంత్రీ శనిః
సేనాధిప శుక్రః సన్యాధిపః కుజః
ధాన్యాధిప సూర్యః అర్హాధిప శుక్రః
మేఘాధిప శుక్రః రసాధిపా గురుః
నీరసాధిప శుక్రః

ద్రోణనామకో మేఘః.

మేఘో ప్రాగ్నిగ్భావో మేఘ స్తోత్పత్తిః. మేఘఫలం స్తో.
నిరంతరం మహావర్షం చుట్టడేనే లెక్తవచ, అకుశం సర్వభూతానాం
ద్రోణమేఘగృహతీతం.

చతురాధికపరిమితం వర్షం.

అధికప్రమాణం. స్తో. చన్ద్రయోజన విస్తీర్ణం శతయోజన మా
యతేం, అధికస్య ప్రమాణంతు జేహమా నేన గణ్యతే దశభాగా స్సుమ
ద్రేషు భూధరేషుచ సప్తవ, ద్వౌ భాగా భువి పక్షస్య ఏకవర్షస్య
లక్షణం.

వర్షధాన్యాదయః.

వర్షం ధాన్యం గగి శీతంగి తృణం గగి ఉష్ణం ౨ మాయతం
౨ ప్రజావృద్ధిః గగి నాశః గగి రాజవిద్యం గగి ఉగ్రం గగి పుణ్యం
గగి పాపం గగి వ్యాధయః గగి వ్యాధ్యపశునం ౨ అచారః గగి
అనాచారః గగి జన్మాని గగి నాశః గగి దేశోపప్తకః - దేశస్యా
స్థ్యం గగి చోరధయం గగి నాశః గగి అగ్నిధయం ౯ అగ్ని కాంతిః
౯ చ్యవోపద్రవః గగి మృగక్షయః గగి కీటకధయం ౨౧ కీటకక్షయః
గగి మూషకవృద్ధిః ౯ నాశః గగి సర్పధయం ౧౯ సర్పక్షయః గగి
కామః గగి భూధః ౨ మోహః గగి మదః గగి మాత్స్యగ్రం ౯
సుఖం గగి గుళం ౧౯ భోగః ౩ నిద్రంబం ౧౯ మనోవేదనా గగి

ద్వేషః గగి ప్రతిష్ఠా ౨ అప్రతిష్ఠా గగి మన్యస్థలం.
పురుషోత్పత్తిః ౨ స్త్రీయః గగి ధాతురా శుక్రవాసకే త్రయోదశి
శౌర్యం గగి దుష్టనిగ్రహః గగి శిష్టసహాయయోగే కాలవకరణే
అసత్త్వం ౨ విశ్వాసః ౯ అవిశ్వాసః గగి దయయే రవేరాద్ధా ప్రవే
యా సత్త్వం గగి వ్యాయం గగి అవ్యాయం గగి. రాత్రౌ సన్యాశి
గగి కాపట్యం గగి నిష్కాపట్యం ౯ ధార్మికం ౧౯ శాంతికరం ప్రా
గోహాయవృద్ధిః గగి నాశః ౨ సస్యకీటకవృద్ధి పూర్ణఫలం ప్రాక్తం
వృద్ధిః గగి నాశః ౨ మతకవృద్ధిః గగి నాశః గగి తు కాలతిధ్యాదిజం
నాశః గగి వృద్ధిక వృద్ధిః గగి నాశః గగి సస్యకీట
౬ పశువృద్ధిః ౨ నాశః ౯ శుకవృద్ధిః ౬ నాశః ౧౯ ఫలం.
౮ నాశః ౯ తుధా గత్యుష్ణా ౩ నిద్రా ౨ అలగ
గి శాంతం గగి క్రోధః ౯ దంబం ౯ మిత్రభేదః ౨
నిష్పత్తిః ౨ ఫలనిష్పత్తిః గగి ధోమవృద్ధిః గగి నాశః ౨
౯ నాశః ౨ వృగవృద్ధిః గగి నాశః ౨ ఛాగవృద్ధిః రవేర్మేష ప్రవే
అవ్యవృద్ధిః గగి నాశః ౯ గజవృద్ధిః ౯ నాశః ౨ ఉష్ణవృద్ధిః కలహప్రదా,
౨ విద్రవృద్ధిః ౨ నాశః ౧ క్షీణియ వృద్ధిః గగి నాశః ౯ శ్మేషప్రవే
౨ నాశః ౧ గూద్రవృద్ధిః గగి నాశః ౨ మేధవృద్ధిః గగి దేశజేయః
గంకరవృద్ధిః ౯ నాశః ౯ మగతవృద్ధిః ౩ మాణిక్యవృద్ధిః
వృద్ధిః ౩ వైహార్యవృద్ధిః గగి గోమేధికవృద్ధిః ౨ పుష్కర
ఇంద్రనీలవృద్ధిః ౯ ప్రవాళవృద్ధిః గగి మాంజీకవృద్ధిః ౯
వృద్ధిః గగి మనవృద్ధిః గగి రజతవృద్ధిః గగి తామ్రవృద్ధిః ౯
వృద్ధిః గగి లోహవృద్ధిః ౨ అయోవృద్ధిః ౯ త్రపువృద్ధి గగి
గగి రజవృద్ధిః ౬ వ్రహ్మవృద్ధిః గగి శాలివృద్ధిః ౨ కుశభక్తవృద్ధిలు
తీలవృద్ధిః గగి మూషవృద్ధిః ౬ ముద్గవృద్ధిః ౯ సర్ప వృద్ధిః ౬ జీవేష్టము
వృద్ధిః ౨ అశుకవృద్ధిః గగి గోధూమవృద్ధిః గగి కోద్రవవృద్ధిః గగి
నామము

మోహినీ తైలము

౩ తు|| మాత్రగల సీసా 1 కి గ్రా. ౦-12-౦.

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది

ఇది మనోహరిత్రయము జేయు
విద్యార్థులు, స్త్రీదేవ, ఉద్యోగియులు
మొదలగువారికి ముఖనిద్ర, విశ్రాం
తి నిచ్చును. సుందరల మోహ
లానన్యాయలకు ప్రాపగు కరులను
మనోహరముగ జెంచికాపాడును.
ఈ తైలమునందు కల రహస్యీయ
మగు మహాన మెప్పులవిగాదు.
తలవరాచి దువ్వగొనిన ఇరుగు
పొరుగు వారలకుకూడ పరిచుకము
వ్యాపించును. తలలో నుండును

పుట్టినవద్దు. వేయేల ఒకసారి పరీక్షించిన నిజము తెలియగలదు.

కలరా మాత్రలు

మేర్పడి

డబ్బీ 1-కి 12 మాత్రలు.

వెల గ్రా. ౦-10-౧౨

కలరా వ్యాధివలెనే ఒకవిధమైన అంటుబాధ్యము. ఇది కలు
యందు నీటియందు పరమాణువులైన విషపురుగులు చేరుటకు
తల
గలుగును. ఈ పురుగులు శరీరములో శరీర క్రమము జేరువును. కొన
ముఖ్యలక్షణములు:— అస్తీర్తి, కడుపులో స్వల్పపుమెప్పి, వాంతి
లు, విరేచనములు, రోగము హెచ్చినకొలది గంజనిటివంటి విరేచన
ములు, మూత్రము బంధించుట, నాడి క్షీణించుట, శరీరమం దంతట
అతిబాధ, దుర్బలము. ఈ కలరామాత్రలు లోపల ఇవ్వడిన వెంటనే
విషపురుగుల జంపప్రారంభించి, వాంతిభేదలు తగ్గించి, మూత్రము
వెడలించి నాడికి పుష్టికలుగజేయును. తగినవెంటనే మందును తినుట
అవశ్యకము. కలరాయన్ను చూచి నీటిని కాచిత్రాగుట యుక్తము.

అమృతాంజనము డీసో, బొంబాయి, లేక మదరాసు

అమృతాంజనము నకల నొప్పలకు సంజీవివంటిది.

అమృతాంజనమునకు సాటి వేరొండులేదు.

అగ్రాధిపస్య శుక్రస్య ఫలం.

శ్లో॥ అగ్రాధిపే యదా శుక్రే సర్వధాస్యాన్త వృష్టికృత్,
శ్వేతధాన్యం సుఫలితం శుభిత్తం స్యాచ్చ భూశతే. ఇదం ఫలం
సర్వదేశేషు ప్రశస్తం.

మేఘాధిపస్య శుక్రస్య ఫలం.

శ్లో॥ ఆసృష్టి స్సుభిత్తంచ సస్యవృద్ధి ర్నిరాయయం, తీర
ప్రదా స్సుదా గాణః శుక్రే మేఘాధిపే పతి, ఇదం ఫలం సర్వ
దేశేషు ప్రశస్తం.

రసాధిపస్య గురౌః ఫలం.

శ్లో॥ తిల శైలగుడచేద్రా యేగాన్యే సుధుగాదయః, అర్ధ
వృద్ధ్యా ప్రజాయంతే శీపే యని రసాధిపే. ఇదం ఫలం కాంక్షణ
మాగధ దేశయోః ప్రశస్తం.

నీరసాధిపస్య చంద్రస్య ఫలం.

శ్లో॥ ముక్తాఫలం రన్నీ నువల్లభీజం కాంస్యాది వస్త్రాగ్రర
ణంచ సర్వం, వృద్ధిం గతం స్యాన్ముఖిదం హిణోకే చంద్రో ముగా
నీరసాయనో నువేత్. ఇదం ఫలం మహాదేశే ప్రశస్తం.

రవేరార్ద్రా ప్రవేశకాలస్యఫలం.

ఏ తత్సంవత్సర శ్వేత్య శు ౧౨ శుక్రవాసరే త్రయోదశీ
శుభిశా స్వయాధానక్షత్రే సాధ్య నామయోగే కాలవకరణే
నూర్యోదయాది ౪౧-౪౨ శుభిశా భోగసమయే రవేరార్ద్రా ప్రవే
శత్యా త్రత్యాల తిధ్యాదినాం ఫలం. శ్లో॥ రాత్రా సస్యాభి
వృద్ధిః స్యాత్ త్రయోదశ్యాం జయప్రదం, శుక్రే కాంతికరం ప్రో
క్తం మైత్రే హృణాం శుభం భవేత్. సాధ్యే పూర్ణఫలం ప్రోక్తం
కాలవేతు శుభిత్త కృత్, రవే రార్ద్రా ప్రవేశేతు కాలతిధ్యాదిజం
ఫలం.

భరణ్యాది మృగాండల గత చంద్ర ఫలం.

మహాగ్నః.

ఇదం ఫల మంద్రదేశే ప్రశస్తం.

మేఘ సంక్రాంతి ఫలం.

ఏ తిస్సంవత్సర చైత్ర శు ౨ శనివాసరే దివా రవేర్మేష ప్రవే
శత్యాత్ ఫలం. శ్లో॥ దివాచే శ్వేత సంక్రాంతి రనర్థ కలహప్రదా,
అపరాహ్ణే లోకే పేదా శనివాసరే లృగృష్టికృత్, రవే ర్మేషప్రవే
శేతు కాలతిధ్యాదిజం ఫలం. ఇదం ఫలం ద్రావిడ గాఢదేశయోః
ప్రశస్తం.

సూరతి ద్రావకము

సీసా 1-కి వెల రూ. 1-0-0 వి.సి. రూ. 1-4-0.

మూత్రద్వారమునుండి విషద్రవము మూత్రనాళము వశకు
బోయి అక్కడ చిన్న పుండు అగుటవలన శగలోగము ఏర్పడును.
ఇది అంటురోగము. ఒకరివలన మరి ఒకరికి ఏర్పడును. నీలవలన
సంతానము గలుగుటకు ధంగము రావచ్చును. దీని ముఖ్యలక్షణములు:

మూత్రము వెడలకపుడు పోట్లు నలటలు; మూత్రద్వారము
నుండి తెల్లటిగాని, ఎర్రటిగాని, పచ్చటిగాని, చీమువంటి ద్రవము
వెడలుట, పొత్తికడపు నగములు బిగిచియుట; మూత్రకోశమున పో
ట్లు, తిరుచుగా మూత్రవిసర్జనముచేయుట, మూత్రము పోట్లుబోట్లు
గా వెడలుట మొదలగునవి లోగము ప్రారంభించిన వెంటనే నూ
త్రిద్రావకము ఏడుపూటలు నేపించిన నాళముదగ్గర పుండుమాని చీ
యవంటిద్రవము కట్టి మూత్రము ధానాళముగా వెడలను నాళముల
యందలి బిల మానును. ఈ ద్రావకము పాతికలోగములగుడ నతి
తక్కులో మాన్యును. లోగము తిగిలో పూత్రిగ కుడురుటకు మూత్రి
మార్గమును శుభ్రముగా నుంచవలయును. అందుకు గాను ఆమ్లాదు
నిచికారనైట్టి కడుగుట ముక్తము. కోరువాలకు పిచికాయను
అందుటకు ఉపయోగించుచుండును రూ. 0-8-0 లకు పంపబడును.

ఈమందు కోరులోగి పుండుద్రవది శ్రీయైనది, ఎంతకాల
మునుండి బాధపడుచున్నది రోగివయస్సు వ్రాయవలయును. చుండు
వైయంశములబట్టి మార్పుచేయువలయును.

శగలోగము తగిలినవారు బాధ్యము నయనగునట్లు శ్రీసాంగత్య
మును అట్టితిలంపులను మాని వికాంతి గలిగి యుండవలయును.

జీర్ణ రసాయనము

25 మాత్రల డబ్బీ వెల రూ. 1-4-0.

అజీర్ణమునల భుజించిన వస్తువులు
రక్తమునకు సరిగా నూరవు. అజీర్ణము
మిగిలిన లోగములకు కారణము. దీని
వలన శీర్షకోశము లంగు రససానము
క్రమముగ గలుగక దుష్ఫల మేర్పడి
ఆయువు న్నీగించును.

1. ఆకలి లేకపోవుట, 2. అగ్ని
మాంద్యము, 3. మలబద్ధము, 4. కడుపు
బాగాలు, 5. ఆరుచి, పులికేపులు,
6. వికారము, గుండెలలోను గొమ్ములోను నుంట, బరువు, 7. తల
నొప్పి, లిలగియ్యు, 8. చిక్కిపోవుట, 9. జ్వరము, 10. వెన్న పూస
మీదకు ప్రక్షుం గూళ్లలోనుపోటు, ఆయాసము మొదలగునవి. ఈ
గుణము లన్నియు నొకసారియే కనబడకున్నను అజీర్ణము వీటికి
ప్రధానకారణము. అజీర్ణలక్షణములు కనపించిన వెంటనే జీర్ణ
రసాయనము మాత్రలను నేపించిన జీర్ణ శక్తి హెచ్చును, మలబద్ధము
మానును. రక్తము పుష్టిజెందును, అకలి హెచ్చును.

చిరునామా:— అమృతాంజనము డిపో,

బొంబాయి లేక మద్రాసు.

అమృతాంజనము అన్ని తలనొప్పుల మాన్యును.

కాళయక్తి నామ సంవత్సర పంచాంగ పీఠికా

గురువార ఫలం.

అబ్బాది కృషభరాశిస్థిత గురు ఫలం. స్లో. కృషరాశికి తేజవేళకు శ్రీ సువాళసం, మధ్యపృష్టి సుస్వరసాని. నృపాణాం సమగం మహాత్, ఇదం ఫలం శ్రేష్ఠం కు అ పశ్యంత చురి ఊర్ధ్వం మిథునరాశిస్థిత గురుఫలం. స్లో. గుర్బద్రవంత్యే ధువి యగ్గరాశం గతే తీర్తికాః కలహాత్మకాః క్షుభాః కుత్యేయం శత్రుభయం ప్రజానాం కృచిత్కృష్ణం తి పయోధరాశ్య. ఇదంఫల మద్వంతం. ఏతత్సంవత్సరశ్రేష్ఠం. కు ౩ ఖామవాసరే పగవత్తీ పుష్యరేచవేళ.

శనివారఫలం.

అబ్బాది కటక రాశిస్థిత శనిఫలం. స్లో. కుశీగే నూగ్యనుతే ధర్మతీ మువృష్టి ససాన్ధి ఫలాన్వితాస్యాత్, వైశ్వాన్తియూ పంచన దాంతికాశ్య సర్వేవయో వాని వివాళ మి యుః. ఇదం ఫలం భాద్ర పద కు ౧౦ పర్యంత మతిక్షుభ్యం సింహరాశిస్థిత శనిఫలం. స్లో. మృగేర్దనంశ్చే క్షునుతేచనాగా జహామ్య రన్ద్రాయ పధాను గాశ్య. బాన్హికాగంధారకచినోష్ఠ సన్ధానిక వ్యాగ శిశికాశ్యనప్త్యః ఇదం ఫలం ఫాల్గున బ ర పర్యంత మతిక్షుభ్యం వక్రగత్వా కర్కటక రాశిస్థితస్య శనేఫలం పూర్వమేవోక్తం. ఇదంఫల మద్వంతం. అబ్బాది పుష్యమీనక్షత్రస్థితస్య శనేఫలం. స్లో. పుష్యశివో వశిష్ఠి యియనాశ్య లునుయయుః. ఇదంఫలం వైశాఖ కు ౧౦ పర్యంత మతిక్షుభ్యం మోషేనక్షత్ర స్థితస్య శనేఫలం. స్లో. హంతి సార్వ స్థిత మూర్త్య నూమద్ద లయహారగాన్. ఇదంఫలం భాద్రపద కు ౧౦ పర్యంత మతిక్షుభ్యం పహునక్షత్రస్థితస్య శనే ఫలం. స్లో. పితృలిఖ తోర్మి రాన్హికాగంధార వైశ్యహృత్. ఇదంఫలం ఫాల్గున బ ర పర్యంత మతి షుభ్యం వక్రగత్వా మోషేనక్షత్రస్థితస్య శనే ఫలం పూర్వమేవోక్తి మిదంఫల మద్వంతం.

శ్రేష్ఠమృగ్ ప్రతిమధ్యవారఫలం.

స్లో. గుర్బిక్షయధామయభితయశ్య నృపా నృదా ప్రోధమ ఖాః ప్రవత్తాః ససాన్ధి మధ్యాని గవంతిగాః శ్రేష్ఠాని కు యది భామవాసరే.

ఆమాశ్య పంచమీ యుక్తవారఫలం.

అతిశయం.

ఆమాశ్య శుక్లనవమీ యుక్తనక్షత్రఫలం.

స్లో. ఆమాశ్యే శుక్లపక్షేతు నవమీ స్వాతిసంయుతా, వాయు స్వత్ర సంవాతి భూమా బీజం నవాపయేత్.

తత్సప్తమవత్ రోహిణీయుక్త తిథిఫలం.

స్లో. ఆమాశ్యే కృష్ణపక్షేతు రోహిణీ జ్యేష్ఠాదతీయుతా, సర్వ సస్యసమృద్ధిః స్యాద్దృష్టిసంపూర్ణతా భవేత్.

పావకృష్ణామాయుక్త వ రఫలం.

సస్యవర్ధనం.

అస్మిన్నపై పశునాయకో గోపాలస్తవ్యఫలం.

స్లో. పశువృద్ధి ముగ్ధితుంచ పశుసాన్ధి సంపదః, సంపూర్ణ తృణవృద్ధిశ్చ గోపాతీ పశునాయక స్వామాలోద్య నిష్ఠితః దళాం కాధికరాసః.

గురుశుక్రమాధ్యస్థినియః.

వైశాఖ బ ౬ ప్రభృతి శ్రేష్ఠ బ ౬ పర్యంతం గురుమాశ్యం.

ఆశ్వయుజ కు ౧౩ ప్రభృతి పావ కు ౧ పర్యంతం శుక్రమాశ్యం.

మకర సంక్రాంతిఫలం.

ఏకాదశ్యవత్సర పావ కు ౧౨ సోమవాసరే గౌర-౧౮ ఖుటికా

భోగ సుఖయోరవేర్మకర రాశి ప్రవేశత్వాత్ తత్త్వలం సంక్రాంతిపురుష లక్షణం చాభివర్ణ్యతే. స్లో. త్రిశిర్షం ద్వియుఖం పైవంచనక్త్రం త్రినేత్రం, లంబకర్ణం రక్తదంతం లంబద్రుద్ధి నాసికం. అర్ధభాహుం ద్విపాదం చ వికృతం కృష్ణవర్ణకం, శ్రీపుం రూపం! విశేషం సంక్రాంతి నర లక్షణం. అగ్రపురుషగృహ్యాంతు నామదేయ ద్వ్యఫలం వై శ్రీనాథే, చంద్రవోద క స్నానం తద్వ్యఫలం

కర్తవ్యాలహరి

వెల సీసా 1.కి గు. 0-6-0. వి. వహా 0-10-0

ఈ గ్రాహకము వలన చెరిపోటు, చెరిగుండి చీమకాయలు, చెరిదిబ్బడ మొలగు- చెరిట నే వయసుగురు. ౬, 6 బొట్లుచెరిగా పోసివ బాధ వెంటనే తగ్గును.

విలాసము:— అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబు శ్రేష్ఠివిధి, మద్రాసు లేక బొంబాయి.

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పలకు అమృతమువంటిది.

రోమహరి

డబ్బీ 1-కి రు 0-8-0 వి. పి. 0-12-0

ఈ భగ్యమున నీటితో కలిపి పట్టింప రోమములు రెండు గిమిషములలో మొదలంటి ర లిపోవును. దీని వలన చర్మము నలు నెక్కదు, మంటయొండదు. రోమములు రాలిపోవును.

సుభితం. విచిత్రాంబరధారణంత తస్యఫలం శుభం. కుంకుమగంధానులేపనం తస్యఫలం శ్రీజా నుర్యంతం. వశశ్శ్రుష్టధారణం తస్యఫలం తుభ్యయం. రజతపూషణం తస్యఫలం మహాగతిః. తామ్రపాత్రధారణం తస్యఫలం లోహనాశః భక్ష్యాహారః తస్యఫలం ప్రజాపితా. మాతృఫలభక్షణం తస్యఫలం నటవి నాశః. ఆస్యా నుభధారణం తస్యఫలం తువ్యాధ్యధ్యభిషయం. పీఠచ్ఛత్రం తస్యఫలం శుభం. వరాహవాహనం తస్యఫలం రాజపితా. ఊర్ధ్వస్థితావస్థా తస్యాఫలం మృతాదాంబరం. ఉత్తరదిగ్భాగం తస్యఫలం తద్దేశమృతాదాంబరం. గలజ్ఞాచేస్తా తస్యాఫలం శుభం. పత్యఫలం దుర్భితం. తిథిఫలము త్తయం. వారఫలంతేయం. కాలఫలం కాశినాశః. స్తోత్రం సంక్రాంతిపురుషార్ధార్థ వర్ణద్రవ్యం నవృద్ధిదం, తస్మాత్పిన్ద్ర ప్రయత్నేన వర్ణద్రవ్యం నివర్తయేత్. సంక్రాంతి పురుషోష్ఠిత్రికారేదానం స్వకృత్తేః కూస్మాండాదీని విశ్రేణ్యో దద్యాత్ శ్రేయోశ్శుభదేయే.

ఆదాయవ్యయా.

మేష వృత్తికయో రాదాయః ౨ వ్యయః ౮. వృషభ కులయో రాదాయః ౧౧ వ్యయః ౧౪. మిథునకవ్యయో రాదాయః ౧౪ వ్యయః ౧౧. కర్కటక స్వాదాయః ౮ వ్యయః ౧౧. సింహస్వాదాయః ౧౧ వ్యయః ౧౪. ధనుర్వికయో రాదాయః ౧౪ వ్యయః ౧౪. మకరవంధయో రాదాయః ౮ వ్యయః ౮. సర్వాదాయః ౧౪ సర్వవ్యయః ౨౧.

కందాయాః.

ఆశ్వి	భ	కృ	మృ	ఆద్రా	పున	పుష్య	ఆశ్లే
౧	౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬
౨	౦	౧	౨	౦	౧	౨	౦
౩	౦	౪	౨	౦	౩	౦	౪
మ	పూ	ఉ	మ	చ	స్వా	వి	ఆనూ
౪	౭	౨	౫	౦	౩	౬	౦
౫	౦	౦	౧	౨	౦	౦	౦
౬	౦	౩	౦	౪	౨	౦	౩
మూ	పూ	ఉ	శ్ర	భ	శ	పూ	ఉ
౭	౩	౫	౦	౩	౬	౦	౪
౮	౦	౦	౧	౨	౦	౦	౦
౯	౦	౩	౦	౪	౨	౦	౩

దంతచూర్ణము

డబ్బీ 1-కి వెల రూ. 0-2-0 12-కి రూ. 1-2-0

ఈ దంతచూర్ణముతో పండ్లు తోమటవలన చిగుళ్లు గట్టి పడును. చిగుళ్ల నుండి రక్తము కారకుండును. నోటి దుర్గంధము లేక యుండును. పండ్లు ముల్గములవలె తెల్లగా నుండును.

సర్వ సామాన్యముగ వాడుటకు దగియున్నది.

వన్నె యోగములు.

వైత్రియన రవి వాయుచంద్ర వాయు నాడులయందు బుధగురువులు వాయునాడియందు రాహుకేతువులు దహననాడియందు సంచరించుటచే నుష్టవాయువులు మోడుగ నుండును. శని ముందుగుజాడం నడచుచున్నందున రోగభయము గలుగును. కుజశనిలు మేఘునాడియందు శుక్రచంద్రులు జలనీర నాడులయందు సంచరించుటచే గ్రాంతముగ వర్తింతును. వైశాఖమున రవి బుధులు వాయుచంద్ర వాయునాడులయందు గురు రాహుకేతువులు దహననాడియందు శుక్రచంద్రులు దహననాడులయందు సంచరించుటచే దాహ నుభిక్తముగ నుండును. గురుశని పృథ్వీంకసంచారము గలిగినందున నాహారధాన్యములకు ధగించును. కుజాడం గలనాడియందు శని మేఘు నుధానాడులయందు సంచరించుటచేతిను గుర్వి స్తవయయోగ ముండుటచే వర్తింతును. ఉత్తరాశువారహుగ ముండుటచే గొన్నిస్థలముల వర్తింపక పోవును. శ్రేష్ఠమున రవి దహననాడియందు బుధుచంద్రులు వాయుదహన నాడులయందు గురువు దహననాడియందు శుక్రచంద్రులు వాయుచంద్ర వాయునాడులయందు రాహువు వాయునాడియందు గేతువు దహననాడియందు సంచరించుటచే బడమటి గాడ్పులు మోడుగ నుండును. కుజాడం జలనీర నాడులయందు శని సుధానాడియందు మాసాంతమున బుధుచంద్రులు నీరజనాడులయందు సంచరించుటచేతిను రోహిణీశుక్రయోగ మున్నందునక వర్తింతును. మాసాదియందు గురుకేతుసమాచారముండుటచే యుద్ధభయము గలుగును. ఆషాఢమున రవి జల మేఘునాడులయందు బుధుచంద్రులు మేఘునుధానాడులయందు గురువు నీర నాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతిను శక్యస్తవయముగలుగుటకు బుధుచంద్రులు పుష్యమియందుండి యుండును. చంద్రులయందు జక్కంగ వర్తింతును. కుజశుక్రలు దహననాడియందు రాహువు వాయునాడియందు గేతువు దహననాడియందు సంచరించుటచే ఖండాంగమున ఖండవృష్టి గలుగును. శని కుజులకు నడుమ బుధుచంద్రులు నడచుటచేతిను, ఈ మాసమున ప్రాతః భోద్రవద మాసములయందును కాలసర్పయోగ ముండుటచేతిను రాజకలహములు మొండగును. ప్రాతఃమున రవి బుధ శుక్రలు సుధామేఘునాడులయందును గురువు నీరనాడియందును శని సుధానాడియందును సంచరించుటచేతిను శక్యవయచుగుటకుబుధుచంద్రులు శుక్రయోగముండుటకు జక్కంగ

దంతశూలహరి

వెల సీసా 1-కి 0-8-0 వి. పి. సహా 0-12-0

దంతశూలకు వైత్రియ, రసపట్టు, పుష్పిపన్నులు, కుల్లిన కడిలిన దంతములు మొదలగునవి కాగణములు. నొప్పిగలచోట దూచినచందులూ తడిపి పెట్టిన నొప్పి మెండునే పోవును.

అమృతాంజనము డిబ్బీ, బొంబాయి లేక మద్రాసు.

అమృతాంజనము వాయుపురోహిణి వజ్రాయుధము.

కాశ్యపుక్తి నామ సువత్సర కంచాగ్ల పీఠికా

వర్షంను నది తోచుచున్న గాని తుజరాచువులు వారువాక్కి కృత్రులు గు గురులు సమస్తకరుం దుండినందున నుత్తరాచుధా యందును గేతువు దహనవాడియందును సంచరించుటచేతను స్వాస్తి తుజరాచుగ ముండుటను కృత్రునిక నుండు శని నడచుటచేతను ఖండ వృద్ధి గలుగును. భూద్రవపదమున గవి మేఘులనిగి నాకులయందు బుధశుక్రకులు నుధామేఘ జలనాడులయందు గురువు నీగబలనాకుల యందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను శనికి నక్షత్ర చలనము గలుగుటను కృత్రుడు దూర్వున మహాపంచ కాంక్ష గ నక్షత్రయలయందు సంచరించుటచేతను విశాఖాతుజరాచుగ ముండు టను సకల చేతయలయందు జక్రక వర్షింపును. ఆశ్వమీజయన గురువు జలనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను బుధశుక్రకులకు ముందు రవి నడచుటచేతను హస్తాశుక్రయోగ ముండు టను వర్షింపును. రవి తుజ బుధ శుక్ర కేతువులు దహన వాయు చండ వాయు నాడులయందు రాహువు వాయునాడియందు సంచ రించుటచేతను శ్యేష్టాశుజరాచుగ ముండుటను గొన్ని ఫలముల నంతగా వర్షింపదు. బుధునికి ముందు గుజాడు నడచుచున్నందున సస్యనా శిము సుంభవిందును. కృత్రుడు హస్తాశుక్రమం దుండి యున్నందు టచే నుత్తర్వ పశువ్యాధు లుండుటచును. కాంక్షియన గురుడు జల నాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను బూర్వా సుధాతుజరాచుగ ముండుటను వర్షింపును గాని రవి శుక్రకులు గండ వాయునాడియందు గుజాడు దహన నాడియందు బుధగడు చండ వాయుదహన నాడులయందు రాహు శివువులు వారునాడియందు సంచరించుటచేతను గవి శుక్రకులకు ముందు గుజాడు నడచుటచేతను గొంత వర్షప్రతిబంధక మేగ్గుడును. గురుకులును సమస్తకరుండు న్నుందున తుధాశక్త్రుభయము గలుగును. మార్గశిర్ష మున గుజగురులు జలనీర నాడులయందు శని సుధానాడియందు సంచరించుట శ్యేష్టాశుక్రయోగ ముండుట వర్ష హేతువులే కాని రవి బుధ శుక్రకులు దహననాడియందు రాహు కేతువులు వాయునాడియందు సంచరిం చుటచేతను కృత్రునికి ముందు గుజాడు నడచుచున్నందున గురు

తుజరాచుగ ముండినందువన మిక్కిలిగ వర్షింపదు. గురుకుక్రకుల సమ స్తకరుం దుండినందున శని సింహమున వక్రించి యుండుటచేతను లోకిపడ గలుగును. ఈ మాసము మొదలు వర్షరాంకిమునజుత శని క్షత్రచియింపి ర జాచు బుజాశుక్ర గలవాడ గురుచే వర్షాభిష యని నోచుచున్నది. హేమమున రవి నీరజల మేఘనాడులయందు గుజాడు సుధామేఘనాడులయందు గురువు నీర నాడియందు కృత్రుడు జలమేఘ సుధానాడులయందు శని సుధానాడియందు సంచరించుట చేతను కృత్రుడు ముటను నుత్తరాచుధా కృత్రయోగ ముండుటను నచ్చుచు వర్షింపును. ఈ మాసమున బ్రహ్మసమునను గుజశుక్రకులు గలిసి యున్నందున రాజకలహములు గలుగును. కృత్రుడు డుత్తరాచు ధాశుక్ర మంతుండి యుండుటచేత బ్రహ్మలాహర ధాన్యమునకై తహ తహ పడుదురు. మామున రాహువు వాయుచండ వాయు నాడులయందు గేతువు వాయునాడియందు సంచరించుట వర్ష ప్రతిబంధక మయినను రవి సుధామేఘ నాడులయందు గుజ బుధ శుక్రకులు సుధామేఘ జలనీరనాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శని సుధానాడియందు సంచరించుటచేతను బూర్వాభాద్రాతుజరాచుగ ముండుటను బట్టి కొన్ని వోటుల గొంచుముగ నయినను వర్షింపును. ఫాల్గునమున రవి నీరజలనాడులయందు గురువు నీరనాడియందు శని సుధానాడి యందు సంచరించుట మాసాగియందు గుం బుధశుక్రకులు లలిసి గుండుట సు రోగములు. తులసగులు దహననాడియందు శుక్రకుడు దహనవాయుచండ వాయు నాడులయందు రాహువు చండ వాయు నాడియందు గేతువు వాయునాడియందు సంచరించుట రేవతీతుజరాచుగ ముండుట తుజాడు 15దమమార్గమున రవి నడచుట ముత్తిరాభాద్రాతుజరాచుగ ముండుట యువయోగములు. జనయోగ బలమే మందు బుధశుక్రకులకు పద్ధత గుజాడు నుండున గాని పీఠము. బుధగు గుజాచుగ లలిసి యున్నందున వెలలుండును.

జ్యోరహరి

సీసా 1-కి వెల రూ. 0-12-0. వి.పి. సహా రూ. 1-0-0

జ్యోరము శరీరమునందు రక్తి శేదము, రక్తగతి భేదమువలన గలుగును. సా ధారణముగా నీటి, గాలి, ఫలపు మా ర్గులవలన కేహ యనకు గానికలనను జ్యోరము వచ్చును. జ్యోరహరిని అయి గు పూటలు నేపించిన పట్టు విడుపు బ్రోగములు, చలి పురాణ జ్యోరములు మొదలగు సమస్త జ్యోరములు మాను ను; అతిత హేమ్యును; చులబద్ధము

మానును, రక్తశుద్ధియగును; కొద్ది గినములు నేపించిన శరీరము యధా స్థితికిగి అనోగ్యము గలిగియుండును.

వాముకర్పూర సారము.

సీసా 1-కి 0-6-0 వి. పి. రూ. 0-10-0.

ఇది అజిర్ణము, కనుపునెమ్మి, అజిర్ణ విరేచనములు, రక్తివిరే చనములు, వాతులు, నాంతిభేదలు మొదలగువానికి ఉపయోగిం చును ముఖ్యముగా చిన్నిపిల్లలకు వాడుటకు యోగ్యమైనది. అజి గ్యము వగైరాలను వెంటనే మాన్పును. కలరాగురు, గర్భవిరేచనము లకును మంచివంగు.

వలయు హరు:—అమృతాంజనము డిపో,

6 తంబు శెట్టిపిద్ది, మద్రాసు

తేకి 109 ప్రేరిరోడ్డు, భోర్లు బొంబాయి.

అమృతాంజనము బెణుకులను ఛేదించును.

శుభమునూర్చునట్లుండు.

చైత్ర బ. ౨ ఆ, అనూ, రాత్రా వివాహాదీనాం మినో రహితః
 " బ. ౩ సో, జ్యేష్ఠా, దివా, వివాహాదీనాం మినో రహితః
 " బ. ౬ గు, ఉషా, రాత్రా వివాహాదీనాం మినో రహితః
 " బ. ౧౦ సో, ఉభా, రాత్రా వ్యాపార ప్రారంభస్య మినో రహితః
 వైశా, శు. ౨ ఆ, రో, దివా, వివాహాదీనాం వృషభో రహితః
 " " " " రాత్రా వివాహాదీనాం మినో రహితః
 " శు. ౩ సో, మృ, దివా, వివాహాదీనాం వృషభో రహితః
 " శు. ౬ కు, మ, రాత్రా వివాహాదీనాం మినో రహితః
 " శు. ౧౦ సో, మా, రాత్రా వివాహాదీనాం మేషో రహితః
 క్రావ, శు. ౪ క, మా, రాత్రా వివాహాదీనాం మేషో రహితః

రహితః
 " శు. ౫ సో, చి, రాత్రా వివాహాదీనాం మిథునం రహితం
 " బ. ౨ క, ఉభా, రాత్రా వివాహాదీనాం మిథునం రహితం
 " బ. ౪ గు, రో, దివా, వివాహాదీనాం కన్యా రహితా
 మాఘ శు. ౩ సో, శత, దివా, అన్న ప్రాశాదీనాం మినో రహితః
 " శు. ౬ గు, ఆశ్వి, దివా, ఉపనయనాదీనాం మినో రహితః
 " శు. ౧౩ బు, పున, దివా, ఉపనయనాదీనాం మినో రహితః
 " బ. ౧ క, మ, దివా వివాహాదీనాం మినో రహితః
 ఫాల్గున బ. ౧ సో, ఉభ, దివా వివాహాదీనాం మేషో రహితః

వాస్తువిషయము:—భాద్రపద చాత్యయజ కా రికమాస
 ములఁ బూర్వశరన్నుగా, మాధ్వశిన్న పావమానుమాసముల దక్షిణ
 శరన్నుగా, ఫాల్గున చైత్ర వైశాఖమాసములఁ బశ్చిమశరన్నుగా, జ్యేష్ఠా
 మాఘ శ్రావణమాసముల నుత్తరశరన్నుగా, వాస్తపురుషుడు వాసుదేవ
 మును దలంకించు నిడికొని శయించును. అతనిదృష్టియుఁ బాదములఁ
 గలదిట్లు నాయమాసముల నిండ్లు గట్టఁ గూడదు.

గౌరీపతనఫలం:— శిరశి కలహః. లలాటే బంధుదర్శనం.
 భ్రూయ్యుగ్మే రాజానుగ్రహః. భ్రూమధ్యే నిరర్థకం. ఉత్తరోష్ఠే
 ధనవృద్ధిః. అధరోష్ఠే ధనలాభః. నాసికాగ్రే వ్యాధిసంభవః. దక్షిణ
 కర్ణే దీర్ఘాయుః. వామకర్ణే వాణిజ్యలాభః. నేత్రయ్యుగ్మే కారాగ్రహ
 ప్రాప్తిః. యువకే రాజదండః. వక్షో భయం. కంఠే శత్రునాశనం.
 దక్షిణభుజే సదారోగ్యం. వామభుజే శ్రీసంభాగః. వామమణి
 బంధే యశః. దక్షిణమణిబంధే పీడా. ప్రసయ్యుగ్మే దోషః. ఉదరే
 ధాన్యలాభః. వక్షసి నాభౌ ధనలాభః. పార్శ్వయోర్భుచులాభః.
 ఉరదక్షిణే పితరీవం. శామజంఘయోన్ముఖం. పాదయోః ప్రయాణం
 వృత్తభాగే శుభం. హృదయే ధనవృద్ధిః. కేశాంతే మృత్యుభయం.
 గౌరీపతనఫల మేవం ద్రవ్యవృత్తిం. కృతకలాసస్థాపిత మేవఫలం.

యోనిపాతనము:— ఆశ్విని శత తారలు గుఱ్ఱములు.

భరణీరేవతు లేనుంగులు. కృత్తికా పుష్యము లజములు. రోహిణీ మృగ
 శిర్షలు పాములు. ఆర్ద్రామూలలు తునకములు. అశ్లేషా పునర్వసులు
 పిల్లలు, మహాపురావస్థులు లెలుకలు. ఉత్తరా ఫల్గువృత్తరా
 భాద్రలు గోవులు. మాస్తాస్వాతు లెలుబోతులు. చిత్రాచిరాభలు
 పెద్దత్రులు. అనూరాధా జ్యేష్ఠలు లేళ్లు. పూర్వాషాఢా శ్రవణ
 ములు కోతులు. ధనిష్ఠాపూర్వాభాద్రలు పింహములు. ఉత్తరా
 షాఢాభిజిత్తులు ముంగిసలు. వీనిని విచారింపి విరోధజంతునక్షత్ర
 ములు గల శ్రీ పురుషులకు వివాహముఁ జేయఁగూడదు.

అబ్రాదికృత్యము.

సంవత్సరాది దినమున నుదయమున లేచి వజ్రాచారక్రమమున
 స్నానసంధ్యాధ్యక్ష స్నానములఁ దీర్చుకొని మిత్రబంధుకర్మముతో
 గూడి వస్త్రభూషణాదుల నలంకరించుకొని యుదయస్కంధుడై కాని
 ప్రాగ్మఖండై కాని దైవజ్ఞసమ్ముఖమునఁ గూర్చుండి విష్ణుశ్లోకముని
 సరస్వతిని నక్షత్రములను దైవజ్ఞుని బ్రాహ్మణులను గురువును
 బూజించి సాంగోపాంగముగ సంవత్సర ఫలమును వివరలయును.
 ప్రభవయామమున శర్మరాష్ట్రపురసమ్మిశ్రమగు నింబకుసుమమును
 భక్షింపవలయును. ఇట్లొనరించినే సంవత్సరమంతయు సౌఖ్యవాయు
 మయి యుండునని కాస్త్రము.

దైవజ్ఞ లక్షణము:— స్తో. అశ్వేషీ నిత్యసంతోషి గణి
 తాగమపారగః, ముహూర్తగుణదోషజ్ఞో వాగ్మీ కుశలబుధిమాన్,
 కాంతశ్చాచ్యుత వాక్సామ్య శ్రీకాలజ్ఞో జితేంద్రియః, నిత్యకర్మ
 రహియోగి సదైవజ్ఞః ప్రక్షిప్తః. దశదినకృత్సోమం హంతిసిద్ధాంత
 వేదా త్రినిజనితమహా స్త్రంత్రవేదా నరాణాం, కరణభగణ వేదా
 చైకరాత్రోత్తపాపం జనయతి బహుపాపం త్యేకనక్షత్రమాచీ. అని
 దిత్యైవ యచ్చాస్త్రం దైవజ్ఞత్వం ప్రపద్యతే, నక్షత్రసూచినభ
 వే త్వర్వకర్మబహిష్కృతః.

పంచాంగశ్రవణఫలం

స్తో. యశ్శృంగోతి భద్ర శుక్లవక్షతే వర్ష నాభ సచివాదికం
 ఫలం, ప్రాశ్నయో దురితముక్త విగ్రహ శ్చాయో రధమతులం యశ
 న్ముఖం, కన్యానశికాంచన దిగ్విజానాం గహం సహస్రం సతతం
 ద్విజేభ్యః, దత్వా ఫలం యల్లభతే మమవ్య ధైత్యఫలా వ్యభిజలం
 చ శృణ్వత్. ఆయుర్వృద్ధిం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిం నిత్యానోగ్యం
 సంపదం నిర్విషాయం, అభిప్రాయా నా ముత్సవానామహుత్తిం యచ్ఛం
 త్యేతే తస్మిన్ దాధీశమఖ్యాః. రాజామంత్రి సస్యనాథో రశేశ స్సేనా
 ధీశః ధాన్యపా నీరసేశః, అఘాధీశః కించ మేహాధినాథో దద్యుః
 శ్రేయః శృణ్వతాం తత్ఫలం. శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

అమృతాంజనము ఒంటి తలనొప్పికి ఉపయోగమైనది.

కుజచారః.

శ్రైత్ర, శుభగు, శ్రీపూప 3 వక్రీ కుజః
 ,, శుభ ౧౨ సో, కుజవక్రత్యాగః
 శ్రైత్ర, శుభ ౧౧ మం, ఉభ ౧ కుజః
 ,, బ ౭ క, ఉభ ౨ కన్యాయాం
 శ్రేష్ఠ, బ ౧ మం, చా ౧ కుజః బ్రుజ్యోకుజః
 ఆహ, శుభ ౧౨ క, చి ౧ కుజః
 ,, బ ౯ గు, చి ౩ కులాయాం కుజః
 శ్రా, శుభ ౧౨ సో, పూ ౧ కుజః
 ,, బ ౧౨ సో, వి ౧ కుజః
 భాద్ర, శుభ ౧౨ మం, చి ౨ వృష్టి కే కుజః
 ,, బ ౨ ఆ, అమా ౧ కుజః
 ఆశ్వ, శుభ ౬ శు, శ్రే ౧ కుజః
 ,, బ ౧౧ బు, మా ౧ ధనుషి కుజః
 కార్తి, శుభ ౧౨ ఆ, పూ ౧౨ కుజః
 మాగ్, శుభ ౨ గు, ఉహ ౧ కుజః
 ,, శుభ ౬ సో, ఉహ ౨ మకరే కుజః
 ,, బ ౧౨ ఆ, శ్ర ౧ కుజః
 పౌష, శుభ ౬ బు, ధ ౧ కుజః
 ,, బ ౧ శు, ధ ౩ కుంభే కుజః
 ,, బ ౯ క, క ౧ కుజః
 మాఘ, శుభ ౧౧ మం, పూ ౧౨ కుజః
 ,, బ ౯ సో, పూ ౧౨ ర మీనే కుజః
 ,, బ ౧౩ శు, ఉభ ౧ కుజః
 ఫాల్గు, బ ౨ క, పశ్చాదస్తమితో కుజః
 ,, బ ౧ సో, ర ౧ కుజః

బుధచారః

శ్రైత్ర, శుభ ౨ బు, బుధకారంభః
 ,, శుభ ౧౧ ఆ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
 ,, బ ౧౨ మం, ప్రాగుదితో బుధః
 ,, బ ౩౦ శు, బుధవక్రత్యాగః
 శ్రైత్ర, బ ౯ ఆ, కృ ౨ వృషభే బుధః
 శ్రేష్ఠ, శుభ ౨ సో, ప్రాగుప్రమితో బుధః
 ,, శుభ ౧౧ గు, మృ ౩ మిథునే బుధః
 ,, బ ౧౨ శు, పునరకర్కటకే బుధః
 ఆహ, శుభ ౬ ఆ, పశ్చాదుదితో బుధః
 ,, శుభ ౧౨ మం, మ ౧ సింహే బుధః
 శ్రా, శుభ ౬ మం, బుధకారంభః
 ,, శుభ ౧౦ క, పశ్చాదస్తమితో బుధః

శుక్రచారః

శ్రా, బ ౧౨ సో, ప్రాగుదితో బుధః
 ,, బ ౩౦ గు, బుధవక్రత్యాగః
 భాద్ర, బ ౯ క, ఉభ ౨ కన్యాయాం బుధః
 ,, బ ౩౦ క, ప్రాగుప్రమితో బుధః
 ఆశ్వ, శుభ ౧౧ బు, చి ౩ కులాయాం బుధః
 ,, బ ౧౨ క, వి ౨ వృష్టి కే బుధః
 కార్తి, శుభ ౩ బు, పశ్చాదుదితో బుధః
 ,, బ ౬ క, మా ౧ ధనుషి బుధః
 మాగ్, శుభ ౨ గు, బుధవక్రత్యాగః
 ,, శుభ ౧౨ ఆ, పశ్చాదస్తమితో బుధః
 ,, శుభ ౧౨ మం, శ్రే ౨ వృష్టి కే బుధః
 ,, బ ౯ బు, ప్రాగుదితో బుధః
 ,, బ ౧౧ క, బుధవక్రత్యాగః
 పౌష, శుభ ౬ బు, మా ౧ ధనుషి బుధః
 ,, బ ౧౦ ఆ, ప్రాగుప్రమితో బుధః
 ,, బ ౧౩ బు, ఉహ ౨ మకరే బుధః
 మాఘ, బ ౧ క, ధ ౩ కుంభే బుధః
 ,, బ ౧౩ శు, పశ్చాదుదితో బుధః
 ఫాల్గు, శుభ ౨ మం, పూ ౧౨ ర మీనే బుధః
 ,, బ ౩౦ సో, బుధవక్రత్యాగః

గురుచారః

శ్రైత్ర, శుభ ౧౨ శు, రో ౨ గురుః
 శ్రైత్ర, శుభ ౨ ఆ, మృ ౧ గురుః
 ,, బ ౯ సో, మృ ౨ గురుః
 ,, బ ౬ శు, పశ్చాదస్తమితో గురుః
 శ్రేష్ఠ, శుభ ౨ సో, మృ ౩ మిథునే గురుః
 ,, బ ౧ మం, మృ ౨ గురుః
 ,, బ ౬ ఆ, ప్రాగుదితో గురుః
 ఆహ, శుభ ౧౨ మం, ఆర్ద్రా ౧ గురుః
 ,, బ ౨ గు, ఆర్ద్రా ౨ గురుః
 శ్రా, శుభ ౨ క, ఆర్ద్రా ౩ గురుః
 ,, బ ౨ బు, ఆర్ద్రా ౨ గురుః
 భాద్ర, శుభ ౧౩ బు, పున ౧ గురుః
 ఆశ్వ, బ ౩౦ ఆ, గురువక్రత్యాగః
 మాగ్, బ ౨ గు, ఆర్ద్రా ౨ వక్రీ గురుః
 పౌష, శుభ ౧౨ సో, ఆర్ద్రా ౩ వక్రీ గురుః
 మాఘ, బ ౨ బు, ఆర్ద్రా ౨ వక్రీ గురుః
 ,, బ ౩౦ ఆ, గురువక్రత్యాగః
 ఫాల్గు, శుభ ౧౨ గు, ఆర్ద్రా ౩ బుజ్యోగురుః

శనిచారః

శ్రైత్ర, శుభ ౨ క, క ౩ శుక్రః
 ,, బ ౨ మం, పూ ౧౨ ర మీనే శుక్రః
 శ్రైత్ర, బ ౨ సో, ఆశ్వ ౧ మేషే శుక్రః
 శ్రేష్ఠ, శుభ ౧౩ క, కృ ౨ వృషభే శుక్రః
 ఆహ, శుభ ౧౦ గు, మృ ౩ మిథునే శుక్రః
 శ్రా, శుభ ౧౨ సో, పునరకర్కటకే శుక్రః
 భాద్ర, శుభ ౧ శు, మ ౧ సింహే శుక్రః
 ,, బ ౧౧ సో, ఉభ ౨ కన్యాయాం శుక్రః
 ఆశ్వ, శుభ ౧౩ శు, ప్రాగుప్రమితో శుక్రః
 ,, బ ౧౨ గు, చి ౩ కులాయాం శుక్రః
 కార్తి, శుభ ౧౨ ఆ, వి ౨ వృష్టి కే శుక్రః
 మాగ్, శుభ ౨ బు, మా ౧ ధనుషి శుక్రః
 పౌష, శుభ ౧ శు, పశ్చాదుదితో శుక్రః
 ,, శుభ ౨ క, ఉహ ౨ మకరే శుక్రః
 ,, బ ౧౨ మం, ధ ౩ కుంభే శుక్రః
 మాఘ, బ ౬ శు, పూ ౧౨ ర మీనే శుక్రః
 ఫాల్గు, బ ౧ సో, ఆశ్వ ౧ మేషే శుక్రః

శనిచారః

శ్రైత్ర, శుభ ౧౧ మం, ఆశ్వ ౧ బుజ్యో శనిః
 శ్రేష్ఠ, బ ౨ బు, ఆశ్వ ౨ శనిః
 ఆహ, బ ౧ బు, ఆశ్వ ౩ శనిః
 ,, ,, ,, పశ్చాదస్తమితో శనిః
 శ్రా, శుభ ౧౨ సో, ఆశ్వ ౨ శనిః
 ,, బ ౨ గు, ప్రాగుదితో శనిః
 భాద్ర, శుభ ౧౦ ఆ, మ ౧ సింహే శనిః
 ఆశ్వ, శుభ ౧౨ గు, మ ౨ శనిః
 మాగ్, శుభ ౨ మం, శనివక్రత్యాగః
 మాఘ, శుభ ౨ ఆ, మ ౧ వక్రీ శనిః
 ఫాల్గు, బ ౨ గు, ఆశ్వ ౨ కర్కటకే వక్రీ శనిః

రాహుకేతుచారః

శ్రేష్ఠ, శుభ ౧ ఆ, శ్రే ౨ వృష్టి కే రాహుః
 ,, మృ ౨ వృషభే కేతుః
 శ్రా, శుభ ౨ ఆ, శ్రే ౩ రాహుః మృగశేతుః
 ఆశ్వ, శుభ ౨ ఆ, శ్రే ౨ రాహుః రోహిణీశేతుః
 మాగ్, శుభ ౧౧ క, శ్రే ౧ రాహుః రోహిణీశేతుః
 మాఘ, బ ౧ క, అమా ర రాహుః రోహిణీశేతుః

అమృతాంజనము

అన్నినొప్పలకు జగత్ప్రసిద్ధిగాంచిన దివ్యామృతము. వేలకు వేలు విక్రయము.

అమృతాంజనము దివో, రీ తంబు శెట్టిపిళ్ళి, మద్రాసు లేక 109 ఫోరోడ్డు, ఫోర్టు బాంబాయి.

అమృతాంజనము తేలుబాధను తీసివేయును.

గారి పంచాంగము. దిన ప్రమాణమును గాని, రాత్రి ప్రమాణమును గాని, చైభాగింపఁగా వచ్చిన లబ్ధము ముహూర్తము

పగటి ముహూర్తములు.

ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧ ఉద్యోగ	అమృ	రోగః	విష	ఉద్యోగ	రోగః	విష
౨ లాభః	విష	ఉద్యోగ	అమృ	విష	జ్వరః	అమృ
౩ విష	ఉద్యోగ	జ్వరః	శుభం	జ్వరః	అమృ	జ్వరః
౪ అమృ	లాభః	లాభః	ఉద్యోగ	లాభః	కలహః	ఉద్యోగ
౫ శుభం	జ్వరః	అమృ	రోగః	అమృ	లాభః	శుభం
౬ ధనం	అమృ	ఉద్యోగ	శుభం	విష	శుభం	లాభః
౭ అమృ	లాభః	విష	ధనం	కలహః	ధనం	ధనం
౮ విష	ధనం	లాభః	అమృ	జ్వరః	లాభః	లాభః

రాత్రి ముహూర్తములు.

ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
శుభం	రోగః	జ్వరః	లాభః	శుభం	అమృ	విష
అమృ	లాభః	ఉద్యోగ	రోగః	రోగః	జ్వరః	ఉద్యోగ
జ్వరః	ఉద్యోగ	కలహః	విష	కలహః	కలహః	శుభం
రోగః	ధనం	లాభః	ఉద్యోగ	లాభః	లాభః	అమృ
కలహః	రోగః	రోగః	శుభం	ఉద్యోగ	శుభం	కలహః
లాభః	అమృ	లాభః	లాభః	జ్వరః	ధనం	రోగః
ఉద్యోగ	విష	ఉద్యోగ	ధనం	లాభః	అమృ	లాభః
రోగః	జ్వరః	ధనం	లాభః	ఉద్యోగ	విష	లాభః

నవగ్రహము లాయాస్థానముల నుండునపు డిచ్చెడి ఫలములకు దెలియఁజేయు చక్రము.

	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవిః	చలనం	భయం	సంపత్	మానహానిః	చాంచల్యం	శత్రునాశః	జేహషీడా	రోగః	భయం	లాభః	ఆరోగ్యం	వ్యయః
బుధః	సౌజన్యం	వ్యయః	లాభః	హానిః	శిక్షా	శుభం	లాభః	వ్యయః	వ్యాకులం	లాభః	శుభం	దుఃఖం
శుక్రః	భేదః	హానిః	లాభః	భయం	వైకల్యం	ధనలాభః	కలహః	భయం	వ్యయః	చలనం	లా.	రోగః
గురుః	బంధనం	లాభః	వ్యయః	శుభం	దారిద్ర్యం	ఆరోగ్యం	వ్యసనం	సంతోష	దుఃఖం	శుభం	శుభం	వ్యయః
శనిః	గమనం	ధనలాభః	ఆపత్	వ్యయః	సంపత్	దుఃఖం	ఆరోగ్యం	హానిః	ధనలాభః	హానిః	సంతోష	పిద
శుక్రః	ఆరోగ్యం	భాగ్యం	సౌఖ్యం	శుభం	పుష్కలాభః	వ్యయః	శ్లేశః	భయం	ధనలాభః	సౌఖ్యం	లాభః	హ
శనిః	ఆపత్	హానిః	సంపత్	రోగః	పిద	శుభం	దండనం	దుఃఖం	రోగః	జాడ్యం	లాభః	వ్య
రాహుః	భయం	కలహః	సౌఖ్యం	మృత్యుః	ధనవ్యయః	శుభం	భయం	మృత్యుః	సంతాప	కలహః	లాభః	హా
కేతుః	భయం	నిరోధం	సౌఖ్యం	హానిః	శ్లేశః	రోగః	భీతిః	హానిః	కలహః	కలహః	లాభః	భే

ఆనందామృత సిద్ధాదియోగములు.

ఆది	సోమ	మంగ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా	అనూ	ఉమా	శత
శిహస్తా	ఆశ్ర	౭ అశ్వి	౮ అనూ	౯ పుష్య	౧౦ రే	౧౧ రో
మూలా	శ్రవ	ఉభా	కృత్తి	పున	పూష	స్వాతి
విశా	పూషా	ధని	రేవ	రోహి	పుష్య	ఉఫ
అనూ	ఉమా	శత	అశ్వి	మృగ	ఆశ్లే	హస్తా
జ్యే	అభి	పూభా	భర	ఆర్ద్రా	మఘా	చిత్రా
భర	చిత్రా	ఉమా	ధని	ఉఫ	జ్యేష్ఠా	రేవ

౩-౮-౧౧ ౨-౭-౧౨ ౫-౧౦-౧౫ ౧౭-౬-౧౧ ౪-౯-౧౪ సిద్ధతిధి

౧౨ మ ౧౦ విశా	౯ ఆర్ద్రా	౩ మూ	౨ రో	౬ శత	౭ ఆశ్లే	త్రిపుష్యరయోగము
౧౨ ౧౧ ౫	౩	౬	౮	౯	౯	దగ్ధయోగము ౬ గడియల వఱకు
మఘా పుష్య	కృత్తి	మృగ	మూ	రోహి	శ్రవ	యమకంటక యోగము ౭ గడియల వఱకు
పూష ఆశ్లే	అనూ	ఉఫ	లా	స్వాతి	ధని	వఱకు

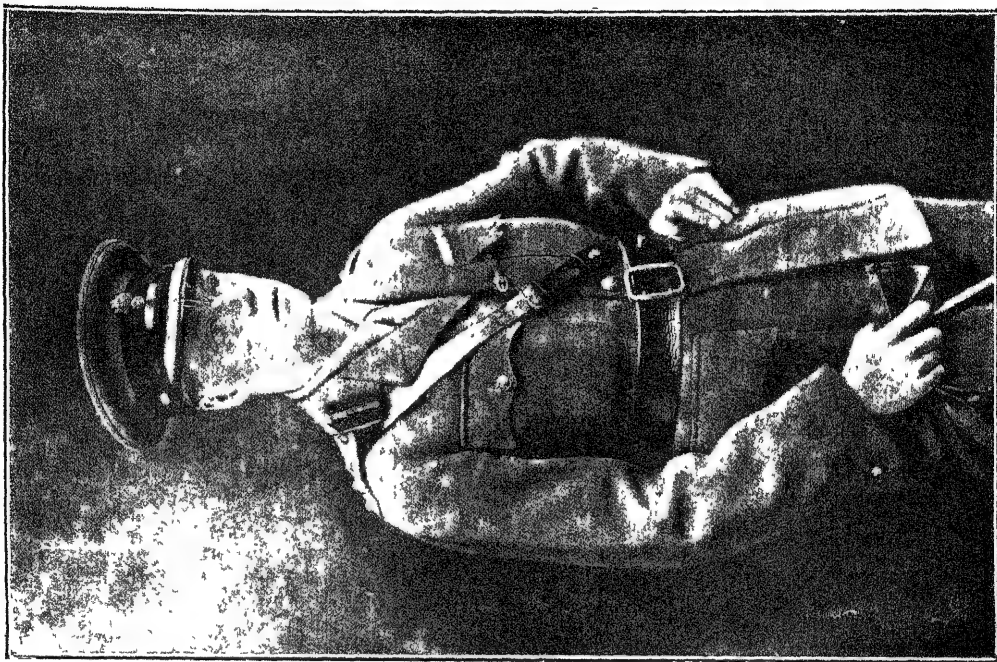
అమృతాంజనము అనేక వేల యోగ్యతావత్తములు పొందియున్నది.

[illegible]

1918-వ సం. మే నెల 1-వ తేదీ

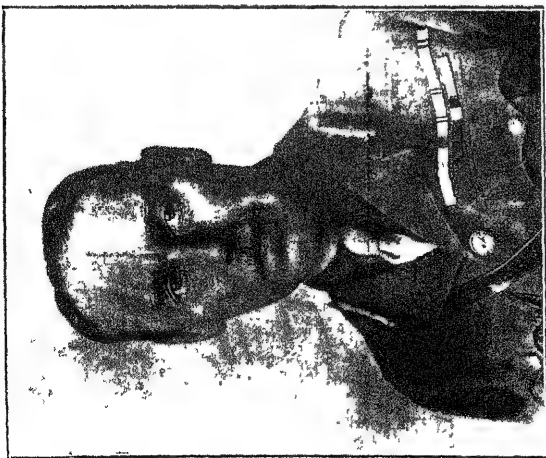
సంవత్సరాది పంచిక

THE PRINCE OF WALES

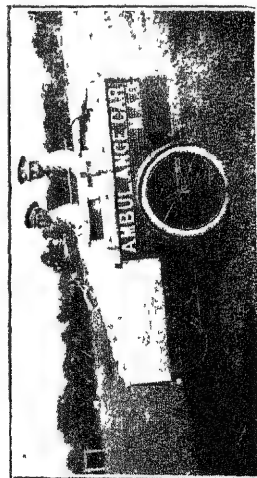
వేల్స్ యువరాజు గారు

GENERAL SIR ARCHIBOLD MURRAY

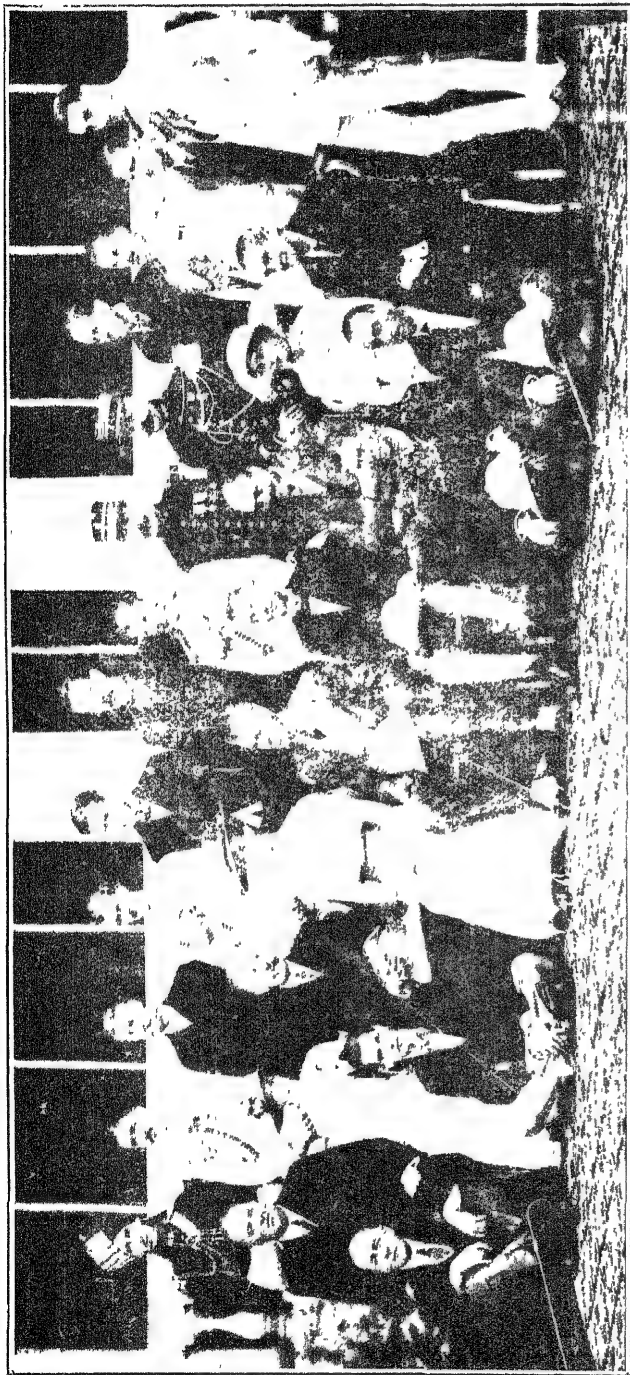
జనరలు సర్ ఆర్చిబాల్డ్ మర్రే

THE AMBULANCE CAR, M. A. C.

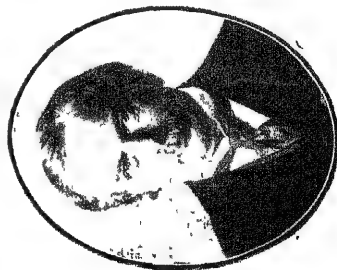
ఆమ్బులెన్సుగండి. ఎమ్. ఎ. సి

THE VICEROY & THE SECRETARY OF STATE

ఇండియాపంత్రి గవర్నరుజనరలు మున్నగువారు

Mr. LLOYD GEORGE

లాయడు జార్జి గారు

SIR ROBERT FORDEN

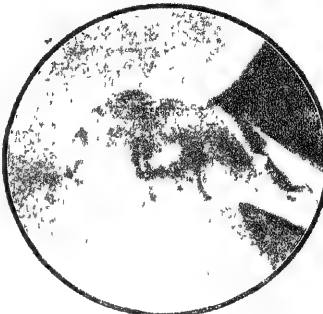
సర్ రాబర్టు ఫోర్డెన్

Mr. W. H. HUGHES

డబ్ల్యు. హ్యూజ్

M. J. D. HAZEN

ఎం. జే. డి. హేజెన్

MAHARAJA OF BIKANER

బిక్రనీరు మహారాజు గారు

ప్రస్తావన

ఓమ్ నమః ప్రణవాగ్ధాయ శుద్ధజ్ఞానైకమూర్తయే - నిర్మలాయ ప్రకాశాయ దక్షిణామూర్తయే నమః.

ప్రపంచమహాచరిత్రమునం దొక వత్సర మస్తంగత మైనది. సృష్ట్యాదినుండియు ౧౯,౪౪,౪౪,౪౪౪ అబ్దములు ముగిసినవి. పింగళసంవత్సరము గతించినది. కాళయుక్తిసంవత్సర మారంభ మైతి. ఆరంభ సంవత్సరమునం దారంభ మైన మహాసంగ్రామయుగము భీకరాకృతి దాల్చి లోకక్షయము చేయుచున్నది. భీకర సంగ్రామము మహాసంక్షోభమునకు కారణంబుగ నున్నది. యూరపుఖండమును భస్మీపటలము చేయుచున్న సంగ్రామదావానలము అమెరికా ఆసియా ఖండములకు వ్యాపించుచున్నది. మాతృదేశసేవాంతములంగు సంగ్రామాగలాంతురములు రగులుట కవకాశము లేర్పడునను సూచనలు గోచరం బగుచున్నవి. మాతృదేశ సంరక్షణమునకు ప్రబలప్రయత్నములు చేయఁబడుచున్నవి. భుతపుత్రు లాయుధపాణులై కృతనిశ్చయములై మాతృదేశసంరక్షణపరాయణు లగుటకు సమయ మాసన్నమైనది. సకల దేశములందును టివయాత్ర, దుర్భరం బగుచున్నది. ఆహారపదార్థములు వస్త్రములు వరికరములు గర్లభము లగుచున్నవి. అపార మైన సంపదలు యుద్ధనిర్వహణమునకు వినియోగపడుచున్నవి. సంసారవ్యయభారము దుర్భర మగుచున్నది. ద్రవ్య వ్యవస్థముగ నున్నది. క్షేప్తములు ప్రబలుచున్నవి. అశాంతి పర్యాప్తం బగుచున్నది. భావికాలపరిణామ మగమ్య గోచరంబుగ నున్నది. కాళయుక్తిసంవత్సరమునందు నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుడైన సర్వేశ్వరుడు చంద్రరూపమును కమింపఁజేసి సౌమ్యాత్మిని దాల్చి లోకమునకు శాంతిని ప్రసాదించుఁగాత!

కాళయుక్తిసంవత్సరమునకు శుక్రుడు రాజు, సేనాధిపతి, అర్హాధిపతి, మేఘాధిపతి; ఫలము సస్య సమృద్ధి, సుభిక్షము, కామము, అతిచృష్టి. శని మంత్రి; ఫలము ప్రజాపీడ. కుజుడు సన్యాధిపతి; ఫలము ఎట్ట నేల పంటలు. సూర్యుడు సన్యాధిపతి; ఫలము భయము, రిక్తసస్యములు. గురువు రసాధిపతి; ఫలము మధురాన్నములు. చంద్రుడు సీరసాధిపతి; ఫలము శుభము, వృద్ధి. సామాన్యఫలము అతివృష్టి, సస్యసమృద్ధి, సుభి

క్షము, శాంతి, ఆనందము.
శ్లో. అతివృష్టిః కాళయుక్తివత్సరే శుభిశో జనాః,
సవ్యగ్వృద్ధిశ్చ సన్యాసాం సంపూర్ణానందతా భువి.
లోకమునకు దైవజ్ఞనిర్ణీతఫలము సంప్రాప్త మగుఁగాత!

మహాసంగ్రామమువలన పత్రికానిర్వహణము దుర్భర మగుచున్నది. యుద్ధారంభానంతరము కాగితముల ధర మైదు రెట్లు పెరిగినది. ఇతరనిర్మితపదార్థములవలె కాగితములు సయితము విదేశనిర్మితములు. విపరీత మైన క్రయము నిచ్చినను విదేశములనుండి కాగితములను పడయుట దుస్సాధముగ నున్నది. ముదణమున కవశ్యమైన యితరపరికరముల ధరయు విపరీతముగ పెరిగినది.

దైవానుగ్రహమువలన సౌమ్యుడవ సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించి అంధ ప్రపంచమునకు సమర్పింపఁ జాలినందులకు పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు.

కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచిక
గతసంవత్సరమున దేశమునందు స్వరాజ్యాంగోభి నము ప్రబలినది. హిందూదేశమంత్రి మోంతుగు గారు రాజ్యాంగసంస్కరణముల విషయమై ప్రజాభిప్రాయము నన్వేషించుటకై కార్తికమాసమున భరతిఖండమునకు విచ్చేసిరి. వారు రాజప్రతినిధిసమేతులై దేశమునందు సంచారము చేసి విన్నపములను కైకొనిరి. రాయబారములను వినిరి. నాయకులతో సంప్రదించిరి. భరతవర్ష గతసంవత్సరవృత్తాంతమునందు మోంతుగు గారి సమాగమము ప్రముఖత గాంచినది. హిందూదేశమంత్రికి రాజ్యాంగసంస్కరణముల విషయమై అధికారులు హితీయనాయకులు శాఖానాయకులు సంస్థానాధీశులు తమతమ యభిప్రాయములను విశదము చేసిరి. మోంతుగు గారు భిన్నాభిప్రాయములను సావధానముగ పరిశీలించి పెనుపొత్తు ప్రభుత్వో సూచించి సంస్కరణ విధానమును సిద్ధము చేసిరి. వదంతి గలదు. సంస్కరణముల రూపమును నిర్ణయించుట వర్తమానకాలమునం దసాధ్యము. కర్మిసు గారి సంస్కరణవిధానము ప్రసాదింపఁబడు నను వదంతి గలిగినది. మోంతుగు గారు

సుఖముగ స్వస్థులమును చేరిరి. అచిరకాలమున వారు ప్రచురింపఁజలఁచిన రాజ్యాంగవిధానము స్వరాజ్య సాధనమునకు సురాలబీజముగ నుండుటకు భగవంతుఁడు తోడ్పడుఁగాత!

చెన్నపురి రాష్ట్రాధికారుల నిరంకుశకార్యములు, ముఖ్యముగ చిరకాలము గారి నిష్పాదప్రవాసము, విశేషమైన యశాంతిని గలిగించి స్వరాజ్యాంగదోషనమున కుత్తేజమును గలిగించినవి. నిరంకుశాధికారమును గర్హించుచు చేసిన నభిలు తీర్మానములు ప్రజల దృఢాభిప్రాయములను చ్యక్తము చేసినవి. ప్రజలు విషాదోపహతులై నిర్విఘ్నలై స్వధర్మనిర్వహణమును గనలేనపుడు వారియగు దాతృవిశ్వాసము నుదయింపఁజేసి స్వరాజ్యస్వీకృతము నుద్ధరించిన సో సుబ్రహ్మణ్యయ్యరు భారతీయుల సన్మానసంస్మరణములకు పాత్రుఁడు. నరమానకాలమునాను జాతీయస్వాతంత్ర్యధర్మము జాతీయసంరక్షణధర్మము స్వయంనిర్యాగధర్మము లోకము నాన్వేషించుచున్నవి. ఈ ధర్మములను స్థాపించుటయే మహాసంగ్రామమునకు ఫలము. కాళియుక్తి సంవత్సరాది సంఘియాగు ప్రచురించిన వ్యాసమాలలో ప్రజల చిత్తాబుల నాన్వేషించిన స్వరాజ్యస్థాపనవిషయము ప్రముఖము. సాధికయందు ముప్పది వ్యాసములు కొన్ని కథ్యములు ప్రచురితములు. అందు 10 వ్యాసములు స్వకవిపాలనాది జాలయ సమస్యలకు సంబంధించినవి గలవు. వ్యాసములందలి విశాలభావములు ప్రజాశయంబులకు ఆంధ్ర సప్రపంచప్రగోధమును విశదము చేయుచున్నవి. సాధికయందు 150 చిత్రపటములు ప్రచురితములు. చిత్రపటములందు ఆంధ్రుల గాయభారము భారతమహిళల గాయభారము స్వరాజ్యప్రసాధిభుల గాయభారము రాజ్యాంగసంస్కరణ విచారణోపసంఘము (రాజప్రతినిధి మోంటగు భూపేంద్ర నాథ బాసు చాలెసు రాబర్ట్సు చెన్నపురి గవర్నరు మొదలగువారు) బ్రాహ్మణేశ్వరి నాయకులు సామ్రాజ్యమంత్రులు వైశ్యనాయకులు మున్నగు విషయములకు సాబాధించినవి గలవు. లోకమాన్య తిలకు మహాత్మ్య గాంధీ సో విశ్వేశ్వరయ్య గామానుజాచార్యుల చిత్రపటములు నుద్రితములు.

ముఖపటము

భారతమాతృస్వరూపము ముఖపటముగ ప్రచు

రింపఁబడినది. చిత్రపటమునం దొక మూల బ్రిటీషు పతాకమును మరొక మూల స్వరాజ్య పతాకమును గలవు. ఇరు పార్శ్వములందు హిందూ షాద్ధ దేవాలయముల పటములును మహమ్మదీయ క్రైస్తవ ప్రార్థనా మందిరముల పటములును రాజదంపతుల పటములును గలవు. మధ్యభాగమునందు కమలాసర శేషమూర్తి చతుర్భుజ భారతమాత విరాజిలుచున్నది. భారతమాత తన హస్తములందు బ్రిటీషుపతాకసహిత మైన స్వరాజ్యపతాకమును తిళిశూలచక్రములను అక్షమాలను గలిగియున్నది. ఈ ముద్రలు మాతృదేశబలమునకు సామ్రాజ్యరక్షణమునకు భారతీయవిజ్ఞానమునకు చిహ్నములు. భారతఖండమునందు ప్రపంచవ్యాప్తములైన ముఖ్యమతములకు జాతులకు సంయోగము సాహచ్యము గలిగినది. భారతమాతకు హిందువులు షాద్ధులు మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు ఆత్మగర్వగణజాతులైన భారతీయులు. జాతి మత విలక్షితులైన దేశభక్తిని సోదరప్రేమను అక్షమాలాకృతిని భారతమాత బోధించుచున్నది. ఆస్మ సంరక్షణయోగ్యములైన చక్రమును శూలమును ఉభయహస్తములందు ధరించిన భారతమాత సుబలత్వమును ప్రకటించుచున్నది. మహాజ్వలంబును మహాబలయుతంబును దివ్యంబును సైనమాతృస్వరూపపు సంగీర్తనము సంభావనము సందర్శనము ఫలితిమైన దేశారాధనమునకు సాధనములు. పాలక పాలితులు స్వప్రయోజన విముఖులై మాతృదేశారాధనపగాయము లగుటకు హిందూ భేషమంత్రి మోంటగు గౌరచిరకాలమున ప్రచురింపనున్న రాజ్యాంగ సంస్కరణ విధానము విశాలమై దూరాధిరూఢమై స్వరాజ్యస్థాపనమున కనుకూలమై భారతపర్యావరణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యబలమునకును లోకకల్యాణమునకును మూలబీజముగ పరిణమించుఁగాత!

అమూల్య మైన వ్యాసములను వ్రాసియు చిత్రపటములను షంపియు నితర విధముల సహాయమును చేసియు కాళియుక్తి సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటకు తోడ్పడిన మహాజనుల కనేకవందనంబులు.

కాళియుక్తి సంవత్సరమునం దాంధ్రులు సంకల్పసిద్ధులై కామితార్థములను పడయుదురుగాత! సర్వేశ్వరుఁడు సమస్తలోకములకు సుఖమును శాంతిని ప్రసాదించుఁగాత!

లోకవృత్తాంతము

సహాయజ్ఞాః ప్రజాస్ఫుర్జ్యై పురోవాచ ప్రజాపతిః - ఆశేన ప్రసవివ్యభ్య మేష వోక్త్యైష్టకామధుక్.

విశ్వమనంతము. ఆద్యంతరహితము. అనంతరూపపరిశోభితము. విచిత్రరూపపరికల్పితము. ఆత్మాధిష్ఠితము. ఆత్మభాసితము. ఆత్మస్థము. విశ్వావృతంబులైన భావములు రూపములు ప్రజావికాసమునకై నిర్మింపఁబడినవి. విశ్వవికాసమునందు యుగములు మహాయుగములు మన్వంతరములు గలిగినవి. దేశములు ఖండములు గోళములు గ్రహములు తారాగణములు నశించినవి. జీవజాలములు విలయము నొందినవి. విలయపరంపరలు పునర్నిర్మాణంబునకు సాధనంబులైనవి. చరాచరరూపంబులైన జలచరములను భూచరములను ప్రజావికాసమునకై సప్తస్థాపించి తస్మాదమున ప్రజావికాసంబును నిర్దేశించెను. ప్రజాప్రసవప్రయత్నములందు జీవాంబులకు సంరంభము సాధారణసాధనంబుగ వినియోగించుచున్నది. చరముల పోషణమున కచరము లాధారములు. జంతువుల పోషణమునకు ఉద్భిజ్జము లాధారములు. ఉద్భిజ్జములు జంతువులు మనుజుల దేహపోషణమున కాధారములు. మనుజులు పితృలోకపోషణమునకును దివ్యపురుషుల పోషణమునకును ఆధారభూతులు. ప్రజాప్రసవమునకును ప్రజోపభోగమునకును వ్యాప్తంబైన లయవృత్తంబునం దాద్యంతస్థియము కుర్గభము. లయమునందు సృష్టియు సృష్టియందు లయమును ప్రకృతీసిద్ధములు. ప్రజావికాసార్థము సంప్రాప్తమైన సంరంభపరిణామము దుఃఖమయము, శోకావృతము. ప్రపంచపరిణామము దుఃఖశోకమయంబైన సమ్రాహమును గలిగించుచున్నది. సామ్రాజ్యములు నశించివి, నశించుచున్నవి. జాతు లంతరించినవి, అంతరించుచున్నవి. ప్రజలు దుఃఖపరంపరల ననుభవించిరి, అనుభవించుచున్నారు. దుఃఖశోకసాగరతరణము గుప్తరముగ నున్నది.

యజ్ఞారాధనము

అవతారపురుషు ధీ పరమరహస్యమును లోకసంగ్రహార్థము వెల్లడి చేయుటకై తమ జీవితంబులను వినియోగించిరి. బుద్ధదేవుడు ప్రపంచమును తరింపఁజేయుటకై సంపదలను రాజ్యమును సంసారమును పరిత్యజించెను. ఏనుక్రీస్తు మానవులముక్తికై ప్రాణములను సమర్పించెను. శ్రీకృష్ణుడు డాక్టరిచ్చికి యోగమార్గమును జూపెను. సకలదేశములు సకలశాస్త్రములు సకలకర్మములు ప్రజల జీవితసాఫల్యమునకు సాధనంబులుగ నున్నవి. ఈ పరమార్థగ్రహణము సుఖమునకును విపరీతగ్రహణము దుఃఖమునకును మూలములు. ప్రజాప్రసవమునకై సర్వోత్కర్షంబు మహాయజ్ఞమును ప్రసాదించెను. ఆ యజ్ఞమును స్రజలు జాతులు తమ సంస్కారమునకును దేశమునకును కాలమునకును తగిన నీతి ననుష్ఠించుచు సుఖముఖముల ననుభవించుచుందురు. యజ్ఞరూపము లనంతములు. కర్మయజ్ఞము తపోయజ్ఞము యోగయజ్ఞము స్వాధ్యాయ యజ్ఞము బ్రహ్మయజ్ఞము యజ్ఞమునకు వివిధాంగములు. యాజకులు యజ్ఞరూపమునకు సదృశమైన ప్రతిఫలమును పడయుదురు. స్వార్థపరమైన యజ్ఞము పాపమునకును దుఃఖమునకును బంధనమునకును, పరాధకరమైన యజ్ఞము పుణ్యమునకును సుఖమునకును మోక్షమునకును హేతుభూతములు. యజ్ఞవినులు యజ్ఞశిష్టామృతి భుజులు సుఖమును శాంతిని బ్రహ్మాస్వాదును పడయుదురు. యజ్ఞవిమూఢులు యజ్ఞఫలభుక్తులు దుఃఖమును నాశనమును సొంగుదురు. వివిధములైన యజ్ఞములకు కర్మములు మూలబీజములు. యజ్ఞములందు ద్రవ్యయజ్ఞము లభవములు. జ్ఞానయజ్ఞములు శ్రేష్ఠములు. స్వార్థపరమైన ద్రవ్యయజ్ఞపు ఫలము వర్తమానమహా

దారుణసంగ్రామమునందు సందర్భసియము. ద్రవ్యయజ్ఞ జనక మైన భోగ ఫలము దారుణము, విపరీతము. త్యాగ ఫలము సామ్యము, చరిమార్గము. యజ్ఞాచరణమునకు చతుర్వింశతి తత్వరూపమైన దేహము ఊత్రము. మనో బుద్ధిచతుర్వింశతి తత్వంబులు సాధనంబులు. తత్త్వసిద్ధి మహాఫలము.

యజ్ఞ భావము విశాలము. విశ్వము యజ్ఞరూప భావంబునందా ప్రతీక్ష్యము. దేహబలవిశాసమునకు కర్మయజ్ఞములును ద్రవ్యయజ్ఞములును మనోబుద్ధివిశాసమునకు దానాధ్యయనతపోయజ్ఞములును ఆస్కేపలబ్ధికి ఆత్మయజ్ఞమును పరికల్పితములు.

“త్వం బ్రహ్మ త్వం యజ్ఞ స్త్వం లోకః”

“యేదై కేచ యజ్ఞా స్తేహం సర్వేహం యజ్ఞ ఇత్యేకతా”

—మృహరణ్యకము.

సకలయజ్ఞములకును ఫలము ఆత్మవిజ్ఞానము. ఆత్మజ్ఞానోపలబ్ధికి ప్రతిబంధకములైన యజ్ఞములు భయావహంబులు. ఆత్మజ్ఞానోపలబ్ధికి సాధనంబులైన యజ్ఞములు ముదావహంబులు.

ప్రాచ్యవిజ్ఞానము

ప్రాచ్యప్రపంచమునందు ముఖ్యముగ భరతఖండమున సకలయజ్ఞములు ఆత్మసామ్రాజ్యప్రాప్తికి నియమితములు. లోకవ్యాప్తములైన మహానుతములు ప్రాచ్యదేశసంఘాతములు. ప్రాచీనతమంబైన హిందూ మతమునకు భరతఖండము జన్మస్థానము. ఏకేశ్వరోపాసన విరాజితంబైన యూధమతమునకును త్యాగప్రదంబైన క్రైస్తవమతమునకును ఆసియాఖండము జన్మస్థానము. అహింసాధర్మమును ప్రతిపాదించిన జైనబౌద్ధమతములకు ఆర్యావర్తము జన్మస్థానము. మతభ్రాతృత్వమును ప్రతిపాదించిన మహమ్మదీయమతమును కాసియాఖండము వాసస్థలము. బ్రహ్మజ్ఞానప్రదంబులును జీవేశ్వరతత్త్వ ప్రతిపాదకంబులులైన ద్వైతాద్వైతసిద్ధాంతంబులకు భరతఖండము నిలయము. తత్త్వపరిశోధనమునందు భారతీయమహర్షు లగ్రగణ్యులు. పాశ్చాత్యతత్త్వవేత్తలు కాంటు స్కీ-పాక్ హావర్ టుల్-స్ట్రాయి ప్రభు

తులు ఉపనిషదమృతంబు నాస్వాదించి జీవితపరమార్థమును కనుగొనరి. ఆధ్యాత్మికతత్త్వవిచారణమునందు భారతీయతత్త్వజ్ఞులను మించిన తత్త్వజ్ఞులు లోకమునందు గానబడరు. పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రమునకు మూలాధారమైన యవనతత్త్వశాస్త్రమునకు భారతీయతత్త్వశాస్త్రమే మూలాధారము. ఆర్యులకు సకలసంస్తారములును ఆత్మాధిష్ఠితములు. అన్నము బ్రహ్మము. ఉదకము బ్రహ్మము. కర్మము బ్రహ్మము. విశ్వమంతయు బ్రహ్మమయము. విశ్వమునందు బ్రహ్మాతిరీక్తంబైన పదార్థము అదృశ్యము. పరమేశ్వరుడు సర్వాంతర్యామి. పాశ్చాత్యచతుర్భుధకులు బోధించెడి రీతిని సర్వేశ్వరుడు స్వగ్రహసి మాత్రమే గాడు. బ్రహ్మాధిష్ఠితంబైన విశ్వరూపమునందు బ్రహ్మత్వజ్ఞానము జీవితపరమార్థము. బ్రహ్మము నిత్యము, సత్యము. విశ్వము అనిత్యము, అసత్యము. అస్తిభావంబును అస్తి నిత్యము భాతి అనిత్యము. ఆనందము జ్ఞానవైరాగ్యములందు సాధ్యము గాని తృష్ణాపభోగములందు సాధ్యము గాదు. ప్రాచ్యులకు జీవితపరమార్థము వైరాగ్యము. పాశ్చాత్యులకు జీవితపరమార్థము తృష్ణావిలసనము. పుజలకు సుఖము శాంతి ఇంద్రియార్థముల వైరాగ్యమునందు సాధ్యము గాని తృష్ణాపూరణమునందు సాధ్యము గాదు. పాశ్చాత్యుల యాదర్శము ఆధిభౌతికము. పాశ్చాత్యుల సర్వారంభములకును భౌతికవిశాసము ఫలము. విజ్ఞాన మాధిభౌతికము. జీవిత మాధిభౌతికము. దివ్యాంబరములు సుందరమందిరములు మృష్టాన్నములు మాంసాశనము మద్యపానము భౌతికబలవిశాసమునకు లోభ్యశీనవి. స్వాత్మార్థ దురభిమానము అహంకారము మమకారము పాశ్చాత్యరాజ్య ధర్మమునకును జాతీయసిద్ధాంతమునకును నర్తమానదారుణ సంగ్రామమునకును మూలబీజములు.

ప్రాచ్యుల యాదర్శము ఆధ్యాత్మికము. ప్రాచ్యుల సర్వారంభములకు ఫల మాధ్యాత్మికము. విజ్ఞాన మాధ్యాత్మికము. జీవిత మాధ్యాత్మికము. కామాయాంబరములు పర్ణశాలలు ఫలాహారము శాకాన్నము ఆత్మజ్ఞాన

వికాసమున కనుకూలించినవి. నిరహంకారము త్యాగములై ప్రత్యయము ప్రాచ్యుల సుఖశాంతిలకు మూలములు. వర్తమానదారుణాసంగ్రామము తృష్ణావర్ధితంబైన విపరీతపరిణామమునకు నిదర్శనము. భర్తృహరి తృష్ణావర్ధనము వ్యక్తులకువలె జాతులకును అన్వయించుచున్నది.

౮. నిధి యను శంక భూతలము నిచ్చుటఁ ద్రవ్యితి, నావతే మహోదధిఁ దరియించితికా, శిఖి ధాతువు లూఁదితి, రాజుఁ గొల్చితికా, కృష్ణ గోవి ఘోరమంత్రజవ మర్థి నొన్నతిఁ, జిత్రశాంతి శే విధమునఁ జొందఁజైఁగద; కే ముద మందఁ గడే దురాశర!

—భక్తసూరి.

పాశ్చాత్యనాగరికతకు తృష్ణాసంజననము బీజము. తృష్ణావ్యాపనము ప్రయోజనము. తృష్ణావభోగము ఫలము. పాశ్చాత్యచురభోధకులు పాశ్చాత్యవర్తకులు పాశ్చాత్యాధికారులు పాశ్చాత్యసైన్యములు తృష్ణామహాతరంగములను దిగంతములకు వ్యాపింపఁజేసిరి. తృష్ణాతరంగంబు లశాంతికిని అశాంతి లోకవ్యాప్తులైన మహాసంరంభంబునకును కారణంబులు. పాశ్చాత్యరాజ్యముల మహాత్మ్యము ఆ రాజ్యముల లోకవ్యాప్తులైన సామ్రాజ్యములు హరిత్రములు నాశిజ్యము వ్యాపారము నిదర్శనములు.

బ్రిటీషు ద్వీపముల విస్తీర్ణము 1,21,391 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 4,53, 69,599. బ్రిటీషు సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము 1,27,47, 324. జనసంఖ్య 43,35,14,000. ఫ్రెంచి దేశవిస్తీర్ణము 2,07,054 మైళ్లు. జనసంఖ్య 3,96,01,509. సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము 88,00,000 మైళ్లు. జనసంఖ్య 4,40,00,000. జర్మను దేశవిస్తీర్ణము 2,08,780 మైళ్లు. జనసంఖ్య 6,49,03,423. జర్మను సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము 20,37,80 మైళ్లు. జనసంఖ్య 41,50,00,000. ఆమెరికా సంయుక్తరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 29,73,890. జనసంఖ్య 9,19,72,266. చీనాసామ్రాజ్య విస్తీర్ణము 42,77,170. జనసంఖ్య 43,35,53,030. జపాను రాజ్యవిస్తీర్ణము 2,60,919. జనసంఖ్య 6,86,06,654. రుష్యా సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము 87,45,657. జనసంఖ్య

16,48,28,800. భారతసామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము 17,89,156. జనసంఖ్య 31,26,32,537. తురుష్కు సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము 7,58,960. జనసంఖ్య 2,45,77,300. ఆస్ట్రీయా సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము 2,67,101. జనసంఖ్య 5,10,59,810.

యూరపుఖండవాసులు ఆసియా ఆఫ్రికా అమెరికా ఆస్ట్రేలియా ఖండములందును ఆస్ట్రేలియా ద్వీపము లందును గల భూభాగము సంతటి నాక్రమించుకొనిరి. లోకమునందలి నిర్జనప్రదేశము లన్నియు పాశ్చాత్యుల యాక్రమణమునందు చేరినవి. పాశ్చాత్యుల భూత్పష్టకు వారి యధీనమునం దున్న పరదేశములు నిదర్శనములు. స్వల్పరాజ్యములైన బెల్జియము హాలండు థెటల్ దేశములకు సయితము విస్తీర్ణములైన వలస రాజ్యములు గలవు. ఏకరాజ్యాధిపత్యము బహురాజ్యాధిపత్యమునకును బహురాజ్యాధిపత్యము ఖండాధిపత్యమునకును ఖండాధిపత్యము బహుఖండాధిపత్యమునకును బహుఖండాధిపత్యము ప్రపంచాధిపత్యమునకును ప్రపంచాధిపత్యము విశ్వాధిపత్యమునకును ప్రేరకములు. విశ్వాధిపత్యము లభించినను రాజులకు జాతులకు తృష్ణాపూరణ మసంభవము.

“మాధాతా చ మహిపతిః కృతముగాలంకారభూతో గతః,
సేతు త్యేన మహోదధౌ విరచితః క్వాసౌ దశాస్మాదైకః ?
అశ్వే చాపి యుధిష్ఠిరప్రభృతయో యతా దివం భూపతే !
నైకే నాపి సయం గతా వసుమతీ, నానం త్వయా యాగ్యతి.”

—భాషాంతర.

పృథివ్యాధిపత్యమునకు ప్రారంభ మైన సంరంభము జలాధిపత్యమునకు వ్యాపించినది. జలాధిపత్యమునకై వ్యాప్తులైన మహాసంరంభము వ్యూహాధిపత్యము నందు పరిణమింపఁగలదు. సకలలోకభూతాధిపత్యము అస్థిరము. స్థిర మైనను దుర్లభము. సులభమైనను దురారాధ్యము. సమారాధ్య మైనను గహనము. లోకచరిత్రము సామ్రాజ్యముల యనిత్యతన విశదము చేయుచున్నది. అశోకచక్రవర్తి కలింగరాజ్య విజయానంతరము పశ్చాత్తప్తవాదయుఁడై లిఖించిన ధర్మశిలా

శాసనము రాజ్యకాండలకు నిరంతరము సంస్కరణ యోగ్యము.

కాశింగుల వినాశన మశోకచక్రవర్తికి మహాసంతాపమును కలిగించిన రీతిని వర్తమానమహాసంగ్రామ విలయము యూరపురాజ్యాధికారులకు ముఖ్యముగ జర్మను చక్రవర్తికి మహాసంతాపమును కలిగించుగాత్ర! ఆ మహాసంతాపము స్వయంనియోగధర్మస్థాపనమునకును స్థిరశాంతిస్థాపనమునకును సాధనము కాగలదు.

జాతీయావాంకారము

పనునెనిమిదవ శతాబ్ది యంతమువఱకును లోకమునందు రాజ్యలోభము గాఢము నావరించినది. అలెఘాండరు నెపోలియను మహామహులు, లోకసామ్రాజ్యములను స్థాపించుటకు సమకట్టి విఫలమనోరథులైరి. పనునాల్గవ యూరి యూరపుఖండాధిపత్యమును వహించు సమకట్టి పరాధవము నొడచు. వర్తమానకాలమునందు లోకసామ్రాజ్యసంపాదనమునకై సమకట్టిన జర్మను చక్రవర్తియు విఫలమనోరథుల డగుట సహజము. పూర్వము రాజుల నావరించిన రాజ్యలోభము పందొమ్మిదవ శతాబ్దియందీయు గాతుల నావరించినది. పాశ్చాత్యజాతులందు ప్రవర్తమానం బైన భోగాభిలాష జాతీయవయవనిర్మాణమునకును జాతీయబలమునకును కారణము. యూరపు రాజ్యములందు ప్రవర్తమానం బైన భాగ్యాభిలాషయు భోగాభిలాషయు అధికారాభిలాషయు పరపీడనమునకును ఆత్మవినాశనమునకును హేతుభూతములు. ధనార్జనమునందును రాజ్య సంపాదనమునందును సుఖారాధనమునందును యూరపు రాజ్యములలో విశిష్టమీజన స్పర్ధ యేర్పడి నిశ్చలమైన జాత్యభిమానము దృఢముగ స్థాపింపబడినది. యూరపు ప్రజలు ఏకమతావలంబకులు; సమానధర్మసాంప్రదాయాచారబద్ధులు. కాని, జాతీయవైరమును జాతీయ మాత్సర్యమును ప్రబలములు. స్థాపులు ఖ్యాతులు కెల్లులు సాక్షులు క్రైస్తవమతావలంబకు లయ్యెను స్వలాభాపేక్షాపరులై వైరబద్ధులై మత్సరగ్రస్తులై పర

స్పరవినాశనమునకు పూనుకొనిరి. స్వార్థపరత్వమునకై విలసితం బైన పాశ్చాత్యజాతీయధర్మము పరపీడనమునకును లోకవిలయమునకును మూలమైనది. పాశ్చాత్య జాతీయనిర్మాణము అధిభౌతికము, దయాదాక్షిణ్యరహితము. జర్మనులు దృఢత్వముగ లోకవినాశమునకును ఆశ్మసంహారమునకును ఉపక్రమించిరి. లక్షల కొలది యోధులు జాత్యభిమానప్రేరితు లయి మాతృదేశమునకై ప్రాణసమర్పణంబును చేసెడి విధము విస్మయమును కలిగించుచున్నది. జాత్యభిమానము మితిమీరినపుడు మరావేశపూరితంబై వివేకరహితంబై ప్రయోజనశూన్యంబై యనర్థపరంపరలకు కారణం బగుచున్నది. జర్మనుల స్వదేశాభిమానము సామ్రాజ్యం బైనను లెకుపయోగము గర్హ్యముగ నున్నది. శ్రీకృష్ణుని యాసురపురుషులక్షణాభివర్ణనము జర్మనుల జాత్యభిమానమును తెలుపుచున్నది.

ఇద వద్దపయోజ్య మిదం ప్రాప్సేః పశోరథమ్,
ఇదమక్షీ దయపిమే భవిష్యతి పునరథమ్.
అసౌ మయా హరశ్శత్రుర్వహిష్యేదాపరా నపి,
ఈశ్వరోహ మహం భోగీ సిద్ధోహం బలవాక్ నుభే.
అభ్యోభిజనవా నస్మి లోక్యాస్తీ సద్భవో మయా
యత్యేనాస్యామి మోక్ష్యే ఇన్ద్రిజ్ఞానవిమోహితాః.

* * * *

ఆత్మసంభావితాస్తథా ధనమాన మదాద్వితాః
యజంతే నామయక్షైస్తే దంధేనా కధిపూర్వకమ్.

అహంకారపూరితులు మిన్ను మన్ను గానరు. అభిమానోపమాతచేతనులై సోత్సర్పరపరాయణులై చిత్తవిభ్రాంతులై విప్లవకారు లగుచున్నారు. స్వార్థపరమైన కర్మములు జ్ఞానము ద్రవ్యయజ్ఞములై పరపీడనమునకును ఆత్మహానిని కారణంబు లగుచున్నవి. గాఢ భోగాభియాభిమానము స్వలాభభోషణమునకై వినియోగపరులకు యూరపు రాజ్యములు రాజ్యదేవతలు స్థిరమైనవి. యూరపుఖండమునందు స్థాపితమైన నూతనరాజ్యధర్మముయొక్క ఫలము భావికాలమునందు విశదము కాగలదు.

ప్రజారాజ్యసమాశ్రయము

ప్రజలు రాజ్యము అన్యోన్యసమాశ్రయపోషణముల వలన ప్రవర్ధితములు. వర్తమానయుగమునందు ప్రజలకును రాజ్యములకును గల యవినాభావసంబంధము స్థిరపడినది. ప్రజలే రాజ్యము. రాజ్యమే ప్రజలు. రాజ్యము ప్రజాధీనము. ప్రజలు రాజ్యాధీనులు. రాజ్యము ప్రజాస్వామ్యత్వాధీనము. ప్రజలు రాజ్యాధికారాధీనులు. శాసనములు ప్రజానిర్మితములు. అధికారులు ప్రజానియుక్తులు. రాజ్యము ప్రజాయత్రము, ప్రజారక్షితము, ప్రజాపోషితము. రాజ్యధర్మభావము జర్మను సామ్రాజ్యతంత్రమునందు నుపక్రిందితము, నుపకాశితము. ప్రజలు నిర్బంధనైత్యశిక్షను పడసి సర్వమును రాజ్యదేవతకు సమర్పింప సంసిద్ధులై యున్నారు. యుద్ధరంగమునందు జర్మను శ్రేణి యోధులు చూపుచున్న త్యాగశీలము ఆశ్చర్యజనకము. విజయకాంక్షులై నిర్భయముగ లక్షల కొలది యోధులు శతఘ్నులకు బలి యగుచున్నారు. యోధుల త్యాగమునకు వారి శిక్షణము మాతృదేశాభిమానము జాతీయాభిమానము కారణములు. ఈ సుగుణములు లోకహితార్థము వినియోగపడునపుడు సుఖము స్వాధీనస్థితై వినియోగపడునపుడు దుఃఖము సంప్రాప్తంబగుచున్నవి. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాధికారులును వుక్రొవిల్సను గారును ఈ సుగుణములు లోకహితార్థమై వినియోగపడుటకు ప్రయత్నింపవలయు సని ప్రకటించుచున్నారు. వారి ప్రయత్నములు సఫలము లైనయెడల యజ్ఞఫలము పవిత్రవంతమై శ్రీకృష్ణభగవానుడు చేసిన గీతోపదేశమునకు సదృశంబుగ నుండగలదు.

లోకారం యజ్ఞతపసాం సర్వదేవహేత్యరం

కుమారం సర్వభూతానాం హిత్యా మాం కాంతిస్తుచ్చతి.

ప్రాచ్యుల భారము నెల్ల తాము వహించుచున్నామని పాశ్చాత్యరాజనీతిజ్ఞులు ప్రకటించుచున్నారు. ప్రాచ్యరాజ్యాక్రమణమును పాశ్చాత్యులు స్వప్రయోజనార్థమై చేసిరి గాని ప్రాచ్యుల తిరణార్థమై చేయలేదని ప్రపంచచరిత్ర చాటుచున్నది. ప్రాచీనప్రవీచీసంస్కరమునందు ప్రాచ్యులకు తిరణోపాయ మేర్పడుట కాకతాపీయన్యాయము. రాజ్యాంగములందు ధర్మచింతన మనంభ

వము. సకలము న్యాయసూత్రబద్ధమై ప్రవర్తించుచుండును. జర్మనుల రాజ్యవ్యాపనాకాంక్ష స్వయంతీర్ణమున కేర్పడినది గాని ఘరుల సంతరణమున కేర్పడలేదు. ఆత్మసంరక్షణము ఆత్మోపభోగము ఆత్మవిజృంభణము రాజ్యవ్యాపనమునకు మూలాంకురములు. జర్మను లీకార్యమును సాధించుటకై ఏబదేండ్లనుండి ప్రయత్నము చేయుచుండిరి. జర్మనుల దురుద్దేశము నింద్యం బైనను వారి పూనిక దూరదృష్టి ప్రశంసనియములు.

స్వయంతరణము

లోకమునం దెవరి తరణోపాయమునకు వారు కర్తలు. తరణోపాయమున కవసరమైన సకలసాధనంబులను కలిగియుండుటకు జాతులు ప్రయత్నించుట ధర్మముగ నున్నది. ఆత్మసంరక్షణమున కవశ్యమైన సాధనసంబంధ లేనపుడు జాతీయవిజృంభణము జాతీయవికాసము జాతీయసంరక్షణము దుష్టులం బగును. పరపోషణము పరాధీనత స్వకీయవిజృంభణమునకు వికాసమునకు ప్రతికూలములు. ఈ తత్త్వము ననుసరించియె స్వయంనియోగధర్మము జాతీయస్థితికి మూలబీజ మని పాశ్చాత్యరాజనీతిజ్ఞు లందఱును అంగీకరించుచున్నారు. రుష్యా పరివర్తనమునం దీ ధర్మమంగీకృతము. జర్మనులు రుష్యాసంధియం దీ ధర్మము నంగీకరించిరి. స్థిరశాంతికి స్వయంనియోగధర్మము మూల మని వుక్రొవిల్సను లాయీడు జార్జి గార్లు ప్రకటించిరి. భారతజాతియొక్క వికాసవిజృంభణములకు స్వయంనియోగధర్మవలంబన మవశ్య మని దేశకాలపరిస్థితులను పరిశీలించినవారికి విశద మగుచున్నది. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు వర్తమానభారతజాతీయస్థితి దుర్భరము, దుస్థరము. దేశస్థితి కిది ప్రజాబాహుళ్యమునకును తగిన వికాసము విజృంభణము బలము కలుగలేదు. వర్తమానపరిస్థితులందు కలుగుట దుర్లభము. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకును సామ్రాజ్యాంతర్గతం బైన భరతఖండమునకును శుభస్థితి కలుగుటకు బ్రిటీషు ప్రజల కీ సత్యము హృద్గతంబు గావలయును. ఏతత్ప్రయోజనము కలుగుటకై భరతఖండమునందు రాజ్యాంగాదోళనము పశ్యాత్తుంబగుచున్నది.

సామాజ్యభౌగములయొక్క విస్తీర్ణమును జనసంఖ్యయు వ్యాపారమును

దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య	దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య
బ్రిటీషు ద్వీపములు	1,21,377	4,64,07,087	మధ్య అమెరికా	8,600	50,000
యూరపు	1,21,512	458,78,500	కెన్యాండీసు	12,800	1,780,000
ఆసియా	2,187,550	328,158,000	దక్షిణ అమెరికా	97,800	3,10,000
ఆఫ్రికా	3,618,245	49,58,150	ఆస్ట్రేలియా	8,214,665	6,210,000
ఉత్తర అమెరికా	3,898,020	7,458,000	మొత్తము	1,81,52,685	48,42,86,650

ఖండములలోనిరాష్ట్రములు	పట్టు లభించినది	వత్సరము	చదవపు మైళ్లు	జనసంఖ్య	ఎగు మతులు	దిగు మతులు
యూరపు						
సంయుక్త రాష్ట్రము	మాతృదేశము	.....	121,030	45,500,000	744,650,000	599,000,000
మాను ద్వీపము	"	.....	280	50,000	—	—
చైనా ద్వీపములు	"	.....	70	97,000	—	—
మాలా గోళా	సమాధానముమీదనిచ్చి వేయబడి	1814	120	211,000	2,620,000	980,000
జెర్మనీ	" " [నది	1718	2	20,000	826,000	24,000
ఆసియా						
హిందూ దేశము	జయింపబడినది	1757-1897	1,90,000	315,000,000	152,000,000	171,000,000
సింహళము	సమాధానముమీదనిచ్చి వేయబడి	1801	2,550	4,100,000	12,500,000	13,500,000
స్ట్రయిట్స్ సెటిల్మెంటులు	" " [నది	1785-1909	1,660	700,000	45,000,000	88,000,000
సంయుక్త చలనరాష్ట్రములు	" "	1874-1888	27,700	1,000,000	12,000,000	22,000,000
ఇతరమలయా రాష్ట్రములు	" "	1909	14,200	800,000	—	—
హోం గో కారగు	" "	1842-1906	890	440,000	—	—
సీ హెవాయి	" "	1898	400	160,000	—	—
ఉత్తర బోర్నెయో	ఇచ్చి వేయబడినది	1877	31,100	204,000	1,100,000	1,300,000
బ్రూ నెయి	సమాధానముమీదనిచ్చి వేయబడి	1888	4,000	80,000	—	—
సరెవాక్	రక్షణార్థము చేసినది [నది	1888	50,000	650,000	800,000	1,000,000
సెప్రెసు	సమాధానముమీదనిచ్చి వేయబడి	1904	—	—	—	—
ఆఫ్రికా						
కేప్ రాష్ట్రము	1904 లో కలుపుకొనబడినది [నది	1878	3,600	275,000	700,000	780,000
నైజీరియా	సమాధానముమీదనిచ్చి వేయబడి	1814	277,000	—	—	—
ట్రాన్స్ వాల	కలుపుకొనబడినది [నది	1848	35,400	—	—	—
ఆరంజ్ ఫ్రీ స్టేటు	" "	1900	110,400	5,100,000	—	—
బసుటో లాండు	" "	1900	50,400	—	—	—
థెన్జు లాండు	" "	—	10,200	350,000	39,000,000	68,000,000
రొడిసియ	" "	1895	275,000	126,000	—	—
గాంబియా	" "	1889	450,000	1,750,000	—	—
గోల్డ్ కోస్టు	సమాధానముమీదనిచ్చి వేయబడి	1807	1,000	146,000	756,000	735,000
సీ రాలియోను	" " [నది	1672	80,000	1,400,000	4,020,000	4,307,000
ఉత్తర సెటిలియ	" "	1787	34,000	1,100,000	1,400,000	1,500,000
దక్షిణ సెటిలియ	" "	1891	255,700	10,000,000	6,500,000	6,100,000
సోమలిలాండు	" "	1891	7,000	7,000,000	—	—
కూర్గుటాఫ్రిక	" "	1881	68,000	800,000	250,000	215,000
ఉగండా	" "	1888	182,000	4,000,000	1,850,000	1,200,000
బాంజిబారు	" "	1894	228,500	2,500,000	630,000	400,000
న్యాసలాండు	" "	1890	1,000	200,000	1,000,000	1,100,000
	" "	1891	800,000	1,000,000	280,000	175,000

MEMBERS OF THE ANDHRA DEPUTATION WHO WAITED ON THE SECRETARY OF STATE AND THE VICEROY

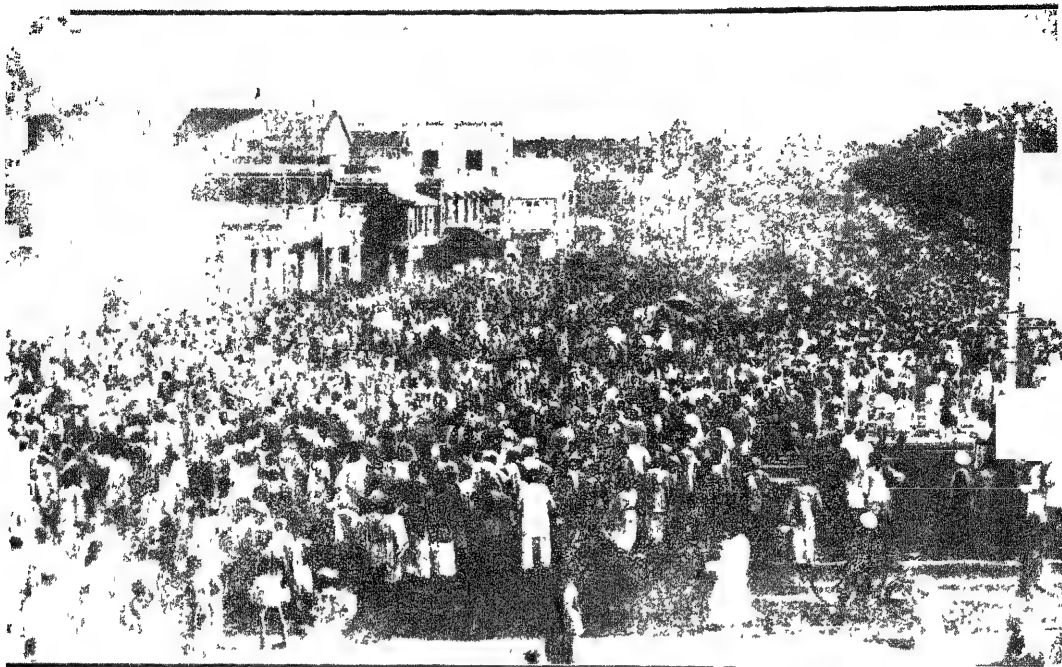

హిందూ దేశ కాన్ఫరెన్స్ గారిని రాజప్రతినిధి గారిని సందర్శించిన ఆంధ్ర విజ్ఞాపక వర్గ సభ్యులు

సంవత్సరాది సంచిక

1912-13 వ. సం. 1-వ ఆది

THE GRAND RECEPTION TO THE RELEASED INTERNEES AT MADRAS

విగ్రహ కార్యదిన నిర్వహకులకు చెన్న ప్రతివా రొసగిన స్వాగతము
LOK. TILAK'S DEPUTATION TO ENGLAND

లోకమాన్య తిలక్ గారి అంగసంఘము

ఖండములలోని వాత్సములు	ఎట్లు లభించినది	వత్సరము	చదరపు వైశు	జనసంఖ్య	ఎగు మతులు	దిగు మతులు
ఈజిప్టు	ఆక్రిమింతుకొనబడినది	1882	400,000	12,000,000	28,000,000	29,000,000
సుదాను	జయింపబడినది	1894	1,000,000	2,000,000	—	—
మారిషసు	" ఇచ్చివేయబడినది	1810-181	720	870,000	2,000,000	2,500,000
సిచిలీసు	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడినది	1814	170	23,000	78,000	110,000
ఆస్ట్రేలియ	ఆక్రిమింతుకొనబడినది	1816	40	150	—	—
సెయింటు హెలీన	జయింపబడినది	1878	47	3,500	42,000	6,000
అమెరికా						
ఒంటారియొ	జయింపబడి ఇచ్చివేయబడినది	1759-1763	407,250	7,200,000	140,000,000	79,000,000
క్వీబెక్	" "	1759-1763	708,850			
నోవాస్కోషియా	" "	1627-1718	21,500			
న్యూస్కోట్	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడినది	176	28,000			
ప్రిన్స్ ఎడ్వర్డు ద్వీపము	జయింపబడినది	1745-176	2,200			
బ్రిటిషుకొలంబియ	అధినివేశింపబడినది	1670	355,900	7,200,000	140,000,000	79,000,000
మెనిలోవా	"	1818	251,900			
ఆల్బర్టా	"	1670	255,800			
సస్కాటెవాను	"	167	251,700			
వచ్చిమో త్రిరాత్తములు	"	1670	1,250,000			
న్యూఫౌండలాండు	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడినది	1584	40,000	240,000	2,700,000	2,400,000
జమిక్	జయింపబడినది	1656	4,200	850,000	3,050,000	2,710,000
బాహ్మాను	అధినివేశింపబడినది	1628	4,400	8,000	358,000	276,000
లీను ద్వీపములు	"	1628-1658	750	110,000	640,000	508,000
విండ్వర్డు ద్వీపములు	ఇచ్చివేయబడినది	1763, 1784	510	200,000	800,000	800,000
బాల్ బేరారు	అధినివేశింపబడినది	1600	170	196,000	1,460,000	1,046,000
ట్రీనిడాడు, టోబాగో	జయింపబడినది	1797	1,860	830,000	4,700,000	4,500,000
బ్రిటిషు గ్వయానా	జయింపబడి ఇచ్చివేయబడినది	1808-1814	9,400	810,000	1,700,000	1,577,000
బ్రిటిషు హొండురాస్	"	1794	8,600	40,500	700,000	550,000
బర్మాడా	అధినివేశింపబడినది	1612	20	19,000	687,000	117,000
ఫాక్లాండు ద్వీపములు	సమాధానముమీదనిచ్చివేయబడినది	1771	6,500	8,240	100,000	620,000
దక్షిణగోల్ఫ్	"	1771	1,000	—	—	—
ఆస్ట్రేలియా						
న్యూసౌత్ వేల్స్	అధినివేశింపబడినది	1788	810,400	1,650,000	78,000,000	80,000,000
విక్టోరియా	"	1832	88,000	1,320,000		
దక్షిణతీరము	"	1836	904,000	408,000		
క్వీన్స్లాండు	"	1824	670,500	666,000		
టాస్మానియా	"	180	26,200	191,000		
వర్జినుల సీలీయ	"	1828	976,000	282,000	81,000,000	22,000,000
న్యూజిలాండు	" జయింప బడినది	1815	105,000	1,050,000		
ఫిజీ	స్వదేశీయుల మొదలనండి ప్రతిగ్ర	1874	7,500	180,000	959,000	1,060,000
సామోవా	కలుపుకొనబడినది	1884	90,540	370,000	—	—
పసిఫిక్ ద్వీపములు	సమాధానముమీద నియమబడినది	1893-1906	12,500	200,000	850,000	800,000

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

భూగోళమునకు భూభాగవై శాతము 5,12,30,000 చదరపు మైళ్లు. అందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యవై శాతము 1,27,47,321. ప్రపంచమునందలి ప్రజాసంఖ్య 1,72,13,86,045. అందు 43,574,001 ప్రజలు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు గలరు. భూభాగమునందును జన సంఖ్యయందును నాల్గవ వంతు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమున గలదు. భరతఖండవై శాతము 17,89,156 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 32,00,00,000. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము నందు ఏడవవంతు వై శాతమును జనసంఖ్యయందు మూడవంతు జనసంఖ్యయు భరతఖండము కలిగి యున్నది. భరతఖండము నుజలపూరితము, ఫలవంతము, సహజసౌఖ్యవృద్ధితము, జనాకీర్ణము, ప్రాచీనసభ్యతాకోశితము, బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు శిరోభూషణము. లోకమునందలి నాల్గవ వంతు సంపద్యలమును ప్రజాబలమును కలిగియుండియు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము మహాబల సమన్వితము గాకుండుటకును విషమూలన భవయుటకును కారణములు విచారయోగ్యములు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము నుబలాన్నితంజైన తత్వకోటికి దుచ్చేద్యమై స్థిరశాంతిస్థాపనమునకు సాధనమై ప్రజాస్వామ్యత్వమునకు బలప్రదమై భర్మపోషణమునకు నిలయుము కాగలదు.

బ్రిటీషు ప్రజల శీలము

బ్రిటీషు జాతి శీలము విచిత్రము. ఉదారభావము స్వాతంత్ర్యప్రియత్వము చిత్తస్థైర్యము రాజ్యాంగగరిష్టానము బ్రిటీషు ప్రజలకు చిరకాలాగతంబులైన నుగుణములు. బ్రిటీషు ప్రజల ప్రతిభకు మహాసామ్రాజ్య నిర్మాణమును నిర్వహణమును తార్కాణములు. బ్రిటీషు ప్రజలకు సోద్యోగై ఆత్మవిశ్వాసము అత్యధికము. ఉదారభావ సత్వరారంభస్వభావము గుర్తనము. ప్రపరథమానా జైన సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును వికాసమునకును సదృశం జైన ప్రచలనము బ్రిటీషు ప్రజలయందు దుర్లభము. బ్రిటీషు ప్రజలకు పూర్వస్థితిసంరక్షణమునందును మందగమనమునందును విశ్వాస మధి

కము. సామ్రాజ్యాతర్భాగములు మాతృదేశమున కత్యంతదూరమునందు గలవు. న్యూజిలాండు ఆస్ట్రేలియా దేశములు 10,000 భరతఖండము 6,000 మలయా రాజ్యము 7,000 కనడా దేశము 4,000 మైళ్ల దూరమునందు గలవు.

సామ్రాజ్యరక్షణము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మాతృభూమి యైన బ్రిటీషు ద్వీపములు 1,21,512 మైళ్ల వైశాల్యమును 464 లక్షల ప్రజలను కలిగియుండి 1,31,53,683 మైళ్ల వైశాల్యమును 4,842 లక్షల ప్రజలు గల మహాసామ్రాజ్యమును పాలించుచున్నది. నాలుగు కోట్ల బ్రిటీషు ప్రజలు 43 కోట్ల సామ్రాజ్యవాసులను పాలించుట యత్యాచ్యుక్తికరమైన విషయము. సామ్రాజ్యాంగములకును మిత్రభూమికిని గల దూరమును తలపోయినపు డి యాశ్చర్యము ద్విగుణిృతం బగుచున్నది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరిక్షణమునకును పోషణమునకును బ్రిటీషు నౌకాదళము సాధనముగ నున్నది. దూరస్థములైన సామ్రాజ్యాంగములకు నౌకాదళ సహాయమువలననే గమనాగమనములు సాధ్యములు. బ్రిటీషు నౌకాబలము బలహీనమైన, సామ్రాజ్యాంగముల బంధనములు శిథిలుబులై సామ్రాజ్యరిక్షణము నుర్లభం బగును. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యంగవైత్తలు గతతాబ్దియందు నౌకాదళమును బలపఱచి సామ్రాజ్యమును పోషించిరి. లోకమునా దితరజాతులు నిద్రానస్థయందు మునిగియున్నపుడు బ్రిటీషు ప్రజల ప్రతిభ యప్రతిహతముగ సాగెనని యూరపుఖండమునందు జన్మించి విజృంభణము అను యాఖండమునందు జపానీయుల విజృంభణము బ్రిటీషు ప్రతిభకు భంగమును కలిగించినవి. బ్రిటీషు గాజనోజ్జుల ప్రతిభ బ్రిటీషు నౌకాదళబలము బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము నింతవఱకును కాపాడినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన ఖరీదీతులు సంపూర్ణముగ మాన్యమైనవి. ప్రబలమైన రుష్యాసామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమైవచ్చినది. జర్మనుల విజృంభణము స్థిరపడినది. తురుష్కులు జర్మనుల నాయకత్వము నంగీకరించిరి. తురుష్కుల మిత్రత్వ

మువలన జర్మనులకు మహమ్మదీయుల సానుభూతి కలిగి నది. రుష్యావినాశమువలన జర్మనులు సామదానభేద దంష్ట్రోపాయములను పూని తమ బలమును బర్లిననుండి ఆఫ్ఘనిస్తాన్మువలకును న్యాపింహజేయ సమకట్టిరి. దుర్బలస్థితియందున్న రుష్యాకు ప్రతిఘటనసామర్థ్యము లేదు. రుషేనియూ జర్మనులకు లోబడినది. బాల్కను రాష్ట్రములందు బల్గేరియా జర్మనులతో చేరి యుద్ధము చేయుచున్నది. సర్వీయా మోంటెనీగ్రో రాజ్యములు నాశము కొందినవి. గ్రీసుదేశము మిత్రమండలితోఁ గలిసిగది. తురుష్కసామ్రాజ్యము జర్మనులతో చేరి పోరుచున్నది. పాకిస్తాన్ము దుర్బలవశయందున్నది. జర్మనులకు ప్రతిఘటించుటకు తగిన బలవద్రాజ్యము బర్లను ఆఫ్ఘనిస్తాన్ముల నంపు లేదు. జర్మను సామ్రాజ్యచ్యాపనము నాసియాఖండమునంగు ప్రతిఘటించుటకై బ్రిటీషువైయములు మెసపొటెమియా పలస్తీను దేశములందు యుద్ధమూతను జయప్రదముగ జరుపుచున్నవి. రుష్యానిర్గుహనమువలన జర్మనుబలములు దక్షిణ రుష్యామార్గమున ఆఫ్ఘనిస్తాన్ము చేరుటకు వీలు కల్గినది. ఆఫ్ఘనిస్తాన్మున కసాయము సౌభవ మైన భరత ఖండమునకును యుద్ధోపద్రవము కలుగుట సహజము. ఆసియాఖండమునంగు సంభవము కాఁగల యుద్ధోపద్రవము నాఁపుటకు వలయు శక్తిసామర్థ్యములు భరత ఖండమునకు భారతమాతబలము మాత్రమే ప్రక్షిప్తముగఁ గలవు.

బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు దూరదృష్టిని విశ్వాసమును కలిగి ప్రస్తుతియుండిన జర్మనుల విజృంభణమునకు ఆసియాఖండమునందు ప్రతిఘటనము భరతఖండమువలన కలిగియుండును. సామ్రాజ్యవిషమదశయందు భారత యోధులు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును సంగ్రహించిరి. ప్లాండర్సు ఆఫ్ కా తుర్కి మెసపొటెమియా పలస్తీను రంగములు భారతయోధరక్షసిక్తంబులై, భారతమాత మహాబలము బ్రిటీషుప్రజలకు సువ్యక్తంబైనది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంగములైన వలసరాజ్యములకు ఆసియా ఖండమునందు జర్మనుల విజృంభణము నాఁపుటకు సామర్థ్యవశాకములు లేవు. యూరపురాజ్యముల బల

విశ్వాసములకు ఆసియాఖండరాజ్యాధిపత్యము మూలబీజము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యోన్నతస్థితికి భరతఖండరాజ్యాధిపత్యము ముఖ్యసాధనము. పాశ్చాత్యరాజ్యముల పోషణమున కవసరమైన పదార్థములు విశేషముగ ప్రాచ్యరాజ్యలభ్యములు. అన్నాదిపదార్థంబు లన్నియు పాశ్చాత్యరాజ్యములకు వరదేశములనుండి రావలసియున్నవి. బ్రిటీషువ్యవస్థలకు స్థితి ముఖ్యముగ కలదు. బ్రిటీషు గాఢ్యాధికారులు భరతఖండమును తమ పోషణమున కవసరమని తలచిరి గాని రక్షణమున కవసరంబని తలచలేదు. బహిరక్షిత పరాధీనంబైనపు డంతఃకక్షియు కాలక్రమముగ పరాధీనంబగుట సహజము. వర్తమాన మహాసంగ్రామమువలన బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులకు భరతఖండపు రక్షణసామర్థ్యము విస్తృతమైనది. భరత ఖండమునందు యుద్ధనిర్వహణమున కవసరమైన ప్రజాబలమును సంపద్యలమును గలవు. దేశమునందుఁ గల బలసంపదలు సువర్ణతొలైన, భరతఖండము ఆత్మసంగ్రహమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంగ్రహమునకును తగిన స్థితియందుండియుండును. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులిప్పుడు కన్నులు విప్పి భారతమాత బలమును సందర్శింప సమకట్టిరి. సమయము దాటికపుడు చేసిన ప్రయత్నములు కార్యసాధనమున కనుకూలములు గావు. వర్తమానకాలమునందు బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులు చేయు ప్రయత్నములు గతజలసీతుబాధనమువలె నున్నవి.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు భారతీయుల సుపూర్ణబలము కలుగుటకు భారతమాతకు సుబలదశ సంప్రాప్తము కావలయును. భారతమాతకు సుబలదశ సంప్రాప్తంబగుటకు భారతీయులకు సుస్థిరమైన దేశభక్తి కలుగుట యవసరము. దేశభక్తులు స్వదేశసంగ్రహార్థము ప్రాణమానధనములను ఫలాపేక్ష లేకయే సమర్పించుట ప్రకృతిధర్మము. భావరహితమైన త్యాగమసౌభవము. భారతీయులకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంగ్రహమునందు బాధ్యత కలుగుటకు సామ్రాజ్యమునందు ఇతరరాజ్యములకుఁ గల కారవ పరిణతులను పాఠ కలిగి యుండుట యవసరము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంతర్యాగముల స్థితిగతులను పరిశీలించినపుడు భారతఖండమునకు

సామ్రాజ్యమునందు వలస రాజ్యములకుఁ గల కారవ ప్రతిపత్తులు లే నని విశేష మగుచున్నది.

యుద్ధ మారంభ మైన తరువాత బ్రిటీషు రాజనీతి జ్ఞుల దృక్పథమునందు స్వల్ప మైన మార్పు కలిగినది. సామ్రాజ్యసభయందు హోదవ ప్రతినిధులకు ప్రవేశము కలిగినది. గతసంవత్సరమునందు సామ్రాజ్యసభకు నియుక్తులైన సర్ జేముస్ మెన్టరు సర్ సర్వేంద్ర ప్రసన్న సింహా బికాసీరు మహారాజు గార్లు ప్రజానియుక్తులు గారు; హిందూదేశమంత్రులును గారు. వర్తమానసంవత్సరమునందు నియుక్తులైన సభ్యులును ప్రజానియుక్తులు గారు. అధికారనియుక్తులు ప్రజలయందు తానాహమును కలిగింపనోపరు. ముఖ్యమంత్రి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు వలసరాజ్యములు సమభాగలనియు భరతఖండము ముఖ్యభాగ మనియు తెలిపియున్నారు. భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు వలస రాజ్యములకువలె సమభాగత్వమును కల్పించుట సామ్రాజ్యచిరస్థావరణమునకు దభిమానమును కల్పించుటకు ముఖ్యసాధనము. పరిపాలనమునందు బాధ్యత లేని ప్రజలు రక్షణమునందు బాధ్యత వహించుట దుర్లభము. భరతఖండమునందు బాధ్యత గల పరిపాలనమును స్థాపించుటవలన భారతీయులు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరక్షణమునందు బాధ్యత వహింపగలరు. పరిపాలనభారము పరాధీనమునందుండఁగ, సంరక్షణభారమునందు భారతీయుల కుత్సాహభిమానములు కలుగుట యసాధ్యము. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు ప్రకృతిధర్మమును పరికించి భరతఖండమునందు సత్వరముగ స్వపరిపాలనమును స్థాపించి సామ్రాజ్యరక్షణమునకు దభిమానోత్సాహములను కలుగఁజేయుటకు నిశ్చలచిత్తముతో పాటుపడుట లోకకల్యాణమునకు మూలబీజము. ఆత్మరక్షణమునకును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును భారత మాతకుఁ గల సమపాయము లితరరాజ్యములకు లేవు. భరతఖండమునకుఁ గల యపారమైన సమపాయములను వికసింపఁజేయుట సామ్రాజ్యబలమునకు ముఖ్యసాధనము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్య ప్రజలయందు మూఁడు వంతుల ప్రజలకు భరతఖండము నిలయము, ముప్పది మూఁడు

కోట్ల ప్రజలు నిరాయుధులై పరతంత్రులై చుట్టలులై విశ్వాసరహితులై సంశయాత్ములై యున్నపుడు సామ్రాజ్యసంరక్షణము దుర్లభ మని విచారజ్ఞులకు విదితము కాకమానగు. ఆంగ్లరాజనీతిజ్ఞుల యి మహద్విషయము గోచరింపకుండుట సంతాపకరము.

మాతనరాజ్యాంగపరమ్యలు

వర్తమానమహాసంగ్రామ మపార మైన రాజ్యాంగ సమస్యలకు హేతుభూతము కాఁగలదు. యద్ధాంతము నందు ప్రజాస్వామ్యత్వమునకు ప్రముఖత కలుగఁగలదు. ధనస్వామ్యత్వమునకును అధికారస్వామ్యత్వమునకును ప్రముఖత తగ్గఁగలదు. రాజ్యనిర్మాణమునందు స్వయం నియోగసిద్ధాంత మవలంబితము కాఁగలదు. రువ్యా విలయమునందు జర్మనుజాతీయవిజ్ఞానమును చీనా జాతీయవిజ్ఞానమును జపానుజాతీయవిజ్ఞానమును సర్వమహమ్మదీయవిజ్ఞానమును సంభవములు. జర్మనుజాతీయవిజ్ఞానము సకలార్థములకును మూలము కాఁగలదు. జర్మనువిజ్ఞానము యుద్ధఫల మైన, యూరపు ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములకు జర్మనుల నిరంకుశాధికారము వ్యాపించుట సహజము. లోక సంగ్రహణమునకు ధర్మము మూలము గాక బలము మూలము కాఁగలదు. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమును అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములును ఫ్రాన్సును ధర్మబలమును స్థాపించుటకు సమకట్టింపి. మిత్రమండలి సొకల్పములను సఫలము చేయుటకై భారతీయులు పరమోత్సాహముతో సకలవిధముల శోడ్పిరిరి. వర్తమాన విషయపరిస్థితులందు యుద్ధచిరస్థావరణమునకు భారతీయుల సహాయ మధికతరముగ నవసరం బని ప్రధానమంత్రి, లాంసు జార్జి గారు రాజప్రతినిధికి సూచితమును పంపిరి. జార్జి చక్రవర్తి “సామ్రాజ్యసంరక్షణము హిందూదేశమునకు యద్ధార్థస్థావరణమున కవకాశములకు కల్పించినవి.” అని సూచితమును పంపెను. డిల్లీనగరమునందు ఏప్రిలు 27-వ తేదీని కూడిన మహాసభయందు షమ్సుధరు ప్రభువు సామ్రాజ్యసంరక్షణమును భరతఖండపు బాధ తలను సవిస్తరముగ విశదీకరించెను. రాజప్రతిని

సామ్రాజ్యమును చక్రవర్తి సుదేశమును సామ్రాజ్యములు గావు. యుద్ధవిద్యుహమును అయిదొండు ప్రజల సహాయమును పడయుటకై తత్త్వజ్ఞానస్వరాజ్యస్థాపన మవసర మనియు భారతఖండముందు రాజకీయాం దోళన మచచిత మయ్య నాంగ్ల రాజ్యాభిమానులు ప్రకటించుచున్నారు. ఏకధర్మమునె అయిదొండున కొక విధమునను భారతఖండమున కింకొక విధమునను సమన్వయింపజేయుట రాజనీతి కాజాలము. రాజ్యాంగాందోళనమును విజయంతముపజుకును విరమింపజేయుట యవసర మని రాజప్రతినిధి తెలిపెను. భారతఖండము యుద్ధనిర్వహణమునకై సైన్యములను ద్రవ్యమును సమకూర్చుట యవసరము. ప్రజల కుత్సాహ ముడినగాని ఈ కార్యవిర్వహణము సాధ్యము గాదు. మూల సిద్ధాంతములతో నేజీభవిష్యత్వానితో సంప్రతించుట యసంగత మని రాజప్రతినిధి తెలిపియుండెను. హిందూ దేశ రాజ్యాంగసమస్యల కట్ల భారతీయులకును ఆంగ్లేయులకును దృక్కోణమునందు సమానదశ కలుగుట యసంభవము. లోకమూల్య తిలకు మహాత్మా గాంధీ రవీంద్రనాథతాకురుల భాగితదేశభక్తి యపలిమానము. ఆంగ్ల రాజ్యాధికారులకు భారతదేశభికులకును సమానదృష్టిసము స్వపరిపాలనదశయందు మాత్రమే సాధ్యము. స్వరాజ్యపు రాయబారులు ప్రతిషేధమును ప్రచారంజకుల ప్రతిషేధమును భారతీయుల కసంతృప్తిని కలిగించినవి. ప్రజలకు పరిపాలనమునందు బాధ్యత యున్నపుడె సమగ్ర మైన సాహచర్యము సాధ్యము. వర్తమానవిషమదశయందు భారతఖండ సారక్షణమునకు సముతము ప్రజల సాహచర్య మవసరము. ఆంగ్ల యోధులు ఆంగ్లాధికారులు సామ్రాజ్య పాలనమును యధేచ్ఛుచుగ చేసెడి శక మంతము నొందినది. ముప్పదిమూడుకోట్ల మంది భారతీయులను 1,70,000 మంది యాంగ్లలు పాలించుట సాధ్యమా? నాలుగు కోట్ల మంది బ్రిటీషు ప్రజలు భూగోళము నందలి నాల్గవ వతు వైశాల్యము గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును లోకమును విషమసమస్య లావరించిన సమయమునందు పాలించుటయు రక్షించుటయు దుస్సరము.

ఏ భాగముయొక్క పోషణరక్షణభారములను ఆ భాగము వహింపగలముపుడె బ్రిటీషుసామ్రాజ్యరక్షణము సుసాధ్యము. బ్రిటీషురాజనీతిజ్ఞులు ఈ ధర్మమును చిరకాలము క్రిందటనె గ్రహించిరి. కాని, యాచరించుటకు వలయు సాహసధైర్యముల నాంగ్లేయరాజనీతిజ్ఞులు కల్గియుండవలయునని వర్తమానసమయమునందు సామ్రాజ్యమునకు విషమదశ సాప్రాప్త మైనది.

పదునెనిమిదవ శతాబ్దియందు అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రముల తిరుగబాటువలన బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమున కవార మైన నష్టము కలిగినది. అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును పడసినపుడు బ్రిటీషు రాజనీతిజ్ఞులు కన్ను తెరిచిరి. కనడా ఆస్ట్రేలియా రాజ్యములకు స్వపరిపాలనము సులభముగ నొసంగబడినది. బానర్సు గారు దక్షిణాఫ్రికాయందు స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యాంగ్ల రాజ్యాంగవిజ్ఞానమునకు నిదర్శనము. ఫెరయ్యుద్ధము పరిసమాప్తి నొంది బ్రిటీషు పక్షమునకు విజయము సమకూరిన వెంటనే దక్షిణాఫ్రికాయందు సంయుక్త రాజ్యము స్థాపింపబడినది. దక్షిణాఫ్రికాయందు స్వరాజ్యమును స్థాపించుటవలన కలిగిన ప్రయోజనము వర్తమానమహాసంగ్రామమునందు విశద మైనది. పరమశత్రువులైన బోధా స్ట్రెస్సు గాడ్ల పరమమిత్రులై బ్రిటీషు సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకై సర్వమును సమర్పించుచున్నారు. జర్మనుల మనోరథములు భారతఖండమునందువలె దక్షిణాఫ్రికాయందును భగ్నము లైనవి. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యాంగముల స్వాతంత్ర్యస్థితియె సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకును బలమునకును పరమసాధనం బని స్థిరపడినది. ఈ గుణపాతము స్వోత్పన్న పరాయణులును స్వజాతీయభిమానులును నైన వెల్షి వై డెకానము వర్ణమునకు పట్టుపడకపోవుట విచారకరము. సామ్రాజ్యవిషమదశయందైనను వారి దురభిమానము నిర్లమించుట సామ్రాజ్యక్షేమమున కవసరము. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యపు యోగక్షేమములకును సంరక్షణమునకును స్వపరిపాలనబద్ధములైన రాజ్యముల సాంఘాతిక సంయుక్త సామ్రాజ్యవిధానమే సాధనము. ఏతత్సామ్రాజ్యమునకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు

ముక్కున సూర్యుని కోట ప్రకటనకు బలమును బహుళ సంవత్సరభోజితమును వైన భరతిఖండమునందు స్వపరిపాలనమును స్థాపించుట యత్యవశ్యమని బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులును మోగింపరాజనీతిజ్ఞులును ప్రతిపాదించుచున్నారు.

భరతిఖండమునందు రాజ్యాంగసంస్కరణము లని వార్యము లని చెందుటకు గారు తాము మెసపాటేమియూ యద్దరంగమును గూర్చి సవిమర్శముగ సంభాషించు సందర్భమున ప్రస్ఫుటము చేసిరి :

“నాగరికత గలిగి ప్రవర్తనానంద బగుచున్న దేశముయొక్క నవీనావశ్యకతలకు భరతివద్ద పరిపాలనము అయోమయముగను దారుతుల్యముగను విస్తరణగణపహీనముగను అతిశృంగారముగను నున్నది.”

మొందుటకు గారి యీ నాకస్యములు పరిపాలనజడత్వమును కాలుచున్నవి. మెసపాటేమియారంగచరిత్రను విమర్శించిన వెడ్డెర్సు గారి భావముకే ప్రయోగించిరి. దేశకాలక్షణికులు మూలమున ప్రకాశములు మాణి నను పరిపాలనమునకు మార్పులు పొలుగలేక. ఒక తతాబ్దిక పూర్వపు పరిపాలనస్థితియే ఇప్పుడును గలదు. భారతీయ నాయకులతో సంస్కరణ భావములందును సంస్కరణమార్గములందును కాలక్షణిమితియందును కించిచ్చేదాభిప్రాయము లున్నను సంస్కరణావశ్యకతావిషయమునందు భేదాభిప్రాయము లేదు. సంగ్రామావశ్యకతలు సంగ్రామవాస్తవము సంగ్రామోపద్రవము సంగ్రామధర్మము సంస్కరణావశ్యకతను బలపఱచినవి. దేశభక్తుల గోపాలకృష్ణగోత్ర మహాసంగ్రామము సంప్రాప్తం బైనపుడు వర్తమానదర్శనదశయందు మాతృదేశసంరక్షణము దుర్లభమని తెలిపియుండెను. దేశకాలపాత్రావశ్యకతలను గ్రహింపజాలని స్వప్రయోజనములైన యధికారాభిమానులును అధికారవర్గాభిమానులును సంశయాత్ములును విశ్వాసరహితులును వర్తమానవిషయదశకు కాంతులు. భరతిఖండవికాసమునకు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునందలి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యస్థితి అత్యవశ్యము. భరతిఖండమునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యస్థితి లభించుటకు జాతీయమహమ్మదీయ ప్రభలు నిర్ణయించిన రాజ్యాంగశాస్త్రసంస్కరణవిధానము

ప్రధమసోపానము. అత్యుపరమునందు కూడిన జాతీయమహమ్మదీయమహాసభలయగు ఏకగ్రీవముగ నంగీకృతి మైన స్వరాజ్యవిధానమును భారతీయులందరికీ సంఖ్యాకులు కోరుచున్నారు. హిందూదేశమంత్రీకిని రాజప్రతినిధికిని వివిధస్థాంతములందలి రాయబారములు సమర్పించిన విన్నపము లీ దేశమునే విస్తృతము చేయుచున్నది.

రాజ్యాంగ సంస్కరణ ప్రతిపాదనము

అ. భరతివద్ద మునందలి మహాసంఘములు ప్రాచీనసభ్యతాబద్ధము లగుటచేత ము. ఆ సంఘములవారు పరిపాలనమునందును రాజ్యరీతియందును విశేషసావధ్యము కలిగియుండుటచేతను, నాకేంద్ర బ్రిటిషు పరిపాలనమునకు వారు విద్యమందును ప్రజాపరత్వమునందును కృత్రిమ పోయియుండటచేతను, మఱియు ప్రస్తుతము గల పరిపాలనాధానము ప్రజల యభిప్రాయములను నెఱవేర్చక ప్రస్తుతావధరములకు స్థితిగతులకు తిగియందక పోవుటచేతను, స్వయంగా భరతివద్ద మనకు స్వరీపాలనము ప్రసాదించుటయే బ్రిటిషు పరిపాలనమునకు ఫలంకల్యము లని తెలుపుదు, కానమును ప్రకటించుటకై మహామహా రాజరాజేంద్రులకు కరుణించుటకు సవయ మాస్ను మైనదని జాతీయమహాసభ హాభిప్రాయమును

ఆ. అభిలఖితమునకు స్పష్టమగుచున్న కేరళజాతీయ సంస్కరణోపసంఘమును యవద్ధాంజాతీయరహితోపసంఘమును చేరి స్వతంత్రిని నిర్మించిన కర్ణాటకలకు గల సంస్కరణములను ప్రసాదించి స్వతంత్రపాలనమును స్థాపించుటకై నియతాంశమునకు పూరితమవయు నని జాతీయరూపి కోరుచున్నది.

ఇ సామ్రాజ్య విరూపమునందు భరతివద్ద మును పరాధీనస్థితిగండి తొలగించి స్వాధీనాధినివేశములతో పాటు సామ్రాజ్యమునందు సమానస్థానమును కలిగి ముంకనటా బుద్ధింపవలయును.

సంస్కరణ నిధానము

I రాష్ట్రీయ కాననకాంక్షలు

- 1 రాష్ట్రీయ కాననకాంక్షలందు సభ్యులసంఖ్యలో 5 నిలకు 4 పాళ్లు ప్రజలచే నెన్నుకొనబడిన సభ్యులను 1 పాళ్లు ప్రభుత్వము వారిచే నియమింపబడిన సభ్యులు నుండవలెను
- 2 పెద్ద రాష్ట్రములలో 125 వందయు చిన్న రాష్ట్రములలో 50 నుండి 75 వందయు కాననసభ్యులు నుండవలెను.
- 3 కాననసభ్యులను సాధ్యమైనంత వికాలమగు నెన్నిక స్వాతంత్ర్యముతో ప్రజలే యెన్నుకొనవలెను.

1 తక్కువ ప్రజాసంఖ్య గల ముఖ్యసంఘములకు ఎన్నికల మూలముగా కాననసభయందు సరియైన ప్రాతినిధ్యమునకు సర్వేగాపట్టు చేయవలెను. మహాసమ్మిదీయుల కిషయమున ఈ క్రింది కథమున ప్రజాప్రాతినిధ్యము నెర్పాటు చేసి వారికి ప్రత్యేకముగా ఎన్నికలు జరుపవలెను :

పంజాబు:— కాననసభ్యులలో సగముమంది.

గంగుత్త రాష్ట్రములు:— నూటికి 80 మంది.

బంగాళము:— నూటికి 40 మంది.

బీహారు:— కాననసభ్యులలో నాగ్ల వంతు.

మధ్యరాష్ట్రములు:— నూటికి 15 మంది.

చెన్నరాష్ట్రము:— నూటికి 15 మంది.

బొంబాయి:— కాననసభ్యులలో మూడవ వంతు.

ప్రత్యేక సంస్థాపనలకు సెక్యుకొనబడిన నేరపు మహమ్మదీయతరంగములు యొక్కలలో మహమ్మదీయుల డెన్నుకొనబడకుండునో వై నిధిమున ప్రాతినిధ్యముండవలెను.

ఒక సంఘము పత్యమున ప్రవేశపెట్టబడిన బిల్లునకు గాని దానిలోని క్లాజునకు గాని తీర్మానమునకు గాని ఆ సంఘప్రతినిధులలో ముఖ్యతకునిధి కృతి రేకముగ నున్న యెడల కాననసభయందు అబిల్లుకు గూర్చి గాని క్లాజుకు గూర్చి గాని తీర్మానమును గూర్చి గాని ప్రశంసయే అనధికారకర్తవ్యుల నడుమొనవలెను.

5-రాష్ట్రప్రభుత్వమునకు అధిపతులైనవారు (గవర్నరు గాని లెఫ్టి సేంటు గవర్నరు గాని) కాననసభ కిర్తయింపై యుండగూడదు. ఆ సభ కిర్తయగు నెన్నుకొను స్వాతంత్ర్యమును కాననసభ్యుల కొరంగవలెను.

6 ఒక విషయమునకు సంబంధించిన చురచురప్రశ్నలకు మెడట ప్రశ్న వేసినవారే యానకల నను నిర్బంధమును తీసివేసి యితరులకునట్లును ఏర్పాటు చేయవలెను.

అ. కష్టమును సోపానములను బంకసాల ఉత్పత్తి కల్గవలదు. రైలుకేలు నాకాదేశము సేనాదేశము సానుతి రాజుల కష్టముల విషయములు తప్ప ఇతరములైన రాజుల లన్నియు రాష్ట్రీయ పరిపాలకుల యధీనము క్రింద నుండవలెను.

ఆ. రాష్ట్రమున వచ్చేడి యాగాయము లన్నియు అనేక విధముల బాపతుల క్రింద నుండగూడదు. నిర్ణయింపబడిన కొంత సామ్యము రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వములపించుకొనే ప్రభుత్వము వారి కెన్నునుండవలెను. ప్రత్యేకస్థితులు సంపించునప్పుడు ఈ మొత్తమును ఎక్కువ యొనకు తక్కువ యొనకు చేయవచ్చును.

ఇ. అప్పులను దీసికొనుట ఉన్న పన్నులను మార్పుట ఆర్థిక ప్రత్యేకమున అమోదముల నిమ్మట మున్ను నువానితో కూడ రాష్ట్ర సంబంధమైన యన్ని విషయములమీదను రాష్ట్రీయ కాననసభకు సర్వాధికారముండవలెను.

అన్ని బాపతుల వ్యయములకు కావలసిన యాదాయమును సమకూర్చుటకు యన్ని పూర్వములను బిల్లుల రీతిగా రాష్ట్రీయ

కాననసభలయందు చర్చించి సభ్యుల సమ్మతుల వైకొనవలెను.

ఈ. కాననసభ్యులచే నిర్ణయింపబడిన నియమముల ప్రకారము రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వమునకు సంబంధించిన యన్ని విషయముల లీర్మానములను కాననసభలో చర్చింపవలెను.

ఉ. రాష్ట్రీయ కాననసభ అమోదింపబడిన తీర్మానము కాన్వనిర్వాహక కర్తయందు గవర్నరు గారిచే త్రోసివేయబడిన నేరపు, ప్రభుత్వకాన్వనిర్వాహక కర్తమువారికి దానిని ప్రతిఘటించు సభికారి ముండగూడదు. ఆ తీర్మానమును గవర్నరు గారు త్రోసివేసిన వెనుక ఒక యేటికి పైబడిన కాలములోగా సభ్యులు ఆ తీర్మానమున యామోదించునెడల, దానిని అమలు జరుపవలెను.

ఊ. అతి ప్రముఖమైన తీర్మానము విషయమును ఒకనాటికి చాటించి వేచి నాడు నిరపంప గోరునెడల చర్చకు కాననసభయందు హాజరైన సభ్యులలో 8 వ వంతు వాయిదాకు సమ్మతించినయెడల, వాయిదా వేయుటకు తీర్మాన ముపమాదింపవచ్చును.

8 కాననసభ్యులలో 8 వ భాగము ప్రత్యేక సమావేశమును గోరునెడల ప్రత్యేక కాననసభను జరుపవచ్చును.

9 ధనవిషయమునకు సంబంధించిన బిల్లును గాని ఇంకే విషయపు బిల్లును గాని కాననసభ్యులచే సెక్యుటపబడిన నిబంధనల ప్రకారము కాననసభ యందు నుపసాదింపవచ్చును దానికొకట గవర్నరు గారి యనుమతి దీసికొను నవసరముండగూడదు.

10 రాష్ట్రీయ కాననసభలో ఆమోదింపబడిన బిల్లు లన్నియు కాననములు కాక ముందు గవర్నరు గారిచే అంగీకరింపబడవలెను. కాని, ఆ బిల్లులకు గవర్నరు జనాలు గారు త్రోసివేయవచ్చును.

11 ప్రతికాననసభ్యుని సభ్యత్వకాలమును రి సంవత్సరములై యుండవలెను.

II రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వకర్తము

1 ప్రతిరాష్ట్రీయ ప్రభుత్వమునకును ఒక గవర్నరు అధిపతిగ నుండవలెను. అతడు ఇండియను సివిలు సర్వీసులోనివాడుగా గాని ఇతరమైన శాశ్వతపు సర్వీసులలోనివాడుగా గాని యుండగూడదు.

2 ప్రతిరాష్ట్రమునకు ప్రభుత్వకాన్వనిర్వాహక సంఘము మొకటి యుండవలెను. గవర్నరును ఈ సంఘమును గలసి ప్రభుత్వవర్తమనును.

3 సాధారణముగా ఇండియను సివిలు సర్వీసులలో నుండినవారిని ప్రభుత్వకాన్వనిర్వాహక సంఘములందు నియమింపగూడదు.

4 కాన్వనిర్వాహక సంఘములలో సగముమంది కాననసభలో ప్రజానియమిత సభ్యులచే నెన్నుకొనబడిన భారతీయులై యుండవలెను.

5 కాన్వనిర్వాహక సంఘమునందు ప్రతిసభ్యుని సభ్యత్వకాలము రి సంవత్సరములై యుండవలెను.

III సామ్రాజ్యకావనసభ

- 1 సామ్రాజ్యకావనసభలో 150 మంది సభ్యులుండవలెను.
- 2 ఈ 150 మందిలో 120 మంది ప్రజలచే నెన్నుకొనబడినవారై యుండవలెను.
- 3 రాష్ట్రీయ కావనసభలయందు మహమ్మదీయ ప్రాతినిధ్యమున కేర్పఱచిన పద్ధతుల రీతిగనే సామ్రాజ్యకావన సభ్యుల యెన్ని కల విషయమునను సాభ్య మైంథింపబడు విశాల మగు నెన్నిక స్వాతంత్ర్య ముండవలెను. రాష్ట్రీయకావనసభలలోని సభ్యులు ప్రతిరాష్ట్రమునకును రెండులోనుండి కొందఱి నెన్నుకొని సామ్రాజ్యకావనసభకు పంపవలెను.
- 4 సామ్రాజ్యకావనసభయందు ఎన్నుకొనబడిన భారతీయసభ్యుల సంఖ్యలో 8-వ పాలు ప్రతి రాష్ట్రమునుండియు కహమ్మదీయులచే ప్రశ్నోకముగ నెన్నుకొనబడిన మహమ్మదీయ ప్రతినిధులై యుండవలెను. రాష్ట్రీయకావనసభలయందు మహమ్మదీయ ప్రతినిధుల సంఖ్యకు తగినట్లు ఈ సంఖ్యయు నుండవలెను.
(1-వ సెక్షను 4-వ క్లాజులో చెప్పబడిన యుపనిబంధనలే యందును వర్తింతును.)
- 5 కావనసభలోనివారే సభ కోశ యధ్యక్షులు నెన్నుకొనవలెను.
- 6 ఒక విషయమునకు సంబంధించిన యుపప్రశ్నలను మొదట ప్రశ్నిచేసినవారే యద గవలె నను నిర్బంధమును తీసివేసి ఇతరులను అనుగుణము చేయవలెను.
- 7 కావనసభ్యులలో 8-వ పాలు ప్రశ్నోకసభాసమావేశమును ఒరిపఁ గోగునెడల ప్రశ్నోకసభ నొకగానిని సమావేశము చేయవలెను.
- 8 ధనవిషయము కాని యింకే ట్లునైనను కావనసభ్యు లేర్పఱచు కొనిన నియమముల ప్రకారము ఉపరొందింపవచ్చును. గాని నుప పాదించుటకు ప్రశ్నోకము ప్రభుత్వసభ్యులవారి యనుమతి యవ సరమై యుండఁగూడదు.
- 9 కావనసభలో ఆమోదింపబడిన యన్ని విలులును కావనము లగుటకు ముందు గవర్నరు జనరలు గారిచే నంగీకరింపబడవలెను.
- 10 (రెవిన్యూ) రాబడిలో ధనకృత్యము గావతొ విషయములను ట్లుల రూపమున వచ్చు విధానమును ఆర్థికవత్తమును ప్రశ్నోకముగ కావనసభ్యులయెదుట నెట్టబడి చర్చింపబడి అంగీకరింపబడ వలెను.
- 11 కావనసభ్యుల సభ్యత్వకాలము రి సంవత్సరములై లయుండవలెను.
- 12 ఈ క్రింద చెప్పబడిన విషయము లన్నియు సామ్రాజ్య కావన సభాధీనమున నుండవలెను :

అ. హిందూదేశముం దంతటను సమానముగ ననుసరింపవలసిన కావనములు.

ఆ. ధనవిషయమునందు ఒక గాన్త్రమునకును ఇంకొక రాష్ట్రమునకును నిర్ణయింపవలసిన సంబంధములు.

ఇ. సామంతరాజుల కష్టములు గాక సామ్రాజ్యదాయము నకు సంబంధించిన యాదాయవిషయములు.

ఈ. హిందూ దేశాదాయమునుండి చేయగలసిన క్షయములు.

చేతనంగతుణుకరుఁగాను నేనావిషయకృత్యములకు సంబంధించిన తీర్మానము గవర్నరు ఒనఁగు గారి యిష్టము ప్రకారము చేయబడవచ్చును.

డి. ఇండియను టారిఫు పన్నులను ఎగుమతి దిగుమతి పన్నులను మార్పుటకును పన్నులను గాని నికసులను గాని క్రొత్తగా విధించుటకును మార్పుటకును తీసివేయుటకును ప్రస్తుత మున్న నాణెముల డెలామణీ పద్ధతులను బ్యాంకుల పద్ధతులను కఠించుటకును దీనిదశలో నున్న వ్యక్తుల యభిప్రాయములను ధనసహాయములను చేయుటకును సంబంధించిన విషయములు.

డి. మొత్తముమీద హిందూదేశ పరిపాలనమునకు సంబంధించిన యన్ని తీర్మానములు.

- 13 కావనసభచే నామోదింపబడిన ప్రతి తీర్మానమును కార్యనిర్వాహకసభయందు గవర్నరు జనరలు గారిచే త్రోసివేయబడిన నేతప్పు ప్రభుత్వనిర్వాహక వ్యయచేత తప్పక యామోదింపబడవలెను. కాని, గవర్నరు జనరలు గారిచే త్రోసివేయబడిన వెనుక ఒక సంవత్సరము దాటిిన వెనుక ఆ తీర్మానముచే కావనసభ వా రామోదిండునెడల ఆ తీర్మానము నరులు జరపవలెను.

- 14 అతిప్రముఖ మైన యొక చక్రవర్తి వాయివా వేయగలసియున్న యెడల, హాటైన కావన సభ్యులలో 8-వ భాగము వాయిదా కంగీకరిండునెడల వాయిగా తీర్మానమును ప్రవేశ నెట్టవలెను.

- 15 రాష్ట్రీయకావనసభవారు గాని సామ్రాజ్య కావనసభవారు గాని ఆమోదించిన యొక విలును త్రోసివేయుటకు సాధ్యభాముడగు గోదిన యెడల, ట్లు ఆమోదింపబడిననాటినుండి సంవత్సరములొకగా రానిది త్రోసివేయవలెను. త్రోసివేయబడినట్లు కావనసభకు తెలియపఱ్చిననాటినుండి ఆ ట్లు అరులు జరుపఁగూడదు.

- 16 సేనాసంబంధకృత్యసహకరములలోను దేశ విరాజీయ సంబంధ కృత్య సహకరములలోను యుద్ధము ప్రకటించుట గ-ధిచేసికొనుట మున్నగు విషయములందును సామ్రాజ్యకావనసభ వారే తీర్మానించును హిందూదేశసాలకులలో కల్పించుకొనఁగూడదు.

IV హిందూదేశ ప్రభుత్వవ్యవస్థ

- 1 హిందూదేశ ప్రభుత్వమునకు గవర్నరు జనరలు గారు ముఖ్యాధిపతియై యుండవలెను.
- 2 గవర్నరు జనరలు గారికి సహాయముగ నొక కార్యనిర్వాహక సంఘ ముండవలెను. ఆ సంఘమున సగముమంది భారతీయులుగ నుండవలెను.
- 3 కార్యనిర్వాహకసంఘమునందలి భారతీయసభ్యులను సామ్రాజ్య కావనసభ్యులు నిమనుండి కొందఱి నెన్నుకొని నియమింపవలెను.
- 4 ఇండియను సివిలు సర్వీసులో పనిచేసినవారు సాధారణముగ కార్యనిర్వాహకసభ్యులుగ నియమింపబడఁగూడదు.

ఈదిగువ కనువరచిన ఘనవంతులు వారియొక్క కట్టడములలో "వన్ డర్ లిక్ సీలింగు"ను

అమచ్చి కట్టియున్న వారినో కొందఱు.

సేతుర జమీందారు, దివాన్ బహదూర్ గోవిందరాస్, చతుర్భుజదాస్
ప. ల. న. సుబ్రహ్మణ్యశెట్టియార్
టి. ఎస్. రామస్వామి అయ్యర్
ఆ. మ. ము. మురగప్పశెట్టియార్
మే. చు. పోతులందరం శెట్టియార్
మే. ఆ. రు. అరుణాచలం శెట్టియార్
స. మ. న. నారాయణశెట్టియార్
మే. ఆ. ర. న. రామనాథన్ శెట్టియార్
స. త. నాగప్పశెట్టియార్
స. మ. ఆ. ముత్తయ్యశెట్టియార్
స. గ. స. స. సుబ్రహ్మణ్యశెట్టియార్
స. ఆ. స. శ్రీకృష్ణశెట్టియార్
స. క. స. తి. కరుప్పన్ శెట్టియార్
న. ప. ఆ. క. ముత్తయ్యశెట్టియార్

మదరాస్ కాన్మా
పాలిటీక్స్ బ్యూరోజనశాల
కున్ను, యీ సీలింగు
అమర్చబడి యున్నది.

"వన్ డర్ లిక్ లోహసీలింగు" ఆప్టేలియూడేశములో చేయబడుచున్నది. అవి కట్టడములయొక్క లోవైపునందుమిక్కిలి రమణీయమును కలిగించుచున్నది. అవి చాలారోజులవరకు చెడడము లేదు. మాను, సున్నముకన్న వెల సరసముగాను వున్నది. ఇవి ముఖ్యముగా రాజనగర్లు, వివాహమంటవములు భోజనశాలలు, శయనగృహములు మొదలగు కట్టడములకు మిక్కిలి ప్రపయోగకరమైనది. శృంగారించుటవలన ఇండ్లశోభయు ధరయు అధికమగుచున్నది.

అవి అమర్చుటకును వర్ణములు యిచ్చుటకును యీదిగువ చేవ్రాలుచేయబడిన దక్షిణ ఇండియా యేజెంట్లవల్ల వెల వివరములు తెలుసుకొనవచ్చును.

విల్సన్ అండు కంపెనీ,

పోస్టుబాక్సు నెంబరు 2, మద్రాసు.

ఇండియా పరిశ్రమలను పోషించుము.

ఇండూ బర్తా వెట్రోలియం కంపెనీ వారి

ప్రసిద్ధి కెక్కిన

“పుంజు తాళపుచెవి” గుర్తుగల

మైనపు వత్తులు

భారతదేశము

“గోబు లైటు”

బండ్ర మైనపు వత్తులును

ఇంటియందునను, ఊఫీసులోను ఫ్యాక్టరీలోను, క్యారేజీ దీపముల
కును రిక్తా దీపములకును, నాడండి.

శ్రీమద్రాష్ట్ర సర్కారు పోదగులు, కాకినాడ అని వ్రాయవలెను.

సోల్ ఏజెంట్లు:

ది సోల్ ఇండియన్ ఎక్స్‌పోర్ట్ కంపెనీ

లి మి టె డ్

(20)

పోస్టు బాక్సు 37 మద్రాసు

THE WOMEN'S DEPUTATION

భారతమహిళల రాయబారము

ప్రముఖ జీవిత చిత్రము

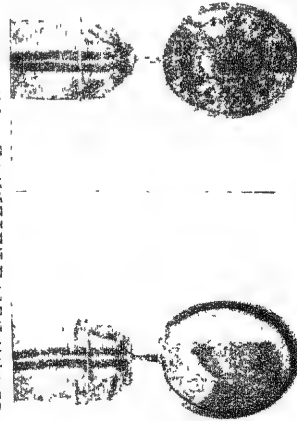
MISS O GERVARATNA-AMMAL

MEMBERS OF THE ANDHRA MAHILA SABHA

MISS GANTY LAKSHMI
NARASIMHAM

MEDAL AND EFFIGY PRESENTED BY KING GEORGE III
TO THE FATHER OF THE PRESENT ZAMINDAR
OF CHINNAPPA NAYAKA PAI AYAM

ప్రముఖ జీవిత చిత్రము

ఇ.వీరియలు వీరిలు సర్వీసులో ఉన్నారముల నిమిత్తము (వై యోగిగట్ట ప్రకారము నిర్మితమైన) హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారి యధీనమున నే యుండవలెను. సామ్రాజ్య శాసనసభలో నిర్మింపఁ బడెడి శాసనములకు లోబడి ఇప్పుడున్న సంఘముల హక్కులను గవనంపవలెను.

సాధారణముగ ఒక్కొక్క రాష్ట్రమునందు ఆయా రాష్ట్రములకు సంబంధించిన వ్యవహారములందు హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారికి సోక్తమును కలుగఁజేసికొనఁదగదు. రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వములకు ప్రత్యేకముగా నీయబడని యధికారము లన్నియు హిందూదేశ ప్రభుత్వమునకు నున్నట్లు భావంపవలెను. హిందూదేశ ప్రభుత్వమువారి యధికారము సాధారణముగా రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల కార్యమునై వైఖరచాణ అవసరమున నేయుటయై యుండవలెను. వై పద్ధతుల ప్రకారము ఏర్పఱుపఁబడిన హిందూదేశ ప్రభుత్వము శాసననిర్మాణవిషయమునందుకు పరిపాలన విషయమునందును హిందూదేశకార్యదృక్పథ కే నిధమునను సాధ్యమైనంతవఱకు వాఙ్మయ తేజము స్వతంత్రముగ నుండవలెను. హిందూదేశపు బూగయవ్యయ విషయముల లెక్కలను ప్రత్యేకముగ పరిశీలించి అడియు లేదు పద్ధతులను ఏర్పాటు చేయవలెను.

V సహాయముగ జేసిన హిందూదేశము

- హిందూదేశమున గారి సభను తీసివేయవలెను.
- హిందూదేశమున బిరమును బ్రిటీషు (పార్లమెంటు) వారి వ్యయమునందు చేసినవలెను.
- అధికారేతరమున గల యధిపతిపాలనములతో నెట్టి సంబంధము కలిగియుండునో అట్టి సంబంధమున సాధ్యమైనంతవఱకు హిందూదేశపరిపాలన పట్ల హిందూదేశమున కిదియుండవలెను.
- హిందూదేశమున గారికి సహాయముల నిర్దేశము సహాయకార్యదర్శులు యుండవలెను. వీరిద్దఱితో నొక్క రెప్పటికిని భారతీయులు గనె యుండవలెను.

VI ఆంగ్లసామ్రాజ్యము --- హిందూదేశము

- సామ్రాజ్య వ్యవహారముల పరిష్కారమునొకట ఏ సభయైన నేర్పఱుపఁబడినను ఏ నిర్మాణమైన సమావేశ వఱుపఁబడినను, గాని యందు అధికారముల కెట్టి ప్రాతినిధ్యము గలదో ఎట్టి హక్కులు గలదో అట్టి ప్రాతినిధ్యమును అట్టి హక్కులను హిందూదేశమున కీయవలెను.
- భారతీయులను సామ్రాజ్యముని యితర ప్రజలతో పాటు సమాన గౌరవముతోను సమాన ప్రజాస్వత్వపు హక్కులతోను సామ్రాజ్యమునందు చున్నింపవలెను.

VII సామర్యములు, ఇతరములు

- సామ్రాజ్యముని సేవయందు శాశ్వతములలోను భూమిస్థములందును కిమిషనులు గల పదవులను కమిషనులు లేని పదవులను హిందూ

దేశీయుల కిచ్చి వైదికయోగ్యులగువారి పెన్నులని హిందూదేశమున వారికి క్రమవిత్త నొసంగు నేర్పఱుపఁబడెను.

2 హిందూదేశీయులను విచ్చికి వైదికముగ చేస్తుకొనుట కంగీకరింపవలెను.

3 ప్రభుత్వకార్యనిర్వాహకాధ్యక్షములు సలహాకి వ్యాయవిచారణ సంబంధమును నధికార మే మాత్రము నుండఁగూడదు. వ్యాయకాఖిలకు సంబంధించిన యుద్ధాగముల నన్నిటిని ఆయా రాష్ట్రముల ముఖ్య వ్యాపారముల యధ్యక్షము క్రింద నుంచవలెను.

బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు హిందూదేశ పరిపాలనము నిరంకుశాధికారవర్గాన మని రాజ్యతంత్రజ్వల మతము. నిరంకుశ పరిపాలనము సత్పరిపాలన మైనను స్వపరిపాలనమువలె ఏర్పవంశము గాదు. హిందూదేశమునకు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు స్వపరిపాలనస్థితి కలుగుటకు వలస రాజ్యములకుఁ గల స్వపరిపాలనము కలుగుట యవశ్యము. వలస రాజ్యములకు స్వదేశ రాజ్యవ్యవహారములను స్వదేశవాఙ్మయమును స్వదేశపరిశ్రమలను స్వదేశశాసనములను స్వదేశాదాయ వ్యయములను నిర్ణయించుటకు సామ్రాజ్యస్వాతంత్ర్యము గలదు. వలస రాజ్యములందు ప్రధానరాజ్యాధికారులను నియమించుటకును విదేశ రాజ్యాంగములను నిర్వహించుటకును సూతన శాసనముల నామోదింపుటకును బ్రిటీషు పార్లమెంటున కధికారము గలదు. వ్యాయవిమర్శనాధికారము ప్రీవి కౌన్సిలునకుఁ గలదు. వాడుకయందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యచ్ఛాదిత మైన సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును వలస రాజ్యములకుఁ గలదు. భరతఖండమునందు ప్రజాప్రతినిధిపరిపాలనము లేదు.

బ్రిటీషు పార్లమెంటు

హిందూదేశ పరిపాలనము సిద్ధాంతమునందు బ్రిటీషు ప్రజాధీనమునను వాడుకయందు ఆంగ్లవర్గాధీనమునను గలదు. సిద్ధాంతమునందు బ్రిటీషు ప్రజలు నియమించిన పార్లమెంటు మహాసభ ఇతర భాగములనువలె భరతఖండమును సయితము పాలించుచున్నది. వాడుకయందు బ్రిటీషు ప్రజలకును ప్రజానియోజితమహాసభకును హిందూదేశ రాజ్యవ్యవహారములలో విశేష మైన ప్రవేశమును అభిరుచి లేదు. హిందూదేశాదాయవ్యయమును శాసనములను చర్చించునపుడు పార్లమెంటు సభ

ప్రతినిధిశూన్యముగ నుండును. దేశముకట్ల నభిమానము గల సభ్యులు మాత్రము చర్చలయందు భిరుచిని ప్రకటించుట యాచారము. పార్లమెంటునందు భరతఖండ వ్యవహారముల కుచిత మైన స్థాన మేర్పడుటకు భరతఖండ పరిస్థితుల కనురూప మైన ప్రతినిధులను పార్లమెంటునకు పంపెడి స్వత్వము భరతఖండమున కేర్పడవలయును. రాష్ట్రమునకు నలుగురు వంతున వైనను ప్రతినిధులు యవశ్యము. పార్లమెంటునందు హైందవ ప్రతినిధులు లుండినపుడు భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు ప్రతిపత్తి కలుగఁగలదు. హైందవ ప్రతినిధులు స్థానికముగ నేర్పడి భరతఖండ స్వత్వములకు సంరక్షకులుగ నుండురు. ఈ విషయము మహాసభల సంస్కరణవిధానమునందు సూచించబడలేదు.

హిందూదేశమంత్రి సభ

బ్రిటీషురాజ్యాంగమునందు వలస రాజ్యముల పరిపాలనమునకు ప్రత్యేక మైన మంత్రి సభ లేదు. వలస రాజ్యముల మంత్రి పేతనమును బ్రిటీషుద్వీపముల రాజ్యాదాయము భరించుచున్నది. హిందూదేశమంత్రి పేతనమును హిందూదేశాదాయము భరించుచున్నది. హిందూదేశమంత్రి పేతనమును బ్రిటీషురాజ్యాదాయమునందు చేర్చవలయు నని సంస్కరణవిధానము ప్రతిపాదించుచున్నది. ఈ సంస్కరణమువలన రాజ్యాదాయ వ్యయ నిర్ణయములగు హిందూదేశవ్యవహారములను చర్చించుట కవకాశము కలుగును. జాతీయమహాసభయందు సీ సంస్కరణము చిరకాలమునుండి యామోదింపఁబడుచున్నది. అవసరమును ప్రయోజనకరమున నగు సీ సంస్కరణమును చేయుట సమంజసము.

బ్రిటీషుద్వీపములందు హిందూదేశమంత్రి సభ యుండుటవలన కూడ భరతఖండమునకు విశేష మైన ప్రయోజనము కలుగుట లేదు. పై డెన్వాము ప్రభువు వంటి యాంగ్లాధికారవర్గాభిమానులకు సుఖదీపము కలుగుచున్నదే కాని, వ్యయమున కనురూప మైన ప్రతిఫలము భరతఖండమునకు కలుగుట లేదు. ఇప్పుడు

మంత్రి సభయందు భారతీయ ప్రతినిధులున్నను వారి యోచనలు ఫలవంతములు గావు. మంత్రి సభయందు హైందవ ప్రతినిధుల సంఖ్య హెచ్చినను భరతఖండమునకు ప్రయోజనకరము గాదు. హిందూదేశ రాజ్యాధికారము బ్రిటీషుద్వీపములందు కేంద్రీకృత మగుట దేశాభ్యుదయమునకు ఔముకరము గాదు. రాజ్యాధికారము భరతఖండమునందు కేంద్రీకృత మగుట దేశాభ్యుదయమునకు ఔముకరము. రాజప్రతినిధి మంత్రికి లోబడియుండుట రాజ్యబలమునకు ప్రతికూలము. సందిగ్ధదశయందు ద్వైధీభావాధికారము అనర్థపరంపరలకు కారణం బగును. వర్తమానకాలమునందు మంత్రి సభవలన మహాదేశమునకు కొంత ప్రయోజనము గలదని యంగీకరించినను కాలాంతరమున సభను తీసివేయుట నుర్ధ్వ భంగును. పార్లమెంటు సభయందుగల భారతీయ ప్రతినిధులు హిందూదేశ ఔముమును రక్షింపఁగలరు. ఆంగ్లాధికారవర్గాభిమానుల కాశ్రయంబు వ్యయపాయకంబు రాజ్యాధికారబలమునకు ప్రతికూలంబు స్వదేశ రాజ్యాంగవికాసంబునకు ప్రతిబంధకంబై యున్న మంత్రి సభను తీసివేయుట భరతవర్షాభ్యుదయమునకు సాధనభూతము. అధికారవర్గాభిమానులు కిద్దిను గారు వారి యనుచరులు ఈ సంస్కరణమునకు ప్రతికూలురు.

సామ్రాజ్యశాసనసభ

హిందూదేశపరిపాలనమును సామ్రాజ్యశాసనసభయు సామ్రాజ్యమంత్రి సభయు వహించుచున్నవి. శాసనసభయందును మంత్రి సభయందును అధికారసభ్యుల సంఖ్య యత్యధికముగ నున్నది. సామ్రాజ్యశాసనసభయందు ప్రజాప్రతినిధు లధికముగ నుండిన గాని ప్రజాస్వామ్యత్వము గాని బాధ్యతాయుత్తరపరిపాలనము గాని సాధ్యములు గావు. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంస్కరణవిధానమునందు (1) శాసననిర్మాణాధికారమునకు (2) ఆదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును (3) కార్యనిర్వహణాధికారమును కొంతవఱకు ప్రజాధీనమై యుండునట్లు సూచించఁబడినవి. శాసననిర్మాణసభయందు

మూడు వంతుల సభ్యులు ప్రజాప్రతినిధులై కార్య నిర్వాహకసభ్యులందు సగముమంది ప్రజాప్రతినిధి నియక్తులై ఆదాయవ్యయనిర్ణయాధికారమును సభ్యులు కలిగియున్నపుడు ప్రస్తుతము గల నిరంకుశపరిపాలనము ప్రజాస్వామ్యపరిపాలనముగ మాటుట కవకాశము తేర్పడగలవు. ఈ విధానమును బ్రాహ్మణేతరుల రాయ బారములును లయెనెలు కర్తను గారును ఆగ్లోహైందవ వర్గమును వారి యనుచరులును ఆమోదించియుండలేదు. సామ్రాజ్యరాజ్యాంగములందు అధికార మంతయు సధికారవర్గమునందు కేంద్రీకృతమై యుండగ రాష్ట్రీయ స్వాతంత్ర్యమును విశాలము చేసినను స్వపరిపాలన ప్రదానము కృత్రిమమే గాని యస్వర్థము గానేరదు. కేంద్రాధికార మంతయు సధికారుల యధీనమునందును రాష్ట్రాధికారము ప్రజాధీనమునందును నుండుట యసం గతము. రాష్ట్రీయవ్యవహారములందువలె సామ్రాజ్య వ్యవహారములందును స్వాతంత్ర్యస్థాపనము బాధ్యతా యుతపరిపాలనస్థాపనమునకు ముఖ్యాంకురము. సామ్రా జ్యశాసనసభ వాణిజ్య పారిశ్రామిక వ్యవసాయాది విష యములను నిర్ణయించుటకు వలస రాజ్యములకు గల స్వాతంత్ర్యమును కలిగియుండిన గాని స్వపరిపాలన స్థాపనము ప్రయోజనకరము గాదు. సామ్రాజ్యకార్య నిర్వాహకసభకు దేశవ్యవహారములగు దరుభివము గల విదేశీయులను స్వదేశీయులను నియమించుట యుచితము. అనుభవము లేని విదేశీయుల భావము లుదారము లైనను ప్రయోజనకరములు గా వని వ్యవహారికీతి విశేషము చేయుచున్నది. కార్యనిర్వాహకసభయందు సగము మంది హైందవు లుండుటయు సభ్యులను శాసనసభా ప్రతినిధు లెన్నుకొనుటయు మహాసభల విధానము నందు గలదు. ఈ సంస్కరణము నిరంకుశాధికార విచ్ఛేదమున కవశ్యము.

శిష్టసభ

మహాసభల విధానమునందు శిష్టసభానిర్మాణము సూచించబడలేదు. బ్రిటిషరాజ్యాంగములందు సభ్యుల సభకును ప్రజాప్రతినిధుల సభకును గల

సంగతము ప్రజాశయప్రాప్తికి ప్రతికూలంబై రాజ్యాంగ విశాసమునకు ప్రతిబంధకముగ నున్నది. ప్రజాస్వామ్య త్వము నాకాంక్షించెడి నాయకులు తమ లక్ష్యము నకు ప్రతికూల మైన సంస్థాపనను నిర్ణయించుట యసం గతము. భరితఖండమునందు పరిపాలన పద్ధతులలో భేదము గల రాష్ట్రములు సంస్థానములు గలవు. వివిధావస్థలందుఁ గల రాజ్యముల స్వత్వసంరక్షణార్థము శిష్టసభను సంఘము స్థాపించుట యవశ్యమని కొందఱు రాజనీతిజ్ఞులు తెలిపియుండిరి. శిష్టసభయందు స్వదేశ సంస్థానములకు ప్రాతినిధ్య మధికముగ కల్పించుట కవకాశములు గలవు. పాలకనియక్తసభ్యులకు స్థానము తేర్పడగలవు. పూర్వస్థితియులకు సంస్కరణవిధాన మునంద విశ్వాసము కలుగఁగలదు. శిష్టసభ ప్రతిబంధక మైనను వర్తిమానపరిస్థితులు, దునిశ్చయ మని శోచుచున్నది.

రాష్ట్రీయపరిపాలనము

మహాసభలు నిర్ణయించిన విధానమునందు రాష్ట్ర పరిపాలనకు విశాలముగ నుండుట కేర్పాటులు గలవు. రాష్ట్రీయ పరిపాలనమునందు స్వపరిపాలనస్థితిని కల్పించుటలో సువిధానమున భేదాభిప్రాయము గలదు గాని సిద్ధాంతమునందు లేదు. మహాసభలు యూరపీయను సంఘము బ్రాహ్మణేతరసంఘములు కర్తను మండలి వారు రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనసంస్థాపనము వంగికరించుచు సంకఠానమునందు భేదాభిప్రాయములకు తెలియుఁ జేరిరి. రాష్ట్రీయ పరిపాలనసంస్థాపనలకు నిర్మించుట యందు సకలమతము లవారికిని సంతృప్తిని కలుగఁజేయుట యసాధ్యము. మహాసభలు నిర్వచించిన సంస్కరణ విధానమునకును ఇతరవిధానములకును గల భేదము నిమగ్ననార్హము.

ప్రజాపరిపాలనము — చతుర్థభాగము

రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనము ప్రజాపరిపాలనముగ పరిణమించుటకు ప్రతినిధులను నిర్వచించుటకు ప్రజలకు విశాల మైన నిర్ణయనాధికారము కలుగవలయును.

ప్రజలకు నిర్వహణాధికారము కలుగుటకు రాజ్యావ్యవహారక్రమము ప్రజలకు నున్నోగత మగుచుండవలయును. రాజ్యాంగవ్యవహారములు 100 కి 91 మందికి పలియని విదేశభాషయందు జరుగునంతకాలము ప్రజలకు రాజ్యాంగవ్యవహారములగు దధించి గాని యభివీక్షేషము గాని కలుగజేరకు. ప్రాణము లేని హక్కుయందు ప్రాణ ప్రతిష్ఠను చేయనెంచుట వ్యర్థమగుటయు. చికించిన భాషలు వాఙ్మయములు గావున సాంప్రదాయాచారములు గల దేశభాగములను నికరించుటకు చిరకాలాగతిసభ్యత సాధనము గాని మాతనవ్యవస్థలున్నట్లుగాలు లైనచు ప్రయోజనకరములు గావు. ప్రజాపరిపాలనమున కనుకూలమైన వ్యవస్థలు భారతఖండము నందు స్థాపితములై నుభయముగ వర్ణింపటకు దేశమును భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములుగ విభజించుట యవశ్యమని రాజనిశ్చయము గ్రహించి; లోకనాన్యతలకు లక్షుకల్ కర్మను ప్రవేశపెట్టినట్లై సర్వ విధియము చూచుచు నాచిన్న రాజధర్మ సర్వ భాషలను సహజములై నుండ గల్గునట్లు ప్రజాములు ప్రతిపాదించి. ఆ ఆధోద్యమతత్త్వము భాషమున ప్రతిపాదించుచున్నది. కర్మను గాని స్వవర్ణింపనిసంస్థాపనలను స్థాపించుటకు హిందూదేశము మును మాట్టుక యవశ్యమగు. తమ గ్రంథమునందు ప్రసిద్ధి. ఓర్వము ఆధము లితివము చలమానము కన్నము మొదలగు భిన్న భాషలను మాట్లాడు జనులు భాషసభయందు రాజ్యావ్యవహారములను చచ్చించి నిర్ణయించుట. భాషలు వేరు. భాష్యతలు వేరు. సాధనములు వేరు. ఆంగ్లభాషాభిజ్ఞులు ప్రతినిధులుగ నుండు ప్రజాపరిపాలనము కావలగు. సంస్థానములందును రాష్ట్రములందును ప్రజానియంత్రణవ్యవహారవ్యవస్థలు సాధ్యమగుటకు దేశమును భాషాభాగరాష్ట్రములుగ విభజించుట యవశ్యము. ఆధులు ప్రత్యేకాధు రాష్ట్రనిర్మాణమును కోరుటకు కారణము ప్రజాపరిపాలనాధికారము గాని స్వలాభము గాదు. జాతిద్వేషము గాదు. అప్రయోజకత్వము గాదు. ఉద్యోగాభిలాష గాదు. ప్రజావికాసములకు పరమసాధనములైన మాతృదేశవికాసమును మాతృభాషావికాసమును ఆ

ధోద్యమమునకు మూలచీజములు. ఈ ధర్మము ననలంబించని రాజ్యముల వికాసము దుర్లభము. హిందూదేశమంతటి హిందూదేశపరిపాలనమునకు గవ్యస్థానము “సాంఘాతికసాయుక్తరాష్ట్రముల సామ్రాజ్యము” అని పిలిచియున్నది. నిర్దిష్టమైన గవ్యస్థానమును చేరుటకు స్వవర్ణిపాలనకనిశోభింబులైన భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రముల నిర్మాణము రాజమార్గము.

రాష్ట్రీయకాసనసభలు

రాష్ట్రీయకాసనసభలయందు ప్రజానిర్వచితప్రతినిధుల సంఖ్య మూడు నాడు నుండవలయును. నిర్వచనగణము విభాగముగ నుండవలయును. ప్రత్యేకసంఘప్రతినిధ్యము ప్రతిసంఘమున సర్వసంఘమున కాలసనభాగభాగమును ప్రతినిధియును వహించవలయును. గవర్నరుల యాధిపత్యాధికారములను నింపుటకు గల యావశ్యకతలై రాష్ట్రకాసనసభావ్యవహారముల నవహరింపించునాకలను గోచము. రాష్ట్రాధ్యక్షులవ్యవస్థ గాకాకమును రాష్ట్రపరిపాలనమున కుండవలయును. కార్యకర్తాధ్యక్షులగు సభ్యులు సభమునందు హోదాగల నుండవలయును. ఈ సభ్యులు ప్రజానిర్వచితసభ్యులు నిర్వచించిన ప్రతినిధులుగ నుండివలయును. సభ్యులకు ప్రశ్నలకు సమాధియు వేయుటకును ప్రశ్నముల నుపపాదించుటకును శాసనములను ప్రవేశపెట్టుటకును అధికారము కలుగవలయును. మహాసభలు నిర్ణయించిన సంగీతరణ విధానములు ప్రసాదించుటై రాష్ట్రీయస్వపాలనము సాధ్యము కాగలదు. వంగ రాష్ట్రనాయకులు మహాసభల సంగీతరణవిధానము నాచెడించిన రాష్ట్రపరిపాలనమునందు సంగీతస్వాతంత్ర్యమును ప్రతిపాదించి.

కర్మను గారి విధానము

కర్మను గారి సంగీతరణవిధానమును వంగరాష్ట్రమునందలి యూరిపిలను హౌదవప్రముఖులును దక్షిణమునందలి బ్రాహ్మణేతరనాయకులును ఆమోదించి. పార్లమెంటునందు హిందూదేశమంతటి ఆగస్టు 20-వ

తేదిని ప్రకటించి గీతిగా కాలక్రమమున ప్రబలు బాధ్యత వహించగల పాలనమును స్థాపించుట యవశ్యమని యంగీకరించిరి. గన్యుస్థానమును చేనుటకు చిరకాలము గావలయు నని నిర్ణయించిరి. ప్రస్తుతస్థితియందు సామ్రాజ్యసభలో సాంస్కరణము లసంగతము లని నిర్ణయించిరి. ఇయ్యది మహాసభల నిర్ణయమునకు ప్రతి కూలము. సామ్రాజ్యాధికార మంతయు నిరంకుశాధికారాధీనమున నున్నపుడు రాష్ట్రీయపరిపాలనమునందు స్వపరిపాలనభావ మసంభవము. పరిపాలనమునందు నిరంకుశ స్వభావము మాటనేరదు. రాష్ట్రములగు బాధ్యత గల పరిపాలనమును స్థాపించుటకు కర్మిని గారి నిర్ణయములు విమర్శనార్హములు. ఈ సాంస్కరణములు మరీచికలవలె సాంస్కరణపిశాచులు నాకర్పించుచున్నవి.

రాష్ట్రాధికారము అధికారాయత్తము ప్రజాయత్తము అని రెండు విధములగ విభజింపఁబడినది. రాష్ట్రములందు ఉపరాష్ట్రములు కల్పింపఁబడినవి. ఉపరాష్ట్రములు నాలుగుైదు పరిపాలనములు పరిమితి కలిగి యుండును. నాలుగు పరిపాలనముల కొక యుపరాష్ట్ర మేర్పడిన, ఐదు రాష్ట్రములందు రి ఉపరాష్ట్రము లేర్పడును. ఈ యుపరాష్ట్రములు బలసామగ్రి విశేషమున కనువుగాక హానియ కరవికాసమునకు ప్రతిబంధకములుగ నుండును. ఆధిపత్యమును ఉత్తరాధిపత్యము దక్షిణాధిపత్యము కల్పింపరాంధ పత్యము అని మూడు భాగములుగ విభజించిన, దేశము స్వయంప్రేక్షణమున కనుకూలమై విశాసరహితము కాగలదు. కర్మిని గారి విధానమునందు స్వపరిపాలనాకారము దృశ్యమైనను అది భావశూన్యముగను ఫలరహితముగను నున్నది. కర్మిని గారి విధానమునందు స్వయంప్రేక్షణానుకూలము లైన భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సంభవములు గానపుడు ఆ విధానము కలహములకును జాతీయదుర్బలత్వమునకును కారణము కాగలదు. కర్మిని గారు జాతీని భాషను సాంప్రదాయాచారములను అనుసరించి రాష్ట్రములను నిర్మింపవలయు నని ప్రతిపాదించిరి. ఆ సిద్ధాంతముల ననుసరించి రాష్ట్రములను నిర్మించుట రాజ్యాంగపాధనిర్మాణమునకు మూలాధారము. స్వయంప్రేక్షణ

మున కనుపయోగము లైన రాష్ట్రములు నిరుపయోగము. వర్తమానమహాసంగ్రహమున కట్టి రాష్ట్రముల పరిస్థితియే మూలకారణము. ఉపరాష్ట్రములందు బాధ్యతాయుతమైన పరిపాలనము కొన్ని రాజ్యాంగముల కేర్పడును. ముఖ్యమైన రాజ్యాంగాధికారము ముఖ్యరాష్ట్రమునందు నధికారాధీనమున నుండును. రాజ్యాంగములందు శాఖలుండిన రెండు శాఖలు ప్రజానిర్వచితాధికారులు గల యుపరాష్ట్రముయొక్క యధీనమునందును ఇతరశాఖలు ముఖ్యరాష్ట్రాధీనమునందును నుండును. రాష్ట్రమునకును ఉపరాష్ట్రములకును భేదము లేనియెడల ఒక రాష్ట్రమునందే ప్రజానిర్వచితాధికారులును స్వతంత్రాధికారులు నుండురు. ఈ విధాన సుపూర్వము; ఏ దేశపు రాజ్యాంగచరిత్రము నందును నద్విత్యము. ఈ సాంవిధానమున అధికార నిర్ణయమునందు సంభయశాఖలకును నిరంతరసంగ్రహము సిద్ధము. ప్రజానిర్వచితాధికారశాఖకు వ్యవసాయాంశమును నిర్ణయించి క్రొత్త పన్నులను వేయగల యధికార మొసంగఁబడును. దేశహితకార్యములకును విద్యావ్యాపనమునకును విశేషమైన ద్రవ్య మవశ్యము. నిశ్చితమైన ద్రవ్యము చాలదు. క్రొత్త పన్నులు ప్రజలకు రుచించవు. మంత్రులు సర్వాదాయ వ్యయ నిర్ణయాధికారమును కలిగి యున్నపుడు ఆవశ్యకతానావశ్యకతల ననుసరించి ఆదాయవ్యయమార్గములను నిర్ణయింపగలరు. ఒక శాఖాభారమును మాత్రము వహించినపుడు సముచితముగ నాదాయ వ్యయమార్గములను నిర్ణయింపనోరరు. మధ్యకాలమునందు శాఖాధికారు లధికారాదాయమును వాంఛింపఁ జనదు. ఇది యసంగతము. వర్తమానలోక పరిస్థితులందు నూతనసమస్యలు సాధాణముగ ప్రత్యక్షమగుచుండును. వ్యయాంశ మావశ్యకతానావశ్యకతల ననుసరించి మాటుచుండును. ఈ సదుపాయములు లేని పరిపాలనవిధానము మోంట్గు గారి పర్లనకు తగియుండును. ఉపరాష్ట్రముల వ్యవహారములను విమర్శించుట కధికారు లేర్పడుదురు. వారి యభిప్రాయముల ననుసరించి యుపరాష్ట్రముల యధికారములందు హెచ్చుతగ్గు లేర్పడుచుండును. ఉపరాష్ట్రముల రాజ్యాధికార

మును నియమించుటకును శోలగించుటకును సామ్రాజ్య పరిపాలనమునకును హిందూదేశముంట్రికిని పార్లమెంటు నకును అధికారము గలదు. కర్మిను గారు వృత్తిప్రాతినిధ్యము నంగీకరించుచు కులప్రాతినిధ్యమును నిరసింపిరి. కులప్రాతినిధ్యము దేశమునందుఁ గల యనంతము లైన కులములను స్థిరపఱచి యేకబాహీయభావమును దుర్లభము గావించును. కర్మిను గారి విధానము సహజేతములను సౌశయములను కలిగియున్నది. దేశక్షేమమునకు బాధ్యతాయుతపరిపాలనస్థాపన మవశ్య మని యంగీకృతము. ప్రజలయందును ప్రజాసామర్థ్యమునందును విశ్వాసమును జూపుట లేదు. అధికారుల విశ్వాసరాహిత్యంబు భారతీయుల హరవస్థకు కారణము. భరతవర్షాభ్యుదయమునకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యక్షేమమునకును బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులకును భారతీయులకును దేశపరిపాలనము నందు సంపూర్ణవిశ్వాస మేర్పడవలయును. ఏతిత్ఫలప్రాప్తికి కర్మిను గారి సంస్కరణవిధానము ప్రయోజనకరము గాదు. స్వపరిపాలనభావరూపములు సర్వాంగములందును వ్యక్తమైనపుడు స్వపరిపాలనము వీర్యవంతమై శోభాయమానమై దేశాభ్యుదయమునకు ప్రయోజనకరము కాగలదు.

బ్రాహ్మణేతరసభలు

బ్రాహ్మణేతరసభముల రాయబారములు రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనవిధానమునందు కర్మినుగారి విధానమునకు సదృశమైన విధానము నామోదించినవి. బ్రాహ్మణేతరసభలు సామ్రాజ్యపరిపాలనమునకు మహాసభలు సూచించిన సంస్కరణములకు ప్రతికూలభిప్రాయమును చెలిపినవి. బ్రాహ్మణేతరుల సంస్కరణవిధానమునందు కర్మినుగారి విధానమునందుఁ గల లోపమే గోచరంబగుచున్నది. ఉభయవిధానములందును ప్రస్తుతము గల నిరంకుశాధికారమున కాయుక్త్య మొసంగఁబడినది. మహాసభల విధానమునందు నిరంకుశాధికారమును కాలక్రమమున నదృశ్యము చేయుటకు మార్గ మేర్పఱుపఁబడినది. బ్రాహ్మణేతరవిధానమునందు ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము ప్రముఖముగ నున్నది. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యమును కర్మిను

గారు సంపూర్ణముగ నిరసించుచున్నారు. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్య మేర్పడిన రాజ్యాంగరంగోపనము నిస్సారమును. భేదములు సుస్థిరము లగును. బ్రాహ్మణేతరుల యుద్బోధమునకు ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము శోడ్డుడుట సత్యమైనను, ఈ ప్రాతినిధ్యము సంఘముఖమునఁ గాక ప్రదేశనిర్వచనసాధనమున సఫల మగుట భావిరాజ్యాంగవిశాసమునకు ప్రబలసాధనము. బ్రాహ్మణ నాయకులు బ్రాహ్మణేతరనాయకులు గలిసి ఈ క్షిప్తసమస్యను సహధించుట సముజనము. ప్రత్యేకసాంఘికప్రాతినిధ్యము సంఘముఖమున దుస్తర మను విషయము బ్రాహ్మణేతరసంఘమును గ్రహించనలయును. బ్రాహ్మణేతరసంఘమునకు బ్రాహ్మణేతరత్వము సమానధర్మము. ఒక కులస్థులు వేరొక కులస్థుని ప్రాతినిధ్యము నంగీకరింపరు. శాసనసభయందు తెచ్చితి కులములకు ప్రాతినిధ్యము దుర్లభము. ప్రతికులమునకును ప్రత్యేకప్రాతినిధి యేర్పడినపుడు శాసనసభలు కులసభలుగ వదిలించును. సాంఘికప్రాతినిధ్యము ప్రదేశముఖమున సాధ్యమైనపుడు క్షిప్తములు లోలగఁగలవు. దేశక్షేమమునకు బాహ్యమైమునకు రాజ్యాంగబలమునకు సాధనంబైన ప్రాతినిధ్యసమస్యను దేశాభిమానులు స్వప్రయోజనాభావ మైన సమదృష్టితో నవలోకింపదగుగాత! బ్రాహ్మణేతరులు ముఖ్యముగ జమిందారులు కోరెడి ప్రత్యేకస్వస్వసారముగ భాగము రాష్ట్రపరిపాలనములందు సయితము శిష్టసభలను స్థాపించుట యుచియను కొందఱు తలచుచున్నారు. శిష్టసభ పూర్వస్థితిప్రియులకు విశ్వాసమును సంతృప్తిని కలుగఁజేయగలదు. శిష్టసభలు సత్వరరాజ్యాంగాభివృద్ధి కాంక్షకులనుట నిర్దిష్టవాదాంశము. సర్వమాన సంచిగ్ధదశయందు భిన్నాభియములు పక్షములకు సంతృప్తిని కలుగఁజేయటకు సాధనము గావచ్చును. మోంపేగు గారి సంస్కరణవిధానమునది విషయమునకు ప్రముఖత కలుగని వదంతి గలదు.

ప్రదేశసంఘానములు

మహాసభల సంస్కరణవిధానమునందు స్వదేశ

సంస్థానముల స్థితి నిర్ణయింపబడలేదు. భరతఖండము నందు మూడవ వంతు వైశాల్యము నాక్రమించియున్న స్వదేశసంస్థానముల స్థితి నిర్ణయ మైనఁ గాని భారత సామ్రాజ్యస్థితి నిర్ణయము గాదు. హిందూదేశమునందు 675 సంస్థానములు గలవు. సంస్థానములందు స్వల్పవైశాల్యము గల సంస్థానములు మహావైశాల్యము గల సంస్థానములు గలవు. సంస్థానములకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకును సన్నిహిత సంయోగ సహచర్యములు సుస్థిగముగ స్థాపిత మగుట హిందూ సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు కీలకము. వర్తమాన కాలమునందు స్వదేశసంస్థానముల వ్యవహారములను విమర్శించుటకు రాజప్రతినిధికి స్వాతంత్ర్యము గలదు. సంస్థానములకు సామ్రాజ్యమునకుఁ గల సంబంధములను సంఘాలు నిర్ణయించినవి. పెద్ద సంస్థానములందు రాజప్రతినిధి నియమించిన రెసిడెంటులు స్వదేశసంస్థానముల వ్యవహారములను పరిశీలించుచుండును. రాయ్బాగ్ వ్యవహారములందు సంస్థానముల ప్రజలకును బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజలకును సౌభాగ్యము లేదు. సంస్థానాధీశులు తమ వ్యవహారములందు బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజల ప్రయము నంగీకరింపరు. బ్రిటీషు ఇండియా ప్రజలును తమ వ్యవహారములందు సంస్థానాధీశుల ప్రయము నంగీకరింపరు. ముఖ్యసంస్థానముల స్వాతంత్ర్యరక్షణము సంస్థానములకును బ్రిటీషు ఇండియాకును సామ్రాజ్యవ్యవహారములందలి సంధానము భారత సామ్రాజ్యమునకును సాధనములు. స్వదేశసంస్థానములకును సామ్రాజ్యాధికారమునకును గల సంబంధములును సంస్థానాధీశులకును సంస్థానప్రజలకును గల సంబంధములును సంపూర్ణముగ మాటుట సామ్రాజ్యనిర్మాణమునకును సామ్రాజ్యమునకును బలమునకును మూలము. ఏతత్ఫలము సమకూర్చుటకై బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు సంస్థానాధిపతులు నాయకులు ప్రజలు పని పూనుట యవశ్యము. మాంటెగు గారి సంస్కరణవిధానమునందీ విషయమునకు ప్రముఖత యుండు నని తోచెను. పూర్వస్థితి ప్రియులైన యాంగ్లరాజనీతిజ్ఞులు సంస్థానముల వ్యవహారసంబంధములను మార్పుట కుపక్రమిం

చుట యసంభవము. భరతఖండభృద్ధయమునకును సంస్థానముల యభృద్ధయమునకును సంస్థానసంబంధముల సంస్కరణనిర్ణయ మవశ్యము. సంస్థానములకును ప్రజానియమిత కేంద్రాధికారమునకును ననుబంధ మేర్పడినఁ గాని సామ్రాజ్యమునందఁ గల సకలాంతర్భాగములకును సహచర్యము సంరక్షణము దుర్లభము. సామ్రాజ్యమునందు సకలభాగములు సమానముగ భారము నిర్వహించుటకు సామ్రాజ్యసభయందు సకలభాగముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగుట యవశ్యము.

రాష్ట్రములముక్త్యు సంస్థానములముక్త్యు పునర్నిర్మాణము అవశ్యము.

సంస్థానములందును రాష్ట్రములందును క్రొత్త ప్రదేశములను చేర్చియు ఉన్న ప్రదేశములను తగ్గించియు భాషకును జాతికిని సాంప్రదాయాచారములకును అనురూపముగ రాష్ట్రములను సంస్థానములను పునర్నిర్మాణము చేయవలయును.

ముఖ్యసంస్థానములకు రాష్ట్రముల హక్కులు బూట సమరజనము.

సామ్రాజ్యప్రతినిధి శాసనసభయగు ప్రానియక్తులైన రాష్ట్రముల ప్రతినిధులకును సంస్థానముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగవలయును.

సామ్రాజ్యోత్పత్త్యసభయందు పాలితనియక్తులైన రాష్ట్రముల ప్రతినిధులకును సంస్థానముల ప్రతినిధులకును ప్రవేశము కలుగవలయును.

ముఖ్యసంస్థానములందు రాష్ట్రములందుఁ గల స్వపరిపాలనవిధానము స్థాపితము గావలయును.

స్వయంప్రేరణమున కనుకూలములైన సంస్థానముల రాజ్యవ్యవహారములు బ్రిటీషుభాగముల వ్యవహారములందు మేళగింపవలయును.

అఖిలసామ్రాజ్యమునకును ధర్మశాసనములు శిక్షాస్మృతులు సమానముగ నుండవలయును.

సంస్థానములందు నియమితపాలనము స్థాపిత మయి ప్రజాస్వామ్యత్వము స్థాపితము గావలయును.

సంస్థానములందు రెసిడెంటులను తీసివేసి సంస్థాన

ముల వ్యవహారనిర్వహణభారమును సామ్రాజ్యపాలకులు వహింపవలయును.

అభిలభారము న్యాయాభియోగవిమర్శనమునకు ప్రీతి కౌన్సిలు స్థాపితము గావలయును.

ఉన్నతోన్యోగములగు సుస్థానములకును రాష్ట్రములకును వినియోగ ముండవలయును.

రాష్ట్రములకు సంస్థానములకు కరివాలనవిధానమునందు సామ్రాజ్యభారనిర్వహణమునందును స్వావ్యవస్థము సహజబాధ్యత యుండవలయును.

మహాసభలు నిర్ణయించిన సుస్థూరనిధానమునందు సుస్థానముల ప్రమేయము కారణాంతరములవలన తలపెట్టకపోయినచు భారతసామ్రాజ్యస్థితికి సుస్థానముల రాజ్యాంగ సంస్కరణమును వనశ్యమని విచారజ్ఞులకు విశేష మగుచున్నది.

ఆంధ్రోద్యమము

గతసంవత్సరమునం దాంధ్రోద్యమమునకు సంప్రస్తావన యనుగూఢప్రతికూలకరిస్థితి లుద్యమమునకు జ్ఞేషనావసరములను కలిగించినవి. చెల్లారునందుఁ గూడిన యొకవ మహాసభలో ప్రతిపక్షములు చతుర్వేదోపాయములచేతను సభోద్దేశమునకు భంగము కలిగింప సమకట్టిరి. సభ్యుల యల్పాహమురు దైవానుకూల్యమును విజయమును సమకూర్చినవి. ఆంధ్ర రాష్ట్రపు ిర్మాన మంగీకరింపఁబడినది. విజయవాటికయందుఁ గూడిన యవసరాంధ్రసభకు చింతలపాటి వేంకటనరసింహరాజు గారగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. ఆ సభయం దేకగ్రీవముగ నాంధ్రరాష్ట్రపు ిర్మాన మొనొదింపఁబడినది. ఆంధ్ర ప్రముఖులు షమ్సున్నధర్మ ప్రభువునకును మోంపేగు గారికిని వారి సహచరులకును సమర్పించిన విన్నపమునందు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రసిద్ధాంతమును ఆంధ్ర రాష్ట్రనిర్మాణావశ్యకతయు నిశేధము చేయఁబడినది. ముప్పది రెండవ జాతీయమహాసభ యధ్యక్షురాలు బెజంతుమ్మ గారు ప్రారంభోపన్యాసమునందు భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రావశ్యకతను వ్యక్తము చేసిరి. కలకత్తా యందుఁ గూడిన జాతీయమహాసభయం దాంధ్ర దేశమునకు ప్రత్యేక రాష్ట్రోపసంఘ మొనఁగఁబడినది. ఆంధ్ర దేశ

మునకు ప్రత్యేక రాష్ట్రోపసంఘ మేర్పడినది. సుప్రసిద్ధులు న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులు గారిధ్యక్షులు. ప్రత్యేక రాష్ట్రోపసంఘమునకు ప్రతీకక్షులు గుత్తి చిత్తూరులం దేప్పిడి జాతీయమహాసభోద్దేశమును ప్రతిఘటించుట కుత్సాహించిరి. చెన్న రాష్ట్రోపసంఘమునందుఁ గల ద్రావిడ సోదరులు ప్రతిఘటకులకు పోష్యులై. చిత్తూరు బల్లారి యనంతపురము మండలములు చెన్న రాష్ట్రోపసంఘమున కుపసంఘములుగ నుండు నని కేశవపిళ్ల గారు ప్రకటించిరి. పిళ్ల గారు జాతీయమహాసభాకార్యదర్శులొ దొకరు. కార్యదర్శి సుహాసభాప్రతిపాదనమునకు ప్రతిఘటించుట న్యాయవిరుద్ధము. శ్రీరంగనటలను బోధించెడి నాయకులె స్వవిషయమునందు న్యాయసూత్రముల నతిక్రమించుట యాచారము. కేశవపిళ్ల గారి ప్రతిఘటనము నిందాభూయిష్టము. కేశవపిళ్ల గారికి గుత్తియొడ నన్యాయాభిమాన ముండుట సహజము. గుత్తియొడ సంతతపురము మండల నుని భ్రమపడుట యన్యాయము. అసాబద్ధ భావభరిత మైన పిళ్ల గారి లేఖయ ఖండింబుల యప్రస్తుతము. కేశవపిళ్ల గారు ఆంధ్రోద్యమమునందుఁ కూడ స్వయంసిద్ధాంతాధర్మము నవలంబించుట ధర్మమని నిర్ణయించిరి. స్వరాజ్యచిహ్నాసమునకు స్వయంసిద్ధాంత సిద్ధాంతము నన్వయించఁదలసిన పిళ్ల గారి నిర్ణయసామర్థ్యము విశేష మగును. స్వయంసిద్ధాంతసిద్ధాంతవిషయమునకు న్యూనాధిక సంఖ్యలు ప్రమాణము గాని ప్రత్యేకవ్యక్తి భాషాత్పిర్వము ప్రధానము గాదు. పిళ్ల గారి సిద్ధాంత మంగీకృత మైన ప్రజాస్వామ్యత్వ మసంభవము. ప్రతిఘటనము దరిపాలనమునకు ధర్మనూత్రము.

ఆంధ్రోద్యమ ప్రయోజన మధిక సంఖ్యా లైన యాంధ్రులకుఁ గలదా, యాంధ్రోద్యమత్వము అధిక సంఖ్యాకు లైన యాంధ్రుల యామోదమున పడయచున్నదా యను సమస్యలు విమర్శనార్హములు. ఆంధ్రోద్యమము ప్రత్యేక ప్రదేశముల సాకర్యమునకును ప్రత్యేకవ్యక్తుల ప్రయోజనమునకును ప్రతికూల మైనను ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకు పరమసాధన మని రాజనీతిజ్ఞులు తలంచుచున్నారు. స్వపరిపాలనసంవిధానము గల రాష్ట్రస్థితికి భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రములు సాధనంబు లని

1918-వ సం. మే నెల 1-వ

సంవత్సరాది :

Sir M VISVESWARAYYA C I E

సీ. ఎస్. వి. శ్రీశ్రీరాయ్ గారు,
సి. సి. ఇ.

LOK. B. G TILAK

లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలక్

The Hon'ble
RAMANUJA CHARIAR

గౌ. సర్ ఎన్. వి. శివ గారు

Hon'ble O.P. RAMASWAMY IYER

సి. పి. రామస్వామయ్య గారు

గౌ. పి. కే. రామానుజాచారియారు గారు

1918 వ సం. మే 26 1-వ

BRAHMANANDA TIRTHA SWAMI

బ్రహ్మచంద్రస్వామి
B VENKATARAYADU GARU

MR. A. LAKSEMINARAYANA తండ్రి.

ఆగ్రహారమునకు వచ్చిన వారు
శ్రీ. గారు

బిరుదు

MR. R. GIRI ROW

రాయచోటి శిరిరావు గారు

JAGANNATHA IYA GARU

జగన్నాథయ్య గారు

బుగాళీలు ఓ ద్రులు కన్నడులు మహారాష్ట్రులు ఆంధ్రులు రాజ్యాంగ సంస్కరణ విచారోపసంఘమునకు విన్నవించిరి. అధిక సంఖ్యాకుల మతముతో నల్పసంఖ్యాకుల తేకీభవించుటయే ప్రజాస్వామ్యస్వపాలనమునకును స్వయంనియోగమునకును కీలకము. స్వపరిపాలనాసంస్థాపనములకల్పసంఖ్యాకుల భావ ప కర్షణయు విషప్రదానము. ఏకధర్మము స్వప్రయోజనమున కొక రీతిని పరప్రయోజనమునకు వేటొక విధమునను వర్తింపజేరదు. ఆంధ్రదేశభూమివాసులు మహారాష్ట్ర ప్రయోజనములను స్వప్రయోజనార్థము గాక దేశపితృత్వమే వినియోగించి మాతృదేశభావోద్ధృతములగు పడయుదురుగాత!

“బ్రిటీషు ఇండియానుండి స్వపరిపాలన ప్రతిష్ఠాపనలు ఫలప్రదము లగుటకు రాష్ట్ర ప్రదేశములను పునర్విభజనము చేయుచు నవసరమైన వోటు రాష్ట్రముల కేటావలసినను.”

2. వీలైన వోటు వీలనంతవరకు ముఖ్యముగ నొకే భాషను మాటలాడువారి సంఖ్య సాద్యు నున్న ప్రాంత అట్టి మాద్యమ వారు వోరున ప్రదేశు భాషాధారమున చేయవలయును.

అని ఈ సభవారు గతను జనరలు గారికి మార్చిచు నున్నాడు.”

సామ్రాజ్యశాసనసభయందు బహుళ సంఖ్య శ్వర శర్మ గారు భాషాప్రయక్తి రాష్ట్ర నిర్మాణానశ్శక్తి తను తెలుపుచు ప్రతిపాదించిన ప్రైటీనియము నిరాకృతమైనను వివాదమున కవకాశము లేదు.

ఉపపాదన ప్రయోజనము సమరూపిని. భాషాప్రయక్తి రాష్ట్ర నిర్మాణసమస్య జాతీయసమస్యగ పరిణమించినది. ఆంధ్ర దేశసమస్య అఖిలభారతీయ సమస్యగ పరిణమించినది. భాషాప్రయక్తి రాష్ట్ర నిర్మాణ సిద్ధాంతము రాజ్యాంగసంస్కరణపరాయణుల దృష్టి నాకర్షించినది. అధికారుల చిత్తము నాకర్షించినది. మహారాష్ట్ర నాయకుల సానుభూతిని పడసినది. ఆంగ్ల విద్యాసంస్థలకు సుకుచితభావమును వ్యక్తము చేసి యిది. ఆంధ్రుల కర్తవ్యము కనిపెట్ట మైనది. గత సంవత్సరమునం దాంధ్రోద్యమమునకు సూత్రోత్పత్తి నము కలిగినను ఆంధ్రోద్యమఫలప్రాప్తి సులభముగాదు. ఆంధ్రదేశమునందు సంకయాత్ములు గలరు.

ప్రతిఘటనసమర్థులు గలరు. స్వప్రయోజనపరాయణులు గలరు. పరిపాలనాసౌకర్యమును సంపద్యప్రతియు విద్యావ్యాప్తమును స్వపరిపాలనావికాసమును తస్మాదమున నాంధ్రత్వప్రాప్తియు ఆంధ్రోద్యమమునకు మహాఫలములు. ఇన్సుకోఫలప్రాప్తి కాంధ్రపుత్రులు వ్యక్తిభేదమును ప్రదేశభేదమును కులభేదమును జాతిభేదమును మతభేదమును స్థితిభేదమును గమనింపక పాటుపడి కామితార్థములను పడయుట వివేకము, ధర్మము.

స్థానికస్వపరిపాలనము

మహాసభల సంస్కరణవిధానము పర్యాప్తం బైన, స్థానికస్వపరిపాలనము సులభముగ లభించును. మండలాధిపతులకును ఇతర రాధికారులకును గల కేంద్రీకృత నిరంకుశాధికారము అవ్యక్తం బైన అధికారవిభజనమును స్థానికస్వపరిపాలనమును సుసాధ్యములు. మహాసభల విధానమునందు స్థానికస్వపరిపాలన ప్రణాళిక వివరింపబడలేదు. భరతఖండమునందు ప్రజాగౌరవ్యతాయుతమైన పరిపాలనము సార్థక మగుటకు స్వపరిపాలనవిధానము గ్రామసీమలం దాగంధము గావలయును. మూడు వంతులు ప్రజలకు గ్రామసీమలు నివాసస్థలములు. ప్రజాసోపానమునకు రాజ్యసోపానమునకు గ్రామసీమ లాభారములు. వ్యవసాయము జీవనాధారము. గ్రామసీమల దృష్టినియే దేశపు దృష్టినికే నిదర్శనము. అధికారులును అధికారవర్గాభిమానులును గ్రామస్థులు సంస్కరణముల వాంఛించుట లేదనియు గ్రామస్థుల యోగక్షేమములే పరిపాలనమునకు లక్ష్యమనియు నిరంతరము ఘోషించుచుండుదు. నూతనోద్గ బ్రిటీషు పరిపాలనము గ్రామస్థులకు విశేషమైన లాభములను సమకూర్చలేదు. గ్రామసీమలందు ప్రజాక్షేమమున కవశ్యములైన విద్యాలయములు లేవు. నైద్యాలయములు లేవు. మార్గములు లేవు. ధనాగారములు లేవు. న్యాయస్థానములు లేవు. ప్రజల యోగక్షేమాభివృద్ధికి సకలసంస్కరణములు గ్రామసీమలం దాగంధము గావలయును. గ్రామసీమలం దధికారశృంగఖలబద్ధముగాని గ్రామపంచాయతీసభలను స్థాపించి ప్రజలయం దాత్మగౌరవ

మును ఆత్మవిశ్వాసమును కలుగజేయుట స్వపరిపాలన సాధనవిధానమునకు మూలాధారము. పునాదులందు బలము లేని నిర్మాణము నిలవనేరదు. పాలకపాలితుల సంస్కారణాభిలాష శాసనసభల వైపు మరలినదే గాని గ్రామసంచారయోగ్యత ప్రసరింపలేదు. విశాలమైన ప్రజానిర్వచితసభ్యత గల గ్రామసంచారయత్నములు స్వపరిపాలనస్థితికి సాధనములు. కరిశ్రమసోపితము లైన పాశ్చాత్యదేశములందు ప్రజలకు పట్టణములు వాసస్థలములు. వ్యవసాయసోపితమైన భరతిఖండమునందు ప్రజలకు గ్రామములు వాసస్థలములు. దేశస్థితికిని ప్రజాస్థితికిని తగిన రాజ్యాంగవిధానము ప్రజావికాసమునకు సాధనము. పట్టణాధ్యక్షతం లైన పాశ్చాత్యరాజ్యములందు రాజ్యసభ కధిక ప్రయోజన మెర్పడుటయు గ్రామాధ్యక్షతం లైన భరతిఖండమునందు గ్రామసభల కధిక ప్రయోజన మేర్పడుటయు ప్రకృతిధర్మము. గ్రామసీమలందు స్వపరిపాలనసాధనములు స్థాపితము లైన స్వపరిపాలనవిధానము ఫలనంతమైన దేశాభ్యుదయము సుసాధ్యముగనుండు. లోకమునందు దవకాశరహితమైన కార్యనిర్వహణ మసాధ్యమము. ప్రజల కవకాశములు కలిగినపుడు వారి కార్యనిర్వహణసామర్థ్యము పెల్లడియగును. చివరాలసంవర్ధితం లైన ధర్మానురక్తి ప్రజలయందు ప్రక్షిప్తముగ కలదు. అవకాశములు కలిగినపుడు ప్రక్షిప్తమైన ప్రజాశీలము వ్యక్తము కాగలదు. సామ్రాజ్యశాసనసభ రాష్ట్రీయశాసనసభలు సంస్కరింపఁబడి ప్రజాప్రతినిధుల బలము హెచ్చినను గ్రామసంస్థాపకులు ప్రకాశకారబద్ధములు గానపుడు స్వపరిపాలనము వికారాకృతిని గలిగి సుస్పహమైన ప్రయోజనరహితముగ నుండును.

ఉపసంహారము

లోకమంతా ప్రాప్యస్య స్వగం తిత్వా పాశ్చాత్యస మహిం తస్మా దుత్తిష్ఠ కాంతేయ యథాయ కృనిశ్శయ..

మాతృభూమికి విషమకృత సంప్రాప్త మయినది. లోకము ప్రజోధమయమై ధనుర్ధారియై స్వాతంత్ర్య సంరంభోవృత్తమై సూతనాకృతిని దాల్చుచున్నది. అట్లదిగిరిలందును యుద్ధధ్వని మాటుమ్రోగుచున్నది. సకల

రాజ్యములందును యుద్ధసన్నాహములు చెలరేగుచున్నవి. యుద్ధ మనంతరూపముల విహరించుచున్నది. లోకావృతం లైన స్వాతంత్ర్యవత్తిష్ఠానము మహాసంగ్రామమునకు ఫల మని రాజకీయాలు ఘోరాపదముగ చాటుచున్నాడు. జాతిచక్రనర్మియు లాయన జాతియుషమ్ము ఘర్షణభువును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు భారతీయుల సాహాయ్య మవశ్య మని తెలుపుచు సందేశములను ప్రసరించిరి. సామ్రాజ్యవకాశము హిందూదేశమునకు సమయ మని చక్రనర్మి తెలిపెను. అభావకాశములను భారతీయులు పయోగించుట వివేకము. భారతయోధులు యుద్ధారంభముచుండియు వివిధ రణరంగము లందును సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు ప్రాణములను భారవోసిరి. పాశ్చాత్యసభ్యతను ప్లాండర్సు రణరంగమునందు భారతీయవైద్యనివహములు రక్షించిరి. యుద్ధనిర్వహణమునై సగంధానాధపతులును ప్రజలును అపారమైన సాహాయ్యమును చేసిరి. సామ్రాజ్యవసరముల కవశ్యమైన సైన్యబలమును సిద్ధము చేయుటకు భరతిఖండమునకు మాత్ర మవకాశము గలదు. భరతిఖండమునందు గల యవకాశంబులను విజృంభణము చేయుట రాజకీయ ఫలము. ఏప్రిలు మాస మంతమునందు డిల్లీనగరమునకు గూడిన మహాసభలో యుద్ధనిర్వహణార్థము సామ్రాజ్యమునకు సకలవిధముల సహకరించుట అవశ్యమని సభ్యులు లంగకరించి సాధనంబుల నిర్ణయించిరి. నిర్వహణ సాధనంబులను నిర్ణయించుట సులభమైనను నిర్వహణము సర్వభయ. సాయధులైన భారతీయులందు రణోత్సాహము నశించింది. రణోత్సాహమునకు ప్రాణమైన దేశోపశాఖిలాష యన్యైవ్యమైనది. యోధవృత్తయందు పాశ్చాత్యులకు గల గౌరవ ప్రతిపత్తులు భారతీయులకు లేవు. సామాన్యయోధున కొసంగడి వేతన మల్పము. పురోవృద్ధికి వలయు సవకాశము లల్పములు. ఇట్టి సుదిగ్గస్థితియందు భారతీయులలో రణోత్సాహమును ప్రవృత్తినివ్వజేయుట కుసాయములను పాలకు లవలంబించిన గాని మహాసభయందు నిర్ణయించిన యుద్ధనిర్వహణసాధనసూత్ర మర్లభము. భారతీయులకు మాతృదేశసంరక్షణమునందును సామ్రా

జ్యో సంతక్షణమునందును అభిమాన ముద్భవించునట్లు పా
లకు లుదారమార్గము నవలంబించవలయును. దేశసంర
క్షణ మలంఘనీయ మైన ధర్మ మైనను సంరక్షణభార
నిర్వహణమునందు ప్రయోజన మేర్పడవలయును. కపర్ది
గారు యుద్ధనిర్వహణసభయం దుపపాదించడలచిన
ప్రతిపాదన మీ ప్రయోజనమును వ్యక్తపరచినది.
కాంచీపురమునందు చెన్న రాష్ట్రీయసభలో ప్రకటిత
మైన సంకుల మీ ప్రయోజనమును ప్రకటించినది. దేశ
పరిపాలనమునందు బాధ్యత గల ప్రజలు దేశసంరక్షణ
మునందు సహజముగ బాధ్యత వహింతురు. పరిపా
లనసంరక్షణభారములందే భారవహనము ముఖ్య మను
విషయము ప్రజలలో కలనరమురు సుట్టించుచున్నది.
యుద్ధనిర్వహణభారము ముఖ్య మైనను పరిపాలనభార
ము లేనపుడు నిర్వహణభార మసాధ్య మని ప్రపంచ
చరిత్ర యనంతముఖముల చాటుచున్నది. భారతీయులు
ను సర్వసామాన్య మైన ధర్మావలంబకమురు కోరు
చున్నారు. ఇందు వైపరీత్యము లేదు. ప్రయోజనమురు
కోరుట భేద మామట యని యధికారివర్గాభిమారులు
నాయకుల నాక్షేపించుచున్నారు. ఈ యాక్షేపణలరు
చేయు సభకారవర్గాభిమారులు స్వప్రయోజనరక్షణ
పరాయణులు. ప్రయోజనాపేక్ష లేకయే యుద్ధనిర్వ
హణముకు సహాయము చేయుట మహాత్మ్య గాంధీ గా

నుకదేశించినట్లు శ్రేయస్కరం బైనను లోకప్రవృత్తి
యం దసంభవము. విప్లవాంశు రాజ్యాంగసమన్వయ దీనికి
ప్రబలప్రమాణము. విప్లవాంశునందు స్వరాజ్యమును
స్థాపించుటకు అంగ రాజనీతిజ్ఞులు సకలవిధముల ప్రయ
త్నించుచున్నారు. అయిప్లాండునందు దవలంబించిన మార్గ
మున భరతఖండమునందును అవలంబించుట భారతీయు
లలో రణోత్సాహమును వికసింపజేయుటకును యుద్ధ
నిర్వహణసాధనములను పడయుటకును సాధనము. మహా
సభలు నిర్వహించిన సంస్కరణవిధానము స్వరాజ్య
ప్రాప్తికి సోపానమే గాని స్వరాజ్యప్రదానము గాదు.
బ్రిటీషు పరిపాలకులు మహాసంగ్రాహ నిర్వహణమున
కవలంబించిన ధర్మనూత్రమును భరతఖండమునందును
అవలంబించుట ధర్మము. కృష్ణుడు అజ్ఞుని హృద
యమునందు రణోత్సాహమును పుట్టించుటకై “గెలిచిన
రాజ్యమును చచ్చిన స్వర్గమును పొందఁగలవు.” అని
చేసిన మహాపదేశము వర్తమానసందిగ్ధదశయందు
పాలకులును ప్రజలును శిరసా వహించఁ దగియున్నది.
పాలకులును పాలితులును మహాసంగ్రాహమునలన సం
ప్రాప్త బైన మహాదవకాశంబుల మాతృదేశసంరక్షణ
మునకై వినియోగించి నుజ్జయు సుశోభితయు సుప్రతి
ష్టావితయు సుప్రసన్నయు వైన మాతృస్వరూపమును
సందర్శించి యానందించెదరుగాత!

అన్ని నొప్పులకు పరమావృతము

అ మృ తాం జ న ము

అమృతాంజనమునకు సాటి వేటొందు లేదు

తలనొప్పుల మాన్పను. వాముపుపోట్ల బావును. పార్శ్వనొప్పుల బాణదోలును

దగ్గును తగ్గించును. నెలుకులను భేదించును. కీళ్లపోట్లను బోంగొట్టును.

కక్కనిడబ్బీ సైతము సీసా 1-కి రూ 0.80 లు మాత్రమే

భారతీయుల ప్రార్థన

దేశీయమహాసభలో చదువబడిన సర్ రవీంద్రనాథుని శతమునకు ఆంధ్రీకరణము

కాత్తూరి గోపాలరావుగారు

దేవదేవ

ఈ జీవయాత్రావరంధ్రం

మా కన్నగ్రహించితి నీవు మహిమ మూఱు,

శక్తిసామగ్ధ్యముల నెల్ల జరచువఱచి

గుర్పు నీ గౌరవము నిల్పుకొనఁగనిమ్ము,

మా యునికి నా శ్రయించియే నీ యశస్సు

మలయుచుండెడి నను చూట మణవలదు.

అన్యుదాత్తల నిర్జిందు నధిక్యమలను

ధిక్కరించి నీకై నిరీధింతురయ్య.

గాఢ్యమునకు లోబడెడి హృదయములందు

నీ ప్రతాపంబు నల్లారి నివురు నుట్ట;

దూలలి యాత్మ వండించు న్రోహి గాన,

నీవబలము వీడించిన తాపకాధి

12

పర్య మన్యురేవతపాలఁ నగు ధిమాత్తి,

ఈ యాధ్యాత్మ మమ్ము గ్రహింపనిమ్ము.

పట్టి నుము బానిసలఁ జేయు పట్టులందు

ఎట్టి సుఖమునైన నిరాకరించుటకును,

16

అరయ వేనవి నుధ్యంది నాహ్నుశ్టు

నీకు మా దుఃఖ మెత్తి యందిచ్చుటకును

ఘోరితం బగు శక్తి మా కొనఁగవయ్య;

చూ సమారాధనంబు సుసంతుల

20

ప్రేమ వికసించి పనిలో ధరించునట్లు

దృఢతకు ప్రత్యయము ప్రసాదింపురయ్య.

ఇదియే మా ప్రార్థనంబు లోకైక నాథ!

చుట్టపట్టులవా కెల్ల పట్టెనుమ్ము

24

కొఱకు దీక్షమై పోరాడుకొనుచునందఁ

సారవత్తైరుత స్వంలు గారవించి

అనదలను దుష్టులను నోనాడకుండ

మేము పత్తించెదముగాక దెగా మహాత్మ!

28

స్వాగృహం లయ్యు, నీకొఱ కని వచ్చిచి,

పోరి యుండొరుఁ జంపుచున్నార వారు;

భ్రాతృమాంసుబుధుడై ప్రభావమునను

వారు పోరాడుకొనుచున్నవార, లింక

తావకాగ్రహంబు నెదిగ్ని చావఁగలరు.

సత్యయోగ్యతలకు మామనగత మైన

యశ్వగాంకభు ప్రశ్యగాత్మైక్య మనెడి

వహితతావకబివృత్తామ్రాజ్యమునకు

32

ధన్య మాత్మీయ మైః స్వాతంత్ర్యమునకు

శక్తి మీఱంగ నకలకష్టముల కోర్చి

స్థిరశాంతంబుగ మేము నిల్చెదముగాక!

చూ ప్రయాణంబు సాగంధ నయ్యె నిద్ర!

36

నామకాగ్రహి! నీకు నందనము లయ్య;

అల్లడె తుపాను పట్టె నయంకరముగ,

అల్లకల్లోలముగ నున్న యలల కందె?

ఐన, సాగింతుమయ్య ప్రగణ మిప్పుడె.

40

హానికగ మైన యంతరాయంబు లెన్నె

గారిలో వేదీయున్నవి గామణంపు

హిత్తి కలిగింప, అగియు నీ కద్దిరింబు.

‘వయము పోగొట్టు’ మనెడి విహ్వలగినాడ

44

మనె తుపాను సుధ్యమునంది విదిత మయ్యె.

అలసుల నిటుల్లమై మేము నాలించి

వెనుకబడకుండెదముగాక! భృతివలన

గుడియంబులవలనను సత్వర మగు

48

కాలగతి నందగిల్లక వ్రాలుగాక!

రాలమును కాగ్యభిరమగు గాంచు కొలది

నీకు మాకును సయములై నెగనుచుండు;

కాశ్వతం బైన చివంపు సాగరమున

52

సంచలించెడి నీదు క్వాసంబు కాదె

చావు బ్రతుకులు? సర్వలోకావనాధ్య!

కొలది సాయంబు సుకుమార్యుకొనుచు కొలది

సోతుల మెలమెల్ల నెట్టొ లెక్కంచుకొనుచు

56

స్వాంశీమందున విసిగి వేసారనీక,

అహాహంబును నీవు మాయండె నుండు

వాడ వనియను మేము నీవారి మనియు

ఎల్లయెడల నెక్కాదుగ చ మెట్టెఱంగనిమ్ము!

60

జాతీయత

మల్యాల సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ.

“మన జాతీయత అనగానే శ్రేయముగ గలిగిన స్వాతంత్ర్యంకావాలి తమిళం గని యుండరాదు, అది ప్రతిభయకు నారకదేశమునందును పిమ్మట ప్రపంచమునందును గల శ్రేయవలన కలిగినదై యుండునని నేను ఒక తీర్మానమున్నది. మనదానిని రాజకీయధ్వజికి విషయములనందు మనకు పాశ్చాత్యవాగ్ధము లేర్పికింక నన్నంత కాలము మనము మానవశత చేయుట దుష్కర్మము గాన, ఆత్మస్వాతంత్ర్యభిక్షికి పుష్టి కలుగుట మన విధ్యుత్కర్మము ” అనంత కేటమారానామ

ప్రస్తుతకాలమున ప్రపంచమున దంతటను జాతీయవాదమును ప్రత్యేకజాతీయత్వమును స్థిరపఱచు నాశలును వ్యాపించుచుండు విషయము మెల్లలకును తెలిసియే యున్నది. ఈ జాతీయతాభావములు 19-వ శతాబ్ది నైకోపాఖండమున నున్నవి. వింది యెల్లెడల వ్యాప్తము గాంచి మానవుల మానసముల గలవరి పఱచుచున్నది. ఇంతకు పూర్వము జాతీయతాభావములు కేవలమానవ సామ్రాజ్యత్వాశయములకు భంగకరము లనియు అందుచే నవి మానవాభ్యుదయమునకు మార్గరహితము లనియు పాశ్చాత్యులు భావించుచుండిరి. కాని, గతశతాబ్దినుండియు అట్టి గణభిప్రాయములు మార్పు చెందినవి. మానవసామ్రాజ్యనిధిని ప్రతిజాతీయును ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వముగ గలిగి ప్రత్యేకప్రభుత్వము నంది లెనామలమున నాత్యంతవైభవము గాంచుట యర్హతకరమని పాశ్చాత్యులు ఒకనికొకరినింధరు లంగీకరించి యున్నారు. మానవాభ్యుదయమునకు ప్రతిజాతీయుకైనవోయమును అత్యవశ్యము. ప్రపంచములోని వివిధజాతుల నాగరికతయు నేకరీతిగ నుండఁజాలదు. ప్రతిజాతీయుండును గల ప్రతిభియు నాగరికతయు లక్షణములును మానవజాతులద్వారమునకు తోడ్పడుచున్నవి. కావున, ఏ జాతియైనను తన సహజలక్షణములను పెంపొందించుకొనకపోయిన యెడల అది మానవాభ్యుదయమునకు భంగము కలిగించిన దగును. ఈ యభిప్రాయము లన్నియు కాలక్రమమున అనేక కారణములచే అందు ముఖ్యముగ నాంగ్లేయ పరిపాలనచే భారతదేశమున వ్యాపించి ప్రజల మానసములయందు చేరులు నాటుకొనుచున్నవి. ప్రాచీన కాలమున మన మార్కిహూమి నాగరికమున నేమి జ్ఞానసంపన్నతయో దేమి వాణిజ్యాభివృద్ధియో దేమి సాంఘికవిషయములయో దేమి మతవిభిన్నతయో దేమి సాటి దేశములలో నాయకత్వము వహించి మానవాభివృద్ధి కమితవశాయము గావించి పేర్కొనవలసింది. కాని, ఇక్కాలమున కొన్ని కారణములచే సిందూదేశము తన పూర్వపు బిన్నత్వము గోల్పోయినది. అనేక నాగరికతలును అనేక జాతులును దేశము నాక్రమించుకొని పరిపాలించినవి. అయినను పాశ్చాత్య దేశీయసంస్కారము మూలకమున మన దేశము నిద్రావస్థనుండి మేల్కొంచి మరల తన యున్నతస్థాన మాక్రమించి మానవశత చేయవలెనని కుతూహల పడుచున్నది. ఈ యాశయము చేకూఱుటకు పూర్వము స్వీయాభివృద్ధి కై కృషి నడిపి తన నాగరికతను పునరుద్ధరితము గావించుకొని తన ప్రతిభను పెంపొందించుకొని తన వ్యక్తిత్వమును స్థిరపఱచుకొని

ప్రపంచముందలి దేశములలో గౌరవస్థాన మొక మింపవలసియున్నది. ఇదియే భారతజాతీయతాసమస్య.

పాశ్చాత్యజాతీయత

పాశ్చాత్యజాతీయత యాధిభౌతికలక్షణమునన్నియు. ఒక సంఘమునందు వ్యక్తు లెల్లరును ఆన్యోన్యసహాయము గావించు కొనుచు ప్రేమపూరితమానసములతో పరస్పరభ్రాతృవాత్సల్యముతో మెలంగుచుండుట సహజము. కాని, పాశ్చాత్య దేశీయజాతీయత లిట్టి సహజ జాతీయ భంగము కలిగించిన దని చెప్పవచ్చును. అచ్చట ప్రభుత్వమునుండియు నేకజాతీయవాదము లేచి ప్రదేశమున నుండుటచే మన దేశమునందు వలె అంశసాంఘిక సమస్య లెన్నియు నాగి నెదుర్కొనలేదు. మరియు, వారి మట్టు ప్రక్కల బలసంపన్నులును సంగ్రామాభిలాషులు నను జాతులు నిరసించుచుండుటచే సొంతరి మాతృసంరక్షణము వారి కత్యవశ్య మాయెను. కావున, వారు స్వీయాధికారప్రాబల్యమునకును ఇతర జాతుల దుర్బల్యమునకును కృషి సలుపవలసివచ్చినది. అందుచే వారిలో ద్రవ్యాధ్య నాకుతూహలము పెరిగింది. ఆన్యోన్యజైవవ్యము లధికము. ఇట్టి స్థితిగతులలో జీవితసాగరమునందును నాన్యోన్యజైవ భావము లెట్లున్నవియు కాగలవు? తత్ఫలితముగ స్త్రీ పురుషులకును ధనికదరిదుర్బలకును తీరని వైరము సంభవించుచున్నది. స్వార్థపరత్వము ప్రాబల్యము గాంచుచున్నది.

ఇట్టి జాతీయ మానవప్రగోవృద్ధి కుపకరించుట సాధ్యమా? ఎదిటి వారు ఒలవంతు లైన నిది సహింపఁజాలరు. ఎల్లప్పుడును ఇతరుల గెనకు లోడియొండవలె ననియే తలంపు. ఇందు మూలమున ప్రపంచ మున దంతటను స్వాధిపత్యము వ్యాపించి సోదరభావములకు బదులు శత్రుభావములు ప్రబలించుచున్నవి. సహితముగ ప్రాముఖ్యము నంది ప్రాదేశికతలకమునలె ప్రకాశించుచున్న ఒపాను దేశము నైతము పాశ్చాత్యభిప్రాయానుగుణముగ నే వర్తింపక తప్పినది కాదు. మీరేల యిట్లు స్వీయసాంప్రదాయవిరుద్ధముగ పాశ్చాత్యజాతీయత ననుకరింపఁజూచెద రని ప్రశ్నించినపు డొక జవాబు నొక డిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను: “అట్టి జాతులు ప్రపంచమున ప్రబలముగ నున్నంత కాలము మా యాధ్యాత్మికదేశస్వాత్మ్యమును పెంపొందించుకొనుట కవకాశము లేదు. దౌష్ట్యనివాళము గావించుటకు మేమే దుష్టుల మగుట యవశ్యము. ఆధునిక ప్రపంచమున పశుబలమునకంటె వేలొండు

సాధనము లేదు. ఇదియే సాంప్రద్యజాతీయతాఫలితము. ఆత్మనిరహిత మగు నిట్టి జాతీయత యెందులకు? కాల్పనా? అయినను, వివాదం బరమువలన వ్యాకృతాహిత్యం లగు మనవాటికి కనైన సాంప్రద్యజాతీయ తావని సాతముగ నైనచేత బాగుగ నుండును? ఈ జాతీయత అన్యోన్య భయకారకముగ నున్నది. ఇందుచే ప్రారక్యము లనిన లజ్జాభయ ములు వీడిపోయినా. అన్యోన్య బాత్యాభినందనకారకము లైనవి. వాస్తవము హాస్యాపదము లైపోయి. అని గవీంద్రనాథ రాచగూడ ప్రానియున్నాడు.

ఇట్టి జాతీయతల మనవసాభ్యాప్త్యము చేకూలునా యను సంశయము చునకు పోరుచున్నాము. గవీంద్రనాథుడు చెప్పినట్లు “ఈ భూమయంత్రము లన్నియు అన్యోన్యసంగతుజ్జ్వలము వికృత స్వము వొందవచ్చును. కాని, ఈ యంత్రమేమేర్పరముచే నావ్యయు, చేవుచు ను గోరవింపఁగలదురా?” ఇందులకు ప్రస్తుతసంగ్రహమే ప్రత్యక్షవిద్యకము. ఈ సహాయధర్మ విరోధాభిప్రాయము నంతటిని విధ్వంసము గావించుచుండు, సాంప్రద్యైక్యధర్మము సాంప్రద్యనాగ చరితయ శిష్టిబాల్లలో మితిమీరి అకంఠమున కెగయుచుండ, ప్రతి చీకరు నాచుమాత్రావ్యవహిత సంగతులను — అట్లుట! ఆ భంగము తన శిష్టి దుగ్ధిని పట్టుట చేమి సాప మొనర్చిన దని చూచున నునకు నుష్కండు? నహుము. ఇంత కాలమువలన, ఆనైతికశీల నమున నిర్లక్ష్యము చేసి ఈ మృదదుమున సామెలప్రాయముగఁ గావించుకొనుటచే నిట్టి దుష్టినీతి ఆచారములకు ప్రాప్తింపన దనట నిష్కావంగంకము.

భారతజాతీయసంస్కృతి

భారతజాతీయసంస్కృతి సాంఘికము గాని రాజకీయము గా దని గవీంద్రనాథుడు పరిచయింపఁగా. ఎని దేశము ప్రపంచము లోని పంచమగణకరకలల నాలవాలము. హిందువులు పోరత్రీ యనలు పద్ధతుల సహాగృహీతములు క్రైస్తవులు — వీరందఱికిని పొంగుదేశము నివాసస్థానమైనది. దేశముపై చీలి తెల్లగవను సమాన సాంస్కృతికమే కలదు. కాన, ఇట్టి ప్రపంచభేదములుగల దేశమునం దీ జాతీయతానిగూర్చును దుస్సాధ్యమని కొందఱు నుచువున్నాదు. జాతీయ భావయందును జాతీయందును దేశమునందును వికృతిగలవారికి మాత్రమే చేకూలున నెడి యభిప్రాయములలో చుట్టి నెరిగినవారికి ఒక భుదవంతుని భారతదేశము జాతీయత చందుట దుస్సాధ్యమని తోచుటలో నావ్యక్తమేమియు లేదు. ఇట్టి విశేషములలో నైకమత్యమును దృఢీకరము గావించుకొనుట ధీమంతుల లక్షణము. ప్రస్తుతము చన దేశమున గల యెదు జాతీయతముఖ్య విధానములలో సాన్యము కలదు. ఈ విశిష్టజాతులను అన్యోన్య ప్రేమభావములతో రంగుల పురోవృద్ధి సహాయము గావించుకొనుచు నెమ నిసత్త్వమున నైకత్వ గల దని గ్రహించి సోదరభావముతో నర్జించుచుండల భారతదేశాభ్యుదయము కరతాలకులకు మగును. ఈ ధైర్యకవత్తమునే నానకు కవీరు చైతన్యండు మున్నగు మహ

నీయులు సుబోధకము గావించిరి. అధునికకాలమున నీ మాత్రమును గుర్తించిన జాతీయనిర్మాతలలో రావమోహనరావు ప్రథమండు. ఉపనిషత్తుల కాలమునండియు నీ జాతీయతాసంస్కృత మనవారు సాంఘికభేదములను గవితలనుకొనుచు ఆధ్యాత్మికకార్యమునకై ప్రయత్నించుచు పరిష్కరింపఁజొచ్చిరి. సింహాసములకుఁ గాని సామ్రాజ్యాధికారమునకుఁ గాని చన దేశ మెన్నఁడును ఆభిలషింప లేదు. ఏబది శతాబ్దములకుఁగియు అనిగూర్త్యాభివృద్ధి కేసాటుపడచు దురాజాపరహితమై వర్తించినది. ఈజట్టు గ్రీకు గోచక రాజ్యము లన్నియు నాచుమాత్రావ్యవహితమై చను చన భారతీయమిది ఇట్టి నైతికసంపత్తియాలమునకై చెక్కుచేదగక నిది తన క్యక్తియమును నిలుపుకొనఁగలిగినది.

దేశభక్తి

జాతీయనిర్మాత లెల్లఁడున దేశభక్త్యావేశపరకములై యుండవలెను. ప్రపంచమునందలి దేశములలో దేశభక్తి కల్పించినవృద్ధి అతి యభివృద్ధి నొందిగఁగిరి. దేశభక్తి యన మూర్ఖదేశమునెడఁ గల ప్రేమ యని అనేకుల యభిప్రాయము. కాని, ఆ పదమునందింక కంటె నుమాత్రం కను నర్థమిదిగల వున్నది. భక్తి యనగానే సభావము నొకట దృష్టిచేరు చునున్నది. సతావేశము కలిగినవా రాత్మత్వాగము గావించి భరతుత్పత్తి నందు దానిని లెనఁచుచు నేవా పగఱాబులై యుండును. పింగళులకు హిందూ ముమువలెనే క్రైస్తవులకు క్రైస్తవతలమువలెనే దేశభక్తియను దేశభక్తియు నొకమదియు. దేశభక్తి కలదు అనేకమంది మహనందాదాయకము; దేశభక్తిదహమే సంపూర్ణ సౌఖ్యప్రదము.

దేశభక్తి ప్రజాసామూహ్యమున ప్రజలముగ వ్యాప్తమగుటకు దేశభక్తియంత నుగ జొన్ని క్రితాలను సంస్కారములను ఆత్యాక శ్మకము. ప్రాచీనకాలమున నునది మౌంఠిన గ్రీకు రోమకు దేశములలో నిట్టి క్రియలు జాతీయసంభాగములకు పరిగణింపఁబడుచుండెడివి. కాని, వీరిని చన దేశమున నెలవొల్లనపు డొక కష్టము గాల్పించుచున్నది. భారతదేశమందు హిందూవులు సహమృదీయాలని దొరాస్త్రీయంగా క్రైస్తవులు మున్నగువారు కలరు. వీరిలో నొకరి మతక్రియలు మరియొకరికి పోరావు. ఈ సహనమున లిపిగరించుట యంత కష్టము కాదు. వన దేశమున జరుపు దేశభక్తిక్రియలన్నియు ప్రత్యేకముగ నొక జాతికిని ఒక మతమునకును సంధించినట్లుండక భూతకాలదేశనిత్రానుబంధములుగను సకలజాతులందరి వ హానీయల మహాకార్యముల నున్నదిగలవనిగను నుండవలెను. కావున, అధునికభారతదేశమున క్యవజునంటి శివాజీజయంతి అక్బరుజయంతి రామమోహనజయంతి క్రీస్తుజయంతి మున్నగునవి నెలకొల్పఁబడి యెడల, అవి దేశములలోని యన్ని జాతులలోను దేశభక్తియు మతభక్తియు స్వలిమగ వ్యాపింపఁజేసి జాతీయైక్యతకును అన్యోన్య సహాయమునకును అనేకవిధముల తోడ్పడఁగలవు.

అధునికకాలమున మన దేశమందలి దేశభక్తి నూతనాకారమున

సరించుచున్నది. ముప్పది వత్సరములకు పూర్వము మన విద్యాధికుల లిట్టి పద్ధతుల యవలంబనమును నిరస్తాహపఱుపవలెను.

యం దున్న దేశభక్తి విచేత్యస్వభావము గలదిగ నున్నది. ఆ కాలపు వారికి అంగసారస్వలమును అంగదేశసాగ్రత్యాగు లగు ఏమి పరిపైను మున్న గుహరి చరిత్రలును భావోద్దేశకలకములుగ నుండెను. పాశ్చాత్యసాగ్రతయందుం గల సంపూర్ణాభిమానముచే వారు తమ జాతీయపరిశ్రమలను జాతీయోద్యమమున సంపూర్ణముగ విలీనముం డిరి. కావున, వారి దేశభక్తి నిర్మాణసాధనము గాక నిర్మూలకారిణముగ పరిణమించినది. విచేత్యపద్ధతుల ననుసరించి, దేశోద్ధరణమునకై చేయు ప్రయత్నములు దిగులము లగుటచే నిష్ఫలం భారత జాతీయత్యుణములను గుణములను కల్గి క్రిష్టియను స్థాపక బ్రాహ్మణ సేవయారం ప దాతాను గుణ్యులు వర్తిమతి యుగళి మని నన వారు గుర్తించిరి. ఆ దుర్మాయమున నే మన దేశచరిత్రమునందును దేశాచారములందును దేశేత్యుణములందును దేశకళలయందును దేశప్రతిష్ఠాపకములందును నీ నకు అభిమానము కృద్ధి యగుచున్నది. ఈ దేశభక్తి యింకను దేశజాల నునములలో దృఢముగ చేయు పాఠుట నీ భావములను కన్పరును గ్రంధికైలును జాతీయనిర్మాత లును ప్రజలకు బోధింపవలయున్నది.

దేశచారిత్రక సంరక్షణము

నగచరిత్రక జానాధాము లేని దేశభక్తి ముగ్ధులనిర సకము గానందిన తిమిసుగా వాలియించు ననియు అందుచే నట్టి దేశభక్తివలన నెట్టి లాభమున కింకంజాల దనియు కేవలసంప్ర చారుడు చెప్పియున్నాడు. మరియు, ఏ దేశపు భావినిగి యెవను దాని భూస్వామిగితులమై నాధాపదయు దను. దేశముయొక్క ప్రాచీనపద్ధతులను వివేచనా ది క వాని నాధునిక పరిస్థితుల కను సారముగ నూర్పు నొందించి జాతీయత్యుణములను సోషిండుట కర్తవ్యము. ఇకప్పుడు మీ ను జేసింది విచేత్యపద్ధతుల నవలంబించిన యెడల జాత్యభివృద్ధి దుస్సాధ్య గుగు యే. గాక జాతీయబీజమునకు కూడ భంగము కలుగచున్నది. కావున, జాతీయనిర్మాత జాతీయ లక్షణముల నలక్ష్యము చేయఁగా.

బ్రహ్మచర్యము

జాతీయతానిర్మాణములకు శరీర బల మగ్గవత్సము. ఇతరదంధల క్షయక్షల ఫలమును పెంపొందించుటకున ర్హత్యమున జాతీయబీజ మును కృద్ధిపఱచుటకును శరీరబలము ముఖ్య మని రాజనీతిజ్ఞుల యభి ప్రాయము. శివ బ్రాహ్మ్యము గల దేశము నిజాన సంపన్నులయందును సైతికాశక్తియునందును మీ ను గడింపఁజాలరు. కావున, ఈ రెండును బ్రాధాన్యముగ ఆవశ్యకములే! ఈ విషయములకు మన ప్రాచీన గ్రంథము, ప్రతిమానఘోషాను లెన దిని ప్ర ప్రాకంధిదేశయందు కొంత కాలము బ్రహ్మచర్య ముచరింపవలసి దని వేదించిరి. ఈ యాశ్రమ మును విద్యార్థు లందఱును అన నరింపవలసిన దనియు ఆ సమయమున వారు సాదాత్మలు గాని మెత్తని సామస్యు గాని యుపహారానింపరా గ్గరియు వా రెట్టి దుగాణోద్యమమున తా మీనురా దనియు మన పూర్వులు కావించి దేశనిల శరీరబలమును కృద్ధి పఱచుచుండెడి. ఈ నియమము ననుసరించి వర్తించినయెడల మీ రెట్టి కష్టములనైన లక్ష్యము చేయక యుందురు. ప్రస్తుతము చన దేశజాల శరీరబల హీనత మూలమున నే మన దేశ చరిత్ర విషయములయందును పీణ దశకు వచ్చినది. బ్రహ్మచర్యము కలక పనకు మిలేవనాసక్తి కలు గను. అనావశ్యక మగు పాశ్చాత్యవివేకపద్ధతులు పాశ్చాత్యులనే శరీరబలహీనుల గ విందుచున్నది. కావున, భారతజాతీయనిర్మాత

జాతీయనిర్మాణావశ్యకత

ఇది యాశయపూరితోద్భవము. విదేశాశయపాలనమునండి తప్పించుకొని ఆధ్యాత్మిక మానసిక స్వాతంత్ర్యమునకై కృషింపు టయే యీ యుద్వ్యయముయొక్క యుద్దేశము. ఇట్టి నైతిక గాఢ్య మును జాతీయధర్మమును ప్రత్యక్ష నిరుద్ధము లని ప్రతి జాలయ వానియు గ్రహింపక మానఁడు. ఈ జాతీయధర్మమునందలి యాధ్యాత్మిక రాజకీయ భాగమున రెండు ను అభిభావములు. జాతీయనిర్మాణోద్యమమునకు జాతీయపునోద్బుద్ధిని రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును సంపూర్ణ బాధ్యతయను అత్యవశ్యకములు విదేశీయ ప్రభుత్వము ప్రజలను బాధ్యతావిహీనులను చేయుటచే ప్రజలయందు కాశక్తి త్యాచమును స్వాతంత్ర్యాభిలాషయను నకరించుచున్నది. అందుమూల ముననే, బ్రిటిషు ప్రభుత్వములన నన కెట్టి లాభములు చేకూడినను అది యెల్లప్పుడును మనపై రాజ్యము చేయుచుండట మన యాశ యము కా దనియు బ్రిటిషు పతాక సందర్శనము క్రింద స్వపరిపాల నము నందుటయే మన యాదర్శ పరిణయం వాకొనుచున్నాము. పైని చెప్పినవికాదిన కారణములను జెట్టి విదేశీయ ప్రభుత్వము పాలిత జాతులను స్వపరిపాలనార్హులను గావించఁజాల దని నెల్లె మగు చున్నది. కొన్ని వర్షములమునండి మనము స్వపరిపాలనాసాధనగర్భి యును గడించుచున్నాము. ఇందులకు అధికారవర్గాశ్రితము లగు ముర్ఖునిపాలనమును విశ్వకదాళయములును కారణములు కావు. ప్రస్తుతపరిస్థితుల యావశ్యకతను జెట్టి జాతీయోద్యమమునకాము ప్రజలకుం దుద్బురించిన యొక చర్యకేమి యందులకు కారణము. ప్రభుత్వకాగ్రహిణ్యునకక్క మన ముద్ద్యోము లొనగుట వలన నీ యుద్వ్యయము సంస్థిపై నొందఁజాలదు. ప్రభుత్వము ప్ర జా స్వాధీనముగ నుండవలయునై తాని దేశపరిపాలనమున కొంచెము సాల దొరకకతోడనే జాతీయవాది సంస్థి భక్తావయంబు కానే రంగు. ఈ యుద్వ్యయ మాంగ్గదేశమునెవల ద్యేనుభవముచే యనిప లేదు. అంగ్గదేశగుణకార్యమే జనిత మైచిది. స్వాతంత్ర్యపరిపాత నగు భాందరిదేశము అంగ్గదేశమునకు తిరిగి భారముగ నున్నది. ఆ విషయము నాంగ్గ దేశము గుర్తించవలెన్నారు. అంగ్గదేశము స్వాతంత్ర్యప్రయత్నము స్వాతంత్ర్యనిభయమునకై అనాదిండియు తిను సగ్ర్యకైని పనియొగించుచునేయుండెడి. కాని, ఎట్టి యుగార ద్యభావులకైనను అధికారము హస్తగత మైనప్రమ గానినీ వదలట కష్టము. అందుచే పాలితదేశములకు స్వాతంత్ర్య సేవగం గుటకు సాలక దేశము వెనుకంజ వేయఁచుండను. అందు మూలముననే, అంగ్గదేశము భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్యము ప్రసాదించుక తన యాశయములకు విరుద్ధముగ వర్తించవలసినదగుటయను తిన్మాటమున నా దేశపు నైతికాన్నత్యము నశింప ప్రారంభించుటయు తటస్థించు చున్నది. నైతికాన్నత్యమును గోల్పోయి దేశజాతీయైవ నేమి చేయఁ గలదు? కావున, అంగ్గదేశము తనభారమును సాధ్యమైనంత త్వరలో వదలకొనుట శ్రేయోదాయకము.

ముగింపు

అట్లు గావించినయెడల, స్వాతంత్ర్యనిర్మాత యగు భారతదేశము కక్షిసంపన్నయై అంగ్గసామ్రాజ్యమునకు పట్టుకొమ్మయై తన ప్రాచీనాధ్యాత్మికసాగరికత నెట్లెడల వెదజల్లి మానవజీవ గానిం చుచు, ప్రపంచమునకు తీలక ప్రాయమై తనకారంగలదు.

రెంటాల వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారి ప్రశంస

కాళ్లకూకి గోపాల రావు గారు

క్రిందలోకము చిన్న పోయెను - ఆంధ్రమాత హిమాశ్రుకణసి

రంధ్ర యుష్ణానిలశ్వాసప - రంపర లెడల్పెన్.

1

సూరిమణి రెంటాల వేంకట - సుబ్బరాయమహామహుడు దివి

జెరినంత నె కవిబుధాగుల - స్థితియె చేడ్వడియెన్.

2

ఆంగలంధ్రగ్రంథరచనా - హంక్రియాసామ్రాజ్యభారము

పొంగుచును భరియింపజాలిన - పూర్వం డిం కేడి ?

3

ఖండఖండంతరసుఫీకతి - గణుతి సేయగ పేక్కియరుకవి

దండితనమును చాటనేచ్చిన - ధన్యు డిం కేడి ?

4

ఆంగ్లవిద్యాధికుల నావ్వును - నుతివాడు 'బబ్! బబ్!!' యన

ఆంగ్లవక్షగ పేరు గాంచిన - యాంధ్రు డిం కేడి ?

5

అతికుసూహులయై కుమారిక సంగభారతిగా నొనర్చిన

గుతని స్త్రీవిద్యాభిమానం - బెన్ను దర మానే ?

6

తాను విద్యార్థి నె యుడియు - ధనము సొంతాచి విద్యా

దానిమును ధనదానమును వి - స్తాంముగఁ జేసెన్.

7

ఇప్పుడున్నది గాంచి కీర్తి వ - గొంచునాలలోన నెందితొ

లిప్పు డా గొండాద్యశీలుని - యాశ్చర్యమే నుండు !

8

అనుభవమున జగము కృతస్సుం - జైన నాధికకష్టసుధ్యు

బునను తనకు వదాన్యబుధులు - పూర్వం గెల్పుకొనెన్.

9

చెలగి లక్షల కొలది ధన మా - ర్జించి మించును ధనికి నామము

నిలుపుకొన లేడయ్యె చాత్రుగు - కిత్తి మేడడర !

10

ఆత్మశారన మెక్కుడై వి - ద్యాధికుం డీతండు వర్తక

మాత్మవృత్తిగఁ గొని జగుంబున - కచ్చెరువు గొల్పెన్ !

11

న్యాయవాదిత్వంబు సరిపడ - నట్టి స్వాతంత్ర్యాభిలాషికి

హేయములు గొకున్న సేవక - వృత్త లెట్టివియెన్ ?

12

సర్వతోముఖ మైన ప్రతిభకు - స్వజనరక్షికి బేళభక్తికి

గర్వరాహిత్యమున కీతండు - ఖ్యాతి వహియించెన్.

13

ఆంధ్రజాతీయభ్యుదయమున - కఖిలరేఖల దారితీసిన

యాంధ్రు 'నాంధ్రోద్యమ పితామహుడు' - డనుట పోలనొకో ?

14

స్వబలవిశ్వాసంబు ధైర్యము - సాహసంబు పరోపకారము

ప్రబలదీక్ష స్వశారవం బీ - వ్యక్తి లక్షణముల్.

15

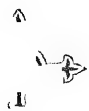
ఈ మహాలక్షణానుకృతి ర - హించుతన్ స్మృతించిహ్మమై ! మఱి,

ఈ మహాత్ముని యంతరాత్మ ను - ఖంచుతన్ సతము !

16

పంపరాయణ సంచిక

౧౫

THE LATE Mr R VENKATASUBBA ROW PANTULU, B A, B L

క్రికేటు లైసెంస్ లు వేంకటసుబ్బారావు పంతులు గారు, బి.ఎ., బి.ఎల్.

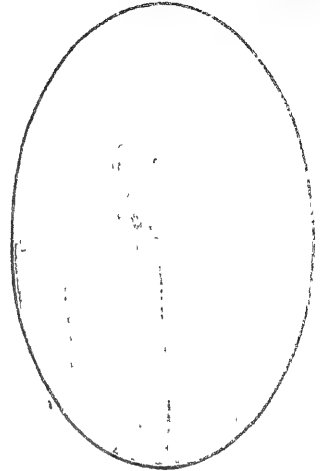
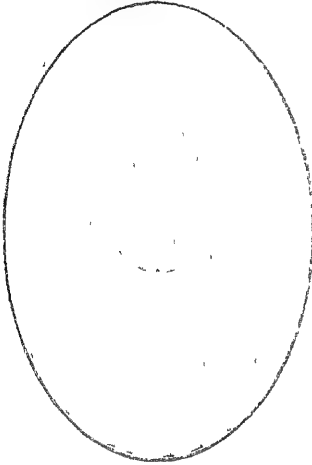
౧౫

Mr. P SUBRAHMANYAM CHETTI

Dr. S V N RAO

Mr G PARTHASARATHY CHETTI

డాక్టర్ ఎస్.వి.ఎం.

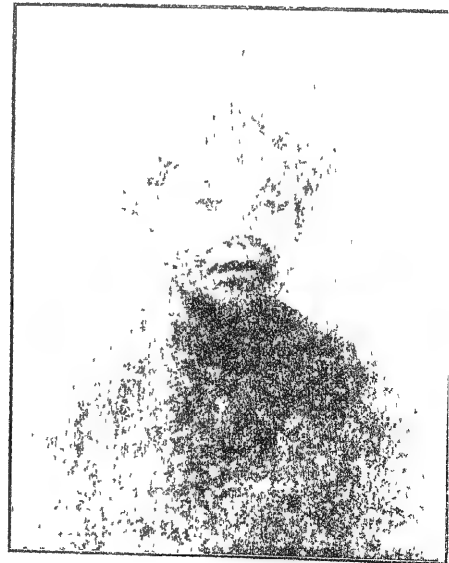
గారు

పింజల సుబ్రహ్మణ్యం, టె. గారు

గొట్టె పార్థసారథి శ్రేష్ఠి గారు

THE LATE Mr G Vasudeva Sastry

Mr S RAMASWAMI GUPTA

. శ్రీ. గుం. వాసుదేవశాస్త్రి గారు

సెనకపల్లి రామస్వామి గుప్త గారు

మీకు గ్రామోఫోను కలదా?

ఉన్నచో త్రొత్త రకపు రికార్డు నేల జాగ్రత్త బెట్టిరామి వర్తమానమునకు తగిన

ప్లేటలు అన్నియు కలవు. మీకు గ్రామోఫోను లేనిచో

'హిజ్ మాస్టర్స్ వాయిస్' గ్రామోఫోనును సిఫార్సు చేసెదము.

గ్రామోఫోనుల ధరలు

రూ 125 నుండి 1600 రూప్యముల వరకు నున్నవి.

హోరన్ లెస్

మోడెల్

ఎల్. బి. సి. ఓ

టేబిల్ గ్రాండ్

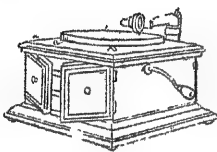
కా. డెజ్

ఈ. బి. ఏ. ఓ.

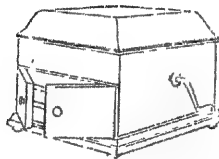
హోరన్

మోడెల్

హెచ్. ఎఫ్. ఎమ్.

925

920

919

రికార్డులు

కావలసిన వన్నియు మా రికార్డులలో నున్నవి. ప్రసిద్ధి గాంచిన ఉత్తర హిందూస్థానీ పాటలు, తెలుగు త్యాగరాయ కృతులు, పల్లవి, రాగము, ఆలాపనము, హాస్యకర మగునట్టియు నాటకమునకు సంబంధించిన రికార్డులును గలవు.

ప్రఖ్యాతిగాంచినవారి పేర్లు :—వనజాశి, గోనాశరీ, రోయంబక్తూరు తాయి, బల్లారి సుగసనినోదినీ సభ, సురవ్యతీవినోదినీ సభ, మల్లార జగన్నాథరావు గారు వీరి పాటలు గల రికార్డులు కలవు.

వివరములు వలయుచో ఒక కాగ్దును వ్రాయుడు :—

స్పెన్సర్ అండుకో, (లిమిటెడ్)

ఫోల్ పేటెట్టు

(15b)

గ్రామోఫోను కంపెనీ, (లిమిటెడ్) కలకత్తా.

ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచిక ప్రకటనలు

భయపడవద్దు!

నిరాశచే అంగవిహీనులు కావక్కరలేదు!!

మేహరగములకు, నవీ కుష్టుకు, గొంతులో వలి పుండ్లకు, మచ్చలకు పొడలకు, కొడుకు వ్యాధికి, స్త్రీ వ్యాధుల నలసి గలుగు యితర మేహములకు

తామమయినం డిపోవారి దివ్య ఔషధములు.

తామమయినం పరిశుద్ధుడు రాగిలో మావలన తయారు చేయబడి మేహవ్యాధుల నివారి. చుటలో పేరుపొందినది. విదేశముగా కేటలాగులో చూడవచ్చును.

1 రకం	2 రకం
50 మూత్రలు 5 0-0	2-0-0
100 మూత్రలు 10-0-0	4-0-0

మూలరోగ వాళని లేవ్యాం యిది 15 దినములు సేవించినయడల, రక్తముకారుట, నలుపుపోటు, యితర వాధలకు పోగొట్టి మొలకలు నాశ్చియేయును. అనగడండుల, భగధరము మొదలగు ఆ సన సంబంధముగు రణముల నాశ్చియేయును.
15 దినముల లేవ్యాం 5-0-0

పోగ పిల్చుటవలననే కుష్టువ్యాధులు పోవుట.

కంఠమాలపుండ్లు, మేహరణములు, గొంతులో పుండ్లు, దగ్గురు, మచ్చలు, పొడలు, నవీకుష్టుము, పుట్టుగము మొదలగు యానస్తు తీగని మేహబాధలకు, లోపలికిమందు పయికి పాలాస్త్రీ ఆవునగంలేకుండగనే తొమ్మిదిరోజులకు గారంటిగా.

Ayurvedic Smoking System.

పోగ పిల్చు సవిన చికిత్సాపద్ధతిని బాగుచేసెదము, యీ చికిత్సాకోరకు మాకద్దకు అగ్గవోట్లు నిరాశపొందిన రోగులు వచ్చి ఆరోగ్యవంతులగుచున్నారు. పూచీగాను పమృకముగాను బాగుచేయగలము. మావలన యీ చికిత్సాపద్ధతిలో తమ వ్యాధులను తీర్చుకుని స్వబంధపులను నూడబోయినవారు, యీ రోగులేనా అతి బంధపులు ఆశ్చర్యము మొదలుచున్నాగు నేమో మాకద్దకు వచ్చునప్పటికి దుగ్గంధఘాయమైమయి చూచుట కింహ్యముగా కనపించుకోనులు, చికిత్స వారంభించి 18 వ దినమునకు పూర్ణరోగ్యంబులయి బంధువుతాడలను సంతసిత చేయుచున్నాగు. యీచూడు వాడే రోగులు చారు మాకద్దకు వచ్చు రోజు ముందుగా తెలివిన వరిగి వద్దకును మాట్లాడుకొనవలయును.

మోసపోవద్దు.

మేము యీడిపోన రీరామదాసువారి కరుణచే స్థాపించి, బాన్దిరోజులకే విశేషప్రఖ్యాతి సంపాదించుచున్న, తామమయినంపేయు ఆధునిక గుణములను చూచుచు, మోసకులు కొందరు యిందుకంత భేదముగా మా కేటలాగులోని మాటలను వ్రాసి తామెప్పుడు చేయుద్యమంధము విప్పిచూడనప్పటికిని, లభ్యమే మేహవ్యాధుల చికిత్సాసభివము లేనప్పటికి, గర్భిణి కేటు పొందితిమనియు, బహుశతుల సంగతిమనియు, ప్రగల్భులు వ్రాసుకొని, మా స్వస్థానము గోదావరి జిల్లాలో ప్రచురించుచున్నట్లు చూచుచున్నాము. అట్టి మోసకులకులోనై, తిప్పణుడు ముగ్గులుతీసి మోకరీరము పొడుచేసుకొనకుండా కాపాడుకొందురుగాక! మా నిబరయన తామమయినము రిజిస్టరు ప్రమమాట్లు గలగించి కుండుకొనవలయును. కాకినాడలో (గోదావరి జిల్లా) మాత్రాంచి తీసివేసి అందుల ఏనులు, (యన్. వై. ఆర్ గాజు) ఆకు గూర్చినామము ఫరించిన, వై. రామభద్రరాజు అనువారిని ఏనులు పనిమించి తొలగించితిమి. గళు, తామమయినము వారికద్దగానూడదు. వారు క్రయించును కూడదు. వారు విక్రయించుచుండగా చూచి తగుసాక్ష్యముతో మాకువ్రాసిన వారికి 25-0-0 రూపాయలు బహుమతి నిచ్చుటయేగాక, దానిని గురించి జరుపవలసిన సివిలు, క్రిమినలు చట్టాలు జరిచెదము.

సన్న చూచుటకోరకు మా కద్దకువచ్చు రోగులు ముందుగా మాకు వ్రాసినయడల ఏమేలేదులలో మైదాసులో పుండనో, నాచు, పిడి మీకు తెలియవలెదెను. మందులు విక్రయించుగినది సదా సిద్ధముగానే పుంచబడును.

మా రెయోగ్యతా పత్రములు.
కేటలాగులో చూడవచ్చును.

తామమయినం డిపో

యన్. వి. యన్. రాజు అండు సన్న

బ్రాంచి: లక్ష్మీనరసాపురం.
అనంత పోట్లు, గోదావరి జిల్లా.

పోస్టు బాక్సు నెం 61,
మదరాసు,

సామ్రాజ్యమునందలి రాజకీయపరివర్తనములు

(హిందూదేశసంబంధము)

డాక్టర్ భోగరాజు పట్టాభిసేతారామయ్య గారు, బి. ఏ., ఎమ్. టి. & సి. ఎమ్.

“చరిత్రకందుని కొన్ని క్రమములలో ఈ ప్రపంచము కౌటబల కొలది కలుపుము నున్నంత దెబ్బగ తన విగ్రహమునందు ప్రాణతాపము, నరహింస హతులలో గల దివ్యము 'అశ కేకముతో' భయగర్భము, ఒక్క సంవత్సరము కాలములో కౌటబల యభివృద్ధిని పూర్తి చేయును. ఇది యిట్టి గతము” — బాబుస్ జార్జి, అంకెను — 14-4-1917

భూలోకము నెల్ల నావలించి లక్షల కొలది జననష్టమును కల్గించుచున్న యీ మహా సంక్రామకమధ్యమున ప్రజాస్వామికమునకు ప్రధానలక్షణముగ నుండు భావుకము (Idealism) ను బ్రిటిషు ప్రజలు సంపూర్ణముగ మఱచి యుండలే దని చెప్పవలయు. జాతీయలక్షణముల నెన్ను విమర్శకున ిట్టి నిర్ధారణ విస్మయజనకముగ నుండవచ్చును. ఏ యన, సామాన్యపు బ్రిటిషుపౌరుడు తత్త్వవిచారణయందు కాలయాపన నేయక భూర్యాచార ప్రియుడను కార్యాసక్తుడను తత్త్వజ్ఞప్రయోజనా పేక్షకుడను నై యున్నాడు. కాని, జనబాహుళ్యమును పరిశోధించి మొత్తముమీఁద చూడ, ఆ భావుకత్వము దృశ్య మగును. వారు భౌతిక ప్రయోజనవిచారణ నేయునపు డిది గానింపకపోవచ్చును. కాని, విశాల మగు న్యాయదృష్టితో సామ్రాజ్యసమస్యలను తేల్చుబూనినపుడు దీనిని మనము కన్నెట్టంగలము. ఇట్టి న్యాయ కాంక్షయే అచ్చటి లక్షల కొలది ప్రజలను బెల్లియ మనెడి యల్ప జీతపు స్వాతంత్ర్యముయొక్క సంరక్షణముకొఱకు తమ ప్రాణములను కోల్పోవునట్లు చేసినది. భావుకత్వమువలన స్వాగ్ధ మను వెను భూతము దృష్టిపథమునుండి మరలింపబడుచున్నను, విశాలచిత్త మానవకోటి యను నిరాధారభావమును గూడ తొలగింపవలసి యున్నది. ఇట్లు తొలగింపగలిగియుండుటవలననే, జాతీయతాభావమును జాతీయతాసమ్మేళనమువలన గలుగు సామ్రాజ్యభావమును దాని మూలమున సర్వసామ్రాత్మికత్వభావమును వర్ధిల్లగలవు.

అవినాశియుగ నిర్మింపబడిన సామ్రాజ్యభవనము ప్రకాంతి కాలములందు క్షీణత్వమును విశ్వోత్థమును పొందియుండియున్నను, యుద్ధకాలమున దాని యంతరంగిక నిర్మాణమునందు పరివర్తనములు జననశ్చకము లయినవి. సామ్రాజ్యశబ్దము సామాన్య ప్రజల యామోదమును సామాన్యముగ పడయక, ప్రాన్సులోని స్వల్పజీవితము గల సామ్రాజ్యములను రుష్యాలోని నిరంతర ప్రభుత్వమును జర్మనీలోని నైనికపరమాధిపతి వారి కింతవఱకు జ్ఞప్తికి తెచ్చుచుండెను. ఇప్పుడన్ని నో ప్రజాస్వామికమును సామ్రాజ్యమును సమరసపఱచు నూతన భావములు ప్రజల మనంబుల రంజిల్లజేయుచున్నవి.

సామ్రాజ్య మనిన, ఒకదాని ప్రక్క నొకటిగ నుంపబడిన

సామ్రాజ్యమునందు కాక సమ్మేళనము చేయబడిన జాతీయతా సంఘము మని ఇప్పుడు గ్రహింపబడుచున్నది. మాతృదేశముచే నెసంగబడు సంరక్షణము బిడ్డ జాతుల వ్యక్తిత్వమున కాతంత్రము కానేరదు. గ్రేటు బ్రిటనునంద వలంబించుబడు స్వేచ్ఛావాణిజ్యనీతికిని వలస రాజ్యములచే సమర్థింపబడు సంగీతనర్తక నీతికిని మాతృ కలంపబడుచున్నది; ఆ క్రితరాజ్యములను బంధించు సాతములు సామ్రాత్మత్వమును వెంపొందించు సంబంధములుగ నూఱినవి; సముద్రములకు వివిధభాగముల నున్న దేశముల యుపజాతీయగామీమానుష్య, సామ్రాజ్యభిమానమును వెంపొందించుచునే యున్నది. ఇం తేల నూతనముగ జనించిన యాత్మజ్ఞానము ప్రపంచములోని నాల్గవ వంతు జనమును ఒక రాజు క్రింద ఒక పతాకము క్రింద ఒక నవీనైక్యత క్రిందకు తెచ్చి వారియందు పరస్పరక్రేమోఖిలాషను పురికొల్పుచు సామ్రాజ్యసమస్యలను సుసాధ్యములుగ చేసినది.

ఈ గూతనసందర్భముల కనుగుణ్యముగ నొక నూతనరాజ్యాంగమును నిర్మింపవలె ననియు అందు నూతనసామ్రాజ్యసంస్థలు నవీన సామ్రాజ్యోగ్రాణము అభినవసామ్రాజ్యకరములు స్థాపింపబడవలె ననియు రాజ్యాంగతత్త్వజ్ఞులు యభేచ్ఛముగ నుడువుచున్నారు. ఈ సమస్యను రెండు తెగలవారు రెండు విధములుగ పరిష్కరింపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. 1911 లో జరిగిన సామ్రాజ్యసభయందు న్యూజీలండునకు ప్రధానమంత్రి యగు సర్ జోసేఫ్ వార్డ సామ్రాజ్యములోని శ్వేతవర్ణులకు 800 మంది ప్రతినిధులు గల యొక యెన్నిక సభయు సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు 12 గురు గల నాంకసభయు 15 గురు సభ్యులు గల యొక కార్యనిర్వాహకసభయు స్థాపింపవలె నని ప్రేరేపించియుండెను. ఇట్లు వలస రాజ్యములలోని జనులు కూడ సామ్రాజ్య కార్యనిర్వహణమునందు పాల్గొనవలె నని ఆయన తన యభిప్రాయమును వెల్లిపుచ్చెను. “ప్రజాభిభవత గల మన రాజ్యాంగవిధానమున కిది విధ్వంసకముగ నుండు” నని అప్పుటి ప్రధానమంత్రి, ఆస్క్విత్ గారు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. అప్పటినుండి కాలము మాటినది. దృక్పాణములు మాటినవి. అట్టి ప్రేరణముచే నోర్సుఫోర్డు గారు ప్రతిపాదించియున్నారు. వీరి యుద్దేశమును బ్రిటిషు యూనియన్ అను పేర సామ్రాజ్యమును స్థాపించి అందు కార్యనిర్వాహకసభను కానన

పార్లమెంటుయొక్క యధికార పరిమితి తగ్గింపబడవలె ననియు సామ్రాజ్యవ్యవహారములకు ప్రత్యేకముగ వేరే పార్లమెంటు గాని దాని స్థానమున పరియొక ప్రతిష్ఠాపన గాని స్థాపింపబడవలె ననియు స్పష్టమగుచున్నది. వేరే ప్రతిష్ఠాపనలను గూర్చి కూడ కొన్ని ప్రేరణలు చేయబడియున్నవి. సామ్రాజ్యవహాసనయు సామ్రాజ్య సంరక్షక సంఘమును ఇదివఱకున్న విధముననే యుండి ఏర్పడినను లేక అంతకన్న తఱచుగను సమావేశమగుచుండవలె నని కొందఱి యభిప్రాయము. మరికొందఱు వలస రాజ్యములచే నెద్దియో యొక సర్వజనాంగీకృతమగు విధానము ననుసరించియెన్నుకొనబడిన వలస రాజ్యపు ప్రతినిధుల సంఘ మను నొక సంఘము స్థాపింపబడవలె ననియు వలస రాజ్యములు కొంతకాలము—అనగా 10 సంవత్సరము లనుకొనెదము—తమ జనసంఖ్యను బట్టియు లభ్యమై విధింపబడు మొత్తమున బట్టియు సామ్రాజ్యపు టుగ్రాణమునకు తమ వంతు నిచ్చుచుండవలె ననియు ఈ మొత్తములు మొట్టమొదట వలస రాజ్యముల ప్రతినిధిసంఘమువారి యామోదమును పొందవలె ననియు ఆ సంఘము ప్రతిసంవత్సరమును లండనులో సమావేశము కావలె ననియు అందు సామ్రాజ్యరాజ్యాంగవంత్రివర్గము హాజరై చర్చలఁబఁచు పార్లమెంటుకు హక్కు కలిగియుండవలె ననియు పీరు సమ్మతులను మాత్రమియ్యరా దనియు నభిప్రాయపడుచున్నాడు. వివిధప్రాంతము లిచ్చు సామ్య మొత్తము లన్నియు ఏకముగ నొసంగఁబడుటకుఁ గాని ఏకముగ నొసంగఁబడకుండఁటకుఁ గాని యేర్పాట్లుండును. ఒక వలస రాజ్యము మాలము లన విరాళము నియ్యననుటకు వీలండదు. ఇందు మాలమున కలసరాజ్యముల ప్రతినిధిసంఘము తన వలస పార్లమెంటులకును బ్రిటీషు పార్లమెంటునకును మధ్యస్థముగ నుండి, విచిత్రమునంత్రి బ్రిటీషు పార్లమెంటునకును బ్రిటీషు పార్లమెంటు ఈ సంఘమునకును ఈ సంఘము ఆయా వలస రాజ్యముల పార్లమెంటులకును బాధ్యతాపరంపరలు గలిగియుండు నని పీరి సమ్మతము.

ఈ విధముగ, సర్వసామ్రాజ్యమునకు నొక క్రొత్త పార్లమెంటును స్థాపించుట యను విప్లవరూపకమగు పద్ధతినమును నివారించుటకుఁగాను అంగ్లేయరాజ్యాంగపురీతాలు తమ యావచ్చుకీర్తియులను వినియోగించి సుధృఢార్థములను కన్పెట్టఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. సర్వసామ్రాజ్యపు పార్లమెంటునకు ప్రత్యేకముగ సర్వసామ్రాజ్యమంత్రివర్గ ముండవలెను. సర్వసామ్రాజ్యమంత్రివర్గమునకు సర్వసామ్రాజ్యపు టుగ్రాణ ముండవలెను. సర్వసామ్రాజ్యపు టుగ్రాణము నిందుటకు సర్వసామ్రాజ్యపు పన్ను లుండవలెను. ఇట్టి పన్నులను వలస రాజ్యము లంగీకరింతు రనుట కలఁబోని వార్త. సామ్రాజ్యసంరక్షణమునకు రెండు విరాళములను వారియొక పోయి. కాని, ఇతరదేశమునుండి తమ ప్రతినిధుల సభచే మైనసు విధింపబడు పన్నులను వలస రాజ్యము లంగీకరించు ననునది యసంభవము. 1783-వ సంవత్సరపు టనుభవము ఘటపునకు రాలేదు. ఆమెరికావారు ఖండించినది కేవలము ప్రాతినిధ్యము లేకయే పన్నులు

విధింపబడరా దని మాత్రమే కాదు. సామ్రాజ్యముయొక్క టెండ్ర, స్థానమునుండి సామ్రాజ్యములోని వివిధభాగములపై నొక్క సభచే నొక్క రీతిని పన్నులు విధింపరా దనియే వారు పోరాడినది. అట్టిపోరాటమునకు ఆధారభూతము లయిన మనోభావములను ఆవేశములను ఇప్పుడు నిగూఢములుగ నిద్రించుచుండు నని మనము నమ్మరాదు. ఇట్టి సామ్రాజ్యపు పార్లమెంటు మున్నగు పరివర్తనములు ప్రేరణచేయబడి కూడ కొంత కాల మయినది. అటుపిమ్మట ఖేమ్సు గంగానదులలో ప్రవహించిన జలము ఆపారము, అభిప్రాయములు మాతినవి. కాలము మాతినది. 1917 ఫిబ్రవరిలో సామ్రాజ్యవహాసనధ గావింపబడినది. సామ్రాజ్యముయొక్క బహుభాగములనుండి వచ్చియున్న ప్రతినిధులు సామ్రాజ్యయంత్రమంత్రివర్గమునందుఁ గూడ చేర్చికొనఁబడిరి. ఇందు ఇండియాయొక్క ప్రతినిధులును సమాన సమ్మత వక్రత్వ సత్త్విములను పొందియుండిరి. ఈ సభను గూర్చి లాయిడ్ బార్ని ఈ విధముగ వాచ్చియున్నాడు: “అది జరుగుచున్నపుడు సముద్రమౌనలనుండి వచ్చిన సభికుల కెల్ల రకును రాజ్యాంగముయొక్క యధీనమునందున్న సంజాయిషీ యంతయు నియ్యబడినది. బ్రిటీషు రాజ్యాంగమంత్రిలతో సమాన మయిన పదవిని వారు పొందియుండిరి. .... రాజ్యాంగమునకు సంబంధించినంతవఱకు ఈ ప్రయోగము పరిపూర్ణజయము నొందె నని వారు నమ్మకముతో చెప్పగలరు. కావున, సంవత్సరమున కొకసారియో అవసరమైనచో అంతకన్న తఱచుగనో ఈ సభలు సమావేశము కావలె నని గుంగకరింపబడినది.” మరియు, సామ్రాజ్యరాజ్యాంగ మెవ్విధమున పూర్వు డెందవలెనో ఇప్పుడు నిర్ణయింపబడలే దనియు అందులకు సామ్రాజ్య ప్రతినిధుల సభ ప్రత్యేకముగ సమావేశము కాంగల దనియు నూచించుచు “ఇండియాకుఁ గూడ ప్రాతినిధ్య మొసంగుచు సామ్రాజ్యమంత్రివర్గమును నిర్మించుట ఎంత జయప్రదముగను ఎంత ధైర్యకృతమను పరస్పరావగాహనమునకును అనుకూలముగను నుండు నని, ఇట్టి ప్రతిష్ఠ సామ్రాజ్యములోని అన్ని జాతులవారి యామోదమును పడయు నను నమ్మకము గలదు.” అని లాయిడ్ బార్ని చెప్పియున్నాడు.

ఇంతే కాక, కానడా ప్రతినిధి యగు సర్ రాబర్టు బోర్డెన్ ఈ విషయమును గూర్చి మాటాడుచు మాతృదేశమునకును వలస దేశములకును సమానత్వము వృద్ధి కాఁబోవుమన్న దని చెప్పియుండెను. మాసీ గారు కూడ ఇట్టి భావములనే వెలిపుచ్చెను. జనరల్ స్యట్టు సర్వసామ్రాజ్యమునకును ఒక్క పార్లమెంటును గూర్చు సామ్రాజ్యత్వము సాగ దని నిరూపించెను. సర్ జోసెఫ్ వార్డు ప్రత్యేకము వలస రాజ్యముల రక్షణనైక్యమును కేంద్రీకృతమగు పార్లమెంటు వశము చేయుట కూడ దని నిరూపించెను. ప్రొఫెసర్ కీన్ సర్ చార్లసు ల్యూకన్ మున్నగువారు కూడ నిట్టి కేంద్రీకృతమగు పార్లమెంటు రా దని తమ నమ్మకమును తెలిపియున్నారు. ల్యూకన్ గారు చెప్పిన యీ క్రింది వాక్యములు సంస్మరణీయములు:— “అంగ్లేయుల బుద్ధి యంతయు ఇదివఱకున్న యాచారమునే విపు

లము చేసి క్రొత్త యావశ్యకత కనురూప మగు క్రొత్త విధానముగ మార్పుచేయించే ప్రసరించును. ఎంతవఱకు పూర్వ మున్న దానిని పునర్నిర్మాణము చేసే విధులము చేసి (నీ కిష్ట మైన వంకరటింకర చేసి అనుకొనుము) పనికి నేగినట్లు చేయ వీలున్నదో అంత కాలమును వారు క్రొత్తదాని నంగీకరింపరు. ఆంగ్లేయజాతియొక్క మరయొక లక్షణము మననిన అది మిక్కిలి కార్యచారుల్యము గల జాతి..... ఆక్షణమున కెద్ది యావశ్యకత వా దానినే యడిగి దానినే పొందెదరు. ఇప్పుడూ కావలసినదానికంటే, నెక్కువ నిష్పన్నతీయము అజ్ఞాత మగు భౌతికకాలమున కంతకును వర్తింపజేయునట్లు నడించునట్టియు సహేతుక మగు పథకమును వారడుగరు. అట్టిది మీ రిచ్చినదో వారు నిజు వందనముల నొసంగరు.” కావున, ఏ సందర్భమును బట్టి చూచినను విస్తరపూర్వక మగు పరివర్తనములు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యరాజ్యాంగమునందు సంభవింపజాల వని తేలుచున్నది

అయినచో, సామ్రాజ్యమునందలి నూతనముగ రాగల ప్రతిస్థలయందు ఇండియా దేశమునకు తగు ప్రాతినిధ్యము ఎన్ని కవలన వెంటనే కావచ్చును ఉత్తరలోత్తర లభించు ననుటకు సందేహము లేదు. కాని, ఈ గౌరవప్రతిష్ఠలు యుద్ధము ప్రకాంతము మున్నగు బహుళవ్యాపారములను మాత్రమే పట్టించును. ఆగష్టు 20-వ తేదీనీ కామన్సు సభలో మాంటాగ్యు మంత్రి గారి ప్రకటనను నందు ఇండియాకు ప్రజావాక్యతతో గూడిన స్వరాజ్యము నిచ్చుటచే పగమూర్తి యనియు ఆ యుద్ధి చేసిన మార్గమునందు దేశము సోపానములను ఎప్పటికిప్పుడు నిర్ణయించునది రాజ్యాంగమువారే దానియు ప్రకటింపఁబడినది. కావున, ఇట్టి సోపాననిర్ణయకర్త

వ్యమును నిర్ణయించునది చాల వఱకు ఇండియా గవర్న మెంటును అంతకన్న నెక్కువగ కామన్సు సభయు నై యుండును. మన కోరికల ప్రకారము ఘరిపూర్ణ స్వరాజ్యము లభించు ననుకొనినను, శేపు మాంటాగ్యు గారు ప్రవేశపెట్టఁబోవు నూతనకాసనములందు అట్టి పరిపూర్ణత 10-15 సంవత్సరములలో లభించునట్లు నిర్ణయింపఁబడునని మనము తలంపవచ్చును. ఈ గడువులో 45 సోపానములను చాటువలసియుండును ప్రతిసోపానాకోహణతరుణమునందును మనకును మన మనోరథములను ప్రతిఘటింపు నాంగ్లేయులకును తత్సంబంధులకును మిక్కిలి మగు పోరాటము జరుగవలసియుండును. అట్లు జరుగునపు డెల్ల కామన్సు సభయందు మనకు తగు పలుకుబడి యుండుట యావశ్యకము. కావున, మన మిప్పుడు కోరు సంస్కరణ ములందు స్వరాజ్య ప్రభుత్వసోపానమునందును కామన్సు సభలో మనకు ప్రాతినిధ్య ముండునట్లు మనము కోరవలెను. ఇంతవఱకు నీ యంశము కాంగ్రెసు లీగు సంస్కరణ ప్రణాళికయందు చేర్పఁబడవలసియు కోచనీయము. అట్లు కామన్సు సభలో మనము ప్రాతినిధ్యమును 5-దశయు వలస రాజ్యములు తిరస్కరించుటయు మన దాస్యమును వెలిపుచ్చు నని ఈ లోపమును సమర్థింతురు. కాని, 10-15 సంవత్సరములవఱకు స్వాతంత్ర్యము గల వలస రాజ్యములకన్న మన మెక్కువ యాశ్రితులమే యనియు ఒప్పుకొనక పోవుదు. ఈ 10-15 సంవత్సరముల కాలమును మన స్వాధ్యమును కాపాడి మన జాతీయసత్త్వములను సమర్థించుటకు కామన్సు సభయందు ఇండియాకు 40 వందల ప్రతినిధులతో గూడిన ప్రాతినిధ్య మత్యావశ్యకము.

ప్రియుని వ్యవధయము

ఆధికార సూర్యనారాయణరావు గారు, పి. ఏ., వి. ఎల్.

ంబుచేప్రసాద యలుగ ప్రేయసి!

దేందమున ముద విన్ను చెందిన

గ్రంథుకొను మోదమున నామది

గంతు లిగునుండన్.

ఎందుచేతనో యెలుగ ప్రేయసి!

దేందమున వగ నీవు చెందిన

తొంపలను నొందుచును నామది

వంతుచునుండన్.

బాబ! మధురసుష్మ పీఠ జేందిన

లీలలను నీ హాము తెలిపిన

మేలుకొను నా మదికి నెమ్మది

యేల కలుగునోకో?

సుదతి! బాధ యొకింతి యైనను

గదుయకొని నీ కన్ను లలమిన

వ్యధలు వడి నా యెడను జీల్చును

పదును ముండవలెన్.

ప్రేయసి! ప్రతినిమిషమును నీ

మాయ మలయును, కథ మెలుంగును;

నీవు నేనో నేను నీవో

కావలయు నిజము!

సంయుక్త రాష్ట్ర సంవిధానము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్., ఎల్. టి.

బ్రిటిషు సంయుక్త రాష్ట్ర సామ్రాజ్యము

బ్రిటిషువారి పరిపాలనలో స్వతంత్ర రాష్ట్రము లన్నియు వారితో కలిసి ఒక సంయుక్త సామ్రాజ్యముగా నేర్పడుటకు నిర్ణయముగా నున్న వని ఆంగ్లేయవారావత్రిక లలో చూచుగా మనము చదవుచున్నాము. కొన్ని రాష్ట్రములలో కొన్ని భాగములు అట్లు చేరుటకు ఆకురపడుచున్నను మితికొన్నిటికి ఇష్టము లేకపోవచ్చును. అగూ రాష్ట్రముల పక్షమున కొందఱు మత్రులను ఈ యుద్ధసమయములో ఆంగ్లేయచంద్రాగ్రముతో చేర్చుకొని ఆంతరంగికవిషయములను చర్చించిరి. ఇండియానుండి కూడ ముగ్గురు ప్రతినిధులను మన గవర్నరు మెంటువారే నియమించి ఆ సభకు పంపిరి. దీనికి ఉబ్బి తిబ్బివై కొన్ని రాష్ట్రములలోని గంక్రలు ఇంగ్లాండుతో నొకచు నెక్కువగ కలిసి మెలసి యుండుటకును విదేశరాష్ట్రములకింకె బలముగా నుండుట కొక సంయుక్త రాష్ట్రమును ఆంగ్లేయ రాజ్యాధిపత్యము క్రింద నేర్పడుచుటకును యోచించుచున్నారు. దీనివలన ఈ రాష్ట్రముల గౌరవము ఎంత హెచ్చినను వానిలోని ప్రజలెల్లరు సమృద్ధితుల రని నమ్ముటకు వీలు లేదు. ఈ రాష్ట్రముల మంత్రులలో దక్షిణాఫ్రికా మంత్రి సృష్టు గారు మాత్రము తమ యధాంగికారమును తెలిపియున్నారు. కనడావారు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు అనుకూలు రైనను భావికాలములో తమ సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగజేయు శాశ్వత మైన యేర్పాటులను చేయమొల్ల రని ఈయన స్పష్టముగ చెప్పియున్నారు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యపరిపాలనము దానిలో చేరిన ప్రత్యేక రాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యమునకు ఎట్టి భంగమును కలుగజేయఁగూడదు. వారి భావ్య భ్యుదయము వారి చేతులలోనే యుండవలెను. తమ రాష్ట్రమును గట్టిగ త్రాళ్లతో బంధించివేయుటకు కనడావారెన్నఁజికిని ఒప్పుకొనరు. ఆమెికా సంయుక్త రాష్ట్రములలోనలెనే బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో చేరిన వివిధరాష్ట్రములను ఎన్నఁజికిని విడిపోతుండునట్లు కొన్ని చట్టములచే బంధించినైనుట యెపుడును సంభవంపదు. ఈ రాష్ట్రము లన్నియు ఒండొంటిక పెక్కు వేల మైళ్ల దూరములం నున్నవి. దేని కది బలవంత మైన రాజ్యముగ నేర్పడనియెడల పర రాష్ట్రములవారి చేతులలో పడకతప్పదు. ఇండియా తప్ప తక్కిన వలస రాష్ట్రములవారందఱు ఆంగ్లేయజాతివా రైనను ఇటీవల వీరు ఆయా రాష్ట్రములలోని శీతోష్ణస్థితులవలనను తినెడు పదార్థముల వలనను కట్టుకొను బట్టలవలనను వివిధ మైన యాచారములవలనను చలచుటలవలనను భేదించిపోవుచున్నారు. వీరందఱు తమ కష్టాదు

విడిపోవలెనన్న అప్పుడే విడిపోయెడి హక్కులతో బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో నొక భాగముగ చేరవచ్చును గాని మున్నుండు తమకు రాగల సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు ఎట్టి భంగమును కలిగించుకొనరు. ఇట్టి స్థితిలో మన యిండియా గతి యేమి? బ్రిటిషు పరిపాలన క్రింద మన మిప్పుడు చేరియున్నాము. ముందెన్నఁజికిని విడిపోవ మని కూడ గట్టిగ నునము చెప్పితిమనలెను. చర్చకొనకైనను ముందెప్పుడైన కడవచ్చు నేమో యని వాదించినయెడల, అది రాజ్యద్రోహ నని మన కాంగ్రెసువారి నిబంధన కూడ చూపించుచున్నది. కాఁబట్టి ఇంగ్లాండు దేశపు వలస రాజ్యములవారు ముందెప్పుడైనను తమ కష్టము వచ్చినపుడు విడిపోగల యధికారముతో బ్రిటిషు సంయుక్త రాష్ట్ర సామ్రాజ్య పరిపాలనలో చేరినయెడల మన కీ రాష్ట్రములవారందఱు అధికారు లగుదురు. ప్రస్తుతపు బ్రిటిషు పార్లమెంటువారికి బదులు బ్రిటిషు వలస రాష్ట్రముల ప్రతినిధు లందఱు సంయుక్త రాష్ట్రముల పార్లమెంటుగా చేరి సామ్రాజ్యపరిపాలనము చేయుదురు. ఒకవేళ, ఈ పార్లమెంటులో మన ప్రజాప్రతినిధులు కొందఱు చేర్పఁబడినను మన మాట సాగదు. మన జనాభా ప్రకారము ప్రతినిధులను పంపవచ్చు నన్నయెడల, తక్కిన రాష్ట్ర ప్రతినిధులను మనము ముంచితేయఁగలము. దానికి వారు ఒప్పుకొనరు. కాఁబట్టి మన ప్రాతినిధ్యము మిక్కిలి స్పష్టముగా నుండును. ఆ స్త్రీలియా కనడా దక్షిణాఫ్రికాలు మన దేశముకంటె వైశాల్యమందు పెద్దవి. మున్నుండు మనకంటె ధనవంతములు కాఁబోవుచున్నవి. బ్రిటిషు దీవులు న్యూజిలండు మొదలగునవి వైమాదు నెద్ద రాష్ట్రములతో కలిసి రాజీయవ్యవహారములు జరిగించుచున్నది మన నల్లవారిని తప్పక త్రోసి రాజుగ చేయఁగలవు. వ్యవ్తలవలెనే జాతులు కూడ స్వార్థపరములు గనుక మన దేశము నకు నష్టము కలిగినను తమకు లాభము రాగల చట్టములనే ఈ సంయుక్త రాష్ట్ర సామ్రాజ్యములో నేర్పలువవచ్చును. ప్రస్తుతము నందు ఇంత ఘోరయుద్ధము జరుగుచు ఇంగ్లాండు దేశమునకే ముప్పు వాటిల్లు నేమో యనియు యూరపు ఖండములో ప్రజాపరిపాలన మునకే భంగము కలుగు నేమో యనియు జడియుచున్న సమయమున ఇండియా గవర్నరు మెంటువారియొక్కయు ఆంగ్లేయమంత్రులయొక్కయు నుపదేశములను లక్ష్యము చేయక కనడావారును ఆ స్త్రీలియావారును దక్షిణాఫ్రికావారును మనలను ఆ దేశములకు రాకుండ కరిగకానములను చేయుచున్నారు. దక్షిణాఫ్రికాలో నున్న మన యిండియనుల యాత్మగౌరవమునకు లాభ మగు ననేక నిర్బంధ

ధములను విధించుచున్నారు. వీరేనా మనకు ముందు యజమానులగుట!

ఇట్టి బ్రిటిషు సంయుక్తరాష్ట్ర సామ్రాజ్యముకింటి ఇప్పటి న్నిలియే కొంత భాగము నున్నది. ఇప్పుడు మనకు బ్రిటిషు పార్లమెంటువారు పేరసకు మాత్రమే యజమానులు. సివిల్ సెర్వీసు శాఖ వారే మనకు నిజమైన యజమానులు. మన భవిష్యత్తు మన చేతులలోనే యున్న దని యిప్పుడైనను మన కాంగ్రెసువారును మనమును గ్రహించినయెడల, సరియైన రాజకీయాంధోళనము మన దేశములోనే యెక్కువగా జరిగించుట కగు వ్యయప్రయాసములకు మనవారు వెనుదీయరు. సంయుక్తసామ్రాజ్య ప్రతిష్ఠాపనకు తమ విముఖత్వమును తప్పక వారు కనబరచెదరు. అయితే సంయుక్తరాష్ట్రములలో వలె ఒండొంటి నంటియున్న రాష్ట్రము లున్నపుడే సంయుక్తసామ్రాజ్యస్థాపన ముండును గాని చెల్లించెదరుగా నున్న బ్రిటిషు వలస రాజ్యములకు ఎన్నటికిని అట్టిది కుదరదు. ఒకవేళ కుదిరినను, నల్లవారైన యానేకవిభాజియులతో నిండిన మన దేశమునకును ఈ బ్రిటిషు వలస రాజ్యములకును పోర్తు కలియుట యసంభవము. సుపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము లనుభవించుచున్న యెంతో సంయుక్తరాష్ట్రము లో నల్లవారగు నీగ్రోల యిక్కట్లులు ఇప్పటికిని అంపరింపలేదు. ఇది కన్నులార మాయమై ఇంకను మనము మోసపోనేల? ఇంగ్లాండు రాజు క్రిందనే యుండి మనము క్రమక్రమముగా వారి వలస రాజ్యములవలె సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు ప్రయత్నము చేయుట మన విధి. మనను దుర్మార్గులు జర్మనీ రష్యా మొదలగు రాష్ట్రముల దారినండి తిప్పుచుకొనుటకు మనలను బలవంతులుగా చేయుట మన యాంగ్లేయుల విధి. ఈ విధులను నెఱవేర్చుకొన్నయెడల ఉభయులకును శ్రేయస్కరము. ఇంతయే కాని, మనకు సంయుక్తసామ్రాజ్య స్థాపన మెన్నటికిని వలదు.

మన యిండియా దేశము మట్టునకు భౌపలను ఒట్టి రాష్ట్రముల నేర్పడచి సంయుక్తరాష్ట్ర పరిపాలనమును స్థాపించుకొనవలెను. అయా రాష్ట్ర పరిపాలనము ఆయా భాషల మూలముననే సంపూర్ణముగ జరగవలెను. సామ్రాజ్యపరిపాలనకును విదేశీయులతోడి క్వన హారములకును ఇంగ్లీషు పొందీ భాషలు సేర్వకొనవలెను. మన సంపూర్ణ రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును దేశములో నెచ్చునికి భంగము లేకుండ రక్షణము లేకుండ సంపాదించుకొనుటయే మన పగమా వధి. దీని నందుకొనవలె నన్న కొంత కాలము బ్రిటిషువారి క్రిందనే యుండిన గాని యిది చేకూడదు. ఆసియాఖండములో జర్మనీ రష్యా జనానుచినా దేశములు స్వేచ్ఛాభావముతో మన బ్రిటిషువారిమీద నమ్రోకట్టు కట్టినయెడల మన గతి యెమి? అట్టి దుడిక సంభవింప దని యెవరు చెప్పగలరు? మన నిష్పటి బలహీనదేశలో ముందు కూడ బ్రిటను ఉంచినయెడల, జిలకల మైళ్ల దూరవం దున్న మన ప్రభువులు మన కేలాగు సహాయము చేయగలగుదురు? అప్పుడు మన స్వాతంత్ర్యములను మనము పోగొట్టుకొని యితిరల నిరంతరప్రభుత్వము క్రింద మన మెల్లప్పుడు బానిసలమై యుండవలసివచ్చును.

కాబట్టి, మన బ్రిటిషు ప్రభువులు, మనకు వలస రాజ్యములతో సరి సమానముగ స్వాతంత్ర్యముల నొసంగుటయే గాక, ఆసియా ఖండములోను సామ్రాజ్య ముండవలె నన్నయెడల మనలను బలవంతులుగా చేసితీరవలెను. ఇది మన చేతులలో కూడ చాల భాగమున్నది. జపాను దేశమువారి వలసలించిన పాశ్చాత్యవర్ధకు లన్నియు మన కక్కటలేదు. రాజకీయజ్ఞానమును జనులలో పెదచల్లి న్యాయ విధికి లోబడు లక్షణములను వారికి అలవడఁజేసినయెడల ప్రజాపరిపాలనము మన బ్రిటిషువారిచేతనే నెలకొల్పింపగలము. మనము బలవంతులము ధనవంతులము కూడ కాగలము.

II ఇండియాసంయుక్తరాష్ట్ర రాజ్యాంగతంత్రము

బ్రిటిషు పార్లమెంటువారికి బ్రిటిషు మంత్రివర్గమును, బ్రిటిషు మంత్రివర్గమువారికి సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు ఇన్ కాన్సల్టేషను, వీరికి ఇండియాగవర్న మెంటువారును, వీరికి మన గవర్నరులును తెట్టి నెంటు గవర్నరులును జవాబుదారీ వహించునట్లు ప్రస్తుత రాజ్యాంగ విధాన మేర్పడియున్నది. సంపదాయపక్షవలంబు లగు ప్రాప్తదృశివిలు సెర్వీస్ ఉద్యోగియులతో నిండి మన స్వాతంత్ర్యముల కెల్లప్పుడును అట్లు కలుగఁజేయు సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు కాన్సల్టేషను తీసి వేయవలసిన దనియు, సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటు తక్కిన బ్రిటిషు మంత్రివర్గవలెనే పార్లమెంటు కెల్లప్పుడు లోబడి వారికి సముజాయిషి చెప్పవలసిన దనియు మనము కోరుచున్నాము. పార్లమెంటు వారికి మన యిండియా రాజ్యాంగవిషయములను తీవ్రీకరముగ చర్చించుట కవకాశము కలుగదు గనుక సామ్రాజ్యసంరక్షణముకొరకు తిప్పు పక్కన విషయము లన్నిటిలో మన యిండియా గవర్న మెంటు వారే స్వతంత్రించి, సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటువారికి లోబడకుండ పని జరిగింపవలెను. అట్లు చేసినయెడల ఇండియా మంత్రి గారికిని ఇండియా గవర్న మెంటువారికిని ఇదివల కప్పుడెప్పుడు కలుగుచుండిన రగవులు రానేరవు. మన యాధిక స్వాతంత్ర్యము సంపూర్ణముగ నెలకొల్పబడును. మనకు కావలసిన ప్రతిశాసనమునకును ఇండియా మంత్రి గారి యంగీకార మక్కట యుండదు. మాంచెస్టరు లంకాషు యిరుల వర్తకులకు మన దేశము లోబడ నక్కటలేదు.

నైన చెప్పిన విధానములన ఇండియా గవర్న మెంటువారు నిరంతరము లగుదు రెమో యని కొండలు భయపడవచ్చును. కాబట్టియే మన శాసనసభలలో ప్రజాప్రతినిధు లేక్కువచంది యుండవలె ననియు ఈ సభకు గవర్నరు జనరల్ గారును వారి కార్యనిర్వాహక సంఘమును లోబడియుండవలె ననియు మనము కోరుచున్నాము. శాసనసభలలో కూడ ప్రజలచే నెన్నుకొనబడు ప్రతినిధులే యుండవలె నను విషయమును గురించి భద్రాప్రాయము లున్నవి. కాన్య నిర్వాహక సంఘమువారిని శాసనసభవారి నెన్నుకొనుట ఇంగ్లాండు లోనే యుచారముగ లేదు! కాని, ఇటీవలి రాజ్యాంగసంస్కరణలు వీ విధానమును మార్చవలె నని యెంచుచున్నారు. దక్షిణాఫ్రికా శాసనసభవారే అమ కాన్యనిర్వాహక సంఘము నెన్నుకొనుచున్నారు.

ఇంగ్లాండులో కూడ ఇట్టి ప్రయత్నము జరుగినై యున్నది.

కార్యనిర్వాహకసభ్యులను శాసనసభలోనుండి మన గవర్నరు జనరల్ గారే యొప్పుకొను సంవత్సరముందు అట్టి సభ్యులే యుండియో మంత్రివర్గమువారిని చెప్పవచ్చును. వీరికిని శాసనశాఖకును విక మత్వము కలుగవచ్చును లేక కలుగకపోవచ్చును. గవర్నరు జనరల్ గారి ఛేర్మకొన్న మంత్రివర్గమువారియందు శాసనసభవారిలో నెక్కువ మందికి నమృతము లేకపోవచ్చును. అప్పుడు ఈ మంత్రివర్గము నెట్లు తొలగింపవచ్చు ననునది క్లిష్టమయ్యెను. ఇంగ్లాండులోని రాజ్యాంగవిధా నమును మన మిక్కడ ప్రవేశపెట్టినయెడల, గవర్నరు జనరల్ గారి చేత నేర్పఱచుకొనవలసిన మంత్రివర్గమువారు ఒకానొక పుడు శాసన సభ నే ఛిద్రము చేసి తిరిగి మాత్రమే ప్రతినిధుల నెప్పుకొనున డని ప్రజల తత్పరపు చేయవలసినవచ్చుచుండును. అట్టి యధికారము మంత్రివర్గము వారి కియినయెడల, కార్యనిర్వాహకశాఖ బలహీనమై పరిపాలనము సరిగా జరుగ నేరదు. ఇట్టి విధానమును ప్రస్తుతము మన దేశములో నెలకొల్పటకు కాంగ్రెసువారును ఇష్టపడక రాజప్రతినిధిగారికి శాసన నిరాకరణాధికారము నీయవలసియుండు నని చెప్పుచున్నారు. కాని, ఇట్టి యధికారము స్వల్పవిషయములలో కూడ సదా యుపయోగిం చుట సంభవించదు. అది యనుభయములకును కష్టముగా నుండును. కాబట్టి కార్యనిర్వాహకసంఘమునకును శాసనసభకును మధ్యమున కొన్ని ముఖ్యవిషయములను సర్వత్రముగా పరిష్కరించుచుండుటకు ఉభ యసంఘములలోని సభ్యులును కొందఱు కలసి కమిటీలుగా నేర్పడు చుండవలయును.

ఒకానొకప్పుడు తొందరవలన విసిడి యనాలోచనవలన గాని పట్టుదలవలన గాని, శాసనసభ్యులలో నెక్కువమంది యొక తెలివి తక్కువ తీర్మానమును గాని బిల్లును గాని యంగీకరించినపుడు దానిని దిద్దుటకు శాసనసభ నే చెండు శాఖలుగా విడగొట్టుట యాచారమై యున్నది. ఇంగ్లాండులో వీరిని ప్రభుసంఘ మనియు ప్రజాప్రతి నిధిసంఘ మనియు వాడెదరు. అస్ట్రేలియాలో కూడ ఇటీవలి యను భవమువలన ఇట్టి ద్విశాఖాయిత శాసనసభ నేర్పాటు చేపెట్టినది.

ప్రస్తుతము మ. . . . . ను గవర్నమెంటువారి

చేర్పఱచెడి యనుది . . . . . ప్రతినిధులు కలసియుండు టను బట్టి చెండు శాఖ యవశ్యము కాదు. కేవలము ప్రజాప్రతి నిధులు గల శాసనసభ యున్న పుడు వీరికంటె రాజ్యపరిపాలనలో నెక్కువ యనుభవము గలవారిని మఱియొక శాఖ నేర్పఱచుట మిక్కిలి యవశ్యము. ఇండియా ప్రభుత్వము సంయుక్తరాష్ట్రపరి పాలనగా మార్పబడుచున్నపుడు సంయుక్తరాష్ట్ర శాసనసభలో చెండు శాఖ లుండుటయే యుత్తమ మైన పద్ధతి. ఇదిగాక, నెక్కు వర్గభేదములు మతములు జాతులు విద్యాతారతమ్యములు గల చున దేశములో అందరి లాభములను గమనింపఁగల ప్రతినిధులు ప్రజాప్రతినిధిసంఘముల నెప్పుకొనఁబడకపోవచ్చును గనుక వాని నన్నిటిని కాపాడుటకు గవర్నమెంటువారిచేత నియమింపఁబడువారు కొందఱు వైశాఖలో చేర్పబడవలసియుండును. జమిందారులు ప్రాప్తయిట్లర్హ ప్రతినిధులు దానిలో చేరవచ్చును. ఇట్టి ద్విశాఖాయిత శాసనసభ నేర్పఱచినయెడల ప్రస్తుతవిధానములో నున్నట్లు ప్రభు త్వోద్వోగీయులు ఈచెండుశాఖలలో చూడ చేర్చుకొనఁబడఁగూడదు. సంయుక్తరాష్ట్ర ప్రభుత్వమును స్థాపించినయెడల, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలోవలె ద్విశాఖాయిత శాసనసభ యుండితిర వలయును. మున్యుండు ఇండియా దేశములో నుండు ప్రతి స్వదేశ రాజ్యములోను ప్రజాప్రతినిధ్యము నెలకొల్పఁబడి, బ్రిటిషు ఇండి యా రాష్ట్రములలోవలెనే అక్కడ కూడ ప్రజాప్రతినిధిసంఘము లు స్థాపింపఁబడినయెడల, స్వదేశరాజులు పంపు ప్రతినిధులు నై శాఖలోను వారి ప్రజాప్రతినిధులు క్రింది శాఖలోను చేరట తటస్థ పడును. అప్పుడు మన యిండియాదేశ శాసనసభ జర్మనసామ్రాజ్య ములోనిదానివలె నుండును. స్వదేశరాజులు తమ రాజ్యములలో ప్రజాపరిపాలనమును నెలకొల్పనంతవఱకు, వారి ప్రతినిధులను సా మ్రాజ్యశాసనసభలో చేర్చుకొనుటకు వీలు లేదు. వివిధరాష్ట్రముల లోను ద్విశాఖాయిత శాసనసభ నేర్పడుటకు గుఱించి ముందు మన యనుభవమువారదఁ గాని ప్రస్తుత మాలోచింపవలసిన పని లేదు.

అ మృ తాం జ న ము

స క ల వ్యా ధు ల కు ను సం జీ వి ని వం టి ది

అమృతాంజనమునకు సాటి వేఱొండు లేదు

చక్కనిడబ్బి నైతము సీసా 1-కి రూ 0.80 లు

అమృతాంజనము డిపో, మదరాసు - బొంబాయి

ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగా?

నేమూరి విశ్వనాథశర, గారు, ఎమ్. ఏ.

ప్ర

స్తులము తెలుఁగువారు నివసించు గోతమునకు మొదటి నుండియు ఆంధ్రదేశ మను పేరుండె ననియు వారి భాషకు మాడ అనాదిగా ఆంధ్రభాష యను పేరు పర్యాయపదముగ నుండె ననియు పాశ్చాత్యులలోనే కాక స్వదేశీయులలోఁ గూడ హిందూదేశ చరిత్రలు వ్రాసిన పండితుల యభిప్రాయము.¹ ఆంధ్రులు ద్రావిడజాతిలోనివారనియు చంద్రగుప్తచక్రవర్తి కాలములో (అనఁగా క్రీ. పూ. 300 సం. మైన) ఆంధ్రరాజులు కృష్ణాతీరమున నున్న శ్రీకాకుళము రాజధానిగా కృష్ణాగోదావరల మధ్యమందున్న దేశమును పాలించుచుండి రనియు విశ్వంతు స్మిత్తు గారి యభిప్రాయము.² ఇచ్చటినుండియే మార్కవంశాంతరము ఉత్తర హిందూస్థానమును జయించి ఆంధ్ర, రాజులు నుగధరాజ్యము నేలి రని స్మిత్తు గారి సిద్ధాంతము. ఈ యంతములు ఇప్పటివఱకు వనరుఁ దెలిసిన చారిత్రక నిర్దర్శనములను బట్టి సరి యైనవో కావో విచారింతుము.

ఇటీవల కొన్ని గంతులముల క్రిందట పి. టి. శ్రీనివాసయ్యగారు ఆంధ్రుల విషయమై యొక వ్యాసమును ప్రచురించిరి.³ ఈ వ్యాసము ఆంధ్ర చరిత్రాభిమానుల బంధులు గల సింహదగినది. ఇందు ఆంధ్రులు దాక్షిణ్యులు గా రనియు వింధ్యపర్వత ప్రాంతముల నుండి యనాగరికజాతివారనియు వారి భాష తెలుఁగు కాదనియు మొట్టమొదట మగధరాజ్యము నేలి లింగవాత పరాజికులై క్రమముగా కృష్ణాగోదావరీశీరములకు వలస వచ్చి స్థావరము లేర్పఱచుకొని రనియు అయ్యగారు సహేతుకముగఁ జూపియున్నారు. ఈ సిద్ధాంతములనే మరికొన్ని చరిత్రాంశములచేరను యుక్తులచేతను బలపఱచుట యీ వ్యాసముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము.

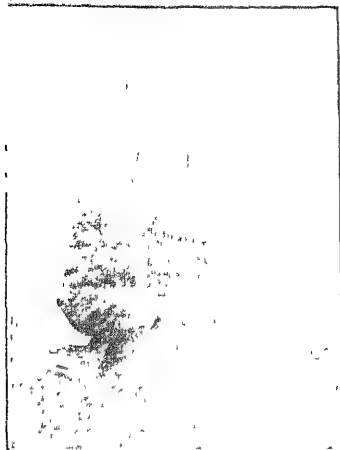
విశ్రేయ బ్రాహ్మణములోను సాంఖ్యాయనసూత్రములోను ఆంధ్రులు పేర్కొనఁబడియున్నారు. వీరిలో మాడ పులియలు పుండ్రులు శబరులు మాతిబులు అనార్ధజాతులుగ చేర్పఁబడియున్నారు. విశ్రేయ బ్రాహ్మణములో “ఉదాంత్యుః” (సరిహద్దుల నున్నవారు) అనియు సాంఖ్యాయనసూత్రములో “ఉదంతః” (ఉత్తరదిక్కున నున్నవారు) అనియు నున్నది.⁴ దీనిని బట్టి ఋగ్వేద కాలమునాటికి ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తము (వింధ్యమునకును హిమవత్పర్వతమునకును మధ్యమున నున్న దేశము) నకు ఉత్తరపు

దిక్కున నున్నవారని చెప్పవచ్చును. చంద్రగుప్తుని కాలమున నున్న మెగాస్తనీ సను చరిత్రకారుని ప్రకారము ఆంధ్రులను టికి ఉత్తరమునుండి తూర్పునకో ఆగ్నేయములకో వచ్చినట్లు కనఁబడుచున్నది. విశ్రేయ బ్రాహ్మణములో నాంధ్రులతోఁబాటు పేర్కొనఁబడిన మాతిబులు మెగాస్తనీను కాలమునాటికిఁ గూడ గంగానది కుత్తరమున నే యుండిరి. ఆంధ్రులు ఉత్తరదిక్కునుండి తూర్పుగా దక్షిణదేశము చేరి గనుటకు కొన్ని కారణములున్నవి. మెగాస్తనీను ఆంధ్రులను “అండాచ” అని వ్రాసియున్నాఁడు. ప్రస్తుతము అస్సాము దేశపు సరిహద్దులయందున్న మణి పురసంస్థానపు కొండలమీఁద “అండ్లో” యను నొక కొండ జాతివారున్నారు. వీరి భాష పేరు “అండ్లో”⁵ ఈ భాష బీదెట్టు బూత్త భాషలయొక్క కుటుంబము (Tibeto-Burman family) లో చేరినది. మెగాస్తనీను తరువాత వరి యిద్దరు పాశ్చాత్యచారిత్రికులు ఆంధ్రులు గంగానది కుత్తరభాగమున నున్నట్లు వ్రాసియున్నారు.⁶ వాయుపురాణములో ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తదేశ (మధ్యదేశ) మునకు తూర్పు దక్షిణముల నున్నట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. తూర్పున ముందు ఆంధ్రులు తరువాత దెంగాలిలు చెప్పఁబడిరి. దక్షిణమున తుంరలులు తరువాత ఆంధ్రులు వారి తరువాత వైదేహులు దాక్షిణ్యులు పేర్కొనఁబడిరి. దీనిని బట్టి ఆంధ్రులు దాక్షిణ్యులకంటె ఎలక్షణ మైన జాతివారని యేలచున్నది. వరాహమిహిరుని పురాణం విఠలో (క్రీ. మ. 8-వ శతాబ్ది) కోసల అంగ కంగ కలంగ ఇదర్భులు ఆంధ్రులు ఆర్యావర్తమునకుఁగొన్నయమాల నున్నట్లు వ్రాయఁబడియున్నది. కాన్సిక్రీ. మ. 7-వ శతాబ్దిలో మన శోమనకు వచ్చిన చీనాయాత్రికుఁడగు హాసన్త్యాంగు వ్రాతలను బట్టి యాంధ్రులపట్టికే యీ కృష్ణాగోదావరీతీరముల నాక్రమించుకొని తానరముల సేర్పఱచుకొనినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఏల యన, కోసలదేశము (బేరారు) నుండి దక్షిణమార్గమున నుమారు 900 మైళ్లు ప్రయాణము చేసి యిండియాదేశము చేరినట్లు హాసన్త్యాంగు వ్రాసినాఁడు.

మైని వ్రాసిన యంతములను బట్టి యాంధ్రులు శ్రీనివాసయ్యగారు వ్రాసినట్లు వింధ్యప్రాంతముల నున్న జాతులలో నొకరు గాదు యుత్తరహిందూస్థానమున మొట్టమొదట నుండిన యనార్ధజాతివా

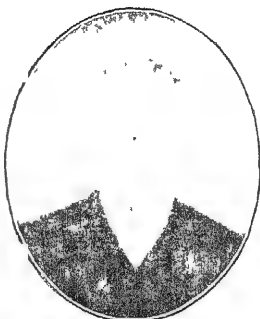
(1) Vincent Smith—Early History of India. R. G. Bhandarkar—History of the Dhekan R. C. Dutt—Ancient Civilisation of India, Vol. I. (2) Early History of India, page 194 (3) Indian Antiquary, November 1913. (4) Macdonald—Vedic Index, Vol. . (5) M'crindle—Megasthenes and Arrian, 137-138. (6) R. N. Cust—Modern Languages of the East Indies (7) Pliny and 'Pentinger Tables'

SIR BERNARD HUNTER

సర్ బర్నార్డ్ హంటర్ గారు
HON'BLE SURGEON GENERAL
GIFFORD, C S I I M S

Mr. C B N. PELLY

సి. బి. ఎస్. నెల్లి గారు
SUBADAR MAHAMMED AJEEM
KHAN BAHADUR, I D F

HON'BLE Mr T RICHMOND

గౌ. టి. రిచిమండ్ గారు
HON'BLE SIR E F. BARBER

గౌ. యొస్సూఫ్ జనరలు గారు
సి. ఎస్. ఐ., ఐ. ఎస్. ఎస్.
PRINCE YOUSSEUFOFF

సుబేదారు మహమ్మదు అజీము
ఖాను బహద్దరు గారు, ఐ. డి. ఎఫ్.
M. GUICHOFF

గౌ. ఇ. ఎఫ్. బాల్జోనోఫ్ గారు
M SAZONOFF

ప్రిన్స్ యుస్సొఫ్ గారు

ఎమ్. గుచికోఫ్ గారు

ఎమ్. సెజొనోఫ్ గారు

Mr J. W. BHOBE, I. C. S.

జి. జబ్బియా. థి. రు గారు, సి. సి. ఎస్.

J. C. ADAM Esq

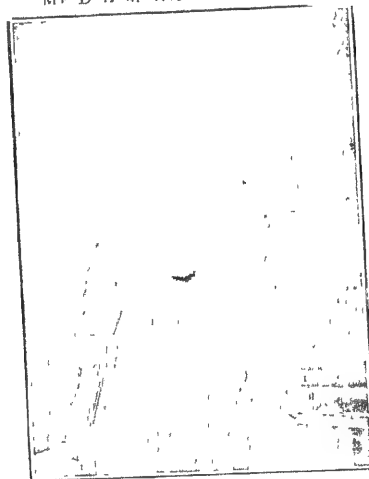
Mr. W. A. BEARDSSELL

డబ్లియూ. ఎ. బియర్డ్సెల్ గారు

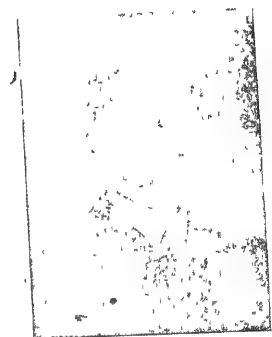
MR D B M KRISHNAN AIR

డి. బి. ఆదమ్ గారు

డి. బి. ఎస్. కృష్ణనాయుడు గారు

LIEUT. GEN THE HON. J. C. SMU

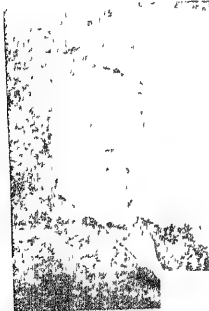
జి. జనరల్ గారు, జి. జి. స్మూత్

P. UL MILINKOFF

పి. ఎల్. మిలెన్కోవ్ గారు

SIR EDWARD. P MORRIS

సర్ ఎడవర్డ్, పి. మోరిస్ గారు

SIR JOESPH WARD

సర్ జోసెఫ్ వార్డ్ గారు

Mr. WALTER LONG

వార్టర్ లాంగుగారు

రని చెప్పవచ్చును. హిమవత్పర్వత ప్రాంతములయందుండిన యాచార్య జాతు లనేకములు క్రమముగ భారతభండం నుండియు వ్యాపించినవని పాశ్చాత్యపండితులలో చాలమంది యభిప్రాయము. ఇప్పటికిని నే పాలు రాజ్యప్రాంతములలో “బులుంగులు” “ఖులుంగులు” “క్షింగులు” మున్నగు కొంద జాతులు గలవు. 1

కొలది కాలములోనే యాంధ్రులు పరాక్రమవంతులై మగధ రాజ్యమును విశేషముగొని పశ్చిమతీరమునకు తున్న రాజ్యము నేలి కొంత కాలము గడచిన తరువాత శకవంశరాజులచే పగాజితులై యచ్చటనుండి తూర్పు దిశగా వచ్చి దక్షిణదేశము హక్రమిందుకొని కొంత యధికారమును చెలాయించుచుండిరి. తరువాత కొంత కాల మునకు పల్లవులలో పోరాటము గలిగి యాంధ్ర రాజులు పదభ్రష్టులైరి. కాని, ఇతరదేశములనుండి వెడలగొట్టబడిన యాంధ్రులు మిక్కిలిముగ వచ్చి యిచ్చట స్థిరముగా నివసించుటచేత నీ భాగమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు మార్పయ్యెను. కేవలము రాజులకునే యీ పేరు వచ్చియుండెనుదల మగధదేశమునకుఁ గూడ ఆంధ్రదేశ మను పేరు వచ్చియుండవలెను.

ఆంధ్రులు రాకమును పే భాగమున కాంధ్రదేశ మను పేరు లేదను వాదమునకు సరియైన నిదర్శనము మాపవలసియున్నది. ఆంధ్రు లీ దేశమునకు రాక పూర్వమే వారు సగంధదేశమున కైవసు రాజులు గాక మునుపే ఆర్యులు దక్షిణదేశమున ప్రవేశించి తంజావూరు మధురపట్టణములవరకు వెళ్లినట్లు నిదర్శనము లున్నవి. హిందూదర్శన మతకర్తృత్వలలో సంతకము చెప్పనవచ్చును దేశనిర్దేశము లేయుట యాచారమై యున్నది. నుహాగ్రామము సంతకములలో “నుహాగ్రామ దేశ” అని చెప్పుక “దండకారణ్య” అని చెప్పుదురు. అనగా తొలుదొల్ల ఆర్యు లచ్చట ప్రవేశించునట్టి కా దేశము నకు నుహాగ్రామ గ్రామ పేరు రాలేదని యూహించవలసియున్నది. ఇట్లే యాంధ్రులు సంతకములలో ఆంధ్రదేశముయొక్క పేరు చెప్పుట లేదు. “మేరో దక్షిణదిగ్భాగ” యని చెప్పుదురు. కర్నూలు నెల్లూరు గుంటూరు కృష్ణా గోదావరి మండలములలో “శ్రీశైలస్య సైర్వతి అగ్నియ లేక ఈశాన్య ప్రదేశ” అనికూడ వైదానితో జేర్చి చెప్పుదురు. దీనిని బట్టి మొట్టమొదట ఆర్యు లీ దేశమునకు వచ్చినప్పుడు ఆంధ్రదేశ మను పేరు వాడుకలో లేదని చెప్పవలసియున్నది.

ఇక ఆంధ్రుల భాష విషయమై కొంత వ్రాయవలసియున్నది. ఆంధ్రదేశమునకు త్రిలింగదేశ మను పేరున్నట్లు ఆంధ్రభాషకు త్రిలింగభాష యనియు తెలుఁ గనియు నామంతరము లని కొందఱి యభిప్రాయము. ఆంధ్రుల భాష విషయమై వాసినిలోను పాలం జలి భాష్యములలోను ప్రశంసించినట్లొక పాశ్చాత్యపండితుఁడు సందర్భము తెలుపకయే వ్రాసియున్నాఁడు. 4 దీనిని బట్టి కాఁబోలు మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారు వీరేశలింగము పంతులు గారు మున్నగు

పండితులు త్రిలింగభాషాప్రశంస వ్యాకరణభాష్యములలో నున్న దని నుడివరి. ఈ క్రింద వ్రాయఁబోవు కొందఱ వాఙ్మయులు సాతంసలి భాష్యములలోని వని యుదాహరణముగా నిమిత్తముగా:

1. త్రిలింగభాషాయాః వో ధాతుః కై ప్రత్యయః కిం ప్రాతిపదిక మితి భగవతా భాష్య కాచేణ క్షేపః కృతః.
2. ఏనా త్రిలింగభాషా సంస్కృతభాషా తుల్యేతి ప్రసిద్ధః. పూర్వ మేన ఏకశబ్ద స్ఫుట్యతయైతే స్వర్గలోకే హమ ధుగ్ధనతి.

ఈ వాఙ్మయులు పాలంసలి భాష్యములలోనే యున్నయెడల త్రిలింగశబ్దమునందు భాషకును ప్రాసనక వచ్చితిగదలెను. కాని, తా మెంత వెదకినను వ్యాకరణభాష్యములలో నీ వాఙ్మయులు కానరావని కొమట్రాజు లక్ష్మణరావు గారు రింకలలో నాటో చెప్పియున్నారు. ఇటీవల నే నీ విషయమై ఇంగ్లండు వాస్తవ్యులు జయంతి భగిగభాష్యులవారికి వ్రాయఁగా వాఁరను అదే విధముగ నెలనిచ్చిరి. మై రెంగు వాఙ్మయులలో మొదటిది కొంత భాగము సిద్ధాంతమున వ్యాఖ్యాని మైన మనోరంజ యనెడి గ్రంథమునందు గల దనియు రెండవ గానిలో కొంత భాగము వ్యాకరణభాష్యములలో నున్న దనియు ఇందులో నొకటైన త్రిలింగభాషావిషయమై కా దనియు జవాబు వ్రాసిరి. దీనిని బట్టి త్రిలింగశబ్దప్రాచీనత లోను వాటిల్లిగది ఋగ్వేదకాలమున ఆంధ్రుల ప్రశంస యుండుటయు వ్యాకరణభాష్యములలో త్రిలింగభాషావిషయకః స్థి యున్న దనుకొనుటయు ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగో యుండు భావమున వ్రాసిన, పరిజలి “దక్షిణాపథ” మను శబ్దము నుపయోగించెను. ఇది యాంధ్రదేశమునకు వర్తించు వని కొందఱి యభిప్రాయము. ఈ శబ్దార్థము మాఱుచుండెను. దీని నాపథము మహా రాష్ట్ర దేశమునకుఁ గూడ వర్తించును. 5

ఆంధ్రుల భాష తెలుఁగు కా దనుటకు లెక్కొన్ని ప్రబల కారణము లున్నవి. అన్నియెనఁగు కేవలము ద్రావిడభాషాసాంప్రదాయముల ననుకరించియున్నది. ఆంధ్రులు వారుక చేసిన భాష అన్నియు సంస్కృతసాంప్రదాయముల ననుకరించిన స్రాక్వత భాషలే. వారి కాననము అన్నియు స్రాక్వతభాషలలోనే యున్నవి. ఆంధ్రరాజుల నాణెములు సుమరము ఉత్తరహిందూస్థానపు నాణెముల మాదిరిగ చెక్కబడినవి. 17 వ యాంధ్ర రాజైన హాలసి భార్య కొలకై వ్రాసిన “బృహస్పద” యను గ్రంథము వైశాచిక భాషలో వ్రాయబడినది. ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగో యైనచో వందల కొలది సంవత్సరములు ఏకచ్ఛత్రముగ రాజ్యమై ధనము ననుభవించిన యాంధ్ర రాజులు తమ మాతృభాషలో నొక్క టైనను స్వాధిక చిహ్నమును నెలకొల్పుటందు గనుట యసంభవము, అవిశ్వసనీయము. ఇట్టి సందర్భములలో ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుఁగు కా దని

(1) Hodgson—Essays Relating to Indian Subjects, Vol. I. (2) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part II, Page 141. (3) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part II, Page 136. (4) R. W. Frazer—Literary History of India, Page 306 (5) Bhandarkar—Bombay Gazetteer, Vol. I, Part. II, Page. 133.

చెప్పట కేల విడిచిన సాము కా దని నా యభిప్రాయము.

ఆంధ్ర దేశమునకు తెలుగు దేశ మనియు ఆంధ్ర భాషకు తెలుగు భాష యనియు నామాంతరము తెల్ల కలిగినను విషయమై యిందుకు విచారించుము. అజు భాషలో తెలుగునకు “వసుగు” అను పదము ముసమోగములూ నున్నది.¹ వసుగు గదగా ఉత్తరమునుండి వచ్చిన యని యర్థము. కాని ఇది మొదటినుండియు తెలుగునకు పరిచితముగా నుండు యనందభవము. ఏల యన, ఇప్పుడు “నీలిగిరి” కొండలపై నివసించుచున్న “బడుగులవాండ్లు” పూర్వము గుంటూరు జిల్లా లోను కాకత్యుల ముండి రనుటకు కాసనాధారము లున్నవి.² ఇప్పటి కిది “నెల్లూరు” లో పొడిలె డెవిజములో “బడుగులు” రను గ్రామము గలదు. కొంతకాలము తరువాత బడుగులవాండ్లు కొండలపైకి తలుగుబడి అడవి నుండలములో నీలిగిరులపై వాస మేర్పడుచున్నారు. వీరచ్చట ఉత్తరాదివా రగుటచేత, బడుగుల భాషకు వసుగున పేరు వచ్చియుండును. బడుగుల తరువాతి వెల్లిన తెలుగువారు కూడ ఉత్తరాదివా లే కనుక తెలుగునకు కూడ ఆ పేరే వాడుకలోనికి వచ్చియుండును. అధ్యక్షాచార్యుడు లోనగు నాంధ్ర భాషాకావ్యి డులు తెలుగు శబ్దమున కిచ్చిన వ్యుత్పత్తులు (త్రిలింగ; త్రినగ; తెలుగు— తేట యైనది, ప్రకాశించునది; తెలుగు— తేనెవంటిది) చగుత్తాడను లైన వైనను పాశ్చాత్యులనుండియు వచ్చినను అధ్యభాషలయొక్క సంస్కృతములన తెలుగు శబ్దము వాడుకలోనికి వచ్చిన దని తోచుచున్నది. ఆర్యులను ఆంధ్రులను గాక మును సీ నకభాష కేమి పేరుండెనో నిర్ధారణ చేసి చెప్పటకు వీలు లేదు. తెలుగు భాషకు పేరు దేశమునుండి వచ్చిన దని చెప్పవచ్చును. “తెలుగునాటివారు” (తెలఘాణ్యులు), “తెలుగులు” (తెలగాలు), “తెలుగులవాండ్లు” (తెలవ్యాపారము చేసేడివారు) అను శబ్దములూ తెలుగు వాసన పూర్తిగ నున్నది. నుహమ్మిడియులు తగు వరంగలు గాజుమును “తెలింగాణా” యని పిలిచెడివారు. ఈ శబ్దములొక్క సంస్కృతరూపమే “తెలఘాణ్య” అని చెప్పవచ్చును. తెలుగునాడును పేరెట్లు వచ్చెనో చెప్పవలసి యున్నది. గ్రామిణభాషలలో నాడునగా దేశ మని యర్థము. దేశములకు పేర్లు అనేకవిధముల వచ్చును. దేశముయొక్క రూపమును బట్టి గాని (మలయాలం — కొండభూమి, కొడగు — మంకర భూమి) ప్రజలను బట్టి గాని (ముల్కీ-నాడు — గురకల రాజ్యము) భూమియొక్క గుణమును బట్టి గాని (కర్ణాటకము — కారునాడు — నల్ల రేగడ భూమి) పేర్లు కలుగవచ్చును. అట్లే ఆంధ్రులను ఆర్యులను కొత్తగా నీ దేశమునకు వచ్చునప్పుడు విస్తారముగ నువ్వుల పంటను జూచి గాని ప్రజలలో ననేకులు తెలవ్యాపారము చేయుచుండుటను జూచి గాని కొంత భాగమునకు

“తెలికుల నా” డని పేరు పెట్టియుండవచ్చును. ఆంధ్రు లీ దేశమున ప్రబలిత లరువాత దేశమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు కూడ వచ్చియుండును. కాని, తెలుగు భాష మిక్కిలి వధుర మైనదియు నులభ మైనదియు నగుటచేత ఆంధ్రుల భాషను కూడ కబళించి వారి భాషను నామావర్ణము చేసినది. ఈ భాషాని పద్యములు చాలవఱకు ప్రాకృతరసములు. అనగా ఆంధ్రులనుండి సంక్రమించినవని చెప్పవచ్చును. తెలుగు దేశమునకు వలస వచ్చిన యింద బాతులు తియ మాతృభాషను మఱచి తెలుగు నేర్చుకొనెద రనుట యాశ్చర్యము కాదు. తెలుగు దేశమునకు వచ్చిన ద్రావిడులు అజు వము మఱచిపోవుటయు ఏ దేశములో నున్నను తెలుగువారు తమ మాతృభాషనే యిండ్లలో వాడుకొనుటయు మన కనులో దూరుచున్నాయి. కాబట్టి, పూర్వపు ఆంధ్రులు తమ భాషను వదలి తెలుగునే మాతృభాషగా చేసికొని రనుటలో వింత లేదు. ఆంధ్రులు తెలుగు భాషకు లిపి నిచ్చియుండురు. ఏల యన, హంగుత్తాంగు ఆంధ్రదేశలిపి విధ్యువపరగణాల లిపిని బోలియున్న దని వ్రాసెను. అతని తరువాత వచ్చిన “అబ్దుర్రాని” యనెడి యొక పితృకారుని ఆంధ్రదేశమునందలి లిపి “ఆంధ్ర” యనియు అది కర్ణాటభాష యొక్క లిపికంటె విలక్షణ మైనట్లును వ్రాసియున్నాడు.³ కాని, తెలుగుదేశమునకు ఆంధ్రదేశ మను పేరు త్వరగా వచ్చినను తెలుగు భాషకు ఆంధ్రభాష యగు పేరు వచ్చుటకు కొంత కాలము పట్టినట్లు తోచుచున్నది. ఆంధ్రదేశములోనుండి తెలుగు శబ్దముల నొకే యర్థమున వాడినను (అబ్దుర్రాని) నన్నయ్యగిట్లు పాద్య మైనంతవఱకు “తెను” గనియే భాషాభిప్రాయము వాటియున్నాడు. నన్నయభిప్రాయమునను భాషాభిప్రాయము “ఆంధ్ర” శబ్దము “తెనుగు”నకు పర్యాయపదముగా వాడె నేనా పండితులు గొడంగుటకు ప్రార్థితులు.

పై దృష్టాంతల శేఖన సారాంశములు:

- (1) ఆంధ్రులు ఉత్తరదేశమునుండి యిచ్చటికి వచ్చి నివాసము లేర్పడుచుకొనిరి.
  - (2) ఆంధ్రుల మాతృభాష తెలుగు కాదు.
  - (3) ఆంధ్రులు రాక మునుపు ఈ దేశమున కేమి పేరుండెనో నిర్ధారణ చేయుటకు వీలు లేదు.
  - (4) తెలుగు భాషకు దేశములను పేరు వచ్చెను.
  - (5) ఆంధ్ర లిచ్చట ప్రబలిత తరువాత ఆంధ్రదేశ మనియు గాని బట్టి ఆంధ్రభాష యనియు పేర్లు వచ్చినవి.
- ఈ సిద్ధాంతములు తాయి గ్రద్దినట్లు చెప్పదగినవి కావు; బొత్తుగా గాలి ప్రోవును కావు. కావున, ఆంధ్రభాషాభిప్రాయము చక్కగ పరిశీలించి తగిన చర్య చేయుటకు ప్రార్థితులు.

(1) Caldwell—Comparative Grammar of Dravidian Languages, 29. (2) Nellore Inscriptions—Vol. 1, 2, 3, and Caldwell, Comparative Grammar, 30. (3) Grierson—Linguistic Survey of India, Vol. 4, Page 575. (4) Caldwell—Comparative Grammar—30. (5) Alberuni's India, Vol. I, Chapter. 16.

ఆర్యసేవకశిక్షాలయము.

కోసలి మానుమంతరావు పంతులు గారు, ఎమ్. ఏ., బి. ఎల్.

అంజీయపరిస్థితులు కేవలవిషమము లగుటచే అసలే విశిష్ట మగుచున్న హిందూమతమునకు పీయవతముల సాంఘిక వైజ్ఞానిక సంయోగమును సమూలముగ నాశనము చేయుటకో యన కొన్ని ప్రత్యేక సంఘములు దేశీయరంగమున నావిగ్నమిచ్చినవి. వీనిలో నైరోహ యమెరకా ఖండములనుండి దిగిన క్రైస్తవ ప్రచారకసంఘ ములను రక్షణనైస్యమును ప్రముఖముల. వీరు తెలిసియో తెలి యకో మన యార్థిక రాజ్యాంగ దుస్థితిని విద్యావిహీనతను అవకాశ ముగాఁ గొని, స్వతంత్ర లోచనాపరు లగు నెద్దలనుకాక, విశేషించి పొట్టుకూటికై కత్కూరియినదని జనసమాచాయుల నే మతాంతరులగ మార్చుచున్నారు. ఇంకొకన్న నక్రమము క్రార్థ్యము నుండఁబోదు. వారు కావించునది స్వమత భ్రష్టత మాత్రమే కాదు. సంపూర్ణముగ విజాతీయాచారములను విజాతీయజీవనవిధానములను అవలంబింపఁజేసి హృదయమును విజాతీయముగ నొనర్చి జాతీయోద్ధవము లన్నింటి యెడల విరోధభావమును కల్పించి వారిని స్వజాతిదూరులుగ చేయు చున్నారు. అన్యమత ప్రచారముచే స్వమతస్థుల సంఖ్య సన్నగిల్లు మాట యటుండ, విశేషవతములకు నుండెడి పరస్పర సహాము నశించుట మాడ సంభవించును. ఇట్టిచో వివిధజాతులకును భిన్న నుతము లకును ఒక్క సామాన్యవిజ్ఞానమునందు ఒక్క సామాన్యలక్ష్యము నందు సామరస్యమును సౌందర్యమును సాధించుటయే ప్రధానలక్ష్యముగాఁ గల భారతజాతీయతయొక్క విశిష్టతలవికాసమున కీ ప్రచారక సంఘము లెంతయు హానికరము లనుట నిర్వివాదాంశము.

ప్రచారకవృత్తియే సంఘకాలికి భంగకర మైకప్పుడు నెద్ద లను పిన్నలను వారి దైన్యవశ్యాదుల నవకాశముగాఁ గొని వారికి స్వతంత్రాచరణమున కెడమియొక స్వనిధి భృష్టులనుగాఁ జేయుట భారతజాతీయత కెట్టి విఘాతమో యూహించుకొందురుగాక! మతీయు, ఈ ప్రచారకసంఘముల పంచములు మన్నగు హిందూ నిన్ను జాతులలోను తన విద్యాలయవైద్యాలయములందును అవలం బించు పద్ధతులను పరిశీలించినచో కీరు మానవ సేవ సేవమున మత ప్రచారము కావించుచున్నారనుట విశదము గాఁగలదు. ఇం దెంతవఱకు వారు సఫలమనొందరను లగుచున్నారో యే ప్రచారక సంఘకార్యము లతో నైన పరిచయము గలవారికి తేటతెల్లమే.

ఈ సంఘములవల్ల కలిగెడి దేశానందమును గురైజులగుటకు వీరి వివిధసంరంభములను గమనించుట యవసరము. ఏ సంఘమునందలి విద్యలా సంఘమున పరంపరాగతముగ వచ్చు విజ్ఞానమున పాల్గొనుచు ఆత్మగౌరవమును అన్యమతగౌరవమును అభ్యసించగలుగుట సర్వసంఘములకును గల ప్రధానస్వత్వము. మతమును మార్చుటే తమ ముఖ్యోద్దేశ్యమగుటచే ప్రచారకసంఘము లీ ప్రధానస్వత్వమునకు కేవలభంగకరము లని వేఱుగ చెప్పు నక్కఱ లేదు. వీరి విద్యాలయములలో ననుదినము నుదయప్రార్థనావసరమున హిందూ ముసల్మాను బాలురచేఁ గూడ నిర్బంధించి క్రైస్తవప్రార్థనను చేయించు

చుండుట యెఱిగియు నీ బడులలోనికి మన బాలకులను పంపమాన కుండుటను మాడ భారతీయు లెంత బానిస లైనదియు ప్రకటము కాఁగలదు. జాతీయాభిమానలేఖము గలవాఁ డెవ్వఁడను ఈ దుస్థితికి సిగ్గుచే తల వందుకొనకపోఁడు.

ఈ విద్యాలయముల మూలమున నెందఱో మతాంతరు లగుట మాత్రమే కాక మతీయొక గొప్ప ముప్పు కూడ పాటింపుచున్నది. అపకర్మహృదయు లగు బాలరయెడుట దినదినమును జాతీయజీవనాదర్శములను జాతీయవిజ్ఞానమును నిరసించుటచే వారు భగవత్సన్మితకారమును గావించినను మానసము జాతీయవికాసధారను నిలుపుట కత్యావశ్యక మగు ప్రాచీనచరిత్రాగౌరవమును జాతీయభావిభాగ్యవిశ్వాసమును వారి హృదయరంగములనుండి నానాట తొలగిపోఁగలవు.

ఈ ప్రచారకసంఘముల యాజమాన్యము క్రింద బాలికల కొసగు శిక్షణము జాతీయవిజ్ఞానవిశుద్ధి కలయు నెన్నఁకముగా నున్నది. ఆర్యుల శిక్షావిధానమున బాలకంఠె బాలికల జీవితము జాతీయసాంప్రదాయములతోను ఆదర్శములతోను సెప్పవలసిన స్మృతి శ్రీతిమై వత్సరమునందలి వివిధములవిశేషములతో విస్తారసంబంధము కలిగియుండును. గృహజీవనమే వారి కొక సంస్కృతి శిక్షావిధానము. ప్రతిమానమును ప్రతిపండుగయు చిగిస్తూరిజీయును లగు నాదర్శములను చిత్రవికాసప్రదము లగు ప్రవృత్తులను మన బాలికల స్మృతిపథమున పెట్టుదుండును. అట్టి బాలిక లీ క్రైస్తవభావప్రపూరితము లగు పాఠశాలలలో నడుగు పెట్టినంత నే యంతయు పరద్రవముగా నుండును. దైవానుగ్రహముచే మన గృహసాంప్రదాయముల బలిమి మూలమున కిచ్చిణము ప్రచారకుల కంతగా కాగ్యకారి కావున్నది. కాని, ఇట్టి విజాతీయవిద్యాలయములకు నాలగు తగుకులను నేర్పుటకై బాలికలను పంపి వారియందలి విశుద్ధము లగు నార్యసుగుణములను రూపుమాప సమకట్టుట ఆహా! ఎంతటి యజ్ఞానము! ఏ మన, కాలము గడచిన కొలదిని సంఘవికాసము నుపసహార్థములఁ ద్రొక్క కొలదిని ఇంతదనుక హిందూగృహలక్ష్య యవిచ్ఛిన్నముగ కాపాడుకొనుమనచ్చిన ప్రాచీనవిజ్ఞానమును భక్తియుఁ గూడ నిందు మూలమున క్రమముగా నంతరింపఁగలవు. ఇక వైద్యాలయములందలి కార్యక్రమమును చూడఁడు. అజ్ఞాన లగు స్త్రీలును బాలురును లోగజీడితొలై యాశ్రయము కోరు అరణ్యమున ఈ ప్రచారకులు వారి యండఁ జేరి సేనరు లేక న్యాయము లేక వారి హృదయములను స్వమతనిందాపరమతప్రశంసలచే నెంతయు గులినపలుంపఁజూచెదరు. ఇయ్యదియే వీ రొసంగు నైద్యసాహాయ్యమునకు మనమిపోయవలసిన ధన మగునని, మనము శక్తియు నారోగ్యమును జ్ఞానమును కోల్పోయినఁ గోల్పోవుదుము కాని, జాతీయవిధ్వంసమునకు మాత్ర మొడిగట్టుచున్నఁ జాలును.

హిందూసంఘమటయ్యెమును క్షీణింపఁజేయు ముందేవ ప్రయత్న మే మనఁగా, పంచము లాదిగాఁ గల నిన్ను జాతులను బహు

సంఖ్యకులను క్రైస్తవమతమున చేర్చుట. ఈ ప్రచారకసంఘము లక్ష్యసంపదధ్యమున గలచరతుముగాఁ జూచి దేశచారిద్యము నవకాశముగాఁ జూచి యక్షమాక్రమణమునకు సాహసించి హిందూ సంఘము స్వయముగాఁ గావించుకొను చున్నప్పుడొక్క ప్రయత్నమున కద్రవగుటయే యెంతయు నవగాయి చెప్పక లెప్పడు. హిందూ సంఘము నులవిభాసములలో సంపూర్ణ మగు వ్యక్తిస్వార్థంత్ర్యము నొసంగి భేదభావమున ఎంతయో యడ మిచ్చియుండటచే హిందూ వుండఁ క్రైస్తవులుగా మారినట్టి మాత్రమున నంగగా నైతికపక్షము లేదు. కాని, లక్ష్యసంఘ ప్రవేశముచే స్వజాతీయభేదతరస్కారములు కలుగుచున్నవి. వానిని నిర్మూలించుట కొక్కటియే ప్రసిక్రియ గలదు. ఇట్లుగని భౌతికజాతీయతానమునకు నూతనవిషయము గాదు. గూఢచరమును విశేషముచే భావనాభావములనుండి దూరము గావించి యందునై భౌతికజాతీయమునకు నైచుటయే యా యోగ సాధనము. హిందవక్రైస్తవతే యా యుత్తమకార్యమున కిట్లఁ భూమినియందుట యుండును ఎవ్వరదానహము.

శ్రీమతీక ముఖ్య పగు నాతుంతాకారణ మే చన, రక్షణ సంఘము మున్నగు క్రైస్తవ ప్రచారకసంఘములు ప్రభుత్వమువారి గూఢచరసహాయములతో ఎరులలు ఏనాటిల మొదలగు గుంపు వాండ్రును బాటించుటచే చేయ సమకట్టుచున్నవి. దేవలసేవావర్తముచే నైనను స్వేచ్ఛ క్రైస్తవ ప్రభుత్వమునకును శ్వేచ్ఛ క్రైస్తవ ప్రచారకసంఘములకును సంపూర్ణ మేర్పడినప్పుడు ప్రచారకులకు విశేషాభికారమును పలుకుబడియు లభించుట సహజము. తోడనే వానిని పింఛ యుద్ధమువ్యాప్తిక ముఖ్యసాధనముగ వాడట ప్రచారకులకు పటజాటి యగుచున్నది. యజమానులకు గుంపులనై వనమానము మొండ. ఈ క్రియలకు గల సాంఘికభేదము విశేషము. ఇట్టిమో నీ కార్యనిర్వహణమున సెన్నియో విత్తులై కన్నడకు సహజము. పీనిని పరిష్కరించుట కిట్లుండును భూమిగూర్చు గూఢచరమును మాత్రమే నాచు ప్రయోగించుచున్నాడు. యజమానులకును గుంపులకును చలయంతయ నావ్యవహరించుము లేకుండటచే వారిని సంస్కరించుట కెంతటి సాక్ష్యము లందైన నిష్ప్రయోజకములై ప్రచారకనివే శిములయందలి గుంపువాండ్రు లేకుము లై లోలోని జీవనముకలెను నిష్క్రమ మగుచున్నది. రక్షణమునందు దగూవాత్సల్యములకును నితి కని ముఖ్యస్థాన మొసంగిబడన పట్టుననే సంస్కరణమున కెక్కుడు సాధ్య ముండను. అట్టి యుత్సాహకార్యమున విజాతీయ ప్రచారకులకు స్వజాతీయతే వారి యందలి వనాభ్యాసములను బాగుగా గ్రహించగలగుటచే నులగమునకు ప్రవేశపరముగను నిర్దిష్టరీతివఁ జాలదురు. దీర్ఘమునా సత్యమున గమనించి గుంపువాండ్రును సంస్కరించుటకై ముందఁ జేయు సే స్వజాతీయసంఘమున కైనను సమసామాకాశములను సాహాయ్యమును తిప్పక యొసంగుట విధా యోగ్యము.

స్వయంగతాక్షాదుగు నీ నూత్నకార్యమును సాధించుటకై యీ విజృంభింపసంఘమునకు చెప్పటసేసి యొక్క స్వల్పప్రయత్నమైనను జరిగియుండుట గావము. సర్వబలసంపన్న మగు శత్రువర్గము వలన దుర్గవ్యాయుల సే ముట్టడించే కఠోరాఘాతములు వైచుచుండగా వనసూ కేళితాగ్ధులనుండియు చేతగానివారికలై చేగలలు నలుపునెచు నొరుచున్నారము. నేఁదొక ప్రక్క క్రైస్తవ ప్రచారక సంఘములు సన సంఘమధ్యమున ప్రవేశించి లక్షల కొలది జనసమూహములను నిరాఘాతవృత్తితో మతాంతరులుగ చేయు

చుండ, నుటియొక ప్రక్క రక్షణసంఘమువారు మూఢమానవవర్గములను స్వాధీన మొనర్చుకొని వారిని గాఢస్థ మానె వారి విడ్డబలైన తప్పు క్రైస్తవులనుగా చేయుటకు వలయు సదుపాయములను వస్తుచున్నారు. హిందూసంఘరక్షణకార్యము కల్పించిన యాచారవిగులలో విజాతీయుల బారినుండి గంఘమున కేలించుటకై తోడ్పడగల నియమము లేవియు కానరాకుండుట నిక్కముగా సంతాపకరము. మన మెంతయో స్వధర్మపరాయణుల యయ్యెను మన సంఘ మిట్లనుదినమును సంఖ్యాసత్త్వములయందు శుష్కించుచు వివాహోన్ముఖ మగుచుండ నుదాసీనముగా నెల కాలము సహింపగలము?

ఇప్పుడు గునలను చుట్టునుట్టుచున్న యపాయమును గుర్తెరింగిన మాత్రమున చాలదు. హిందూమతము జీవనపదలంచినచో ముందునకు విజృంభించి వచ్చుచున్న కైవర్గము నెదుర్కొని స్వతః క్రిత, పకటనమును స్వయంత్రవ్యాపనమును గావించగడంగుట యత్యావశ్యకము. అనగా హిందూమతముయొక్క పూర్వపు సాత్త్వికభావమును మార్చి నగరీనలలోత్సాహములను గూర్చి ప్రపంచమునందలి యితరవిజ్ఞానములకంటె దానికిర గల ప్రత్యేకతను మహోత్సాహతన చాటవలసియున్నది. హిందూమతముకంటె హీనము లగు నన్యమతములలో ముఖ్యముగా పొడకట్టు స్వనత్ర ప్రచారలోత్సాహమును హిందూజాతీయలో గూడ నొన్ని హిందూవిజ్ఞానముయొక్క యాధిక్యమును ప్రదురించుట యావశ్యకము.

నెఱిగి హిందూ ప్రచారకుండఁ జేపము మతోపదేశములతో మాత్రము కూరుచుండరాదు. అతడు మానవవిలమనకు సంబంధించిన ప్రతి యుద్ధమునునందును పారమార్థికభావమును చొప్పించుచు నవీనసంస్థలను గూచి సార్వభౌమమునందలి యాముష్మికచింతచే నూతన ప్రాణిత్ముగ నొనర్చువలెను. ఇందుకై యతడు స్వసంఘమునందలి వివిధాచార ప్రతిస్థాపకలయొక్క వగమార్చమును గ్రహించుచే కాక ప్రస్తుతసాంఘికావశ్యకతల గూడ గుర్తెఱిగియుండవలెను. అతడు జాతీయశక్తి యెయే రూపములతో నభివృద్ధి మైనదియు నవీనభావములు జాతీయవృద్ధియమున నెట్లు సలగ్గుము లగునదియు గ్రహించి యుండవలెను. ప్రస్తుతికల్లలస్థితియందలెచు దిని చిత్తమును పరిశుద్ధముగ నుంచుకొనుచు జాతీయజీవనమునకు భంగము కలుగు చోటుల నెల్ల తన వ్యక్తిత్వమును కాపాడుకొనుటకు శక్తుడై యుండవలెను.

ఇందుచే నతడు వివిధసహవిజ్ఞానములకును గల మతనైతిక విభేదములను గూర్చియే కాక జాతీయజీవనవిధానము సాంఘికాచారములు గృహనిర్మాణము మున్నగు విషయములను గూర్చి కూడ విస్మయజ్ఞానమును కలిగియుండవలెను. అతడు జాతీయజీవనసమైక్యతనును కంఠోగాయముగ నుండు ప్రాచీనమగు గాచారములను గాని నవీనమగు భావసములను గాని భైర్యముతో నున్ములించుటకు వెనుదీయరాదు. అతడు వ్యవసాయమునకు గ్రామములకు సంబంధించిన యార్థిక విషయముల నెల్ల గ్రహించి పంచాయతీ పరపతి సంఘములను నెలకొల్పుచు తగ్మూలమున ప్రజాసామాన్యమునందు మునుపటి పరస్పర సాహాయ్యవిభాసములను నెంపొందింపవలెను. అతడు నవీన పరిపాలన ప్రకారముచేతను నవీన శాసనపద్ధతిచేతను మలినములైన గ్రామపురజీవనములను పరిశుద్ధపఱచి హిందూసంఘము తన కిట్టిది ప్రకారము పూర్వమునకై స్వపరిపాలనము కావించుకొనుటకై తోడ్పడవలెను. అతడు హిందూజీవితమునకు పూర్వకాంతిని విహితవిషయములయొడ నాశన తగ్గించి యాముష్మికకాంతను

ప్రతిష్ఠింపవలెను. ఆతఁ డీ తీరున నూతనశరములతో నిండిన శరసంబును ధరించి నూతనాచారాధనగానమును సలుపుచు వజ్రహృదయముతో నిర్భయముగా శంకాతంకములు లేక సంహారమునకు వెఱవక ౩ర్యాణమునకు హస్తములు సాచుచు ప్రాచీనకాలపు పౌధ్ధభీతుకయువకునివలె జాతీయజీవనమున నల్లకల్లోలముగా నున్న నానాభిన్న శక్తులను నైక్యము చేయుటకై దేశరంగమున దుముకఁగల ప్రచారక సిరుఁడై ప్రకాశింపవలెను.

అట్టి ప్రచారక క్షేత్రణము జాతీయవిద్యయందు ముఖ్యాంగమై పనిచేసెను. హిందుస్థానమున కిట్టి కార్యము నూతనము కాదు. చారికభవఁ డే పురాణగాథనో కై కొని నవజీవితమున కనుకూలించు బాగున మార్చి శ్రోతలకు భక్తిజ్ఞానములను ప్రబోధించుట మన మెఱింగినదియే. తంబుర మీటుచు ౩న వీరచరిత్రగానముచే తద్దయు జేడిమి పుట్టించెడి తందానపాటగాఁ డిందరు ప్రజాసామాన్యము రుద్దొంధించుచునే యున్నాఁడు. మఱియు, బామ్రులాటగాండ్రును మాలదాసరులును తిప్ప ప్రదర్శనములచే సంఘముయొక్క మూలమూలము విజ్ఞానవ్యాప్తికై సహాయపడుచున్నారు. వీరి నందఱిని సుశిక్షితులను గానించి జాతీయపునర్నిర్మాణమునకు సాధనములుగా రుపయోగించినచో నెంతయో ప్రయోజనకరముగ నుండఁగలదు. ఇందఱికిని తోడుగా, దేశకాలపరిస్థితులను బాగుగ గ్రహించి అచాయములను ఆనశ్యకములను లేస్తూ గుర్తెఱిగిన వికాలభావులగు జాతీయ ప్రచారకులను సన్నద్ధము చేయుట యెంతయు నావశ్యకము. ఇందునకు కొంత సంస్కృతపరిచయ ముండి ఆంగ్లభాషలో సామాన్యజ్ఞానము గలిగి కొంతి కాలము ప్రచారకవృత్తియందు క్షేత్ర వడసిన యువకు లుండటం యవశ్యకము. ఈ కార్యమునకు స్కూలు ధైసలు ఇంటర్మీడియేటు పరీక్షలలో తప్పి పనిపాటులు లేక కూరుచున్న విద్యార్థు లెందఱో ముందంజె వేయఁగలరు. వీరికి సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యములును ఇందుక తర్కమానసికశాస్త్రములును హిందూ వేదాంతము ననుసరించిన వివిధమతపరిజ్ఞానమును వక్రప్రస్థమును గానమును చారికధాక్షిర్రనమును గ్రానుజీవనమునకు సంబంధించు నార్థిక విశేషములును గణపవలసియుండును.

ఇట్టి విద్యాలయమును నెలకొల్పుటకు ఆంధ్ర జాతీయవిద్యా పరిషత్తునకు సంకల్పము గలదు. ఇయ్యది ఒహుతః కృష్ణాతీరమునందలి గుంటూరు జిల్లాలోని కృష్ణా కెనాల్ బండ్ల నునకు మిక్కిలి దాపున నున్న తాడేపల్లివద్ద స్థాపితము కావచ్చును. ఈ విద్యాలయము ఆంధ్ర వేశ్యమునందలి పురా-నపుణ్యక్షేత్రములలో నొకటి యగు మంగళగిరికి అనతిదూరమునందే యుండును. ప్రాంతమున పుణ్యతరంగిణి యగు కృష్ణ వేణియు నెదురుగా విజయవాడ దుర్గముమీఁది కనకదుర్గాలయమును కలిగి యీ ప్రదేశము దర్శనముందరమై యనేక ప్రాచీనపవిత్ర గాథలను స్మరణకు తెచ్చుచుండును. స్థలమునకును విద్యాలయ పోషణమునకును వలయు కరువుల నీ క్రింద నించుమించుగ తెలుపుచున్నారము.

సాపనవ్యయము

రూపాయలు

౧౦౦ ఎకరముల భూమి	౧౦,౦౦౦
విద్యార్థులకు గురువులకు పనతిగృహములు	౪౦,౦౦౦
గ్రంథాగారము	౧,౦౦౦
సామానులు	౧,౦౦౦
మొత్తము	౫౨,౦౦౦

వత్సర వ్యయము

సాహిత్యబోధకు సంస్కృతపండితుఁడు నెలకు	౧౦
తర్కవేదాంతవిద్వాంసుఁడు	౧౦
ఆంధ్ర సాహిత్యపండితుఁడు	౪౦
పౌరస్వత్వ (సివిల్స్) ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞుల	౬౦
తర్కమునశాస్త్రములు వివిధమతములు	
బోధించు సుసాధ్యాయుడు	౧౦
సంగీతోపాధ్యాయుఁడు	౧౦
గుమాస్తా, మానేజరు	౪౦
ముగ్గురు తోటమాలీలు	౩౦
ఇద్దఱు వంటవాండ్లు	౩౦
ఇద్దఱు బంట్రోతులు	౧౦
విద్యార్థి వేతనములు, నెలకు రూ ౧౦.	
చొప్పున ౨౪ రు విద్యార్థులకు	౨౪౦
నెలకు మొత్తము	౬౬౦

సంవత్సరమునకు కర్చు	౮,౦౦౦
రాబడి	౨,౦౦౦
పోగా కావలసినది	౬,౦౦౦

ఈ యాదాయము వచ్చుటకు నూటికి ౬ చొప్పున వడ్డీ యిచ్చెడి కో-ఆపరేటివ్ బ్యాంకిలో నిలువ చేయవలసిన సొమ్ము ౧౦౦,౦౦౦

మొత్తము వ్యయము

అనగా, కావలసిన మొత్తము ౭౦,౦౦౦

ఈ ద్రవ్య మంతయు జాతీయాభ్యుదయమునకు ముఖ్యాంగరముల నెఱింగిన యుగారు లగు ప్రజలనుండియే రావలసియున్న దని వేఱుగా వ్రాయ నక్కఱ లేదు. ఆంధ్ర దేశ మిదివఱకు జాతీయ విద్యయెడల చూపిన సానుభూతిని సాహార్యమును తలంచిన, విజయ భారతమున గవ్యస్థానము చేరునందాక వలయునప్పు డెల్ల నాంధ్రులు సంపూర్ణహృదయముతో తోడ్పడఁగల రన్న దృఢవిశ్వాసము చూపఁగలదు.

రాగిడబ్బు

తాపీ భర్తారావు గారు, ఓ. ఏ.

నా పుట్టువు నా వెంపును

నో పాతవలార! యెదుట నుంచెద; రసముక

గాపాడుచు బరియింపుడు

నా పే కొక “రాగిడబ్బు” నమ్ముడు; నెలవా?

తే. నాచు చరితంబు వ్రాసెద మీ దియ యని

చదువువారల కొక ననుస్కార మిడెద;

జడువనట్టివారికొ? — ననుస్కారమె కద;

వింత యనిన బ్రయత్నార్థభేదమందు.

ఆ. ఒక్క వస్తు విచట నొప్పును గొప్పదై

యనియె కాంచు నచట నధికదై నన్;

మీ ప్రయోగభేద మింపుగా నా చరి

తంబునందు గాంచదగును వినుడు.

తే. స్వల్పవివేక నుగుట నద్ధాంతరంబు

పద్యములఁ దోప నీ రీతి వ్రాసినాడె

జరుపువారల కెంతైన సంతసంబు

గలిగిన బాలు పదివేలు గంటి శ్రమకు.

ప. ఇంక నేను ప్రహృతరక్తస్రాది నయి ననుఁ గనిన తల్లియను దుదృ

వించిన తెజం గిట్టఁచెను:

ఉ. ఉన్నతిఁ గోలుపోయి, యెటనో యొక మూలను లోక గృహించి, తా

నెన్నియొ, పొట్టు పొంది, చరియెన్నియొ కాఁకలఁ జెంది, పల్కునై

కన్నది నాచు తల్లి! స్వగుణముల నెమ్మెయి వ మొనరెనె

చిన్ని నిసుంగఁ గాంచి! నెటు నెల్లును తల్లి ఋణంబు దీర్పఁగాన్?

ప. అంత విధివశంబుగం దల్లి గతింప నా సుఖనివాసంబునం దుండం

బాలక యాత్మభారంబున,

ఉ. తల్లిని నన్ను గాంచ బెడదం బగు కష్టము లందినట్టి యా

తల్లిని బుగ్గి నేసి, తల బాఁచుకొనం దగు తావు లేక, నా

యల్లునునం దలంచితి బహుశ్రమలం బ్రదుకంగవచ్చె, మె

నల్ల కుదింది చెంబు గొని యాచన కేఁగుటో, వంట పాత్రలం

దెల్లపు దుండిమాచటయొ, యిండ్లకు నీగుల మాయటాకొనా నా

నల్ల మరేమి కాఁగలదు బాపుర! లేపలేనుండి; యూహకే

చిల్లులు వోవు మానస మిసే! పితృహీనుల దేమ జన్మమా!

తే. అందు నొక కొట్టు మూల గుఱియించుచుండ

నొక్క భస్మంబు ననుఁ గొని, ప్రక్క నున్న

యొక్క యక్షరశాలలో నొప్పుఁజెప్పి

తనదు దారిని బోయె నాతని నెఱుంగ.

ఏ. అలవియె కాల నా జనుల నందఱి వర్జన నేయ! నొక్క నే

పలికెద, నెంత మె ద్దటకు వచ్చిన నింతట నాలు గక్కరాల్

గలుగఁగఁజేసి తోలుదురు. కాంచిరి యేమె మహేంద్రవైభవం

బలజను; లట్లుగాక యెటు లబ్బును విద్యయు ద్రవ్య మొక్కటన్?

తే. అట్టి కాలను నాకు నా ల్లక్కరంబు

లభ్య ననుటకు సంతోష మగును గాని,

శీఘ్ర దలఁచిన నిపుడును చెగుట పుట్టు

2 నెక్కు డని తోప ముక్కలు నెక్కి వైచి,

యే గలిసి లోప ముండిన సాగఁదీసి,

పట్టి పటకార్ల నెత్తిని గొట్టి వట్టి,

పలుకు మనినంత కం గని పలుకునట్లు

3 చేసి విడిచెద, రది వారి కేఁడు తెజఁగు;

అలుల గాకున్న బ్బు నే యక్షరములు?

11

కా. అట్లు న్నా ల్లయి దక్కరా లికను నే హాయి న్ననవ్వచ్చు నే

యిబ్బందు ల్లనకుండ నంచు మది నూహింపంగ, నొక్కింత లోఁ

దబ్బితై యొక విప్రు నింటి కరుగన్ నం దోలి కే మందు? నా!

నుబ్బుంజెల్లదు కోర్కెల న్నరు! లదే యున్నాఁడు తిత్తిర్తనెన్.

ప. అట్లుల నా యక్కరంబుల మాంబున స్వాతంత్ర్యంబుం గోలు

పోయి నే నేగిన వ్రాస్యంబుం డెట్టి డనిన:

13

క. పాదని వర్జింపఁగ నే

నేర నలని దొక విచిత్రనీతి గలదు; తా

నేరికి నొక తృణ మీయదు;

కోరఁడు తన కొక్క సుఖము; సూర్య భసంబున్.

14

ఉ. ఒక పని చేయఁగాఁ బనుపఁ దూరక గుడ్డలఁ గట్టి యూప రిం

చుక సలుపంగనీయ కొకవో ననుఁ బెట్టి బిగించు వాఁకిలిక;

పకపక నవ్వు నన్నుఁ గని; పాపము! చచ్చడి నేళఁ నూడ నూ

గక కరమందు నన్నుఁ గని ప్రాణముఁ బానెను: లోభి చా విదే.

ఉ. లోభి గతింప నొక్క శ్రుతిలోపల నన్ను వెల్లార్చి తత్పుతం

డీ భవనంబుఁ బాపె నొక హీనులంబంగన నేప నేయ, నా

హా! భగవంతు స్పృహి గన నచ్చెరు వాఁగద! ముద్దు కి

లోభి సమస్తభాగ్యములు లోకుల పా లను టిదియే కద.

తే. తనువు మఱవఁ ద్రాగి దాసి నన్ దోలెను

కల్లు నమ్మువాని కడకు మనగ;

నిట్లు లుంగుఁ గాదె యెప్పుడు స్వాతంత్ర్య

హీనరూని బ్రదుకు మానహిని.

నా పాటు లే మని వర్ణింపఁజాలదును ?
 యి కంపున శ్వాసము బ్లిగియించి
 కూర్చుండియుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
 చింతపండున మేను చిక్కి యాపం బెల్ల
 మన్నుగా నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
 బెల్లంబు పోయెను నల్ల నీరులు గుట్ట
 కొట్టల నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
 చమురులోఁ బడి శరీరము స్పృశింపఁగ రాక
 భిన్నత నుంటి నేఁ గొన్ని నాళ్లు,
 అదియు నిదియును నన నేల యంటఁగాని
 కస్తువులఁ గూడఁ బడియుంటి వాని దఱిఁగి,
 యెందు నుండిన ననుభవం బింక లేదు ;
 దర్శి కాంచునే రుచుల చందంబు లిలను !
 • ఇన్ని కష్టంబు లందుచున్నను, నడుమ
 నడుమ నొక కొన్ని పౌఖ్యమున వడయుచుంటి.
 ధనికపుత్రుల ప్రాపున మనుటచేత
 గుళిము దుఃఖంబు మాతిన చోద్య మేమి ?
 మెత్త నగు పొత్తికలఁ బండి మెలఁగియుంటి,
 మోదకంబుల రుచు లంది మురిసియుంటి,
 నత్తరపు లంది పరిమళం బరయుచుంటి,
 చిత్రములఁ గాంచి పౌఖ్యంబుఁ జెందుచుంటి,
 హృద్యగానంబులను బ్రమోదించియుంటి,
 నిన్నియా యంచు మీరు న న్నెంచఁబోకుఁ,
 దిండియంబుల కోరిక లెపుడు దఱుఁగు ?
 ప్రభుల దయ యున్నఁ గొఱుఁతలు పాసి చనవె ?
 • ఇన్నిటిఁ గంటి నంచు వదియించుచు నుంటిని సిగ్గు లేక, నే
 మొన్న నె యొక్క పేద నడుమున్ గడు భక్తిని బట్టి పట్టి చే
 సన్న మెలంగియుంటి నను జ్ఞాపక మైనను లేకపోయె, నా !
 నెన్నఁడు బన్నమున దలంచునే నరుఁ డెంచుచుగాక ప్రజ్ఞలన్.
 • అది యొక వింతే? యొక్క సమయంబున నే నొక కల్లుచుచ్చుతో
 మది చెడిపోవ బాటు నదుమం బడి పొర్లుచునుండ మార్గమున
 పదపరితాడనంబులఁ గలంచిన దే మఱుంగఁజాలితిన్
 బ్రదుకఁగలంఁడె యెంచు నవమానము నెంచెడి గర్వి యుర్వరన్?
 • అతిదుష్టాత్ములఁ గూడి, క్రాన్ధముల నెన్నై సం దగం జేయుచున్
 వెత యొక్కింతయుఁ గాంచలేక వ్యసనప్రీతాత్ముల న్కంటి, సం
 గతు లిం కేటికి? చెట్ట నాఁ బరఁగు నే కార్యంబును న్నానలే ;
 దతిదోషాన్వద మీఁగఁజాలెటెటు శ్రష్టాత్ములం సంపర్కమున్?
 దైవ్యవృత్తి నింక దైవంబె ది క్కంచు
 నేమి నేయ ననుచు నేడ్చుచుండ
 బాలకులకు దైవవశమున కళ మైతి
 సంత “బింత పాసె పోయి బ్రదుకు
 జీవుఁడా” య టంచు చింతించుచున్న నన్

పట్టి కొట్టె నొకఁడు పండు దేగ ;
 నురల నొకనిఁ జేర మఱియెదో శిష్టింపఁ
 ద్రిప్పి చుంపి; రిదియె తెఱఁగు నాకు.
 చెప్ప నేల యొకఁడు సిగరెల్లు దె మ్మంచు
 పాడుము దె మ్మటించు విడె మటంచు
 వెడ వస్తువులను, జెఱుదిండికొఱకు నం
 బట్టి తోలుచుండి; రెట్టి గతియొ
 యొక్కచోట గడియ యుండ నొకఁడఁగలేదు
 హాయి గలదె నేవకాళి కెటటు ?
 క. ఇంక, పరతంత్రజీవన
 సంకటములు దెలుపవలె నె? చాలవె? బలమున్
 వింకము నెడు జీవన మా
 తంకంబుల నిండుఁ దొలఁగు దైర్ఘ్యం బవలన్.
 కా. అంతం గొన్ని దినంబు లేఁగఁ దొలఁ బుణ్యం బేమి నేఁ జేసి నా
 స్థాంతంబందున నీకు నిన్నితిని? తన్వంగిలలామం బొక
 రైంలే సంతస మొప్పు నన్నుఁ గొని, నా కే కార్య మిం పోనో యన్
 చింతం దాల్చెను. శ్రీలు గారక కరుణాసింధుల యనం బున్నచోన్.
 వ. ఇంతలో మన దేశగ బున్న తెఱుం గెఱుంగందలంచితేసి,
 చ. చదువరి సావధానము! విశాలయశోరచండియపూర్వసం
 పదఁ దులఁ దూఁగుచుండు నున భారతమాత యి డేల యిప్పు డా
 పదల మునిగి, దుష్టపరివర్తన నుంటి? తదార్థం బొపి స
 మ్మద మొదవంగఁజేయ మనమున్ ధనమున్ గుళిమున్ దృఢంబుగా
 మడిఁదలపోసి, నేపలను మాత్రేపువించి దనియించు బుద్ధి పో
 లనె? యని యుత్తమోత్తము లలంతి చలంబున స్వీయచింతలన్
 మొదలు దెగంగఁగోసి, యశముం గనుచుండు నమోక్షభాగ్య మా
 నద నగుటం గుతూహల మనంతముగాఁ బ్రజలందుఁ బర్వం, గా
 మది మొద లాత్మదేశమునకై పలు నేపలు నేయఁగాఁ బరం
 గుడు; రెదె పో! మహాత్ముల యకుంఠితకర్తన ప్రోత్సహింక శి
 గీ. అట్లు లుత్సాహసంపూరితాత్మ లైన
 కొందఁ టొకనాఁడు నాబోటు లెందునైన
 దేశమాతను నేవంపఁ దీర్చ గలిగి
 యున్నచోఁ గూర్చు నాహ మా యూరు చేరి,
 యన్నములు నేయ, న న్మట్టినట్టి కాంఠ
 వారి సముఖంబు నల్లన చేరె; వారు
 “భారతీయులార! కే రండు, వే రండు
 మాత్రినేవ కిదియె పంచి సమయ ;
 మిన్ని నాళ్లు మనకు నెన్నియో విధముల
 మేలు నేసినట్టి మెలఁతమిన్న
 పుట్టి యెఱుంగనట్టి చెట్టలఁ గాంచుచు
 మిగుల దైవ్యవృత్తి వగచుచున్న
 దిట్టియెడలఁ గాక యెప్పుడు కొమరులఁ
 గనిన ఫలము గాంచు గన్నతల్లి;

అంతియే కాదు మన దేశా మంత యెవరి;
 దిన్ని నారులు మన మారగించుచున్న
 వస్తుసముదాయ మెవరిది; బ్రదుకు సర్వ
 మెవరి; దట్టి భారతభూమి యెగ్గు లంద
 నాడు దేశంబునకు సేవ నా విధి యన
 కుండునే యొక్కడను బాలకుండు దక్క;
 తనకుఁ గల్గిన సర్వంబుఁ దల్లి దనుచుఁ
 దలఁపఁడే యొక్కఁడును వట్టి కులుకు తక్క;
 లెండు దేశంబులం దున్న కండ బలిమి
 వశమునం దున్న ద్రవ్యంబు భరతమాతృ
 దివ్యసేవకై యర్పింపఁ దెగువ కలిగి
 కంకణము గట్టుఁ డింక సే కంక వల ద
 టంచు మాతృసేవై కపరాత్మ్య లగుచు
 శ్రోతలకుఁ గూడ కుతుక ముద్యాత మైన
 తెఱఁగునం జెప్పు పేదగ తెరవమిన్న
 నన్ను పా మ్మించుఁ గోలె ప్రసన్నమతిని;
 కాంత యెటు లోర్చునో వియోగంబు నెఱుంగ;
 జననభూమికి స్వర్గంబు సాల దనెడి
 తలఁపు గలవారి కిది యద్భుతంబు గాదు
 స్వీయచింతల దేశంబు వృద్ధి యగునె! 29

మ. ఈ వియోగంబున కెంతయో చింతించి యాడిగిలంబడి యా యగం
 బ్రవేశించినంత నాహా! యే సుని వ్రాయఁజాలుదును! 30

ఉ. ఉండదు నీదనెవ, యిట నుండగు దుర్బరపాలనాభయం,
 బుండదు దోషవర్తనము, నుండ దింకే వ్యసనంబు, నింతయే

నుండదు సత్యవృత్తి కడు, రుండదు చిత్తమునందు వ్యాకులం,
 బుండ దింకట్టి సాపము నొవో! యింక జన్మము భస్మమే కదా!
 వ. అని రోదసిహవారం చెల్ల నిండినట్లు లోపలినుండి యొక్క గంభీర
 మనోహరస్వనంబు వీనులం జొచ్చి మానసంబు నానందంబునఁ
 దెల్చి వైచుమండె. 31

క. సాయంవర్షానంతర
 గేయమహాప్రకృతినదృశకల్పిషమూర
 మ్మాయంత్రైచిత్తం బిదె
 హాయింగను చల్లనగుచు నాడెడుఁ గంటే.

ఉ. కాన, మహాకృతూర! ధనికస్థితూర! గృహస్థూర! యెం
 దైనను మాద్యకుల్ తమ కటాక్షముల న్యనియున్న, సర్వస
 మ్యానితవృత్తి నీ భరతమాతకు సేవ యొనర్పఁబంది, దే
 శానకు మీకు మాకును యశం భాగంగ, మదీయు తెల్లరుక
 భూని స్వదేశవృత్తులన ముద్దులు గుల్క మెలంగనిండు, సం
 ధానము సేయుఁ డాగత్యు, ధర్మ సువశ్యము సేయుఁ డింతియే
 కాని, మహా ర్థితో చెనటి కార్యముం ౧౬ పొర్ల నీకుఁ, గా
 హినపభంబు లెల్ల నయింపఁగఁజేయుడు, దేశసేవను
 దే నడిపింపుడీ సము, పయిన మనుజులంబు లొసంగు మేలు చే
 నూనుడు, గొప్ప కాదు; కృత మూరక విస్మయించి నారకా
 నూనని శేషమూగగతి నొందఁ గృతఘ్నులమై చెలంగ మా
 చే నది గాదు, మీరు నిది చిత్తములంచున బాగుకొల్పు మీ
 కాను జయంబు విశ్వమున భ్రాతృ గడింకురు. వస్తుండఁదయ్య; యిం
 కేను సమాప్తి చేసెద మదియవర్తితము, దోసి లొగ్గుచున్. 34

క వి త్వ ము

గడము కొండాచెడి గారు

ధావబంధురంబు భక్త్యంబు వైన స
 త్కవిత రక్త యైన కాంత రీతి
 నలరఁజేయు; కడు ప్రయాసతో నయ్యది
 లబ్ధ యైన నిష్ఫలంబు చూపె.
 ఆ. యతుల ప్రాసములను నతికిన నగునె ను
 త్కావ్య మది రసప్రధాన మగుట
 జీవరహిత మైన కేవలదేశంబు
 గాంచ సంశయంబు కల్గునొక్కొక్క?
 క. రస మాతృ కానఁ గావ్యా
 భక్తసంబునఁ దొలుత సేర్వవలయుఁ గవులకుక

రసపోషణ ముచితక్రియ
 రసప్రధానములు కావ్యరాజము లగుటన్.
 క. వినవారు జదువువారును
 గనిన ట్లానంద మొందగల కే కావ్యం
 బును పరియించిన నడ్డా
 నిని రసమయ మని యటండు, నెమ్మి దల్లిగ్నన్.
 వివిధవర్ణములను చేర్చెఱ నుచితప్ర
 కారమునను జిత్రకారుఁ డెట్లు
 చేర్చి భావములను జిత్రించు నట్లు స
 త్కవియఁ దెల్పుఁ బదవి తానమునను.

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

లోని ప్రభావతీతెందిన అమృతాంజనము అనేకులచే వాడబడుచున్నది.

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి రు. 0-8-0.

తలనొప్పుల మాన్పును
వాపుల చూపుచూపును
దురదను తగ్గించును
వేలకువేలు విక్రయము
వాయువు పోట్లబాపును
బెణుకుల భేదించును
దగ్గును తగ్గించును
తేలుబాధను తీసివేయును
ఎమిడికల వెడలగొట్టును
పడిశముల పారదోలును
వెల 0-8-0లు మాత్రమే

తామర తైలము

తామర, తీట, దురిద మొదలగువాటికి మంచిమందు
అనేకసంవత్సరములు, మానములు బాధపడినవారు
దీనివలన తక్షణమే సుఖము పొందిరి.
వేలకువేలు డబ్బాలు విక్రయము. వెల 0-6-0

దంతచూర్ణము

పంటినొప్పులకు దివ్యవృక్షము.
బ్బి 1-కి 0-2-0 12-కి రూ. 1-2-0

మోహినీ తైలము

శ్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది.
5 తులముల నూనెగల సీసా 1-కి 0-12-0

జులూబ్ మాత్రలు.

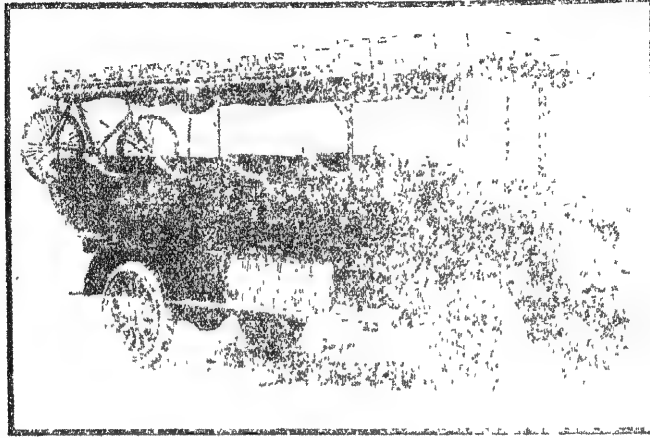
మలబద్ధ రోగమును మాన్పును 0-8-0

గజ్జికి తైలము

వెలడబ్బి 1-కి 0-4-0 వి. పి. చాన్సి ప్రత్యేకం.

అమృతాంజనము డిపో, ౬ తంబుళెట్టివీధి, మద్రాసు

WICHITA MOTOR BUS

ఇంతవరకు మనదేశములో నాపయోగింపబడుచున్న మోటార్ బస్సులు (Motor Buses) అనేకములున్నవి. కాని రకముల బిందు సరిగా పనిచేయక అవి ఉపయోగించుచున్నవారు బహు చిక్కులు చూచుచున్నారని మేము ప్రస్తుతము విచిటా (Wichita) అను పేరుగల మోటార్ బస్సులు యింట్లోనికి విక్రయించుచున్నాము. ఈ బస్సులు అతి శీఘ్రకాలములోనే వెల్లడి అయి, అనేక గిల్లాలలోను, పట్టణములలోను కలెలలోను ప్రసిద్ధిపెందియన్నవి. గగన బస్సులు మామూలు రోడ్లపైను బహు చిక్కుగా పనిచేయుటయేగాక, ఉన్నతమైన యెత్తుప్రదేశము అకగా కొడైకనాల్ (Kodaikanal) కొండపైకి క్రిందకు నాల్గు బండ్లు ఏ నిధమైన అరంకములు లేక సువారూపముగా పనిచేయుచున్నవి. ప్రస్తుతము మా బస్సులు ఉపయోగించుచున్న

- 1 Nellore Motor Service Company Ltd, Nellore.
- 2 Sri Ramachandra Motor Service, Kavali
- 3 Kodaikanal Transport Agency, Kodaikanal
- 4 English Motor Transit & Co, Cocanada.
- 5 Madura Motor Service Agency, Madura.
- 6 Manjeri Motor Service, Manjeri
- 7 Cannia Public Conveyance Co, Mangalore.

- 8 Mahaboobia Motor Service, Kandukur.
- 9 Sree Dutta Prasadika Motor Service Co, Navalgun.
- 10 Bagalkot & Hangudi Motor Service Co, Bagalkot.
- 11 Mundargi Motor Service Co, Gadag.

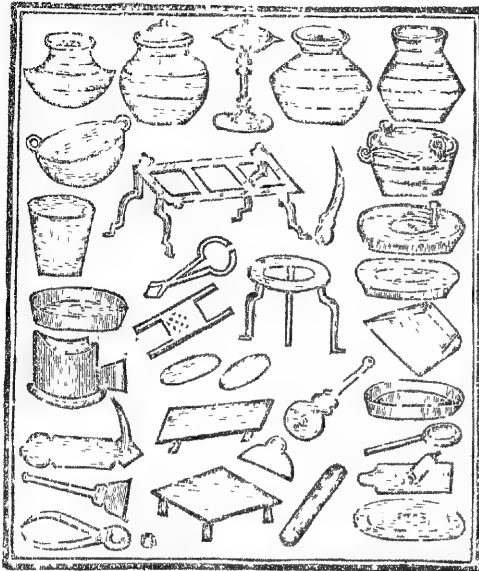
వీరికి వ్రాసి కనుగొన్న యెడల విచిటా బస్సు ఎక్కి అద్భుతమైన పనిచేయుచున్నది విశదముగను. (Petrol Consumption) ఇతర బండ్లకంటె చాల తక్కువ. మన్నికతోను బలముతోను మేము వేరే వ్రాయ నగతియు లేదు. బస్సులు తీయగోరువారు యీ క్రింది అప్రెసుకు వ్రాసినయెడల యావత్తు సంజాయిషీ యియ్యగలవారము.

ENGLISH CYCLE & MOTOR IMPORTING COMPANY,

224, Patter's Road (Next to Mount Road)

(1)

Madras.

నగాసు వునాటమ్మర్లు

చిలుమపట్టనిది మామటకు వెండికల
సంకాదు. 5 సంవత్సరములు గారంటి.

1 నైజా గ్లాసు	2 8 0
2 నైజా "	1 12 0
3 నైజా "	1 8 0
4 నైజా "	0 14 0

పిల్ల లాడుకొనుటకు

32 యిత్తడి వినోదములు

వెద్దనైజాది రూ. 3. 8-0

చిన్ననైజాది రూ. 1-12-0

క్యాటలాగులు హాజరులో లేవు తయారులో వున్నవి.

గణేశ్ లాల్ అండు సన్,

(24) 65, నైనాబజారు రోడ్డు, మద్రాసు.

ఎస్. ఎన్. ఎస్. రామస్వామయ్యర్, లక్ష్మణయ్యర్.

మధుర, కాశీ చీరలు, బట్టలవర్తకులు

నెం 80 నయనప్పనాయక్ పీఠి పి. టి. మద్రాసు.

తండ్రి:—మ్యూరిగోల్డు, మదరాసు.

చెన్నపురియందు ఆదినంశి ఉన్న దుకాణము.

చీరలకు సగిషీపని లత అల్లికమున్నగునవి అతిసుందరముగ జేయబడును.

పలువిధముల చీరలు వివిధరంగుల కలవియు గొప్ప పట్టు తీగలతోను బంగారు వెండి జ్వారతో అల్లబడినట్టియు లతమున్నగు పరితనముతో గూడుకొన్నవి దొరుకును.

మాప్రదర్శనపు గదుల నొకసారి చూచిన మీరే నమ్మకము కలుగును.

బ్రెటు డోలే ఆర్థరులు వెంటనే అనులు జరుపబడును.

ఒకమారు ప్రయత్నించిన సదా వాడగలరు.

L. N. S. RAMASWAMY IYER
S. LAKSHUMANA IYER

Madura and Benares Cloth Merchants

No. 80 Nynaiappa Naick Street, P. T. Madras

THE OLDEST FIRM IN MADRAS.

Embroidery a Speciality

Stock Sarrees of all descriptions, in variegated colours, rich in embroidery, spun of thick silk and best French gold threads.

AN INSPECTION AT OUR SHOW ROOM WILL CONVINCE YOU.

Moffiusil orders promptly executed.
Try once and use always.

TELEGRAMS:—"MARIGOLD"

(25)

వెల స్వల్పము!

ఫల మధికము!!

తామర తైలము.

తామర, తీట, గజ్జి మంచిని.

డబ్బీ 1-కి 0-4-0. 12-కి 2-8-0. 10"-కి రూ. 20.

రాజారాణి గుర్తుగల తామర తైలము పూరితాక

ములకు చాల
మంచి మందు
లతో తయారు
చేయబడి ప్ర
ఖ్యాతి గాంచి
నది. ఆ నేక
యేండ్లనుండి

యొన్న తామర నాల వైద్యసాధనల రాని తోటవై వోయి
దని నేలమంది మారు వ్రాసి మున్నాము. గ తామర తీట
పీచుగ గజ్జి మొదలగున గలవారందఱు ఈ ప్రము. బి
సారి వాడి చూడ గోరదము. దీనిని ర విగ్రహించుచు
చక్కము నలువెక్కడ, త్రిండు కడదోరు.

అన్యుతాంజనుం డీపో, బొంబాయి, మద్రాసు.

చక్రవర్తి మాత్రలు. (13)

ఈమాత్రలు వామూలికలతో తయారుచేయబడినది. నర
ములకు మంచి పుట్టుకమును ఇచ్చి రక్తిమును కుద్ధిచేసి ధాతు
పును గట్టిపఱచి సంతాపమును కలుగజేయుచున్నది. ఎల్లప్పు
డును బొంబాయిలో కనబడుదురు.

30-మాత్రలు గల బుడ్డి 1-కి రూ 1-0-0

ఇంగ్లీషుబ్యూటీఫెంటుకలు తైలము

మంచి పుష్పదల కత్తుతో మంచి నూనెతో తయారు
చేయబడినది. మంచి సువాసన నిచ్చును. ఎల్లప్పుడును మంచి
సావాసంతో పుండునట్లు కనబడును. దీనికి మించిననూనె ఇది
మరొక తయారుచేయబడినదే లేదు. ౮ అవున్సుల సీసా ఒకటి
రూ 1 మూడు సీసాలు రూ 2-10-0 తమలకర్చుటప్రత్యేకం.

ఈ తైలదేహములకు విజుల్లు కావలయును.

సావరాన్ అండు కంపెని.

బొంబాయి తయారు చేయు వారు.

10, కచ్చాబీత్వం అగ్రహారం, మద్రాసు.

కొయిల్ - గోపరాజువాసుల విగ్రహ

భక్తవిజయము. (16)

నాలుగుభాగములు

రాయల్ పై బుల్డ్ మొత్తం 880 పుటలుగలది. ద్విమ కాగి
తములపై ముద్రించబడి నారితప్తుతో వైండుచేయబడి అఫ్
టోన్ పటములతో బేరినది. వెల 4-0-0 [ప్రొవీడి ప్రత్యేకం]
గీతగోవిందము, కార్వర్ణముతో మహాకవిజయదేవ ప్రణీతము అది.

సంగీత పుస్తకములు,

గానభాస్కరము:—సంగీత శాస్త్ర రహస్యము
లన్నియును స్వరతాళములతో అనేక కీర్తనలును, స్వరములు
పల్లవులు మొదలగునవిని పాడుటకై న ఈ పరిణామములను ఇం
చుగలవు. దశసరి కాగితములలో ముద్రితమైనది. 7-0-0

సంగీత సుధాంబుధి:—అనేక కీర్తనలు స్వరతాళ
ములతో నున్నవి. ... 3-0-0

సంగీత ప్రదాయిని:—అనేక త్యాగరాజు కృతు
లు స్వరములతో యున్నవి. ... 3-0-0

త్యాగరాజకీర్తనలు:—వైద్యతమరములతో మంచిగ్లేసు
దశసరి కాగితములలో ముద్రితమై యున్నది. వెల రూ. 1-12-0

ఎం. ఆది అండుకంపెని, 33, చిన్నతలవీధి, మదరాస్.

చదువదగిన పకటన

సరస్వతి, సుహావన, కామలక్ష్మి, దమయంతి, } రూ 0-6-0
సావిత్రి, గోగుడ పత్రికరచిత్రము

(1) కలకాషిణి (2) చంద్రకేళి (3) లోకరహస్యము
(4) అగంధదీపిక (5) ధనంజయ నిఘంటువు (6) బృహత్సార
కము (7) రామాయణము (8) వేదములికా ప్రయోగరత్నా
కలి ప్రతి 1-కి రూ 0-6-0

వచన రామాయణము- చాల అమోఘ్య కాండములు 2-0-0
విష్ణుపురాణము-ఆంధ్రటికా గహితము 1-8-0
కృష్ణ, కృపిణి, రామ, నేలకపేర్వెత్తి అష్టాక్షరములు 0-8-0
శంకరవిజయము-వచనము 0-5-0

(1) తత్త్వబోధము (2) కుకరహస్యనివృత్తి భీమ తా. 0-6-0
వ్యాసునివృత్తివైద్యశాస్త్రము 1-4-0
గాన విద్యావిసేదన రూ. 1-8-0; సంగీతము 1-0-0
మద్రాసు నవ్యము. శేష 1-కి రూ 1-0-0; వీర 1-కి రూ 4-0-0
భాగవత్ పాటలు రూ. 0-6-0 మొదలు రూ. 7-14-0 వరకు.

యశ. వేంకటరాయలు అండునక్ష

87 రామస్వామి పీఠి,

(81)

ముత్యాలు పేట, మద్రాసు.

స్వదేశసంస్థానములు — హైందవరాజ్యాంగపరిణామము

విజయవాటి గోవిందరాజులు గారు, బి. ఏ.

పందొమ్మిది వందల పదు మొదల సంవత్సరపు జనాభా లెక్కల ప్రకారము హిందూదేశముయొక్క వైశాల్యము 17 లక్షల 73 వేల చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 31 కోట్ల 5 లక్షలు. ప్రపంచ చరిత్రయొక్కయు జనసంఖ్యలో నిది యైదవ వం తని మదింపు చేయఁ బడినది. కాని, ఇది యంతయు బిటిషు ప్రభుత్వము క్రిందనే లేదు. ఇందులో గుమారు 6 లక్షల 73 వేల చదరపు మైళ్ళ విస్తీర్ణమును గుమారు 7 కోట్ల జనసంఖ్యయొక గల దేశము “నెటివ్ స్టేటుస్” అనఁ బడు స్వదేశసంస్థానముల పరిపాలన క్రింద నున్నది. హిందూదేశ మంతటియొక్కయు వైశాల్యములో మూడవ వంతుకంటె నధికముగా నున్నట్టియు మొదలపు జనసంఖ్యలో గుమారు నాల్గవ వంతు గలిగి నట్టియు ఈ ప్రదేశము హిందూదేశపు ముఖ్యభాగములలో నొకటిగా పరిగణింపబడవలె ననుట ప్రత్యక్షమే. కాని, హిందూదేశపు రాజ్యాంగమునందు గొప్ప మార్పులు కలుగవలసిన సమయ మొనర్చు మైనను, కొలది దినములలో హిందూదేశ కార్యదర్శి గారు మార్పులను ప్రచురింపఁబోవుచున్నను, ఆ పరిణామమునందు స్వదేశసంస్థానము లెట్టి యవస్థ నొందవలసినదియు ననేకు లాలోచించుచున్నట్లు గానరాదు. అవి చెందవలసిన మార్పులను నిర్ణయించుటకు ముందు వాని పూర్వచరిత్రను ప్రస్తుతింపిని పరిశీలించుట యావశ్యకము గావున, వానిని గూర్చి ఈ క్రింద నూత్నముగా వ్రాయఁబూనితిని.

పూర్వ చరిత్ర

పదు నెనిమిదవ శతాబ్ది యారంభమున మొగలాయి సామ్రాజ్యము నాశన మొందినతోడనే హిందూదేశమునందంతట ననేక రాజులు బలపడెడిరి. అదివఱకు మొగలాయి చక్రవర్తికి కప్పము కట్టుచుండిన సామంతరాజులు అప్పుడు స్వతంత్ర రాజు లైరి. మొగలాయి చక్రవర్తికి నెనిమిదులై అతని నామమున అధికారము చెలాయించుచుండిన యుద్ధాగ్రాహులును గవర్నరులను అప్పటినుండియు తమతమ భాగములయందు సంపూర్ణాధికారముతో రాజ్యము చేయఁబూనిరి. ఇటు లెటు చూచినను చిన్న చిన్న రాజ్యము లనేకము లుండెడివి. దక్షిణమున హైదరాబాదును, పశ్చిమమున మహారాష్ట్ర రాజ్యములును, ఈ త్తరమున బెడను సిక్ఖురాజ్యములును, తూర్పు మూల దామను, రాజపుత్ర స్థానమున జయపుర్ రూడే పూర్ మొదలగు సంస్థానములును అప్పుడు తయారైనవానిలోనివే. కాని, ఈ రాజ్య స్థాపనములన దేశమునందు మాత్రము కొంతి లేకుండెను. ఈ రాజ్యముల కొండొంటితో వైకమత్వము లేకుండుటయే గాక, ప్రతి భూనియందును విప్లవములును అల్లురులును తఱచుగా జరుగుచుండె

డివి. ఇవి యిట్లుండ, ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును విరోధాఖండమందలి యితరదేశవాసులును అచ్చటన్నట వర్తకస్థానముల నేగ్మణించుకొని దేశీయులతో వర్తకము చేయుచుండిరి. కొంత కాలమునఱకు వీ రెవరును రాజ్యము నాక్రమించుకొని ప్రభుత్వము చేయవలె ననెడి యుద్దేశము కలిగియొందలేదు. రాజ్యస్థాపన కవకాశము కల దనియు దానికి సాధనము దేశీయరాజ్యములయొక్క విప్లవములలోను అల్లురులలోను జోక్యము కలిగిండుకొనుటయే యనియు గ్రహించుటకు ఫ్రెంచి గవర్నరుగను డూప్లే మొదటివాఁడు. అతఁడు గవర్నరుగా నీ దేశమునకు వచ్చినప్పటినుండియు ఆ పద్ధతి యవలంబింపఁబడెను. అంతటితో అదివఱకు స్వదేశరాజ్యముల కల్లోలములందు సంబంధము కలిగిండుచునకుండ నెన్నుకొని వర్తకము చేసికొనుచుండిన యితరదేశములవారును ఆర్యసంరక్షణమున కైదను వానిలో కలువక తీరినది కాదు. 1748-వ సంవత్సరము డక్కనున కంతటికిని సుబేదారుగా నుండిన అసఫ్ జా మరణించిన పిమ్మట ఆ పవర్తికై యతని కుమారుఁ డగు నాసర్ గంగును మనుచు డగు ముజఫర్ జంగును పోరాడుచుండిరి. డక్కనులో నొక భాగముగా నుండిన కర్ణాటక రాజ్యమునందును అటులే ఛందా సాహెబునకును మహమ్మదాబాద్ కి కలహము సంభవించెను. ఫ్రెంచివారు ముజఫర్ జంగు ఛందా సాహెబుల పక్ష మూనిరి. రెండవ పక్షమువా రింగ్లీషువారి సహాయ ముచేసిరి. ఇంగ్లీషువారు వారికి సహాయము చేయుటకే గాక తమ వ్యాపారసంరక్షణమునకై కూడ వారి పక్ష మవలంబింపవలసినవైనను. ఏల యనఁగా, ఫ్రెంచివారి సహాయమున ముజఫర్ జంగు ఛందాసాహెబులు రెండువఁగుదురేని (ఇంగ్లీషువారు రెండవ పక్షమువారికి సహాయము చేయకుండినచో వారు గెలిచియుండెద రనుట నిశ్చయమే), ఫ్రెంచివారు తమ రాజ్యమును హిందూదేశమున స్థాపించుటయే కాక తక్కిన యైరోపియనులను దేశమునుండి వెడఁగొట్టియుండుదురు. ఈ దెబ్బలాటల 1760-వ సంవత్సరముతో కొంతవఱకు అంతము నొందెను. నైజాము ఫ్రెంచివారిని తన రాష్ట్రమున చేరనీయకుండుట కంగీకరించెను. మహమ్మదాబాద్ కర్ణాటక నవాబుయెను కాని, అతఁడు కంపెనీవారి యొద్ద పుచ్చుకొనిన యప్పును తీర్చికొనలేక కొన్ని జిల్లాలను వారికిచ్చివేసెను. ఫ్రెంచివారికి నైస్యసాహాయ్యమునకై నైజాము గారి వలన ఇయ్యఁబడిన యుత్తరసర్కారులను బ్రిటిషువారు నాక్రమించుకొనిరి. దీనికి కారణము లేకపోలేదు. 1767-వ సంవత్సరమున బెంగాలున కంతటికిని నవాబు గురూజిద్దాహ కంపెనీవారి వర్తకస్థాన మగు కలకత్తాను దోచుకొని, అక్కడ నుండిన యింగ్లీషువారి

కనేటలను చిన్న కొట్టులో వైదురేసి వారి సురణమునకు కారకుఁ డయ్యెను. పెన్న పట్టణమునుండి కలకత్తాకు గోవు గారొగో నున్న యుత్తరగార్లు లకు యధికారము క్రింది నుండినందుల రెండు పట్టణములకు కాపాడుకొనుట ములభముగా నుండు ననియు, వైస్రము లొక చోటినుండి రెండవ చోటికి పంపబడునపు డిరుల యాటంకము లేకుండు ననియు కంపెనీ యధికారులు లలచుటచే, వారు ఉత్తరగార్లు నాక్రమించుకొనవలసివచ్చెను. 1757-వ సంవత్సరమున మరాఠాదొలకలన బాధ కలిగినప్పుడినుండి బెంగాలు రాజ్యవిషయములం గింగ్లీషువారు సంబంధము కలుగఁజేసికొను చుండిరి. 1757-వ సంవత్సరమున స్థానీయుద్ధ మునందు మరాఠాదొలకలు నవాబుగా తీసివేసి, అతని స్థానమున ఆరని సేనలొక డగు మీర్ జాఫర్ ను పట్టాభిషిక్తునిఁ జేసిరి. మరాఠాదొలక కలిగించిన నష్టమునకై తానిచ్చెడి నని వాదనము చేసిన సీమ్సు నాథుఁ డియ్య లేక తుదకు దచ్చివారితో కలసి ఇంగ్లీషువారిని దేశమునుండి వెడలఁ గొట్టుటకు కుట్ర పన్నుటలన, మీర్ జాఫర్ కూడ పదబ్రహ్మఁ డాయెను. అరని వెనుక వచ్చిన మీర్ ఖాసీమునకు కూడ లాభము లేకపోయెను. గాఢి లెప్పటికలె నీయుండెను. కంపెనీ నౌకగుల తును మీర్ ఖాసీమునకును వైవర్యములు పెరుగుచుండెను. తుదకు మీర్ ఖాసీము పాట్నాయుడలి యింగ్లీషువారి సందఱిని వైదురేసి చంపింది దేశము నదలి బొంబే నవాబునొద్దకు పాఠిసో యెను. తిరిగి చచ్చి మీర్ జాఫరు కురి రెం డొడ్డపాటు బెంగాలునై రాజ్యము చేసి చనిపోయెను. తుదకు 1765-వ సంవత్సరమున క్లియపు కంపెనీవారి లకపున ఢిల్లీ ఛాదునాయుద్ధ లెంగాలు వీరూరు రాష్ట్రములనై “సవానీ” అధికారమును పుచ్చుకొనెను.

ఇట్లు, ఇంగ్లీషువారి దేశమున ప్రవేశించినది మొదలు పదు నెనిమిదవ శతాబ్ది మధ్యభాగమునఱకును జరిగిన కాలమును, వారి కిని స్వదేశరాజులకును గలిగిన సంబంధముల నాలొందించునపుడు, మొదటి దశ క్రింద మనము పరిగణింపవచ్చును. ఈ యుగ మారం భమున ఇంగ్లీషువారు వర్తకులుగా నున్నను, యుగాంత దగు సరికి ఇతరరాజులతో పాటు రాజులై హిందూదేశమునందలి కొన్ని భాగములను పరిపాలన చేయుచుండిరి. ఈ నడిమి కాలములో ఆర్య సంరక్షణముకొఱకు దెలియరాజుల కలహములలో సోక్రము కలుగఁ జేసికొనుచు, ఇకముందు లేకును తగు వర్తకమునకును హాని కలుగ కుండుటకై క్రమక్రమముగా అక్కడక్కడ గాజ్యము నాక్రమించుకొనుచుండిరి. అప్పటి దేశస్థిని బట్టి అది వారికి లెప్పినది కా దని వైసి నిరూపించియుంటిని. వర్తకులుగా నుండినవారు స్వదేశ రాజులతో సమాన లైన రాజు లెట్లయినదియు కూడ చూపి యుంటిని. ఇకముందు తక్కిన రాజుల సందఱిని తమ కట్టు లోకున చేసికొనికో చు-పఁ బ్రయత్నించెద.

స్వదేశరాజులకును ఇంగ్లీషువారికిని ఏమీ కాలములు దెట్టి సంబంధము లుండెడినో యాలొందించునపుడు, 1798నుండి 1805 వఱకు నుండిన వెలన్లీ గారి ప్రభుత్వకాలమున వదలివేసితిమేని, 1757-వ

సంవత్సరమునుండి 1818 వఱకును గల కాలము రెండవ దశగా కాన వచ్చును. ఈ కాలమునం గింగ్లీషువారు నా వివిధతా కార్జిందిన రాజ్యముతో సంబంధములై, టిం ప్రక్క నున్న దేశము లెంత యల్ల కల్లోలమున నున్నను, ఇంగ్లీషురాజులు తమ సాహాయ్యమును కోరినను లెమగు సానుభిగాజులుగా నుండుట కంగీకరించినను కూడ, వారితో నెట్టి సంపర్కమును కలిగించుకొన కుట శుభము పట్టిరి. వెలన్లీ గారు మాత్రమి పద్ధతి ప్రకారము నడచుకొనలేదు. వారికిర రాజులకు వైస్రసాహాయ్యము నొసరించుట కంగీకరించి వారివలన దాని కగు కష్టముల పుచ్చుకొనుట కాంగీకరించిరి. ఇది రెండు విధముల ఇంగ్లీషువారికి లాభకరంగా నుండెను. స్వదేశరాజుల క్రింద వైస్రము లున్నపు డెట్లను, వారి వైస్రము నెవరినిగాద నువయో గింతుకో యను భయముండెను. కాని, ఈ పద్ధతివలన వారి గాత్రములను కాపాడుకొనుటకు కావలసిన వైస్రమును వారికొఱకు బ్రీటిషువారే బాగవత్ పెట్టుటలన, అప్పటినుండియు ఈ భయము లేకుండెను. ఇది మొదటి లాభము. రెండవ లాభము బ్రీటిషువారి యధికారము క్రింద నున్న వైస్రము హెచ్చుటయే. పేరునకు స్వదేశరాజ్యముల సంరక్షణమునకై యుండునడిన వైస్ర మైనను, బ్రీటిషువారి యధికారము క్రింద నుండుటచే నీ వైస్రము వారి యుపయోగములకు కూడ పనికివచ్చుచుండెను. కాని, దాని కగు భిన్న మాత్రము స్వదేశపు రాజులె ధించుచుండిరి. ఈ పద్ధతి వెలన్లీగారి యధికారకాల నుగు 7 సంవత్సరములలోనే యవలంబింపఁబడెను. వారి తరువాతను 1818-వ సంవత్సరమునకు ముందును కచ్చిన ముగ్గురు గవర్నరు జనరలులను వెలన్లీ గారికంటె ముందు వచ్చినవారి పద్ధతినే యవలంబించిరి. ఈ పద్ధతికి లీవార్నరు గారు “ది పాలిసీ ఆఫ్ ది రింగు ఫెన్స్” అని నామకరణ మొసర్చిరి. “ది పాలిసీ ఆఫ్ ది రింగు ఫెన్స్” అనగా, తన రాజ్యము నుట్టును దడి కట్టుకొని దానిని దాటివెళ్లక దాని మధ్యముననే కూర్చుండిన నెటు లుండునో, అట్లే బహిష్కరపంపముతో నెట్టి సంబంధమును లేకుండ నుండుట యని యర్థము. ఈ పద్ధతి ప్రకారము ఇతరరాజులతో నే సంబంధమును లేక తమ గాజ్యముమీఁది కేవలై న దిండువెడలినప్పుడు మాత్రము యుద్ధము చేయుచువచ్చినవెడల, హిందూదేశమునందలి రాజ్యములు వానిలో నని పోట్లాడి గొప్ప రాజ్యములు చిన్నవారిని దిగిమ్రొంగు ననియు, తుద కై దాటు రాజ్యములు మాత్రము మిగులు ననియు, అప యప్పుడు పోరాడట మాని మైత్రి కలిగి నడచుకొన ననియు, ఆ కాలము వచ్చునప్పు డింగ్లీషువారి రా రాజ్యములతో స్నేహము చేయవచ్చు ననియు అప్పటి యంగ్లేషయాధికారులు నన్ను చుండిరి. తమ రాజ్య కళివృత్తి పొందవలె నని వీరు కోరలేదు. దేశము నందలి రాజ్యము లన్నిటికంటె కూడ ఇంగ్లీషువారు గొప్ప యధికారమును కలిగియుండవలె నని వీరు వాంఛింపలేదు. వీరవలంబించిన పద్ధతిని “లెట్ ఆగ్గెన్” పద్ధతి యని కూడ నందురు. “లెట్ ఆగ్గెన్” పద్ధతి యనగా, “స్వదేశరాజ్యములను వానిలో నని పోరాడనిచ్చు మన మా సోలికి పోవద్దు. వాని కర్తవ్యము వానిది. మన కర్తవ్యము మనది.”

యనుటయే. ఈ పద్ధతికి చరిత్రనుండి యనేకనిదర్శనము లియ్యవచ్చును. 1764-వ సంవత్సరము బక్సారు యుద్ధమున డౌడ్ నవాబ్ పూర్తిగా నోడిపోయినను అతని రాజ్యము నిగ్గిరిపూర్వము కలుపుకొనక తిరిగి అతని కిచ్చివేసిరి. రోహిలా యుద్ధ మనంతరము కూడ అప్పటి గవర్నరు జనరలు బక్సారు వారన్ పేష్కీంగ్సు గారు రోహిల్లండును డౌడ్ రజారు గారి కిచ్చివేసిరి. మొదటి పరటా యుద్ధమువలన బేసిన్ ఇంగ్లీషువారి వశమైనను సుధిసయమున వారు దానిని వదలుకొనిరి. నాల్గవ మైసూరు యుద్ధమున టిప్పు కుత్తుబ్ షా పూర్తిగా నోడిపోయినను, ఇంగ్లీషువారి రాజ్యమును కలుపుకొనుటకు బదులుగా కొంత భాగమును తమకు సాహాయ్య మొసరించిన వైశామునకును మహారాష్ట్రకును ఇచ్చి తక్కిన భాగమును పూర్వము మైసూరు పరిపాలించిన హిందూ రాజకుటుంబములలోనివారి కొకని కుచితముగా నిచ్చివేసిరి.

కాని, ఈ కాలమున నింగ్లీషువారు రాజ్యమును సంపాదించుకొనినను ఇతరరాజులతో సంబంధము లేకుండ కాలక్షేపము చేయుట మాత్రము వారికి సాధ్యము కాలేదు. దెంగాలులలోని ఇంగ్లీషువారి రాజ్యముపై దండెత్తుట వెలకని సాధ్యముగా నుండలేదనుట నిజమే. ఏల యనగా దెంగాలులూరికి దండెత్తువా రందఱును డౌడ్ మీదుగా వెళ్లవలయునుటచేత బ్రిటిషు రాజ్యమున ప్రవేశపక ముందు డౌడ్ నవాబుతో యుద్ధము చేసి అతని నోడింపవలయుండెను. ఆ నవాబు దండెత్తు నేమో యను భయముండటచేత అతని కధికముగా భనమును వైస్రమును తమిడెను. కావున, దెంగాలు స్థితిని బట్టి యాలోచించినచో ఈ పద్ధతి సాధ్యముగా కనబడును. కాని, చెన్నరాజధానిముక్కి స్థితి యిట్లుండలేదు. ఇతరరాజులవలన భయభుధికముగా నుండెను. ఏని కనేకకారణములు కలవు. దక్షిణదేశమును పరిపాలించుచున్న మహారాష్ట్రకును హైదరాబాదు వైశాము గారును మైసూరు సుల్తాను గారును డౌడ్ నవాబు గారివలె గాక యధికబలవంతులుగా నుండిరి. దెంగాలును డౌడ్ రాజ్యమునలే చెన్నరాజధానిపై పరరాజుల దండయాత్రల కాలంకము కల్పించు గాజ్యము లేరుయు లేకుండెను. ఇతియ గాక, శ్రైందివారు కొన్నాళ్లు వైశాము గారితోను మరి కొంత కాలము మైసూరు సుల్తాను గారితోను కుట్రలు పన్నుచు, ఇంగ్లీషువారివైకి వారిని పురికొల్పుచుండిరి. ఈ కారణములన్నిటివలనను, తమ కంటె యిష్టము లేకపోయినను, ఈ కాలమున నింగ్లీషువారికి యుద్ధములు తప్పినవి కావు. ఇదియును గాక, అప్పటి యంగ్లేషరాజకార్యము నన్నిట్లు కావ్వోన మైనవియు మాటవారికి పీటజగడములు లేనివియు స్వస్థత గల పరిపాలనలు కలవియు నగు రాజ్యములు స్థాపించబడుట కవకాశములు లేవునుటకు పంజాబును హిందూదేశపు పద్ధత్యప్రదేశములను నిదర్శనములుగా చూపవచ్చును. పంజాబు రుజుకు సింగధికారము క్రింద నెప్పుడుగ నున్నను, అతని తరువాత నెద్దనెద్ద యల్లులకు లోనై ఇరుగు పొరుగుల నున్న రాజ్యములకు కూడ మిక్కిలి యబ్బుందులు కలుగజేసెను. మధ్యహిందూదేశమునందు హిందూ దండులు నివాస మేర్పఱచుకొని ఆ దేశమునే కాక ప్రక్క నున్న బ్రిటిషు రాజ్య

మును కూడ కొల్లగొట్టుదు అంగ్లేయ వైస్రము వచ్చిన వెంటనే తిరిగి తమ స్వస్థానమునకు పోవుచుండెను. మధ్యహిందూదేశమునందలి యే రాజులును వారిని విడిచిబుట్ట ప్రయత్నము చేసెయ్యండలేదు. ఇంగ్లీషువారి రాజులతో కలిసిన గాని వారిని తమకు లోబఱచుకొనియుండిన గాని ఈ యల్లులు జరిగియుండెడివి కావు. ఇతియ గాక, మహారాష్ట్ర రాజు లండఱును కూడ పిష్టా గారి నాయకత్వము క్రింద బయలుదేరి బొంబాయి రాజధానియందలి బ్రిటిషు వైస్రమును నాశన మొందింపఁ బ్రయత్నించిరి. ఇంకొక ప్రక్క రాజపుత్రస్థానమునందలి సంస్థానాధీశు లందఱును తమ శత్రువుల వలన యనేకబాధల నొర్వలేక బ్రిటిషువారి సాహాయ్యమును కోరిరి గాని, మా కిరుదులతో నెట్టి సంబంధమును అక్కఱ లేదని ఖిష్టించిన యంగ్లేషరాజకార్యము వారికి సాహాయ్యము చేయక, వారి కృతజ్ఞతను మైత్రిని సంపాదించు సవకాశమును కోల్పోయిరి.

ఇటు లనేకవిధముల ఆ కాలపు అంగ్లేయరాజకార్యము స్వదేశ సంస్థానముల పట్ల ఆనలించించిన పద్ధతి యనందర్శనములతో నిండి యుండెను. దీనిని మొట్ట మొదట కనిపట్టినయెడల వెలస్ట్. అతడు గవర్నరు జనరలుగా నుండిన కాలమునందు దేయరాజులతో “నల్లీ డిమర్ ఆలయస్సెన్” అను సంఘటన చేసియుండెను. వానిని గుఱించి మైట్రా ప్రాయంతిని. వాని యుద్దేశము గన్పట్టెను. దీనియ ప్రభుత్వములలో చొక సాధారణమైనదిగా నుండుటకు బదులుగా, ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమును వాటిలో నెల్ల సుఖ్య మైనదిగా చేయుటకు వెలస్ట్ ప్రయత్నించెను. కాని, అట్ల మార్గము అతని తరువాతి వచ్చిన ముగ్గురు గవర్నరు జనరలులకును యుక్తమైనదిగా తోచలేదు. 1818-వ సంవత్సరము లార్వాల మాత్ర మది పూర్ణముగా నంగీకృత మయ్యెను.

1818-వ సంవత్సరమునుండి 1857-వ సంవత్సరమువఱకు ఇంగ్లీషువారిని స్వదేశ రాజ్యములకును కలిగిన సంబంధములను చరిత్రలోని మూడవ యధ్యాయముగా మనము భావించవచ్చును. ఇంతకు ముందటి దశలోని “నన్ను ముట్టరు” పద్ధతి యిప్పుడు పూర్తిగా వదలివేయబడెను. అవకాశము దొరకినతోడనే అంగ్లేయరాజకార్యము స్వదేశరాజు లందఱితోను ఒడంబడికలు వ్రాసికొనఁబొచ్చిరి. ఈ యొడంబడికలను చూచును పరిశీలించితిమని ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశ రాజులకును ఈ కాలమునందుండిన సంబంధము మొక్క నిజస్వభావము బయలుపడఁగలదు. ఈ కాలపు గవర్నరు జనరలులకు వెలస్ట్ కొంతవఱకు సూద్దగతుఁ డవట నిశ్చయమే కాని, కొన్ని విధముల ఈ కాలపు టాడంబడికలు వెలస్ట్ వ్రాయించినవాఁడంటే కూడ నింగ్లీషువారి యధికారము నెచ్చుచేసె నని చెప్పవచ్చును. వెలస్ట్ గారు అల్పారు సంస్థానముతో చేసికొనిన మొదట బడికను పేష్కీంగ్సు ప్రభువు డిడయ్యుర్రుల సంస్థానముతో చేసికొనిన యొడంబడికతో పోల్చి చూచినచేత ఈ భేదము గన్పట్టుకాగలదు. మొదటిగానిలో అల్పారు సంస్థానాధీశుడు ఇతియలతో తన కేమైన కలహము లున్నచో ఇంగ్లీషువారికి తెలియజేసిన పిమ్మట

చారిత్రాత్మకమును యుక్త మగు రీతిని పరిష్కరింపలేనియెడల తాను వారి సాహాయ్యమును కోరవచ్చు ననియు, ఇంగ్లీషువారి స్నేహితులను రెన స్నేహితులుగను వారి శత్రువులను తన శత్రువులుగను భావించవలె ననియు, సంస్థానసంరక్షణమునకు ఇంగ్లీషువారు సైన్యము నందించుటకు అందుల కిగు కట్టుల క్రింద అతడడు కొంత ధనము నియ్యవలె ననియు వ్రాయబడియుండెను. ఇతరసంస్థానములలోను విదేశములలోను అతడడు భూరిగా సంబంధమును వదలుకొనవలె నని దీనిలో నేమియు వ్రాయబడలేదు. తన క్రింద నున్న సైన్యమును సంస్థానాధిపతి పొమ్మచేయఁగూడదనియు వ్రాయబడలేదు. ఉదయభూటలో నేపాస్థింగు చేసిన యుడంబడికలో ఇతరసంస్థానములలోను విదేశములలోను సంస్థానాధిపతి ఎట్టి సంబంధమును కలిగించుకొనఁగూడదనియు, తప్పుక ఇంగ్లీషువారి రతని దేశమును కాపాడవలెననియు, అతఁ డెవరితోను కమ్యూములు తేఁగూడదనియు, ఇతరులలో నేదైన కలహము లున్నయెడల ఇంగ్లీషువారి ద్వారానే యవి పోగొట్టుకొనవలె ననియు, తక్కిన సంస్థానపరిపాలనములో ఇంగ్లీషువారికి జీతమును పుచ్చుకొనవలెననియు వ్రాయబడియుండెను. సైన్యమును సంస్థానాధిపతి లుండుకొనుటకు గూర్చి ఇక్కడ నెమరు వ్రాయబడఁబోయినను, 1857-వ సంవత్సరమునకు నుండే సంస్థానాధిపతులు బ్రిటిషువారి యనుజ్ఞ తటంక స్వరూప్యముగా సైన్యము లుంచుకొనఁగూడదని యంగీకరింపబడెను. వెలస్లీ గారు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము తక్కిన ప్రభుత్వములలో సమాన మైన దని నెఱువ్వకొనుదు, వారిని వారి యన్నిటిలోను అధికబలవంతు మైనదిగాను మొదటిదిగాను చేయఁ బ్రయత్నించిరి. 1818 నుండి 1857 వఱకు నచ్చిన గవర్నరుల నవలయు లెక్కిన రాజ్యములను ముఖ్యగమయములలో బ్రిటిషువారి యధికారము క్రిందికి తెచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి. వారిలో వారికి సంబంధములు లేకుండఁపెరిరి. వారికి సైన్యముల నుంచుకొనెడి యధికారమును విదేశములకు రాయబారుల నంపు నధికారమును తీసివైచిరి. కాని, ఇతరరాజ్యములలో వారికి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును వదలివేసిరి. ఈ పద్ధతివలన చేతమునకు చాల మేర్లు కలిగినది. క్రమక్రమముగా బెళిమునందలి రాజు లందఱును ఇంగ్లీషువారికి కప్పము కట్టుటకును సైన్యముల నుంచుకొనకుండుటకును ఇతరరాజులతో సంబంధములను వదలుకొనుటకును ఒప్పుకొనుటకులను, అప్పటినుండియు ఈ రాజులనల్ల దేశకాలి కెట్టి యభియాయును వాటిల్లలేదు. కాని, ఈ కాలమునందు స్వదేశసంస్థానముల క్రింద నున్న ప్రదేశము కొంత ఇంగ్లీషువారిచే నాక్రమించుకొనఁబడెను. డాల్హౌసీ ప్రభువు పరిపాలనకాలమున సతారాయ నాగపూరును, బొరసూలు లేకపోవుటచే, బ్రిటిషు రాజ్యములో కలుపుకొనబడెను. మరకొన్ని, బొంబే సంస్థానమునకు, తన రాజుల యరాజకీయత్వములకై తీసికొనఁబడెను. స్వదేశ రాజులతో ఇంగ్లీషువారి కాలమున వ్రాసికొని యుడంబడికల ప్రకారము, సైన్యనియాయునును ఇతర రాజులతోడి సంబంధముల విషయమునను ఈ రాజుల కధికారము తీసివేయబడినను, స్వసంస్థానపరిపాలన మందు మాత్రము వారికి సంపూర్ణ మైన స్వాతంత్ర్యము వదలివేయఁ

బడెను. కాని, ఈ రాజులు ప్రజల నమితముగ బాధపెట్టుచుండిరి. ప్రజల వీరిని ఆలోచించి ఇంగ్లీషువారి వట్టి రాజులను పదభ్రష్టుల జేసి తామారాజ్యముల పాలనము పూనుకొనుటే భావ్యముగా నుండెను. ఇది తెప్ప మరొక మార్గము లేకుండెను. ఈ పద్ధతి అనేక నిదర్శనము లియ్యవచ్చును. 1857-వ సంవత్సరమున ఇందూరు మహారాజు వారి రావు గారి మీఁద వారి ప్రజలు తిరుగఁబడి వారి భవనమునందు వారిని ముట్టడించిరి. వారు వెంటనే గవర్నరు జనరలు గారిని సాహాయ్యము పంపుమని ప్రార్థించిరి. కాని, ఆ గవర్నరు జనరలు గారు తామట్టి విషయములలో జోక్యము కలిగించుకొన మని ప్రత్యుత్తర మందిరి. అటులే 1857-వ సంవత్సరమున బహువల్సూరు సంస్థానాధిపతుడగు సాదత్ ఖానుపై ననేకులు కుట్ర పన్ని అతనిని రాజ్యమునుండి తొలగించుటకు ప్రయత్నించుచుండఁగా, అతడు బ్రిటిషువారి సాహాయ్యమును కోరెను. పంజాబు లెజిస్లేటు గవర్నరుగా నుండిన లారెన్సు అట్టి సాహాయ్యమును పంపుటయు క్త నని వ్రాయించినను గవర్నరుల నెలల లగు డాల్హౌసీ ప్రభు వందున కంగీకరింపలేదు. కాని, 1857-వ సంవత్సర మంతరిము ఈ పద్ధతి పోయెను. స్వదేశసంస్థానాధిపతులు కోరునపు డెల్ల సాహాయ్యమును పంపుటకు బ్రిటిషువారి రంగీకరించిరి. ఈ నూతనపద్ధతి ప్రకారము, 1890-వ సంవత్సరమున కాంచే నవాబు జఫర్ ఆలీ ఖాన్ సాహెబు గారు తమ పట్టణము నుండి ఆయుధసాహాయ్యము లగు మూకలచే తఱుమఁబడినపుడు వారికి బ్రిటిషు గవర్నరు వెంటు సాహాయ్య మొనర్చిరి. ఇదియే గాక, ఏ సంస్థానముయొక్కయైనను పరిపాలనము బాగుగా లేనియెడల పూర్వమునకు “ఏ మైనను సరే” యని యూరకుండి మిలి మీటీ నపుడు సంస్థానమును తమ ప్రభుత్వములో కలుపుకొనుటకు బదులుగా, 1857-వ సంవత్సరమునకు పిమ్మట అట్టి సంస్థానములను కొంత కాలమునఱకు తాము పరిపాలించి పిదప సంస్థానాధిపతుల కప్పకొప్పు వాచారమును బ్రిటిషువారి వలంబించిరి. బరోడా సంస్థానమునకు కొంత కాల మింగ్లీషువారి ప్రభుత్వము క్రింద నుండి తిరిగి ఇప్పటి మహారాజు గారి కిచ్చివేయబడెను. ఇంకొక విషయమగుడఁద ఈ కాలమునందు మార్పు గానవచ్చును. 1857-వ సంవత్సరమునకు ముందుకాలే గాక, ప్రతి సంస్థానాధిపతునకు పుట్టుల లేక పోయినను పెంచుకొనుటకును తన రాజ్యమును దత్తపుత్రుని కిచ్చి వేయుటకును అధికార మియ్యబడెను. అన్నిటికంటె బూడ వన మధికముగా గమనింపవలసిన దొకటి యున్నది. బ్రిటిషు గవర్నరు పెంజునకును స్వదేశరాజులకును ఒంపొరులపై పూర్వ ముండిన యవివాదములు పూర్తిగా నమసిపోయినవి. ఉభయములకును లాభి కారిగా నుండునట్లు అన్ని సంగతులను పరిష్కరించుకొనవలె ననెడి యుద్దేశ మెల్లడలను గానవచ్చుచున్నది. రైల్వేల విషయమునను, నల్లందురు దొంగలనముగా రెయారు చేయువారిని శిక్షించుటయందును, ఎగమతులనిదను దిగుమతులమీదను సన్నులు విధించుటలోను, దోషపట్టులను పట్టుకొనుటయందును ఒకరి కొకరు సాహాయ్యము చేసికొనుచు అందఱి కంగీకార మగునట్లు బడంబడికలను వ్రాసికొను

చున్నారు. స్వదేశరాజులు కూడ తమ కృతజ్ఞతను కనబఱచుటకై సామ్రాజ్యవత్సభమునకు “ఇంటిరియర్ సర్కిస్ టూల్స్” అనబడు సైన్యములను తమ సొంత కర్బుతో భరించుచున్నారు. ఇంతవఱకు కాలపరిస్థితులను బట్టి ఇంగ్లీషువారికిని స్వదేశసంస్థానములకును గల సంబంధము రెట్లు మారుచుచున్ననో కనబఱచుచున్నది. వాని ప్రస్తుతస్థితిని గూర్చి యింక వ్రాసెదను.

ప్రస్తుతస్థితి

ప్రస్తుతము హిందూదేశమున నున్నారు 675 స్వదేశసంస్థానములు కలవు. ఇవి బ్రిటిషు రాజ్యమునుండి తీరయింపుగా లేవు. బ్రిటిషురాజ్యవత్సభముననే యున్నవి. వీనిలో నివసించు ప్రజలు బ్రిటిషు ఇండియా ప్రజలకంటే హిందూమతాచ్యుతీయవత్సభములకు చెందినవారు. వారివలెనే హిందీ బెంగాలీ తెలుగు గుజరాతీ మొదలగు దేశభాషలను మాట్లాడుతారు. ఆచారవ్యవహారముల యందు కూడ వారికిని మనకును ఎట్టి భేదములును లేవు. ఇంతయేల? ప్రమాదవశియున పేర్కొలు ప్రభుత్వముల క్రిందికు వచ్చుట తటస్థించినను, ఇతరవిషయములన్నిటియందును వారును మనమును నొకటే. ప్రభుత్వముల సంగతి విచారించునపుడు ఈ 675 సంస్థానములు నొక్క మాదిరిగానే యున్న వని తలచుట బాపూటు. 88 శేల చదరపు మైళ్ల వైశాల్యమును 131 లక్షల జనసంఖ్యయు 6 కోట్ల యాదాయమును గల హైదరాబాదు సంస్థానము మొదలు కొని, కొన్ని చదరపు స్థలముగల వైశాల్యము గల ఓహ్లా కొండ సంస్థానముల టుండ, 100 మొదలు 150 వఱకు జనసంఖ్యయు ఏడాదికి 250 రూపాయల యాదాయమును గల బొంబాయి రాజధానియందలి బారీగడ్డలో విల్సన్ మొదలగు సంస్థానములవఱకు వెక్కిరింపగల సంస్థానములు కలవు. కొన్ని మైసూరు బరోడావలె మిగుల సస్యకలతము లగు భూములు. కొన్ని రాజప్రతస్థానమునందలి సంస్థానములవలె పట్టి యెడారులు. కొన్ని పూర్తి యైన సిపిలు క్రిమిసలు అధికారములను కలిగియుండుటయే కాక, పోలీసు డిపార్టుమెంటు నుంచుకొనుటకును పరా లాభముల స్థాపించుటకును నాణ్యములను వేసికొనుటకును కూడ కధికారములు కలిగియున్నవి. కొన్నిటి కట్టి యధికారములును లేవు. ఈ 675 సంస్థానములలోను 175 గవర్నరు జనరలు గారి యధికారము క్రిందను, తక్కిన 500 సంస్థానములును రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వముల యధికారము క్రిందను వున్నవి. ఈ సంస్థానములయొక్క హోదాయము అధికారములను బట్టిపో పరిశీలించుము. ఈ సంస్థానములను గురించి “వైట్” అను పుస్తకము వాడబడుచున్నది. బ్రిటిషు ప్రజలు వైశాము గారి ప్రజలు మైసూరు మహారాజు గారి ప్రజలు అని వేరువేరి “వెళ్ళుట కూడ వాడుక యైనది. హిందూదేశమును గురించి పార్లమెంటులో నంగీకృతమైన శాసనములలో “చక్రవర్తి గారితో నేనాపూర్వకముగ సంబంధములను కలిగియున్న రాజులను సంస్థానములను” అని వాడుటలు వాటు కలదు. ఇటీవల నెయింటు నివోలు సింగు గారయ ఇతరు

లును పత్రికలలో వ్రాయుచు ఈ సంస్థానాధీశులను గురించి “కింగ్సు అలైన్” అని వ్రాసియుండిరి. దీనిని బట్టి ఈ సంస్థానాధీశులు హోదాయందు చక్రవర్తి గారితో సమానులని యుచుకొనుట కవకాశముండు. కాని, అది చివస్థితి గాదు. స్వాస్థ్య జర్నలి మొదలగు విదేశములకు తమ రాణుబారముల పంపుటకును వారితో నెట్టి సంబంధము నుంచుకొనుటకును ఈ సంస్థానముల కధికారము లేదు. చక్రవర్తి గారే దేశముపై నైన యుద్ధము ప్రకటించినయెడల వీరు కూడ ఆదేశముతో యుద్ధము చేయుచున్నటులే భావింపబడుదురు. వర్తకవిషయములను గురించి యైనను ఇతరదేశముల యెగుంటలతో ముచ్చటించుటకు వారి కధికారము లేదు. ఇతరదేశముల విరుదులను బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారి యనుమతి లేకుండ పుచ్చుకొనరాదు. విదేశీపాదేశవాసులకు గాని అమెరికావారికి గాని బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారి నలహా పుచ్చుకొనకుండ లెక్కరింద ఉద్యోగము లియ్యకూడదు. వారిలో వారికి శిక్షలు లున్నను బ్రిటిషు గవర్న మెంటుకు తెలియజేయవలసినదే కాని, ఒండొరులతో నెట్టి యుద్ధరహస్యములను జరుపకూడదు. ఎవరి కట్టి నాథులును వారు బ్రిటిషు ద్యోగస్థలంలో “వెళ్ళుకొనవలసినదే గాని అందులును కలిసి మహాము పెట్టుకొంటున్నవను అధికారము లేదు. వీరి ప్రజలకు విదేశములయందును సుముద్రమునూడను హాని రాకుండ కాపాడుట బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారి చిధి. వారికి హాని వచ్చినయెడల ఎవరివల్ల హాని వచ్చెనో వారయొక్క గవర్న మెంటునొద్దనుండి నష్టపూర్తికై యాశ కుటకు బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారికి సూచన వచ్చు గలదు. విదేశరాజులతో బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారు హిందూదేశమును గురించి ఎట్టి యుద్ధవిషయము వ్రాసినను అవన్నియు బ్రిటిషు ఇండియా ప్రజలతో బాటు ఈ స్వదేశసంస్థానములయందు నివసించుచున్న ప్రజలకును అన్వయించును. 1873-వ సంవత్సరమున ముగ్గులు నుల్లానుతో బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారు పేరికొనిన సంధివలన బ్రిటిషు ప్రజలు అను మాట స్వదేశసంస్థానముల ప్రజలకు కూడ వర్తిండు నని తెలియజేయబడినది. దీనిని బట్టి అంతర్జాతీయసంబంధములలో ఈ సంస్థానముల కెట్టి స్థానమును లే దనియు, వీరికిని బ్రిటిషు గవర్న మెంటుకును గల సంబంధము ఇంగ్లాండునకును స్వాస్థ్యకును అమెరికాకును గల సంబంధమువంటిది కా దనియు తెలియవచ్చును. 1895 అక్ట్యు 24-వ తేదీని గవర్న మెంటు గెజటునం దిట్లు ప్రకటించబడినది: “అంతర్జాతీయవత్సభముల వారి గారకిని స్వదేశ సంస్థానాధీశులకును గల సంబంధముల కన్వయించువు. రాజీ గారి యాధికారము క్రింద వీరున్నా రనుట ప్రత్యక్షము.” 1873-వ సంవత్సరమున బరోడా సంస్థానాధీశులకు మల్లారి రావు గారు తమ యాస్థానమునందలి బ్రిటిషు ప్రతినిధిని విషము పెట్టి సంపించుటకు ప్రయత్నించినపు డా కార్యము వారు రాజీగారియెడల చూపవలసిన రాజభక్తికి విరుద్ధముగా నున్న దని వారియందు దోషస్థాపనము చేయబడినది. 1891-వ సంవత్సరమున మునిపూరు సంస్థానాధీశుల డగు మార్బంద్రసింగు తన రాష్ట్రమునుండి తఱిమిచేయబడినపుడు అతని

తప్పుడగు సేనాపతి సాహాయ్యమున అతని కుమారుడు రా బాయెను. బ్రిటిషు గవర్నమెంటు యవరాజును సంస్థానాధీశునిగా నంగీకరించినను, సేనాపతి మానిఫూరు వదలివేయవలె నని యాజ్ఞ చేసిరి కాని, అతఁ డట్లు చేయ లేదు. దానిని గుఱించి చర్య జరపుటకై ఆ సాము ఫీఫ్ కమిషనర్ గారు కొంత పరిజనముతో వెల్లివపుకు వాగదాటును చంపివేయఁబడిరి. వీవుట వీరందఱును మహారాజు గారిపై తిరుగుఁబాటు చేసినందునకును తూని జరిగించినందునకును శిక్షింపఁబడిరి. దీనిని బట్టి ఈ స్వదేశసంస్థానముల కెవరు రాజు కావలసినది యని శిష్యునించుటకును ఆ దేశపు ప్రజలు వారి రాజుపై తిరుగుఁబాటునరించునపుడును గొప్ప సేరములు చేసినపుడును వారిని శిక్షించుటకు బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారి కధికార మున్నట్లు స్పష్టపడుచున్నది.

మై వ్రాసినదానిని బట్టి ఈ సంస్థానాధీశులు “కింగ్సు అట్రైన్” అని పిలువఁబడినపుడును, వారి సంస్థానములందలి జనులను గుఱించి “వై జాము గారి ప్రజలు, బకోడా మహారాజు గారి ప్రజలు” మొదలగు వాక్యములు మన ముపయోగించినపుడును, అది మర్యాదను కలఁబఱచుటయే కాని, నిజస్థితిని బట్టి ఈ సంస్థానములు రాజ్యములుగా పరిగణింపఁబడఁగూడదని తెలియుచున్నది. కాని, మన జమీందారులకును ఈ సంస్థానాధీశులకును ఒక భేద మున్నది. అధికారములు మన జమీందారుల పేరుయే లేవు. అధికారములను బట్టి చూచిన, వారును సునవంజీవారే. చాల భూములు లుండుటవలన గొప్ప యాదాయమును మాత్రము కలిగియున్నారు. స్వదేశసంస్థానాధీశులు మాత్రమట్లు కాదు. సిపిలు క్రిమినులు అధికారములను పోలినువారి నుంచుకొనుటకును నాణెములను వేయించుకొనుటకును తపాలా డిపార్టుమెంటు నుంచుకొనుటకును వారు స్వాతంత్ర్యము కలిగియున్నారు. పరిపాలనము బాగుగా లేకుండినచో బ్రిటిషు గవర్నమెంటువారు జోక్యము కలంగఁజేసికొనుట కధికారము కలిగియున్నను, మొత్తము మీఁద ఈ విషయములలో చాల స్వాతంత్ర్య మనుభవించుచున్నారనవచ్చును. కాని, ఈ 675 సంస్థానముల కి యధికారము లన్నియు కల వని మన మనుకొనఁగూడదు. ఈ యధికారముల నొకటాకటిగాఁ దీసి పరిశీలించుము.

హిందూదేశమునందలి సంస్థానము లన్నిటిలోను స్వరింత్రముగా లేవాల డిపార్టుమెంటు కలవి మైదరాబాదు తిరువాన్కూరు కొచ్చి భూపాలూ మొదలగునవి సుమారు 20 మాత్రమే కలవు. వీనిలో కొన్నిటియందు బ్రిటిషు పోస్టాఫీసులు గూడఁ గలవు అదియును గాక, ఇ వన్నియు సొంతముగా స్థాంతుల నచ్చువేసి యుపయోగించుట లేదు. తక్కిన సంస్థానము లన్నియు బ్రిటిషు లేవాల డిపార్టుమెంటునే యుపయోగించుచున్నవి. వీనిలో మైసూరు బకోడా కాశ్మీరు బహవల్పూరు లిక్కనీరు మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడఁ గలవు.

ఇంక నాణెములను గూర్చి విచారించుము. నాణెములను వేసి కొనెడి యధికారము మొట్టమొదట ఆనేకసంస్థానముల మున్నను,

బ్రిటిషు నాణెముల నుపయోగించుటే లాభ మని తలచి వానిలో చాల సంస్థానము లా యధికారమును క్రమముగా నవలంకొనినవి. ఇప్పుడు మైదరాబాదు తిరువాన్కూరు లూంబి జయసర్కర్ మొదలగు సుమారు పది సంస్థానములు మాత్రమే తమ సొంత నాణెములను కలిగియున్నవి. వీనిలోఁ గూడ చాల సంస్థానములు ఇంక ముందు సొంతముగా నాణెములు వేయుటను మానుటకు సంసిద్ధములై యున్నవి. మైసూరు బకోడా కాశ్మీరము మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు కూడ ఈ యధికారమును వదలుకొనుట గమనింపఁదగును. సాటియాల జిండు నాథా సంస్థానములలో గొప్ప సమయములు అనఁగా రాజు గారి పట్టాభిషేకము మొదలగునవి పచ్చనపురు రెను సొంత నాణెములు వేయు నలవాటు కలదుగాని, ఈ నాణెములు వాడుకలో లేవు. చునవారు ఏదైన నగలకై కాసులు క్రొత్తిగా అమ్మవేయించుట యెట్టిదో ఈ సంస్థానము కి నాణెములను వేయుటయే నట్టిదే యని చున మనుకొనవచ్చును.

ఎక్కువ యాదాయము గల సంస్థానములలో ఆనేకములు తమ సొంత సామ్యుతో రైల్వేలను నిర్మించి వానివలన వచ్చెడి యాదాయమును తామే యనుభవించుచున్నవి. బొల్లిగా కొండే మా కా యము వచ్చు సంస్థానములు రిప్ప రెక్కిన వన్నియు పోలిను డిపార్టుమెంటులను భరించుచున్నవి, సిపిలు క్రిమినులు అధికారములను గుఱించి ఈ సంస్థానములలో ఆనేక భేదము లున్నవి. సుమారు 100 సంస్థానములు పూర్తియైన సిపిలు క్రిమినుల అధికారములను కలిగియున్నవి. మరికొన్ని పూర్తి యైన యధికారములను కలిగియున్నను, పరిగణితము విధించునప్పుడు సొంతము ప్రజలు పట్టు మెంటువారి తరపున వారిమీఁద అధిపత్యము వహించు పోలీసులు ఏను టనలుగు నుద్వీగిస్తుని యనునతి ప్రముఖావకలం. మరికొందఱు సంస్థానాధీశులకు తూని బంగటూరు మొదలగు గొప్ప సేరములను విచారించు నధికారము లేదు. ఇంక కొందఱు 7 నందన్నములకలకు పోలి విధించుట కవకాశము గలదు. కొందఱు 5 సంవత్సరములకలకు పోలియు 20 రూపాయలకలకు జరిమానాయు విధించుట కవకాశ మున్నను, 2 సంవత్సరములకలకును 50 రూపాయల జరిమానా దాటగు పోలి లన్నియు పోలికలు ఎఱచుటయొక్క యంగికారమును బడయవలెను. కొందఱుకి ఎట్టి సిపిలు క్రిమినులు అధికారములను లేవు. కాని, వారి పేరున వారి సంస్థానముల యందు వచ్చు సేనులలో చిన్నవాని విచారణ చేయుటకు చావే దారు అనఁబడు బ్రిటిషు గవర్నమెంటుచే నియమితు లగు నుద్వీగిస్తులును గొప్ప సేనులను విచారణ చేయుటకు పోలికలు ఏను టును నుందురు. ఒక్కొక్కప్పుడు ఆనేకసంస్థానములకు కలిపి ఒకే రాణేగారుండును. ఈ రాణేదారులకు పరిపాలనాధికారములు కూడ నుండును. ఈ పద్ధతి చిన్నచిన్న సంస్థానములతో నిండియున్న జొంబాయి రాజధానియందు ముఖ్యముగాఁ గాననగును. ఇట్లు సిపిలు క్రిమినులు అధికారముల విషయమై ఈ సంస్థానములలో లెక్కను మీఠినన్ని భేదములు కలవు.

లాభసమ్ములు

ఈ సంస్థానములవలన దేశమునకును ప్రజలకును లాభమానస్థులైన యను ప్రశ్నకు తూడ సలసలు జవాబియ్యవలసియున్నది. కొన్ని లాభము లున్నవని యొప్పుకొనక తగదు. దేశీయశిల్పములను దేశీయ కళలును ఈ స్వదేశసంస్థానములయందు దింకను జీవించుచున్న వనియు కొందఱు చువారాని యనుగ్రహములనభివృద్ధిలోనికికూడ వచ్చుచున్న వనియు ననుట యతిశయోక్తి కానేరదు. బ్రిటిషు ఇండియా యందు దంతటను దొరల పద్ధతి దొరల గానము దొరల చిత్రలేఖనము కొరల కట్టడములే కాని, జాతీయకళ లెవలగు గానరావు, వారి దేశపువానిని వారు ప్రేమించుట స్వాభావిక పే కావచ్చును గాని, ఈ సందున జాతీయశిల్పములు నాశన మొందుచున్న వని యొప్పు కొనక తీరదు. కాని, మైసూరు తిరువాయ్మూర్ గ్వాలియరు మొదలగు సంస్థానాధీశుల యనుగ్రహములన దేశీయశిల్పములకు కూడ పని కల్పించబడి దేశీయకళలకు నిలుచుటకు నీడ యొప్పించుచున్నది. ఇది గాక, హిందూదేశీయులు గాని కార్వ ప్రణిలు లగుటకు ఈ సంస్థానము లవకాశము లిచ్చుచున్నవి. బ్రిటిషు ఇండియా యందు గొప్ప యుద్యోగము లన్నియు నాంగ్లేయుల కే యియ్యబడుటచేత నునవారు రాజ్యాంగమునందనుభవము సంపాదించుటకు నీలు లేదు. ఇట్లు సంస్థానముల మనవారికి రాజ్యాంగముననుభవమున కవకాశము కల్పించుటయే గాక, ఆ మూలముననే భౌతికముల బుద్ధితైధవమును ప్రపంగము నకు చాటుటకును భారతీయులు స్వరాజ్యమున కర్హు లని నిరూపించుటకును తోడగుచున్నది. సరియొక లాభము తూడ ఈ సంస్థానముల వలన మనకు కలుగుచున్నది. వీనిలో బహిదా మైసూరు మొదలగు కొన్నిటిలో విద్యాభివృద్ధియు ఆర్థికాభివృద్ధియు వ్యర్థము నగుట చూచి మన దొరతనమువారిని విద్యార్థనమునకును ధనార్జనమునకును శిస్తుముగా నవకాశములు కల్పించుట డని మనము తొందరపెట్టుట సంభవించుచున్నది కాని, ఈ సంస్థానములవలన ముఖ్యముగా చిన్న సంస్థానములవలన, పెక్కునగములు కూడ కలవు. విదాఱు లట్లు యాదాయము గల చిన్న సంస్థానమును తీసికొంగము. ఆ సంస్థానాధీశుడు తన ప్రజలకు విద్య చెప్పింపవలెను. కోర్టులను స్థాపించి న్యాయాధీశులను నియమింపవలెను. పరిపాలనకై యుద్యోగస్థులను జీతము లిచ్చి పోషింపవలెను. తన సంస్థానమునందలి పల్లెలయొక్కయు పట్టణములయొక్కయు పారిశుధ్యమునకై ధనమును వెచ్చింపవలెను. ఇవియు కాక తన హోదాను గౌరవమునకును తగునట్లు సొంత ధైర్యము చేయవలసియుండును. అప్రదోషకు గవర్నరు జనరలు లను దప్పింపవలసియుండును. ఈ సందర్భములకు బోలెడు డబ్బుగను. అట్టి స్థితిలో ఆ సంస్థానముయొక్క పరిపాలనను బాగుండకపోవుట లో ఆశ్చర్యము లేదు. ఈ చిన్న సంస్థానములను పరిశీలించితిమేని, వానిలో తఱువాగా 100కి ఇద్దఱింకంటె చదువు నేర్పనవా రుండుట యరుదు. బ్రిటిషు ఇండియాలో 100కి తొమ్మిండుగురు విద్య గలచినవా రుండు రనిన వ్యత్యాసము బోధపడగలదు. చదువు మూట

య టుండనిండు. ఈ సంస్థానాధీశులకు భూమి మైన సివిలు క్రిమి నలు అధికారము లుండును. ఇవి ప్రజలను హింసించుటకును రేచు కనిపిస్తే లైసెన్సాని నిర్దోషుల మైనను శిక్షించుటకును ఎంతయు సవరాళ మిచ్చును. గొప్పగొప్ప బహిందారి స్థలములలో ఎన్ని కుట్రలు ఎంత యుచ్చిము ఎంత వైర్యము ఎన్ని నిష్పంధములు ఉండవో మన మందఱు మెఱుంగుదుము. అధికారము లేనివారివల్లనే ఇంత బాధ యుండినపుడు, అధికార మున్నవారివలన ప్రజల కెంత బాధ కలుగునో యోచింపుడు. పోనీ, యుక్తికై సంస్థానాధీశుఁ డే కేసులలోను జోక్యము కలుగఁజేసికొనఁ డనియు, అన్నియు జడ్జిలకే వదలి వేయు ననియు అనుకొనినను, ఈ జడ్జిల కరఁ డిచ్చు తీర మెంత? వారెట్టివారు? ఎంతటి విద్యాధికులు? వారివలన నిష్పక్షపాతి మైన తీర్పులు వచ్చుట కవకాశ ముండునా? ఈ విషయముల నాలోచించితిమేని, ఈ సంస్థానములవలన ప్రజల కెంత యన్యాయము జరగుట కవకాశ మున్నదియు తెలియఁగలదు. బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారు బొత్తిగా అన్యాయములు జరగునపుడు జోక్యము కలుగఁజేసికొందురే కాని, అలాటి పోలి విషయముల జోలిక పోరు. కొన్ని సంస్థానముల తీర్పులపై పోలికలు ఏజంటునకు అప్పిలు చేసికొనుట కవకాశ మున్నను, వీరి తీర్పులకును హైకోర్టు తీర్పులకును ఎంత వ్యత్యాస ముండునో స్పష్టమే గదా? ఇది గాక, ఈ సంస్థానపు ప్రజలు తమ కష్టములను గుఱించి మొఱపెట్టినచో ఆ మొఱపినుచారెవరు? మనము వారి ప్రక్కనే యున్నను, వారి కిని మనకును ఎట్టి సంబంధమునకును నీలు లేదు. బ్రిటిషు ఇండియాలో సేదో యొక మూల అన్యాయము జరిగిన, దేశ మందయు నాపేరుహిందాలపర్యంతము మాఱువ్రాగును. కాని, ఈ చిన్న సంస్థానములలో నుండు వేల సంఖ్యలు గల ప్రజలకు ప్రవాహకృపల మెక్కుడిది? అందువలన వారికి కలుగు కష్టములు ఇట్లు గట్టుకొని యుండవలసినవే కాని త్వరలో తొలగిండుట కవకాశము లేదు.

రావలసిన మార్పులు

ఈ స్వదేశసంస్థానములు హిందూదేశపు భౌగోళికాభ్యాంగతంత్రమునం దెట్టి స్థానము నలంకరించునదియు క్రింద విచారించెదను. దాని మాట య టుండ, వీనిలో నిం కేమైన మార్పులు కలుగవలెనాయని ప్రస్తావించిన, చాల కలుగవలె ననియే నా యభిప్రాయము. ఒకటొకటిగా వీనిని వివరించెద. హిందూదేశమునందంతట నొక తపాల్ సిస్ట ముండుటవలన చాల లాభము లున్నట్లు కనబడును. కొన్ని సంస్థానములకు వేటగా పోట్లు లుండుటవలన నష్టమే గాని లాభము వచ్చుట లేదు. దేశమునందంతట ఒకే తపాల్ సిస్ట ముండినయెడల, స్త్రాంపుల నచ్చువేయుటయందును ఇతరవిధములను చాల కూడివచ్చును. ఈ లాభములను గ్రహించియే మైసూరు మొదలగు సంస్థానములు తమ ప్రత్యేకత తపాల్ పద్ధతులను వదలుకొనినవి. మైసూరువారి విషయమై బ్రిటిషు గవర్న మెంటుతో వ్రాసికొనిన యొడంబడిక పరిశీలించెదగినది.

మైనూరు దొరలనమువారి యుక్తములు వారి సంస్థానమునం నొక బోటినుండి సరిగమనగ వోటి కుచితముగా నీవీకొనిపెట్టబడవలె చునువరకు మాత్రమే ముంచివోసి, తక్కిన లాభనష్టములను కర్వులను ఆదాములును అధికారములను బ్రిటిషువారి కే వదలివేసిరి. ఇటులే యన్ని సంస్థానములను వేసిని బాగుండును. దీనిలో గౌరవకర్త మేమియు లేదు. రెండవ విషయము నాదెములను వేసికొనెడి యధికారమును గుఱించి, దీని విషయమై హుడ జేశమునం దంలిటను ఒకే పద్ధతి యుండుట లాభకరము. స్వలంఠ్రముగా నాదెములను వేసికొనుట వలన చాల సంస్థానములు 1కి-వ శతాబ్ది యంతరమున చాల నష్టమునకు లోనయ్యెను. ప్రతి యేటను ఈ సంస్థానములు చాల రూపాయలకు అమ్మకముయందుకుటలన వాని విలువ తగ్గసాగెను. మొట్టమొదట బ్రిటిషు రూపాయలలో సరిసమానముగా మాత్రం యీ సంస్థానపు రూపాయలు కొన్నాళ్లకు 10 బ్రిటిషు రూపాయలకు 12, 13 సంస్థానపు రూపాయల చొప్పున మాఱుజొచ్చెను. ఇట్లు సంస్థానములకు చాల నష్టము వచ్చెను. బ్రిటిషు రూపాయలతో రూపాయల రూపాయలుగా మాఱుటకై ప్రతి యేటను ఎన్ని రూపాయలను ప్రతిసంస్థానము నమ్మజేయవలెనో నిర్ణయించుట చుక్కగము. వర్తకము బాగుగా జరుగుటకు హుడ ఇన్ని నాదెములందుట ప్రతి యధికముగా నుండును. ఒక సంస్థానపు రూపాయలును బ్రిటిషు రూపాయలును సమానముగా హులు ననుకొనెదను. అట్టి స్థితిలో ఒక వర్తకముగ బ్రిటిషు ఇండియాలో 100 రూపాయల సామగ్రి కొని ఆ సంస్థానములో 102 సంస్థానపు రూపాయల కర్వుకమ్మును. తిరిగి అతఁ డెట్లు చేరునప్పటికి సంస్థానపు రూపాయల వెల తగ్గినచో 97, 98 బ్రిటిషు రూపాయలు అసాగి లభింపవచ్చును. ఇట్టి నష్టములను ప్రమాదములను ఉన్నప్పుడు వర్తకము క్రమముగా జరుగుట యుద్ధము. ఇ వచ్చు యా నాలొంచియె మైనూరు బోదా మొదలగు గొప్ప సంస్థానములు హుడ బ్రిటిషు రూపాయలనే యుపయోగించుచున్నవి. క్రమముగా నన్ని సంస్థానములను ఆ పద్ధతి యవలంబించుటే యుక్తముగా నుండును. ఈ రెండింటికంటె హుడ ముఖ్య మైనదియు అవసర మైనదియు బహుశః కష్ట మైనదియు నగు మార్పు పోలీసు సినిలు క్రిమినలు అధికారములకు సంబంధించినవి. తక్కువ యాదాయము గల సంస్థానములకు తగిన పోలీసు వర్గము నుంచుటకును అర్హులగు జడ్జిలను నియమించుటకును అవకాశ ముండదు. 20 లక్షలైన ఆదాయ ముండిన గాని ఇవి సాధ్యము కావు. కావున, అంతికంటె తక్కువ యాదాయము గల సంస్థానముల కన్నిటికిని ఈ యధికారములను క్రమముగా తీసివేయుట యుక్తము. దీనికి రెండు ప్రతిబంధకములు కనబడునవచ్చును. 1858-వ సంవత్సరము నాటి గారి గారి ప్రకటనయందు ఈ స్వచ్ఛరాజుల యధికారములలో నెట్టి సంబంధమును కలిగించుకొన వని చేసిన వాగ్దానమున కీ మార్పు వ్యతిరేకముగా నుండు ననుట మొదటిది. కాని, పూర్వచరిత్రను బట్టి బ్రిటిషువారు వీరి కుంచిన యధికారము చాల కొంచె మనియు, విదాతొండవలకు శిక్ష నిధింపఁగల్గుటవలన వచ్చెడి యధికారమును

గౌరవమును గొంచె మనియు, ఈ సంస్థానాధీశులలో చాలమంది బ్రిలాకల్వకుల యధికారమునకు లోబడియున్నారనియు గమనించి తిమిసి, ఈ మా గృంథ వివరముగా కానరాదు. సంస్థానాధీశులు హుడ ఈ యధికారములను వదలుకొను విషయమై పట్టుదల వహింతురని యూహించ వీలు లేదు. ఏల యన్య వీనికొకట సామ్య కర్వు చేయవలసిన యవసరము లేనియెడల, తమ సొంత కర్వుకొకట చాల భవము మిగులును. సికోపి సంస్థానము నుదాహరణముగా తీసి కొనినయెడల, ఆదాయము 7 లక్షలు; రాజు గారి క్రింద కర్వుకు చున్నది ఒక లక్ష మాత్రమే. మఱిమియు కర్వులు లేనియెడలను భూము లన్నియు వారికి వదలివేసినయెడలను తమ సొంత కర్వుకై రాజు గారికి నుమాగు 5 లక్ష లుండను. అట్టి సందర్భమున వారి మామన కొప్పుకొనుటకు మిక్కిలి యవకాశ మున్నది గదా? అదియుం గాక, పై యాధికారమును ఇతరాధికారములను తీసివైచి, సివిలు క్రిమినలు అధికారములను చాల సంబంధము గానింపఁగలిగినవా రా మిగిలిన యధికారమును తీసివేయలే రనుట నన్యదగదు. ఇంతకును ప్రజల సౌఖ్యము ముఖ్యము గనుక, ప్రజల సౌఖ్యమున కవకాశము కలిగించుచును చేసినైనను చేయుట యుక్తముగా నుండును. కైప్రాయి గాని గవర్నరులు గాని ఇది యంతయు బోధపఱచి తమ యధికారప్రాబల్యమును నెమ్మదిగా నుపయోగించునెడల సంస్థానాధీశు లీ యధికారములను హుడ వదలుకొనుటకు సన్నుతింతురని నమ్మవచ్చును. వెస్ట్ లేక్ గారు చా సినట్లు, ఏడై, తమకు విరోధముగా నున్నంత కాలము దానిలో పోరాడి, దాని వలన అపాయము లే దనినతోడనే దాని సాగము పోయినచో దాని చిహ్నములను జాగ్రత్తగా కాపాడఁజూచుట ఇంగ్లీషువారి స్వభావమని గ్రహించితిమిని, ఈ చిహ్న సంస్థానముల యధికారములను తీసివేయుటకు నిజ మైన యాటంకము లే దనియు, వీ రాటంక మనుకొనునది మానసికము మాత్రమే యనియు ననవచ్చును. రెండవ యాటంకము, వీని సివిలు క్రిమినలు పోలీసు అధికారములను తీసివైచినయెడల అందు విషయమై బ్రిటిషు గవర్న మెంటున కధికవ్యయ మగు ననియు అందుల కగు భవము వచ్చు లెట్లనియు సందేహము. ఈ సంస్థానముల భూమ్యుదాయములను సంస్థానాధీశులకు వదలివేసినను ఉప్పు ఆబ్జార్వీ మొదలగు పన్నులన్ని వచ్చు నాదాయమును బ్రిటిషు గవర్న మెంటువారు తీసికొనునెడల మొత్తముమీద కర్వు తగ్గును గనుక నూతనాదాయమునకును మాత్రన వ్యయమునకును సరిపోవు నని నమ్మవచ్చును. ఇప్పటి పోలిటికల్ ఏజెంట్లకు బదులుగా అప్పుడు జిల్లా కలెక్టర్లు ధుండురు గాని యధికర్వు ముండఁబోదు. మరియు 20 లక్షలకంటె తక్కువ వచ్చు సంస్థానములన్నిటియొక్కయు మొత్తమై కాల్యమును జనసంఖ్యయు తక్కువగా వీని నన్నిటిని బట్టి చూడ, 20 లక్షలకంటె నెక్కువ యాదాయము గల 28 సంస్థానములు గాక, తక్కిన సంస్థానములనుండి వైసి చెప్పఁబడిన యధికారములు క్రమముగా తీసికొనబడుట సాధ్యమనియు యుక్తమనియు తోచును. ఎటులైనను ఇది కొంత కష్టముతో

GENERAL ALEXIEFF

జనరలు ఆలెక్సీఫ్ గారు

BOCHE OUT-IN

బోచి-ఔట్-యిన్ గారు

Mr M SHINGARIEFF

ఎమ్. షింగర్సీఫ్ గారు

GENERAL BRUSILOFF

జనరలు బ్రుసిలాఫ్ గారు

SIR W H IRVINE

సర్ డబ్లియు. హెచ్. ఇర్విన్ గారు

PRINCE LVOFF

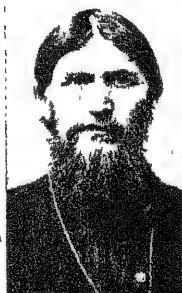
ప్రిన్సు ల్‌వోఫ్ గారు

M RADZIANCO

ఎమ్. రాడ్జియన్కో గారు

GRISHKA RASPUTIN

గ్రిష్కా రాస్‌పుటేను గారు

MINE BRESHKOFFSKY

మైన్. బ్రెష్‌కాఫ్‌స్కి గారు

H.E. MONSIEUN MARTINEAN

Mr. C A INNES, I C S.

PROF. M A CANDETH

మార్సిన్ మార్టిన్ గారు

ఐ. ఎ. ఇన్స్ గారు, ఐ. సి. ఎస్.

ప్రొఫెసరు ఎమ్. ఎ. కాండెత్తు గారు

THE ABDICATION OF NICHOLAS II

Mr J C MOLONY

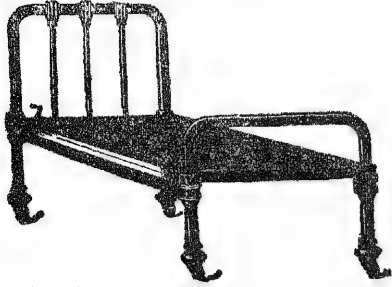
II-వ నికలస్ గారు రాజ్యపరిత్యాగము గావింపుట

జె. సి. మోలనీ గారు

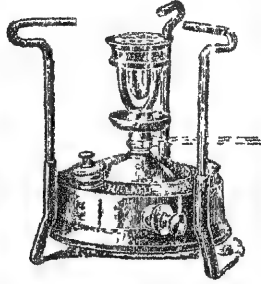
సమస్త మైన మంచములు. సీనులో తయారు చేయబడినవి.

ఇంప్రోవ్డ్ బెడ్ ఫ్రేమ్.

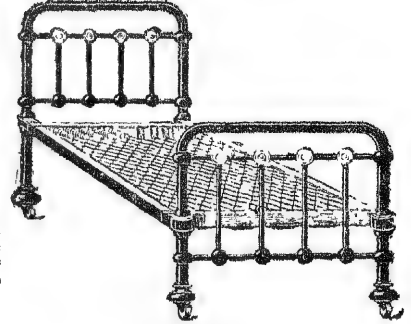
గృహమందు వాడుకొనటకు గాని, క్యాంపులో వాడుకొనటకు గాని ఉపయోగించెడు మంచి మంచము. ఇరుపట్టాలకు చెంపు అల్లికలు గల ఉక్కు వట్టయతో అనుగ్భవడినది. నైట్స్ ములు 1 అంగుళము. మలకనగ ఒక ఊనుండి మరొక గ్రామమునకు పోవుటకు పీలుగనుండునట్లు ఏభాగమున కాభాగమున కట్టివేయవచ్చును. పైజు $6\frac{1}{2}'' \times 3''$ రూ. 47-8 వోమ తెర కర్రలు రూ. 12-8. సెట్టు ప్రత్యేకముగ కొనుక్కొనవలయును.

ప్రిమస్ ప్రాపు

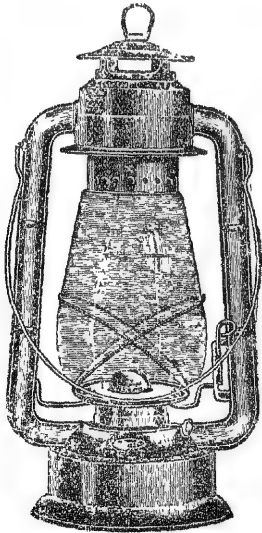
నెం 210 చుడదుటకు నీలగునది. నైభాగమును ఊడవీయనగు. క్యాంపు కు పేనట్టి 1 సైంట్. బరువు 1 $\frac{1}{2}$ పౌండు. పొడవు 7". (టాపు రెండు లేదు.) రూ. 22-8.

స్క్రీబు బెడ్ ఫ్రేమ్

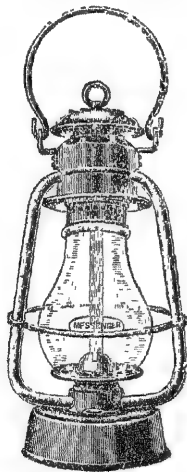
ఇల్లిడిరాటను కలిగి, ఉక్కు మెత్త కలిగిన మంచి మంచము. పైజు $6\frac{1}{2}'' \times 3\frac{1}{2}''$. రూ. 49-6. గూమ తెరకర్రలు పూ. 12-8. సెట్టు ఎక ప్రాపు.

సమస్త మైన అమెరికన్ ప్రెస్టు లాంపులు.

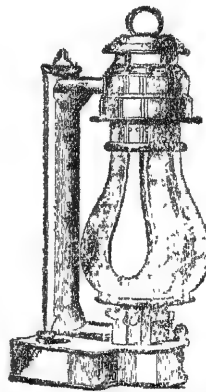
నెం. 2. దూడులు, లిజర్లు లాంపురు 1 బర్న్లతో అనుగ్భవడిననువపు చేయబడిన టిన్ను, దీపమును వెలిగించుటకు సదుపాయము యున్నది. రూ. 6.

(18a)

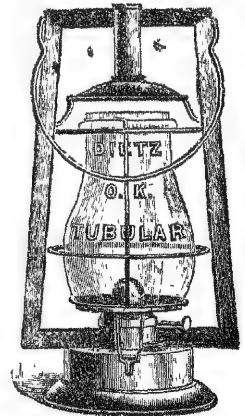

నెం. 542. కంచురంగు కల మెస్సంజర్లు హార్నికేను లాంపురు. కొను మెస్సంజరు లాంపురు, గోరు గాలిలోకూడ దీపమారిపోజాలదు. గొట్టములు కలది. (ఎక ప్రాపు) గొట్టి కంచురంగు, $\frac{3}{4}''$ దళసరినట్టి నుడిగాలిలో నైన దీపమారిపోజాలదు. లాంపురు 1-కిరూ. 11-8. పై గోబులు రూ. 1-4.

స్పన్నరు అండు కో, లిమిటెడ్, మంచరాసు.

నెం. 548. గోడకు తగిలించు కొను మెస్సంజరు లాంపురు, గోరు గాలిలోకూడ దీపమారిపోజాలదు. కంచురంగు, $\frac{3}{4}''$ దళసరినట్టి బర్న్లరు కలది. దీపమును వెలిగించు తీయకుండగనే దీపమును వెలిగించవచ్చును. రూ. 12-8.

టె. కే. డయటుజు హార్నికే లాంపురు, ప్రకాశమానమైన టిన్నుతో చేయబడినది. $\frac{3}{4}''$ దళసరినట్టి, బర్న్లరు కలవు. స్క్రీబు తీయకుండగనే దీపమును వెలిగించవచ్చును. రూ. 4.

AMRUTANJANDEPOT,

109, Frere Road, Fort, Bombay. 7, Thumbu Chetty Street, Madras.

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము అమృతశబ్ద
మాదిగలమాయమందుగాదు.
నకలు మందులవలన మోసము
గలుగును. కంచభాష చీటిని
చూచికొనినమోసముగలుగదు.
అమృతాంజనము అన్ని బాధలకు
పరిమామృతము. తలనొప్పల
మాన్యును. వాయువుపోట్ల బాపు
ను. పార్శ్వపునొప్పల బారదో
లును. పోట్ల పోగొట్టును. పన
మూలికలచే తయారుచేయబడిన
మంచిమందు. అమృతాంజనము
నకు సాటియైనమందు అమృతాం
జనమే.

అమృతాంజనము జగత్ప్రఖ్యా
తివలన దేశమునం దంతటను
అమృతములు అంజనములు వెలసి
నవి. అమృతాంజనము అన్ని నొ
ప్పలకు సిద్ధామృతము. అమృ
తాంజనము సర్వవిధ నొప్పలకు
సంజీవిని వంటిది. అమృతాంజ
నమువలనవిధములైన నొప్పలకు
శరమామృతము వంటిది.

గొప్ప గొప్పవారిచే వేసకు
వేలు యోగ్యతాపత్రములు పొం
దియున్నది.

వేసకు వేలు విక్రయము.
నెలబడ్డీ ౧-కి 0-8-0 మాత్రమే

మిడికల పెడలగొట్టును. బెణుకుల భేదించును. తేలుబాధను
తీసివేయును. దురదను తొలగించును. కీళ్ళపోట్ల పోగొట్టును.
వాపులు, గాయములు, వుండ్లు, వీని కన్నిటికి అమృతము.

ఈ మందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీరమందలి
దుష్పదార్థములను తొలగించి దేహమున కారోగ్యము
గలిగించును. నొప్పలను తీసివేయును.

అమృతాంజనమును విదేశములలో కూడ

వాడుచున్నారు.

కూడుకొనినదియు క్రమముగా జగగవలసినదియు 'నాక' దీనిని ఆడ
ర్ముగా మాత్ర ముందుకొనుట గుంబిది. ముందుకొనుటకు ముఖ్యమైన
యంతము కలదు. ఇప్పుడు కొన్ని సంస్థానముల ఇంజనరు గవర్నరు
మొంటువారి క్రిందను మరికొన్ని రాష్ట్రీయ పద్ధతుల క్రిందను
ఇంజనరులను వీని పైయధికారములతో కొంత పద్ధతి యవలంబించు
టకు వీలు కలుగవచ్చును. కావున, ఇ వన్నియు ఇండియను గవర్నరు
మొంటువారి క్రిందనే యుండవలె అది సాధ్య మగును. ఈ యభి
ప్రాయమునే "మైము అఫ్ ఇండియా" పత్రికాచేఖకు లొకరు
కనబఱచిరి.

సామ్రాజ్యసభలలో నీని స్థానము

హిందూజాత్యు భావరాజ్యాంగ తంత్రములలో ఈ సంస్థానముల
కెట్టి స్థాన మియ్యవలసివచ్చును విచారణీయము. ఈ విషయమునం
దిదివఱకు జరగిన ప్రయత్నములను గురించి ఈ సందర్భమున కొంత
చెప్పవలసియుండును. బ్రిట్టను ప్రభువు గవర్నరు జనరలుగా నున్న
పుడు తనకు సలహా యిచ్చుటకై ఈ సంస్థానాధీశులలో కొంత
మంది నొక సభగా నియమించెను. పని రోండ్ల ప్రదట మింగి
ప్రభువు మాట్ల గారికి వ్రాయుచు ఈ సంస్థానాధీశుల కొన్నిలు
నొకవారి నేర్పాటు చేయు మద్దేశమును తెలియబఱచెను. ఇది, అం
దుర గల కష్టముల వారలొంది చింతి కాబోలు రుచుకు వచుకొనెను.
ఇది దేండ్లనుండి మాత్రము సంస్థానాధీశుల సభ యొకట గూడు
చున్నది. వీని కధికారములు మాత్ర మేమియును లేదు లేదు. క్రి
ందటి యెట్టి సభలో బరోడా మహారాజు గారు బ్రిటిషిండియాకే
సంబంధించిన విషయములను లెక తాము పో ననియు, అటులే
తమ రాష్ట్రములకు మాత్ర మే సంబంధించిన విషయములలో బ్రిటి
షిండియావారు జోక్యము కలుగజేసికొనఁగూడ దనియు, హిందూ
జాతమున కంటిటికిని సంబంధించిన విషయములయందు మాత్రము
తమ యభిప్రాయములను గూడ తీర్మానవలె ననియు నుపన్యసించి
యుండిరి. ఈ యభిప్రాయములనే ఈనాడును మైసూరు శాసన
నిర్మాణసభయెదుట నుపన్యసించుచు నివాస విశ్వేంద్రవ్యాయు గారును
ఈ యెట్టి సంస్థానాధీశుల సభలో వికసన సహా గారును జెల్పి
చుచున్నందుండిరి. గవర్నరు మొంటు కూడ ఈ సంస్థానములకు సామ్రాజ్య
విషయములలో కొంత యధికార మియ్య నుద్దేశ్యములనుటకు మొన్న
ండవనందలి సామ్రాజ్యయధ్యసభకు పంపబడిన హిందూజాత్యు
శిర్దిగలు సుగ్రురిలోను సంస్థానముల పక్షమున, ఆకసర గుర
సా గారిని కూడ పంపిండ్ల నిదర్శనము. సామ్రాజ్యమునందు వీరి
కై స్థాన మియ్యవచ్చునో యొక విచారితము.

పైన్యమున ఎవరుతి నిగుతుతులపై పన్నులు, వారకని మ
కును సంబంధించిన వనులు నిశ్చయము. ఈ పన్నులవలన స్వదేశసంస్థాన
ముల వర్తకమునందును పరిశ్రమలయందును చాల మార్పులు కలుగ
వచ్చును. మైసూరు హైదరాబాదు మొదలగు సంస్థానములను తీసి
కొంటిమేని వానికిని విదేశములకును జరగు వర్తక వంతయు బ్రిటిషు

ఇండియాలోని చిన్నపట్టణముల వ్యాపకముననే వెళ్లవలసి యుండును.
వాని విదేశములకు సంపు సరకులనుగూడ చాల హెచ్చయిన వస్తును
బ్రిటిషువారు విధించు రెని వారి ఖరీదు హెచ్చి ఇంజనరీకేసు లా సర
కులు కొనుట మొనవచ్చును. అట్లు మైసూరు వర్తకులకును ఆ సామగ్రి
నిగూగుజేయువారకని చాల కష్టము కలుగవచ్చును. తిరువాన్కూరు
మొదలగు సముద్రతీరముగల దున్న సంస్థానములకును ఈ బాధ తప్పి
నది గాను. ఏల యన, వా రైనను బ్రిటిషువారుచే విధింపబడిన యెగు
నతి, గుమలి పన్నుల పట్టికే యవలంబింపవలెను కాని, ఎట్టి స్వేచ్ఛ
కును అవకాశము లేదు. ఈ పన్నులను నిష్కయించుటలో ప్రస్తుతము
ఈ సంస్థానముల కెట్టి యధికారమును లేదు. ప్రస్తుతిస్థితియందు మరి
యొక యసందర్భము కూడ కలదు. పూర్వము బ్రిటిషు గవర్నరు మొం
టువారి సంస్థానములలో వాసినిన యెడంబడికల ప్రకారము
వానికి శత్రువులనుండి యెట్టి యపాయమును రాకుండ కాపాడుట
వారి పూరీ. కాని, శత్రు రాష్ట్రాలతో వైవాళిలో యుద్ధము కలుగు
ననుకొనుండు. అప్పుడు ఆ యుద్ధము పట్టుటకు అస్త్ర లువా గంధణు
యుద్ధము చేయవలసియుండును. అప్పుటికిని ఈ సంస్థానములు ఒక్క
యనుభవనికే గాని ఒక్క రూపాయను గాని పంపక యూరకుండ
వచ్చును. వాని పట్ట యుండిన పంపనవచ్చును గాని, వాని పంపని
యడల వారు నే మనుటకును మన కధికారము లేదు. కావున, దేశ
గును కాపాడు భార సంతియు బ్రిటి షిండియాపైనే పడవ కాని,
అందువలన కలుగు నుభమున శాంతిని ఈ సంస్థానములవారు కూడ
అనుభవించురు. బ్రిటి షిండియాయును స్వదేశసంస్థానములను ఒకే
రాజ్యాంగమునం దిమునవలె వచ్చు, ఈ యసందర్భము లన్నియు తొల
గవలెను. బ్రిటి షిండియాయందలి రాష్ట్రము లన్నిటికిని ఆ యా రాష్ట్ర
విషయములలో పరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్య ముండవలెను. స్వదేశసంస్థా
నములు కూడ బ్రిటి షిండియాయందలి రాష్ట్రములవలెనే తమకు
మాత్ర మే సంబంధించిన విషయములలో నిష్పణియట్లే స్వాతంత్ర్య
సమస్యవలె వచ్చును. బ్రిటి షిండియాయందలి రాష్ట్రములవలెనే వీరు
కూడ పూర్ణాధికారములు గల ప్రజానిర్వచితసభ్యులనే కలిగియుండు
శాసనసభలను స్థాపింపవలెను. ఈ శాసనసభలను గూర్చి వీరిని నిష్కం
ధము చేయుటకు బ్రిటిషువారి కెట్టి యధికారమును లేద నెడ లేమా.
బ్రిటి షిండియాయందలి పశ్చిమ స్వాతంత్ర్య యనుభవించుచున్న
పుడు ఈ సంస్థానములందలి ప్రజలు కూడ అట్టి స్వాతంత్ర్యమునకై
సోదాడితిరుదు రని నొక వచ్చును. అనియును గాక, కొన్ని యెండ్లలో
ఎట్టి శాసనసభలను మీరు స్థాపించినా గాని మీరు సామ్రాజ్యశాసన
సభలో స్రావనిధ్య మయ్యుటకు బ్రిటి షిండియా ప్రజ లొప్పు రని
తెలియజేసినయెడల, వీరు శాసనక అట్టి శాసనసభలను నిర్మింతు రని
నవ్వించుగును.

ఇనియు గాక, హిందూజాత్యమునం దంటిటును (ఈ సంస్థాన
ప్రదేశములయందు కూడ) పోట్టు పెరిగి పు టైల్స్ కష్టమును

మిలిటరీ - ఇక్కడయు సామ్రాజ్యపు గొప్ప మెంటులనుగ ముగియఁగలను. క్రింద నుండవలెను. చానినలన కచ్చెత్తి యుగమున చుంబెయు వారికే చెందవలెను. చాని కను కచ్చెయు వాని కరింపవలెను. ఈ విషయములు సులభించి సామ్రాజ్యకాండ వారు వేయు తీర్మానములు ఈ సంస్థాన సుంతు కూడ నన్వయింపవలెను. ఇప్పటి కప్పుడు వధుతిని ముని, విడిగిడిగనాయగదలి ప్రభులు సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువారికి కొంత యి మిచ్చునలులే, ఈ సంగి స్థానములు కూడ తగు జననఖ్యయను నుల యాధిక్యతినని గు నట్లు సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమువా కర్షులైన ప్రతియొకరు కొంత ధన మిచ్చుచుండవలెను. ఇచ్చెయు నుగిరినప్పటి సామ్రాజ్యనిమయ ములలో వధిప్రాయ నిచ్చు నధికారము సంస్థానములు కూడ పొందవచ్చును. ఇవి ములముగ నిచ్చు ముగి నుట నితిక యొక్క కాదు. గొప్పగొప్ప సంస్థానాధీశులు సామ్రాజ్యనిమయ ములలో పాల్గొనుట కెంత నుమాహులుగా నుచ్చుచుయు గునిని చినయెడల, నునము వారిని మైని కొరినిని కొంతవల కిదివల జాగు నున్నందున, ఈ పద్ధతి కొలది కాలములో నవలంబింపఁబడవచ్చు నను నమృతము కలుగుచున్నది. ఎటు లైనను ఈ పద్ధతులకు వా రొప్పికొనినఁ గాని సామ్రాజ్యశాసనసభలలో ఈ సంస్థానములకు ప్రాతినిధ్య మిచ్చుకొను వలయుపడదు. దేనివలననేక కలుగు లాభ గానివలన వచ్చెత్తి నట్లముల ననుభవించుటకును సంసిద్ధులై యుండు యుచితము గదా! ఇచ్చెయు జరుగు నని భావించి ఇక రాజ్యాంగ తంత్ర మెట్లుండవలసినదియు విచారింపము.

కాననిగొల్పకొకర మొక సభయం గుంతుటకంటె చెండు సభలయం దుండుట లాభకర మని ఆట్లును మెరియఁడు మొదలగు రాజ్యాంగనే త్రిలు రెలదుచున్నారు. ఏల యనఁగా, ఒక సభ తొందరపడవచ్చును. ఆ తీర్మానమునే మరియొక సభవారు కూడ నాలొచించి అంగీకారమును దెలుపవలసియుండినయెడల అట్టి ప్రమాదముల కవకాశ ముండదు. ఈ చెండు సభలలో "అప్పర్ హౌసు" అనబడు శిష్టసభ రెలదుగా వయస్సుచేరను అనుభవముచేరను భనముచేతను శిష్ట లగువారిని కలిగియుండును. ప్రజల చేతులలో కీల్బాన్ములవలె నుండు క్రింది సభయందలి ప్రజాప్రతినిధులు ప్రజల చుట్టడి లొంగియుందురు. కాని, శిష్టసభవారు దీక్ష కాలములకు ఎన్నుకొనబడుదురు ననుక, వారు ప్రజల వోలున కంత లక్ష్యము సేయక యుక్తతాయుక్తిల నాలొచిండుటకు తగియుందురు. అదియును గాక, భాషల యందును మతములయందును ఆచారములందును ప్రభేదములందును అనేకభేదములు గల దేశముల దిట్టి చెందవ సభ, అనఁగా శిష్ట సభ మిక్కిలి యావశ్యకము. గ్రీకు బల్గేరియాలకుండు లెప్ప ప్రపంచమునందలి నాగరిక రాజ్యము లన్నిటియందును ఇట్టి శిష్ట సభలు కలవు. క్రింది సభ స్వభావ మీ క్రింది పట్టికయందువలె నుండవచ్చును:

సామ్రాజ్య ప్రజాప్రతినిధిసభ

బ్రిటీషిండియా		ప్రతినిధి సంఖ్య
చెన్నరాజధాని	...	20
బంగాళము	...	21
ఆగ్రా బెండ్ రాష్ట్రములు	...	21
బొంబాయి	...	18
బీహారు ఒరిస్సా	...	16
పంజాబ్	...	10
బర్మా	...	6
మధ్యరాష్ట్రములు బీరారు	...	6
ఆస్సాము	...	8
బ్రిటీషిండియా మొత్తము	...	116
సంస్థానములు		
హైదరాబాదు	...	6
మైసూరు	...	2
బీహారు	...	2
చెన్నరాజధానిలోని సంస్థానములు	...	2
బొంబాయి సంస్థానములు	...	2
బీహారు ఒరిస్సా సంస్థానములు	...	2
పంజాబ్ సంస్థానములు	...	2
మధ్యరాష్ట్రముల సంస్థానములు	...	1
పెంట్రలు ఇండియా ఏజెన్సీలోని సంస్థానములు	...	5
రాజపుత్రస్థానములలోని సంస్థానములు	...	5
కాశ్మీరము	...	2
సంయుక్త పరగణాలలోని సంస్థానములును బెంగాలు లోని సంస్థానములును, ఒక పర్యాయము మీద ఒక పర్యాయము వారు	...	1
సంస్థానముల ప్రతినిధుల మొత్తము	...	84
మొత్తము		
బ్రిటీషిండియా మొత్తము	...	116
సంస్థానముల మొత్తము	...	84
హిందూ దేశ చుంతటినిని మొత్తము	...	150

వైపట్టికలో, బెంగాలిస్థాన్ పశ్చిమోత్తరపరగణాలు చాల కాదు ముఖ్యము మిలిటరీ యధికారము క్రింద నుండవలసినవి గనుక, వాని కేమియు ప్రాతినిధ్య మియ్యబడలేదు. తక్కిన ప్రదేశములకు సుమారు 20 లక్షల కొక ప్రతినిధి చొప్పున ప్రాతినిధ్య మియ్యబడినది. యుక్త వని తొలచిన నచే రీనిని 10 లక్షల కొకని చొప్పున గాని 5 లక్షల కొకని చొప్పున గాని ప్రాతినిధ్య మియ్యవచ్చును. ధనవంత మగు బొంబాయియందు జనసంఖ్యను బట్టి 10 మంది ప్రతినిధులనే యియ్య నలసినను వోటర్ల సంఖ్య హెచ్చుగ నుండును గనుక 18 మంది ప్రతినిధు

నియోజకవర్గాలు. అటులే విద్యారంభమును ధనవంశమును నగు బహోదా సంస్థానమున కిద్దలు ప్రతినిధుల నిచ్చినారు. ఈ సభయందలి ప్రతినిధులందఱును ప్రజలచేతనే మధ్యవర్తిత్వము లేకుండ వెన్నుకొనబడవారు. ప్రజలసంఖ్యను బట్టి క్రింది సభకు ప్రాతినిధ్యము నిర్ణయించు నలవారు ప్రపంచమునందలి నాగరికరాజ్యము లన్నిటియందును అనలంబించఁ బడుచున్నది. మీఁది సభను అనగా క్షేత్రసభను గుఱించి కొంత కష్టమున్నది. ఇంగ్లండునందలి లార్డుస్ అనగా జమీందారుల సభవంటి సభను మనము నిర్ణయించఁబడుకొనుట యసంభవము. ఇంగ్లీషువారు కూడ లార్డుస్ సభను మార్చుటకు ప్రయత్నములు సలుపుచున్నారని ప్రస్తుతస్థితిలో ఇంగ్లీషువారి క్షేత్రసభ కట్టి యధికారమును లేదు. అందున్నను లేవట్టుగనే పరిగణింపవచ్చును. పగియు, రెండవ సభయొక్కయు ముఖ్యము మొదటి సభ తొందరపడినప్పుడు ఆ ప్రమాదమును చట్టము గనుక, ఆ సభలోనివారు క్రింది సభలోనివారికంటె నెక్కువ మనుభవమును జ్ఞానమును కలవారుగా నుండవలెను. తండ్రి తిరువాలి గొడుగు పుట్టుకవల్లనే రెండవ సభలో ప్రాతినిధ్యము సంపాదించు నెడల, అట్టి సభ యుంచిన ప్రయోజనము లేదు. ఇతర జర్మనీయందు 50 శిష్టసభలోనివారు వేర్వేలు రాబలచే నిర్వచితం లైనయెడల ను లాభము లేదు. మనకు ప్రజారాజ్యము కావలెను గాని, సంస్థానాధీశులయొక్కయు గవర్నరు జనరలుయొక్కయు సభికారమక్కఱలేదు. ఒకనీరు మహారాజు గారు మొన్న చెప్పినట్లు, ఈ క్షేత్రసభలో స్వదేశసంస్థానాధీశులు మంత్రమే యుండుటకు చిట్టి పిండియా ప్రజల లాభము. వీలయిన, ప్రతినిధులయందును వారధుపడిన మనము చేయున దేయము నుండదు. 28 కోట్ల బ్రిటిషిండియా ప్రజలు తమతో నెట్టి సంబంధమును లేనట్టియు రాజ్య రివ్యూహాదును నెఱుంగనట్టియు రెండు మూడు వందల సంస్థానాధీశుల యధికారము క్రిందికి వచ్చుట కప్పటికిని ఇచ్చగించెను. ఆ క్షేత్రసభలో బ్రిటిషిండియాకు పండ నుచితి గురు ప్రాతినిధ్యముండితరవలెను. అట్టి సభలో సంస్థానాధీశులు పండ సభ్యులుగా యందుట వారికి యవమాన గుని తలఁచెదను. వీలయిన, బారుహోదా యందు బ్రిటిషిండియాయందలి గవర్నరు లనుబడు చక్రవర్తి గారి ప్రతినిధులను పోలియుండురు. వాదప్రతివాదములలో దిగుటకు వారికి తగు జ్ఞానముండదు. ఉన్నను, వారి మర్యాద కది భంగకరముగా నుండును. ఈ యధిప్రాయమునె “స్వదేశసంస్థానముల సమస్యలు” అను పుస్తకమున మైసూరు సంస్థానవాసి యొకరు తెలియఁ జేసినట్లు వింటిని. దీనిని బట్టి సంస్థానములకును బ్రిటిషు ఇండియాకును ఉచిత మగు ప్రాతినిధ్యము శిష్టసభలో నుండవలె ననియు సంస్థానాధీశులు గాని వారిచే నిర్వచించఁబడినవారు గాని యందులో సభ్యులుగా నుండఁగూడ దనియు నిర్ధారణ యైనది. కాని, ఈ ప్రాతినిధ్య మెట్లుండవలసినదియు, అనగా ఏ ప్రదేశమున కెందఱు ప్రతినిధులుండవలసినదియు నిర్ణయింపవలసియున్నది. ఆ మెఠికాయందుకు కనడా దక్షిణాఫ్రికా ఆస్ట్రేలియా స్థానములయందును ఉన్నట్లు అన్ని భాగములకును సమానప్రాతినిధ్య మంగీకరించుటకు హిందూదేశమున వీలు

లేదు. ఆ దేశములలో ఒక భాగమునకును మరొక భాగమునకును జనసంఖ్యరచనందు గాని ధనమునందు గాని అధికవ్యత్యాసము లేదు. అందువలన అన్ని భాగములకును సమానప్రాతినిధ్య మిచ్చుటకు వారికి వీలుపడినది. కాని, హిందూదేశమునం దా పద్ధతి యవలంబించిన యెడల, కలెక్షుల 24 సంఖ్య గల నవనగరు సంస్థానమునకు 4 కోట్ల 50 లక్షల జనసంఖ్య గల చెంగాల్వారును సమానప్రాతినిధ్య మియ్యవలసివచ్చును. ఇలికంటే నందరిట్లు ముంద నేగదు. ఈ విషయమున మనము బర్మను రాజ్యరంగలెత్తిమును చూచి నేర్వకొనవలసియు న్నుది. జర్మనీలోని క్షేత్రసభయందు ప్రజ్యుకు 17 గురు ప్రతినిధులు కలరు. కొన్ని భాగములకు ఒకే ప్రతినిధి కలఁడు. మనము కూడ నటులే యసమానప్రాతినిధ్యమును వేర్వేలు భాగముల కియ్యవచ్చును. కాని, అట్టిచట్టంలో వేర్వేలు భాగముల ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమును దృష్టియందుంచుకొనుటయే గాక, జనసంఖ్యను బట్టి వచ్చెడి యసమానతను వీలైనంతవఱకు తగ్గించుటకును ప్రయత్నింపవలెను. అనగా, నవనగరు సంస్థానమున కొక ప్రతినిధి నిచ్చిపేసి, 4 కోట్ల జనసంఖ్య గల చెన్నరాజధానికి కలెక్షుల కొక ప్రతినిధి చొప్పున లెక్కచూచిన 183 మంది ప్రతినిధుల నియ్యవలసివచ్చినను, అట్లు చేయుటకు బదులుగా ఏ డెనయంద్రు ప్రతినిధులను మార్చేయియ్యవచ్చును. ఈ పద్ధతి ప్రకారము క్షేత్రసభయందు ప్రాతినిధ్య మెట్లుండవలసినదియు, నిర్ణయించి క్రింది పట్టికలో కనబఱచియున్నాను:

సామ్రాజ్యశిష్టసభ

ప్రదేశము	ప్రతినిధుల సంఖ్య
చెన్నరాజధాని	...
బెంగాలు	...
బొంబాయి	...
ఆగ్రా బొంబాయి రాష్ట్రములు	...
బర్మా	...
బీహారు బెరిస్సా	...
పంజాబు	...
వచ్చగూర్జులు బీగాలు	...
అస్సాము	...
బ్రిటిషిండియా మొత్తము	...
సంస్థానములు	
హైదరాబాదు	...
మైసూరు	...
బహోదా	...
కాశ్మీరము తిరువాంగూరు గ్వాలియరు ఇందూరు జయపూర్ జాఫ్ పూరు పాటియాల, ఒక్కొక్క సంస్థానమున కద్దఱు ప్రతినిధుల చొప్పున	...

14

సాత్త్వికనిరోధము

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, బి.ఏ., బి.ఎల్., ఎల్.టి.

మన రాజకీయాందోళనమగు సాత్త్వికనిరోధమును సది నిబంధనానుకూలాయధములలో ప్రధానమైన దని గాంధీ గారు దక్షిణాస్త్రికాలో జనిపగలిగిన చర్యలవలన మనవారు గ్రహింపగలిగిరి. కాని, పెక్కువేల సంవత్సరములనుండి మన దేశీయులు బలవంతుల శార్వర్యమును బాపుటకు ఏనిని జయప్రదముగ నుపయోగించుచుండినట్లు మన పురాణములు మొదలగు పూర్వచరిత్రలవలన స్పష్టపడుచున్నది.

శరీరబలముకంటె ఆత్మబలము పెక్కు ముఖ్యమైనది. రాజకీయబాధలను గాని మరయే యితరబాధలను గాని తొలగించుకొనఁదలఁచినపుడు జనులు తమ యాత్మబలమునే సదా యుపయోగించుచున్నయెడల, ఇప్పటి యనవసరపు కష్టములకు మనము లోనుగాకుండియుండుము. ఒకానొకప్పుడు బలము నుపయోగించుటవలన జయప్రద మగు ఫలములు త్వరలో కనిపింపకపోయినను బాధ లేదు. పరిపాలకులకుఁ గాని ఇతరప్రజలకుఁ గాని ఏ విధమైన హాని కలుగఁజేసినవారము కాము. మనమే యిడుమల సెందుదుము. దీనిలో అపజయ మనునది లేనే లేదు. దీని నుపయోగించిన కొలఁది మనుజులు మరింత ధైర్యవంతులై క్రమక్రమముగ తాను స్వార్థత్యాగము ర్తి యగుచుండును. న్యాయముకొఱకు ఈ శక్తిని ప్రయోగించునపుడు దీనిని శరీరబల మెంత గాఢముగ నెదుర్కొన్నను తుదకు సత్యము జయించితీరును. ఈ యాత్మబలము నుపయోగించువారు అనకకష్టములకు సాత్రై నప్పటికిని ఆ కష్టములే వారికి అనందజనకము లగుచుండును. కాబట్టి, ఈ యాయుధము నుపయోగించువారు ధనదారపుత్రాదులను లక్ష్యము చేయక మిక్కిలి ధైర్యవంతులుగ నుండవలెను. విరు తమ శరీరబలము నుపయోగించి, ఇతరుల నెన్నటికిని ఎంత మాత్రమును బాధ నొందింపఁగూడదు; 'అహింసా సర్వ మా ధర్మ' యను సతివాక్యమును చుఱువఁగూడదు.

తన శరీరముకంటె తన యాత్మ వేఱుగా నున్నదని గ్రహించినవాడే ఈ శక్తి నుపయోగింపఁగలడు.

తన ప్రభువుల మాజ్ఞలు న్యాయ మైనవి కావని తాను త్రికరణశుద్ధిగ నమ్మునపుడు వాని నుల్లంఘించుటలో తన ప్రాణము నైనను గోల్పోవుటకు సంసిద్ధుఁడుగా నుండవలెను. ఇట్టివాడు తన శత్రువులను కూడ ప్రేమింపఁగలడు. ఒక రక్తపు బాటయిన పడకుండ, ప్రయోక్తలను లక్ష్యభూతులను కూడ తరింపఁజేయఁగల మహాద్భుతశక్తి ఈ యాత్మశక్తియే యని చెప్పక తీరదు. ఇది అనేక ధారలు గల వాడియైన కత్తి. దీని ప్రయోగమునలనఁ గలుగు ఫలములు బహుదూరము వ్యాపింపఁగలవు. ఈ కత్తి త్రుప్త పట్టను. దీని నెవరును దొంగిలించలేరు. ఈ కత్తి నుపయోగించువారిలో ఎంత పోటీ యేర్పడినను, వారికి అలసట యను నది యుండనే యుండదు. ఈ కత్తికి బల లేదు. దీనిని బలవంతముగ ఎవరును లాఁగుకొని పోలేరు.

రాజకీయసంస్కరణములు కావలె ననువారు స్వార్థత్యాగములై యుండవలెను. వీరు ఏ విధమైన శార్వర్యము నుపయోగింపక తామే కష్టముల ననుభవించుటకు సిద్ధముగ నుండవలెను. అసూయను తమ ప్రేమ చేత జయింపవలెను. మోటు బలమైన శరీరబలమును తమ యాత్మశక్తిచేత జయింపవలెను. మహమ్మదాత్రులైన రాబలయందలి భక్తి దైవభక్తికి లోఁబడవలెను. మానవసర్వరాణముకంటె దైవసర్వరాణము వేఱుగా నున్నదని తన మనస్సాక్షి గట్టిగ బోధించుటచేత, మొదటి దానికీ తాను లోఁబడనపుడు, ఒకవేళ తన యభిప్రాయము పొరబాటుచున్నను, తానే బాధలను పొందును గాని ఇతరులకు ఎట్టి కష్టములను కలుగఁజయఁదు. తా నెట్టి బాధలను పొందుచున్నను, రాజ్యాంగసర్వరాణము యధాప్రకారము నెమ్మదిగా దానియంతట నది సాగిసోపుచుండును. ఒకవేళ తన యభిప్రాయమే న్యాయ మైన దైనయెడల, పరిపాలకులు ఏర్పఱచిన శిక్షలకు మిక్కిలి సంతోషములతో తాను లోఁబడి భవిష్యత్ఫలములను కాలమునకును బహుజనాభిప్రాయమునకును వదలివేయుచుండును.

ఈ యాత్మశక్తి నుపయోగించుటకు ప్రతివాఁడును

తగఁడు. గాంధీ తిలకు మహారాజుల వంటివారు అరుదుగ నున్నారు. ఈ యభ్యాసములో శిక్షితులై యున్న గాని నిర్భయత్య మలవడదు. మనము పిఱికిపందల మగుట ఇతరులను హింసించుటకు శక్తి చాలనివార మగుటవలన కాదు, చచ్చుటకు ధైర్యము లేకపోవుటవలననే. పాశ్చాత్యదేశములలోనైనా, మన యిండియా దేశములో కొందఱు అరాజకులు బయలుదేరి తమ దేశమునకు హని కలిగించుచున్నారని దురభిప్రాయపడి ఇతరులను హత్య కావించుచుండిరి. వీరు సమదేశములో దేశసేవ చేయుచున్నా మనెడి దుర్బ్రహ్మ కలిగి ఇట్టి దుష్టకార్యములను చేయుచున్నారు. కాని, వీనివలన ఎట్టి ప్రయోజనమును లేదు సరి కదా, వీరు తమ దేశమును మరింత కష్టముల పాలు చేయుదురు. ఇట్టివారు నిస్సందేహముగ పిఱికిపంద లని చెప్పవచ్చును. తమ కడుపులో నున్నదానిని వెలికి గ్రక్కలేక, జైలునకు పోవుటకు సిద్ధముగా నుండఁజాలక రహస్యముగ నిరపరాధులను నిష్కారణముగ చంపి పీల్చెనయెడల తప్పించుకొని పాఠిపోవుటకు ప్రయత్నించువానిని ధీరు లని యెట్లనఁగలము? ఇట్టి హంతకులు స్వరాజ్యపరిపాలనమును మాత్రము సాగనిచ్చెదరా? వీరు తమ దేశమునకుఁ గాని తోడి మానవులకుఁ గాని తుదకు తమ యెహికాముష్టికి నుభములకుఁ గాని యెట్లు తోడ్పడఁజాలుదురు?

ఈ సాత్త్వికనిరోధమునే సత్యాగ్రహ మని గాంధీగారు గుజరాత్ ప్రభాషలో వాడుచున్నారు. ఇది మత సంబంధ మైన యాయుధము. మతమందు సమృక్ముగలవారే గీనిని తెలిపితోను ధైర్యముతోను ఉపయోగింపఁగలరు. ప్రహ్లాదుడు అగబరిష్టుడు మీరాబాయి మొదలగువారు సాత్త్వికనిరోధకులే. పాశ్చాత్యులు తమ భుజశక్తిచేత స్వరాజ్యమును సంపాదించుకొనఁగలిగిరి. దానిచేతనే, వారి స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము కలుగవచ్చును. మన యిండియా దేశమువారు తమ యాత్మ బలముచేతనే దానిని సంపాదించుకొనవలసియున్నది. ఎట్టి కృషియు లేక ఉచితముగా ఈయఁబడిన స్వరాజ్యము స్వరాజ్యమే కాదు. దాని నెప్పుడు నిలుపుకొనఁజాలము. ప్రజలు తమ శక్తిని తాము తెలిసికొనఁజాలనపుడు వారిలో నిజ మైన యుద్బోధ కలుగనే కలుగదు.

సాత్త్వికనిరోధి తన పరిపాలకులకు ఎట్టి లొండరను కలిగింపఁడు. అవిగేయుఁడుగ నెప్పుడు కనబడఁడు. చాలకులు తప్పులు చేయుచున్నారని తాను నమ్మినపుడు,

వారి యకార్యకరణములను బహిరంగముగ నిర్భయముగ విమర్శించును. శిక్షాస్పృతులకు వ్యతిరేకముగ నడచినాఁ డని పాలకులు విధించు శిక్షలను సంతోషముతో అనుభవించును. రాజులకు భయపడ తన విధాయకకృత్యములను విడువఁడు. సహింపఁదగిన కష్టములకు సర్కారువారికి పిటిషనులు పెట్టుకొనవచ్చును గాని, సహింపఁగూడనివానిని శౌలఁగించుటకు సాత్త్విక నిరోధముకంటె మేలైన యాయుధము లేదు. దీనిక రాజాధిరాజులు కూడ తప్పుక లొంగిపోవుదురు.

ఈ సాత్త్వికనిరోధాయుధము బలహీనుల కేర్పడిన దని తృణీకారముగ కొందఱు అనెదరు. యుద్ధరంగమునందు పైనికునకంటె ఈ సాత్త్వికనిరోధి యెక్కువ ధైర్యవంతుఁడుగా నుండవలెను. మొదట వానిది తాత్కాలికముగ కలుగఁజేసికొన్న శౌర్యము. ఈతనిది యావజ్జీవము పెంచి పోషింప వృద్ధి యగుచుండు శౌర్యము. నిజము మాట్లాడిన రాజద్రోహదోష మైనను, నిజమునే ధైర్యముగ పలికి శిక్ష కొందుటకు సిద్ధపడినవాఁడే నిజ మైన సాత్త్వికనిరోధి. ఇట్టివానితో పెక్కువేలమంది కారాగ్రహమునకు పోవుటకు సిద్ధముగా నుండురు.

ఈ సాత్త్వికనిరోధము ఒకే సమయమందు ఒకే స్థలమందు పెక్కుమంది కిలసి చేయవలసియుండుననియు, సర్కారువ్యోగములను ఒకేసారి మానుపేయుట వన్నుల సందఱు ఒకేసారి విరూఢించుట చరుగవలెననియు, ఇట్టి యైక్యత్యము మన దేశములో రాజుల దినియు, కాబట్టి సాత్త్వికనిరోధాయుధమువలన రాజకీయసంస్కరణములు కలుగను తీవ్రస్థితి దినియు కొందఱు యభిప్రాయము. వీరు సాత్త్వికనిరోధతత్త్వమును సరిగా గ్రహింపలేదు. సర్కారువారిమీఁద ఒక్కసారిగ కొంతమంది ప్రజలు కుట్రచేసి కత్తి కట్టవలసియుండు ననుట తిట్లు. పాలకులమీఁద ఏ విధమైన యనూయ గాని మన కుండఁగూడదు. ఎవరు తనతో చేరినను చేరకపోయినను తన విప్లవకార్యమును తాను చేయుచు, సర్కారువారు విధించు శిక్షలను ధైర్యముతో ననుభవించుటకు సిద్ధముగా నున్న వ్యక్తియే సాత్త్వికనిరోధి. తనతో పెక్కుమంది చేరినయెడల తనకు శిక్ష తప్పు నేమో యని యెదురుదూచుచుండువాఁడు ఈ సాధనము నుపయోగించుటకు తగఁడు.

ఆంధ్ర కవుల య పరాధములు

శతావధానులు రామ కృష్ణ కవులు

ఆంధ్రలోకోపకాపము నాచరింప

భారతమును నన్నయభట్టు తెలుగుఁ
జేయుచున్నాఁడు గదియె; బడాయి గాక
తొలుత సంస్కృతపద్య మెందులకుఁ జెప్పుడి!

క. నారాయణభట్టారకుఁ

గూరమి సహపానిఁ జేరుకొని లొంగెడన్
నేరిచిన నన్నపార్థుఁడు
వీటిఁడి గా కేమి? తొలుఁడు విద్యాగురునిన్.

ఉ. వీర్యము సర్వముం దెదురుక్రేటుగ దక్కిన మాణి నాలుగో
మిర్యములట్టి పద్యముల సేల్మినె పోలుపనా నన్నయ
చార్మని భారతంబు పని నైఁపక నన్నయ చేసినట్టి దు
ష్కార్యము దీరగౌరవముఁ గాల్పదె? నిక్కరు యేని యొక్కెడన్.

శే. సరసకవిరాజు మంత్రి భాస్కరునికన్న
నెక్కు డగువాడే నని కదా యెట్లెగ్గడ
ముఁలఁ చెరిగింపఁ బూనె రాఘవంబులు
గుఱుఁ జేరుచు లేకుండ నూరక చెడ.

శే. పాచుఁడువోలెఁ డక్కనసోమయాని
కొలుచి యాంధ్రీకరింపక విడిచినట్టి
భారతమున (నే) లెట్లెట్టి కాని
యెట్లెగ్గడ బంధాఁ మెవ చెలాగరు?

క. మన యెట్లని పొరివంశముఁ
దెనిగించినవాఁడు మంచిదే నాచర
మన యుత్తరహరివంశముఁ
గనఁడి! శుని యెంత చక్కగా నున్నదియో.

శే. అచ్చతెనుఁగు పదంబుల నిచ్చకొలఁది
చ్చి తలతిక్క యస్వయములను పెట్టి
గుఱచేసెను నన్నయభట్టు దారి
యుభయకవిమిత్రులమ్! త్రిక్కయెట్లు గారు.

శే. తనకు సంస్కృతభాషలోఁ దగిన శక్తి
లేమి మొఱుగఁగఁ దిక్కనసోమపీథి
యట్టె బిగఁబట్టి యొక శ్లోక నల్లఁ గాక
యుభయకవిమిత్రులద మే ప్రభు సైసంగ?

క. తన మాట తనకే తెలియక

చని యొక సాలీని వాక్యసందర్భంబున్
నిని యగ్ధ మెఱింగిన తి

1 కన్న పాండిత్యంబు వేఱ యనుగఁగనేలా?

9

క. కొచ్చున కొమరుని కయితకుఁ

గుమ్మరి గురవయ్య లేఖకుండఁట! యిది లఘు
ల్లం బారాశర్యున కొక

2 కొమ్ము గలుగఁ నేల్పు వ్రాయఁ గురింపలాగో?

10

తే. గురుకులస్థిష్ఠుఁ డెయి విద్యుఁ గఱవలోక
సహజపాండిత్యుఁడ నటించు సంబరపడు
పోతనామాత్యు నే రాజు పూజ నేయు?
దేవరల దయ్యములను గర్తంప కేమి?

11

క. ఏ కాలరుందుఁ గానీ

వ్యాకరణాదులఁ బ్రశస్తి కడసిన కవులం
శేకొండ్రు నృపులు; కొండ్రె య
వాకు లిని చవాకు లిన్ని వలి కనువారిన్?

4

12

అ. పొడి కవిత్వ నుల్లు పోతరాజున పెండు
వేఁగు పిలిచి గౌరవింపరామి
హరికుఁ డయి లేచి యననీశ్వరులఁ గిట్టె
నక్క ద్రాక్షపండ్ల నానుడి గలి.

5

18

తే. రావు సర్వజ్ఞ సింహభూగంధులతోడ
బావ శ్రీనాథకవిసార్వభౌముఁ డేమె
చెప్పి తల్మగుణాపాత్రుఁ జేయు పదవ
భోగినీదండకము నాడె పోతరాజు.

6

14

ఉ. డొరును జేసు లేక పశియున్న తఱిన్ పడి గట్టుకొన్నటుల్
నెగుము లాదుఁడుండెద రనేకులు, లభ్యము గాఁగ నెట్టి క
కూఱితి లేని సిద్ధపడి కొంచెవుఁ గార్యము లాచరింతు, రి
తీరు ప్రపంచమందుఁ గలదే; మన పోతన నెన్న నేటికిన్?

7

15

శే. ఆంధ్రకవిచక్రవర్తుల కిందఱకును

నీ పలుకు చాలు మేలుబంతి యగుఁగాక!
తెలుఁగు సేతయె కా? స్వర్గంత్రించి నీవు
చేసినది యేది? శ్రీనాథ! చెప్పుకొఁగ.

8

16

16. పుష్పవల్లు పెట్టి మంజుద్విపదఁ బ
 ల్లుటినీరఁబెట్ట వాఁ డెవఁచితి
 దగి ప్పింబ్రతాప్య గని గోల మెప్పుకొ
 నంగవరెనా ? కమలవాసవ! !

17. తే. ఎఱచిఁ దినవార తెనియు నెమ్మ మెదతుఁ
 గట్టుకొలకు రేళి శ్రీవాక్యమవనీద్యు !
 సానిరూఁతుల తగుల మీ కానుసతును
 బలికితిని నీ స్వభావము బయలుగాను !

18. శే. టంకములఁ దీగ్ధ మాడి కదాని గిన్నె
 లందు భోజన మొనరించి యందలంబు
 తెగ్గి తిరిగిన గొప్ప కవీశ్వరుండె
 యాను శ్రీవాక్యఁడు, గుఱాఁపుల డెగునా ? ఇందా ?

19. శే. ప్రియమాలిక వేఁ దాళవత్త పుష్ప
 కాటపుల నర్థపుండెనువాట్లు గొట్టి
 పొంగుటెడు నని తుకనిని గొనర ట్టి
 పెద్దన యొనటపట్టి లెప్పనము ననియ.

20. శే. నూన కథాధానముఁ నొఱలాడి
 కర ప్రవాహు గోపుల గొల్లకొట్టి
 గుఱుగిల్గి బొప్పి కద్దన గడిగె
 నాంధ్రుఁడతఁ డామనం దన్న గిరను.

21. ఆ. ముఁచుట్ర మందుకొని రాఁజ నెద్ద
 పల్లం పన లఁబట్టె యెట్లె
 నడిగినట్టు లగ్నహంగిలు బిజె ముక్క
 తిమ్మనాఁత్యకంఠే ట్టెఁ గెనెనె !

22. శే. అనతి నంతఃపురమునకు నునకులందు
 నెడమఁగును పుట్టి ముద్దు గొల్పెదా మగలను
 బారిజాతాపహరణంబుఁ బెట్టి చూన్చి
 నట్టి తిమ్మన ఋణము రా జెట్లు సీను ?

23. శే. కృష్ణరామిండు వేసిన కిష్టాచిట్టి
 కాక్యమందలి భామలు శ్రావ్యుని యగు ;
 నెన్ని యాద్య పరిచిన నెఱుకపడని
 వట్టి పానానాక మెవ్వండు సదువు ?

17. తే. శ్లేషశాస్త్రంబుఁ శేష నిశేషయతఁబుఁ
 గనిన పింగళ మగలన గడుసువాఁడె
 కాని, శుభమ ద్దని య శేష ? గానడంబుఁ
 డెబుఁగఁ శేషినవాఁడె డైనితని పగి.

18. తే. కళాధోరణి కల్పనాగౌరవంబు
 శబ్దస్పృహమును లేస్స నంబరంబె;
 బోగఁపుఁబడంతుం కలాపూర్ణకథకు
 నెత్తిన ప్రధాననాయక ? రెంత తప్ప !

19. తే. లగని గర్వంబునఁజేసి రన్నుఁ దానె
 పొగడకొనవాఁ డటందుఁ జెప్పదుఁగాక,
 నాలి పలుకులు రావు తెనాలిరాసు
 కృష్ణకళ నోట బంగారు గిలకడిట.

20. శే. ఒకఁడు స్వప్న ప్రకారము నుగ్గడింప
 నెల్లవాగలకుఁ గలరె నెల్లవాన్
 నవ్వును నను కెలంపు లే యవ్వరని
 పేగుకొన శేషికి నట్టి మీద కవులు ?

21. శే. దేవశాస్త్రార్థసంబాస లోకనగ
 రాజ్యార్థములు కనానన యంత
 ప్రొక్క విడిచిన పుంతిరేఁ గమ్మనాలి
 కళనముం జెప్పనిగ ప్రశ్నానిగలరు.

22. క. గానటమీనట వేలంపు
 బాసం బియించి నాంధ్ర భాషాగ్రంథా
 భాషము తేకము తెలుఁగులఁ
 వేసెద నుచుచుండ్ర బాగులు పి నెఱుంగరావో ?

23. శ. పూర్వకసిగాజులకు నిది భూషణంబా
 దూషణ మొ యనుకొనుఁడు మీ వోచివట్లు ;
 నన్నయారుల పట్ల మాకన్నె గొర్తి
 గలుగువాగులు లేను జగముగ్గఁదను.

24. శ. మద్రనగ రాంధ్ర విద్యోప్యహఃపత్త
 చాత్మ విద్యుత్ క్రియాలభిగత్తు భువి
 పోగుపరుదాళిరామలు రామకృష్ణ
 గంఘరలు పెగళురయనకజగురులు.

ఉ. తెక్కలు కట్టుకొన్న గతి రిప్పున నేగుగు వంచు కాలహా!
 ఎక్కవి న్రాసెనొక్క ? భరియింపఁగరాని వియోగబాధ వాఁ
 డొక్క నిమేషమున్ బహసియుండఁడు, నిక్కమా ; కాకయున్నచో,
 ఇక్కరశిన్ రచించునట యెంతటి జ్ఞానవిహీనుఁడనియున్ ? — కా, గా, రా,

1-వ సం. మే నెల 1-వ తేదీ

సంవత్సరాది సంచిక

Mr. AUSTIN CHAMBERLAIN

SIR JOHN FORREST

Mr. ROBERT ROGERS

ఆస్టిన్ ఛాంబర్లేన్ గారు

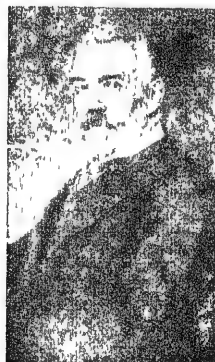
సర్ జాన్ ఫారెస్టు గారు

రాబర్టు రోజర్స్ గారు

Mr. W F MASSEY

Dr BETHMAN HALLWEG

HON ROBERT LANSING

వి.ఎఫ్. మాసీ గారు

డాక్టరు బెత్మన్ హాల్వెగ్ గారు

గౌ. రాబర్టు లాన్సింగు గారు

HON JOSEPHUN DANIELS

HON. NEUTON D BAKER

HON JAMES W. GERAUD

గౌ. జోసెఫున్ డానియల్సు గారు

గౌ. న్యూటన్ డి. బేకరు గారు

గౌ. జేమ్సు వల్లియం జిరార్డు గారు

KING ALEXANDER OF GREECE

గ్రీసు దేశపు రాజు అలెగ్జాండరు గారు

THE GREEK ROYAL FAMILY

గ్రీసు దేశపు రాజుల బంధువులు

JOAN D'ARC AT RHEIMS

క్రిస్టుకర్త జోర్జి ఆర్మర్ గారు

GEORGE WASHINGTON

జార్జి వాషింగ్టన్ గారు

మానవల్లి రామకృష్ణకవి గారు, ఎమ్. ఏ.

దశమస్కంధ రూపకముల వర్ణించుట నిశ్చేద్యమనియు నాయక
వృత్తి పునరుజ్జీవమునగు బరదాసించునని దృష్టమై కాదని చెప్పెను
కారదాతనయందు, “చంద్రానిత్యస్థ మరణం ప్రత్యుజ్జీవనకాంతి.

భవభూతిని మెచ్చి సమ్మానించిన తాత్ప్రమత్తాధీశుడు యశో-
వర్మ రచించిన రామాభ్యుదయము .. పంజాబీకి చుటిమనోహర
ముగా నుండు నని యుపాహింపదగియున్నది.

బాణాని ముకుటతాడిటకమున గదాయుద్ధభాగముఁ దత్పూర్వ కధయు వర్ణింపఁబడియున్నది. ఖీమఁడు దుశ్శాసనవధానంతరము ద్రౌపది క్రొమ్మడి ముడివి “ప్రహ్వస్తాః శుశ్రూర్షరాష్ట్రైః సచంతా త్పీతం రక్తం స్నాన్వ దుశ్శాసనస్య । పూర్తా కృష్ణా కేశబంధప్రతిష్ఠా తిష్ఠ త్యేకః కారణహ్యైరభంగః ఊరూ నిపిడ్య గదయా యది నాద్య లస్య పాదేన రత్న చతురుల శక్తి లీకరోమి । దేహం లిపతనిజ ధూమ విజృంభమాణ బాణలాజలాలవపుషి జ్వలనే జుహోమి ” అని శపథము సేయు భాగము ఫోజుఁ దుదాహరించెను.

చాణక్యచంద్రగుప్తుల కథ ముద్రారాక్షసమునందె కాక ప్రతిభాచాణక్య దేవీచంద్రగుప్త నాటకముల వర్ణింపఁబడియె. దేవీ చంద్రగుప్తమునఁ జంద్రగుప్తుఁడు శ్రీరేవము ధరించియుఁ గృతకో న్నాదమును బూనియుఁ జాణక్యనకు సహాయుడై రాజ్యలాభముఁ బొందినట్లు తోచుచున్నది. అందు నాయక యగు వసంతసేనతో మాధవుఁ డిట్లు చెప్పెను : “అనందాశ్రుని తేతరోత్పలరువో రాజ భృతా నేత్రయోః । ప్రత్యింగేషు వివాసనే పులకిషు స్వేదం సమా తస్యతా । కుర్వాణేన నితంబయో గుపచయం సుపూర్ణయో ర్భృషా । తేనావ్యస్థుతతా పృథునికనగ్రంధి ద్దధోద్వాశితః.” మఱియుఁ జంద్రగుప్తుఁడు ప్రతివీరజనసంఖ్యఁ జూచి బెదిరుచున్న విదూషకునితో నిట్లనెను : “సద్వంశ్యాక్ పృథువర్షవీక్రమ బలాక్ దృష్ట్యాద్యుతాక్ దంలిశీ । హసేనైవ గుహాముఖా దభి ముఖం నిర్మూలయః పర్వతాక్ । ఏకస్యాపి విధూతేనరసటాభా రస్య భీతాన్యథా । గంధాదేవహరే ద్ద్రవంతి బహవో వీరస్య కిం సంభ్రుయాః.”

తిలోగననుహాకవి పార్థవిజయము రచించెను. లోచన ద్వయుల మగ మనకుఁ ద్రిలోచివస్మితిగాంభీర్య మెఱుంగరా దను నల్లగవ్య మగు నక్సప్రతియు నింకను లబ్ధ మైనది కాదు. దానిలో గంధర్వరాజపరిభాసించు డగు దుగ్గోధనుని విడిపించి యర్జునుఁడు, “వైశ్యేశ్వరే మరసాంధవాంలిఃకృతో యస్మిక్ విశేషోఽస్తి నః । కస్మిక్ ప్రత్నిచసాధువస్తు కథ మిత్యార్యా విజానంతి తత్ । యత్రైకాభిజనాన్యయే త్వభిభవః త్వత్తస్య తస్మిక్ పునః । భా త్కాణాం పురతోభిరౌగవచయే పందోత్తరంసాధ్యతం.” అని చెప్పగా దుగ్గోధనుఁడు సిగ్గుపడి మాణుమలుకనోడి యెట్టుకేలకు, “భ్రాతృమత్త్వసదృశం నుమ దుష్కృతైస్తై శ్చేష్టా భవానితి త్వత్తదావిరుద్ధం । మద్యద్యవీమి వచసా నతు తత్తు ర్తత, కామం భవచ్చరణ మప్రతిపత్తిరెన.” యని యుత్తర మిచ్చెను.

ఇట్లె యుత్సన్నము లగు నాటకములు కృత్యారావణ, రామా నంది, పాండవానంద, మాలతికా, చంద్రలేఖా, కుముదేశ్వర, సౌభద్రితా, తరంగదట్ట, సముద్రదత్త, మాలదేవచరిత, చండాల రామానుజ, పుష్పహుషితక, రామానుజ, గౌరీగృహ, నరవిక్రమ, హరీచందలితి, సుగ్రీవకేళన, దేవీపరిణయ, చైత్రావళీ, మదలేఖా, స్తంభిరంభక, మేనకానాథుమ, పద్మావతీపరిణయ, సాగరకా ముడి, గంగాభగిర ధారులు లెక్కలేనివి గలవు. వై పేర్కొనఁబడిన

వన్యము సతీస్తాచీనరూపకములు, శ్రీమృశకము 8-వ శతాబ్దికిఁ బూర్వము పుట్టినవి కాని నవీనములు కావు.

మన కిటీమల లభించిన నాటకములలో శక్తిస్థాయాయాని పిజావాసవదత్తములు లెక్కఁ దక్కిన వన్యము సమగ్రముగా రున్నవి. వీనిలోఁ బ్రాచీనము లని చెప్పవచ్చిన కొన్నిటికి గూర్చి యిందుక ప్రశంసింపఁదగును. కొన్నిటిలోఁ గృతి పేరులును కొన్నిటిఁ గవినామములును గానరావు.

I కుం ది మా లా

దీని ధీరనాగఁడో దిక్షాగుఁడో రచించెను. దీనిలోని పద్యములు వామన భోళాభినవగుప్త కారదాతినయ విశ్వనా థాదు లుదాహరించినందున ఇది క్రీ. 8-వ శతాబ్దికిఁ బూర్వపుఁగృతి యని తోచుచున్నది. ఈ పద్యకనాటకమున నుత్తరరామ పరిమలులో నలెనే కథ కూర్చబడియె. విప్రలంభకరుణరసప్రధానము లగు దీని పద్యములు భావగర్భములై శుద్ధులై హృదయ గర్భములై యున్నవి ప్రధమాంకమున లక్ష్మణుఁడు సీలిన వనాంతరిమున విడిచి, “క్షేప్తస్య భ్రాతురదాదేతా దాదాయ విసశే చనే । పరివ్రీ క్తాసి దేవీ త్వం దోమమేకం తుమస్య మే.” “జాల్మికమాం కిం ల గంధకృతాధివాసైః కాలే త్వమప్యవ్యవహారికం అరంగవాతైః । దేవీ యి.....నాయ నిగాహతే త్వాం భాగిరథే ప్రశమయ త్విణ మంబుజేగం । యే వేచిదత్త మునయో నివసంత్యురశ్యే విజ్ఞాపయామి । గరసా ప్రశీపత్య కేధ్యః । శ్రీతుర్జ్వి తేత్యుకరణేతి కలాగలేతి దేవీ సదా భగవతీ త్వనుకంపసియా.” అని చెప్పుచు ననౌధ్యుత్ సుగలి పోవఁగా, వాల్మీకి సమీతుకార్థము వసనందరణమున సీకి గాంచి నిజాశ్రయమునకుఁ గొనిపోవుచు, “ఏన్మిక్ కుతకంబుకే ఘోరతం వాదౌ నిధత్వాన్గతః । కాభేయం వినతా నరుస్య కనక్తే గ్నిర్మ మవాద్యుతః । సాస్తేనామృత తేన దక్షిణగతిం స్థాపం సమల సాప్రతం । పుణ్యేన్మిక్ కమలకరే చరణయోర్నర్మర్మర్మగ్నాం షోరణం ” అని మరుమారి యగు సీలికుఁ గుమారికిం బోలెఁ బ్రమాద భీతి పూచించుచు నాశ్రయపదమునకుఁ దెచ్చి మతేలవులకుఁ గంఠము లగు ప్రదేశములు చూచి, “ముక్తాహారా కలయనరుతి శృంధనం చంద్రపాదాః । సీతాత్యాగాత్ప్రవృత్తి నితరం తాప మేవావహంతి । అన్యథాస్మద్రమయతి సునో గోమతీతీరవాయు ర్మునం తస్యాం ది నీవసతి ప్రోషితా సా కరాః.” అనెను. వాల్మీకాశ్రమముఁ జూచి, “సురభితుసుమరంధ్రై ర్గౌరీనితాశాముఖా నాం । ఫలభిరనమితానాం పాదపానాం సమాప్తై ర్విరచితపరిశేవ క్త్యులలోపాంతరేభిః । రమయతి హృదయం తే హంత కచ్చి ద్యనాంతః.” “అన్మిక్ కపాలమదపానసముమలానాం విఘ్నం న జాతు జనయంతి మధుప్రతానాం । సామధ్వనిశ్రణదత్తమనోవ ధాన నిష్పందమందమదవారణకర్ణతాళాః.” “ముక్తా వసంత

సమయేపి మునిప్రభావా దున్నిద్రసాంద్రతనుమాం సహకార
కాఖాం । ధావంత్యమీ మధుకర్ణా క్రతువోమధూమ సంత్రా
నితాః సరసి వారిరుహోదరాణి." అని రామరాణపులు సల్లా
పించుచు నాశ్రమసమీపమున బట్టోత్తరీయము గాంచి కైకొని
గాముడు, "దూతై పణః ప్రణయతేషు కంఠపాశే శ్రీరాపరి
శ్రమనుదం వ్యజనం రతాంతే । శయ్యా నిశీధులహే హరిశేతు
కాయాః ప్రాప్తం మయా విధివశా నిదముత్తరీయం." అనుచు
సంస్కృతివిమలావస్థ ననుభవించుచు, "ప్రియాగరహితానా మంగ
ళిభిగృహానా మవధిదివససంఖ్యా వ్యాప్యతాభిః సహైవ । ప్రజతి
కిరణమాలీ స్వప్నమేతైకకోస్మిన్ సరసి కమలవత్ప్రేణయః సంకు
రంతి." రాముడు పిదప నాశ్రమము ప్రవేశించి వాల్మీకిసీతాకుశల
వాదిదగ్గరము రామాయణగానమాధుర్యము వినుట మొదలుగా రమ
ణీయముగా గూర్చబడినది.

II ఆశ్చర్యమాడామహి

దీని రచించిన కవి గాఢజాత్యుఁ డగు శక్తిభద్రుఁడు. ఇతఁడు శ్రీశంకరపాదుల కాలమువాఁడనియుఁ దన కృతి నాచార్యులకుఁ జూపి వాచితే మెప్పువడనే ననియుఁ గేరళదేశమున నైతిహ్యము తక్కి నీదిని కాలము నిర్ణయించుట కాధారములు గానరావు. ఈ వడంక నాటకమున రామాయణకథ పరివర్తితకళాగా వాసము మొదలు రావణధానంతరము సీతాపరీక్షుదియు నయోధ్యాగమనమును గుదిగాఁ గల భాగము విస్తరింపబడియె. శూర్పణఖ సీతావేషమున రాముని వంచించుటయు రావణుఁడు రామవేషమున సీతను గొనిపోవుటయు విశేషాంశములు. ఇందుఁ బెక్కులు పద్విములు సరసములై భావగోఢములై యున్నవి. శూర్పణఖ మోహించుగా లక్ష్యుఁడు, "వాచేవలల మున్నదం విటపిసో వన్యాశరీరస్థితి । శయ్యా దర్శితౌ ప్రసాధన మపాంక్షీ అటానాం భరః । బాలేం బహునా వనే వనయ్యన్వాయస్య సత్వం పదం । సారంగాఘీ తపోభృతిః క్వ తపసాం శత్రు క్వ పంకల్పజః." అని యెను. రాముఁడు పాపాత్ముఁ డగు త్రిత్రియనకు "సాధారణీ నయవిదాం ధరణీ కశత్రం సంత్రాణి మిత్రమరయః సహజాః సుహృద్భావపాపాత్మరస్య పతనం నరకే చ, లాభా ద్యే చాచరే చ నిత మాతప వారణం." అని చామగచ్ఛత్రమాత్రాభాగ మగు రాజ్యవైభవము నధఃకరించి పలికె. రావణునకు మంత్రి భర్మోపగోళము నేసి రాజ్యాధిపత్యవ్యనాశనము రాచోపు నని సూచించి విసక కోపము గొన్న రావణ నితో నిట్లనెను: "యుద్ధమునకు వెఱచి కాదు నీ శత్రు వగు రాముని పక్షము వహించియుఁ గాదు నీ కి పలుకులు వలుకుట; ప్రభువులు సేవకుల కంతమున ఖడ్గ మెత్తిపట్టినను సజ్జనుఁడు స్వామికి హితమే ప్రశంసించును. (అని మర్షయతో ౭వ కంఠదేశే మజనః శంకతి పథ్యమేవ ధీర్బలః)" మానుమంతుఁడు సీతకు రామవిశ్వాసార్థము రామవాక్యములుగా నీ సందేశము దెలిపెను: "అయాంతం మామపరిచితయా వేశయా మందిరం తే । దండ్య

సిగ్ధరస్తమితి మగురం వ్యాచారంశ్చా భవశ్చా । మంజీ దీపే మధులవముచా మాలయా మన్లికానాం । బద్ధం నేతో దృష్టతర మిదం బాహుబంధచ్ఛరేన."

III కౌముదీముగోత్సవము

దీని రచించినవాఁ డెవ్వఁడో యెఱుంగరాదు. పాటలిపుత్రాధీశ్వరుఁ డగు సత్యషేణుఁడు విశ్వాసపూతుఁడగు ననుకూలశత్రువు నగు చండసేనునిచే వంచితఁడై గాఢమును బ్రాణమానములును గోల్పోవఁగాఁ గుమారుఁ డగు కర్వణవర్మ నాశ్రమవాసులు ప్రచ్ఛన్నముగాఁ దెచ్చి నెంచుటయు మంత్రగుప్తాదిమంత్రులు రాజనీతిప్రయోగకాశలమునఁ బాటలిపుత్రమును మరల సంపాదించుటయుఁ గర్వణవర్మధాత్రి రాజ్యవిప్లవకాలమునఁ బాటిపోయి పరివ్రాజకయై శూరసేనాధీశు నింట నివసించి దేవతాగమ సేయచు నతని కుమారి యగు కీర్తిమతితోఁ గర్వణవర్మ గాఁగియుండిన కిష్కింధమునకు వచ్చుటయుఁ గీర్తిమతికర్వణవర్మల పరస్పరానురాగవర్ధనము వెలయుటయు రాజశ్రీయును దేవీయు లభించి కర్వణవర్మ రాజ్యమున నెలకొనఁపట్టడ కలుగు నాయదీమహోత్సవమున నీ కథయే నాటకముగాఁ బ్రదర్శింపబడియె నని యెఱుంగనగును. నిక్కిముగా నీ పేరీ నాటకమునకుఁ గలదా యనుటయు సందియమే. కర్వణవర్మ రాజ్యము క్రీ. శ. 600 లోఁగా నుండు నని శోధించుచున్నది. ఈ నాటకమునఁ బరివ్రాజక తపశ్చే లభించిన చిత్రపటమున, "శౌనకమిత బంధుమతీ కుమారి సునిమారకం కుగం గీవ । అర్హతి కీర్తిమతీయం కాతం కర్వణవర్మణం" అని నిగ్గించె. అవిమోక నను నాటకము భానరచితరూపకములలో ముదిత మయ్యెఁ గాని చక్కఁగాఁ జదివి చూచిన భానునివి యొక్కటి రెండుండు నేమో కాని యిది యన్నియు వేర్వేలు కవులచే రచింపబడియె నేమో యని సందియము కలుగుచున్నది. అవిమోరకకథ బృహత్పదాదుల పైతియు కానరాదు. దీనిలోఁ దక్కి దత్కిధాప్రశంసయు నెందును గనఁబడదు. ఈ నాటక శైలియు నవిమోరక శైలియు నొక్కటియె. రెంటిలోను భావవైర శ్రమము మీమాంసాశాస్త్ర పరిజ్ఞానమును సమానములుగా నుండుటచే రెండు నేకకవికృతము లేమా! "బంధుమతీశాసకము" లభించినది కాదు. పంచాంగమిత మగు నీ రూపకమునుండి కొన్ని పద్యము లుదాహరించెదము. ఆకాశమునుండి పరు చిత్రపటమును జూచి పరివ్రాజక "దృష్ట్యై నభస్తస్థిభిర్బర్హభార । కాశోదరంచిత్రపటం పతంతం । అనభ్యసంపద్యభూతపూర్వ । మ్రొందంధముఃఖండమనుస్మరామి" అనియె. విరహవర్ణన సూచించుచు రాజు "పార్శ్వస్థేవ పురఃస్థితేవ దివసే రాత్రౌ" య సహృద్యనా । సంకల్పేన యధా పురః ప్రియతమా నైవేయమాలత్యుతే । గవ్యద్యేవనిబంధనో మనసి మే కష్టం వియోగోచిత । స్సంతాపోత్పలవీయతే భగవతో సాగుర్విశ్వాత్కృతిః." అనియు, నాయకారూపము నొక్కఁపుఁ జూడ్చిఁ గానరాక "ఉపకృతపతిమపి దృశం రూపామృతసం

విభాగేన । మంచయతి స్మరణసుఖే తస్యా హతివృద్ధయమేతస్యే” అని ప్రలపించును. పాటలిపుత్రమును జూచి నిర్వాణముఖులంప న్మనోహర మగు తన చైత్రవావస్థను దలంచుకొనుచు “కాలాపకక్షే సతి భంగురత్వా త్ర వక్షేణసంస్కారభువాం స్మృతీనాం । స్మరంతి మే చైవవేష్టితాని జాతిస్మరస్యేన భవాంతరాణి.” అని విలపించుట వృద్ధయంగనమే. రీర్తియై లేక రాజ్యభారమును వహింపఁజాలక గాఢు “గిరిమివ దుగ్వహూపం వియోగదుఃఖం వహోమి కాంతా యా” । మరు కల తస్యాపి చినా కందుకల్గురాజ్య మతిభాగం.” అని వృద్ధయత్రైయును నిశించుచు దన ప్రధనసంప్రయోగ సంస్మృతిలో దొలి “పాతం పద్మగుగంధి లోలనయనం రో మాంచితగంధయో । ర్యావద్విద్యురుపాలలభాధరపుటం వక్త్రం నయోన్నామితం । వైలక్ష్యప్రతిషేధవికబిగా తస్యా తియా ముగ్ధయా । పశ్చాత్తానరచా కరేణ మమ తు వచ్చాసితే గోవనే,” అని గుప్తములలోవలె సుఖ మనుభవించును.

IV భగవదజ్ఞకము

ఈ యే కాంక్ష ప్రహసనమును రచించిన మహాకవి బోధాయన డని తద్వ్యాఖ్యాతృచరణమనలనఁ జెలియుచున్నది. బోధాయన కృత మగు సుహానాటకము మాకుఁ జూడఁగలిగె. బోధాయనఁడు మహాకవి యనియు శ్రీ. శ. 1400 కంచెఁ బూర్వమునాఁ డనియు రఘువీరచరితనాటకమునఁ బ్రశంసించిన సుతుమారకవి వాక్యముల వలనఁ జెలియుచున్నది. సుతుమారుఁ డాల్పస్మృతిఁ బ్రకటించుచు “యైశ్చాధాయనవాక్యపుష్పకలికాః కర్ణాతంసీ కృతా । యేషాం విల్లణసూక్తిజాక్షికపరాః కర్ణానలంకరస్తే । మాధుర్యైకభువాం మురావకపసా మస్వాది యైః స్వాదిమా । సంతువ్యంతి త ఏవ నూతనసుధానేజీషు వాణీషు సః.” అనుటచే బోధాయనఁడు ప్రఖ్యాతుఁ డగు ననియె తోఁచుచున్నది. ఇతఁడు శ్రౌతసూత్ర కారుడో బ్రహ్మసూత్రభాష్యకారుడో తదన్యఁడో యీ గ్రంథమువలనఁ జెలియరాదు. ఈ చిన్న ప్రహసనము సవృద్ధయులు తప్పక చదివి యానందింతురుగాక యని మాత్రమే చెప్ప సాహసిం తును కాని దాని విల్పిచాతుర్య మిట్టి దనియెత్తి చూపుటకు మాకు సంబంధిష్టాము చాలదు. దీని కతివిపులవాగ్ధ్య యున్నను సామాన్యులకు నైత మిది యధోచితముగా రసవంతముగా నుండును; షడ్వర్ణనీకల్పభులకును సుఖసందరణము నీయని వృద్ధయనంవాదిరస నివృద్ధయనను బొందుచుండును. కేవలము సద్విముద్దకుఁగా నొకఁడు పరివ్రాజకు నాశ్రయించి త్రసణకుండై భిక్షుటనముచే జీవించుచు గురువుతో భర్తసూక్ష్మముల వాదించుచుండ నొకనాఁడు పరివ్రాజకుఁడు నిస్సంగత్యనూరూపము బోధించును “సుఖేషు దుఃఖేషు చ నిర్మలభుజ్జతాం । భయేషు హర్షేషు చ నాతికృతాం । సుహృత్స్వ మిత్రేషు చ భావతుల్యతాం నదంతి తాం తత్త్వగోచర్యంగతాం.” అని రాగద్వేషముల మాధ్యస్థ్య ముపదేశింప కాండీల్గుఁ డట్లుండుట శక్యము కా దనఁ బరివ్రాజకుఁ డేల యన మీకు మాటిమాటికి

గోప మేల రావలయు నని విఘ్నం డడిగెను. “నీవు గడువ వని.” “నే నభ్యయనము నేయవస్త ముత్తర డగు నీ కే మయ్యె?” “ఈవ గతుఁ డగు విఘ్నని డ్దేమార్గము తాడనము సహితము విధేయము కావున నిన్నుఁ గొట్టెదను.” “యచ్చగము కోపము లేక కొట్టెదరా ! సంతోషమే. భిక్షావేళ యతికమించె.” “మార్గ, ఇది యదయ మయ్యె, నోట రోకలియుఁ బ్రాయ్ఘలో నిష్కను బెట్టు వేళయె గదా. ఇంచుక విశ్రమార్గ ముద్యాగము చేల్లెము” “ప్రతిజ్ఞాహాని యగు; వలె.” “ఎట్లు?” “మీరు సమసుఖదుఃఖులు గదా !” “నా యాత్మ సమానసుఖదుఃఖము; కర్మాత్మ విశ్రాంతి గోరుచున్నది” అని యీ రీతి సంభాషించుచుండ నొక వేళ యిరువురు చేరికలితో నుద్యానము చేచ్చి పూవులు కోయ ప్రయత్నించును. పరివ్రాజకుఁడు ఋతుమహిమము వర్ణించుచు, “అశ్యాగతః కిరలయా ధరణో వసంతః । ప్రాస్తా శరత్కుముదవండవిభూషణేతి । బాలా గవేషుకుఁడు రజ్జతి నాన లోకే । యజ్ఞేవితం హరతి తత్ప్రీలవ్య మస్య.” (పల్లవములతో మెఱయుచున్న వసంతకాలము వచ్చె నని యొ డెల్లకలువలతో మనోహర మగు శరత్కాలము వచ్చె ననియు ఋతువు ఋతువునకు నగును బాలనింబోలె నానందపడు నట్లుండు. ఏది జీవితము హరించుచున్నదో యట్టి కాలమే నీనికి రవ్య మని తోఁచెఁగదా !) ఇత్యాదితత్త్వోపదేశము నేయుచుండ గణిక మదనుని మహాప్రభావముఁ బ్రకటించు గీతిములు వాడుచుఁ బువ్వులు కోయుచుండెను “వసుమానసాతిదర్శః కందర్పః కామినీ కమాక్షుఃఖః । అవియోగినా మమ మనో విభ్యతి పుత్ర రకోకకర్తైః.” “పరభృతమధుకరనాద జ్యాఘావః కామ ఏవ ిద్యాతే । తిష్ఠతి సహకారేణో మువ్యతి నూనం మనోఽపి మునే.” అంతి యవాధిటుండు ప్రవేగించి కాలప్రేరితుండై సర్వరూపమున కాశ్చా శ్రయము నొంది యా నుందరి ప్రాణములు హరించె. అంత వన్యంగ తద్దశోభయె మూర్తిభవించుట ట్లున్న యత్తనపు నేలవైఁబడ నొక చెలి దాని తల్లిం దోతేర జనుటయు కాండీల్గుండు నిలు పోషక, “స్వకర్మ భోక్తం జాయంతే ప్రాయోజైవ హి జంతవః । క్షీణే కర్మ ణి చాన్యత్ర పునర్నచ్చంతి దేహినః.” ఇత్యాది గురువాక్యములచే దనివి నెందక శేవము సమీపించి శుశ్రూషాపరుఁ డైనం బరివ్రాజకుఁడు చూచి వీని వ్యామోహముఁ దొలగింపఁ దా నా దేహముఁ జొచ్చి గాని తిల్లియుఁ బ్రియుఁ డగు రామిలకుఁ డనువాడును రాఁగా వారి స్పృశంప నొల్లక పెడమొగ మయ్యె. రామిలకుండు “ఏకం నివర్తయ స్మగాలి ముఖారవింద । మీమ త్రరంగ పరివృత్తి మివారవిందం । ప్రీతాతిసానుతవక్త్ర మనర్వదృష్ట మర్థావస్థ మివ పాణిపుటన తోయం.” అని కటాక్షనీక్షణమునకు యాచించు చుండ వైద్యుండు ప్రవేగించి గణికతో వాదించుచుండ యవభి టుండు పారపడి వేటిక గణిక ప్రాణములకు మాటు దీనిఁ దెచ్చితి మని క్రమృతి సజీవ యగు వేళ్యం నాచి యాశ్చర్యము నెంది పరి వ్రాజకుని మేన గణికాప్రాణముల నిలవఁగాఁ బరివ్రాజకుండు కాండీ ల్యరామిలకులఁ గొగిలింపఁ బిలుచుటయు మొదలుగాఁ గొంత

హాస్యమైన పిదప యమభటులు డారూ స్రాణముల వినివయము నేసి పోవగా కాండిల్యండు మరల బరివ్రాజకుని నిజతత్వమున నున్నవానింగా గని యెల్ల నేమి యని యడుగఁగా బరివ్రాజకుడు “అస్తంగతోహి దినకృద్గఁవాంతలంబీమాసామఖర్ష ఇవ తప్తనువర్ణ రాశిః । యస్య ప్రభాభిరనురంజితమేభుబుంది మాత్యునే దహన గర్భ మివాంతరితుం.” అనునట్లు సుధ్య యయ్యె; కథ చెద్దని యధావకాళముగాఁ జెప్పెన నరి నిష్క్రమించును. అక్కటా! ఇట్టి కవుల కావ్యములు భరతఖండాలంకారములు కాలపురుషుని యున్నత్రహస్తములకు వికృతకందుకము లయ్యెఁ గదా! ఈ కథా సారమును విశదీకరింపఁగా “అస్మిక్ నాట్యరసే నిసర్గగహనే యోగీంద్రశిష్యపుత్రా । అత్యాతా పరజీవకల్పకలితావన్యా తత్రైవాజ్ఞకా । మూలాధారసమస్తతా సమసిరా నాడీ సుభుమ్నపరే । ఛేద్యో చోధయపార్వ్యకే సమచితే నాడ్యావిదాసింగరే.” అని జీవాత్మపరమార్థకుండలినీశ క్రియాపము లగు శిష్యపరివ్రాజక గణికల రంగస్థలముల నాడించి నిసర్గగహన మగు యోగమార్గమును బామరుల కన్నులకుఁ జూపఁగల కవులు కొందఱే జన్మించిరి.

V మ త్ర వి లా స ము

ఇదియు నేకాంకప్రహసనమే. నరతులు పేర్లు పెట్టుకొని మతాచార్యుల బోధసార మెఱుంగక కులక్రమాగతసదాచారము ప్రిటఁ గలిసి నూతనబోధలలోని దురాచారముల మాత్రమె యనుష్ఠింపఁజాలిన మహానుభావుల కంధప్రాయ మగు జ్ఞానవత్సువును దెలిసింప లేక చిర్యచక్షువులైన నాడీ మాపుట కనియో యీ రూపకమున పాదకాపాలికోన్మత్తులు భిక్షాశనమున జీవించుచున్నను మద్యపానమత్తుతై కుక్క గొని పోయిన భిక్షాపాత్రిమునకుఁగా నొకరి నొక రాడికొనుచు నాచార్యపురుషుల పైతము పోలేనము నేయునుఁ బ్రొద్దుపుచ్చినట్లు కథాశరీరము కల్పించి కాంచీపురా ధీశ్వరుఁడును బల్లనకులగుంజాతుఁడు నగు మహేంద్రవిక్రమవర్మ దీని రచించెను. ఇతఁడు క్రీ. శ. 8-వ శతాబ్దిలో నుండినట్లు తోచుచున్నది. ప్రబోధచంద్రోదయములో తుపనికబుద్ధాగమసోమ సిద్ధాంతులఁ గూర్చుట కిది మూలము కాఁబోలు. ఇట్టిదే పూర్ణ పురుషార్థసంద్రిక యను నాటకము మఱియొకటి గలదు. దాని జాతకేదోనుహాకవి రచించెను. మత్రిలాసమునఁ గపాలి త్రాగి యాడుచున్న దేవసోమ యను భార్యతో “తపస్సుచేఁ గామయాపము ంధించు ననుట కాపాలిక వ్రతతత్పర వగు నీయెడ నిక్రమయ్యెఁ బోయి!” నీకు “ఉద్విన్నత్రవచారినియదనం సభూలతావిభ్రం । ఖేలం యాత మకారజాని హానితావ్యవృత్తవర్ణా గిరః । రాగా శ్రాంతమధీరతారమలసాపాంగం యుగం నేత్రయో । రంసోపాంత విలంబితశ్చ వికళసౌలూగుజా మూర్ఖజా.” అని వేషవిశేషమును వర్ణించెను. ఇట్లే మఱియొక ప్రాచీనకవి కుసుమపురమైశికమున విలాసవిహారము నేయుచు మధువానసాహసద్యుఃప్రత్యాగతస్మృతి యగు నొక విలాసవతిం జూచి విటుఁడు “వాను, నుభగా భవ,

త్యాంహ్యల్పావశేషమగాం సావశేషసంధ్యారాగా మివ ప్ర దృష్ట్యా ప్రస్తాప్తశరౌసనః కుసుమాయుధోఽపి తావద్వ్యాధిరలతాం గచ్ఛేత్. కిం పునరస్యః శ్లో. ప్రణామే న వ్యక్తిర్భవతి వసనస్సైక మృదుతా । న రాగో నేత్రాజ్ఞే త్యజతి, న చ లజ్జా వ్యపగతా । స్మృతిః ప్రత్యాయాతా పరిహృషితమద్యాపి చ ముఖం । మనో దోహాక్ స్త్యక్త్యా త్వయి పరిణత స్థితి గుణైః.” అని వర్ణించి నట్లు తనభాణములోఁ జెప్పెను.

VI కాదంబరీనాటకము

దీనిని గంగాధరకవి కుమారుఁడును విశ్వనాథకవి సోదరుఁడు నగు నరసింహాకవి రచించెను. ఇరిఁ డే కాలమువాఁడో తెలియదు కాని పెద్దతోమఁగివేచభూపాలుని పేర రచింపఁబడిన సాహిత్య చింతామణిలో దీనిలోని పద్యము లుదాహరింపఁబడియున్నందున నరసింహకవి క్రీ. శ. 1400 కంటెఁ బూర్వం దనుట నిస్సంశయము. శ్రీ నాథుని నూతనయశవనకాలము వామనభట్టిబాణుని కవితాసామ్రాజ్యము వేమభూపాలునియొద్దనే చెల్లియున్నది. మధురావిజయ మను కావ్యమున గ్రంథకర్త యగు గంగాదేవి “చితు స్మృతతికా వోన్మక్తివ్యక్తమైదుస్యసంపదే । అగస్త్యాన జగత్స్యస్మిక్ స్ఫుహ యేత్తోక్త న రోచిదః. స్తురుష్టయవరం వ్యాసం గంగాధరమహా కళం । నాటక చ్చంద్రనా దృష్టాం యశ్చత్రే భౌతికధాం. చిరం స విజయాభూయా ద్విశ్వనాథ కవీశ్వరః । యస్య ప్రసాదాత్ సార్వ జ్ఞం సమింశే మాధ్వశేష్యః.” అని వర్ణించిన మువ్వురిలో నగ స్త్యుఁడు విశ్వనాథనరసింహులకు వేమనమాయ, గంగాధరుఁడు తండ్రి యు నగుట కివివరము స్తోత్రభావన మగుచున్నది. శౌర్యగంధికా హరణ మను ముద్రితనాటకమున విశ్వనాథకవి యగ స్త్యుకవి మే నల్లుఁ డని వర్ణింపఁబడుటంజేనియు గంగాదేవీక విశ్వనాథకవి గురు వగుటయు నరసింహకవియు వేమభూపాలుని యాస్థానమున నున్న వాఁడో లేక యింనుక పూర్వం దో యెఱుంగరాదు. దీనిలో మొదటి యెనిమిదంకములు మాత్రమే మాకు లభించినందున దాని పరిమితి చెప్పఁజాలము. 9-అంకములు గలదియేమో నాటకమున 5 మొదలు 10 వఱ కెన్ని యంకము లైన నుండవచ్చును గదా. “శాతంత్రిలం కు సప్రాంక మస్తాంకం నశేచిక్రమం । దేవపరిణయం చాత్ర నవాంకం నాటకం స్మృతం.” అని భావప్రకాశము. ఈ నాటకమునఁ గాదంబరీకథ యంతయు నంకములుగా విభజింపఁబడి మృదుమధుర మగు కులభిక్షైతితో గంభీరమైన నడవీంపఁబడి యున్నది గాని భావములు బాణభట్టు కాదంబరిలోవలె మత్తెక్కించి తుణమత్రిము బాహ్యపపంచమును మఱివింపఁజేయునది కావు. అచ్చందనరక్షిరమునఁ జంద్రాసీగుఁడు దిగి శివామతినమున నున్న మహాశ్వేతను జూచి పిణ వాయించి నిలిపిన దాని తపశ్శ్రద్ధ కాశ్చర్య పడి దానిచే సత్కారముఁ జూచి హృదయశంకాశంకర వగు దాని చరణావిశేషమును బ్రశ్నము చేసి యది వృక్షములు సహితము నిలువు నీరుగా నేడ్వఁజాలినట్లు తన మదనభంగమును వర్ణించి చెప్పెడి సందర్భమునఁ జంద్రాసీగుఁడు “బాపైన్లో చనకు క్షిగర్భనిభృతై

య్యకాఫలానైఃకూటం । స్థూలస్థూలనిబద్ధబిందువరితః పశ్చాత్తిగ్రసంపిం
డితైః । సింహంతి స్వముగోబయగ్త చఖితిః శ్వాసం సుబంతి
గురుం । కృత్వాత్పిడితకంఠగద్గదరవా పర్యాకులం రోదితి. ” అని
తలచుకొనెను. పంచమంశమునఁ జంద్రాపిశాని యెదుట నదపిన
యంలర్పాటకమున నూత్రధారుడు నాట్యము నిట్లు ప్రశం
సించును : “నాతుర్విభవమువ్యవస్థ పంజరభువా దేవేభ్యః ఉత్తాపితం ।
కర్తం భూత భవిష్యతోరలమిదం ప్రత్యక్షతామధ్యయోః । అంగ
త్వం ప్రతిపాద్య చాస్య సకలాః కామం స్వదంతే కలాః । సామ్రా
జ్యస్య ఫలం న కస్య హృదయోల్లాసాయ నాట్యమృతమ్. ”

VII విజయవిక్రమము

ఇది యార్యసూర్యమహాకవిచే విరచింపబడిన యేకాంశ
వాగ్దోగము. ఆర్యసూర్యుడు కాండిన్యగోత్రజుడు. ఆర్యసూర్యు
డను వాడ్డకఁ యుజ్జయినిలో రాజసభలోఁ గవితాపద్యం బరిశు
యిచ్చి బ్రహ్మరథ మెక్కి యూరేంగిగట్టు కావ్యమీమాంసలొక
తెప్పబడియున్నది. అతఁడే యితఁ డైనయెడల విజయవిక్రమము
క్రీ. శ. 4-5 శతాబ్దాలలో రచియింపఁబడియుండవచ్చును. వైలి
వలన నది కిన్ శతాబ్ది గ్రంథ మని కావవచ్చుచున్నది. దీనిలోఁ
బదబంధము భావములును గఢోచితముగా వీరసప్రకర్షమును
బొంది ప్రోహములగా నున్నవి. ప్రస్తావనలో వసంతవర్షనమిన్,
“మానం విహాచయతి శీర్ష్ణమివాకపర్జ్వం । రాగం ప్రవాగమిన్
నూతనమాతనోతి । పీఠత్విన్య ప్రతివోక్తిలి కామలాను । యోషి
త్వృషి ప్రచరతి స్ఫుటమేవవైలి. ” అనుభావము గమనించుచే.
చాలికలనికి నైంధవనధార్మము వోవునవచ్చును కృష్ణుఁ డప్రసంగిలో
తెప్ప లుత్సాహకగముగాఁ జెప్పుచు, “రిణ ప్రసానోద్భవ్యులుపట
వనాదశు తిభవ । న్యుదాప్రాదరూప్త ప్రచరపులకాంఠం తవ తనుః ।
అయం శేకృష్ణాయాః కుచకలశంబాధనభగః । పరింభో భూయో
ద్విగుణపులకైర్దంతురయతి. ” భీష్ముని జూచి, “శీర్ష్ణైః కటాక్ష
విశ్లేరపి నుందరిణా । మక్షోభ్యమాణ హృదయస్య దృష్వనతస్య ।
పీఠశియోవగతయా వివమాత్రయైక్త । కేళిజువః పరమభూదవ
కీర్తికాస్య. పీఠర్థం త్యజతా సముద్రవలయక్షోణీగతిప్రాభవం ।
భ్రాతృర్థం న సముజ్జితః ప్రణయినీసంభోగీలీలారణం । వాతార్థం
జువతోస్తధా ప్రీయతీమాక ప్రాణాక రణప్రాంగణే । లోకోత్తీర్ణ
మహా న కిం నణగగోత్తుంగస్య గాంగాయనే. ” ద్రోణుని గుచ్చి
“క్షుత్రేయం ప్రకటయన్ వివమాత్రుచిహ్నం । బ్రాహ్మీం
శ్రియం న కిలయ స్మృతవేదిత్యుత్తం । యః క్రూరసౌమ్య
హృదయో మధనాశ్వురస్తా । దంతర్విహమృతయతోఽభిరవావభాతి. ”
ఇత్యాదులు తెప్ప పద్యములు గలవు.

VIII ఉభయభిసారికా

ఇది వరరుచికృతభావ మని తద్గంధసాన్ని మిఖిందుకొనుట
మాత్రమే కాని దీనిలోఁ గృతికవిసాహములు రెండును గానరావు.

వేరులు లేని భాణములును నాటకములును బెక్కులు గలవు. భాణము
సాధారణముగా నేకాంశపరిమితిగా నొక విటుడో ధూర్జడో
ప్రవేదించి వేశవాటునును వర్ణించుచు నాకాశభాషితమునఁ బ్రశ్ని
త్తరములు జరపుచు శృంగారభావములు విస్తరింపఁజేయు రూపక
విశేషము. ఇందును వైశాచిత్యము లగు భావములు వెక్కులు
గలవు. దీనిలో నొకనిఁ గూర్చి యిరువురు వేశ్య లభినయించి ప్రేమిం
చుటయే కథ కాబోలు. వేశ్యునఁ దిరుగుచున్న విటుడు తన
మాచిన గణికలతో సల్లాపించి యాశీర్వాదములు కేయుచు బోవు
చున్న భుట్టుములలో గొన్ని పద్యము లుదాహరించెదము: “కృత్వా
ద్విత్యోక్త్యనింబం విరళవృదుకథం హసీలీలాయుక్తం । బృంభోష్ణ
శ్వాసమిత్రం పరిశిలభుజాలింగం వీరరాగం । దుఃఖాదాశ్రిత్య
శయ్యాం కృతకరతిఃథా వేష్టికం భావహీనం । కృత్తం బాతే
కృధాస్త్యం నిశి దినకరసౌందర్యం చింతయంతి. ” అని వేశ్యావిరా
గము నూచించును. ఇట్లే యొక మహాకవి భాణమున, వేశ్యాగం
మము నీగన మను వర్ణంగార్థము బోధించుటకుగా దర్శకసూత్రి
మును బూర్వపక్షము కేయుచు “దుఃఖా శ్లేషయతుం కథా
ప్రతివో లబ్ధం చ దుఃఖం లితః । లభేడిపి ప్రచరే కథాశ్రితి
కరే కిన్రంభణం దుష్కరం । విప్రంభేడిపి తితిః శ్వభావదృశీ
దుఃఖా విధాతుం రతిః । సమత్వాన్వప్తరేడిపి వేశయంతి రత్య
గా వైరవా. ” అని గణికాకృతకరాగదృశ్యమును వర్ణించెను.
ఒక శాద్ధపరివ్రాజక గూఢవైశికవాగ్దోగం జూచి విటుడు సంభా
షింప నది వట్టుదార్థబహిష్కృతసంభావణము లై వైశిషిక
వతమున నిషిద్ధ మని యతని నిరోధింప, “ద్రవ్యం నే సుఖాయ
తాక్షి దయితా రూపాదయస్తే గుణాః । సామాన్యం తవ యోజనం,
యవజనః సంప్రాతి కర్మాక్షి కే । త్వయాశ్చ్యే నమనాయమిన్చతి
జనో యస్మాద్విశేషోఽస్తి తే । యోగస్తే రిరత్యైకశ్శీలీపి లై
గ్యోద్యోష్యనిష్టానాన్. ” అని తులనాడె. మఱియొకచో వేశ్యా
జనలోభముచే నిర్దనుడై యేకశాటీమాలసరిచ్చయడై శిష్యమున
కావహతునివలె నున్న యొకని యశసానివేదమున కనుతాపము కాం
వైకిరెడు “శాంతిం యాతి శనైర్మృతకామధిలబాదాశీవినిశాం
వియం । శిశ్యో మోచయతుం మదోల్కటకటాదాత్మాగతేంద్రా
ద్వనే । గ్రాహస్యాపి ముఖాన్యవర్ణవజతే మోక్షః కదాచిన్చవేత్;
వేశస్త్రీబదహనలానగతో వై వోధితో దృశ్యతే. ” అను నిర్వేదకర
మగు వాక్యముల పినదమును నూచించి గణిక లెల్లరు తన లెల్లుల
ముందు త్రోచి విత్తార్జన మనురాగవైతమున సంపాదించు రనన్య
మును బేల్చుచు, “యథా నరేంద్రాః కుటిలస్వభావాః స్వంఘృష్ట
తం మంత్రిషు పాతయంతి । తత్తైవ వేశ్యాః శరధూర్జభావాః
దుష్కృతం మాత్స్ర్యేషు పాతయంతి. ” అని రాజవేశ్యల గ
పమ్యము లడించెను. ఇందుఁ బాటలిపుత్రవైకకప్రశంస ప్రక
మయ్యె. వరరుచి సర్వజ్ఞుఁ డనియుఁ గంతాభరణాదికావ్యములన
సప్తాధ్యాయు యను నలంకారశాస్త్రమును రచించినట్లు తెలియ
చున్నది కాని యది మాకు లభించినవి కావు. సప్తాధ్యాయులో

గొన్ని పాదములకు వ్యాఖ్యానము తంజావూరి ప్రుత్తకాలలోఁ గలదు. ఈ సర్వజ్ఞుఁడు మాతంగకన్యను బరిణయముయినట్టును గేరళజేశమునఁ బదిరెండు శాతులలోఁ గుంతానమును వెలయించినట్టును విలివొనము గలను. ఎంత నిశ్చయమో కాని భోజాఁ డొకానొక నాటకము లోని దని “ఘాతైన్యచ్చపచీక్యతో పరుచిః సర్వజ్ఞకల్పాపి సక” జీవన్మృత పితాచతాంచ గమితో భర్త్యుదభ్యర్త్యుధీఃఃఃఃఃఃః గోయమితి ప్రకారగురైవాచ్చ నిర్వాసితో. యద్యతాంతవిప్రు భిలేన మహతా తత్త్వమపీక్యతి.” అని యుదాహరించుట చూడఁగా వగరుచి మాలలలోఁ గడిపి రని తేలుదున్నది. భర్త్యువు బాణుని శిష్యుఁ డనియు నవంతిరాజుగఁగ్రామి యనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. (ఆచంటిః కావ్యమానర్ప భర్త్యుకృతిభిరేవ.)

IX పాదతాడితకము

ఇది శామిలకమహాకవిచే రచియింపఁబడిన భాణము. దీనిలోని పద్యములు నల్లభజేవుని గుభాషితాళిలోను తే. మేంద్రుని యాచిత్య విచారవర్ణానుకృతలీలకములలో నుదాహరింపఁబడియున్నవి. ఇతని కవిత శ్రీ. శ. 6-7 శతాబ్దాలకంటెఁ బూర్వపు రీతి గల దని తోచుచున్నది. సుమారు శ్రీ. శ. 960 లో నుండిన కృత్తిలికకాయఁడు మహిమభట్టు తానె క్యామలవహాకవి శిష్యుడఁ డని వ్రాసికొనియు న్నాఁడు. ఎట్లయిన నితఁడు శ్రీ. శ. 950 కంటెను బూర్వఁ డనుట ధృఢము. ఈ భాణము చాలఁ బెద్దది. దీనిలో విష్ణునాగుఁ డను రాజు కొనసకఁగుడు విద్యాంసుఁగును బ్రాహ్మణుఁడునై యుండి సౌరాష్ట్ర దేశమున పార్వతీమనఁరెద్దపురమున వేళ్ళ యింట రాత్రి డెల్లించి జేవఁగఁ బ్రణయకోపవిశేషముచేఁ గాబోలు దానిచేఁ బాద తాడితుండై వ్యవపాదభూతమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తము వెదకుచు బ్రహ్మరథకుఁ రారగా వారు సమస్తస్మృతులు తిరుగవైచి చూచి యుండునను దానికిఁ బ్రాయశ్చిత్తము విధింపఁబడలే దని చెప్ప నకుండు కోకించి యగతికుండై మొట్టో యాదుండ నా సభలో నొకఁ డిదోమము శృంగారరసానుభవమున నడచు గావున దీని ప్రాయశ్చిత్త విధానము విలుసభలోఁ గాని తేల్లము గా దనియు. అంత నతిఁ డంగీకరింప విలుసభలో నపరాహ్మముని విలు లొక్కొక్కరు ప్రాయశ్చిత్త విశేషముల యధోదివిముగా వివరించి యతని సంతుష్టం జేసి సంపుటయే దీనిలోని కథ. విలులఁ బిలుకఁ జోవువాడే దీనిలోని ముఖ్య పాత్రము. విలుసభలో నానాదేశపు విలులు గూడి తగుతన చిత్త ప్రాయశ్చిత్తి విధానము దెలుపుట సగనుముగా నుండకలెక్కదు. ఇది

ని కొన్ని పద్యము లుదాహరించెదము: “ఇద మహావరం మా గాడేమ భవత్స్వదమన్యథా । కృతమిద మయంగ్రంథే నాశ్లో మహా పసాదితః । ఇతి మనసి యః కావ్యాంరంభే కషేర్భవతి శ్రమః । నయనబలో నోహచ్చేదః సతాం తిమసోహతి.” “లలాటేవిన్యస్య తిజనదృశం చందనసం । మృణాళైః క్రీడంతి కువలయపలాళైః స ప్తైః । సరీలం ధ్రువైః తైరనుగతమభిప్రాక్షి కకథా । విరత్తా రత్నా । కరసి రుజమాఖ్యాతి గణికా.” ఈ మహాకవి పద్యములే లక్షణ

గ్రంథములలోనుండి యుదాహరించెదము: “సోత్కంఠైరివ గచ్చ తీతి కనులైర్మీలన్మీ గాలోకతః । ప్రచ్ఛాద్వైరధిమ్యా జేష్ఠకృషరా బ్యుత్సార్థమాజాతపః । లైః స్పష్టా చిరమున్నభీషా కిరజైరుద్వాన బాఖాస్యసౌ । యాత్యైస్తం వలభీకపోతనయనైరాక్షి ప్రరాగో గవిః. కాచుస్తపస్విషు జయత్కథికారకాహా । విశ్వస్య తిత్తవిభురింద్రియ వాన్యధిశః । భూతాని విభ్రతి నహంత్యపి యస్య క్షిప్తిం । వ్యా స్పృతహామజిరశ్శుభిరుత్తమాంక్షైః ఉత్తిష్టాలకమిక్షాణాంతగళితం కోపాంచితాంతర్భూవా । దక్షాశ్లోకమధీరదంతికిరణం ప్రోత్సంప యంత్యా ముఖం । శింజన్మ పురయా వికృప్య విగద్రక్షాంతుకం పాణినా । మూర్ధన్యస్య సమాపుర స్సుమదయా పాదోఽర్చితః కాంతయా.”

X పద్మప్రాభృతకము

ఇది గూర్జరకవి విరచితి మగు శేకాంకభాణము. ద్వ్యంకి త్ర్యంకభాణముల మాతృసప్తాచార్యుకోహకుల వివరించయున్నారు. ఇం దుజ్జయినీపురజేకవాణీ వర్ణింపబడియు. దీని కవిత్యము రస జీయనై హృదయంగముగా నున్నది. గూర్జరజుడు మహాకవి యనుట మృచ్ఛకటికముచేరినె కాక వాచనాద్యాలంకారికుఁ డెల్లరు విస్తారముగా నీని పద్యము లుదాహరించుటచేఁ డెల్లము. ఇందు విలుఁడు తన స్నేహితుని పరహావస్థ నిట్లు కల్పించుచున్నాఁడు: “ఉన్నిద్రాధికతాంతతాచునయనః త్రత్యూగం ద్రాననో । ధ్యాన శ్యానతనన్విజృంభణపరః సంతప్తసర్వేంద్రియః । రమ్యైశ్చంద్ర వసంతమాల్యరగనాగాంధర్వగంధాదిభిః । యైశ్చ ప్రముఖాగతై స్సరమతే తైరేన సంతప్యతే.” కంఠకక్రీడఁ జేయు నొక గణికం యాచి “ప్రేంభోలక్కుండలయా బలవనీపుతం కింనూకీన్యాని తాయా । శృంగద్యాహంధ్యయానాః ప్రవికవసృతోగ్గీర్ణపుష్పాల కాయా । ఆవన్ద్రాభంతేవేప్రణయవిలసితిక్షుభాంచీగుణాయా । సుభగ్నానల్లమానస్తనభగనమిలినాస్య తే తే మనస్తు.” అనియు, గ్రంధాంతమునఁ దన మిత్రుని నిత్యం గనుఁగొని దాని పరహావస్థ నహాకించి తన మిత్రుని దైన్యస్థితికిఁగా నొకానొక యువహారమున గోరి “ఈషల్లిలాభిదప్తం స్తనరటమృదితం పల్లెభానువిద్రం భిన్నం నిశ్వాసవాతై గృలమతిరురసక్లిప్తకింజల్కవర్ణం । ప్రాతర్నిర్మాల్యభూతం సురతసముదయప్రాభృతం శ్రీమయా సై । పద్మం పన్యా పగాణే కరతలయంగళభ్రామణ్ణిప్తనాసై.” అని దాని భూగ్వ రాత్రవిరహాక్షిన్న మగు పద్మమును గ్రహించి మిత్రుని కవించి ప్రాణముల నిలుపును.

మఱికొన్ని భాణములు

వీని నానుములును గల్గెల పేళ్లును గానరానందున నించు మించుగాఁ బూర్ణము లగు వెన్ను భాణములలో నొక్కదానిఁ గూర్చి మాత్ర మించుక తెలిపెదము. ఇందుఁ గునుమపురజేకమే నర్జింపఁబడినది. ఒక విలుఁడు పీఠలలోఁ దిరిగి వేళము పొట్టి యొక

ధూర్జనితో ననురాగశాస్త్రసిద్ధాంతమును జర్పించును. దత్తకుఁ డను కేరళదేశరతిశాస్త్రజ్ఞుఁడు పాటిలిపుత్రవేశ్యులకుఁగూఁ గామశాస్త్రమున వైదిక ప్రకరణమును సూత్రరూపముగా నిర్మించియుండె నని వాత్సర్యయనాదులు చెప్పుట గాక తిత్సూత్రసారసంగ్రహము మనకు లభించుచున్నది. ఈ దత్తకమతముఁ బూర్వవత్తుము సేయుచు సంవాదరూపమున స్వసిద్ధాంతము నెలకొల్పిచు విటుఁడు తునుచు పురమును వర్జించుట దీనిలోని విశేషము. “కామోద్గ్రహాః పుంసాం.” అను దత్తకసూత్ర మిందు వివరింపఁబడియె. దీనిలోని కవిత్వము కాళిగానబాణభవభూతుల కవితాసారములు చేరి పరిపక్వమయిన పదవ సం దుగ్ధుత్తమైన రసపాకగుళికయో యనునట్లు మువ్వరి గుణవిశేషము లేకభవించియున్నవి. ఇతఁడూ వారలకంకేఁ బ్రాచీనతరుఁ డేమో! వర్ణావర్ణనమున “తే దగ్ధాః ప్రవసంతి యే సయదనా నాయంతి వా ప్రోషితాః” ముద్గాప్తేఽనునయంతి యే న కుపితాః కుప్యంతి వాత్సర్యయతం. ధన్యాస్తే ఖలు యే ప్రియావశ గతా యేసాం ప్రియాయా వశే! కాలః కాచయతీన మేఘపట హైలంపం జగన్మోహం.” అనియు, ఒక తిండి, క్రింది కుమారుడు వేశమున నుండి రాఁగా కొలుఁడు వాఁడు తన తిండి, మూఁత్యమును నిర్బంధముల వర్జించుచు “ఏతా నామ ఖలు సయోవనస్య పురుషస్య మూర్తిమాత్రోఽహోహోగః.” అనియు “విరఁ గలవానికెఁ బరస్పరామృద్ధ వికర్షితపక్షరాగింబును సాధిక్షేపవగనాలంకృతంబును దేజస్విభుటునికహోపలంబు నగు దూతలంబు దర్శింపవైన నలవి గాను; సమపవిత్రోత్పలఖండకంబును సహకారత్రైలోద్భవంద్రికంబును గామిసనిశ్వాగమిక్షోభితలకంబులను బ్రవృత్తిబర్హికాకారంబును నగువారుచేదవకంబుల వాసనయేని చూచుటకును ద్విధా భూతగోష్ఠీజనంబును వయస్యాధ్ధానోపశోష్టగణి కాజనంబును గామినిసాన్నిధ్యంబునఁజేసి యాలింపక పక్షంబుల సోడ్డువారిం గలదియు నగు విటసంభలంక ప్రాక్షికముల నడవించుటకును మొదలగా నలవి గాను; ఇప్పుడు నాకు గండ్ గొడ్డలిం గొని జరుదన్న కుమారుఁ డగు రాముఁడు త్పత్రియవశోద్భవమునకుఁ జొచ్చినట్లై లోక మైత్తృకము సేయ మనస్సు పుట్టుచున్నది.....ఈ కృద్దుల సామాన్యముగా నింతయేని యెఱుంగరు. వికచకమలాంతర్గతమరభియు నమృతరససదృశాస్వాదము నగు వేశ్యామఖరసము చచ్చిన పురుషుని సైతము సందేహింపఁజేయు” నని చెప్పుచు “కాంచీత్యాశ్వాససక్తవీణజంపం విస్తంభనస్తానం । శ్యాసోత్కంఠితసత్తైస్సవతలం భూభేదజిహ్వాక్షుణం । సీతా రానువిషక్తరోమపులకం కాలేన కోపాంచించిం । వేశ్యానాం కి ఇహస్త్రి భో మదవకాదాజ్ఞారసం విస్మయేత్ ” అని చెప్పుచు నలంకరించి మూఁగుడై వివాహము నేసిన కప్పదళ వినుటకంటె సేశ్యా మహావధమున గొంతెత్తి యెడువవచ్చు ననియు, “బాత్మింధాం సురతేఘ దీనవదనామంతర్భుఖాభాషిణీం । హృష్టస్యాపి జనస్య శోకజననీం లజ్జాపటేనావృతాం । నిర్వాణం స్వయంవ్య ద్విష్టజనునాం శ్రీరూపబద్ధాం పశుం । కర్తవ్యం ఖలు వైక శో కులవధూకారం ప్రవేశ్యం మనః” అని “కులవధూకుహార్లమును” దూషించుచు గోత్ర గృహజనాదతాదితాదిలాసక్తీద్రవ సముదేశమును నిరూపించుచు, వేశ్యాగణములలోనే జరాభారమును బొందియుం గాను “అసంఖ్యో గతయాగ్రాహు న కురో కాణాః

పరిత్యజ్య స్థితాః । దూరాదేవ సమాత్మికాః పరిహృతాః నద్యః ససత్వా ఇవ । మన్యూర్నాస్తి విమానితస్య న పునస్సంప్రాప్తితస్యాదరో । వేశ్యాసృజరాంతో న చ కృతేః స్వల్పాపి మిధ్యావ్రయః” అని చెప్పుచు స్వర్ణముఖముల నిస్సార మని నిందించుచు “ఈరపస్వి లోకము పిపిలికాధర్మ మనునరీచి యనోన్మాదముచరితమునఁ బ్రాణ త్యాగపాతువులచేఁ దామె పరిక్షింపక స్వర్ణము స్వర్ణ మని మృగ తృప్తికాసదృశ మగు నోకానోక యసద్వాదమున నెలకొల్పఁబడిన దాని గూర్చి హృదయము నర్పించి మరుత్ప్రపాతాన్ని పవేశనాదుల చేతను ఘోరజవహోమ వ్రతనియమవేషములచేతను స్వర్ణ మభికాంక్షింతురు, పరమార్థము బరిక్షింపనీలరు; స్వర్ణమున మహాప్రసూదములు సన్నిహితములై యుండు. పరస్పరవిరోధు లగు మనుష్యజాతుల కందు సుఖోత్పత్తి కలుగదు. నిత్యసాన్నిధ్యంబునఁజేసి విరహావస్థ లేక ప్రియియెట్లు జనించును? సౌవర్ణమయము లగు నావాసకయాభోగాలంకారములు శ్రీలత నిత్యసీయములు గావు. ఎవ గృహోపవనముల విల్లలవలెఁ బెంచి పూచిన బాలకృత్తుముల తునుచుసముగాయములచే నామోదము లగు యవతి కేశహస్తములు పశోగరమ్యము లగును నాని సౌవర్ణాలంకారములు నీరసములు కావా? వసిష్ఠాగస్త్య ప్రభృతు లగు మహాన్యులకుఁ బరిపక్వలబ్ధ నామోదముఁ గల్పింపఁజాలిన యచ్చరల విస్తంభము సంపాదించ మనుష్యుల కెట్లు సాధ్య మగు?” అని మొదలుగఁ జర్పించి నిశాగమమునకు నుత్పంతితో నిగ్గిరించుచున్న సతీహాళమును వర్ణింపఁగోరి సంద్యాకాలమాచన మిటు చేసి నిన్ద్రమించును. “బధ్నా మనిని మేఖలాం ప్రశీఢిలాం పితౄనకృన్వాద్యుదీం । క్విత్వా కాంచకచగ్రహాప్రణయనః పుష్పిత్రైటాక్ మూగజాక్ । హస్తాలంబిత మేఖ లాభిగనకృత్ శ్రీభిః కిలూదాహతః । మోమః కూర్మ ఇవాన్ దితి తనైః సంక్షిప్తానోఽపిః”

భాణములు శృంగారరసప్రధానము లని విద్వాంసులు : ఈ నొల్లరు. వానిలో దేశాంతర కాలాంతర సాంఘికాచారములు వర్జింపఁ బడియున్నందున దేశచరిత్రకారుల కవి ముఖ్యములే కాఁబోలు.

ఇంకను బెత్తు నాటకములు మాకు దృష్టిగోచరము లైనను వానిఁ జరువ నవకాళము లేమింజేసి తద్గుణదోషముల నైతి నాచు పి లైనది కాదు. రంద్రికాజనమేజయము, చంద్రికాకలాపిడము, కలావతికామరూపము, శరీరస్థాయాయాతము, అభిరామచిత్ర తేజయుము, రఘువీరచరితము, భీమపరాక్రమము, త్రైవిక్రమము, సార్థపరాక్రమము, యోగానందప్రహసనము, జాంతికి శ్యామల మొదిలగునవి నూటి కెక్కుఁడుగూఁ గలవు. వైశేర్పొన్న భాణములు కాలిసాదికవులకంటె బ్రాచీనము లని కొందఱు తలచుచున్నారు. “వరదచి రిశ్వరదత్తః శ్యామిలకః కూద్రకశ్చ చత్వారః । ఏతే భాణాక్ బభూవః కా శక్తిః కాళిదాసస్య” యస్థానోకము కూద్రకనాటకము తుది లేఖకుఁడు వ్రాసికొనియె. వానిల నట్టిసారస్య మున్న దనుటయు సాహసము కాదు.

దేశాటనము సేయుచు మార్గమధ్యమునఁ బూర్ణసామగ్రి లేక యధాశక్తి వతివేగముగూఁ గూర్చిన నై వ్యాసము నీరసముగా నుండక లేప్పుదు. సహృదయులు మమ్ము యమింతురుగాక యన్యయింతట విరమించుచున్నాము.

RAJAH OF VENKATAGIRI

వేంకటగిరిరాజా గారు

RAJAH OF TELAPROLL

తెలస్సోలు రాజా గారు

PRINCE DORAI RAJAH OF PUDUKOTTAH

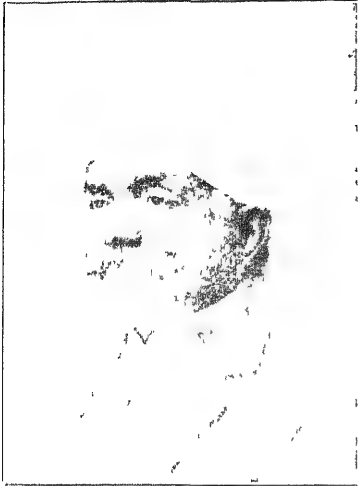
దొరై రాజా గారు, పుదుకోట

DIWAN BAHADUR P RAMARAYANINGAR

దివాన్ బహద్దరు పానుగంటి రామారాయనింగారు

KUMARA RAJAH OF CHALLAPALLI

చల్లపల్లి కుమారరాజు గారు

THE PRINCE OF ARCOT, G. G. A. C.

ఆర్కట్ ప్రభు గారు, గి. గి. ఆర్. సి. సి.

Dr. T. M. NAIR

డాక్టర్ టి. ఎమ్. నాయరగారు

RAO BAHADUR P. THYAGARAYA CHETTY

రావు బహదూర్ పిట్టి త్యాగరాయశెట్టి గారు

బ్రాహ్మణేతరోద్యమము — జాతీయత

ఎడవల్లి కనకదుర్గయ్య నాయుడు గారు

కా ల స్థి తి

కాలము మాటివది. ప్రపంచమునందు గొప్ప మార్పులు కొలచి కాలములో తలపని సరింపుగా కలుగుచున్నవి. యూరపు ఖండమునందలి చిన్న శేశములను నాశనము చేసి పెద్ద దేశములను చీకాకుపడుచున్న యిరోపామహాసంగ్రామము ప్రపంచములో ఈనడుమ సంభవించిన సంభవించుచున్న ముందు సంభవంపడుచు మార్పుల కెల్ల మార్గదర్శియని చెప్పక తప్పదు. పెద్ద గాత్రములవారు చిన్న రాష్ట్రములవారి స్వాతంత్ర్యమును తమ కిష్టమయినప్పుడెల్ల భంగపడుచుటకు తలపడిరి. ప్రాచీనులు గోల్పోయినను రాష్ట్రములు నాశనమయినను చిన్న రాష్ట్రములవారు తమ స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవుట కిష్టపడరయిరి. బెల్జియము మొదలగు చిన్న గాత్రముల స్వాతంత్ర్యమును గాచుటకు కంకణము కట్టుకొని మన యంగ్లేయ సామ్రాజ్యము ఈ మహాసంగ్రామములో ఛార్జింగులపని చేసెను. ప్రపంచము ప్రజాభిప్రాయము మాత్రమే ప్రజాస్వాతంత్ర్య పీఠము ప్రతిమానవుని హృదయమును అంతురించినది. ఎన్నియో తరములనుండి నిరంకుశముగా పాలింపబడుచుండి నాగరిక ప్రపంచ మునకు లాభకరముగా నుండిన రషియాదేశము నేడు స్వాతంత్ర్యము పడెను. ప్రషియాదేశపు సాధారణసభలచే పాలింపబడుచున్న ప్రజలు కూడ స్వాతంత్ర్యాభిలాష లయిరట్లు మనము పత్రికాముఖమున చదువుచున్నాము. ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యవంత్రిప్రంగవుండగు లాయడు బార్డ్లి గారు పడివినట్లు కాలపరిణామ మతిత్యగింపుగా కలుగుచున్నది. శతాబ్దిలో రావలసిన మట్లు లిప్పుడే వచ్చుచున్నవి. ఈ మహాసంగ్రామమునకు మన దక్షనర్తి గారి జయము గోరుదు, యుద్ధానంతరము బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు లోబడి హిందూదేశమునకు స్వాతంత్ర్యము మిగిలి ఈ దేశప్రజలు తీవ్రముగా నాంగ్లేశమున గుర్తుచున్నారు. ఈనడుమ లిశింపలు ప్రభువులకు నిష్పందావాసనకు విధించినప్పుడు ఈ దేశములో కలిగిన ప్రాంతోశనమే స్వరాజ్యము గోరు ప్రజాభిప్రాయమునకు సాక్షి.

ఇట్టి రీతి, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యాభిలాష మానవుల హృదయ శ్రోతరి మయినయెడ, బ్రాహ్మణుల మత సాంఘిక రాజకీయ శాసన ఖైదులకు లోబడి ఎన్నియో తరములనుండి ముక్తి లేక కను బాధల నొందుచు నిగాళాపరు లయిన బ్రాహ్మణేతిరులు గూడ వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యమును పడయగోరుట వింత గాదు. మన రాజధాని యందలి 420 లక్షల ప్రజలలో 15 లక్షలు బ్రాహ్మణులు, మిగిలిన వారు బ్రాహ్మణేతిరులు. ప్రజావాహక్యము గల బ్రాహ్మణేతిర

సంఘములో ఈ యుద్యమ ముద్యమించి ప్రగరించుటకు ప్రబల నయిన కారణము లుండితిమివలెను. ఈ మహోద్యమము ఒకరిద్దటిచే సృజింపబడి పోషింపబడుచున్న దని తలచుట గాని దానిని నిరసించుట గాని కేవలము లెప్పు. ప్రపంచములో ఇదివఱకు పుట్టిన యుద్యమము లేనియు కారణములు లేక కలుగలేదు. రషియా ప్రాంతము దేశములలోని ప్రజాపరివర్తనములే యందునకు నిదర్శనములు.

కులభేదములు

హిందూసంఘములో కులభేదములు ఎప్పుడే సందర్భములలో ఎవ రెగ్గాటు గావించికో తెలిసికొనుటకు విశ్వాసార్హమయిన గరిత్ర లేదు. కులభేదములు తరతరములుగా వచ్చుచున్నవి. సంఘము ప్రభుమయిన నెట్లుండినను, కాలక్రమమున వృత్తులను ఒకటి కక్షిసామగ్ధ్యముల ననుసరించి నీతి భాగ్య మతాభిమానముల ననుసరించి కేగి పోవుట సామాన్యమయ్యెను. యూరపు అమెరికా దేశములందు మొల జెప్పబడిన కారణములవలన నేర్పడిన లెక్కకు లనేకములు గలవు. అవి పుట్టుకవలన నేర్పడినవి కావు. బ్రహ్మ ధర్మము వైశ్య మూర్ఖులు బ్రహ్మయొక్క యవయవములలోనుండి జనించినారని చెప్పెనుగా భవిశ్యసాగ్ధ్యము గాదు. బ్రాహ్మ ధర్మములుగా జనించినవారు గుణకర్మములవలన బ్రాహ్మణులయినట్లు పుగాణులదర్శనము లనేకములు కలవు. అవి నిజ మయిన యెడల, మొట్టమొదట మన దేశమందలి కులములు కూడ పుట్టు కులములు కా వని వ్యక్తిప్రయత్నమువలన లభించిన వని స్పష్టమవుచున్నది. అప్పుడు సామ్యదేశములలోని తెగలకును మన దేశము లోని కులములకును భేద ముండదు. ప్రభుమయిన గుణకర్మములవల్ల కులము లేర్పడుచు వచ్చి తరువాత పుట్టుకతోనే కులభేదములు కలుగ మొదలిడినట్లు కనబడుచున్నది. ఇప్పుడు మన దేశములో కులములు పుట్టుకవలన కలుగుచున్నవి. సంఘములో కులములు వృత్తి భేదములవలన నేర్పడినట్లు కులసామములవలననే స్పష్టపడుచున్నది. సుతగురువులు బ్రాహ్మణులు, భుజబలము గలిగి ప్రజలను రక్షించువారు క్షత్రియులు, వ్యవసాయములు వైశ్యులు, రిదితరులు శూద్రులు గా పరిగణింపబడినట్లు కన్పించుచున్నది. అన్ని వృత్తులను సంఘమున కత్యావశ్యకములు. ఎవరు లేకపోయినను సంఘమునకు నష్టము వాటిల్లును. కులములలో ఒకటి మరియొక దానికంటె పాచ్చు, ఇంకొకటి మరియొకటికంటె తగ్గు, కొన్ని యన్నిటికంటె పాచ్చు, కొన్ని అన్నిటికంటె తగ్గు మొదలగు భేదములును, పుట్టు

కన్యోత్సవములు కలగుటయు ఇతరదేశములందలి తెగలకును
సంబంధించి కలయుటకును గల భేదము. విద్యార్థులకుఁ దయనగు
మేధానంపయ్యఁ దయనగు నీతివంతుఁ డయినను బ్రాహ్మణేతిక
సంబంధములను విస్మయమునకును దయనగు
విద్య కేంద్రమునకపోయినను నడవడి చెడ్డ దయినను బ్రాహ్మణ
సంబంధముల దయనల మాత్రమున అతఁ డందఱికిఁగల గొప్పవార
దను బ్రాహ్మణమున అవునున్నాఁడు. ఎన్ని గుర్తించును చేసి
నను బ్రాహ్మణత్వము చెడదు. బ్రాహ్మణేతరుల పాలిటికి ప్రతి
కొఱసూచిన బ్రాహ్మణబాలకుడును దైవము. సునుభగ్యశాస్త్రము
కులభేదములను ప్రోత్సహించి సంఘమునకు బ్రాహ్మణ్యగ్రాహ్య శాస్త్ర
తముగా నుండున ప్రోత్సాహము గావించిన శాసనము. చనుభగ్య
శాస్త్రము బ్రాహ్మణ్యోక్త నని వేఱగు చెప్ప నక్కఱ లేదు.

ప్రభువదశయందు ప్రతిసంఘములోను మానవులకు ప్రపం
చము దయ్యములతోను ప్రపంచముతో సంబంధము లేని జీవరాసుల
తోను నిండియున్న దనియు, చెట్లకు గుట్టలకు నదులకు ప్రతివస్తువు
నకు మానవులకు నుంచి గాని చెరుగు గాని చేయఁగల స్వభావవిధ
మయిన శక్తి కలదే హెచ్చు శక్తి కల దనియు నొక పెట్టి నచ్చుక
ముండెను. సంఘములోని గురుకువారు కొందఱు సనుచును కను
నెట్టి ప్రపంచమందలి దయ్యములు మొదలగువాని యాపదలనుండి
ప్రజలను కాపాడఁగల శక్తి కలవగు కల దని ప్రజలను నమ్మించి
యెట్లున పలుకుటకు సంపాదించి తామే క్రియముగా గురుకువారు
లయిరి. సంఘ చుట్టిపట్టి పొందిన కొలఁదని నీతే ప్రముఖు లయి
పలుకుటకు హక్కుగలదే. సుభద్రమున దయ్యముల పొందినది
మానవజాతిని కాపాడఁగలగు శక్తి గలిగినట్లు నటించిన మానవులు
క్రియక్రియముగా సంఘములో గురుకువారు లయి నిరవత
హిందూరాజులయొద్ద పునఃహితులుగాను నుండులుగాను చేరిరి.

గాజులను గురువులు చెప్పినట్లు గాజ్యము లేదని గాని గా
గాజ్యములు నిలువ వని నమ్మి వారు చెప్పిన ధర్మముల ననుసరించి
వారి యిష్టము వచ్చినట్లు రాజ్యము లేలుచుండిరి. నిహిశాపేక్ష
హెచ్చినవారయి అనివశకు మహిమవలన గావించినవారు సంఘ
ముకు విభజన చేసి సంఘమున కిగర్హము వహించి గాజులవలన
కులభేదముల ననుసరించి ప్రజాపరిపాలన గావించుకొనిరి. అప్పుడు
వ్రాత్యులది శాసనరూపముగా నుండునట్లునదే చనుభగ్యశాస్త్రము.
నీరు చేసిన దయ్యలో ఆశ్చర్యపడవలసిన యంశము లేదు. నిరంకుశ
ముగా పాలింపఁదలఁచుకొన్న రాజు గాని మఱిగురువు గాని తన
పలుకుటచేలోని సంఘముల నెంత విభజన చేసిన నీ సమగ్రస్థాన
సంత సురక్షితముగా నుండును.

ఏ దేశములోఁ గాని సంఘాభివృద్ధి బుద్ధివశలత గల కొలఁదని
నుండి సంస్కర్తల ప్రయత్నములమీఁద సాధారణమయియుండి, వారి
కోరికల ననుసరించి సంఘములో మార్పులు జరుగుచుండును. సంఘ
ములో విశేష ప్రజ్ఞయు బుద్ధిబలమును గల కొందఱివలననే సంఘా
శయములు ప్రసరింపఁబడుటయను మిగిలినవారు వాని నామోదించు

టయు కూడ సామాన్యమయ్యును. సంఘముయొక్క పునఃపుద్ధి
గాని సంఘపురోభివృద్ధికి ప్రజ్ఞాకర్తలుగాని సంఘములోని
సాధికలముగల ప్రజావంతులు సంఘాభివృద్ధికి నూచించిన జీవాశయ
మాలమీఁదనే యాధారపడియుండును. వీని ననుసరించియే జాగీ
రగాభివృద్ధి కలుగుట గాని కింకకపోవుట గాని సంభవించు
చుండును.

కడచిన 2,000 సంవత్సరములలో హిందూదేశములోని రా
భాగమునగు బ్రాహ్మణులు ఇతరులకంటె బుద్ధివశలత గలవారై
ప్రసిద్ధి గ్రంథములును శాస్త్రములును రచించిరి. పోగాడఁగల
శ్రీతియలును గ్రామముల బయలు కాఁపురము చేయు పంతు
లును తమకొఱకు బ్రాహ్మణుల లేర్పడిన జీవితాశయముల పెరు
గాడక యామోదించిరి. ఈ కాలములో బ్రాహ్మణులు కేశ
లము సంఘమునకు హాని ప్రదముగ నుండి గని కాని సంఘాభి
వృద్ధికి పాటుపడ లే దని కాని చెప్పట కరి కాదు. బ్రాహ్మ
ణులు కూడ మనుష్యుమాత్రు లగుటచే స్వల్పభయ లగుట కల
దును. వారు దక్షిణహిందూదేశములోని భాషల నభివృద్ధి చేసిరి.
ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతి గాంచిన శాస్త్రముల నెన్నిటిని రచించి
శాస్త్రవిజ్ఞానమును ప్రసరింపజేసిరి. కాని, వారి బోధలయొక్క
ఫలితమును వారి బుద్ధిబలముచే వ్రాత్యులచేత వ్రాత్యులయొక్క
యందేశమును కులాచారాపిచయమును సున దేశములో నభివృద్ధి
జానిగి స్థిరస్థాయిగా చేయుటయే యని చెప్పిన వున్నాడు.

హిందూదేశములోని యన్ని భాగములయందును బ్రాహ్మ
ణుల సాంఘికబలము కలుకుబడి ఒకే కేంద్రముగా లేవు. కేశలము
బుద్ధిబలము మతాచారము ప్రజల కివలముగా కాని కొన్ని కేశ
ములలో, బ్రాహ్మణేతరుల సంబంధము హెచ్చయి బ్రాహ్మ
ణులు సున సాంఘికనిరంకుశాధికారము హానికొనఁగా సంఘ
ములో నామమాత్రానకట్టులగ నున్నారు. కడచిన 1,000 సంవత్సర
ములలో సహస్రాయుల దాడి లవలన రణరంగ వయన పంజాబు
దేశములో బాహులము గలవారి యాస్పత్రిమే హెచ్చి బ్రాహ్మ
ణాధికారము తగ్గి యిప్పుడు బ్రాహ్మణులు గొప్పవారి స్థితియ
లలో వంట చేయుటకు మాత్రము పనికివచ్చుచున్నారు. హెంజు
దేశములో బ్రాహ్మణులును కాయస్థులును సమానమైన పలుకు
బడి గలవారై సాంఘికజీవనములో విశేషమైన హెచ్చుతక్కు
నలు లేక మెలగుచున్నారు. సహస్రాయుల ప్రభుత్వము
క్రింద కొంత కాల ముండినను సహస్రాయుల సామాన్యమునకు పుట్టిని
ల్లయిన బొంబాయి రాజధానిలో ప్రభువు లనఁబడు బ్రాహ్మణ
గిరులు క్రియక్రియముగా వైక వచ్చుచుండినను బ్రాహ్మణ్యము
యన్నతదశయందున్నారు. ఆంధ్రదేశమును బ్రాహ్మణుల పలుకు
బడిలోని రాజు లేలుటవలన బ్రాహ్మణనిరంకుశాధికార మొకప్పుడు

ప్రబలినను, ఇప్పుడు రాపు బహదూరు కందుకూరి వీరేశలింగము
పంతులవారి వ్రాత్యులును బ్రాహ్మణయమునకు సంఘస్కర్తగా
లామయు విదేశయాత్రితాహమును కులాచారబలమును తగ్గిరి.

దక్షిణహిందూదేశములో, ముఖ్యముగా సహస్రదీయల దాడులు లేని ప్రదేశములలో బ్రాహ్మణసంఘము ఇప్పటికి ప్రబలుచున్నది. కులాచారముల పేరి ముప్పు వాటిల్లనో యని వేయి కండ్ల కను పెట్టియుండి, సంఘసంస్కర్తల పెట్టుకొని రాధలు పెట్టుదురు. సమదేశములతో సంస్కరణము పూనివారిని నిరస్తాహుతి గదరు. వర్ణాశ్రమధర్మముల యని పేరు పెట్టుకొని భూస్వామ్యములను సమర్థించి నిలువఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. వారి చేతిలోని యస్త్రము "వేలి". దానిని యెదురుగా సంఘసంస్కర్తలపైఁద బ్రయోగించెదరు. రెండు వయిన నీరులను దుర్మార్గులను సంఘములోనుండి బహిష్కరింపదు. బ్రాహ్మణేతరులు మతసాంఘికవిషయములలో బ్రాహ్మణుల చేతిలోని తోలుబొమ్మ లని చెప్పిన నతిశయోక్తి కాదు.

కులభేదములు ప్రేక్షాపాతీ వాగుకొనిపోయి జాలివైవస్యములు హెచ్చినవి. పరస్పరవిశ్వాసము పరస్పరస్నేహము క్రమముగా నాశనమవుచున్నది. ఈ కులపితౄతాచనుహితులనునే విద్యావంతులయిన బ్రాహ్మణేతరులు కూడ తమ సంఘములయంద సానుభూతిచూపక, విద్యాగ్రంథము లేని లేకు సంఘములను చదివి ప్రాపంచికవ్యవహారములందు బ్రాహ్మణులలో చేరుచున్నారు. తామకలందించు వృత్తులలోని బ్రాహ్మణులతో ఎక్కువ సంఖ్యను కలిగి వారితో వైకృత్యము లేకు సంఘములవారిని బ్రాహ్మణులవలెనే నిర్వక్ష్యముగా నిరసనభావముతో చూచుచున్నారు. బ్రాహ్మణేతర సంఘములలో కూడ భేదములను పోగొట్టుకొని వికృత్యము జాతీయభక్తిదయనునవి తోడ్పడినట్లు బదులుగా భేదములను కల్పించుకొని హెచ్చించుకొని క్రింది సంఘములవారిని నై సంఘములవారు సాంఘికజీవనములో విశేషపాదము పెట్టుట కూడ ఈ కులాచార పితౄతాచనుహితులనునే విద్యావంతులయిన బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులలో చేరుటలన బ్రాహ్మణేతరసంఘములమొక్కటలము హెచ్చుటకు బదులుగా తగ్గుట సంభవించు నేమో యని భయము కలుగుచున్నది.

విద్య

బ్రాహ్మణేతియ విద్యయందు బ్రాహ్మణులకింకా విశేషముగా వెనుకబడియున్న విషయము నిర్వివాదము. బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునకు పూర్వము హిందూదేశమునందు ఎవరి వృత్తులలో వారు నిక్కుకొని సుఖముగా జీవనము చేయుచున్నందున బ్రాహ్మణేతరులకు ఉద్యోగము లేకపోయెను. భూస్వామ్య వ్యవసాయమునకును ప్రతిపక్షములకును విద్యయొక్క శూన్యత లేకపోయెను. కడచిన కాల సంవత్సరములలో ప్రపంచమునందలి స్థితిగతులు మారినవి. చేతిపనులు నశించినవి. పరిశ్రమలు పొగయంత్రములు విద్యుచ్ఛక్తి వలన నడపఁబడుచున్నవి. పరిశ్రమలలో విద్యావంతులు కాత్త్రు విజ్ఞానము చతురత గల వనివారు కావలసినవృత్తము. పండిత వస్తువులు మన దేశమునుండి యితరదేశములకు ఎగుమతి చేయఁబడి మన

దేశపు ప్రజలకు కావలసిన వస్తువులు కాగిరవులు అధ్యములు మొదలగు వస్తువులు ఇతర దేశములలో ఆయా దేశపు యంత్రములతో జరిగి దేశపు పరివాండ్రవల్ల లభ్యులగు పయిబడి మన దేశములోనికే దిగుమతి యవుచున్నవి. ఇదివఱకు ఆయా వృత్తులలో పని చేయుచున్న బ్రాహ్మణేతరులు వృత్తులు పోయి కూటిక లేక మలముల నాచున్నారు. విద్యావిహిత లయిన మన దేశపు పనివాండు, తమ వృత్తులు మానవలసినవైనందున ఇంకొక గతి లేక వ్యవసాయవృత్తిలో వ్యావసాయకుల పేరగాంధ్రుగాను పనివాండుగాను ప్రవేశించి హిట్టపోసికొనుచున్నారు. ఇందువల్ల దేశయార్థికస్థితి బాగుపడట గాని బ్రాహ్మణేతరుల బుద్ధిబలము హెచ్చుట గాని బ్రాహ్మణేతరసంఘ మభివృద్ధి పొందుట గాని తటస్థమదు.

బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునాఁడనుండియు మన దేశములో బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరులకు విద్య నేర్పుకొనుటకు సమాన మయిన యవకాశములు కలిగినట్లు గాని మనకు వారు నేర్చుచున్న విద్య న్యాయవాదవృత్తికిని ప్రభుత్వోద్యోగములకును బహిష్కరిత పనికొని తిప్పు పదియొక వృత్తికి పనికిరాదు. ఈ వృత్తులు మన దేశములోని యెన్ని కుటుంబములకు పోషింపఁగలవు? సంఘమున కత్యంతమయిన వృత్తులలో చిక్కక బుద్ధిబలమునే ప్రజలను జయించియున్న బ్రాహ్మణులు సమయము కనుగొని పోలీస్విద్య నభ్యసించి ప్రభుత్వమువారి యుద్యోగములలో చేరి. మన రాజధానిలో బ్రాహ్మణేతరులకింకా బ్రాహ్మణులు స్వల్పసంఖ్యాకులయినను ప్రభుత్వోద్యోగములలో 81 శాతముగా నున్నారు. బ్రాహ్మణేతరులన్ననో బ్రాహ్మణాగరికతలన లెసు లేకు వృత్తులు పోయి గీత వాధారములు లేక విద్య నభ్యసించుట కశక్త్యులయిరి. భూస్వాములు తిప్పు మిగిలిన బ్రాహ్మణేతరులు వెక్కిరించి కడు బీదలు. మాటికి రిగిరు మాత్రము విద్య నేర్చినవారు. విద్యవలన సంఘాభివృద్ధిగల ప్రభుత్వోద్యోగములలో ఇదివఱకే బ్రాహ్మణులు నిండియున్నారు. ఉద్యోగజీవనములో విశేషముగా పలుకుబడి గలవారు బ్రాహ్మణులు. కులాభిమానము సమాజ స్పృహనలన బ్రాహ్మణులకు ఉద్యోగములు లభ్యమవుట ముఖ్యము, బ్రాహ్మణేతరులకు మస్తరము.

విద్యావిహితసంపదని నష్టములు

విద్యావిహితసంపదని బ్రాహ్మణేతర సంఘములకు కలుగుచున్న నష్టములు బ్రాహ్మణ మొదలిడి పెద్ద ప్రమాదులు. ప్రభుత్వోద్యోగముల నాథ బ్రాహ్మణసాంఘికనగరసాధికారము ముఖ్యమయినవి. విద్యావిహిత లయిన రయితులను కరణములు ఇతికోద్యోగస్థులు పెట్టు రాధలు మరల కలుగలే చూచుచున్నారము. ప్రభుత్వమువారికి నిజముగా చెల్లించవలసిన సిక్కులకు బ్రాహ్మణోద్యోగస్థులు రయితులయొద్ద హెచ్చు వసూలు చెయ్యట కలదు. విద్య లేని రయితులయొద్ద పెక్కు శేషములు పెట్టి వీనో విధముగ డబ్బు గడించురు. రయితులకు ఏ విషయములో ఎవరికి మోక్ష

నిదిన వ్యాయము కలుగునో తెలియదు. ప్రస్తుతపు ప్రభుత్వపద్ధతి ననుసరించి వ్యాయము పొందుట కూడ కడు దుస్సరము. బ్రాహ్మణేతరులు సాంఘికమతిజీవనములో బ్రాహ్మణులు చెప్పినది వైవాహికముగా నమ్మి ప్రవర్తించుచున్నారు. మంచిచెడ్డలు తెలిసికొనుటకు గాని సరియగు మాగ్గమున చరించుటకు గాని యవకాశములు లేవు. అనావశ్యకముగా వ్యాజ్యములను పోయి డబ్బంతయు పోగొట్టుకొని అనేక కుటుంబములు వాతన మవుచున్నవి. త్రాగుదనోతులనములకు సంఘమునకు విశేషనష్టము వాటిల్లుచున్నది. స్థానికపరిపాలకసభలలో పెక్కుచుంది బ్రాహ్మణేతర లుండియు తమ కిచ్చిక్తధర్మముల నెఱుంగక తగు శ్రద్ధ తీసికొనక కొలదిమంది ననుసరించి ప్రవర్తించుచున్నారు. ఈ సభలలో జరుగుచున్న యంశములను గుర్తించిన బ్రాహ్మణేతరసంఘములు నూటికి అయిదుగురు కూడ లేరని నా నమ్మకము. జాతీయాభ్యుదయమునకు తామేమి చేయవలెనో తెలిసికొనుట కవకాశములు లేనే లేవు.

రాజకీయస్థితి

ఇదివఱకున్న దుస్థితి చాలనట్లు, విద్యావంతులగు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరుల నడుమ వివాదములు ప్రారంభమయినవి. ప్రభుత్వోద్యోగములు స్థానికపరిపాలనాసభ్యత్వము బ్రాహ్మణులు విశేషముగా సంపాదించి బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారికి తగు నవకాశ మియ్యలేదని బ్రాహ్మణుల పలుకుబడి "హి చ్చయిన దని భావ్యే ప్రాయములు కలిగి బ్రాహ్మణేతరసంఘముల నభివృద్ధి చేయుటకు గాను చెన్నపురిలోని కొండలు దక్షిణహిందూదేశ ప్రజాసంఘ మను శీర సోక సంఘము నేర్పాటు చేసిరి. ఈ సంఘమువారు వారి యభిచరులును వారిచే ప్రచురించుటకు "జస్టిసు" "దక్షిణకా" "ఆంధ్రప్రకాశిక" ప్రతికలవారును దేశీయమహాజనసభవారు కొందఱిగా హిందూదేశీయున కిప్పుడే స్వరాజ్య మియ్యఁగూడదని నూటొంకములు చెప్పుచున్నారు. చాలమంది బ్రాహ్మణేతరులు ఈ సంఘాభియములతో నేకీభవించక, బ్రాహ్మణేతరసంఘములకు ప్రత్యేకప్రాతినిధ్య మివ్వని కొందఱు కాంగ్రెసు లీగు ప్రజాశక్తి నామొందించు "మదరాసు రాజధానీ సంఘము"ను స్థాపించి తమ యాశయములు ప్రజలకు బోధించుచున్నారు.

బ్రాహ్మణేతరనాయకుల కర్తవ్యము

ఒక యుద్ధవ్యయమును ప్రారంభించుట నులభము గాని దానిని సర్వజనానాది మయిన మార్గమున నడప జయము గాంచుట దుస్సరము. ప్రతి వ్యక్తికిని స్వాభిమానము సంఘాభిమానము సహజములు. బ్రాహ్మణులు సనుయము లభ్యి మయినప్పు డెల్ల, విద్య గలది యిప్పు డెల్ల విషయములలో అగ్రస్థానము వహించి బ్రాహ్మణేతరుల సంఘాభివృద్ధికి మార్గదర్శకు లయిరి. వారియందు బ్రాహ్మణేతరులు అనూయ గాని ద్వేషము గాని కపించుట గొప్ప తప్పు. వారు కూడ మిగిలినవారివలె నుండినయెడ వీ రెవరిని చూచి నేర్చుకొని

చాగుపడుదురు? బ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణేతరులు ఒక దేశములో కట్టి పరిగినవారు, ఏకమతావలంబకులు; ప్రపంచములో పన్నె కేక్కిని కాస్త్రవిజ్ఞానమును పెదజల్లిన గురువుల సంతతివారు. మానవులకు లేల కట్టిన అంపి సరియగు చుండు లభ్య సమ్రాజ్యమును వండుకొనుటకు కొలుకుట కుదుట మొదలగు నెన్నియో చేష్టలు చేయును. అందువలన బాధము లేదు. శరీరబాధ కలుగును. విద్యా విహీను లయి అజ్ఞానాంధకారమున మునిగి మత సాంఘిక గౌరవీయ వ్యవహారములలో వ్యక్తిత్వాంతర్విషయము గొల్పియు నేగి మేల్కొనిచిన బ్రాహ్మణేతరసోదరులు గోవపూరితు లవుట సహజమే గాని ప్రతిఫలము లేని క్రియలు చేయుటవలన వ్యక్తికి గాని సంఘమునకు గాని బాధము కలుగవచ్చును.

బ్రాహ్మణేతరసంఘముల ప్రస్తుతిని పరిపంచి సంఘాభివృద్ధికి సాధనము లాలోచించి మత సాంఘిక రాజకీయ విషయములలో సంఘాభివృద్ధిని గావించి ఈ మహావ్యయమును జయప్రదము గావించి భారము వాయవలమిడ నున్నది.

జాతీయత

లెక్కకు మితి మీఠిన కులభేదములు గలగి మనస్సుపైవెక్కుములలో మునిగి భాగ్యవంతులు బీదవారిని విద్యావంతులు విద్యావిహీనులను నిరసనభవముతో చూచుచుండ, బీదవారు భాగ్యవంతులయందును సామాన్యులు పలుకుబడి గలవారియందును అనూయోగ్రస్తు లయియున్నారు. ఇట్టి వివిధభేదాల్ని ప్రాయములను విభజనములను గల మానవకోటియందు జాతీయభావ ముద్వేగియెప్పుటికైన దేశము బాగుపడగలదా యని సందేశాంశపరచుచు, కాని, కుటుంబములోని యన్నదమ్ములు నూట వివాదము లున్నను ప్రతిదినము విగామము లేక పోరాడుచుండినను, తాము ఇలలగనూములవారితో వ్యవహారపరమైనవ్యయము తాచంద తొక్కటియగును. అటులే గ్రామములలోను వారిలో వారి కెన్ని వివాదము లున్నను చోరులవలనను అంటు వ్యాధిలవలనను గాని మరెవరైనా కారణములవలన గాని గ్రామమున జనసామాన్యమున కనూయము వాటిల్లినవ్యయము తాము కలిసి చేయు కార్యముల్ల జనసామాన్యమునకు మేలు కలుగునప్పుడు గ్రామము లేకగియులను కార్యనాల్లము గాంచుటను ననము చూచుచున్నాము. ఇటులే నెట్ల సంఘములలోను పట్టణములలోను దేశములలోను తాము చేయు కార్యములవలన సర్వజనోపకారము కలగు నని కాని తాము కార్యము చేయవలసిన సర్వజనోపకారము సంభవించు నని కాని ప్రజలకు నెట్లయెడల లిప్పక వారింద ట్రాక్యములు లభింపకు భర్తములను వేర్పడరు.

జాతీయసమ్మోహనమునకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నయెప్పుడు. రావు ఒకమారు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారు మొదలగువారు సంఘసంస్కరణముకోటకు పాటుపడుచున్నారు. పరదేశములకు విద్యార్థులుగా వెళ్లుచున్న హిందూసాధ

యులు సంఘసంస్కరణమునకు తోడ్పడుచున్నారు. విద్యార్థులకు లయన బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులలో కులచారభేదములు క్రమముగా తగ్గుచున్నది. సాంఘిక జీవనములలో హెచ్చుతక్కువలకు బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణులెంత యుత్తరవాదులగా క్రింది బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారికి పయి బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు కూడ నంత యుత్తరవాదులే. సంఘసలహాచారులు వేళ్లతో పాదు కొనియున్నది. దాని నొకటి సాగ నాశనము చేయుటకు బ్రాహ్మణులకుఁ గాని బ్రాహ్మణేతరులకుఁ గాని శక్యము కాదు. క్రమముగా జయింపవలెను. బ్రాహ్మణనిరంశ శాఖాశాఖామునకు వగదుదు బ్రాహ్మణేతరులు తమ క్రింది సంఘములవారిని బాధలు పెట్టుట యెట్టి న్యాయము? కుయ్యపట్టునునందలి వీరవల్లిలోని పంచముల మొల యాలకింపుఁడు! వారి బంధువుల కనులను బ్రాహ్మణేతరులు నికసించు వీధులగుండ తీసికొనిపోయిందట. బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు తమలాని భేదములను నాశనము చేసికొనవలెను. లేనియెడల ఈ యుద్ధమును వ్యర్థ మగును.

ప్రజల రాజకీయశక్తియులులలో భేదము లుండఁజాలవు. నిర్బంధ ప్రారంభించితివిద్యను దేశములో ప్రవేశపెట్టిన గాని బ్రాహ్మణేతరులకు ముక్తి లేదు. ఆయుధశాసనము రద్దు చేసిన గాని షేరుము లేదు. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము హిందువుల కలవడిన గాని గయితుల స్థితి బాగుపడలేదు. ఈ దేశములో వాణిజ్యమును పరిశ్రమలను పునరుద్ధరించిన గాని దేశముయొక్క పురోవృద్ధి సాధ్యము గాదు. స్వరాజ్యము భారతీయుల కలవడిన గాని మన యాశయములు నెఱవీటవు. బ్రాహ్మణుల అయినను లేదితర అయినను దేశక్షేమము నునక్షేమము నున సంఘటివారి క్షేమము కొరవా రందఱును స్వరాజ్యమును కొరకమానరు.

అంగ్లేయ ప్రభుత్వమువారు మనకు స్వరాజ్య మిచ్చిన నది బ్రాహ్మణరాజ్య మవు నను బెదరింపు సహేతుక మయినది కాదు. అంగ్లేయ ప్రభుత్వమువారి క్రింద బ్రాహ్మణోన్యగీయులు చేయు మంచిచెడుగులు ప్రభుత్వమువారికి చెందును గాని బ్రాహ్మణజాతికి చెందవు. స్వరాజ్యము సంస్కృత మయినయెడల ప్రజలందఱు నుపరిపాలన కుత్తరవాదు లగుదురు. బ్రాహ్మణకులమువారు చేసిడి యక్రమము లెప్పటి వప్పుడు ప్రజలకు తెలియుదుండును. ఇప్పుడు విద్య గడించి బ్రాహ్మణులవలె బ్రాహ్మణేతరు లెందఱో రాజకీయ సురంఘు లగుచున్నారు. బ్రాహ్మణేతరులలో విద్య దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నది. విద్యార్థివృద్ధియైన కొలదిని ప్రజాభిప్రాయమును తెలిసికొని బ్రాహ్మణేతరసంఘాభివృద్ధికి కావలసిన మార్గములను చూచించి బ్రాహ్మణులు చేయు కాగ్యములను లోకమున తెలియించి

రాజకీయనిషయములలో బ్రాహ్మణులతో పాటు వ్యవహరింపఁగల బ్రాహ్మణేతరనాయకు లెందఱో సంఘముల నలంకరింపఁగలరు! బ్రాహ్మణేతరప్రజాభిప్రాయ నునున కొకటి లేని నినుములలో వ్రాయఁబడిన మనుష్యకౌశ్యము ఇప్పుడు పునరుద్ధరింపఁబడుట కల్ల. బ్రాహ్మణేతిరులు భుజబలసంపన్నులు. హిందూదేశము నేలిన రాజులు నెక్కుగంట బ్రాహ్మణేతరులు. వారి సంతతివారు స్వరాజ్యము కూడ దనుట సరి కాదు. దేశమును శత్రువుల బాటినుండి రక్షించుట అంతఃకలహములు గొంగతనములు లేకుండ దేశమును కాపాడుట మొదలగు భుజబలమును కొర కార్యములు బ్రాహ్మణేతరులే చేసివీరవలెను. బ్రాహ్మణేతరుల మనఃపూర్వకపరస్పరక్షేపము లేనిది 15 లక్షల బతులు 420 లక్షల జనుల నేలుట అసాధ్యము. ఒకరి బలము మరియొక రెఱిగిన బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఒకరి నొక రతిక్రమించి ప్రవర్తింపఁజాలరు. ఇప్పుడన్ననో వారును వీరును ప్రభుత్వమువారి చేతిలో నున్నారు. బ్రాహ్మణుల పలుకుబడికిని బ్రాహ్మణేతరుల ప్రస్తుతిస్థితికిని ప్రభుత్వమువారు కూడ కొంతపలకు బావానుదాగుట.

ముగింపు

లూసుకు జార్జి గారు సాలితుల కొరకల ననుసరించి పాలకులు పాలింపరలె నని నొక్క వక్కానించుచున్నారు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు లోఁబడి స్వరాజ్యము సంపాదించుట కిది మంచి తరుణము. సమయము పోగొట్టుకొనిన, మన సంఘటివారికి మనము తగ్గవాదుల మవుదుము. జాతీయాభ్యుదయ మత్యవశ్యము. దేశములోని యన్ని సంఘములవారు విగ్రాహులకు లంబ స్వాతంత్ర్యాభిలాషు లయిన గాని జాతీయాభ్యుదయము సాధ్యము కాదు. ఏ సంఘమువారు లేకు సంఘము సాధ్యించుటకు పాటుపడిననా, జాతీయ శాయములకు భంగము లేకుండ ప్రవర్తింపవలెను. జాతీయాశయములకు విరుద్ధముగా ప్రవర్తించువారు లేకు సంఘములను బాగు చేయుట కల్ల. అన్ని సంఘములవారును దేశమంత పుత్రులగుటకు జేసి ఒకరి నొకరు గ్యేషించుట తమ్ము శాము ద్యేషించుట యగును. బ్రాహ్మణేతరులు నిదివిగా దేశభావలలో విద్య నేర్చుకొని స్థానిక పరిపాలనలో శ్రద్ధ పుచ్చుకొని జాతీయాశయములు నెఱవేలుటకు పాటుపడవలెను.

హిందూదేశముయొక్క స్వావేష్టాన్నత్యమును గుర్రెఱిగి ప్రస్తుతపు సీనదేశకు వింతించి బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరులు ఏక మయి జాతీయాభ్యుదయమునకు పాటుపడి కృతికృత్యు లగుదు రని నమ్ముచున్నాను.

తా మ ర తై ల ము

తామరకు తీటుకు గడ్డికి మంచి మందు. డబ్బీ 1-కి రూ 0-6-0

విద్యయొక్క పరమార్థము

పాలనర్త సరిసింహము గారు

విద్యాపిషయము మహాశిష్యుడైన విషయము. విద్యయే మానవుని జన్మపాపల్యహేతువు. విద్య లేకున్న మనుజుని నాడవ మైన శూన్యము లేదు; నిజమైన పూజ్యుని లేదు; యథార్థమైన యానందము లేదు. విద్యామూలముననే మనుష్యనామము సార్థక మగును. సర్వభూవమా మైన యిట్టి విద్యాసంపద లేనిచో మనుష్యుడు వింటి పట్టు అనికలంకొనుట యొక యాశ్చర్యము గాదు.

విద్య మానవవృత్తికి చుంగళకరమై సంఘమునకు చుంగళకరము గాకుండునా? సంస్కారాన్ని తీకి విద్యయే పునాది. విద్యానంతుల కాకగములై విలసిల్లెడు సంఘములును జాతులును మానవమండలి యందు ఉన్నవిస్థానమును ఆక్రమించుకొనియున్నవి. విద్యాగరిమ యందు వెనుకబడియున్న సంఘములును జాతులును అహోతిని చెంది యున్నవి. నడుపు లేమిచే నృసింహములై పరిహాసపాత్రములై యున్న సంఘములు ఒక్కొక్క విద్యాగంధము వ్యాఘ్రజించినంతలే. పునర్జన్మము గాంచి తమకు వెక్కిరించినవారిని ధిక్కిరించు సాచర్యమును పడయుచున్నవి. ఆటలగుటచే, ఏ ప్రభుత్వమును ప్రజల విద్యా విషయమునందు ఉదాసీనత వహించియుండలేదు. అక్షరజ్ఞానశూన్యులైన ప్రజలను సాలించుట విద్యానంతుల లగు ప్రభువులకు కులధర్మముగా నుండకచ్చును. కాని, అట్టి ప్రజాపాలనమునందే విధమైన సారస్వము నుండదు. విద్యానిన గుగు ప్రజాసంగమము గోవు మోడకు కట్టిన గుడికట్టవలె దొరతనమునకు విశేషభాగావహముగా నుండును. అందుచే నెట్టి స్వలాభాపేక్షాపరు లగు ప్రభువులైనవారితను పరిపాలనమునందు జనులకు ఏదో యొక విధమైన విద్యను చెప్పించుచున్నారు. ఉత్తర మైన విద్యను ప్రజలు పొందిన కొలది రాజ్యము నకలై శివ్యములతో తులదూరము కలకలలాడుచుండును. అందుచే, ఉత్తరప్రభుత్వములు లేచి పాలనమునకు బాగబడియున్న జనుల విద్యావిషయమున నెక్కుడు కృషి నుంపుచున్నవి.

ప్రత్యేకవృత్తులయొక్కయు సంఘములయొక్కయు రాజ్యములయొక్కయు శ్రేయోభివృద్ధులకు మూలకంద మైన యీ విద్యయొక్క పరమార్థ మేమి? విభులధనాన్వితమే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలంచుచున్నారు. అధికారస్రావల్యమే విద్యయొక్క పరమార్థమని మఱి కొందఱు భావించుచున్నారు. పాండిత్యసంపాదనమే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలపోయుచున్నారు. పలుకువడిని గడించుటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు తలంచుచున్నారు. జనుల సోహృదుల పడయుటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు అనుకుంటున్నారు. ప్రభుత్వములయొక్క సుస్థితికి తోడ్పడుటయే విద్యయొక్క పరమార్థమని కొందఱు గ్రహించుచున్నారు. విద్యవలన ఈ ధనాదులు లభించుట నిస్సందేహ మైనను, ఇదియే విద్యయొక్క పరమార్థమని నుడువుట కంట మాత్రమున విలు లేదు. ఈశ్వరానుగ్రహమునలన మనుష్యుడు బుద్ధ్యాద్యనేకకర్తులకు పడనియున్నాడు. భూమి

యందలి కవలవలె నున్న యీ శక్తు లెల్ల తగిన చందమున "కిక్"గా కనెనిచి పెచ్చుభిండుటయే విద్యయొక్క పరమార్థము. మనుష్య శక్తియొక్క సంపూర్ణ వికాసమే విద్యయొక్క పరమార్థమని మహాపుటయందు బుద్ధిమంతు లగు పాశ్చాత్యులును స్వాతంత్ర్యులును నేకాభిప్రాయు లగుచున్నారు. నడవడిని చక్కపఱచుటయు స్వాతంత్ర్యాన మలవడనట్లు చేయుటయు నకలకర్తులను సమభావమున పనిచేయునట్లు చేయుటయు మనుష్యుని యావచ్చుత్తులను శిక్షించుటయు విద్యయొక్క యాద్యేకమని యెను అను నొక ధీశాలి చెప్పియున్నాడు. ఈ విధముననే లబ్ధు పొందేను అను నొక వాస్తవతత్వజ్ఞుడు ఇటీవల కానున్న గుహాసభలో నుపన్యసించెను. ఈ భావములనే మనువు ఎన్నియో వందల సంవత్సరముల క్రిందట వ్యక్తపరచెను.

విద్య యనానది కేవలము మనస్సునకు సంబంధించినదే కని పించుచున్నను, మనుష్యుడు శరీరధారి యను సంగతిని గమనింపవలయును. "A Sound Mind in a Sound Body" అను మాక్సిమి ననుము జ్ఞప్తియందుండునవలెను. ఎంత చక్కని చిక్షనను, శరీరము దుష్టమైన ఆ చదువు గణనకు రాదు. అగియుం గాక, అధికజ్ఞానము నుసార్జి పగిలిన పక్షమున మనుష్యుడు లేన శరీరమును ఆగోగ్యస్థితియందుండునొనవలెను. గంటలు దినముల కొలది పరిశోధనాలయమున గడపవలసినవారు నిశల యందు నిద్ర మాత్రమే గోచరమండలము పరీక్షించవలసినవారు. చిక్షనీయులచే రచించబడిన నేలకొలది గంభీరముల పండిత సోధించవలసినవారు. ఎట్టి శరీరదౌర్బల్యము గలవారైనా నుండవలయునో మోచింపురక. శరీరదౌర్బల్య మనుటచే ప్రతిమనుష్యుడను గుండెపై గండ నుంచుకొని బుద్ధుల కొట్టించుకొను రావలూర్తి కావలయు నని నా పరిగ్రాహి గారు. యొక్క మైన యాగోగ్యమున ప్రతి మానవుడను సంపాదించవలయును. పాశ్చాత్య యువజనులతో పోల్చి చూచినప్పుడు మన యువలను తెలుసునను కొఱగానినారుగా కనబడుచుండు. అందులొన, అందులందు మిక్కిలి ఎలక్షినులున్నట్లు నాగుగోచరమిచ్చును. వీరిలో ప్రాప్యములు బెదిరితజాతుల కంటె బలమున తీసిపోవువారుగా కనిపించెను. కాచుకష్టముగల గోమము పోవుటచే నేమి, పాపకాలలో బోధించునది కనరకు నిస్సారమై చిత్రకర్షకము కాకపోవుటచే నేమి, అతిబాల్యవాహాదిన రాచారుములవలన నేమి, మన శరీరపాటనము మిక్కిలి నడలియున్నది. దౌర్బల్య మైన బ్రహ్మచర్యవ్రతముచేతను గంధుః వ్యాధిమపద్ధతి నవలంబించుటచేతను శరీరదౌర్బల్యము కానాడు కొనుట యెల్లరకును పక్షి. ఇది యుత్తరవిద్యావిధానమునందు గట్టి నింపవలసిన మొదటి విషయము.

బుద్ధిసంపద లేని శరీరదౌర్బల్యము నిర్ధకము. సంగతులను కంతపాతము చేయుటచే గాని జనమరణముల తేరులను వలె చేయుటచే గాని బుద్ధి వికసించునోరు. పాపాగ్రాపుయంత్రమువలె విషయములను గ్రహించి వెడలగ్రమ్మటకు బుద్ధి చేర్చబడలేదు.

స్వయముగా సంఘములను ఏర్పాటుచేసి బుద్ధి వికాసము నొందగలిగియున్నది. సత్యగ్రహణమునకు బుద్ధి సామర్థ్యము గలవై యుండవలయును. ఎన్నియో విషయములను గూర్చి గమనించి పరిశీలించి తర్కించినచో గాని యొక సత్యమును నిర్ధారణ చేయుటకు వలనుపడదు. గాఢ మైన సత్యప్రేరేపిని కన్యాభ్యుదయ కలిగింపజాలని విద్యావిధానము కనుమైన దెంత మాత్రమును కాజాలదు. చిగ కాలాగత మైన యాచారములను అనుచిత మైన గ్రంథవిశ్వాసమును ఒక్కొక్కప్పుడు సమస్యల సత్యానిగానుకూలమున గమ్యతమవుతై నిలుచును. ఇట్టి శత్రుశక్తిముయొక్క హస్తములకుండి యాచార ఒడిన గాని, బుద్ధి నూర్చిన సత్యములను పరిగ్రహింపజాలను. పాంచాల దేశమున నొకప్పుడు 'దాహిరాజు' అను నొక ప్రభువుండెను. అతనివైకి కాశీము అను పేరుగల యొక సకలశక్తి సేనాసమేతుడై వచ్చునట్లు వార్త తెలిసెను. యుద్ధసన్నద్ధుడై యుండుటకు మాట దాహిరాజు జ్యోతిషులను విలువనపెట్టి 'ఈ సమయమునందు నేను యుద్ధమునకు పోయిన జయము కలుగునో' పరాజయము కలుగునో శాస్త్రమును చూచి నెలచెందు' అని వారిని కోరెనట. అపు డా పండితులు శాస్త్రములను పాఠించి 'అపజయము కలుగు' నని ప్రభువునకు నివేదించిరట. పరాజయము కలుగుట నిద్రము గనుక నే నీవుడు యుద్ధప్రయత్నము నేల చేయవలయు' నని తలచి దాహిరాజు మున్నకుండెను. అపుడు కాశీము చక్రవర్తి అనాయకముగా పోటను స్వాధీనము చేసికొని గాజ్యమును తీసికొని దాహిరాజును వెడలనడచెను. యుద్ధసన్నాహము చేసి కోశమునకువచ్చి ఎదిరించి యుండిన యుద్ధముయొక్క హ్యవసాసము ఎట్లుండియుండ నో చెప్పజాలము గాని, ఎదిరినకొ మున్నగు గ్రంథమున నోర్చితి మ్మిట చెప్పిన మాట ముక్కవై ముక్క సత్యమే యయ్యెను. శత్రుత్వ శాస్త్రములను లగు నా పండితుల వచనములందు గల విశ్వాసముచే దాహిరాజు నులభముగా రాజ్యపదమధ్యకడయ్యెను. శాస్త్రమునందుకంటె సత్యమునం దనురాగము హెచ్చవలయును. సత్య ప్రేరేపియే కలిగిన పక్షమున మనుష్యుల దూరకుండజాలరాదు. తన బుద్ధిని సమస్తవిషయములందు ప్రకృత పెట్టి నూర్చినవిజ్ఞానమును పడచుచుండును.

శేవలము సత్యగ్రహణసంగత మైన బుద్ధి యుండిననే చాలదు. మనుష్యుడు ధర్మనిష్ఠుడు సంఘము గడింపవలయును. గ్రహించిన సత్యమును నిర్ణయముగా వెల్లడించుటకున ఆదరించుటకున శక్తిని శక్తిని మానవుడు గడింపవలయును. యుక్త మైనవానిని చేపలేక పోలి పేని, యుక్తాయుక్త పరిజ్ఞానమును గలిగియుండటచే మనకు కలిగిన ప్రయోజన మేమి? తనకు యుక్త గుని లోచించిన కార్యము నెవరు కానించినో వారు మానవులమై మా చిక్కతెజ్జతకును భూజ్యతకును పాత్రులై వెలయుచున్నాము. తన కిండియొక్క మతిమనకు విరుద్ధముగా మండిన ప్రహ్వడడు విష్ణుభక్తిని విడిచి వాడు గాడు. నిండు సభలో ద్రోహి యమమానింపబడుచుండ, దుశ్చరణాదులకు వెలచిన భిక్షాది వృద్ధజనుల సెదవులు కడల్పక మూరకుండ, బాలుడగు వికర్ణుడు కాగవుల కార్య సుక్రము చని యకుంజితస్వములో నుడివెను. చరిత్ర ప్రసిద్ధులగు లూథరు పాపను లోలా మున్నగు విదేశీయు లేమి, రానమోహన విగ్నానాగ రాగి స్వదేశీయు లేమి తమకు యుక్త మని లోచించిన విషయములను నిష్ఠిరి చేరమై లోకమునకు వెల్లడించినవారే! ధర్మపరిపాలనమునై మనకు భర్తృస్థైర్యముల నొసంగగలిగిన విద్యయే సద్విద్య!

ధీసంపదయు కర్మకృపరాయణత్వబుద్ధియు నున్నను, హృదయమునందు ప్రేమ లేకపోయినచో నిర్గుణమునమునకై మన ముగ్ధుడు గౌరవాధికారమును గోల్పోవుచున్నాడు. తన తిట్లకంట్రా లను బంధువులనే గాక మనుష్యుడ స్వదేశీయులను పరదేశీయులను కూడ ప్రేమింపగలిగియుండవలెను. శేవలము మానవులనే గాక భూతకోటియందల గూడ దయను చూపవలయును. "అహింసా పరమో ధర్మః" అను ధర్మమును గ్రహించి తదగ్రమును ప్రపంచమున వ్యాపింపజేయుటకై శాక్యసింహుడు పడగాని యిహిమల ననుభవించెను. ఎందఱో దారిద్ర్యముచే బాధపడుచున్నారని ఎందఱో అంగవైకల్యమునకు లోనై యుడునులగు చుచుచున్నారు. ఎందఱో గోగ్రస్తులై తగిన యావధము లేక కానగాని వ్యసన ననుభవించుచున్నారు. ఇట్టివారి కెల్ల సేవ చేయుటకు ఘోరోల్పననిగా నుండ నలయును తత్సమ మైన విద్య.

ఎంత నాత్మ మైన జ్ఞానమును మనము సంపాదించినను, ఎంత నిష్టతో మన కర్మస్వములను మనము నెఱవేర్చినను, ఎంత సేవాపరాయణులమై మనము వర్తించినను, స్వయంభునై చిన్న యుండై సొందర్మస్వగుణుడై ప్రకాశించెడి యా పరమపురుషుని మనము గ్రహింపలేకపోయినచో, అ విద్య పరిపక్వరహితు పొంది నని కాజాలదు. సత్యవరదూర మైన విజ్ఞానముతో ఆత్మ తృప్తిని పొంది యుండుండజాలదు. 'నేను సమస్త శాస్త్రములను గ్రహించి నాను, నేను నా విగులను నెలవేర్చినాను. నేను పశుపక్షాదులను చేయుచున్నాను' అనుకొనుచు, అహంభావము గలిగిచి ఆత్మ గంతుపై పడిన సేరగు, సకలవిజ్ఞానము బయలుదేలుటకు సేరకడ మూలకారణుడో ఎవడు జ్ఞానస్వరూపయై ఆనాపులందు ఆనావై సహద్వస్తువులందు నుపాద్యస్తువై దాగియున్నాడో ఎవడు భర్తృవ్యవహరిజ్ఞానమును గలిగించి అధర్మమును త్యజింపు మని ధర్మమును భజింపు మని యుపదేశించుచున్నాడో ఎవడు ప్రేమగర్వరూపియై హృదయమున మెలుగుచు కఠోర మైన సేవావ్రతమునకు మనలను పురికొల్పుచున్నాడో అట్టి సత్యవసందగిస్వరూపునకు సకలభూతాగౌరవముల నొసంగి తన యహంకారము నా పరబ్రహ్మము ముందర బలి నేయనంతజరుగున ఆత్మకు నిజ మైన కాంతి యుండదు. ఆనందము నుండదు. అందుచేతనే "అపరా బుద్ధ్యైర్దేవ యజుర్దేవః | సావ వేదో అధ్యక్షేదః | కతోకల్యా వ్యాకరణం నిరుక్తం ఛక్షో జ్యోతిష మితి | అధపగా యయాత దక్షో మధిగమ్యతే." అని యుపనిషత్తులు ఘోషించుచున్నవి. బుగ్యజ్ఞానానూధర్మము లెడు నాలుగు వేదములును కల్ప వ్యాకరణ నిరుక్త చక్షువో జ్యోతిషము లెను పడంగములను శ్రేష్ఠవిద్యలు గావు. దేనిచేత తయరహిత మైన పరబ్రహ్మము ఎఱుంగబడుచున్నదో అదియే శ్రేష్ఠ మైన విద్య. ఈ పడంగములతో బాటు మనము పదార్థతత్వ శాస్త్రము రసాయన శాస్త్రము ఆయుర్వేద శాస్త్రము మొదలైన శాస్త్రముల నెల్ల అపర విద్యల క్రింద చేర్చవచ్చును. శ్రేష్ఠవిద్యలు గా వని చెప్పినను, పర విద్య కని యవాతత్వకము లని చెప్పలేదు. ఈ వైజ్ఞానిక విద్యలవలన లభించెడి చింతాశక్తియు ఏకాగ్రచిత్తతయు ఇంద్రియదమనము భోగవిముఖత్వమున పరవిద్యాసాధనమునకు సోపానప్రా యము లనుటకు సంతోష మేమి?

అపరవిద్యల నేమి పరవిద్య నేమి సాధించుటకు విశ్వ ముండి యా మహావిద్యాలయముకంటె నుపయుక్త మైన స్థలము చూచి దోహదనకు లభింపజేయు?

"It is brought at birth into a vast, we may say an infinite school. The universe is charged with the office of its education..... Nature, society, experience are volumes opened everywhere and perpetually before its eyes."

అనంత మైన విశ్వవిద్యాలయమునందు చనియు భగవంతునిచే ప్రవేశపెట్టబడినాము. ప్రకృతి సంఘము అనుభూతి యశేడియు ద్రౌంధములు నునలను విద్యావంతులను చేయుటకై సర్వదా సంసిద్ధమై యున్నవి.

సూర్యులంద, గ్రహ నక్షత్రముల నేమి పశు పక్షుల నేమి పురుషుల నేమి నదీపర్వతముల నేమి వీక్షించుటచే మనము సెద్యుకొనఁ దగిన సౌభరము తెచ్చుని గలవు. ఇతరుల పొందెడు కష్టసుఖములచే అనుభవించెడి భూతానిరాశులచే సంభవించెడు రోగ, కలహములచే తటస్థించెడు భాగ్యవంతులచే మనము ఎన్నియో బుద్ధుల కలవటము కొనవచ్చును. శ్రద్ధాశీలుఁడగు విద్యార్థి యీ సామావిధానభవములచే మనయమును విద్యావంతులు భక్తిని కారణమును మఱి యెన్నియో సుగుణములను సంపాదించును.

అంగము, పగసాహాయ్యము లేక స్వయంకృషి మాత్రము చేతనే ప్రవృత్త్యాన్వితౌంధ్యములవలన సెవ్యాంగము ఏకేవ, పగసా జనమును పదహఁజాలఁదు. ప్రారంభభగవంతు ధోవతులయొక్క సాయ సుసంపాదకము. పరాపరివిద్యలను నేర్వఁగల యిహాధ్యాపాఠఁ డెట్టి వఃస్థలఁడై యుండువలయునో తలఁగోయఁదూ. ఇట్టి మహాత్మాత్వము గావించుటకైనవాఁ డెఁటచేతిని సాధ్యా యుండు పరసప్రాప్త్యకుగా నెన్నఁబుగఁచువాఁడు. ఈసాధ్యా యోగ్యము అన్యంతరగౌరవాన్నుద మైన యున్యోముగా పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఈసాధ్యాయుండు అనంత విద్యాభ్యాసము చేసెను విద్యార్థులయొక్క నశోవృత్తుల నెఱుంగఁగల బుద్ధివంతుఁడై యుండవలెను. విసుగు చెందక కార్యర్థులయొక్క సకలసంతయములను తీర్చుగల సామగ్గ గలవాఁడై యుండవలయును. తన ప్రవృత్తముచే విద్యార్థుల ప్రసక్తనమునందలి లోపములను దిద్ది గలవాఁడై యుండవలెను. చదువునం దేమి నడవఁదలం దేమి విద్యార్థులకు ఆదర్శముగా రిమ్మె యుండవలయును. ఇట్టి సుగుణసంపన్నుఁడగు నధ్యాపకునియొద్ద నేమి నందెడు శిష్యులయొక్క సౌఖ్యాన్నియ సెద్యుట వర్ధింపనేర్తురు? నల్లకొనినవనియై డగు సుసాధ్యాయుని నిమిత్తము ఎంతటి సేవయు నైనను విద్యార్థి కాకు లియ్యకలయును. ప్రస్తుతస్థితిగనులను ఒట్టి విద్యార్థి సాతకాలలోఁ గడచు కాలము అల్పము. ఇంటియందుఁ గడపు కాలము అధికము. ఈసాధ్యా యునికి తలదండ్రులు సాయము చేయనిచో అనిని ప్రయత్నిము తాని

మాత్రమును సఫలము కాఁజాలవు. స్వసంతానముయొక్క శ్రేయస్సుకొఱకు జనని యెంతని తోడ్పడఁగలను. విద్యావతియు గుణవతియు నగు గృహిణి భవ నిభుటత్వముచే స్వసంతానము నభివృద్ధి లానికి తీసికొనిరానెద్యును. స్వస్వమును చేరుకొలిగినంతటికి యింక కారమును ఎంతటి యుద్ధిమహాత్ములయు చేయఁజాలదు. గృహముపై సుదాహరణంవచ్చు మైన సంఘమును మనుష్యుని యభివృద్ధి తోడ్పడఁగలదు. దుగాకారభూయిష్ట మైన సంఘము మానవుని చివర త్వములను ప్రంగఁదీసి అతని సెంగుతును పనికిరానివానిగా చేయును.

వీని నన్నిటిని వింటివి యీ సందర్భమున విచారయోగ్య మైన విషయము ప్రభుత్వమువారి విద్యావిధానము. విద్యావిధానము సరిగా లేనిచో మిగిలిన సుమహాయము లేని యుష్షును ప్రయోజనకరములు కాఁజాలవు. "We do not want generals, statesmen and legislators. We want industrious husbandmen." "మాకు సేవాధిపతు లక్కఱ లేదు. రాజనీతి జ్ఞులు అక్కఱలేదు. కానకర్తలు అక్కఱలేదు. పాటుపడెడు కృషీవలులే మాకు కావలసివచ్చెను." అని నెలంచి అంగుడ కనుగొనముగా విద్యాపద్ధతిని నిర్ణయించెను విద్యాధికారులవలన నాగ్ని మెట్లు సుగహఁగిల్లును? ర్యాంపాంతుచే ప్రజల నెల్ల మెనటలగాఁ జేయుచేయ సెంచి లగనగుఁదముగా విద్యావిధానమును నిర్ణయించు ప్రభుత్వమువలన విద్యయొక్క హామగ్ధ మెట్లు నిర్ధింపనేర్చుచు?

గున విశ్వవిద్యాలయములు కొందఱు ఎమ్. ఏ. లను కొందఱు ఏ. ఏ. లను కొందఱు ఎం. ఎల్. లను కొందఱు డి. యల్. లను లియూరుచేయుచున్నవి. కాని వీరి సంఖ్యను ఒట్టియే విధియొక్క హామగ్ధమును నిర్ణయించుట బలము లేదు. చాలనివై జ్ఞానికన్యాయులను, గ్రహిణులుకై పదవ్యుంచును సత్వాన్వేషణవలయు ఒట్టి పగ్గ సంకల్పణనిమిత్తమై రుప్రాణములను బలి నెయ్యఁగల కన్యోనిను బట్టి దేశక్షేమమునకై చాలాపడఁ దీగు పూనిన దేశభక్తులను ఒట్టి నడవ తిట్టిజ్ఞానమును వ్యాపింపఁజేయు రిట్టిజ్ఞులను బట్టి, సామన్యతమును నెంపొందింప కచ్చి చేయగల భావనావంతులను బట్టి, భిక్షుసామ్యతమును పంచివెట్టిగల పక్షిభామలను ఒట్టి, ఇతరము లయిన చిత్రిములను నెంచుల లియక రావలయులను బట్టి, చివరము రిట్టి మొక్క పరమామును నిశ్చయంపలసియింపక. గృహముయొక్క స్థితి యెట్లు బడినగాని, సంఘము దురాచారవరిత మైనగాని, శ్రేయోధ్యోగము లభించినగాని చనము విద్యయొక్క హామగ్ధమును గణింపఁజాలదు. చనము పత్యాగరాగమును పడని పగ్గతత్వము మై సేవాపరామయమై విద్యయొక్క హామగ్ధమును గ్రహించి పగ్గతత్వము చగురును గాక! చకులలోకాధురండు పగవేళ్ళుఁ డట్టి స్థితికి నునలను నడవ జేయుచు దెచ్చునుగాక!

సామ్య కిలతా గీతము

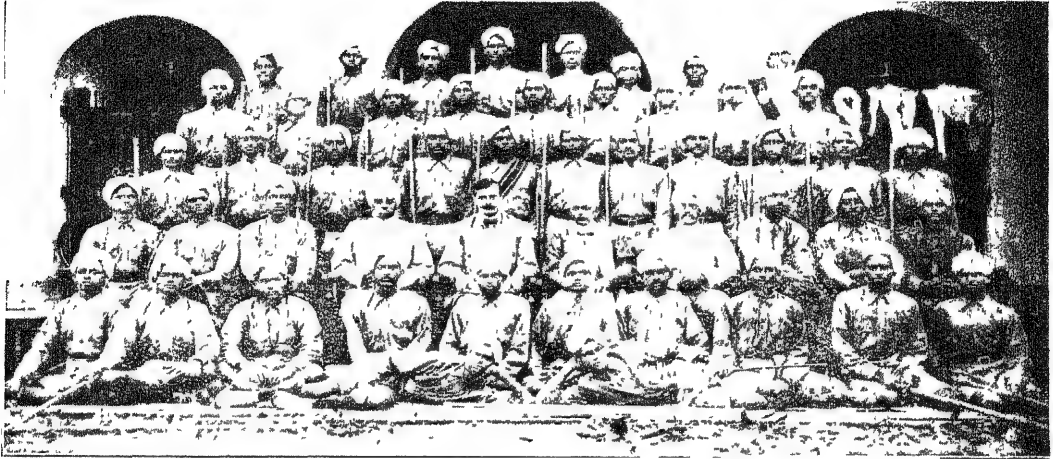
ఎవఁడో యెందులకో పని నేయఁగ
నీచే యెందుకు నేవురా ?
ఎవఁడో యొక డని యెంచినవా ధ్దును
ఎవఁడను రాఁ డని యెఱుంగుమురా.
నిారా మీరా మీరా యనుచును
నోయచేసికొన నే మగురా ?
పోరా పోరా పోరా యనుచును
పొల్లుమాటయే చెల్లుచురా.

అందఱు రాని మూపై ననియెడ
సందబుద్ధి నిక హానుమురా ;
మందనుగేయుము మనుకొని చేయును
వందలు వందలు వత్తురురా.
మామాగ్, మహాదేవా యని పాడఁగ
అతిఁ డింకెప్పుడు వచ్చుచురా ?
పరగున రి మ్మిళ చిఱుకల చేఁ బూని
పరమపదము నీ పట్టుగురా.

సం. మే నెల 1-వ తేది

సంవత్సరాది సంచిక

BOY SCOUTS, NARSAPUR

స్వామి బాలగోపాల్

PRESIDENCY TRAINING SCHOOL FOR MISTRESSES, EGMORE

ఎగ్మోరు ఉపాధ్యాయినీ పాఠశాల

శ్రీ లక్ష్మి

1918 వ సం. మే నెల 1-వ తేది

HINDU LADIES LAKSHMI VILASA SABHA, MADRAS

సింధూశ్రీ లక్ష్మి కల్యాణ సభ, చెన్నై

THE LATE
MRS. V RAJAGOPAL

PRINCESS MANAN

STATUE OF JOAN OF ARC, PONDICHERREY

జాన్ ఆర్క్

జాన్ ఆర్క్ ఆర్క్ ఆర్క్

వి. రాజగోపాలు గారి
రీశేషురాలైన భార్య

మేనల్ రాజకన్య

స్వ ప రి పా ల నా ర్త.

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావు పంతులు గారు, టి. ఏ., టి. ఎల్., ఎల్. జి.

మన దేశములోని ప్రజలు స్వపరిపాలనకు ఇప్పుడే తగిన అవకాశమును పొందుచున్నారని కొందఱు నెట్లనుచున్నారో చూడవలయును. వీరి యాశీస్థులను మన మిచ్చు సమాధానములను నిండు ప్రముఖ క్రింద పొందుపఱచుచున్నాను:

మొదటి యాశీస్థులు

తెల్ల దొరల మైత్రీని తిరిగి క్రింది యుద్ధాగ్రహణ లైసెన్సు వారు తిన్నగా పనిచేయరు. రాజ్యపరిపాలనలో నల్లవారు అయా శాఖలలో తెల్లవారి క్రింద కొంత కాలముపఱచు పని చేర్చుకొనుచుండవలెనని గాని స్వయంప్రీతి ప్రశ్నయేగాక మైన నూరని మార్గములను త్రొక్కుకొనరు. ఈ కారణములచేత స్వపరిపాలనాధికారము క్రొత్తకాలములో నున దేశముల కీయగూడదు.

సమాధానము

బ్రిటీషువారు మన దేశమునకు రాక మునుపు మనవారు రాజ్యపరిపాలన నెట్లు చేసెడి? అప్పటివారికంటె నిష్పన్న మనము తగ్గిపోతి మన్నయెడల, దీనికి మన ప్రభుత్వమువారే జవాబుదారులు కావలయును. పెద్ద యుద్ధాగ్రహణ నిచ్చి మనలను పరీక్షింపవలెనని గాని, నీళ్లలోనికి దిగకుండా ఈంటి నేర్చుకొను మనుట ఏటి న్యాయము? గొప్ప పదవుల నిచ్చిన చోట్ల నున మై కోర్టు జడ్జిలు జిల్లా జడ్జిలు కలెక్టర్లు ఇంజనీర్లు ఉపాధ్యాయులు లాయర్లు తెల్ల దొరలవలెనే బాగుగా పనిచేయుచున్నారు. ఒరిస్సా రాష్ట్రములో కమిషనరుగా నుండిన కోనేశచంద్రదత్త గారికిని ఇండియా కాన్సిలు మెంబరుగా నుండిన కృష్ణగోవిందగుప్త గారికిని లెఫ్టినెంటు గవర్నరు పనుల నేల యియలేదు? మన యోగ్యతలను తాము ఒప్పుకొన్నయెడల అమరు దొరకుమన్న యుద్ధాగ్రహణము పోవు నేమో యని వా రనూయాభావముతో చెప్ప మాటలే గాని వీనిలో సత్య మెంత మాత్రమున లేదు.

స్వపరిపాలనము బ్రహ్మాద్య కాదు, అనుభవ మున్నయెడల, మనము రాజ్యమును పరిపాలించుకొనగలము. నూతనముగా క్రొత్త ప్రయత్నములను చేసివెట్టి మనసరుకు లేదు. రాజ్యపరిపాలనలో స్వల్ప ప్రయత్నములను కూడ గమనించుచు చిత్తు సమయములలో మన ప్రయత్నము విడనాడక ఉపాయాన్వేషణము చేయుచుండవలెను. పన్నులను న్యాయముగా విధించి సరిగా పనులు చేసి కిర్రుపఱచుచుండు లాగు రాజ్యాంగతంత్రమును ఏర్పాటు చేసినయెడల పరిపాలనను దానియంతట తది నెమ్మదిగా సాగిపోవుచుండును. దీనిని

అనుభవమువలననే ప్రజలు గ్రహింపగలరు గాని, ప్రయత్నములలో చదివినంత మాత్రమునకే గాని ఇతరదేశీయుల స్వపరిపాలనవిధానములను చూచినంత మాత్రమునకే గాని తెలిసికొనఁజాలరు. కొన్ని విషయములలో అత్యద్భుత మైన తెలివిని చూపిన జాతి రక్షింప విషయములలో కూడ తగిన యవకాశములు కలుగఁజేసినపుడు తన శక్తిని కనఁబఱుపగల దని మనము సాధారణముగా నున్నవమ్మును. పూర్వ కాల ములందునిచ్చి, మనము ఇతరులకు అణచివేయుచున్న యీ కాలములో కూడ బ్రిటీషు పార్లమెంటు సభ్యులుగాను ఇండియా కాన్సిలు సభ్యులుగాను ఈ దేశపు కాన్సిలర్లుగానుకాక భావన నిర్మాణసభలలో సభ్యులుగాను యుద్ధమున విజ్ఞులయ్యా త్రాసు తిరుదములను పొందినవారుగాను గొప్ప కవులుగాను శాస్త్రజ్ఞులుగాను తిత్త్వవేత్తలుగాను నునవా రున్నారు. ఈ రందరకు కొలది మందియే యని యనెద రేమో! గొప్ప వ్యక్తులు లేకుంటే గొలఁదిగా చిన్నవి యగు వ్యక్తులు గల యడవులలో నెరుగును గాని, వట్టి యెడవులలో నెరుగవు కదా! ఏ కాలములో ఏ దేశమున చూచినను గొప్ప కవులు గాయకులు రాజకాంగ్లసంగధులు శాస్త్రజ్ఞులు సేనానాయకులు మొదలగువారు కలగక ఒక్కొక్కరే వుట్టలేదు. తన తోడిపారికంటె కొంచె మెక్కువ తెలిసి గలవా రగుచుండి గని చెప్పవలసియున్నది.

రెండవ యాశీస్థులు

మీ రవకాశములను కలుగఁజేసికొనరాదా? ఒకరు మీ చిన్న జేమి? వ్యక్తులవలెనే జాతులు కూడ రగిన తదణములను కళ నెట్టి యేల వృద్ధి పొందుటకు ప్రయత్నింపఁగూడదు? మీ రవకానిములను తెచ్చుకొనవలెనని గాని ఇచ్చిన జేమి? మీకు ఏ మాత్ర ముద్దు కలిగినను దానిని తొలగించుటకు ఏల ప్రయత్నింపఁగూడదు? అట్టి శక్తి మీకు లేదు గనుక, మీరు స్వపరిపాలనకు అనర్హులు.

సమాధానము

దైవమునుండి భారము వేసి ఆలాగుననే ప్రయత్నించెదము. కాని, ఇట్టి యవకాశములను తెచ్చుకొనగలిగిన యీ తెల్ల దొరలకు ఒక సంగతి మనవి చేసెదము. మానవరత్న మునియు పాశ్చాత్య ప్రభావమును నూపుచున్న కడచిన కొలఁది శతాబ్దాలలో నే యిమిడి యుండలేదు. హిందువులు ఈజిప్టువారు చాల్డియనులు సేనానాయకు సారసనులు పాశ్చాత్యులకంటె అత్యంతతాబ్దుల క్రిందటనే యెక్కువ నాగకత గలిగి గొప్ప యొక్కవ్యయ ననుభవించి అనేకా

కాశములను కలుగఁజేసికొనిరి. ఆ రౌతులలో మనవారివలె నె యీ సాశ్వత్యుక్తి లేల యనకాశములను కలుగఁజేసికొనలేక దోయిగోరినాను గేయులు కడచిన సోఁదని సంవత్సరములలో నే యనకాశములను కలుగఁజేసికొనిరి. పనుచులులో ప్రతి జాతియు క్రియమొందు పనుచు లేచుచునే యున్నది. తాము మౌత్రమే యనకాశము కలుగఁజేసికొనఁగలవారి చని యే జాతియు గర్భపడ నక్కఱలేదు. తాము వ్యర్థుల మని యే జాతియు భీతిల్ల నక్కఱలేదు. బలమును సంపాదించుకొన్న జాతు లన్నియు, ఎలహీనజాతులకు కావలసిన యనకాశము లన్నియు ఇచ్చుట వ్యాయము. అటు లేయక దోయినను అనకాశములను కలుగఁజేసికొనుటకు ఆశి లెప్పుక యన్ని విధములను ప్రయత్నము చేయక తప్పవు.

మూడవ యాక్షేపణ

ఏ జాతికైనను దాని పూర్వకాలమందులి రాజ్యాంగవిధానముల ననుసరించిరే ముందు హడ నెగ్గాటలు చేయవలె ననియు, నిరంకుశప్రభువుల క్రింద చాల కాల మున్న దేశములలో ప్రజాప్రాతినిధ్యము కూడ దనియు, హిందూరాజులు మొగలాయి లక్ష్మీవర్మలు మొదలగువారి పరిపాలన క్రింద చున్న యీ దేశము ఎవరో యొక రాజు క్రిందనే యుండవలె ననియు కొందఱు చెప్పుచురు.

సమాధానము

ఈ యాక్షేపణ ప్రపంచచరిత్రకు వ్యతిరేకముగ నున్నది. నిబంధనానుసార రాజ్యపరిపాలనములను ప్రజాప్రతినిధి పరిపాలనములను కలిగిన ప్రస్తుతరాజ్యములు పూర్వము నిరంకుశప్రభువుల క్రిందనే యుండినవి. ఇది గాక, పూర్వము మన దేశములో గ్రీకు ఇటలీల ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వములకంటె పెద్దవి కలవు. రాజుల చేతనే పరిపాలింపబడు దేశములయందు కూడ పరిపాలన విషయములలో ప్రజల యంగికారమును అనేక నుచుండిరి. దిశ్చరిత మహారాజు గాముని పట్టాభిషిక్తుని చేయఁదలంచినపుడును రాముడొ సీతను అడవులకు పంపునపుడును ధృవరాష్ట్రుడు దుర్భిక్షముని గొలుగా చేయఁదలంచినపుడును ప్రజల యభిప్రాయమును కనుగొనిన తరుచులేనే కాదనియు లంపక్రమంపఁబడినవి. ప్రజాప్రతినిధుల పధి బ్రహ్మహితుల సభ జ్యోతిష్కుల సభ వైద్యుల సభ ఆచార్యుల పధి అనెడి యెదు సభలు గ్రామీణరాజుల కాలములో నేర్పడి, వీని నలహీనలను బట్టి దేశపరిపాలనను జరుగుచుండెడిది. ఇది గాక, మన గ్రామపరిపాలన మంతయు పంచాయతీ సభలవలననే జరుగుచుండె నని అందఱు చర్చకాగులును ఒప్పుకొనియున్నారు. చాణక్యలి యర్థ శాస్త్రము కుక్కనీతి రామాయణము మహాభారతము సంహితలు మొదలగు గ్రంథములు పూర్వము ప్రజాపరిపాలన మున్నట్లు చాటుచున్నవి. బౌద్ధ, గుప్తుడు అశోకుడు సముద్ర గుప్తుడు ధర్మచాలంగ, మొదలగువారి రెక్కజచిన రాజ్యాంగలింగిత్రములలో ప్రజాప్రతినిధి పరిపాలనము కూడ నెలకొల్పబడినట్లు అనాటి పాశ్చాత్య చరిత్రల

లో నె గాక తొద్ద గ్రంథములలో కూడ స్పష్టముగ వివరింపబడి యున్నది. ఇటీవల ఎన్ని అక్షులు బౌరంగజేలు కేవాది మొదలగు రాజుల కాలములలో రాజ్యపరిపాలనమును స్థానిక స్వపరిపాలనమున సంఘి కట్టుదిట్టములతో ప్రజలు నిర్వహించినట్లు పక్షసాక్ష్యాధి లేని చరిత్రకారులు వ్రాసియున్నారు. అక్షుల కాలములో తోడగుగల్లు గారు స్థాపించిన రివిన్యూ పరిపాలనవిధానమునే మన బ్రిటిషు గవర్నమెంటు వారు అవలంబించిరి. ఈ చుహువృద్ధియనోచకుల సాంప్రదాయము లన్నియు ప జాస్వామికము నే బలపఱచుచున్నవి. కణితు పింగు గారు నిరంకుశత్వమును నెలకొల్పక ముతపు పంజాబి దేశములో నున్న సీక్కులు ప్రజాప్రతినిధి సంఘములవలననే రాజ్యపరిపాలనము చేయించుండిరి. పూర్వకాలపు కట్టడములు గోడ్లు కాలులు అనెట్టిలు మొదలగునవి మన గౌర్యుల వాగిరకరను జేసోళ్ల చాటుచున్నవి. ఒక నేరే, మన పూర్వులు నిరంకుశప్రభుత్వమునకే యలవాటుపడి రిని వాదమునకు ఒప్పుకొన్నను, ఒహను చీనా పెర్షియా దేశములవలె, వనము బ్రిటిషుపరిపాలన క్రింద 150 సంవత్సరములనుండి యుండి యు స్వపరిపాలనకు తగమా?

నాలుగవ యాక్షేపణ

బ్రిటిషువారు మన దేశమును అనారాధముగ నుంచుటకలననే మనము స్వపరిపాలనకు అవస్థల సరియు వా రిచ్చు ప్రసాదములకు మనము జేచియుండవలసినవారమే యనియు కొందఱు అనెదరు.

సమాధానము

మన దేశమును ఇయించి బ్రిటిషువారి కిచ్చివేలినవారమున సేనల సహాయములననే ఈ దేశము వారి ఒప్పుకొట్టబడినది. వాదమునకు బ్రిటిషువార స్వశక్తివలన ఈ దేశమును సంపాదించగలిగి రని మనము ఒప్పుకొన్నను ఇది చన స్వపరిపాలనా సర్వతరు కారణమా? కనడా దేశములో ఫ్రెంచివారు 1763-వ సంవత్సరమున జయింపఁబడినను, 1791-వ సంవత్సరములోనే వారు స్వపరిపాలన కెట్లు అర్హులైరి? 17 సంవత్సరముల క్రిందట గాని అశి కాలాని బోయల్లు జయింపఁబడిన వెంటనే స్వపరిపాలనకు లగినవా లైరి. అయిగ్గాండు దేశము 1801-వ సంవత్సరమునకు వార్ష మెంటుకు కలిగియుండి సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య చనుభవించి నిరుపాత దానిని పోగొట్టుకొని అనేకపర్యాయము లాంగ్లేయుల మొద తిరుగుబాటు చేసి యెడిపోయినప్పటికిని, బ్రిటిషు పార్లమెంటులో ప్రాతినిధ్యము కలిగియుండుటయే గాక హామీ మూడు పడయనున్నది. ఇంగ్లాండు దేశము, రోమనులు ఆంగ్లకుల సాగ్గులు చేనులు వాగ్గులు మొదలగువారిచేత నుంపఁబడినను, ఇప్పుడు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము ననుభవించుట లేదా? న్యూజీలండు గిల్బర్ట్ యెల్లీను దీవులలోని యడవి జాతులకు మన బ్రిటిషు వారు కానననిర్వాణసభలలో ప్రాతినిధ్య మొసంగలేదా?

శ్రీలిప్తైను దీవులలోని యడవి జాతులకు ఆమెగదావారు ప్రజాస్వామినిధ్యపరిపాలనము నొసంగిరి. నుక్కిచేతి బయింపఁబడి దానికి ఆనేకశతాబ్దాలు లోఁబడియుండిన సర్వియా ఒత్తిరిగూ రొమేనియా మాంటెనీగ్రోలు ఎట్లు స్వతంత్రపరిపాలనకు అర్హము లైనవి? ప్రపంచములో గున్న చున్న జాతులను దేశములును ఎప్పుడో యొకప్పుడు ఇతరులచేతి బయింపఁబడి గాస్యము ననుభవించినవే. ఒకానొకప్పుడు దేశములో జరుగు నట్లుగు నణఁవఁజాలక విదేశరాజులను గప్పింపవలసియుండును. అంత మాత్రముచేత ఆ విదేశీయులు ఆ గోత్ర ప్రజలను ఎప్పుటికిని లోఁబఱచుకొనియుండ నచ్చునా?

విదన యాత్రే పరిణ

ఆనేకభాషలు ఆనేకజాతులు ఆనేకవర్ణములు కల యీ యిండియా ఖండము హోము రూలునకు లగ వని కొందఁ జెందురు.

సమాధానము

ఇట్టి స్థితి రిపాటి ఆస్తియాహంగు ఆమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములు స్వీట్జర్లెండు మొదలగు దేశములలో నున్నను అక్కడి రాజ్యపరిపాలనను ప్రజాస్వామినిధులవలననే జగగుచున్నది. మన దేశములో వ్రాయుటకును మాటలాడుటకును తగియుండి సామన్య రీతి కలిగియున్న భాషలు మా పండ్లొంకంకం నెక్కువ లేవు. ఈ భాషలను బట్టి రాష్ట్రముల నెర్పఱచినయెడల ప్రత్యేక రాష్ట్ర స్వాతంత్ర్యమునకైనను ఎట్టి కొఱంబయు నుండదు. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమునకు మాత్రము హిందీభాష నుపయోగింపనగును. ఇది వివిధజాతులు వివిధవర్ణముల విషయమై గూలోఁబించినయెడల, పాశ్చాత్యదేశీయులలోని ఐక్యత్రైధ్వవకాఖలవారిలోకంకం. ఈ దేశ వాసులలో ఒకరి యాచారములయం దొకరి కెక్కువ సహానుకు కల వని నానాదేశి నర్తీలు నెలియఁజేయుచున్నది.

అణవ యాత్రే పరిణ

అలోడా మైసూరు తిరువార్కూరు మొదలగు చిన్న గాష్ట్రములను స్వదేశసంస్థానాధిపతులను వారి గుంత్రిమును పాలింపఁ గలిగినను ఇండియానాటి పెద్ద దేశమును పరిపాలించుటకు వారి సహాయము లేనిది యిక్కడివారికి సామర్థ్యము లేదు.

సమాధానము

వై యాత్రే పరిణను ఒప్పుకొన్నను చిన్న రాష్ట్రముల స్వాతంత్ర్యము మన కేల యుండఁగూడదు? బ్రిటిషువారిని విడనాడెద మని మన మెప్పుడును చెప్పు లేదు. మన జిల్లా పరిపాలనమును పట్టణ పరిపాలనమును కూడ మనవారికి పూర్వము నదలకపోవుటకు కారణ మేమి? ఇంగ్లాండువారి యధినిదేశ రాష్ట్రములవారు ఇదివఱ కెప్పుడెదను పెద్ద దేశములను పాలించిరా? వారు ప్రజాస్వామినిధ్యముతో

స్వపరిపాలన మెట్లు చేసికొనుచున్నారు? వానిలోని రెండు చిన్న రాష్ట్రమునకు గవర్నరుగాను లండన్, మునిసిపాలిటీలో ఒక కమిషనరుగాను ఉన్న పెట్టనుగల్గెన గారు మన దేశమునకు రాజ్యప్రతి నిధియై యెట్లు పరిపాలించుచున్నారు? ఆలాగుననే మన స్వదేశ సంస్థానుల సంస్థలు సలూరునగు శేషాద్రియ్యరు నివరకరావు మాధవరావు విశ్వేశ్వరయ్య హోసేశంగిదిద్దత్తు మొదలగువారు మన యిండియా సామ్రాజ్యము నేల పరిపాలింపలేరు?

మన స్వదేశసంస్థానులకంటె కొన్ని పాశ్చాత్యస్వతంత్ర రాష్ట్రములు చిన్నవిగానే యున్నవి. ఇవి గాక, పెద్ద రాష్ట్రముల సాలనములోకంటె చిన్న రాష్ట్రములను పాలించుటలో నెక్కువ చిక్కు లుండవచ్చును. భవనగు రాజ్యమును పరిపాలించిన గౌరీ శంకర్ ఉదయశంకర్ ఓకా మంత్రి గారి పరిపాలనా నిపుణత్వమును మోహియాలగు గారు ఆనేక విధముల నభినంగించిరి. జర్మనీ దేశమును విస్మయకర మంత్రి గారు ఉన్నదేశానికి తీసికొనివచ్చుటకు ఎన్ని పాట్లు పడెడి? ఎన్ని కష్టము లనుభవించిరో ఆనే విధముగ భవనగు రాజ్యమును ప్రస్తుతపు గొప్ప దేశమైన యిట్లుటకు గొగ్గిరింకను గారును అంత శ్రమపడెరు.

విదన యాత్రే పరిణ

ఏ దేశము గాని స్వతంత్రతతో రాజ్యమును నానాభాషినిగలిగి నభిజను పరిపాలనకు కావలసి. ధనమున సమరూప్యతనజాలి నపుడును స్వపరిపాలనకు తెగును గాని, బలహీనులతోను నీదల తోను నింపిన యీ దేశము స్వపరిపాలన కలఁగో నగుదు; 2. లభించినను దానికి నెలుపుకొనలేదు.

సమాధానము

బ్రిటిషువారి యధినిదేశ రాష్ట్రములలో నెదైనను ఇంగ్లాండు వారి హోయము లేకయె నిలఁగఁగలగా? జపానువారు ఆస్ట్రేలియాను ఆమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములవారు కనడాను, జర్మనీవారు దక్షిణాఫ్రికాను వెంటనే గుఱుకున్న మింగఁగలరు. ప్రస్తుతయుద్ధములో సామన్యదేశ మెక్కుటియు తనంతట తాను నిలఁగఁబడి జర్మనీ తో పోరాడఁగలదా? ఇంగ్లాండు మాత్రము ఇంగ్లీషుదేశీయుల సహాయము లేకుండ తిన్న తాను కాపాడుకొనఁగలదా? వీనికి మన మీద దేశస్థుల సహాయము కూడ కావలసినచ్చెను. ఇంత మాత్రముచేత ఈ దేశము లన్నియు స్వపరిపాలన కివర్హములు కఱఁగవు.

బ్రిటిషువారు మన యిండియా దేశములో పరిశ్రమలకై వెచ్చించిన ధనముకింక వెక్కువగుండును ధనమును తమ వలనరాజ్యములకు అప్పు లిచ్చియున్నారు; ఈ యుద్ధములో తమ మిత్రమండలి వారికి ఆనేకకోటిలభనము సహాయము చేసియున్నారు. అంతే కాక, ఈ బ్రిటిషువారే ఆమెరికానుండి కొట్టి కొలచి ధనమును అప్పుతీసి కొనుచున్నారు. ఇట్లే స్వతంత్ర రాష్ట్రము లన్నియు ఒకానొకప్పుడు ఇతరుల ధనసహాయము నపేక్షింపవలసియుండును. ఇది గాక,

ఇంగ్లాండుయొక్క ధనాస్థతకు ముఖ్యకారణము ఈ దేశమే యని యిట్లు అడముల గ్రంథములకు చదివినవారికి విశదము కాగలదు. ప్లానీ యుద్ధ మైనప్పటినుండియు అరబులకు ఈ దేశములో దాచియుంచు బడిన సైన్యముల కీ యిట్లు పానులను ఎడతెగకుండ ఇంగ్లాండునకు పోనికొనిపోబడి అక్కడి వాణిజ్యవ్యాపారముల క్రింద వినియోగింపబడి సైన్యము లేట్లు వృద్ధి యగుటచే ఆ దేశము ధనవంతు మయ్యెను.

ఎనిమిదవ యాక్షేపణ

ఎంతకాలమో పోరాడి అనేకకష్టములు పడి స్వపరిపాలనము సంస్కరించుకొన్న రాజ్యములవలె గాక త్వరలో స్వపరిపాలనము కోరుట న్యాయము కాదనియు, పాశ్చాత్యదేశవాసులవలె కొన్ని శతాబ్దములు జేచియుండినయెడల ఇక్కడివారికిని స్వపరిపాలనాధికారము క్రమక్రమముగా రావచ్చుననియు, తత్ఫలముగా స్వరాజ్యము నిచ్చినయెడల దేశపరిపాలనకు దుర్దశ ప్రాప్తించుననియు కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

సమాధానము

ఇట్టికి యివిరి యంత్రమును గుఱించి సెప్పుకొనవలె నన్ను, లెంగు వేల సంవత్సరములనుండి క్రమక్రమముగా అభివృద్ధిలోనికి వచ్చిన పనిముట్ల పరియమై ముందుగా తెలిసికొనవలెనా? ప్రస్తుతి రాజ్యాంగరంత్రిములలోని సాధక బాధకములను గ్రహించుటకు ఇప్పుటి స్వల్పరేఖాశ్రమముల పూర్వావస్థల నన్నిటిని యన యనుభవించుటయునా? బహుశా దేశీయులు ఏలబడి సంవత్సరములలో పాశ్చాత్యభివృద్ధివాసులు నేర్చిన దంతయు గ్రహించి తాము వారికే నూతన సంవత్సరములను సేర్పడుట సిద్ధముగా నున్నారు. స్వపరిపాలనా శక్తి యనుభవమువలన పట్టుచున్నది యని యాదివశాత్తే తెలియజేసి యున్నాము. ఆ బ్రహ్మము లింకనే అస్పృశ్యులై లాయడు బాడ్లి ఒకానొకా చంద్రగుప్తులను గూర్చి గుప్తుడు అక్కడ మొదలగు రాజ్యాంగ తంత్రధర్మములు తన శివర కాలములోనే పరిపాలనాధారంధరము నలవడజేసికొనిరి గని, తమ పూర్వులు సంపాదించి పెట్టియున్న జ్ఞానము మీరికి కంఠపారంపర్యముగ నబ్బలేదు. ఎన్నఁగాను స్వరాజ్య మన నేమో యెఱుంగని ఫలితమైన అదేవి జాతులకు స్వపరిపాలనా నిపుణత్వ మెట్లచ్చెను? బ్రిటీషు పరిపాలన క్రింద 150 సంవత్సరములనుండి యున్నను, మనము స్వపరిపాలనకు తగ మని చెప్పిన యెడల, ఇది బ్రిటీషువారి తప్పే గాని మన లోప మేమియు కాదు.

ఇది గాక, స్వపరిపాలనము గల దేశము లన్నిటిలో స్వపరిపాలనయందు పాఠపాట్లు లేవా? అవి తప్పులు చేసి దిద్దుకొనుట లేదా? రాజ్యాంగరంత్రిపరిణామమునకు అట్లు తప్పులు చేయుటే మూలాధారము. మన మట్టి తప్పులు చేయుటకే స్వాతంత్ర్యముల ని మృత్యుచున్నాము. ఇంగ్లాండులో నెల్లప్పుడు న్యాయపరిపాలనమే యుండి భారపాట్లు లేనిదో, ఆ దేశపరిపాలనము వివరింపబడిన

ప్రస్తుతయుద్ధములో బ్రిటీషువారు ఎన్ని పాపాలులు చేయలేదు! ఇంత మాత్రముచేత మీ స్వపరిపాలనకు తగ రని చెప్పవచ్చునా?

బ్రిటీషువారు తమ దేశపరిపాలనములో నెంత సామర్థ్యమును కనబఱచినప్పటికిని ఈ దేశమును పరిపాలించుటలో యాత్రము వారు తమ తెలివి నంతగా కనబఱపలేదు. మనలను విదేశవాసుల బాటించి తప్పించి, అంతఃకలహములు లేకుండ చేసి, పన్నులు క్రమముగా వసూలు చేసి, వ్యక్తిగతవృత్త లేకుండ న్యాయమున నెలకొల్పిరి కాని, పాశ్చాత్యభివృద్ధిములలో మిక్కిలి వెనుకబడి యున్న చిన్న రాష్ట్రములతో గాని జపానుదేశముతో గాని విద్య అధిక సంపద ఆరోగ్యము దేశరక్షణము వ్యక్తిగతవృత్తలము మొదలగు విషయములలో మన దేశమును సమానస్థితికి తేలాలక పోయిరి. 18 సంవత్సరములలో క్లిష్టమైనవారు, బ్రిటీషు వారి లనమువారు 150 సంవత్సరముల తరువాత మన దేశములో కనబఱచిన విద్యాభివృద్ధికంటె పెక్కు కనబఱచుచున్నారు. ఈ దేశములో చలి జ్వరమును పోగొట్టుటకు మన పరిపాలకులు చేయు ప్రయత్నములకంటె క్లిష్టమైనవారు అమెరికావాసులు పాశ్చాత్య భాషలో గానానవారును చేయుచున్నవి గుర్తుకొని గుర్తుకొని.

మొదవ యాక్షేపణ

సామాన్యజనులలో విద్య యిప్పటికంటె పెక్కు కలుగవగ వ్యాపించిన గాని మనము స్వపరిపాలనకు అర్హులగు నా కొందఱు చెప్పుచున్నారు.

సమాధానము

అటు చేయకపోవుట యెవరి లిప్యకే బహుశా దేశములను నలువది సంవత్సరములలో విద్య నేర్పించి సంఖ్య 28 నుండి 90 వఱకు వృద్ధియైనది. మన విద్యాభ్యాస కాండ ధనము రాదు గాని సివిలు సర్వీసు ఉద్యోగియుల తిరుగుచు పోవుచు చేయుటకు మాత్రము దొరుకును. గోళ్లే కా ప్రాథమిక విద్యాభ్యాసమును ఎవరు నిరాకరించిరి? విద్యాభ్యాసా కరీనబంధనల ననుసరించి వీర జనులు పాఠశాల నెట్లు కొల్పగలరు? అది య టుండనిండు. జపానువారికి ప్రాథమిక నిధ్యపు హాకులు కలుగజేసినపుడు సముద్ర జాతివాగు కొన్ని తక్కినవాగు వ్రాయలేరు, చదువలేరు. అప్పుట వరకే జాననిర్యాణ కార్యనిర్వాహక సంఘములకు చాలంతమంది ప్రతినిధులను మన ప్రజ లిప్పుడు పంపలేరా? ఈ ప్రతినిధులే రాజ్యము చేయగూడదు? ఇంగ్లాండులో జాను రాజు గారి కాలమునుండియు స్వపరిపాలనము కలదు. అప్పుటి ప్రభుసంఘములోనే అనేకరు అక్షరజ్ఞానము లేనివారుండెడివారు. పార్లమెంటునకు పంపబడిన ప్రతినిధులలో పెక్కుమంది అక్కడి మంత్రివర్గమువారియెదుట నిలిచి మాటలాడుటకు భయపడి పాటిపోయినచెడివారు. కనుక

స్వపరిపాలన మొనంగినపుడు చదువను వ్రాయును నేర్పినవారు నన పాఠశాలములో లేరు సరి కదా అనేక గ్రామములలో పాఠశాలలే లేకుండుటయు ఉన్న పాఠశాలలలో నైనను ఉపాధ్యాయుల కీ చదువు రాకుండుటయు సంభవించుచుండెను.

రాజ్యపరిపాలనకు విద్య అవశ్యమే లేదని నన ప్రభువుల మతిప్రాయమై యుండవచ్చును. అట్లు కానియెడల ఇంగ్లీషు భాష తెలియని మొదలగు శాసననిర్మాణసభల కేల నియమించెదరు? మన గి. యే. బి. యగ్. మొదలగు పరీక్షల నిచ్చినవారికి కూడ మునిసి పాలిటీలలో పోవు నేరుడగు యధికార మేల యాయలేదు.

పదియవ యాత్రేపణ

మనకు స్వపరిపాలన నిచ్చి బ్రిటిషువారు ఈ దేశమును విడిచి వెళ్లిపోయినయెడల మన గతి యే మెపోవును? అగాజక మేర్పడి ఒకరి నొకరు హింసించి చంపుకొనెదరు. విదేశగాజులు వచ్చి మనల నణగగొట్టికొని బాధింతురు. మన స్వాతంత్ర్యములను ఆస్తులను భద్రముగా నుంచుకొనలేము. దేశ మంటటను అకాలి ప్రభులును. నిజాయితీ బలములను నిరోధించుటకు మనకు సామర్థ్య మేమియు లేకపోవుటచే మనము వారి బానిసలము కావలసివచ్చును.

సమాధానము

బ్రిటిషువారిని వెళ్లిపో న్నుని మన మెన్నడును కోరలేదు. మనము మన బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోనే చేరియుండు చున్నపుకూ, ఆంగ్లేయులు మన దేశము నేల విడువవలెను? మనకు స్వపరిపాలనము వచ్చినపుడు ఇట్లు గున్నంతిమంది విదేశోన్మూలయులు మన కక్కఱలేదు. ఇప్పటి పెద్ద బీదలులను మన నాయకబాలము. మన యాధికారస్వాతంత్ర్యమును మన చేతులలోనే యుంచుకొని యిక్కడి వాణిజ్యవ్యాపారములను చేతిపనులను వృద్ధి చేసికొనెదము. ఈ దేశపు సంపదలలో ఆంగ్లేయులు కూడ పాల్గొనవచ్చును. తక్కిన వలస రాజ్యములలోవలెనే ఆంగ్లేయులు కూడ ఇక్కడ వ్యాపారములను ఉద్యోగములను చేసికొనవచ్చును. బెల్ల ముగ్గు చోట చీరలు చేరునట్లు బ్రిటిషువారు తక్కినవారితో పాటు ఇక్కడ నుండవచ్చును. వలస రాజ్యములకువలెనే మనకును బ్రిటిషువారేల సహాయము చేయగూడదు? దెబ్బలు మాకును, లాభము విాకునా యని వీ రడుగవచ్చును. కాని, మనల నుద్ధరించుటకై మనము వీరి నిక్కడకు రప్పించె నని వీరును మనలో కొందఱు వెదలును అనుచుండలేదా? తమ దేశమును విడిచి యీ వేండ్రపు దేశము వచ్చి అన్యకన్యములు పడి చెమట లూడ్చి ననకొఱకు ఈ బ్రిటిషువారు లేకు జీవితము నంతయు ధారపోయుచున్నా మని యేల చెప్పుకొనుచుండవలెను? కాబట్టి మన స్వపరిపాలనమును మనము క్షాపాడుకొనగల కక్షి మనకు కలుగువఱకు బ్రిటిషువారు ఇక్కడ నుండి తరవాటి తమ కిష్టము లేనివో వెళ్లిపోవచ్చును. ఈ పద్ధతి నలన తమకు అన్యాయము సంభవించు నన్న పక్షమున, పరమదయా

భుత్వముతో ఈ దేశమును పరిపాలించుచున్నా మని వీరు చెప్పు గూడదు. వీరివలెనే, మనమును దేశసంరక్షణకు మన భవబలముల నుపయోగించుచునే యున్నాము.

మన దేశమును మనము సంరక్షించుకొనలేకపోవుట మన తపాపే? మనల నీ స్థితిలో నుంచినది మన ప్రభువులే. ఇండియా దేశములోని ప్రతిరాష్ట్రమునుండియు పూర్వకాలముననే గాక, బ్రిటిషు ప్రభుత్వకాలమున కూడ వైనికులు పటాలములలో చేర్చు కొనబడుచుండిరి. ఇప్పుడు కూడ ఆ విధముగనే చేయవచ్చును. ప్రతి పట్టణములోను పల్లెలోను విచ్చి కనెన నేర్పుణుపవచ్చును. పటాలములలో కమిషన్లు ఉద్యోగములను తగిన యోగ్యత గల నల్లవారి కీయవచ్చును. రణవిద్యను నేర్పు పాఠశాలలను స్థాపింపవచ్చును. ప్రస్తుతయుద్ధములోనే గాక, ముందు జరుగఁబోవు యుద్ధములలో కూడ బ్రిటిషువారికి తోడ్పడె మనము నిలువఁగలుగుదుము. అప్పు డెవరును మన యింగ్లాండును లేటిపాటి చూడలేరు. మా దృష్టి పాటి సంకలకుకు ఇంగ్లాండు ఇండియా దేశములకు ఒండొంటి సహాయము అవశ్య చుని తోచుచున్నది. ఒకవేళ, ఇంగ్లాండు అటు తలంప చేసా కాని, నిజముగా ఒకదాని సహాయము రెండవదానికి అక్కఱ యున్నది. స్నేహభావముతోనే ఈ రెండు దేశములును కలసి యుండవలెను. భవిష్యత్తు దైవాధీనము.

ఒకవేళ బ్రిటిషువారు మన దేశమును విడిచి వెళ్లెద మని యెదరించినయెడల మన దేశములో ననేక విప్లవములు కలుగవచ్చును. కాని, ఇది కొలది దినములలోనే సద్దుకొనక తప్పవు. బ్రిటిషు వారు మన దేశమునకు రాకమునపు విప్లవములు లేవా? అవి యణగి పోయి దేశపరిపాలనము నెచ్చుదిగ జరుగుచుండలేదా? ఇట్టి విప్లవములు ప్రపంచమం దంతటను ప్రతిదేశములోను అప్పుడప్పుడు కలు గుచునే యుండును. ఇదివఱ కెల్లప్పుడును మన దేశము విప్లవము లతో నిండియుండినయెడల, ఇది భాగ్యవంతుడుగ నుండకయే పోవును. రెండో వేల సంవత్సరములనుండి విదేశీయులు దీనినిండి తమ కన్ను దైవకపోయియే యుందురు. బ్రిటిషువారు ఈ దేశపు దారిద్ర్య మును చూచి వెళ్లిపోయియే యుందురు. ఆంగ్లేయులు తమంతట తాము దేశమును విడిచి వెళ్లిపోవురు లేనా యని భయపడ నక్కఱ లేదు. వారు వెళ్లరు, వెళ్లఁదలచుకొనలేదు. మనము వెళ్లఁ దని యెన్నఁడును కోరము.

పదునొకండవ యాత్రేపణ

వర్ణభేదము బండుటను బట్టియు అంటుముట్టరాని జాతు లేర్ప డుటను బట్టియు ఈ దేశములు స్వపరిపాలనకు తగద.

సమాధానము

అమెరికా దేశములో అనేకతలు నీగ్రో జాతివారున్నారు. వారిని అమెరికావారు మన మాలలవలెనే చూచెదరు. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో కొన్ని చోట్ల, నీగ్రో జాతివారిని గాక

1 1
8 16 భాగము సీగ్రో గ్రంథము గలవారిని కూడ తెల్లవారు పెండ్లి చేసికొనగూడదని చట్టము లేర్పడియున్నది. తెల్ల స్త్రీని కన్నెత్తి మాచినను ముట్టుకొన్నను సీగ్రోవానిని విచారణ లేకుండు ఎముకలు విఱుగ గొడిచెదరు. తెల్లవారున్న పేటలలో సీగ్రో బంధు గూడదు. చైల్డ్రె ట్రెయినలలో సీగ్రోలకు ప్రత్యేకపు డబ్బాలు సేర్పఱచెదరు. ఇంగ్లాండులో సైతము తెల్లవారిలోనే పెక్కు తరగతు లేర్పడి యేకపంక్తిని భోజనము చేయుటకు గూడ ఇష్టపడరు.

పండ్లెండవ యాత్రేపణ

విద్యార్థికులు మిక్కిలి కొంచెముగా నుండుటచేత సామాన్య జనల కుభయఃఖములు కష్టనిష్ఠురములు వీరి కంటిగా తెలియనేరవు గనుక వీరు ప్రజాప్రతినిధులుగా నుండుటకు పనికిరారు.

సమాధానము

ఈ యాత్రేపణలో కొంచెము నిజమున్న దని యొప్పుకొన్నను ఈ విద్యార్థికులకంటె తెల్ల వార లింకను తక్కువగ నున్నారు. ఈ దోగలకు దేశభాషలు రావు. వీరికిని ప్రజలకును భాష మతము అధారము పెండ్లలగువానిలో మిక్కిలి వ్యత్యాస ముండుటచేత వీరికి ప్రజల విషయమై జాప్తిగా తెలియదు. ఈ దేశపు విద్యార్థికులు ప్రజలలోనుండియే బయలుదేరినవారు. వీరిలో పెక్కు మంది పల్లెలలో పుట్టి పెరిగినవారు. ప్రజల భావలనే మాటలాడుచు వారి గూఢారవ్యవహారములనే యవలంబించువారు కాబట్టి, వారి కుభయఃఖములలో పాల్గొనగలగువారు. వారి పక్షమున మాటలాడుటకు అధికారము గలవారు. వీరిలో పెక్కుమంది తమ ధన శక్తిగములను తమ సోదరుల కుచిరుముగ ధాగిపోయియున్నవారు. ఏ తెల్ల యువ్యోగియుండినను తన జీవిత కాలములో ప్రజల యిండ్లలో ఒక గడియ గడపలేదు. తన భాష తెలుగనివారిలో ఎన్ని నిమిషముల ప్రసంగింపగలడు?

ప్రతి దేశములోను స్వల్పసంఖ్య గల విద్యార్థికులే రాజ్యపరిపాలన చేయుచున్నారు. వీరి కెక్కుడను మితిసంఖ్యాకులే. దక్షిణాఫ్రికాలో తెల్లవారు కొలదియంది మాత్రమే యున్నారు. ఇంగ్లాండు దేశమున ఇప్పటి యున్న తిస్థితికి తేచ్చినది అల్పసంఖ్యాకులగు విద్యార్థికులే.

పసుమూడవ యాత్రేపణ

స్వపరిపాలన కొనసంకుటవలన లాయర్లే రాజ్యము చేయుదు రనియు వీరి మాట మిలిటరీ యువ్యోగియులు ఒక దనియు వీరి యాజ్ఞలకు మన్నించువారు ఎవరును ఉండ రనియు కొందఱు వాదించుచున్నారు.

సమాధానము

సేనలలో చేరువా గందఱు సామాన్యప్రజలే కనుక వారికిని ఇతరులకును వైషమ్యము లుండవు. వకట గాజ్యము రాజబోవు నని భయపడ నక్కఱ లేదు. ప్రజాప్రతినిధులు అన్ని తరగతులనుండియు నెన్నుకొనబడుదురు. ఇంతే గాక, పరిపాలనలో చాల భాగము తగిన చట్టములను నిర్మించుట వారి ప్రకారము ప్రజలకు నడపించుట గనుక ప్రతిదేశములోను ఎక్కువమంది న్యాయవాదులు రాజ్య పరిపాలనలో పాల్గొనుట సహజము. ఆంగ్లేయమంత్రివర్గములో కూడ లాయర్లున్నారు. సేనలు నాకాదళము సినిల అధికారమునకు ఎల్లపుడును బాంబడియుండవలెను. కాబట్టి, మంత్రివర్గమువారు ఎల్లపుడును మిలిటరీ శాఖలోనుండి గాక సామాన్యప్రజలలో నుండియే యేర్పడవలెను.

పసునాలవ యాత్రేపణ

మన దేశములో ప్రజాప్రతినిధుల నియమించుకొనుటకు లేక యోగ్యత గల కెద్ద సంఘములు లే వని యధిక్షేపించుచున్నారు.

సమాధానము

మొదట ప్రజాప్రతినిధిసంఘముల సేర్పఱచుట ఇంగ్లాండు కనగా జర్మనీ మొదలగు దేశములలో మంచి యోగ్యత లక్షణములు గల నియోగకు లుండిగాక కలిపైన దీవులలో మొదట నున్న రెండు లక్షల నియోగకులు కొలది మాగముల క్రిందకు యెనిమిది లక్షలుగ వృద్ధి యైరి మనకంటె వీరి కెక్కువ నాగరికత కలవారు కారు. ఈ కీటు ప్రకారమే ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెడి యధికారమును ఏ నకు నియమింపును. కలిపైన దీవులలో 90 లక్షల జను లున్నారు. వీరిలో సగముమించు మగవా రెనుకొన్నయెడల, నూటికి పదునేడ గురు వంతున నియోగకులే లేర్పడిరి. మన దేశములో నూటికి నలుగురైనను తమ ప్రతినిధుల నెనుకొనుటకు తగియుండగాక మన దేశములో 1911-వ సంవత్సరపు జనాభా లెక్క ప్రకారము సగుటున నూటికి ఎనమండ్రు మగవారు ఇంపది రెండున్నెముల మైబడిన వయస్సు గలవారు వ్రాయన చదువను శిక్షించారు ఉన్నారు. చూచి బిలండులో మెయోరెలు దక్షిణాఫ్రికాలో కాఫర్ల పోటుంటాటాలు మొదలగువారికి ప్రతినిధుల నెన్నుకొనెడి హక్కికాదు ముండగా, మన యిండియనులు వారికి తీసిపోయిరా! అక్షియ విద్యయు ఈ రెండు యోగ్యతలు కూడ నుండవలె నన్నను, మనము వైయడవి జాతులకు తీసిపోము. ఇది గాక, స్వపరిపాలన మొనరిన గాని, మన ప్రభువులు కావలె ననియెడు సంఘరంగురంగుణములు గాని విద్యావ్యాప్తము గాని ఆర్థికాభివృద్ధి గాని ప్రజలలో కీ ఘాతాలమున కలగవు.

MR. S VENKATACHALAM CHETTY

సామి వేంకటాచలము శ్రేష్ఠి గారు

MR. T. NAGAYYA CHETTY

తాతా నాగయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR. K. NAMMALWAR CHETTY

కూనాపాటి నమ్మార్ వైర శ్రేష్ఠి గారు

MR. U. YELAMANDA CHETTY

చిన్న యెల్లమంద శ్రేష్ఠి గారు

MR. B. VENKATASUBBAIYA CHETTY

బద్దు వేంకటసుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR. V. SUBBAIYA CHETTY

పూర్వా సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు

MR M VENKATASUBBA ROW, B.A., B.L.

మృత్యు వేంకటాచార్యులు, బి.ఎ., బి.ఎల్.

MR K V RAGHAVA CHETTY

కె.వి. రాఘవ చిత్తయ్య గారు

Dr N VENKANNA DEVAR

డాక్టర్ నాగెళ్ల వెంకన్న దేవయ్య గారు

A N LAKSHMIKANTAM

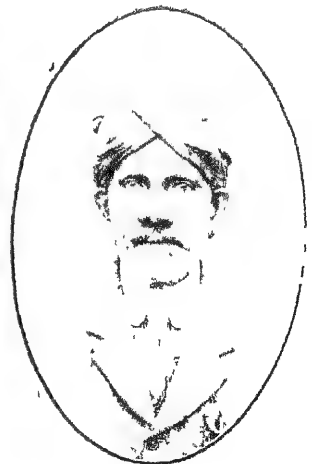
నాళమ్ అన్నమ్మ గారు

MR N VENKATARATNAM

నాళమ్ వేంకటరత్నమ్మ గారు

MR P VISWANATHAM

పేయారి విశ్వనాథమ్మ గారు

భారతజాతీయోద్యమాభ్యుదయము

చాగంటి శంకరశాస్త్రి గారు

క్రిస్తోమహాలయసర్వంశమును భారతభూమియందలి పురుషుల బాతీయభావప్రవాహము వెల్లువలై పోయినప్పుడు భాగవద్ధను లెల్లదలను మాటు ప్రాచుర్యమును ఇది క్రొత్తి విషయము కాదు. ఇదివఱకే అనేకుల దీనిని గుఱించి వ్రాసియున్నారు. కాని, అనేక కారణములవలన తిరియవృత్తాంతమునకు ముగిసిన క్రొత్తి విషయము నిరంతరమును మన మానసములు బాతీయభావసృజనమునకు పోయియుండుట దీనికి మొదటి కారణము. సర్వకాలసర్వావస్థలందును సకలదినపర్యాయందును మన తలంపు లావంతకే మరలుచుండుట మన కనుభవమువలన తెలియును. అంతయు గాక, ప్రాయశఃపూర్వకము ప్రాయశఃపూర్వకమునకు లెల్ల యెల్లప్పుడును హృదయార్థవక్రము. అనుభవించిన కాలిని ప్రేమరసమును చిలువమనేముండను. కనుకయు అనుదిన దృష్టిగోచరంబగు భాస్కరనింబమున దర్శించినంతనే నికసింపక మానవు. చిరపరిచిరము లైనను, గుఱాకరిని నితలకరణములు హృదయకల్పకమును సోకి పోయి కలింపకపోవు. అన్యోన్యమై ప్రేమబద్ధులగు స్నేహితుల హృదయలలలు పునస్సమాగమము సంధివచ్చు డెల్ల చుఱింగి నెనగొని మోగావహములై పరినిలుచు ప్రతిమానవునకును మిరి సంస్కరణము సగా సంలసమునే సంఘటించును. అట్లే దేశభక్తిపూరితమైన ప్రజలు బాతీయభావప్రవాహమున మైన బాతీయోద్యమవృత్తాంత మన్న ప్రముఖ హృదయముల కాక మానరు. తక్కినవారు వారికి హస్తాచ్యుతధారలు. దాని లంపులు చిల్లరైర్వలసంధావకములు. మతయు, బాతీయభావము సుదీర్ఘవృత్తమానము. ఇప్పటి కెంతరూపములను దాల్చినది. ఎన్నియో మార్పులను పడపినది. ఇంకిన నూతనమార్గముల ననుగమించుచున్నది. దాని స్వభావమును నిర్ణయించుట ముకగము గాదు. దాని ననేకులు వివిధదృక్పథముల నీడించి యనేక విధముల వర్ణించియున్నారు. కాని, క్రొత్త దృక్పథము తిరిగి యరయువారి కింకిన గణింపరాని క్రొత్త వింతి లందు గోచరింపకపోవు. కావుననే భవ్యర్థన మెన్ని మాటు లానుభవించినను విసుగు గనింపనేరదు. అంతయు కాక, చింతన మొనర్చిన కొలది పరిశ్రమైన బాతీయభావ మత్యద్భుతముగా మన మనముల నాకర్షించుచుండును. వినుచున్న కొలది హృదయక్షేత్రమున తదభిమానబీజము గాటుముగ నాటుకొని త్వగలో నభివృద్ధి నొంది పరిపూర్ణతను పడయుటకు తోడ్పడును. ఇదియే సాటి యుద్యమముల విజయమునకు వలె బాతీయోద్యమవిజయమునకును గల పరమరహస్యము. కాని, సంప్రాప్త్యకావధానాదిసద్వస్తుసంతతుల కాకరం లైన పాపనలోయములనుండి పోలహలమును మధించి నిపుణులును గలరు.

వారి బాతీయభావ మొక సెను భూమియు. అందరిరూఢియు లైయున్న ఓవ్యశక్తులు భావోద్రేకోన్మయాల చిత్తచాంచల్యకల్పితములని వారు యభిప్రాయము. కాని, యేటి కనుకీడనెంచుట వట్టి యవివేకము. బాతీయభావవిలసనమును నేడు కనగొన నేరనివాడు. దృష్టిమాంద్యపరిగిడితుడు. దుగవగావా మైన దాని లక్ష్యము నెఱిగినవాడే కుశాగ్రబుద్ధి. ప్రజలు మైన తిత్సూచనలను పరిశీలించగలవాడే చతురుడు. అత్యయము లైన దాని శక్తులను పరిశీలించి నెంబొందించువాడే చ జనీవిజ్ఞానుడు.

విరోధాభివృద్ధియును బాతీయోద్యమము లావిచ్ఛిన్నించి యొకరించిన మహద్భుత కార్యము లెఱుంగనివారికి సాంఘికజీవమున నేకమ ప్రబలియున్న బాతీయభావప్రభావము ముఖ్యధ్యమము కాదు. విరోధాదేశచారిత్రమునందు 19-వ శతాబ్ది బాతీయభావోద్యమమునకును ప్రజాప్రభుత్వాభిలాషకును ప్రక్షిప్తి వడసినది. పరిదేశము నందును ప్రజలలో నాత్మాభిమాన చుంకులించెను. స్వాతంత్ర్య ప్రయత్నము కలుగుట మొదలు. నిరంతరకారము ననుభవించిన సేవక జనులు ప్రజాప్రభుత్వనిర్మాణమును స్వచ్ఛందవృత్తిని కోరిరి. పరిదేశముల యేలుబడికి బాతీయమును జనులు రెవ నేవక వృత్తిని ప్రేమజాలక గృహపాలనమును వాంఛించిరి. బాతీయకమల్యమును గోల్పోయి రెవలో కొందఱు కొందఱు తొక్కిరిచి దేశపు పరిపాలనకు బాంబడియున్న యేకజాతి ప్రజలు తమ యేకభావమును పడసి యేక ప్రభుత్వ సంస్థాపనము నొందుట కుద్వేగపరసాగిరి. ఈ విధమున ప్రతిదేశమునందును మహత్తరమైన సంఘటన మొం చుద్యవించెను. గ్రీసు దేశము టర్కీ ముల్తాను ప్రభుత్వమునుండి విముక్తమై స్వాతంత్ర్యమును పడయగోరెను. ఫ్రాంసు దేశమున నిరంతరత్వమునై క్రొత్త ముదయించెను. ఇంగ్లండు దేశమున ప్రజలు రెవకు ప్రభుత్వమున రెగిన పాలు కావలయు నని యాందోళనము నేయసాగిరి. హంగరీయా నా నాస్ట్రీయా పాశ్చాత్యంధములనుండి రోలంగుట కుద్యమించుచుండెను. ఇందు కొన్ని విధములైనను నెక్కు యత్నములు కొనసాగెను. కాని, నీని యన్నిటికంకెను ముఖ్యమైన దేశము లిటినీ సర్వసేవ. బాతీయభావ మీ దేశములందరికీ గ్రామగ్రామగ విచ్చింపించెను. చిగకాలమునుండి ఇటలీ తన ప్రాధవ్యముతో బాటు స్వాతంత్ర్యమును గుండ గోల్పోయి పంబొమ్మదన శతాబ్ది రూపభమున కొంత భాగ మాస్ట్రీయా పరిపాలనము క్రిందను కొంత భాగము క్యాబలిక్కు మతాధిపతి యైన పోపు పధికారము క్రిందను కొంతవఱకు ప్రాంసు దేశాధిపత్యము క్రిందను వేరగుచుండెను. ప్రజల నీ స్థితి మిగుల దుర్భరమై యుం

దేను, విశ్వప్రయత్నము లానరించి కష్టముఖముల కొల్పి, సాధనసాధనలను దారపోసి యెట్టుకేల కిగిలియినను సఫలచర్యోగములై జాతీయైకత్వమును స్వాతంత్ర్యమును పడసిరి. జగ్గవీ సామ్రాజ్యమునకు గూడ సెనోలియను కాలమునుండియు ప్రజలలో గూఢ్ర మైన జాతీయభావ ముదయించెను. కాని వారి నున్నట్టి మోడెరటు కనె కాటంకములు దాపరించెను. గాంధీర్యమును ప్రేరణమును పట్టుదలను పూని జర్మనీ ప్రజలు తమ సంకల్పమును సాధింపఁ బ్రయత్నములు సలిపిరి. అంతిమంది ప్రజల యాభిప్రాయ విచారణమునకు శిరుసొర కెవ్వరికి సాధ్య మగును? తుదికు జగ్గవీ విజయలక్ష్మి గాంచెను. ఒకరి నొక యెడఁగొని పులుల రీతిని చరించిన యిరువది యైదు రాష్ట్రములలోని ప్రజలు సేకపటాంబమునఁ గలసి చిరవాంఛిత మైన సంఘభావమును పడసిరి. ఆపట్టినందుచే జర్మనుల ప్రతిభ ప్రాచీనంభవమయ్యెను. ప్రపంచ మెల్ల వారి వైభవాభివృద్ధులను సంరక్షమాత్మర్యముతో విమోచనసాగెను. ఇప్పుడు జగ్గవీ లోకము నంతటికిని ఆ ప్రతిమైన మైన తన వరాక్రమముచేతను ఆపూర్వ మైన తన సుధామహిమచేతను ఎట్లు వింతిగొల్పుచున్నదో మనము ప్రత్యక్షముగ చూచి యుభవింపుచున్నారము. ఇప్పటికిని జాతీయభావమే యూరపు ఖండమున ప్రజ్వలిల్లుచున్నది. జాతీయోద్యమమే ప్రజల మనములందు తాండవమాడుచున్నది. జాతీయోత్సాహమే వారి రక్తి నాళములందు ప్రవహించుచున్నది. కాని అది సామాన్యము కాదు. కాల పరిస్థితులను బట్టి హిందూజాతీయము సాతనమైన జాతీయోద్యమమున్నది. నుగుట సహజమే కాని యందు విచిత్ర మేమియు లేదు.

కాని, స్వాధీనతలను సుసాగునివిధానములను సత్విగ్రహణ శక్తినిసామలను సెట్కెరట హిందూజాతీయమున జాతీయభావ మంతరించుట యే మని పరిహాసించిరి. వట్టి యానంభవ మని పలుక సాహసించిరి. జాతీయతకు ఏకమరమును ఏకభాషయు జాతీయభావమును ముఖ్యధారము లనియు, హిందూజాతీయ వివిధవర్తములకును వివిధభాషలకును వివిధజాతులకును వివిధాచారవ్యవహారములకును పుట్టినిల్లు గుంటుండే ప్రజలలో నన్నోన్మాదమును సాక్షాత్పర్యమును జాతీయతయు పరిపక్వము నగు తిలంపు స్వప్న సర్వకచరియు వారు వాదించిరి. ప్రపంచవర్త పరిచినవారికిని విగోచారేతరమిట్టి తలెరిగినవారికిని ఈ వాదములందలి సాంఘిక (సాంఘిక) గ్రాహ్యము కాకపోదు. సేద నేకదేశములలో వేర్వేలు నుత్తముల కనలంబించియు ఏకజాతీయత పడనైన ప్రజలెందఱో యున్నారు. యూరపు ఖండమున సాధారణముగా ప్రతిదేశమునందును కొమను కాన్యలి, మతస్థులు కొందఱును ప్రాత్రైమైటు మతస్థులు కొందఱును గలరు. ఈ మతములలో మరల నెన్నియో యంతర్యామము లున్నవి. ఈ వివిధమతస్థులను ఒకానొకప్పుడు పరస్పరచైరములు పూని మతాభిమానోన్మాదప్రేరితులై యొందెను. సంతోషములముల సొనందించి విచిత్ర చాటుచున్నది. అట్లే ఇంగ్లండునందుఁ గూడ రెండు మూడు వందల యేడవ శతాబ్దమున రణరక్తాదరామై బీభత్సవ్యరూపమును దాల్చియుండెను. తరువాత ప్రాత్రై

మైటు మతస్థులు విజయలక్ష్మి కాన్యలిమైటు మతస్థుల మద్యగములను గూడ నయక వారిని పలుకెఱుంగుల హిందూజాతీయ మేదీ రాక్షసత్వములు గావించెను. భూగంగ్రామును లుండ, ప్రారవధ లనేకములు జన్మను. చిత్రహర్షిలు వేసెల వేయి గలెను. ప్రధము పట్టును గట్టుకొని గాఢ్ర మేరెను. పరసరిసహా మ్మత పరమధన్యుగ వందొమ్మిదవ శతాబ్ది యారంభమునుండియే పరిగణింపఁబడ ప్రాగంభించెను. ఇట్టి శీఘ్రచర్యదము లున్నను ప్రజలచ్చట జాతీయభావసంగఠితమై యుండ, హిందూజాతీయ మార్మము పరిపరతము లుండుట జాతీయత కెట్లు భంగ మాపారించినో యూహించవలయును పరపరతసహాయమున గలవికేర్మిని. మత భేదములు వారిలో నన్నోన్మాదమున రాగమున కంతరాయములు కానేరవు. వివిధభాషలవలన హిందూజాతీయత యేర్పడుట దుస్సాధ్యమున వాదమును ఇట్లే హేతురకావలెను. బ్రిటిషు దీవులలోని ప్రజలు ఇంగ్లీషు గాలికు వెల్లు మొదలగు వివిధభాషలను మాటాడుట లేనా? స్విట్జర్లండులోని ప్రజలందఱు నొక భాష మాటాడుచున్నారా? అమెరికాలో పనునాల్గు భాషలు వాసుకలో లేనా? అస్మియాహం గేరిలో నిరుపదమిమిది భాషలు మాటాడుచున్నారను, అది యొక చేత చుదింపుకొనుట లేదా? హిందూజాతీయ మేదీ, మి భాషాపరస్పర జాతీయతాగ్రంథియును సేల రాకల యును? సతీయు, ఇందు వివిధభాషలు వాచుచున్నను హిందూజాతీయ ముఖ్యగ్రంథము లన్నియు సంస్కృతభాషయందే చియింపఁబడియుండుటవలన దేశమున నెల్లదలను నొక విధమైన భాషయే ప్రచరియుండుట ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన విషయము. ఇది జాతీయములను గుఱించి యెంతో విచారించెను. ఇటలీలోని ప్రజల సేకజాతులవారు. అమెరికా యున్ననో, దేశాంతర సంగఠ్రాము ఇంగ్లండు జర్మనీ మొదలగు సమస్తయూరపుదేశములకును విదాన స్థలము. సతీయు, ప్రాంతు గానును పక్కా బోస్నియన్లు మొదలగు వివిధవ్యక్తిత్వము లున్న ప్రజల గలిసి గుఱు చేత చుచ్చును. ఇంగ్లండులోఁ గూడ క్రైస్తవముగా లెక్క లేనన్ని జాతులవారు సమృద్ధికు లైపట్టు చరిత్ర సాహించుచున్నది. అట్టియేద, హిందూజాతీయమున మాత్రమే యొకజాతీయ యుండు యెట్లూర్థులు గానున్ననో గ్రహించరాదు. జాతీయత భావయందును ముఖ్యముగా సేద నుండి రెపు బోయెడి యులుసంఘాతవ్యవహారములందును లేదు. మనకువారమే జాతీయభావమునకు తావు. వాగ్యయు సమమఖిలఃఖానభవమును సామాన్యజాతీయచారిత్రియము వారి ఆయువుపట్టులు. నిర్దుష్ట మైన సరిహద్దులు గలిగి యభివృద్ధి మైన భూమియై ఇది మాది యని వేర్వేరువదగిన యొకభూభాగమును గలిగియుండుటయే జనులలో జాతీయత యలవడుట క్యుతావశ్యకము. ఈ యన్ని విషయములందును హిందూజాతీయ మునకు దీరిపో దని విద్యావంతులకు తెల్లమే. ప్రఖ్యాతియు లైన హిమనల్పర్యములు నెట్లని కోటలై యుత్తరమున పరిపిల్లు

తేగ్రవ మూడు దిగులను మహాజనినిధివరతమై విలసిల్లుచున్న భారతభూమిచే నుగక్షితులైన ప్రజలయందే శిఖావ నంబరించుటలో వివరత మే మున్నది? నాగరకతయందన్ననో, హింసాభూమి ప్రపంచములాని నాగరక శేతనకృత్రమండలమున గగనచుగింపి దని శేషమన్నది. యూరపునందలి సకలదేశములలోను జను లదవి న్నుగములవలె చరించుచు నాగరకత యన్న సేవా యోగుగకయున్న సమయమున హిందూదేశ మశ్వత్కృష్టవృద్ధతయందు శోభిల్లుచుండెను. ఆ దినములలో ఈ మహాదేశనందు నుతిములలో నెల్ల శ్రేష్ఠమై హిందూచరత ముద్భవించెను. అనుపమ మైన విజ్ఞాన తేజము శేజిల్లెను. అక్కడ మైన పరాక్రమము విరాజిల్లెను. అపరిమాన మైన శాస్త్ర ప్రాధికము భాసిల్లెను. అద్వితీయ మైన కళాభిర్యుధి వర్ధిల్లెను. జ్ఞానా గారము లందఁడగు గ్రంథము లెన్నియో దేవలిపియందు లిఖింపబడి యున్నవి. శిల్పనైపుణ్యము మాన్దీగమిచ్చినా యను ప్రముఖులగు భగవతము లెన్నియో నిర్మింపబడియున్నవి. లక్ష్య సుతటికిని లక్షణ మైన యాదియగుండు మనఁడగు దేవములకు హిందూదేశమే జన్మభూమి. ప్రకృతిసౌందర్యమునకు హిందూదేశము తావలము. ప్రకృతిసౌభాగ్యమునకు హిందూదేశ మాలవాలము. ఇట్లత్యంత నాగరకతా ప్రభాభాసమునలై మహామహాల సంతతిని న్నట్యన జనులలో జాతీయభావమున కనకాశము లే దనుట గూర్చుండి కాంతి లే దనుట, అచ్యుతమున మోహగ్రము లే దనుట, నంకి జమున నుకరంచు లే దనుట, హిందువుల హృదయమునకు ములలో నీ జాతీయభావము ప్రసన్నమై యుండునట్టి నదింపు సాధనము లెన్నియో యున్నట్ల. దేశమునం దెల్లదలల భారతభాగవతాది సహాధిని లాక విధముగనే వ్యాపించి పూర్వచారిత్రములను బ్రాణకథలను ప్రజలకు బోధించుచున్నవి. రామకృష్ణాదిగద్వీపాలల వారందఱును దేవాంశసంభూతులుగా పూజించుచుండురు. అన్ని మూలలనుండియు జనులు గంగ నోదావరి కావేరి సెందలగు సావనదుల సలిలములలో జలకమాడి పరిశుద్ధ మనములై యునుచుండురు. కాంగయాద్వారకాది పూర్ణతేత్రములను దర్శించుచుండురు. వారి పురాణములయందీ నదులును పట్టణములును పర్వతములును పవిత్ర ప్రదేశములుగా వర్ణింపబడియున్నవి. ప్రతిసంవత్సరమును జాతీయవిషయస్మరణవిష్కము లయిన పర్వ దినముల నెన్నిటినిో వారు గమనించుచుండురు. ప్రతిదినమును స్రాత స్నానంసమయములయందు వారు పవిత్రములైన మంత్రములతో భారతజాతీయతను స్మరించుచుండురు. హిందువుల మాటయట్లుంచి, మహమ్మదీయుల మాటయు ఇతరుల మాటయు చెప్పవలె న్నది కొందఱు ప్రశ్నించవచ్చును. మహమ్మదీయులు తెక్కనే తీర్చిండ్లనుండి హిందూదేశమున స్థిరనివాస మేగ్రుటమగిని హిందువులతో బాటు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచు పరస్పరభేదములను సుఖచి ప్రసర్తిల్లుటచే హిందూజాతీయం దైక్యమై యేకజాతీయ చారిత్రమును పొందిరి. విద్యాభివృద్ధి కలిగిన కొలది వారి విషయమును బాగుగ గ్రహించి హిందువులతో పూర్ణసమ్మేళనము నొందెద రనుట నిశ్చయము. చరిత్రపాఠకు లీ జాతీయత నిజ

మనదే యగ్గి ఒప్పుకొనక మానరు. ఇంక పార్వీ లన్ననో, వారు మనోవాక్కాయకగ్గుములచే నెల్లప్పుడూన తప్పు తాము హిందూ శత్రులుగనే భావించుకొని హిందువులతో కలిసి మెలసి మెలగుచున్నాడు. హైందవ క్రైస్తవులు కూడ నంతకంతకు తామును గృతరపున్నామి, యని గ్రహించి వారో నేకీభింపం గడంగుటచే గాత్రేగ్గూత రాయనమస్య శిష్యుడవకాతమే లేదు. ఇట్లు జాతీయ భావాభివృద్ధి కివత్తు మైన శౌకన్యము లన్నియుం గలిగి యైకమత్తు ముతో చరించు భారతీయులలో జాతీయత నెంబొందుట యసంభవమని పలుకుటకు పట్టి వర్జిప్రయుల శిష్యునికి నాలు కాదును? మొట్టమొదట కొంత కాలము భారతీయులే యగ్గూనశక్తులై యీ విషయములను గ్రహింపకపోయినను, ఏ మూర్ఖును కను విచ్చినను వారి కే నిజము పత్రక్షుడు గాకుండువా?

వలె నను నుతూహలము విద్యాధితుల దెబ్బ నావిగించెను. ఆ ప్రయత్నములకు ఫలమై 1885-వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెల 28-వ తేదీ సోమవారము చుట్టూర్పుము బేరీయహోజనసభ ప్రారంభమయ్యెను. ఈ మహాసభకు పూర్వము గొన్నపట్టణము బొంబాయి కలకత్తా మొదలగు ముఖ్యప్రదేశములలో రాజకీయ సంఘములు లేకపోలేదు. దేశీయమహాజనసభ ప్రారంభము కిందుకు పూర్వమే కొన్ని స్థలములందు నగనైన రాజకీయసమావేశములకు వివిధ భాగములనుండి కొందఱు భారతీయులు వచ్చినమాటయు వాస్తవమే. కాని, స్థిరముగా వేర్వేలు ప్రదేశములనుండి భారతీయుల నందఱి నొక్కడ చేర్చి జాతీయసమైక్యతనుగల మూలాధారమైన పుణ్యస్థలము దేశీయమహాసభారంగమే యని చెప్పవచ్చును. అను యావర లుపేక్ష వహించలేదు. శత్రువులు లేమ ప్రజ్ఞను చూపక పోలేరు. వారు దేశీయమహాజనసభ జాతీయసభ కాదనిరి. అందలి సభికులు ప్రజాప్రతినిధులు కా ననిరి. వారి కోర్కెలు ప్రజాక్షేమం కరములు కా వనిరి. కాని, వీనివలన ప్రయోజన మేనియు కలుగ దయ్యెను. అధికారులు కూడ కొంత కాలమువఱకును దేశీయమహా సభాదర్శముల నానందించుచుండిరి. నిజముగా మిట్టమొదట హిందూము గాత్రో నేతలు సవరూప్యమందిన మహాసభ రాజకీయ సభగా నుండవలె నని చెప్పి ప్రోత్సాహపఱచిననాడే డెబ్బటి గగన్మురు జనగలైన వచ్చిను ప్రభువే.

దేశీయమహాజనసభ తో భారతదేశమున నూతనయుగ మారంభించెను. జాతీయోద్యమమునకు దేశీయమహాజనసభ ముఖ్యధానము. తత్పూర్వకేదెకపైనుండి భరతిఖండమున జన్మించిన ప్రసిద్ధపురుషులనే కులు నిజగాంధీద్యమవోధుల పిందూర్పుజల వాంఛితులను ప్రభుత్వమువారికిని లోకమునకును తెల్పడి చేసిరి. ఆ వాంఛలందు ప్రయత్న మైనది స్వారంగ్రాస్థిలిపా. యని వారు స్పష్టపఱచిరి. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములోని యితరభాగములకువలె హిందూరాజకీయ నకును స్వపరిపాలన మొనంగవలె నని వా రుద్దోపించిరి. అన్నిటి కంటె ముఖ్యముగా జాతీయజీవనవిజయము వారు దృఢముగా దేశమున నాటిరి. 1885-వ సంవత్సరమునుండి 1906-వ సంవత్సరమువఱకు నిరవదిరెం డేండ్లు నిరాహుటముగా దేశీయమహాజనసభ మహావైభవముతో జరుపబడినది. 1907-వ సంవత్సరము దాని సుఖజీవనమున నొక మహావిరుద్ధ సంభవించుటయు అతికష్టముమీఁది నది యా గండమును గడచుటయు అందఱు నెఱిగియే యున్నారు. నూరకు నందు సభ జరుగుటకు నిశ్చయమయ్యెను. కాని, అప్పటికి నాయకులలో బలవంతములైన యభిప్రాయభేదము లంబరించుటచే సభావేదికపై గొప్ప పోరాట మయ్యెను. సభాభవన మంటయు నల్లకల్లోలము పా లయ్యెను. సభ జరుగుటకు కీలు లేకపోయెను. జాతీయవాదులలో కొందఱు పుట్టిననుండియు దేశీయమహాజనసభలో పాల్గొనుటను మారితేసిరి. కాని, దేశీయమహాజనసభ మాత్ర మంతము నొందలేదు. త్వరలోనే మరల సమరూర్పబడి మునుపటివలెనే జీవయాత్ర సాగించుచు యుద్ధముల నెఱవేర్చుచుండెను.

అయినను, మొన్న మొన్నటి దనుక గోయ మహాజనసభ జీవనవికాసమును కొంత గోల్పోయి చాల కాలమువఱకును కొంత ప్రాముఖ్యభంగము నొందిన దను మాట సర్వము. ఇప్పుడది గురల నూతనవికాసము నొంది పూర్వకృత్య మెఱయుచున్నది. దీని విషయమై ముందరించుక విపులముగా తెలియనగు.

ఏ దేశమందైనను జాతీయభావ మొక సారీయంతులగుచున్నది అది యనివాగ్యముగ నభివృద్ధి నొందును. అతివేగముగ నల్లకల్లోల వ్యాపించును. జాతీయవన ప్రగమున కొక్క హేతువు లేదు. ఒక్క కాలమును నిర్ణయించరాదు. ఒక్కరొక్క కర్త కాఁడు. కాని, సృష్టిని విచిత్రి మైనది. భగవంతుడు లీలావిలాసగ్రహుఁడు. ప్రతిగానికని కారణ మొందు కల్పించును. కాల మొక్కటి కాన్పించజేయును. కర్మత్వ మొకనిమై నారోపించుచుండును. దేశీయముగా జనసభా ప్రాకారాంతరబంధితిములై యున్న జాతీయోద్యమకాంతిపుంజులను దేశమధ్యమున వెదజల్లు తన సంకల్పమునకు వంగదేశవిభజనకావమును కారణముగా చూపెను. ఆ కావసకాలమున కెన కర్మనిర్వహణమునకు యుచూర్తముగా నిశ్చయించెను. హిందూజాతీయ కళాపరిక్షా కర్ణము ప్రభువును దానిని నిమిత్తముగాఁ జేసెను. జోగా! ఇంగనా సర్వజ్ఞులైన చూతులూ మూచించిన కర్మలీలావిలాసము! కర్ణము ప్రభుని గుణాలసామర్థ్యములన్నతావగాములే యొనను వాని పూర్వముగ ముగించుటకు మన కవకాశము లేదు. నాగవతి గొన్నయల కాణాని యగియు పిందువులకు వారికి బానిసలుగ పెట్టిచి యీశ్వరుడు సృజించె ననియు దృఢవిశ్వాసముతో నలర. భారతీ యామిని పరిపాలింప వచ్చెను. అంగ్లేయాధికారు లేమి యొప్పునను దాని కెదురాదుటకు సరసంబితికి మాట్క లే దని అజిని సిద్ధాంతము. వంగదేశమును రెండు భాగములుగా విభజింపవలె నని తన యభిప్రాయము నలఁ డించుక మొదట మూచించెను. వంగదేశీయులు వలదు నల దని యతనిని వివారింపబూరిన. క్షాంతిక ద్రోక్షిని త్రాచువలె లేచి వంగదేశసభజనమున దృఢసంకల్పం డయ్యెను. వంగదేశీయులు ధక్కరించి యా సంకల్పము భంగము నొందకపో దనిరి. కర్ణము ప్రభువు కుట్రరీతికావచ్చుమున ప్రదర్శించి విభజనమును గావించ కావసమును స్థిరపఱచెను. (1905) ప్రజలు కోపభూరితమానసులై తమ యధికారాలక్ష్యమున గ్రహించియు నిజమనోబలాధిక్యమును చూప నిశ్చయించిరి. వారి యనంగికారధ్యములు మిన్న ముట్టెను. ఒక్క నెట్టిన హిందూవనోధమువలన నూతనకళ మైదమి పిందూదేశ మంటిట ప్రస్ఫురితైన. నాయకులు జాతీయకోఖములను పూరించి రాజకీయజనరంగమధ్యమున యుద్ధసన్నతలై నిలిచిరి. యువకులు దేశభక్తి పరవశులై ప్రాణధనముల లక్ష్యము నేయక తమ పెద్దలకు బాగుయ్యె నిలిచిరి. జాతీయవాదులు నే దోమారోపణమిమ మైన పట్టుకొని కిట్టింపవలె నని కొందఱు అధికారు లాయత్తులైరి. దేశసేవాపతంతులైన మహామహులెందఱో క్రూరశిక్షలు పాలు గావించబడిరి. వీ రందఱు నత్యంత విద్యావంతులు, అమేయప్రతిభాకాలులు, తమ మేధాశక్తి

విశేషమున బంగారు నద్యుత్తరసవాహినిలో ముంచిన వారు, నుగుణగల గరిష్టలు, సత్ప్రవర్తనానుభవములు. ఆహా! ప్రవిగుల మైన మాతృదేశ భక్తికి నిర్దులై, తమ దేశజననిహిత స్వాధ్యాయములై, అవద్యులై ధుల దురాగ్రహణమునకు తమ ప్రాపంచికసౌఖ్యముల నెల్ల నాహుతి యొనర్చి యీ సహజ్యుల బహుమించిన పేటి బాధలు తలంచిన, ఏ భావనీయుని మొదలు పులకింపకుండును? వారి పట్టత్రయ మైన పరమసేవాధ్యునిహానిశ్చల్యమును స్ఫురించిన సెవ్యుల మాతృ భక్తివశములై నిర్దులచిత్తులు గాకయుండునట్టి సాలకులైన విధముల ప్రయత్నించినను జాతీయోద్యమవిప్లవమును వారింపజాలక పోయిరి. వంగదేశీయుల నవనిశ్చయము చిత్రాకంఠి యైనను చరింపకుండెను. ఎక్కడ చూచినను జాతీయభావోద్దేశచిహ్నములు కన్పించు గట్టికట్టు లుపట్టుచుండెను. ఒక్కడ రామమోహనరాయలు శివాజీ మొదలగు దేశకీరుల చరిత్రల పఠనమును బన్ధునిశ్చిత్తములును గీతారహస్యబోధనములును ప్రచురియుండెను. ఇంకొక చోట గంగాస్నానవిశోదములు దుగ్గాపూజాగంధిధానములు కన్పించుచున్న గావించుచుండెను. ఇంకొక స్థలమున జాతీయగీతిమధున రులిమంటు 'వందేమాత' పత్రికనుండి స్ఫురణములును నిద్రా బంధములును ప్రతిదీపింపకు భయము గొలుపుచుండెను. అందఱి చేరిన విభజనకాసనగన మైన యట్టి యిది సెల పదునాఱవ తేది జాతీయవిపత్తినిగా పరిగణింపఁబడుచుండెను. ఇంకను ననేకరూపముల జాతీయభావము ప్రత్యక్షమగుచుండెను. అంగ్లేయపరిపాలకుల కి జాతీయభావాతిరేకత్యయము చాల కాలమువఱకును గ్రాహ్యము కాలేదు. అధికారబలప్రయోగముచే దానిని రూపుమాపుటకు వారు ప్రయత్నించిరి. కాని, తత్ప్రయత్నములు కేవలము వ్యర్థము లయ్యెను. చిన్నిచిన్ని వర్ణములను ప్రసాదించి ప్రజలను శాంతింపఁ జేయగల చని వారు తలంచిరి. మింగో మార్గ సంస్కరణములు ప్రజలను రంజింపఁజేయలేకపోయెను. చివరకు హార్డింగ్ ప్రభువు హిందూ దేశమును సాలింపవచ్చి నిజమారవృష్టిసంపత్తిచే జాతీయోద్యమములను ప్రజల యాందోళనమును గ్రహించి వంగదేశవిభజనకాసనమును రద్దు గావించెను. ప్రజలు విజయము వడసిరి. (1911)

కర్ణ నొసర్చిన యొక యవివేకకార్యము కారణముగా హిందూ దేశమున జాతీయభావము నూలినతేజమును గూతనాద్యములను నూతనపటలత్వమును గాంచెను. రాజకీయాందోళనము చాలమట్టునకు వంగదేశమునకు సంబంధించినదే యైనను ఇతరరాజధానులవారు కూడ జాతీయోద్యమపాశసమ్మోహితులు కాఁజొచ్చిరి. జాతీయోద్యమ స్పృహను మూడవ సోపానము 1913-వ సంవత్సరమునకును 1917-వ సంవత్సరమునకును వధ్యమున నిర్మితి మైనది. తిన్ని రాజకీయసంబంధ మైన జాతీయనాటకమునకు శ్రీమతి యాని బెంటెను కథానాయకురాలని చెప్పవచ్చును. ఈ నాటికిగోమణి చరిత్ర నుత్పన్నమైనది. ఈమె హిందూదేశమునకు మహాప కారిణి యని కృతజ్ఞస్వభావు లొప్పకొనక తప్పదు. కులరూపముల కక్ష గుణము ప్రధానము. కులరూపములచేత యాని బెంటెను

హానియవలె యయ్యెను గుణముచేతను, త్రికరణములచేతను భాగ తీయనిదుష్కరత్వ మని నిస్సంశయముగ నవ్యవచ్చును. భారతభూమి యన్న నామే కసారప్రేమ గల దని యామె ప్రవర్తనమే చెప్పక చెప్పవచ్చును. వంగదేశవిభజనకాలమును జాతీయాందోళనమున నామె కొంతవఱకు నిమగ్నయై చరించిన మాట నిజమే. కాని, దాని కనేకకారణములు గలవు. కాని, అప్పుడైన నామె మోహమున హిందూస్వాతంత్ర్యమునకుఁ గాని దివ్య జాతీయదృక్పథములకుఁ గాని ప్రతికూలురాల గాదు. 1913-వ సంవత్సరమున నింగ్లండు నుండి యామె కడపటిసారి హిందూదేశమునకు మరలి వచ్చి తత్తణుమే రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి జాతీయసేవానాయకురాలయ్యెను. అప్పటినుండియు తదేకదీక్షతో హిందూవుల పక్షమున పాటుపడఁజొచ్చెను. ఆమె యొనర్చిన ఘనకార్యము లెన్నియో కలవు. దేశీయమోజనసభయందలివాదమితవాదులకు సునస్పృహ కనమామె పరిశ్రమలననే సంభవించెను. దేశీయమోజనసభకు నూతనజీవముగ ప్రసాదించిన నామె ప్రజ్ఞయే. జాతీయోద్యమము నకు ముఖ్యాధారమైన రాజకీయసంఘము నిర్ణయమోజనసభయే యని బోధపఱచి యప్పటికి దానిని సూక్ష్మ నిర్మాణములై యున్న ప్రజలకును గాని యభిప్రాయోద్యమములను పెచ్చుని యలివాదపక్ష వలంబకులకును గురల నానియందలిమానము కలుగునట్లుమె యొనర్చెను. అప్పటినుండి నేరణివఱకుగా దేశీయమోజనసభ కల మనోన్వితదశ ననుభవించుచున్నది. 1917-వ సంవత్సరము కల కత్తానగరమున నామె యాధిపత్యము క్రింద బర్ని జాతీయసమావేశమగుచున్న జాతీయమోజనసభాకార్యమున నత్యున్నతి గను యము. చుహుర్మదీయులను కూడ హిందువులతోఁ గలిపి దేశీయమోజనసభతో నేకిభవించి దేశోద్ధరణమునకు కృషి చేయవలసిన దని యామె చాల పురికొల్పెను. స్వరాజ్యసమితిసంగమస్థాపన మామె కృత్యములలో నగ్రగణ్యమైనది. వాని మూలమున నామె స్వరాజ్యవాంఛను జాతీయోద్యమమును హిందూదేశమున మూలమూలములకు పల్లెపల్లె లకును ప్రాచుర్యము కల్పించెను. వంగదేశ మిదివఱకే జాతీయోద్యమమున ప్రాచుర్యము గాంచినను చెన్నరాజధాని మొదలగు నితరప్రదేశము లింకను వెనుకబడియున్న వని గ్రహించి యామె యచిరకాలములో నా భేదమును తొలగించెను. ఈ మహాపకారముల కన్నిటి కిని ప్రజలు కృతజ్ఞులై యామెను తల్లివలె ప్రేమింపసాగిరి. అధికార వర్ణమునామె బోవగ్రస్తులైరి. వారికి ఖేతి భగించెను. ఆమె తలంచిన యుద్యమములకు వా రాటంకములు సంపూర్ణపడఁగొందగిరి. ముద్రణ కాసనము పేరు పెట్టి యామెను శిషింపఁదలంచిరి. చివర కామెకు ప్రవాసశిక్ష విధించిరి. దేశమున నశాంతిరంగములు ప్రవహించెను. క్రోధమూరులేము పీచెను. ప్రజ లందఱు నేకమై యపూర్వమైన సుకమాందోళనము చేసిరి. పేద లనక ధనకు లనక ధైర్య లనక పాత్ర లనక యందఱు నామెకు విధింపఁబడిన శిక్ష తమకు విధింపఁబడినట్లే యొంది యామె స్వాతంత్ర్యవాదనమే హిందూ దేశ సాధారణత్యనాశన' మని తలంచి యామెపేదరింప నలభి

కాని ప్రేమను చూపిరి. ఆమెను విడువవిచో సాత్త్వికనికోప వ్రత మవలంబించెద బనిరి. దేశము దంతిటను ఆబాలగోపాలము స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు స్వరాజ్యాపేక్షయు పొడమెను. ప్రభుత్వమువారు తమ యశక్తిని తమ యవివేకమును తెలిసికొనిరి. తమ కెంత యనిష్టకార్య మైనను ఆమెను విడుచుట తప్పనిసరి యయ్యెను. ప్రజలు మరల విజయము గాంచిరి. అని బెసెంటు తిరిగి చెప్పె పురి వచ్చుచో నామె నాహ్వనించు సంగర్భమున ప్రజలు మూసిన యంతాహా మరసినవారికి హిందువుల హృదయబండ్లముల యందు జ్వలించుచున్న స్పృహజ్వాలలు విశదము కాక మానవు. ఈ పర్యాయము జాతీయోత్సాహ మొక తాపధానియందును ఒక తెగ వారియందును మాత్రమే గాక దేశము దంతిటను ప్రజల లండటి యందును విస్ఫుల మయ్యెను. వర్తకులు విద్యార్థులు హిందూయువకులు సామాన్య ప్రజలు వీరు వారనక యందలును జాతీయోద్యమము ననుసరించిరి. అనేక విధములై న జాతీయోత్సాహచిహ్నము లన్ని దిశలను చిత్రచిత్రరూపముల గోచరించెను. మాండ్లగూ మహాశయుడు రాకయున్నచో నేరి యెట్లుండెడిదో యెవ్వ రెఱుంగుదురు?

స్వరాజ్యవాదము జాతీయోద్యమమున కాయువు. స్వరాజ్యవాంఛయు స్వాతంత్ర్యోచ్చయ ప్రజల ముఖ్యశయములు. కాని, యీ స్వరాజ్య మే రూపమున నుండవలె నను విషయమున విద్యార్థికులలో నభిప్రాయభేదములు తీవ్రముగ నున్నవి. అధినివేశముల కొనంగబడిన స్వపరిపాలనావిధానమే నునకును గావలె నని దేశీయ మహాశనసభ మొదటిసందేశమున కొరుచుండెను. తరువాత వంగదేశ విభజనకాలమందు జన్మించిన భాగోద్రేకము కారణముగా రెండు భేదాభిప్రాయములు పొడమెను. ఒక తెగవారు దేశీయమహాశనసభ ననుసరించిరి. వారికి మితవాదు లని పేరు కలిగెను. 1906-వ సంవత్సరము దాదాభాయి నాగోజి గారు కొరిన స్వరాజ్యమే నునకు కావలె ననియు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమే నానికి మార్గ మనియు బ్రిటిషువారితో మనకే సంగంధము నుండగూడదనియు కొరువారతివాదులు. ఈ యుద్ధయపక్షములవారు నొకరి నొకరు ద్వేషించి దూషించుకొనుచుండిరి. ప్రజలు మాత్ర మందటిని దేశభిమానులుగ నెంచి గౌరవించుచుండిరి. ఇంతలో నూగవాభిప్రాయ మొకటి యావిర్భవించెను. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము స్వతంత్రదేశముల సంయుక్తసామ్రాజ్యమై యుండవలె ననియు అందు హిందూదేశ మధినివేశములతోఁ బాటు స్వతంత్రదేశమై యొక యంగముగా నుండవలె ననియు నూతన సిద్ధాంతమును కొందఱు తెచ్చిరి. క్రమక్రమముగా వీరందఱును తమ యందటి ముఖ్యవాంఛితము నొక్కటే యనియు ఈ యభిప్రాయభేదము లభ్యుచు లనియు గ్రహించుచుండిరి. ఇంతలో బీసెంటు రాజకీయరంగమున ప్రవేశించి యతివాదమితవాదులకు పునస్సమ్మేళన మొనర్చెను. ఆమె స్థాపించిన స్వరాజ్యసమితిలో నన్ని పక్షములవారను స్వేచ్ఛగా చేరి హిందూదేశస్వాతంత్ర్యపతాకము నెత్తి తత్వమతమున నాందోళనసమగము వారంభించిరి. హిందువులు 8,000 యేండ్ల క్రిందటనే స్వరాజ్యమున

కర్మలై రనియు స్వరాజ్యము భారతీయుల పుట్టువుతోడి హక్కునియు స్వరాజ్యప్రాప్తి యాంగ్లేయుల యనుగ్రహముమీద నాధారపడి యుండలే దనియు బెసెంటు నొక్క వక్కానించెను. కాని, ఇంత వఱకును సునము సక్రమాందోళనాలంబకులను గూర్చియే యోచించియున్నాము. కాని, స్వరాజ్యమునే వాంఛించు భరత పుత్రులలో మఱియొక తెగవాసును గలరు. వీరి సంఖ్య యల్ప మైనను వీరి యుత్సాహ మత్యంతము. వీరి యాశయములు మహోత్సాహమైనవే కాని, వీరి యాశయసాధనము లంగీకరింపదగినవి కావు. వీరే యరాజకవాదులు. వీరు తెచ్చె కుట్రల బన్నుచున్నారు. తమ కాంక్ష యలపై విశ్వాసము నశించుటయే వీరి యరాజకవాదమునకు కారణము. ఈ కారణమును పాలకులు గ్రహింపఁజాలక దేశమున నంత కంటికు క్షోభవిధానమును హెచ్చించుచున్నారు. ఇది మిగుల ననర్థచాయకము.

జాతీయోద్యమము స్వరాజ్యోద్యమమును మాత్రమే యాశ్రయించియుండలేదు. మతోద్ధరణము దాని ముఖ్యదర్శములలో నగ్రగణ్యము. హిందూదేశమున నే యుద్యమ మైనను స్థిరమై వ్యాపింపవలె తన్న మతసంగంఘమై యుండవలెను. చిందునకు తెన్నెల యెట్లు సహజ మైననో భాగతీయుల హృదయములకు మతాభిమాన మంత సహజ మైనది. జాతీయోద్యమము రాజకీయ వ్యవహారములచేతనే దేశీయమహాశనసభతోడనే జన్మించిన దని యెంచుట పొరపాటు. 19-వ శతాబ్దిని హిందూదేశమున ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన విషయము హిందూమతపునరుద్ధవనమే. దీనివలననే జాతీయోద్యమము మొదట మొలకరెల్లెను. అప్పటికే హిందూమతి మలిదినస్థితినుండుండెను. భరతపుత్రులు స్వరాజ్యాభిమానమును త్యజించి పరమతావలంబనమున కుత్సాహము నొందిరి. క్రైస్తవమత లోభకులు వచ్చి హిందూమతము మూఢభక్తికి నిలయ ననియు, సహాయవాది, బ్రాచారముల. కాకర మనియు, అనాగరకత కాటక ప్టియను బోధింపఁగడంగిరి. హిందువు లి వన్నియు నిగ్రుచి నమ్మిరి. అప్పుడే పాశ్చాత్యవిద్య, నభ్యసించినవారికి పాశ్చాత్యనాగరకతా విభ్రమము వారకాంతల మైవైవెన్నెలవలె గులిచి భ్రమణమును కలిగించెను. వెంటనే వారు స్వమతాచారముల నిగినించి పరిస్థించిరి. విదేశీయుల మతిము విదేశీయుల దుష్టులు విదేశీయుల భాష విదేశీయుల యాచారములు వారికి ప్రీయము లయ్యెను. వే రేలు? ఆత్మగౌరవము వారిలో పూర్తిగ నశించెను. ఇట్టి దుష్ప్రస్థితినుండి మొట్టమొదట వారి నుద్ధరించినది బ్రహ్మసమాజ ఆర్మ్యమాన దివ్యజ్ఞానసమాగ రామకృష్ణ సతసంఘములు. జాతీయభిమానమునకు పునాది యేర్పఱచినవారను మహాశనసభ డైన రామమోహనరాయలు. ఇతడే బ్రహ్మసమాజమును స్థాపించెను. కాని, కొంత కాలమునకు బ్రహ్మసామాజికులలో కొందఱు కేశవచంద్ర నేనుని ప్రేరణమున పాశ్చాత్యుల ననుకరించిరి. ఆర్యసమాజమును మహానీయుఁ డైన షయానందసరస్వతి స్థాపించెను. దివ్యజ్ఞాన సామాజికులలో హిందూదేశమునకు మహాపరార మొనరించినది

మాని జెసెంటు. రామకృష్ణ శతసంఘమున ప్రధానపురుషుడు జగ
ద్విభాగిత గిన్న విశేషానందస్వామి. వీ రందఱును హిందువుల కాత్మా
వబోధ మొనరించిరి. హిందూమతాన్ని త్యక్తమున బోధించిరి. హిందూ
వుల నాగరికత యత్తుత్పాప్త మైన దని ప్రవచించిరి. హిందూ
దేశమున ననన్యసామాన్య మైన విజ్ఞానము ప్రబలితై నని యుపన్య
సించిరి. పాశ్చాత్యమతకరణ మార్మవధతో సమాన మని బుద్ధులు
గఱపిరి. వారి పరిశ్రమలకు ఫలముగ జాతీయోద్యమ ముప్పటిల్లినది.
రాజకీయపరిజ్ఞానము హెచ్చిన కొలది స్వనతాభిమానము హెచ్చి
నది. స్వసంఘముమీది నిరసనభావము నశించినది. స్వరాజ్యమున
కును మతోద్ధరణమునకును సంబంధము గల దని నాయకులు బోధిం
చిరి. ప్రజలు గ్రహించి యాని జెసెంటు ప్రవాసశిక్షాసమయమున
దేవాలయములలో నర్చనలు సలిపియు మఱియు సెన్నియో యితర
కార్యములను ననుచుతమకును రాజకీయవిషయములకును గల సన్ని
హిత సంబంధమును వ్యక్తపఱచిరి. జాతీయగౌరవ మిప్పుడు మరల
ప్రజల రక్తనాళములందు ప్రవహించుచున్నది.

జాతీయవిద్యారామస్య కూడ జాతీయోద్యమములలో నొక
భాగమై యున్నది. నూరుయేబది రెండ్లవఁది యంగ్లేయులు పరి
పాలన మొనర్చుచున్నను ప్రజల నేరే లజ్జానాంధకారమునందు విము
క్తులు కాలేదు. ప్రజలకు ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతుల దేశకలోపములు
గాన్పించుచున్నవి. అన్యదేశభాషాభ్యసన మావశ్యకమై యుండుట దేశ
భాషాభిమాన మదగ్గఁబడుట జాతీయ చారిత్రియను విడిచి భారతీయ
యువకులు జీవితకాలమంతయు అన్యదేశీయ ప్రవృత్తియననే వ్యయ
పఱచుచుండుట భారత భాగవతాది పుణ్య గ్రంథములకు బదులు గ్రీకు
పురాణకథలును ఆంగ్లేయవీరుల జీవితములును గఱవఁబడుచుండుట
విద్యార్థులలో దేశాభిమానమును పురికొల్పటకు మాఱు విత్సూచనల
నణఁగఁద్రొక్కట పాఠశాలలు విశ్వవిద్యాలయములు ప్రభుత్వము
వారి యధికారము క్రింద నే యుండుట ఇట్టి లోపములు వేసవే
లున్నవి. వంగదేశవిభజనాంధోళనసమయమున వంగ దేశీయులు జాతీ
యవిద్యావశ్యకతను గ్రహించి జాతీయవిద్యాలయములు స్థాపించిరి.
తరువాత బందరు జాతీయకళాశాల మొదలగు విద్యాలయములు లక్క
డక్కడ కొన్ని స్థాపింపఁబడినా. ప్రజలలో కూడ జాతీయవిద్యాభి
మానము ప్రబల నుద్యోగం. ఆర్యసమాజమువారు గురుకులవాసముల
సేర్పఱచిరి. కమింద్రుఁడైన రమింద్రుఁడు శాంతినికేతనమును సేల
కొల్పెను. దేశభక్తు లుద్యమించి కాశీగఁగమున హిందూవిశ్వవిద్యాల
యమును నిర్మించిరి. అని జెసెంటు జాతీయవిద్యాస్థాపనమున కూడ
చాల పరిశ్రమ లానర్చెను. ఆమె మిగుల దీక్షతో చాఁగముల నొన
ర్పించుటకు దక్షురాలు. కాశీలోని హిందూవిశ్వవిద్యాలయమునకు
పూర్వ ముండిన జాతీయకళాశాల యామె స్థాపించినదే. మదన
పల్లిలో కూడ నామె యట్టి కళాశాలను నిర్మించెను. కాని, జాతీయ
విద్యావ్యాప్తి యింకను సంతుష్టికరముగ లేదు. అగఁగడలు మహా
శయఁగడి విషయమును గ్రహించి జాతీయవిద్యను వ్యాపింపఁజేయు
టకు కంకణము కట్టుకొని నిరంతరమును పరిశ్రమ యొనర్చు

చున్నాఁడు. అతఁడు మన వందనముల కెంతయు పాత్రుఁడు.
తస్వరలో జనుల సమమ జ్ఞానభాసుఁ డుదయింపవచ్చును.
జాతీయోద్యమము చుపశముద్రమునంటిగి. అం డెన్నియో తగింగ
సంతతులు కలవు. వాని నన్నిటిని వర్ణించుట ప్రస్తుతము సాధ్యము
కాదు. వాని లోఁటను గాంచుటయు కష్టమగును. స్వదేశీవ్రత
కాంక్ష కూడ జాతీయోద్యమ నిర్మలమున ముఖ్యముగ గలుగింపవలసిన
విషయము. వంగదేశవిభజనసమయముననే స్వదేశీవ్రతము కూడ
మద్యమిచ్చెను. భారతీయులు పరదేశవస్తువులను కొనరా దని ప్రతిజ్ఞ
నైకొనఁజొచ్చిరి. హిందూదేశము సాగవంతు మైన భూమి. వివిధము
లైన గనులును వాని గర్భమున నణఁగియున్నవి. విదేశీయు లది యెల్ల
స్వలాభార్థము పనియొగించుకొనుచున్నారు. దేశమున పరిశ్రమలు
నశించినవి. ప్రభుత్వమువారు వానినిరక్షించు సమకట్టుకొన్నారు. కావున
మనదేశపరిశ్రమలను కాపాడుకొను భారము మనమీదనే యున్నదని
భారతీయులు తెలిసికొనిరి. విదేశవస్తువులనే కొనరా దని కొందఱు జనిరి.
సాధ్య మైనంతవఱకు స్వాధ్యత్యాగ మొనర్చి యైనను స్వదేశవస్తువు
లనే కొనవలె ననునది గం యైన యాశయ మని మఱికొందఱు జనిరి.
విదేశవస్తుధారణమును భారతీయులు మానవలె నని యత్నించిరి.
జెసెంటు ప్రవాసశిక్షాసమయమున జనులలోఁ గల భాషాదేశీ
యమును బట్టి స్వదేశీవ్రతదీక్షయు హెచ్చెను. స్వదేశీవ్రతదీక్ష భారత
దేశపరిశ్రమల సంగతులు కుత్సితసాధన మని యార్థికశాస్త్రజ్ఞులు
కూడ నభిప్రాయపడుచున్నారు. భరతపుత్రులు హనీనిగ్రహ మొన
రించి విదేశీయవస్తువులందలి యవ్యాధిక్రమము వదలి స్వదేశీ
వ్రతావలంబనమున దేశాభిమానము వెల్లడిచేయవలెను.

విశాఖాదేశములందువలెనే హిందూదేశమునను జాతీయో
ద్యమ సూచికవినించి యెట్టిభివృద్ధి నొందెనో ఏయే రూపములు
దాల్చెనో ఏయే యాశయముల నాశించెనో మనము విచారించి
యున్నాము. కాని, యుగాభివృద్ధి దేశములందలి జాతీయోద్యమముల
కును భారతీయజాతీయోద్యమములకును మిగుల వ్యత్యాస మున్నది.
విశాఖాదేశములందు జాతీయోద్యమము స్వాధ్యపరత్వమును సామ్రా
జ్యాభిలాషను ప్రేరేపించి మానవసౌభ్రాతృత్వమును వానికి బలి
యొసంగుచున్నది. సేఁటి చువోసంగ్రామమువలన నాయా జాతీయో
ద్యమము లుపొందించు ననన్యములు ప్రకటితము లగుచున్నవి.
యూరపునందు కూడ నీ యుద్ధమువలన నార్యభావము లంకురించు
చున్నవి. కాని, భారతీయులు జాతీయోద్యమమును ప్రారంభించుట
జనాను మొదలగు కొన్ని ప్రాదేశీయులు పాశ్చాత్యదేశానుకరణ
మొనరించుటవంటిది కాదు. అక్కడ గాఢజాతీయాంధోళనపద్ధతుల ననుస
రించుట మాత్రమే యని యెంచుట పొరపాటు. భారతీయుల
జాతీయోద్యమము కేవలము స్వాధ్యపరత్వసన్నిధియు కాదు. వారి
స్వాతంత్ర్యాభిలాష కేవల మధికారపాశములను వదలించు
కొని యాచ్ఛ వచ్చిన రీతిని చెలరేగుటకుఁ గాదు. అది వట్టి స్వచ్ఛంద
జీవనాభిలాష. మూర్ఖమే కాదు. మఱి, పరమార్థపుష్ట మైన
స్వాధీనతాభిలాష. హిందువుల సాంఘికశాస్త్రమాత్రము లీ మహా

ధర్మమునే వారికి బోధించుచున్నది. కావున, హైందవుల జాతీయసాధమునకు ప్రోత్సహించుచున్నది. పరిస్పరజాతివైరముల కది యులుచున్నదియును స్థాన మొసంగదు. సాంఘికము నాగరికముల సృష్టి చేరిన దేశము. దానికి ప్రత్యేకముగా నితరదేశములకు లేని వ్యక్తిత్వ మొక్కటి యున్నది. దాని పేరు కాశ్త్రమును దాని చిత్రలేఖనమును దాని కళాకాశ్త్రములును సం గీతసాహిత్యములును దాని విజ్ఞానమును చరితమును సకలమును ఇతర దేశములదానికిన్న భిన్నములు. వీని యన్నిటియందును ఒకానొకప్పుడు భారతభూమి నక్షాసాతీత మైన చూపకై భవ చునుభవించుచుండెను. అట్టి చూపకై మైన విజ్ఞానభాగ్యమును కాపాడి పోషించి గౌరవనీయముతోడను నూననకానముతోడను ప్రపంచమున కలవడం జేయుచు సాంఘికజాతీయతయొక్క ముఖ్యతయము. కాని, ఈ కాగ్యమును భూమియులు అభిలష ప్రపంచసామ్రాజ్యనిర్మాణమువలన నెఱవేర్చవలెనని చలించుట లేదు. ప్రపంచ మంతయు స్వాతింధ్ర్యసంపత్తిగలిగి పెరిగెను దేశముల కాకంపై ఈ దేశము లన్నియు కలసి యొక సంయుక్తదేశసామ్రాజ్యమై పరిగవలె నని వారి సాంఘిక రాజకీయశయము. ఇదియే వారి జాతీయోద్వేగముల వ్యక్తియము. ఇం యన్నియో చూపకై భగ్యము లంతసాధనములై యున్నవి. జాతీయోద్వేగమే మాత్రమే దేశభక్తి. అదియే స్వాతింధ్ర్యభిలాష. అదియే విజ్ఞానసాగర్భ్యభావము. అదియే భూమిదయ. అదియే మానవసోదరిత్వమును గ్రహించి పెరిగెనుచుండలి యాదేశ. స్వపరిపాలన సామ్రాజ్యము జాతీయవిద్యావ్యాప్తి యు సాంఘికసోదరిత్వమును స్వదేశీ భావమును యమును దీనికి గమ్యస్థానములు. దీనివలననే విదితనమున గ్రహించి చాధపనుచున్న య సకలముల జీవరాసులు ధేమమును పడయును. దీనివలననే భూమియులు మానవభివృద్ధిములను సృష్టించుగలుగుట. దీనివలననే భూమియవిజ్ఞాననాగరికతలు ప్రపంచమును కలవడుట. దీనికొకట భూతిపుత్రులు అయి ప్రాణములను ధారింపొందుచున్నార. పేదజీవమున కుండుచున్నను శక్తికొలంది ధనమును

వ్యయము చేయుచున్నారు. దేశాంతరవాస చునుభవించుచున్నారు. స్వాతింధ్ర్యమును బాసి కృశించుచున్నారు. ఇది నెన్నెన్నియో బాధల ననుభవించుచున్నారు. ముందు అనుభవించి సంసిద్ధులై యున్నారు. జాతీయోద్వేగము వారిని మాతృభక్తి, విభుల చేయుచున్నది; హైందవాసాసోపేతుల గావించుచున్నది; నిశ్చలచిత్తుల నొనరించుచున్నది. అట్టి చూపకై సకలమున కెవ్వరు విన్న మాపాదించనేరరు? తత్త్వవాహనోద్వేగము వాచగల ధీరు లెవ్వరు? తిర్నించుడమారతమును కట్టిపెట్టు చతురు లెవ్వరు? అధిపతులు నిర్బంధముల విధించురు గాక, ఆంగ్లోహైందవులు ప్రల్లవముల లుకుమించురు గాక, ఆంగ్లోపత్రిక లవమానమును ప్రదర్శించు గాక, దేశీయోహాలు మాతృభూమిని పరివ్రజించురు గాక, అపవేతనుల సాగర్భ్యపరులను అహింస ప్రేరేతులును తాము స్వరాజ్యమున కవ్వల చుని యగోపవాక్యముల వాచించురుగాక, విధినిర్ణయము నెవ్వరు తప్పించురు? కాలగతి కెను కెవ్వ రెగడురు? 80 కోట్ల ప్రజల పుట్టు మాట్లను తి సుగరించి నిగ్రహించువా రెవ్వరు? భారతపుత్రులారా! స్వరాజ్యము మీకై యెచుచున్నా చుచునే యున్నది, దానిని తెచ్చుకొను భాగము మాత్రమే మీదై యున్నది. ఆంగ్లేయభూమి కేగు భారతపుత్రుల పరిశ్రమల సత్వములు సభిత్వత మొనరి పెరిగె గాత! ఆంగ్లేయదేశములు లెను సహజస్వాతింధ్ర్యప్రియత్వమున న్యామిమార్గ ప్రవర్తనమున ప్రయాసాపమున మాపి లోకములృదయ గాంగి లెను సామ్రాజ్యము నత్వన్న తాళయములపై నిలచెట్ల కొనునట్లు సువ్యక్తియం డనుగ్రహించుగావుత! మాంచెను మాహాయులు సాంధ్యుల స్వరాజ్యమును మరల వారి కోసంగుండని స్వత దేశములకు ఏ తివు గలపి తన్నియైతై కాశ్వత్తేర్తి గడించునట్ల ఛిగనంతుండు ప్రసాదించు గావు! మాయము తి భార మాత! జయము జయమని యూహ పుత్రులు యుజయధావనములు సల్పు. సంతోషితరంగముల నోలలాగు కరుణ మావిద్యవించుగావుత!

అ మృ తాం జ న ము

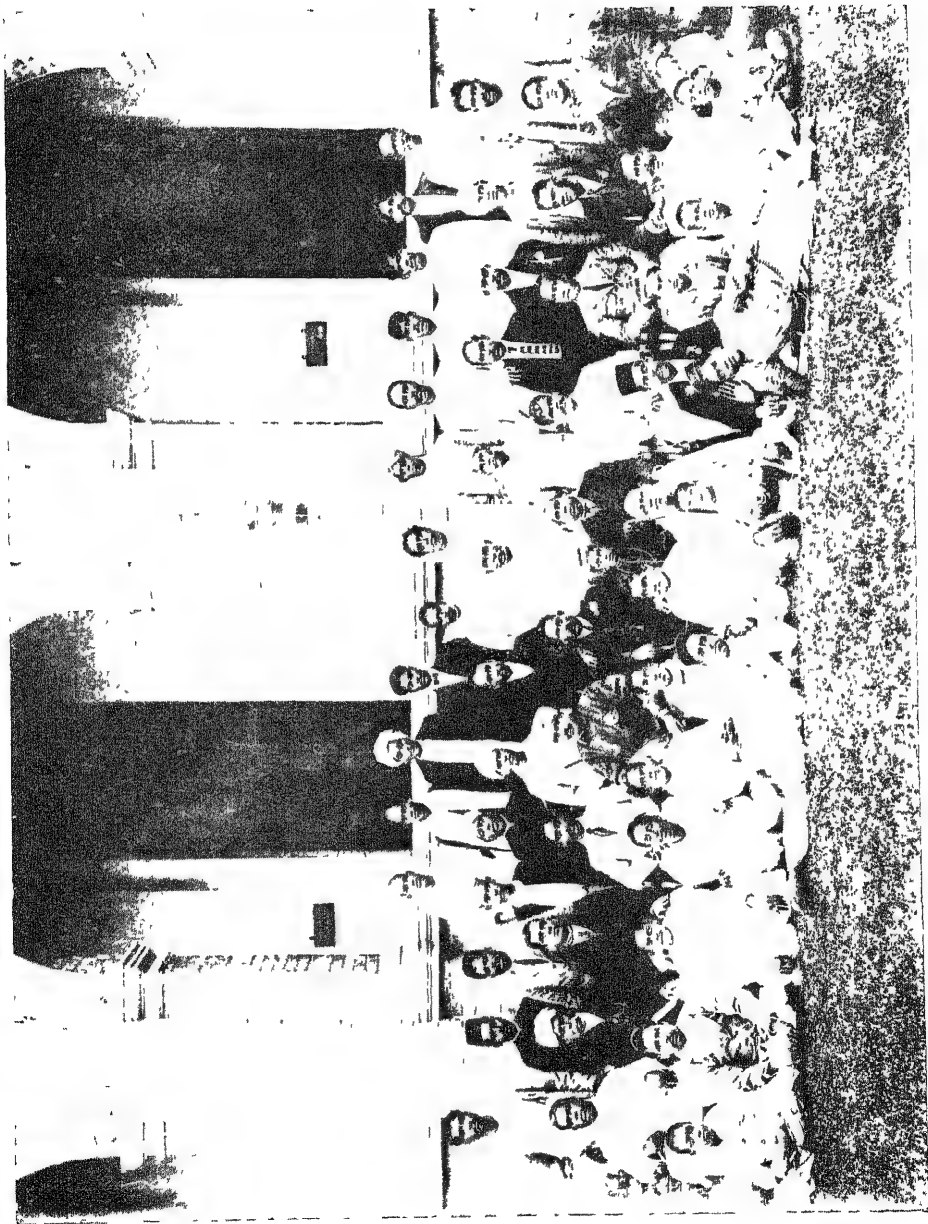
అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

తలనొప్పుల మాన్పును, వాయువుపోట్ల బాపును, సార్వభౌమనొప్పుల బాగంగోలును
మనమాలికలచే హిందూదేశమందు తయారుచేయబడిన మంచి మందు

చక్కనిడబ్బీ నైతము సీసా 1-కి రూ 0.8-0 లు

అమృతాంజనము డిపో, మదరాసు-బొంబాయి

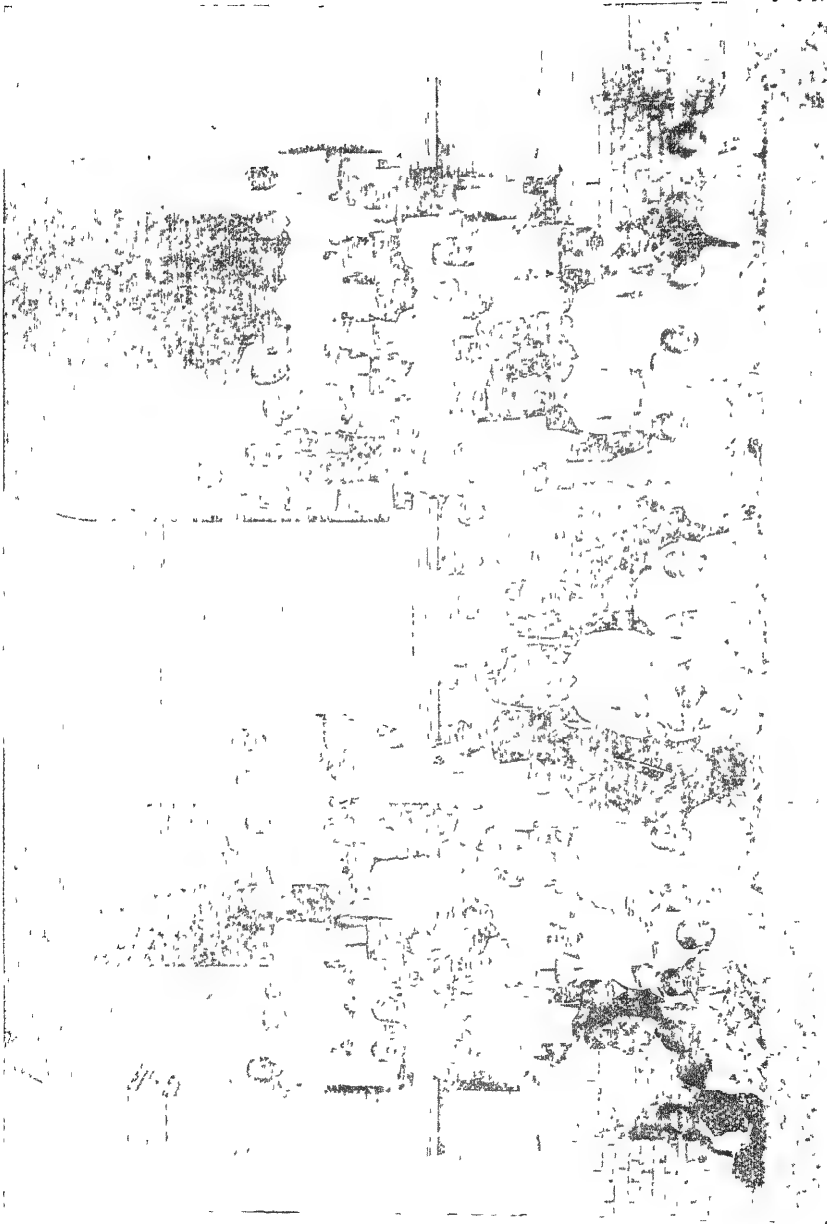
DRAMATIC SECTION OF ANDHRA MAHAJANA SABHA, RANGOON

ఆంధ్ర మాహాజన సభా - నాటక విభాగం, రంగున్

సంపత్తిరాజి సంచిక

FREE SCHOOL OF ANDHRAMAHJANIS, BHA, RANGOON

జాతీయవిద్య

కొండిపర్తి వీరభద్రాచార్యులు గారు

“ జాతీయవిద్య కాని విద్య విద్యయే కాదు. ”

“ జాతీయవిద్య యన్నకు జాతీయపు మట్టు తన్నకు జాతీయార్థ మగు విద్య యదియు జాతీయార్థ మగు వనము లనియు నర్థము. ”

విద్య యనగా ఎఱుక, నరునందడగియున్న శక్తులకు ప్రబోధము గల్గించు విధము నెఱుంగుట. ప్రకృతిసిద్ధముగ మహాశక్తులనేకములు పనివారీయందడగి నిద్రించుచుండును. ఆ శక్తులకు మెలకువ కల్పించి ప్రవృత్తిని గల్గించి వానిని బలపఱచు నెఱుకయే విద్య. ఈ విద్య సక్రమమార్గమునఁ గఱపఁబడనియెడల మన మే శక్తులను పోషించి సత్త్వసమన్వితములుగ చేయఁజూచుచుంటిమో ఆ శక్తులే సంక్షోభితములై కృశించి భగ్నములు కాఁగలవు. మఱియు, వీనికి మాఱుగ ననర్థదాయకము లగు నలవాటులు తలచూపును.

మఱియు, విద్యాభ్యసనమున బాల్య కందఱకు నుపయుక్తమగు విధాన మొకటి లేదు. శరీర మానసిక బుద్ధి బలములందు ఒక బాలునిఁ బోలి మఱొకఁ డుండఁడు. కావున, విద్య గఱపుచో భిన్న దశలందున్న బాల్యస్థితిని గుఱైతిని వారివారి కనువగు రీతిని బోధల సలుపవలసియుండును. కొందఱు బాల్యందు కొన్నికొన్ని సమర్థత లతిసులభముగ ప్రబోధము గాంచుచు ఫలప్రదము లగును. వీని నుపేక్షించి వేఱు విధ మగు శక్తులను ప్రబోధింపఁ జూచితిమా, మన ప్రయత్నములు నిష్ఫలము లగుటయే కాక ఆ బాలురను గూర్చి చేయఁబడు బోధలన్నియు ననర్థదాయకము లగును.

తా మవలంబించు బోధనవిధానముల ననుసరించి గురువులను మూఁడు లెగలవారినిగ విభజింపవచ్చును: (1) దారుశిల్పులవంటివారు (2) శైలిశిల్పులవంటివారు (3) తోటమాలీలవంటివారు. దారు శిల్పులవంటివారు మొదటి లెగ గురువులు. వీరు బాలుని బుద్ధి రిక్త ఫలమువలె నుండు ననియు అచ్చో తాము నిర్మించు వర్తన మను భవనమునకు వలయు సామగ్రి నంతను వెలుపలినుండి తెచ్చి దాని నెల్ల నుచితరీతిని తా మె యవచ్చి రూపకల్పనము గావింపవలె ననియు భావింతురు. ఈ విద్యావిధానము గురువులను బట్టి నిర్ణయింపఁబడును గాని విద్యార్థుల ననుసరించి మాఱదు. మన దేశమునఁ బఱుగు ప్రస్తుతవిద్యాపద్ధతి ఇట్టిదే. అన్యదేశగురువులు తమ జీవితాదర్శము లకై తమ చిత్తము వచ్చినట్లు పునాదులు వేయఁ జూచుచున్నారు. దేశీయబాలనికి స్వకీయ మగు జీవితాదర్శములందధికారము లేదు. వాని జాతీయసాంప్రదాయమునకుఁ గాని స్వదేశాభిమానమునకుఁ గాని గణన లేదు. సహజమైనవస్త్రాతంత్ర్యములను లేవు. గురువులు తమ యాదర్శములకు పునాది వేయుటకు పూర్వము బాలునియందు

స్వాభిమాన మేమైనఁ గలదేమో పరీకించి ముందు దానిని తొలగించి వానిని శూన్యమనఁగూనిఁగ నొనర్చి తమ కర్తవ్యము నాంభించుచున్నారు. బాలుని గమ్యాభ్యుదయము రాజకీయోద్యోగము; ఇదియే సామ్రాజ్యసేవగ భ్రమింపఁబడుచున్నది. ఇందునకు సాధనము స్వదేశాభిమానహూన్య మగు రాజభక్తి. అధికారుల కడఁగిమడఁగి యుండుటయే రాజభక్తి యని యెంచఁబడుచున్నది. మఱియు, రాజాయెక్కువోరియు లగు శాంగ్లేయుల వేషభాషల ననుకరించుచు బ్రహ్మచర్యమై వెలయుచున్నది. ఇందువలన బాలుని సహజప్రేమ గాని స్వకల్పనాసామర్థ్యము గాని సభ్య మగు భక్తి గాని వర్ధిల్లుట కవకాశములు కలుగకున్నవి. కాని, స్వభావము ననుసరించి యివి తలచూపక మానవు. అప్పు డవి విశ్వావిధానమునకు విరుద్ధము లగు విద్యుల్లంఘన ప్రయత్నములుగ భావింపఁబడి యడఁచివేయఁబడుచున్నవి. మానసికకల్లోలమును నీతివర్తనాభావమును అనర్థదాయక. గీర్వానగణియు ఫలము లగుచున్నవి.

గురువులలో శైలిశిల్పులవంటివారు రెండవ లెగవారు బాలుని బుద్ధి రూపసీన మగు వేలవంటి దనియు సహజవైతశక్యము లేక పఱుగు ననియు వీరి సిద్ధాంతము. ఆ యొకటి నేలపై దొడ్లుటవలన కొన్ని మాభివ్యములు దాని నంటుకొన రీతిని బాలుఁడు గురని శిశు క్రిందికి వచ్చుటకు పూర్వము వానికి సహవాసదోషమువలనఁ గల్గిన యనర్థము లగు కొన్ని వాసన లలగడియుండు నని యించి వాని నెల్ల తొలగించి వాని బుద్ధిని తమ యిచ్చానుసారముగ తొలిచియు చెక్కియు గురువులు పకల్పనము గావింపవలసియుండురు. ఈ సిద్ధాంతము ననుసరించి రూచినయెడల బాలుని మనస్సు సహజముగ వక్రమై యుండును; దాని ననేకరీతుల పీడించి పింపించినఁ గాని వాంఛితరూపనిర్మాణము లభ్యము కాఁజాలదు. గురువులు సర్వస్వాతంత్ర్యకలితము, బాలురు బానిసలు. గురువు లాజ్ఞాపింతురు; బాలురు శిరముల వంచి చెప్పినట్లు నడుచుకొనియే తీరవలయును. తాము కోరినదానిని గురువులు బోధింతురు; బాలురు దాని నే నేర్చుకొనవలయును, లిడితరమును దేనిని నేర్చుకొనఁగూడదు. బోధితాంశములందు దేనినే బాలురు నేర్చుకొనఁజాలనిచో, గురుధికార్తాభావముచే వారి మనస్సు కఠినమై యుండవలయును. ఇట్టియెడ కఠినతరశిక్షయే బోధనసాధనము! బాలుర బుద్ధి గురువు లెల్లు చెక్కిన నట్లు రూపాంతర మందవలసినది, మానవజీవితాదర్శములంద

గూర్చి ప్రశస్త్యపట్టి గల గురువు లీ పద్ధతివారు. వీరధికారప్రియు లుగ నుండురు. వీరు సహా బాధకగురువులే గాని బోధకగురువులుగ నుండరు. సహజవైతన్యకలితు లైన బాలురు గాంతిహీనులను ప్రోదహితులను నై అవిధియులుగను విప్లవకరులుగను భావింపఁ బడి యన్యాయముగ నడంచివేయఁబడుదురు.

తోటమాలివంటివారు మూడవ కేగ గురువులు. వీరు బాలుని సజీవబీజముగ నెంతురు. అనంతకాలాసమన్వితమై సువర్ణ పత్రపువృక్షలసంశోభితమై చెన్నార్చు మహావృక్షముయొక్క పైతిన్య వంతయు బీజమునం దన్యక్షమై వసించుచుండును. ఆ బీజమున కను నూలక్షేత్రమును సమహర్షులయు అందుండి వెలువడు నంతరమును శీతోష్ణపాదలనుండి కాపాడుటయు మొక్కగా నున్నప్పుడు దాని కలవగట్టి పశ్చాద్యుచే హాని రావండఁ జేసి తగిన యెరువును నీరును సమకూర్చుటయు తోటమాలికి విధి. అం దతనికి మొదటి కార్య భాగము మిక్కిలి కష్టతర మైనదియు ప్రముఖ మైనదియు నై యున్నది. ఏ విత్తనమున కెట్టి నేల కావలయునో మొదట నిర్ణయించుటతో మాలి సగము విధిని నెఱవేర్చినవాఁ డగును. తదనంత రిన్ని గాని మొక్కయొక్క వ్యాప్తికి తగిన ట్లవ గట్టుటయో గాని తగిన పండిలి వేయుటయో ఊరకట్ట నమగ్నుటయో వానికి ముఖ్య మగు పని. దీనితో సాత్తిక పని తీర్చుకొనిననాఁ డగును. మొక్క కెదలై స్వయంవికాసమున స్వాతంత్ర్య మునఁగల స్థితికి నచ్చి పుట్టుట, దాని వ్యాప్తి కాలంకము లేవని కలిగినచో వానిని నొలఁగించుట అవ్యుద్గమ్యం ప్రత్యయెరువు వేయుట కలిగి యర్హుల గూతులను కొనుటలను ఛేదించివేయుట మాత్రమే అతఁడు చేయవలసిన పని. గురువార కెట్లు పిచ్చింభించుచు స్వతంత్రవికా సమును హాస, శాసన విచారణచే గానిని సహాసన యధికారము బాధపల నుండునో నెంచక తన శ్రమ ఫలించె ననియు తన కార్య క్రమము సమంజస మైన దనియు గ్రహించును; పుటియు, ఈ మొక్కయొక్క క్రమాభివృద్ధిని కనిపెట్టు నవకాశము గల్గి తన యనుభవమును చక్కచేసికొనఁగల్గినందునకు కృతజ్ఞుఁ డగును.

తోటమాలి రెండు సంగతులను బాగుగ గ్రహించియుండును. ఒకటి ప్రతిబీజమున ప్రత్యేకలక్షణములతో నొప్పారుచుండు ననియు దాని లక్షణములకు భిన్నముగ నుండు వృక్షము గానిలో నుండి వెలువడఁగియఁజూచుట యవివేక వనియు దాని స్వభావ మును గనిపెట్టి తాను వర్తించుట విధి యనియు గ్రహించును. రెండవది: మొక్క యెంత చిన్న దైనను, గాని కొమలము లగు నులి పుష్ప సయితము మహాశక్తిసంపన్నము లనియు రాతిగోడలను సయి తిము భిన్నము చేయఁజాలియుండు ననియు అది సజీవమై యుండ గాని కద్రుముగ నే క్షేత్రము నిలువలే దనియు గ్రహించును.

ఇటులే బాలుర బుద్ధియు నుండును. లోకవిఖ్యాతి గన్న రవీంద్రుని కవిత్వశక్తియు జగదీశచంద్రుని ప్రకృతిరహస్యశోధ నాచమత్కృతియు శంకరని యాధ్యాత్మికజ్ఞానమును బాల్యమున వారవారియందడఁగి యవ్యక్తరూపమున నున్నవి. వీరిని వారివారి

కనువగు విషయమునుండి మరల్చి జేలు విధ మగు కార్యములను వారిచేత చేయించుట యసంభావ్యము. అవకాశములు కలుగజేసి నిర్ధకములై వారి బుద్ధులు సళించును. అవకాశములు కలిగెనా, తమ ప్రత్యేకలక్షణసంశోభితము లగు మహాకార్యములను వీరినిజేయఁ తీలారు. వీరి గురువులు ప్రయత్న కార్యకముగఁ గాని అప్రయత్న ముగఁ గాని వారి కవకాశములు కల్పించినను, లేక వానియంతిం నందో యవకాశములు కల్గినను, ఆ ధికాలులు ప్రయోధము గాంచకయుండును. అటుపిమ్మట వారి గురువులు గాని తదితరులు గాని యెంత సమర్థు లైనను వారి నాచఁజాలరు. కాని, ప్రస్తుతివ్యాపద్యలి ప్రాప్యకాశ కాశముల నే యరికట్టునదిగ నున్నది. ఎంతతెండలో రవీంద్రులు జగదీశచంద్రులు శంకరులు ప్రకృతికరాకయే యడఁగిపోవుచుండిరి. నానావిధబీజములను తెచ్చి యొక గుంటలో ఇడి నెట్లు పోసిట్లు, వివిధమానసికలక్షణములచే విలసిల్లు పాలు రందఱకు నొకే విగ్నా క్రమమును ఒకేపరసాంశజాలమును నిర్ణయించుటచేత అవర్థములు వాటిలుచున్నవి. కావున, ఉత్తమగురువు తనయొద్ద విద్య గణించు బాలురను పరీలించి వారివారి కనువగు విషయములను గుర్తించి వారిచే వారివారి శిష్యులగు నేర్పఱచి విద్య గణపఱచుచును. భావాసాహిత్యము కలిగి రాజనీతి భూగోళశాస్త్రము వాఙ్మయ పద్ధతి గణితశాస్త్రము శిల్పములు సంగీతము వృత్తియు వ్యాయాదు విద్య మున్నగునవి సర్వమున వానివాని యర్హతాస్థానముల నెలకొల్పఁ గల సర్వకళాశాలలు స్థాపితములు గావలయును. సంఘమున కెక్కడ బాలుర డయినను తన కనువగు పాఠశాల గాని విద్యాభ్యాస లభింపఱుచే కృంపరాదు. అట్టి విద్యాపద్ధతియే మోక్షార్థిని మోక్ష గానినై విద్యానిధాన మనవలయును.

వేర్వేలు బాలుర వేర్వేలు మానసిక శారీరక నైతిక లక్షణములతో నుండు రనుట సమంజసమే. వానివాని కనువగుట్లు విద్యా విషయములు మాటునుండవలె ననుటయు సమంజసమే. కాని, జాతీయవిద్య యన నేమి? జాతిజాతికి ఒక విద్య యుండునా? విద్య కను జాతికిని సంబంధ మేమి? ఈ ప్రశ్నలకు జవాబు కావలసి యున్నది. వ్యక్తిమానవులనలే న బాతులును ప్రత్యేకలక్షణములచే వెలయుచుండును; ప్రత్యేకాదర్శముల నంగీకరించి వర్తించుచుండును. విశోపావారు రసోగుణప్రధానులు. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము వ్యవస్థాభివృద్ధి వారి యాదర్శములు. మైగినీతి వ్యాపారధర్మము వార మార్గములు. పుష్టిని దానియందలి సర్వమును స్వాధీనము చేసికొని సమయభ్యుదయమునకై వాని కెల్ల నవకరణములుగ నొప్పుకొనుటకు వారు సహా ప్రయత్నించుచుండురు. ఇందునకు తోడ్పడవారి జాని వారలను మాత్రమే తమ సోదరకుటుంబులొనికి రా నంగీకరింతురు. వారి ప్రవృత్తియంతయు వ్యక్తిభావమునందు కేంద్రీకరించియుండును. వారి సాంఘికాచారములును సామ్రాజ్యనీలియు వారి జాతివారిల వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునకును సౌఖ్యమునకును తోడ్పడనవిగ నుండవలయును. అట్టి స్థితిని చేహుర్చుదానినై వారు జాతీయాదర్శముగ నంగీకరింతురు. శారీరకజనసంఘములు గాని వణిజకుటుంబులు గాని

శ్రీమంతుల సమాజములు గాని శ్రీల సమావేశములు గాని ఆయా బృందములలోని వ్యక్తిమానవుల స్వాంత్ర్యమును సాంపాదించుచు జాతీయాధికారమును సామ్రాజ్యాధికారమును పోషించు మార్గముల నన్వేషించుచుండును.

ఈ వ్యక్తిభావమునే జాతీయియించును గూర్చుదురు. వీరిగ జాతివారలకు సహాయము చేయు నెడల కూడ తమ యాచర్యమును మఱచు. తమ్యాశ్రయించిన జాతివారల ప్రత్యేకాదర్శముల నంగీకరింపరు. అప్పుడు తమ వ్యక్తిప్రాధాన్యమునకు లోపము వచ్చునని వీరి భయము. ఈ భావము ననుసరించితే జగ మంతయు ననుని సౌఖ్యముతోఁజను విలాసముతోఁజను సృజించబడె నని వీరి మతియు బోధించుచున్నది. విరోపియములు నరు లనగా తమ జాతివారు మాత్రమే యని యన్వయము చేయుదురు. ఎవరెవరి కట్టి సామును విరోపియములు చేసినను తాము నాభిస్థానమున నుండె ఇతరులు తమమనరించి తేజవిల్లవచ్చును. కాని, వారును స్వాంత్ర్యముని వర్ధిల్లుట వీరికి గిట్టదు. ప్రస్తుతమహాస్థానియధ్యమున కి భావమే మూలము.

అమెరికనులను రష్యాగుజరాప్రాచ్యులే యెవనను, వాయను విరోపానుండి వచ్చినవారై యున్నవారు సాంఘికవాదులుగ మారెరి. ప్రపంచమున సంఘటితజాతీయభావములతో సామ్రాజ్యాకాంక్షను వాణిజ్యాభిలాషను సెంచి యచ్చటి యాదిమవాసులను రూపుమాపి దేశము నాక్రమించిరి. అచ్చటికి పోయిన ప్రతి యైరోపా సంఘమును తమ దేశపు టాధిపత్యమునే స్థాపించఁజూచెను. తుదకు తా నుండఁట నొకే భండవాసు లగుచేతను ఒకే యాదర్శముచే పఱచగినవా రగుటచేతను వాణిజ్యమునకు కాంతి గూపశక్తిక నగుట చేతను వీరి మాత్రదేశవాసులు వీరిపై నధికారము చెల్లింప యత్నించుటచేతను వీరి రెండఁజేతమై సోదరభావమును తుదకుర్చుకొనిరి. సత్త్వగుణమునకు చోటిచ్చిరి. చిరకాల నిట్లు జీవించుటచేత రాజకీయవిషయములందు కూడ ప్రత్యేక సంఘముల స్వాంత్ర్యమును అన్నింటి సాభాత్వత్వమును నంగీకరించిరి. తుదకు వీరు అన్యదేశముల నాక్రమించినను అచ్చటివారయెడలసౌభ్రాత్రియమునే చూపుచు సాంఘికవాదులైరి. ఇటులే సేరన్ని క గాంచిన జాతుల ప్రధాన గుణములను సమస్తాదర్శములను వివరింపనగును.

భారతజాతి లక్షణములను జాతీయాదర్శమును విచారితము. వీరు సత్త్వగుణ ప్రధానులు. స్వార్థపరులను నిగ్రహించుట పరార్థపారిణతను ప్రోత్సహింపఁజుట జీవితావశ్యకముల స్వీకరించి గాఢి బలవైతిక బలములతో పాటు ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును సాధన చేయుట వీరి జీవితమార్గములు. పరోపకారమునై యాత్మోన్మేషము చేయుట వీరి యాదర్శము. విశ్వవ్యాప్త మైన సోదరభావము వీరి మతవిశ్వాసము. మాత్స్యగ్రహిత మగు సమగ్రాభివృద్ధి వీరి జీవితమార్గము. సర్వపశుత్వము వీరి శీలము. భారతసంఘవీరిని విమర్శించునెడల పైయంశములు లేటెల్లము కాగలవు. సాంఘిక లండఁట బ్రహ్మాత్మత్వమునై శ్రద్ధాకూర్ములగు విభజింపబడిది. వీరి రెండఁట నొకే తుటురిబము

లోని యన్నదములవల నుండెరి. వయసు ననుసరించి జ్ఞానము ననుసరించి శక్తియుక్తల ననుసరించి యెవరి కనువగు పనులను వారు చేయుట సమష్టి తుటురిబమైననునకై సాంఘపదుని పరిష్కరిస్తార్థములను కర్షణములను రేక చీవిచు సోదరలవలనై యుండెరి. ఇప్పుటికిని పల్లెలం దుండఁవా రాయా తులములవారు పగస్పృహైరములు లేక జాంతూలై జీవించుచున్నారు. పట్టణములం దుండఁవా గన్యజనంప గ్రముచేసిన విజాతీయవిద్యాదిదర్శముల నవలంబించుటచేతను సంఘస్థితిని చెడఁగొట్టిరి. వీరి ననుకరించుటవలన పల్లెలందును కొంత చెడఁచున్నది. అయినను, ఆదర్శములు పూర్వముగ మాటిపోలేదు.

మూలనూత్రిముల ననుసరించి జనులందు శక్తియుక్తమును విద్యాజ్ఞానసంపదమును హెచ్చిన కొలది ఉత్తమతరవిధాల ననులంబించి సంఘమునందు చున్నవి గౌరవము నందుట కందఁజరుగు అవకాశములు గలవు. విహికవాంఛలను పిడిచి అధికారాభిలాషము నడచి ఆయుష్కికధర్మములను పూర్తి పరోపకారిదీక్షతో జీవించుట ప్రాప్త్యానికి విధి. అట్టి సమగ్రసత్తే యత్నస్వతపదవి యంగీకరింపబడినది. వాని స్ఫూర్తిమున కవకాశము లేదు. అధికాగగగమునకు చోటులేదు. అరెంజు స్వాగ్రహము చేసిన యాత్మైక సేవకుండు. వీని యుపకారము నందుట కందఁజరుగు అధికారము గలదు. తన యోగ్యతను గుర్తించిన ప్రజలు విచ్చిక్రముగ నొసగు గౌరవమును తిప్పు మరెవనిని హోయింతును అతని కధికారము లేదు. కాని, సదా సంఘసేవ చేయుచు అతడు మాత్రము పాటుపడవలసినవాడగు నాన్వేషణ. సంఘ సేవకై యితఁడు సమస్తకళలను సర్వవిద్యలను సేవ్యవలయును. అన్ని కార్మికవిద్యలను వైద్యవిద్యను, శాస్త్రములను సేద్యుక్తికలయును. ఇటీవల నన్యదేశీయపరిపాలనమున సాంప్రదాయములు సంరలించి నెరియపగి మలు ట్టిడించి దేశీయకర్మవిగ్రాధకుల గౌరవమునకు వశతు లద్యత్వ మైనయెడ, బ్రహ్మజులు పరిశ్రమలను నిరసించుచు అట్టివానిని పింఛక జీవించువారిని గౌరవహీనులుగ ప్రదర్శించుచు కల్పితిమూర్తిములగు సృజించిరి. కేవలము అక్షరపరిచయమాత్రిమున పరఁగు చదువులకు మాత్రమే గౌరవము నాటించబఁజుచుగోచ్చునది. మన దేశము నాక్రమించిన వర్తకుల కిది లాభముగఁ గాన్పించినది. ధికారులును వైశద్యకలితులును దేశభక్తుడయిపోవు లగు పరిశ్రమలును వాని ననుసరించి వాణిజ్యమును దేశధనమును పాలకర్మ ప్రజాతివా గగు విదేశీయవర్తకులచే చిక్కినది. ఈట్లు ఇండియా కంపెనీవారి గరితలను విమర్శించినచో ఈ యంశములు తేటపడఁగలవు. నుతీయు, మహోన్నత మగు తేత్తగణితిమును సాగించిన బ్రాహ్మణ బలము తమ విద్యలను యజ్ఞసేవకల నిర్వృణములై గులందును కేవలయనిర్వాణాభిలంబును వాస్తవశాస్త్రమునగును ప్రదర్శించి యుండెరి. పూర్వాము లగు నానావిధసాత్రలను చేయుటకు, విగ్రహాలనుకరము ప్రాచీనయంత్రనిర్మాణములకును అస్త్రశస్త్రనిర్మాణమునకును కలయు శాస్త్రముల నెల్ల కార్మికసాధనము లేకయే కేవలము చదువుచే బ్రాహ్మణులు రచించి రసి గాని ఏదేవతయో వ్రాసి యిచ్చెనని గాని విశ్వసించుట చారిత్రకవిమర్శనము గాదు

గదా. ఇటులే! పూజ్యులగు మహాబుద్ధులు రచించిన వైద్యశాస్త్రములను ఔల్పశాస్త్రములను వాష్టశాస్త్రములను ఇంక ననేక శాస్త్రములను విమర్శింపుడు. అవస్థాంతరములందు దేశీయకళలకును శాస్త్రములకును ప్రముఖత నశించినప్పుడు, వానికిని వానివలన ఏమిచు వారికిని గౌరవము ల్గినది. అప్పుడేవి బ్రాహ్మణ్యులు గావని శ్రమయు కల్పిత మైనది. లిరిగి దేశీయులకు స్వజాత్యభ్యుదయమున పాలుగొన నదృష్టము వచ్చినప్పుడు వీనిని పూజ్యుల లభింపఁగలదు. నూచన లప్పుడే కాన్పించుచున్నవి. రాజభాష యగు నింగ్లీషు సంస్కర్తము గల చోట ఈ వృత్తులకు గౌరవము వచ్చియే యున్నది. బొంబాయి కలకత్తా మొదలగు చోట్ల నాంగ్లవిద్యార్థులకు లగు దేశీయచిత్రకరులకును శిల్పులకును ప్రముఖత యొసంగఁబడుచున్నది.

భారతసంఘమున రెండవ తెగ తృప్తియసంఘము. వీరికిని ఇతిరూపతో వైరము లేదు. సంఘమునందలిరుల కెంత ప్రాముఖ్యము గలదో వీరికి నంత గలదు. వీరు సంఘసంపదను దేశమును కాపాడ వలసినవారు; గవోగుణప్రధానులు; పాశ్చాత్యులతో పోల్చి దగిన వారు. కాని, పాశ్చాత్యులు సర్వమును బయించి యద్రానిని స్వాధీనమునై యుపయోగించుచు ఇతిరూప గూర్చి తేతె మృదువడ, భారతవీరుడు సంఘతేజమునకై స్వార్పణము గావించి రము నారక్షణమును గొని వర్ధిలు మనును. పాశ్చాత్యవీరుడు న సైన్య దళుల సేవితరుతో నూడుడు నావలన నెంత యైక్యము సుపకూరెనో గణింపుఁ డన, భారతవీరుడు నే నెందఱు వుపకృతి చేయుచుంటినో నావలన నెందఱు రక్షణ గాంచఁగలరో యిందుఁ డనును. తృప్తియునకు నూడ స్వాధీనత్వాగము పరార్ధరక్షణము దేశ సేవయు గమ్యాధ్యములుగ నున్నవి.

మూడవ తెగవారగు వైశ్యులకును సంఘసేవయే ధర్మము. ఆ సంఘసేవను సమర్థతతో తమ నేర్పు కొలఁది నిర్వహించుటే వారి గమ్యార్థము. వీరును ఇతిరూప ఈర్ష్యాభావమున నుండరు. ప్రజల యైహికవాంఛల కనుగుణ పదార్థములను ధనమును సేకరించి వానికి ప్రచారము కల్పించుట విధిగ నెంతరు. దేశమందలి ధర్మము లన్నియు వీరిపై నాధారపడియుండును. వీరు సంపన్నులైనకొలఁదిన సంఘమువారికి వైరము హెచ్చుచుండును. ఇంక పతుర్గులు నిటులే దేశారాధనపథమై వలలుచుండిరి. వీరికి చదువులు తక్కువయే. అయినను, విదేశీయసంస్కరములకు వగుటచేత దేశీయసాంప్రదాయములను కాపాడుచుండిరి. అజ్ఞానులను మాటయు వాస్తవమే గాని, అగ్రజాలపై భక్తి కలిగి వర్తిలుటవలన సంఘలాభమునకు తోడ్పడుచుండిరి. వీరిబోటివా రితరదేశములలో నుండిన యెడల, వారి ధనసంపదలను అజ్ఞానమును వారి లోలతకును సంఘ సేవనమునకును నుపయోగపడియుండును. అవి లేక దారిద్ర్యమున్నచోట వారు సంఘమున కెల్ల కత్తువులగు నుండెడివారు. వారు శాంతిరై యుండరు; ఇతిరూప శాంతిని నిలువనీయరు. మన దేశముననో ఇతరుల యొక్క మిక్కిలి యదృష్టమును కొలుపును. ఒంటి పూట యన్నమును తిని కృతించుచున్నను తృప్తులై యుందురు.

కొందెము కలిమి యరుదుగ నున్నను, వారు ముకుకుగడ్డలనే ధరించుచు బొన్నన్నమే తినుచు వట్టికుండలనే వాడుకొనుచు సామాన్యపు టిండ్లలోనే నివసించుచు మోటు బీవనమునే చేయుచు, యదృష్ట మనియే యని వారు తమ పాటువలన లభించు సౌఖ్యము నితరులకు పంచి యిచ్చుచున్నారు. వారి యజ్ఞానమునకు తోడు సహిత తృప్తి స్వాధీనత్వాగలము నుండుట మహాదృష్టము. కాలానుసార మగు విద్యులను వారికి నేర్పి యుత్తమతరజీవరమునకు వారి నర్దులుగ నొనర్చుట దేశమున కెంతయు శ్రేయోదాయకము. వీరి కర్మణ్యపుంజము ప్రవృత్తిరూపము దాల్చి దేశము నున్నటికై యెచ్చును. ఈ త్రమదశయందున్న సోదరులు వీరికి చేయూరే నిచ్చుట విధి.

ఇంకను పంచము లనువారు గలరు. వీరు ముఖ్యముగ ననాగిరికు లగు ననార్యజాతివారుగ గణింపఁబడుచుండిరి. వీరు మిక్కిలి మూఢదశయందున్న యాదిమవాసుల సంతతివారనుటకు సరియము లేదు. కాని, చిరకాలము వీరార్యులతో నిశ్చించి యార్యుల కిష్టముఖములకు తోడ్పడుచు వారి యభ్యుదయమునకు మూల మగు సేవల నన్నింటిని గావించుచుండే వీరి చున్నటికి కేటందుకొ గొప్ప గౌరవము. వీరు ముఖ్యముగ చతుర్థులు సంఘమున కొనర్చుచున్న సేవను అమృతైక్ దీసికొని వారు కూడ సౌఖ్యాభిలాషు లగుట కక కాళములు కల్పించిరి. ఆర్యాగ్రమనకాలమున కొంతవఱకు వీరి నార్యులు ఓడించినను క్రమక్రమముగ వారియంద నుపాధిపమును వహించిరి. వారిని తమ హిందూవరులతోనికీ తీసికొనిరి. వారికి హిందూవరులనును బోధించిరి. మఱియు, వారి సంస్కరమున నామలచారములను గూడ కొన్నింటి నార్యులు నేర్పుకొనిరి. గంగానమ్మ ప్రాతేలమ్మ ఆటలమ్మ మొదలగు గ్రామదేవతల నారాధించుట భూతములను దయ్యములను గొల్పుట యనార్యులకలగు గణిగిన యాచారములే. ఇందువలన ఆర్యులు విదేశాక్రమణము చేసిన అచ్చటి యానిమనివాసులను నాశముచేయుట వారియెడల సాధ్యమై యున్నను మాపింట్లు తెలియును. ఇంకను చిట్ల మే మనఁగా, ఈ గునార్యులందు స్థిరములను ఆత్మనిగ్రహసమర్థులును గాన్పించినప్పుడు వారిని మహాబుద్ధులలో జేర్చి గౌరవించిరి. ఈవనిష్టలలో కొన్నింటిని ఇట్టివారు రచించి రని చెప్పుదురు. ఇట్లు భారతీయుల యాదర్శము సమవ్యభిభ్యుదయ మని గ్రహింపఁగలము. పాశ్చాత్యుల వ్యవ్యభిభ్యుదయవిధాన మీ కాలమున పరిపక్వము గాంచుచుండ, భారతీయుల సమవ్యభిభ్యుదయవిధానము చిరకాలము క్రిందటనే పరిపూర్ణత గాంచి కాలచక్రము ననుసరించి యిప్పుడు క్రిందైనది. మఱియు, ఆ కాలచక్రము ననుసరించియే యున్నటికై రాఁగలదు. కొందఱు భావించునట్లు పునరుద్ధారణమున కలవి గాన, తగా విధిలమై పోలేదు.

మూడవ శతాబ్దుల క్రిందట వర్తకమునకై మన దేశమునకు వచ్చి క్రమక్రమముగ నిక్కడ స్థిరపరిపాలము నేర్పజుచుకొనిన బ్రిటిషువారు భారతదేశమునకను సంభవించిన విప్లవముల నడంచి కల్లోలములను మాన్చి శాంతిని నెలకొల్పిరి. ఇంకను భారతభూమి

నాన్న త్వమునకు తెచ్చి తిరిగి పూర్వపు ఘనతను చేకూర్చువలసిన వారగు నున్నారు. నీ రీ విధిని చక్కగ గుర్తించియే యున్నారు. బ్రిటిషు రాజనీతిజ్ఞులు భారతదేశము పట్ల మహాపార్శ్వబుద్ధిచో నిప్పుడు వర్తించున్నారు. కాని, మన దేశమునకు ఉద్యోగవశమున వచ్చిన బ్రిటిషువారును వర్తకము నెలకొల్పిన బ్రిటిషువారును మాత్రము తమ జీవితాదర్శమునకును భారతజీవితాదర్శములకును భేద మున్న దని గ్రహింపజాలకున్నారు. మఱియు, భారతీయులకు ప్రత్యేకము లగు నాదర్శము లున్న వనియే గ్రహించినట్లు లేదు. కాని, వీరు భారతవీరుల సలహా నంది భారతీయుల జీవితాదర్శముల కనుగుణ్యముగ వర్తించియెడల సిద్ధింపఁగల మహాఫలములు భారతదేశమున పాశ్చాత్యాదర్శములను నెలకొలుపఁజూచుచు ప్రజల నెల్ల సహజతఃపరిగ్రహితులుగ చేయ నెంచుటవలన విపరీతము లైనవి. ఒక జాతీయొక్క యాదర్శములును సాంప్రదాయములును ఆ జాతీయొక్క మాతృభాషయందును దాని వ్యాకరణమునందును వాఙ్మయమునందును ఇమిడియుండును. వానికి ప్రబోధము కల్పించి యున్నది తెచ్చుటకు తగిన సాధనము లా భాషావాఙ్మయములే యగును. కావున, ఏ జాతివారికిని విజాతివారు గురువులుగ నుండజాలరు. ఒక వేళ నన్యజాతీయులు విద్యాభ్యాసము దుగ్ధములు వహించినను, వారు సలహాదారులుగను ధర్మదర్శులుగను నుండి స్వజాతీయులచేత విద్యాబోధనకార్యమును నడుపవలయును. కేవలము వర్తకమునకై వచ్చి యా వర్తకమున కనుకూలముగ నొనర్చుటకే యీ దేశమును పాలింపఁబోసిన బ్రిటిషువారు దేశాభ్యుదయమును పూర్వముగ చేకూర్చజాలరు. ఈ తత్త్వము నెఱింగియే విజ్ఞారియారాని దేశపాలనమును కంపెనీవారి చేతులలోనుండి తప్పించి రాజనీతిజ్ఞుల హస్తములందెడిగి. మఱియు, భారతీయులను బ్రిటిషువారితో సమముగ చూచుచు, సమానాన్నత్యమునకు తెచ్చెద నని వాదనము చేసియున్నది.

కాని, భారతదేశమున విద్యాభ్యాసకారమును ఆమ హస్తముల నుంచుకొనిన విదేశీయులు సర్వము నాంగ్లభాషామూలమున నేర్ప నెంచి దేశభాషలను శుష్కింపఁజేసిరి. ఆ యత్నము విఫలమై దేశీయయువకుల కెంతయు ననర్థచాయకముగ నున్న దని తెలియవచ్చినది. అయినను, దీనిని చక్కఁబఱచుటకు మార్గాంతరము దేశభాషాభివృద్ధియని యొప్పుకొనవచ్చును. ఆధునికపద్ధతిని స్వదేశభాషలలో వ్రాయఁబడిన ప్రకృతికావ్యములు వాణిజ్యకావ్యములు కార్మికకళలు లే వని చెదరించుచున్నారు. వానికి ప్రయోజనమును కల్పింపజేసి యది నిర్మితములు గావు. ప్రయోజనము కలఁబడెనా యొక్క పుస్తకములలో దేశీయభాషాగ్రంథములతో భాండగారములు నిండఁలవు. గ్రహింపవలసిన జ్ఞాన మేదియో వివరింప నలవి గాక యా జ్ఞానమును దానికి కరండికవలె నున్న భాషను నొక్కమృదిగ లోకగ్రామెంచు విద్యార్థులు ఫలములొన గుణ్ణుకొనితెల్లొక్కన గూడ భుజించి భగవదను మూఁడెడలై పఱచుచున్నారు. మఱియు, కొందఱు మన యాంగ్లేయుల పాలనమువలన విప్లవములనుండి రక్ష

ణము పొందినారము గావున, వారి భాష మూలముననే జ్ఞానకలితులము గావలయు ననుచున్నారు. దైవభటునమువలన తల్లి పాలు లేక యావుపాలచే బ్రతివిన గువు గోవుజాలిలో కలిసియుండఁగలవా? దిక్కు లేని సమయమున కరణ్య మైన గోవును గూర్చి బాలుఁడు కృతఃకుంగ నుండఁగలఁడు; మఱి యా గోవును పూజింపఁగలఁడు. అటులే భారతీయులు బ్రిటిషువారికి కృతజ్ఞులై యుండఁగలగు గాని బ్రిటిషువారుగ మాటిపోజాలరు. కొందఱు స్వప్రయత్నముచే భారతీయులేమియు నొనర్పరా కనియు ఆంగ్లేయులే సర్వమును సమకూర్చి చల్లఁగ కాపాడఁగల రనియు వాదించుచున్నారు. ఈ విశ్వాసము భారతీయుల మానవత్వములను చట్రాలితవ నావరించియున్నది. స్వజాత్యుద్ధరణమునకై యెట్టి ప్రయత్నములు చేయవలయు ననినను ఈ రాయ యడ్డముగ నున్నది. జ్ఞానాంతరమునకు చేరు సాఁగని నవకాళము లేకున్నది. దైవభటునమువలన నెల్లసామ్యము మనుభూకంపము ఈ చట్రాలిని పగులఁగొట్టినది. యుద్ధావశ్యకతల ననుసరించి యూరపు దేశవాసులు భారతీయులను గూడ ప్రయోజనముగ నావరించుటచేత భారతజాత్యుద్ధరణాంతరమునకు ఆమృతబిందువులు లభించినవి. దాని వేళ్లు నిష్క్రియత యను చట్రాలి నుడులనుండి మానవత్వ త్రముల లోనికి మార్గము గాంచినవి. స్వదేశోద్ధ్యయమునకు నూతనోత్సాహము కల్గినది. ఇంక దీని యభివృద్ధి నెవఁ నాఁపజాలరు; ఇంతవఱకును దాని నాఁపిన చట్రాలి శతధా భిన్న మైనది.

హఠాత్తుగ రేగిన యుద్ధభంగురూపాదుతము సజలజాతిభూజములను అల్లల నాడించినది. ఆ మారుతమే బ్రిటిషుజాతిభూజభాషలను భారతభూమి కై పునకు వదిలినది. భారతజాత్యుద్ధరణోద్ధ్యయత లాభాల నలముకొనినవి. ఒండొరుల విడిపించుకొను మార్గము లేదు. రెండును అభివృద్ధి గాంచి లిమతమ ఫలములను పడయఁగలవు. ఒండొరుల సువర్ణపత్రపున్నఫలములచే రెండును శోభాయోగములై నెలయఁగలవు. ఆంగ్లేయుల రాజనీతియు వాణిజ్యకాలమును సామ్రాజ్యనిర్మాణదక్షిణయు భారతదేశమును డేమునుగ వర్ధిలఁజేయును. భారతీయుల స్వాధీనత్వమును పగోపకారాదగ్గమును సర్వసామ్రాత్యమును ఆంగ్లసామ్రాజ్యమున కూలించిచ్చును. ఆకృష్ట కలుగునపుడెల్ల భారతజాతి బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమునకు మహాఫలపత్త్యోగా గారమై నెలయఁగలదు. ఇందున తుభయజాతులును అత్యీయలక్షణములతో నభ్యుదయము గాంచి పరిపూర్ణతను సాధింపవలెను.

కావున, భారతజాతి విద్యావద్ధతి భారతీయుల చేతులలో భారతజాతీయసాంప్రదాయములతో భారతజాతీయాదర్శప్రకాశనమునకై పోషణ గాంచవలయును. లోటమూసలవంటి గురువులు గావలయును. ప్రతిబాలుఁడును బాలికయు విదవ యేట విద్యాభ్యాసమునకై గురువున కప్పగింపఁబడినప్పుడే వారు భారతమాతృసేవ కర్షణ మైన క్షేపఁబడవలయును. గురువు తా నొక శిష్యుని చేర్చుకొనినప్పు డెల్ల అఖండభారతమాతృసేవాధురంధరునికి గుశిక్షను గఱపు పాపనవిధిని తాను తలఁ దాల్చుచున్నట్లు గ్రహింపవలెను. పూర్వపు మహావీరులను శూరులను మూరులను మడిచి దలచి వారి

యాభిర్వాదబలమును వారి యావేశమహిమను విద్యాభ్యుదయ లభింపఁ జేయుటకై పూనుకొనవలెను. స్వదేశభాగోళశాస్త్రము స్వదేశ వీర చరిత్రము స్వదేశభర్తృము సమస్తవిద్యులకును కేంద్రస్థానమై వెలయు వలయును. స్వదేశభాగోళ మను డ్యేత్రమును స్వదేశచారిత్ర మను నలవయు స్వదేశసాంప్రదాయ మను నీయను స్వదేశాభ్యుదయ మను సూర్యరశ్మియు స్వదేశాభిమాన మను పుష్పములును స్వదేశసేవ యను ఫలములును గలిగి దేశీయవిద్యావల్లకామతల్లి వర్ధిల్లుఁగాక !

విద్యాభ్యాసము ప్రప్రథమము నుండియు దేశచరిత్రములను ధృఢపూరిణములను అనుసరించి యుండవలయును. ఇది భారతీయుల పూర్వాచారము. శిశువులను గూర్చి గానము చేయు జోలపాటలే మన కా మాగ్గమును విశేషము చేయుచున్నవి. ఎన్నెన్నియో మహా వీరచరిత్రము లీ పాటలయందు దివిడియున్నవి. నామకరణముననే పూర్వకూరపూజన మారంభ మగుచున్నది. పీఠితమందు మన కేవిషయమున దారి చూపవలసివచ్చినను, రామాయణమహాభారతకథ లాధారముగ నున్నవి. స్రుతిపట్టణమును స్రుతి పల్లెయు స్రుతిపర్వతమును స్రుతి గుట్టయు స్రుతిభూజమును స్రుతినదియు స్రుతి చెలువును, ఇది యది యన నేల, భారతభూమియందలి స్రుత్యులుపును వీదో పావనకథ కాధారమై యున్నది. ఈ కథల ననుసరించిలిమా పరితనము మొదలు సర్వకళాశాలనండి భారతీయులు వెలువడువలయును గావలయు భర్తృమాతృములును వాఁ యున్నదివిద్యల కాధార మగు భాగోళ శాస్త్రీక చారిత్రక విద్యలకే గాక ఆధికశాస్త్రము ప్రకృతిశాస్త్రము మున్నగు సకలవిద్యలకును ప్రసాదిగా నుండవలయు మానసిక శిక్షణము కూడ లభింపఁగలగు. ఈ కథల ననుసరించియే తప్పుక విద్యావ్యాపనము చేయవలయును. కొంత కాల మైన పిమ్మట విద్యాదృష్టాంధులను పాచ్చింపి క్రమముగ నీ ప్రారంభ విద్య నాధారము చేసికొనియే జగము నంతటిని చృబ్బుండలములొనిం

లేవచ్చును. ఈ విధానమునకు మాతృభాషాసాధనము తప్ప వేరొ మ్మము లేదు. ఈ విధానము తప్ప సమంజస మగు పద్ధతి లేదు. సుస దేశభాష లగు హిందీ మరాఠీ బెంగాలీ గుజరాతీ మలగూళము తెలుగు అజనము మొదలగు నన్నిభాషలును విశాలవాఙ్మయములతో చెన్నాయమన్నవి. జాతీయసాంప్రదాయములును ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును పౌరాణిక గ్రంథజాలమును శాస్త్రములును అన్నియు ఆ భాష లన్నింటను గలవు. “ఏయంతరిక్షము క్రింద మానవుని బుద్ధి మాన్యతరప్రసాదసిద్ధిని గాంచినదో మహాత్మరజీవితసమస్తము వననము చేయఁగల్గినదో ఆ సమస్తల నన్వయము చేసికొని శ్లేష్కోక్త్యాంటు మున్నగు తత్త్వజేతల గ్రంథములను పరిచినవారే మన్నని పడసినదో ఆ భూమి యేది యని న న్నడుగుదురేని, ముమ్మాటికి హిందూదేశమును చూపవలసియున్నాడ” నని మాతృములగు మహాశయుఁడు నక్కాజించియున్నాడు. కావున, దేశీయభాషల సమర్థతను గాని దేశీయపద్ధతుల యోగ్యతను గాని దేశీయుల నిభుతానిని గాని నిరసించుచు పురోవృద్ధ్యాశానిస్సుహృదులైనవారే ఆత్మసంకల్పమును వీడి ఆత్మవిశ్వాసమును పెంపొందించుకొనుచు, కావలసిన చోట్ల నెల్ల అన్యుల సాయమును పడసియైనను స్వయంకృషిచేరే జాతీయ విద్యావిధానము ననుసరింతుఁగాక ! ఆవిరకాలముననే భారతీయులభ్యుదయమును గాఢత్రుఁగాక ! స్రుతిభారతీయుఁడును జాతిమండల తన స్థానము నర్హులీల నలంకరించు నవకాళము గలవారే డగుఁగాక ! విద్యాలయము రెల్ల ఈరీతిని జాతీయవీరులకు సున్ను నొసంగు భారతవనములై విలసిల్లుఁగాక ! పూర్వపు మహాముషి సంపల్లి కాలానుగుణ్య మగు రూపాంతరములతో భారతమాత గర్భమున జనించి యా పూజ్యురాలిని ప్రపంచమందలి నేతములతో నగ్రగణ్యుల ప్రదర్శన జాలునగాక ! భారతీయోద్ధరణమునకు భారతజాతీయవిద్యయే సుగంధ మార్గ మని యెల్లరు గ్రహింతురు గాక !

అ మృ తాం జ న ము

న క ల వ్యా ధు ల కు నం జీ వి ని వం టి ది

అమృతాంజనమునకు సాటి వేఱొండులేదు

చక్కనిడబ్బి సైతము సీసా 1-కి రూ 0.8-0 లు

అమృతాంజనము డిపో, మదరాసు-బొంబాయి

ఆంధ్రోద్యమము — మన నాయకులు

దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్య చౌదరి గారు

జ్ఞాతియొక్క మతము డౌత్రము డౌగాగ్యము ధర్మము పరాక్రమము పాండిత్యము శౌర్యము సాహసము నాగని కత మొదలగు సర్వగుణములును తన్నాయవనియందు మూర్ఖిభ వించును. నాయకుల యుద్ధగుణములు జాత్యాదర్శమునందు ప్రతి ఫలించి జాతిని తేజోవంతముగఁ జేసి జాతీయందు నశించుచున్న యుత్తమగుణములను ప్రజ్వలంపఁజేయును. నాయకుడు డౌత్ర వంతుఁ డై నచో జాతి డౌత్ర సంశోభితమై వాని గాంచును. నాయకుని విజ్ఞానము జాతికి విజ్ఞానమును నాయకుని వితరణము జాతికి వితరణమును. ఇంత యేల, నాయకుని కే గుణము లుండునో ఆగుణములు జాతికిఁ గూడ ప్రసంగించి తో సంగమించి జాతిని తదుచిత స్థితికిఁ గొనివచ్చును. నెహ్రూలియనుకొన్న యప్రతిహతడౌత్రము ప్రాంచిజాతీయందు మూర్ఖిభవించి సకలలోకభయంకరమై జగద్విఖ్యాతమై బహువ్యాప్తమైన సామ్రాజ్యనిర్మాణమునకు కారణమయినది. రాముని పితృభక్తి పాండవవీరవైఖరల డౌత్రము హరిశ్చంద్రుని సత్యనిగతి విక్రమాంకుని యౌదార్యము మొదలగు గుణములు భరతఖండమున తత్తదుచితసయముల వ్యాపించి వివిధజాతులను వివిధవిశాలగుణసంశోభితములనుగాఁ జేసినవి. హరిశ్చంద్రుఁడు శ్రీరాముఁడు పరశురాముఁడు సీత మొదలగువారు ప్రాచీనాచ్యుల సత్వి పితృపాతృల్య డౌత్ర పాత్రవత్త్వము లను సుత్రమాద్యముల మూర్తులు. వతీయు, ఆ గుణములను జాతీయందు స్వకాలము విజృంభింపఁజేయు శక్తి గల్గి రాత్రింబవళ్లు క్రొత్త క్రొత్త కాంక్షలతో ప్రకాశించు దీపములు, అసాధారణతేజోవంతములు ననర్థములు నగు నుణులు. నాయకుని యున్నతస్థితియందు సంతసమును అనితరసాధారణగౌరవమంగు గర్వమును కష్టస్థితియందు సానుతాపమును జాతికి సహజము. నాయకుడు జాతియొక్క యశేష్వక్తి దృక్పాచారపాత్ర మగు కేంద్రీకృతస్థానము—జాతియొక్క యున్నతస్థితిని డౌత్రమును జ్ఞానమును డౌదార్యమును మేధాశక్తిని సాహసమును, ఇంత యేల, సకలోత్తమగుణములను ప్రతిఫలించు బింబము—కాదు జాతియొక్క కిరన్ము.

అత్యంతదుర్లుభసమగుట తటస్థించి 'క్షోభశైలి' నీ కాకు అచివప్పునకు శత్రుపరంపరల ధాటికి తాళఁజాలక నుడివడినప్పుడును నిరంకుశప్రభువుల విపరీతిదారుణకార్యపరంపరలచే నణగఁ ద్రొక్కఁబడి సుక్తిని ధైర్యము గోల్పోయి నిరాధార మైనప్పుడును నీతి మతము ధర్మము విజ్ఞానము మొదలగునవి నశించి తీవ్ర సంస్కరణ ప్రవర్తన మైనప్పుడును జాతి చిక్కమొగముతో అసామాన్యగుణవిరాజితం డగు నాయకుని రక్షణకై, నిరీక్షించుచుండును.

అనితరసాధారణప్రజ్ఞతో తేజముతో ధైర్యముతో డౌత్రముతో శాంతముతో ధైర్యముతో గంభీరవృద్ధయముతో ఆ దుర్భరకష్ట పరంపరలను విజమసరుస్యలను నాయకుడు మార్గొని జాతి నుద్ధరింప యావచ్చుకొని వినియోగింప సంసిద్ధుఁడై విజయముతోఁ గూడ దేశోద్ధరణమునో లేక పరాజయముతో నాశనమునో పొందవలెను. హిందూదేశమును తురుష్కుల బాటిఁ బడకుండఁ జేయఁజెంచి పరాజితుఁడై పృథ్వీరాజు డౌత్రభరోహితముగఁ గలయుద్ధరంగమున శత్రువులతో పోరి చచ్చుట ఇందునకు హిందూదేశచరిత్రమునందు ప్రత్యక్షముగా కన్పట్టు ప్రమాణము.

సుప్రసిద్ధాంధ్రరాష్ట్రమునందు పూర్వకాలమున ధీరులై విఖ్యాతిని కెందిన యుత్తమనాయకులు పెక్కురు గలరు. వారి యుద్ధగుణములు భావములు వాక్కులు తేజోవంతము లగు చేతలు కాలవశమున చీకటియందు నిద్రించుచున్న యాంధ్రప్రపంచమునందు ప్రకాశకాభావముచే మినుకుమినుకు మనుచు నప్పవై మనోహరకాంతిబీజములను వెదకఁజూచు వెలయుచున్నవి. అయి మనోహరకాంతులను నేత్రోల్పింపముగా క్రొలి ప్రపంచయాత్ర యందు నాన్ని తేజముతో జనసత్త్వములతో పంపెములై విపర్యయింపి యనన్యసామాన్య మగు ప్రాచీనవైభవమును ఉన్నతస్థితిని పొంది ప్రపంచమునకు మెలుమిట్టు గొల్పుటకు మాణిగా మక్కుగొని యజ విచ్చిన కండ్లతో నిష్కపింపఁడుడయించిన — ఉదయించుచున్న — గూర్మిశక్తి తేజమును చూచుట కాంధ్రజాతి భయపడుచున్నది. మహామోధాగ్రేసరుని ఆంధ్రజాతీయడౌత్రమూర్తిని అసాధారణ ప్రతాపమార్పాడుని వితరణగుణనిధిని అనన్యసామాన్యవివిధగుణనిధిని ఉదారని సాహసకథనుని పుంజీభూతాంధ్రగుణరాశిని కృష్ణదేవరాయసామ్రాట్టు నవలోకింపుఁడు! అతఁడు ఆంగవంగకలింగ పాంచాల మహారాష్ట్రాని హిందూదేశస్థ వివిధరాష్ట్రములును మహమ్మదీయ మతముచేతను హమ్మదీయ నాగరికతచేతను ఆచారాలుచేతను సమ్రాపింపములై యాత్మివ్యక్తిత్వమును గోలుపోవుచున్నప్పుడు చెలియలికట్టయై నిల్చి తన సామ్రాజ్యమున కా వాసన 'సోఁకకుండఁ జేయుటయే గాక వివిధరాష్ట్రములును కుష్మీభూతశోభచే యున్న మానియుండ విజయనగరసామ్రాజ్యహిమాంకున కాత్మీయశోభాయ మానప్రతిభచే యాదేశకళాపరిపూర్ణస్థితి నొసంగి భారతదేశాంత రిక్షమునం దా బింబము నన్యదుర్గభప్రభావటలముతో ప్రకాశింపఁ జేసిన ప్రభారాజి; అనితరసాధారణశక్తితో అవిదితపరాజయముతో శత్రుచుండలములను దహించి యాంధ్రడౌత్రమును పరిపూర్ణస్థితికిఁ దెచ్చిన వీరవరుఁడు, ధీరవరుఁడు, ముక్కు మూసి జింపఁగు విదవా

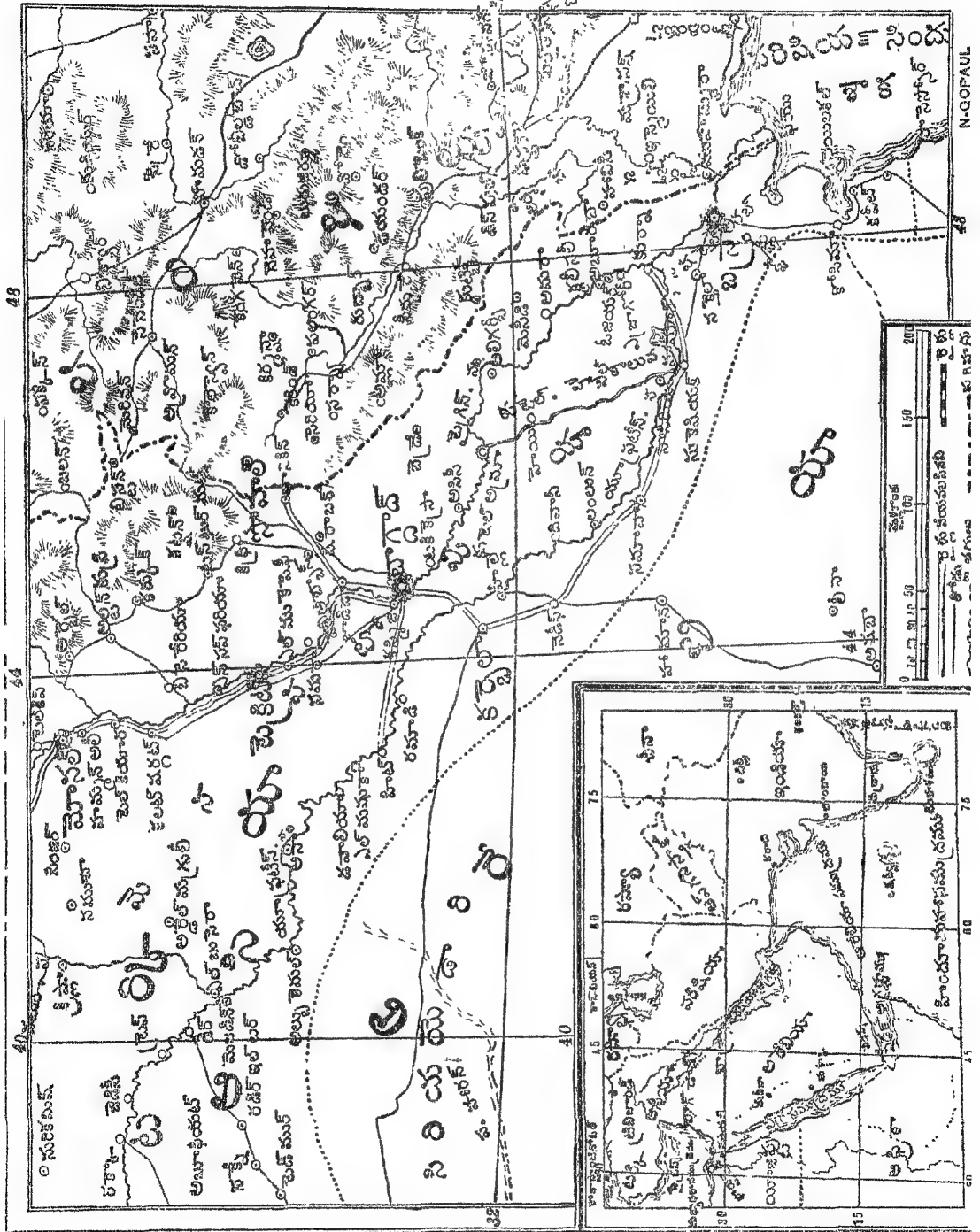
రణ్య లెక్కడ! ను ప్రసిద్ధవిజయనగరస్థాని మొక్కడ! చూడుఁ
డా ప్రదేశము భయంకరసాంద్రాణ్యములచే నగవ్యముగా నున్నది.
ఎక్కడ చూచినను మత్తేభస్థింకృతులు శార్దూలనినదములు నక్కల
సెడబొబ్బలు క్రూరమృగసంచయనినాదములు పొదలు భయం
కరగుహలు కాంతారములు మహావృక్షములు గుట్టలు చెట్లు
దిబ్బలు. కాని, నిరంతరపరిశ్రమకును కేంద్రీకృతప్రయత్నమునకును
పట్టుదలకును సాధ్యము గాని దేమి గలదు? ఇప్పు డా భయంకర
శార్దూలనినదముల స్థానమును నుధురమృదంగనాదము లలంకరించినవి.
ఆ యాకాశవిధంబిటుంగవృక్ష సంతతులు వివిధసౌఖ్యనిలయము లగు
సాధవరంపర లైనవి. క్రూరమృగసంతానభయంకరము లయిన యా
కానములు విరాసంసంచలమృగసంశోభితారామములుగ పరిణమించి
నవి. కాంతారములు రాజమార్గములుగను ఆ వికృతములగు బయ్యలు
మనోహరపుష్పపాటికాసమేతము లయిన కాసారములుగను మూటి
నవి. రాజకీయవిప్లవములు సంభవించినప్పుడును ధర్మవిలోపము మత
సాంకర్యము మొదలగు దుష్కరసమస్య లెదుర్కొనినప్పుడును ప్రబల
శత్రువిజృంభణము కల్గినప్పుడును నిరంకుశప్రభువుల క్రూరకర్మముల
చేతను సాపక్షత్వములచేతను అణగఁగొల్పకూడది జాతి వివేచ
స్థితియందున్నప్పుడును సాహసముతో రంగస్థల మవతరించి యాత్మ
లాభములను నర్జించి యనశ్వమైన సర్వస్వమును ప్రాణములను గూడ
నర్పింప సంసిద్ధులై నాయకత్వము వహించి జాతి నుద్ధరించుటయొ
అట్టి పవిత్రకార్యప్రయత్నముల దాతృబలిని చేసినట్టియు మహాధీర
వరలు ఆంధ్ర దేశచరిత్రమునందు నెక్కువ గలరు. పాపరాయాది
బొమ్మిలివీరులు యుగంధరమంత్రి ప్రతాపరుద్రుఁడు మొదలగువార
ట్టి మహామహులలో కొందఱు.

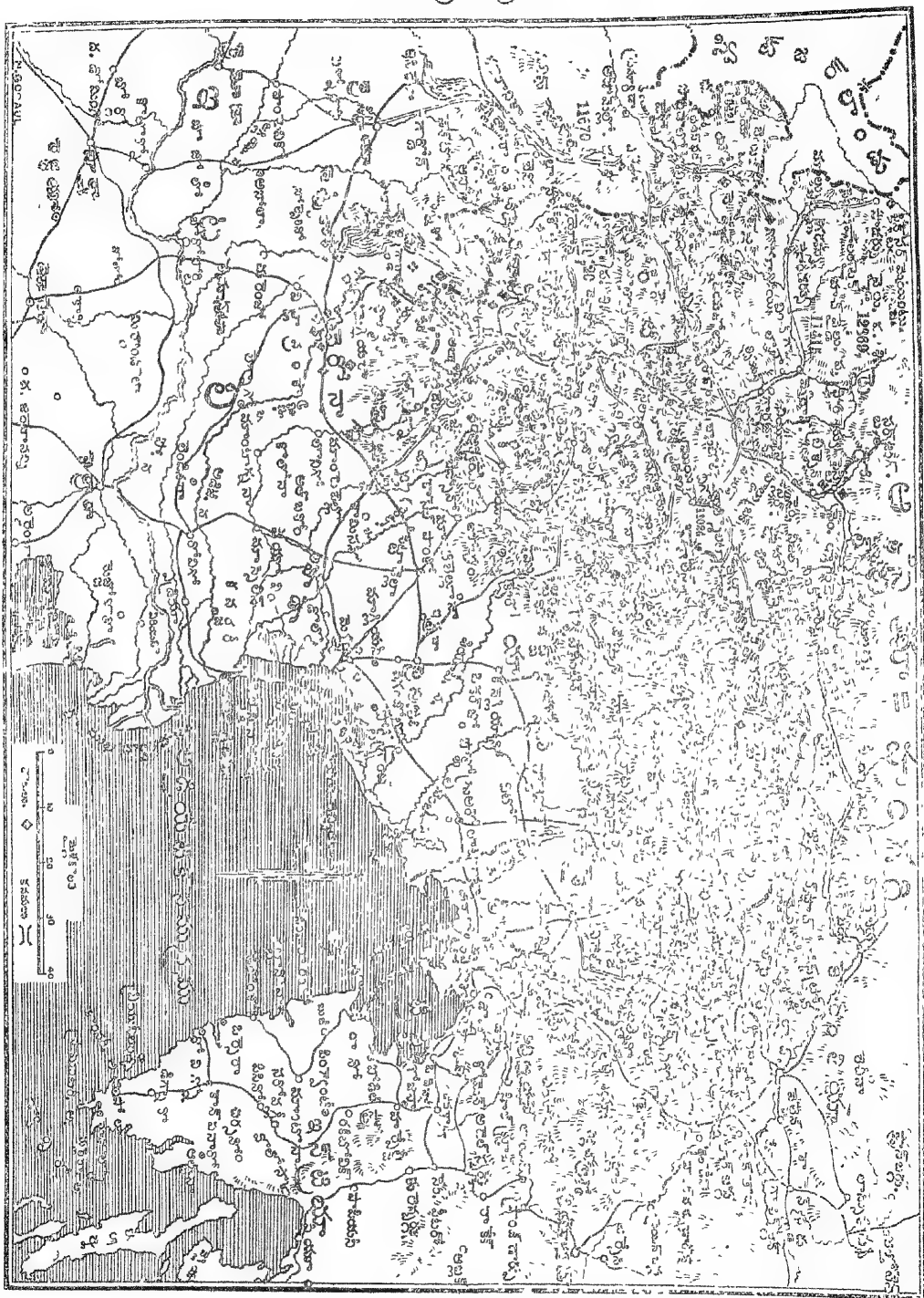
ఆంధ్రజాతి కిప్పుడు వివేచనమయము సంప్రాప్త మైనది.
పూర్వాన్నత్యము వైభవము నడించినది. విజయనగరసామ్రాజ్యమునాటి
విక్రమము ఓరుగంటిసామ్రాజ్యకాలమునాటి యున్న తస్థితి పల్లెటి
వీరుల కాలమునాటి ఖౌత్రము నేఁ డాంధ్రజాతీయందు కన్న
ట్టివు. విక్రమము శౌర్యము ధైర్యము సాహసము మొదలగు గుణ
రత్నములు తొలగినవి. గాఢాజ్ఞానతిమిరము విస్తరింప, ఆంధ్రజాతి
కాలక్రమమునఁ దన తొల్లిటి యున్నతగౌరవమును భారతజాతు
లందు తనకుఁ గల స్థితిని విధిని సర్వమును మఱచినది. నిస్సహాయ
యైన యాంధ్రజాతి యసాధరసంపదములు రక్తములవలె క్రొలి
పేయబడినవి. అవిద్య అవిశ్వాసము పిఠికితనము భయము అసహ
యత్వము మొదలగు చరమావస్థానూచకము లగు గుణములతో
ఆంధ్రజాతి యాత్మకృష్ణత్వమును గూడ మఱచి బానిసయై బానిసల
కుచిత మగు దైన్యముతో జీవచ్ఛవమై చిరకాలసమాగతనిద్రావస్థ
యందు నామరూపముల పోయి యధార్థమరణము పొందు దశ యాస
న్నమగుచుండ, దైవిక మగు నొక యుత్తేజమును ప్రబోధమును కల్గి
నవి. ఆ కల్మయే యాంధ్రోద్ధయము. తత్సృతితముగ దేశమున దీర్ఘనిద్రో
ద్వీధమునకు తగిన కలవరము జనించినది. ప్రాచీనసమున్నతత్వభవము
నందు దృష్టి ప్రసరించినది. శ్రుతుతస్థితి గోచరించినది. విస్మయము

సంతోషము సిగ్గు కల్గి జాతీయందు నూత్నసంచలనము కావించినవి.
అసంతృప్తి జనించినది. ఆంధ్రజాతికి సహజములై దీర్ఘకాలమునండి
నిద్రించియున్న యాత్మగౌరవాకాంక్ష యాదార్యము మొదలగు నుత్త
మగుణములు భావప్రేరితు లగు నాంధ్రులందఱు జైంద్రజాలికశక్తిచే బల
మొక్కపరి విబృంభించినవి. కాని, జాతి నెదుర్కొనిన సమస్య దుష్క
రము. జాతీయందలి సకలలోపములను పోగొట్టుకొనట కొక్కచే
సాధన మని తెలిసినది. అది ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము. తదావశ్యకత బోధ
పడిన కొలది జాతీయందు సంచలనసంతోభములు గాఢములను
గాఢతరములును గాఢతమములు నైనవి. అనుచితవివిధజాతిసంయో
గము — అర్థసారీశ్వరత్వము — జాత్యభివృద్ధి కాటంక మని నెట్లడి
యెనది. ఇట్టి యసహాయస్థితియందు ఆంధ్రజాతి దీనపదయై ఖిన్నయై
సంచలితమృదయయై విశ్వాసముతో వాత్సల్యముతో నాయకుల
ముఖకమలములను సమధరణమునకై విలోకించుచున్నది.

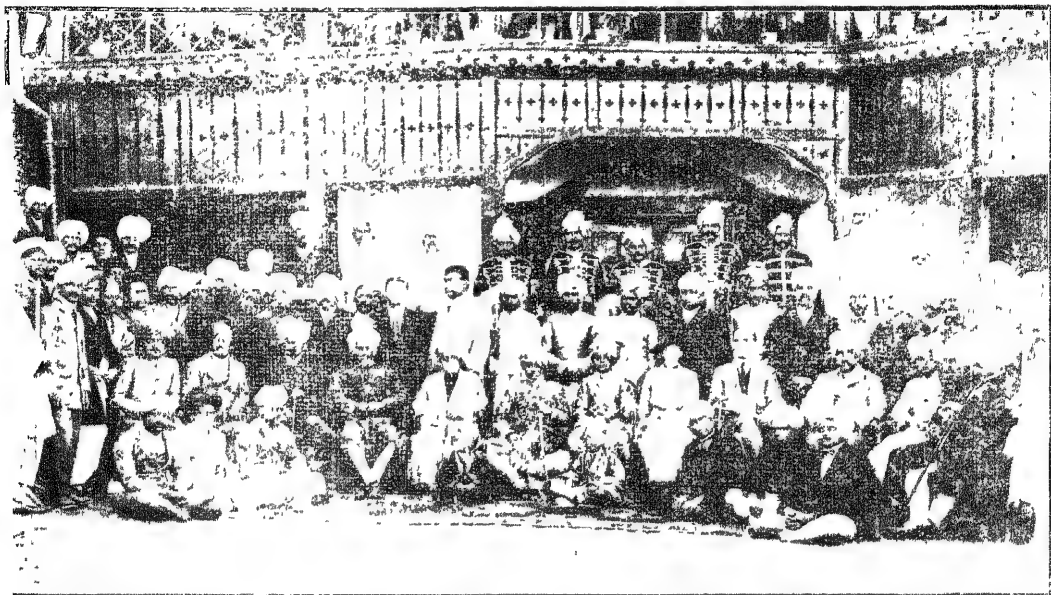
ప్రస్తుతాంధ్రనాయకుల జాతీయోద్ధరణపద్ధతులు దురవగాహ
ములు. వీరి జాత్యుద్ధోద్ధానపద్ధతి యశాశ్రీయమై యసాధ్యమైన
ర్మకమై యున్నది. “తిరిపె మెత్తుఁడు, తిరిపె మెత్తుఁడు!” ఇదియే
యాంధ్రనాయకుల గంభీరనిస్వసము. వీరి ధర్మనూత్రముల ప్రకా
రము జాత్యభివృద్ధి జాతియొక్క క్రమశాస్త్రనిర్వహణము కేంద్రీ
కృతప్రయత్నము ఆత్మబలము ఆత్మవిశ్వాసము జాతీయావృత మొన
లగు నాత్మాభివృద్ధికరము లైన కార్యములమీఁద నాధారపడియుండ
లేదు. అనఁగా, స్వపరిపాలనము ఆంధ్రరాష్ట్రము ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాల
యము మొదలగునవి యెల్ల మంత్రములకు రాలదగిన చింతకాయలు;
మఱి, యాత్మబలప్రదర్శనమువలనను క్రమముగ హెచ్చుచున్న
గూత్మవిశ్వాసాత్మసమర్థుణములవలనను తమంత తాము లోకానికి
వచ్చి తీరవలసిన ప్రయత్నైకలభ్యము లగు వస్తువులు కావు. నింద్య
మై దోషభూయిష్ట మై పరిహాససాత్ర మై ఆత్మబలమువలన
ఆత్మవిశ్వాసమునకును ఆత్మగౌరవమునకును చేరువున వయి శక్తి
సంహారకమై నీచమై ప్రాజ్ఞలోకగర్భితమై యశాశ్రీయమై మాంద్య
జనకమై హానికరమైన “తిరిపె మెత్తుఁడు”ను మన నాయకుల
జాతికి బోధించుచున్నారు. వీరిచే నడుపబడు మండలసభలకును
తాలూకాసభలకును రాజధానిసభలకును దేశీయసభలకును “లింక
మెత్తుఁడు” వేదవాక్యమును ఉపనిషద్వాక్యమును గీతావాక్యమున
కాదు, ఈశ్వరసందేశముగ పరిణమించినది. మన సభల యంతర్యా
మేమి? “ప్రార్థింపుఁడు, ప్రార్థింపుఁడు; మీకు లభ్య మగును.”
ఈ “మూన్నాళ్ల ముప్పట్ల” యధార్థ మగు శర్థ మిది. “స్వరా
జ్యము”ను “స్థానికస్వపరిపాలనము”ను స్వర్ణలోకమునండి రాదన
వరములు. ఉపమా కాఫీ లభ్య మొదలగు వివిధభక్త్యములతో నీ
చింత మాదిరి “తిండెక్కుడుపవాసముల”ను సభల చేరిట సంతృప్తి
మున కొకసారి కావించి యీశ్వరాధారము చేసినచో నవి దై
కృప కల్గినప్పుడు తమంతట తామె యూడిపడును. ఇదియే మ
నాయకుల పవిత్రాదర్శము.

“తత్త్వ మస్మి” అని యుపనిషత్తుల ప్రపంచ మెల మా

GENERAL GROUP PHOTO WITH THE PRINCE OF VIZIANAGRAM
TAKEN ON THE OCCASION OF HIS MARRIAGE

విజయనగరము సుహాగరాజుగారి కుమారుని పెండ్లి సమయమున తీయబడిన ఛాయాపటము

GROUP PHOTO OF THE ROYAL FAMILY OF THE MAHARAJAH OF VIZIANAGRAM

విజయనగరము సుహాగరాజుగారి కుటుంబపు ఛాయాపటము

Dr U RAMA ROW

D B V NAGAMAYYA GARU. B A

Mr B SUNDARA GOPALA ROW

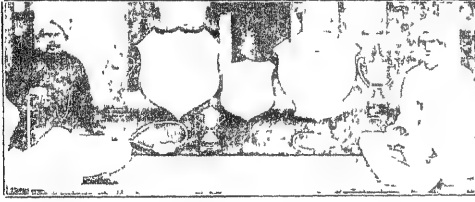
డాక్టర్ యు. రామారావు గారు

డి. బి. వి. నాగయ్య గారు, బి. ఎ.

బిల్లా ప్రసాద కుందరగోపాలాచారి గారు

S A. M. C TURNAMENTS, ELLORE, TENNIS CUPS

Mr G. LAKSHMI NARASIMHAM PANTULU

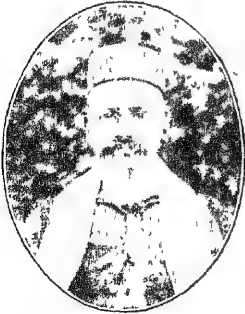
ఎస్. ఎ. ఎమ్. సి. టర్నమెంట్స్, ఎల్లూరు, టెన్నిస్ కప్పులు

గొంట్ల లక్ష్మీనరసింహముపంతులు గారు

Mr. DANDAPANI PANTULU

Mr SANKARAIAH NAIDU

Mr Y LAKSHMIKANTHA KAVI

దండపానిపంతులు గారు

శంకరయ్యనాయుడు గారు

యాదగిరి లక్ష్మీకాంధకవి గారు

స ఘోషించుచున్నది. “తత్త్వ మసి” సంపూర్ణార్థము నిరుపమానమునది. అది భారతీయుల తేజమునకు విజ్ఞానమునకు ప్రాచీనోచ్చిత్రీతి మహాత్మరరాజ్యనిర్మాణమునకు నాగరికతకు ఆధార మైనది. తత్త్వ మసి” భారతీయుల యువనిషత్తులకు దివ్యతేజము నొసంగిన విశ్రమంత్రము. “తత్త్వ మసి” గంభీరభావములతోఁ గూడిన సహచ్ఛక్తిమంత మయిన మంత్రము. మానవుఁ డీశ్వరుని రూపనియు ఆత్మబలముచే నింద్రియనిగ్రహము గావించి పరిశుద్ధ ప్రసర్తముచే నీశ్వరునకు దై క్యము పొందవచ్చు ననియు ఆ సంత్రము చాటుచున్నది. ఆత్మ యీశ్వరుని రూపము, ఈశ్వరతుల్యము, ఈశ్వరుఁడే. ఈ పరమాత్మ ప్రయోజనము గ్రహించియే మన మహర్షి లింద్రియనిగ్రహము గావించి ప్రపంచము నెల్ల జయింపఁదగిన మహా తేజమును కీర్తిని సంపాదించి, బ్రహ్మత్వ మందిరి. ఈ సిద్ధాంతమును విశ్వదించి మాతృబల ప్రభావముచే రాజత్వమును ఇంద్రత్వమును పొందిన సామాన్యుల యుదాహరణములు మన గ్రంథములందు వెక్కువలు గలవు. పరిశుద్ధ ప్రసర్తనముతో ఇంద్రియనిగ్రహముతో నిష్కామ కర్మముతో ప్రయత్నించిన మనుజునకు ఈశ్వరత్వమే సాధ్య మగునన, ఇక సాధ్యము కాని దేదీ దయామయు లగు ప్రాచీనమహర్షి సత్త్వములు లోకోద్ధరకార్యము లోకమున కెల్ల బోధించి కృతకృత్యుల కందని భారతీయుల కీ సహత్వత్వము నొసంగిరి. కాలవశముననో శాపవశముననో తెలియగ, “తత్త్వ మసి” యిప్పుడు భాగతీయుల హృదయములనుండి తుడిచివేయఁబడినది, తుడిచివేయఁబడుచున్నది. మన తీర్మానములలోని “ప్రాధ్వింతుమనూరు...కోరుచున్నాను...వేదచున్నాను...”ల తాత్పర్య మేమి? “లిరివె మెత్తుడు” మహామంత్రము నుపదేశించుట గాదా? ఆత్మబలమును క్రియా దీక్ష ను నశింపఁజేయుట గాదా? క్రియాపక్షగహితమయిన యీ సూతనపత్రిప్రదేశముయొక్క ఫలము సన్న్యాసులు భిక్షుకులు విశేషముగాఁ గల మన దేశమున తిదిరిరలకు కూడ విచ్చి “మెత్తుఁ డని చెప్పట గాదా? అగుటచే, జాతి ఆత్మబలమును ఆత్మ విశ్వాసమును నశింప, “ప్రయత్నింపుము” నాదిగ్యముగాఁ గైకొనుటను మాని “ప్రాధ్వింతుము” నాదర్శముగా గ్రహింపవలసిన దురవస్థకు పాల్పడినది. ప్రతి స్వల్పకార్యమునకును తిరివె మెత్తుట గూఢాచారమయినది. జాతి జన్మసిద్ధ మయిన హక్కులను స్వామింత్వమును పరిపాలనను దుండవలసిన యుపనిషాసమును హింసయును హృత్తియును ఆత్మికారమును నుజుచి తిరివె మెత్తుటయే మర్యాదయనియు జీవితమును పరింపజేయు సాధన సునియు విద్యపించి దాని గ్రాశ్యించి పరిహాసపాత్ర మగుచున్నది.

సాయకుఁడు జాతికి బిమ్ము అగుటచే జాతియొక్క కష్టములను వాంఛలను ప్రపంచమునకు వెల్లడించి వానిని తీర్పుఁ బ్రయత్నింపవలయును. కాని, మన సాయకుల గూఢర్యము జాతికి బిమ్ముగా నుండుట కాదు. ప్రభుత్వమువారి మన్నన లందుటయే ప్రభుత్వమువారి మెప్పు నందుటయే యాదర్యముగా నున్నంత కాలము ప్రజారంజకు లగు సాయకు లగుట సంభవంపదు. తా మేవిధముగా పరించి

ప్రభువులు తముఁ గూర్చి “రాజకీయవిషయవేత్తలు” “దీర్ఘ దర్శులు” “శాంతవాదులు” అను మద్దేశమును వహించుకో యని కాద్యక్రమమును పదనుసగణముగ నడపుచున్నార. జాతికి కరస్పృహ యుండుట తమ విధి యని మఱచి “నకోరపక్షిత్వము”ను జీవితమునకు సంప్రగ్నిమగు నాదర్యముగా గ్రహించి మన సాయకు లనుచిత నానుకంప్యమును వహించుచున్నాఁడు.

“లిరివె మెత్తుడు”ను “లికోగపక్షులు”ను జాతి నుద్ధరింపఁజాలరు. జాతి నుద్ధరింపటకుఁ గావలసిన గూఢ్యవిశ్వాసమును జాతీయ విశ్వాసమును వారియందు లేవు. “తోఁకకోరుగ్గు”ను “తోఁక సేతువు”ను జాతీయ నాయకులుగా పరిగణింపఁబడునంతి కాలమును అభివృద్ధి దుస్తరము. తోఁకలు రోరువారికి నిష్కలంప మై యన్నగ్గుమైన దేశసేవావ్రతము కల లోని వార్త. అశుభగుఁగునకును గుడియపడువారు కేంద్రీకృతప్రయత్నము సలుపఁ జాలరు. జాతీయసాంప్రదాయవిముఖులు జాతి నుద్ధరింపలేరు. జాతి వారిని విశ్వసించి వారి వెన్వెంట నడువదు. విజాతీయ నాగరికతా వ్యాపాహితులు దేశము నుద్ధరింపఁజాలరు. జాతి వారియందను రాగము వహింపరు. ఏకదీక్షితో దృఢసంకల్పముతో వివేకముతో జాతి యేకగ్రీవముగా కోరు స్వాయ మగు కోరికను బూరిం బుట్టులు, పూరు తెలియదు; తొందరిపడరాదు, హానినచ్చు” నని నందరిందు తోఁక పొడుగు నెద్దలు జాతి నుద్ధరింపలేరు. జాతి నాగి వాదరింపఁగా అభివృద్ధిని నూచించు కాశ్యాశయములను భయముతోను సందేహముతోను వీక్షించు నాయకవృత్తులు జాతి నభివృద్ధి నందింపఁజాలర. జాతి హృదయగతి వారి కర్మము కాదు. నిష్కానుకర్మముతో జాతీయ సేవ చేసి తిన దేశీయల కష్టములందు కష్టములను శుభములందు శుభములను ననుభవించి యాత్మజ్ఞానతేజముచే జాతిని జ్ఞానవంతముగను ప్రకాశవంతముగను తోశీవంతముగను చేసి ఆత్మజ్ఞానమును ఆత్మ సమర్పణమును చేయఁజాలిన మహానియులు జాతిని దేశమును నుద్ధరింపఁగల మహాయోగులు. జాతి తదాజ్ఞానువర్తియై వలయుచో నక్షివాదికోట కాత్మసమర్పణము చేయ సంసిద్ధ మగును. వారు ధన్యులు.

లోకసాయకుని తిలకు నలలోకంపుఁడు! అంధకార నింధురమై ఆశావాద్యహానిలమై యున్న దినములలో భగవంతుడముయొక్క యధాగ్రాహిని కష్టములనులను ఆలంబి కన్గొనెను, పరిలిపించెను; లోకమునకు వెల్లడించెను. వజ్రాయుధ మెత్తఁబడినది. తిలకాంకు నది! మనస్సాక్షిగా మన్నిన కార్యమును నిర్వర్తించుట కా మహాయోగుఁడు ప్రపంచ మెత్తినచ్చినను జంకఁడు. అగి గడచినది. ఏ దేశీయులకొక కణఁ గాత్యసమగ్గుణము చేసినో వారలని ననుసరింపలేదు. కాంగ్రెసును విడవఁజలినవచ్చెను, విడిచెను..... దేశసేవను మాత్రము విడువ లేదు. బ్రహ్మోత్త్ర మెత్తఁబడినది. “ఒక్క తుమాపణ లోదము. ఈ పసంహరింపఁబడును.” “కోగను. నోము జేయలే దని మనస్సాక్షి చెప్పుచున్నది.”..... “నీ కాలు పత్తి రములు ప్రవాసశిక్ష విధించితిని.” శాంత మై సాత్త్వికమై మహోన్నా

భూవత్సారితి మై ప్రకాశవంశ సగు నే మొగ్గమున చిర్వుగ నంతురింప నతఁ డా ఓటను దేశోద్ధృతాన్వయము సంతసముతో స్వీకరించెను. కాని, చువత్తగ నగు నా యాత్మవర్గవిజయము నిర్వాపరత వయన హిందూజాతీయము నెల్ల నా సేవసహాయములపర్యంతము నొక్కపరి కదల్చి వైచును. “ఏమిది! ఏమిది! తిలకు నా దేశయుడ డేల పడుచుండ వలెను?” అని దేశీయుల లెల్లుల గొగ్గొంగు కెంత తిట్లంపసాగిరి. దేశీయుల దృష్టి లన్నియు నా లోకమానవ్యుని యాత్మీయమగుణమునై ప్రకటించినవి. తిలకునుచోయా! పుంజీభూతి హిందూదేశోత్తమా దిర్భమాత్రిని భావితంబుగాంతరిత భావమాన ప్రకండభౌస్మగని గిన్నూయావరణభాగములు మిటుమిట్లు గొల్పుచున్న ప్రజనులన మాడబాలక కండ్లు మానీశోగ్ను లోటు లేను. ఆర్మీసమర్పణము చేసి దేశము నుద్ధరించిన నీ జవితము భగ్యము!

కత్తనూప్రసంగమున గంధీజీ తోడ్పడువారు తరు. దిడి డాక్టర్ కాత్తూరకాశనస్వయముల నోట్ల లెఱచి వైచివడినది. అతఁడు చరిత్రవ్రేలు. పద్దేశప్రతి, కాకాల మేళనములు భయంకరనిర్వహణతో ప్రపంచ మెల్ల మాణిక్యాయనముల గంధీనుచోతయని తిట్టించు గొందఱు. అతఁడు లావలు చెప్పలేదు. ప్రాగనిగతికాధి భారసింహ ములు వైకి గురుకనది. అతని దృఢదయము తోడకలేదు. గొద్దీ గురెయి ధీయంబు పోలకును దక్క భైరవముతో తోడ్పడగలవారు లేరు. అప్పుటి భారతీయులు నోన రేసి పోలకు. రేచనోలును యాత్మ జతి నిచ్చుచున్న యా సుఖాత్మను వారు రెగిసి నాయము చేయ తరచోయిరి. అయినను, అతఁడు సోగలభించి యున్నదియను మాన లేను. ప్రావృతిచిని యులిని యాత్మజలలెలవే దుష్ట కానలులు కన్ను పోలు మైచి. ఆ యాధికారిహములు భూప్రకటనములై గలిచి లెను. ప్రతిహాకర్త లన్నియు సహాపరి లగుచోయిరి. గంధీ నూచాహాగల కాన్వయము సఫల మైనది.

ఎక్కడి పిండిగారము! ఎక్కడి నాన గనలు! ఎక్కడి గంధీభక్తు! నరిపర్వ నాయు సుగుణ. ప్రియభాగిక ప్రభావ మునతో యున పిండిగారో దేశభిక్షాభిక్షముల నొక్కపరి చూచువారికి గుండెయ అవియనట్లు వ్యాపించుచున్న సహాత్మ్యతగొల్పినల జ్వాలలను మిఠాచులు చూచి కన్నుభ్రంతులై విస్మయపిత్తులై గిగులువడి యున్న పిండిగారియండ, ఆదివాగు లావతగూర్చిలై యున్న భూవత్సారితి మై ప్రకాశవంశ సగు నే మొగ్గమున చిర్వుగ నంతురింప నతఁ డా ఓటను దేశోద్ధృతాన్వయము సంతసముతో స్వీకరించెను. కాని, చువత్తగ నగు నా యాత్మవర్గవిజయము నిర్వాపరత వయన హిందూజాతీయము నెల్ల నా సేవసహాయములపర్యంతము నొక్కపరి కదల్చి వైచును. “ఏమిది! ఏమిది! తిలకు నా దేశయుడ డేల పడుచుండ వలెను?” అని దేశీయుల లెల్లుల గొగ్గొంగు కెంత తిట్లంపసాగిరి. దేశీయుల దృష్టి లన్నియు నా లోకమానవ్యుని యాత్మీయమగుణమునై ప్రకటించినవి. తిలకునుచోయా! పుంజీభూతి హిందూదేశోత్తమా దిర్భమాత్రిని భావితంబుగాంతరిత భావమాన ప్రకండభౌస్మగని గిన్నూయావరణభాగములు మిటుమిట్లు గొల్పుచున్న ప్రజనులన మాడబాలక కండ్లు మానీశోగ్ను లోటు లేను. ఆర్మీసమర్పణము చేసి దేశము నుద్ధరించిన నీ జవితము భగ్యము!

ము”ను కాత్మీయములను సక్రమములను అగు పద్ధతులనై వ్యాపిం పఁగేసిరి కాన్వయజ్ఞాపరితంత్రిను అని బెనంటును చూచుండు! ఏమి ఆ కాన్వయజ్ఞాపరితంత్రిను! సేర్పు! తింత్రజ్ఞత! సక్రమాం దోషినిమహిమ!

ఆంధ్రనాయకుల కిది నిర్దియమటను మానవత్వమును పూను సుకును లగిన సుపయము కాదు. అటు చత్తనూపులనుండి యాంధ్రులు పెయ్యుచున్న పని కోరుచున్న కోరికలు సలిపలేరు. మన కోరిక లాణ్యకోదనము లయినవి. మన యాంధ్రోత్తము నివేదము క్రింద పరిగణింపబడినది. కానిచో, అటు చత్తనూపులనుండి విమర్శించి విమ ర్శించి కాన్వయజ్ఞాపరితంత్రిను ముందు పరిగణించున్న యాంధ్రయువ కుల తీర్థభావములను వారి యంగికారముతో నెట్లచే సుస్మరిం పించి వివేకమునకును రాజకీయవిజ్ఞానమునకును జ్ఞానమునకును దూర దృష్టికిని శాంతికిని పేరువడిన యాంధ్ర నేతమున నెట్లయగ పరిగణింపఁ బడుచున్న మహాయోధుల మూలకముగా పంపిన న్యాయ మై నాత్మిక మైన రెండు కోట్ల యాంధ్రుల కోరికను దృఢసంకల్పమును గాంధీ గాయబాగమును ప్రభుత్వమువారు ముగ్ధుడనముగో నిరా కరించుటకు కాగణము కన్నుట్టు. ప్రపంచ మాంధ్రుల నెంత ముగ్ధు లగా చూచుచున్నది! ఆతేదీలనుండి పన యుద్విషమముయొక్క వైతికత క్షిని వుంచితనమును ప్రపంచమునకు ప్రకటించితిమి. కాని, మన కోరికలను గాని వాని మించితనమును గాని సరిగా గ్రహిం చుట కెనను పనిపూనలేదు. మన కోరికలను సగతుచేయలేదు. నీనిని సరిగా తెలిపికోనక తెలిపినవటకు ప్రయత్నింపక కొంద డిప్పటికిని ఆంధ్రోద్వేగమును స్వాధీనరత్నమువలను అనుయాయుల గను ద్వేషములను జనించిన యుద్వేగముగా తలంచుచున్నారు. లోకమున కట్టి యుగోహములు కల్గించుచున్నారు. ఆంధ్రోద్వేగము యుగోహములు కొను కొందలు యువజనులు ప్రాగభించినది యనియు ఆంధ్రదేశ బాగు గల వాడీకాత్మీయలను పంపివైచి వారికి పన భూమి యందుం గల పలుకుబడిని తొలగించి ఆ యుద్వేగములను వకము చేసికొనుటయే ఈ యుద్వేగముయొక్క పరమావధి యనియు వారి భావము. వైతిక తేజోవిరాజమాని సగు నాంధ్రోద్వేగముధార్మిక ప్రవృత్తియు అపరాధ్యంభకారసంభవము లగు వారి వృద్ధయములు సుగంధించి లభము పీనుసట్లు ప్రకాశంపఁగేసి ఈ యవనిందను బాపి లగిసి నాంధ్రోద్వేగములను వారు చూచుచున్న గావించుట మన నాయకుల పాదము.

స్వాధీనరత్న మైన యుద్వేగమున కాంధ్రులు పూనుకొనఁడు, అంగీకరింపఁడు. ఆంధ్రోద్వేగము స్వాధీనరత్న మైన యుద్వేగము మనకు పాగపాలో గడునుదనమా అనుయాయో? పిండిగారో మన జీవిత మాతనభావతేజమువే నాత్మరీతి శంక కాంధ్రుడని దృష్టిని ప్రసరింపఁజేసి సింహావలోకనము గావించెను. అంధీరవీతి అత్యస్థితి స్వయము గోచరించినది. ఆంధ్రుని హృదయము భావప్రేరిత మైనది; అత్యగౌరవపర మైనది. “ఓరుగల్లు విజయనగరము మొదలగు సామ్రాజ్యములు నిర్మించి అన్యరాష్ట్రములు జయించి పిండిగారో

కర్ణుని శిలము

గర్భము అప్పారావు గారు

వ్యాసమహర్షి కృతమై పంచకువేదం బని నుతికమ్మ
'మహాభారతము' కీర్తనము లగు హిందూగ్రంథములలో నొకటి. ఈ మహాభారతవీరులలో కర్ణార్జునులె నేటికిని సామాన్యజనులచే సయితము కొనియాడబడుచుండును. దైవ మే పక్షము వహించెనో యా పక్షమున కనుకూలముగా నందఱును పలుకుట స్వభావ మగుటచేతనో లేక యర్జును నదృష్టముచేతనో లేక కర్ణుని దురదృష్టముచేతనో లోక మెక్కుడుగా నర్జునునే పొగడుచున్నది. కాని, అభిజాత్యము సాహసము ధైర్యము సత్య ప్రియత్యము బౌద్ధార్యము స్నేహనిశ్చలత స్వామిభక్తి కీర్తియం దాసక్తి శౌర్యము కైరాగ్యము మున్నగు మహాగుణములు కలిగిన కర్ణుండు ధీరోదాతఁ డని నొక్కి చెప్పవచ్చును. "కర్ణుండు లేని భారతమా" యను సామెత భారతపాత్రములలో కర్ణుండు ప్రధాన పాత్ర మని చాటి చెప్పుచున్నది. కాని, కర్ణుండు "అతి సర్వత్ర వర్జయేత్" అను లోకోక్తిని పాటించక తన గుణములనే హెచ్చుగా పాటించి తన నాశమునకు తానే కారకుఁ డయ్యెను. "నే యేల? ఈతఁ డదృష్టహీనుఁడు. ఇట్టి నీలి యీతనికి సంభవించుట కీతని తల్లియే మూలకందము.

ఈర్ష్యకుత్రియపుత్రి కయు పరిశుద్ధాత్మురాలు నగు కుంతి యందు లోకబాంధవుఁడును సర్వసాక్షియు లేనోనిధియు నగు నూర్ధ్వభగవానున వద్యుండు బొందె నని చెప్పుటకంటె ఈతని యాభి జాత్యమును గూర్చి వేఱుగ చెప్ప నవసరము లేదు. ఎట్టి సంశంబున జన్మించిన నేమి, హింసకులబాఁ డనియే చెప్పబడినది. ఈతని జన్మమును మాటుపఱచుటచేతనే ద్రోణుఁ డేతఁడు నూతకులబాఁ డని సరియైన విద్య నేర్పటం గెను. ఈ కారణముననే ఇతఁడు పరశు రామునియొద్ద విద్య నభ్యసించు సమయమున గురుశాపమునకు పాత్రుఁ డయ్యెను. ఆహ! దైవవై పరిత్యము! గురువునకు నిద్రాభంగము కలుగు నని దేవేంద్ర ప్రేరణమున కీటక మొనరించు బాధకు సహించి తాను గురువునకు చేసిన యుపకారము తన కపకారమునకు మూల మయ్యెను. ఇన్ని చిక్కులును ఇతనికి కుంతి మూలముననే కలిగెను. కర్ణుని కడుపారఁ గాంచి చేదేత జలంబులందు విడిచిన కుంతి, కర్ణుని జన్మరహస్య మితరులకు వెల్లడించినచో తన తక్కిన పుత్రు లగు ధర్మరాజుడు లగ్నజుఁ డగు కర్ణునిఁ గొల్చుచుండు రేనియు ఆ మూలమున స్వామిభక్తుఁ డగు కర్ణునితోఁ గూడ ధర్మరాజుడులు దుర్యోధనుఁ గొల్చుట తటస్థించు ననియు రహస్యము వెల్లడింపని కుంతి, యుద్ధం బవశ్యం బగు నని యెఱింగి తన తమ్ము మతులకు కరుణవలన నెట్టి యిక్కట్లు రాకుండ కర్ణునియొద్ద వరంబు గొనఁ

దలంచి వానిపై నేమా ప్రేమ యున్నదనిపోల్చి వానికి వాని జన్మరహస్యము దెల్పి పాండవులఁ గలియఁ ప్రేమించెను. ధీరుఁ డగు కర్ణుఁ డా పలుకులకు వికర్ణుం డయి తన స్వామిభక్తిని మనోనిశ్చల తను వెల్లడించెను. అన్ని విధముల తన యభివృద్ధికి అడ్డువడిన తల్లి వరంబు వేఁడ, అర్జునుఁ డక్క తక్కినవారిని యుద్ధమందు చంపకుండు నట్లు కర్ణుండు వరం బొసంగె. కుంతి కర్ణునిపై కలుగు ప్రేమచే పాండవులఁ గలియ కర్ణుని ప్రేమించలే దని యుద్ధానంతర మామె ధర్మజుతో,

చ. "జననముఁ జెప్పి యేఁ జెలుప, సత్యము ను మ్మిది కుంతి భాషణం బని తనుజన్మజాతకృప నంబుజమిత్రుఁడు వల్లె; నేమిటకా
గొనకొననేరఁడయ్యె నినుఁ గూడ నుయోధనుఁ బట్టి, యట్టి కర్ణునకయి నీకు నేటికి మనోవ్యధఁ బొందఁగ నిట్లు! పుత్ర కా!"
అను మాటలవలన తెల్ల మగుచున్నది. తన కామె మనోభిప్రాయము విడితి మయు్య కర్ణుండు వగం బిచ్చి. అపకారకు తపకారము నేయు నిట్టి యుత్తిములు లోకంబున నరుదు.

ఇతినికిఁ గల స్వామిభక్తి యితరుల కుండఁబోదు. అస్త్రవిద్యా పరిష్కాసమయమున పలువురిచే నధమకులజాతుం డని యెన్నఁబడు నీతని నంగ రాజుఁగఁ జేసి మాషము నెవండు కాపాడెనో అట్టి దుర్యోధనునియెడ భక్తివిశ్వాసములతో ప్రవర్తించుట కర్ణునివంటి మహా పురుషుల కొక నింతి కారు. కాని, కొందఱీతనికిఁ గల స్వామిభక్తి సరి యైనది కా దని వానియందు కొన్ని దోషము లాలోపించు చున్నారు.

అం దొకటి, బ్రాహ్మణునిచేతను పరశురామునిచేతను శపింపఁ బడియు సహజకవచకుండలములు గోలుపోయియు కర్ణుఁ డాత్మ హితంబు గోరి నా నల్లను 7 లువఁజూచుడు నని దుర్యోధనునకు నమ్మిక కలిగించుట.

క. "గురు నలంక నాకు నస్త్ర
స్ఫురణ మెడనె నందు, జనుల బొం కది; పూ
పరతమెయి నమ్మునీశ్వరు
కరుణ గొరలి నుగడఁ బడయఁగాంచితిఁ బ్రీతికా."
ఇట్లు కర్ణుండు దుర్యోధనుతో పలుకుట సత్య మయినచో, వాని కిది గొప్ప లోప మని చెప్పక తిప్పదు. కాని, సంస్కృతభారతమున శ్లో. మిధ్యాప్రతిజ్ఞాయ మయా యదస్త్రం
రామాత్ కృతం బ్రహ్మాయం పురస్తాత్
విజ్ఞాయతే నాస్మితదైవముక్త
ప్రేమాంతకాలే ప్ర;

అని కర్ణుడు తన కంటివలనను బ్రహ్మత్రయము స్ఫురింపకపోవునని భార్యవుడు శాప మొనంగె ననియు అగి స్వల్పకాపమే యనియు దుర్యోధనునితో చెప్పినట్లున్నది. దీనిని ఒట్టి మాడ, కర్ణుడు లన కంటివలనను ప్రాపించులోపలనే యగ్ని నుపై బ్రహ్మత్రయము ప్రయోగింపవచ్చు నని యూహించినట్లు తేలుచున్నది. అంధ భారతమందలి సంగతి నిజమని తలంచి కొందఱు కర్ణునియందు గొప్ప లోప ముగోపించుచున్నారు. అట్లునునితో పోలి నయించినయెడఁ గనుం బగు యతేయము అవశయం బొందిన వీరస్వర్గ ప్రాప్తియు లభకుం గలుగు నని దుర్యోధనున కిట్టి దృఢ మగు నమ్మకము పుట్టించె నని చెప్పదురు. కాని, పాండవుల పక్షము చేరు చుని కృష్ణుండును కుంతియు కర్ణుని గౌరవపు దాతలను వారల కొసంగిన యుద్ధపులు అతని మనోనిశ్చయమును స్వామిభక్తిని విశ్వాసమును వైరాగ్యమును లోకమున కిప్పటకీని వెల్లడించుచున్న వని చెప్పనేల? కృష్ణునితో,

“నూతనకుతుండు వీర డడక నూనల తమ్ములకంటె నాకు సంప్రతి యొనెట్లు తేజమును పెంపును నాటికి నాటి కగ్గలంబై తనరార నన్ను దనయంతటికి మోసింి పియండ నేనే తగ వూని యా కురుకులేత్వంగ బ్రాయదు ముట్టవచ్చినన?”

క. “నను నయ్యునునకు పెరుగని పెద్దయు నమ్మయుండు నక్కగు దుర్యోధనుం డా నమ్మిగ వమ్మిగఁ బనునె పాండవులఁ గలయఁదా నా కసఖా?” — ఉద్యో. 4-39, 40.

అనియు, కుంతితో
క. “కడిది పగఱ నేఁ డెప్పుగఁ గడవంగు నీడఁదలంచు కొరకనాథుండునంగఁక యంచు నిర్లతీ విరువఁగగ నె యతివలన వెలసినవాడవ” — ఉద్యో. 4-65

అనియు పెప్పి అరంగు స్వామిభక్తుం డగుచున్నాఁడు. అతఁడు తన కీర్తికి కాదు, బలయల కీర్తికిని కరంకము గాకుండఁ జూచు చుహాను భావుఁడు, కృష్ణున కుత్తర సుసంగునపు డిట్లు పలికెను:

తే. “అగ్నినుం డోనుం గర్హన కనుచు జరిగి పన్నె నీ పన్నుగడ యందుఁ బ్రలు నిన్ను నన్ను నూలగుతుండు పాండవులఁ నందు గోయ శీఁగ నటించు దూనిదురు కృష్ణ!” — గాంధోవ్యోగము.

“రెండవ వోషము కర్ణుడు తన కీర్తికొఱకు స్వామియందు భక్తివిడిచి పెట్టి మూలమున తాను శస్త్రుల కసాక్ష్యుం డగునో యట్టి కవచకుండలములను నేపేంద్రుని కొసంగుట. ఈ విషయమున తాను మహాదాత యని పేరు పొందుట కట్లు చేసె నని చెప్ప వీలు లేదు. నేపేంద్రుం డా కవచకుండలములు కొరునవ్వుడు “నీనిని నూని యింక నెతరములు కొరు”ను నెను. లన కీర్తికొఱకే చూచువాఁ డిట్లు పలుకఁడు. నీ. “విప్రులు గడు నర్థి వేఁడినఁ గలిమిలోఁ బొచ్చెంటు నేయకన్యాయు బూకటి”

అను వ్రతము పూనినవాఁ డయ్యును, లన కీర్తికి కళంకము కలుగు నని యెంచక నేపేంద్రునియొద్ద నొక శక్తిని పుచ్చుకొనెను. మహాదాత యగు నితఁ డిట్లు పుచ్చుకొనుట దుర్యోధనునియందలి భక్తివిశ్వాసములచేతనే కదా? కానియెడ, అతని కాశక్తి యెందులకు? యుద్ధమందర్శనుని చంపి స్వామి యగు దుర్యోధనునికి మే లానరించుటకే. ఇట్లు చేయుటచేతనే యొక కవి కర్ణుని “చండారుకుతుపోల్కిఁ గుండహార్పులు కాక” అని చెప్పటకు వీలుపడినది. దుర్యోధనున కీ విషయము తెలియకపోలేదు. కర్ణుని యాదార్యమున కళంకు సంతపించెనే కాని మనంబున కొపదుఖములు పూనలేదు. ధృతరాష్ట్రునితో క. “వినుము నలేశ్వగ! కర్ణుని

పెనుపు మహేంద్రుండు వచ్చి ప్రియమున శచిరైంను నర్థింపఁగనిచ్చెను గొను మని లోకంబు లెఱుంగఁ గుండలయుగముకొ.” — ఉద్యో. 2-213

వ. “ఈతఁ డా ధర్మపుత్రులచేతన రా డెవ్వరిచేతనుం జెడమి డెల్లంబు,”

అని దుర్యోధనుండు కర్ణుగి పొగ డెను; కవచకుండలములు గోలు పోయినను ఇంద్రదత్తశక్తిచే కర్ణునికి జయము కలుగు నని దృఢనిశ్చయంబై యుండెను.

తే. “కర్ణ వడసిన యా శక్తి కలుగఁ బోర బదుకవచ్చునె నరునకు?.....”

అని దుర్యోధనుండు తిండితో పలికెను. ఈ కారణములచే కర్ణుని నిర్దోషిత లెల్ల మగుచున్నది. ఈ విషయమున కర్ణుండు స్వామిభక్తి కిని తన యాదార్యమునకును భంగము కలుగుతుండఁ ప్రసరించెను.

మూడవ వోషము కర్ణుం డర్థుననిఁ దక్కు తక్కిన పాండవులను కాసాడెద నని కుంతితో వర మొసగుట. ఇట్లు వర మొసఁగుటచే తన స్వామిభక్తి కేమియు లోఱంత లేదు. కారవులలో నర్థు నుని జయింపఁజూచువారు జయింపనివ్వవడవాదును కర్ణుండు దక్కు ఇంకవ్వగును లేరు. ధర్మరాజుదులను విలువఁజూచువారు కారివులలో ననేకు లున్నారు. కర్ణుం డిని యెఱింగియే యట్లు వర మిచ్చెను. దుర్యోధనునకు సయిత మా సంగతి తెలియును. అతఁడు తన రెండితో తే. “భియనేనుని నీ వింత పెద్దచేసి

పెక్కు భంగులఁ జెప్పితి యెక్కు గలఁడు గదరునేర్చు నం చెంతియు బెదర దుండు నన్ను బోలమి యెఱుంగనే నగవశేణ్య.” “అతఁడు వడిన వెండి యాసేన గోల్లల నేయ నొకఁడు లేమి సిద్ధ మింత యెఱిగి వెఱచి కాదె యేనుగ్గులై నను దమకుం జాలు ననియె భర్తృకుతుండు.”

వ. అర్జునుండు గలం డని తలంచెనె, తే. కర్ణ వడసిన యా శక్తి కలుగఁ బోర బదుకవచ్చునె నరునకు? — ఉద్యో. 2-215, 219.

అని పలికెను కావున, కర్ణుడు నిద్రోపి.

ఇంక నాల్గవ దోషము కర్ణుడు దుర్యోధనుని పొండవులతో సంధి చేసికొ మ్మని చెప్పకుండుట. ఈ సందర్భమునను కర్ణుడు నిద్రోపియే మానధను డగు సుయోధనుడు సంధి కింతయు నియ్యి కొనలేదు. కర్ణుడే విషయ మెఱిగియే సంధివిషయమున నేమియు పలుకలేదు. సంధివిషయమున దుర్యోధనుడు భీష్ముని సరకుగొన లేదు; నారదాడిమునులు చెప్పిన పలుకులు పెనలేదు. రాయబారము సమయంబున కృష్ణునితో క. “ఉక్మతి మరపలికెనను మ్రొక్కము నృపధర్మ మూది మొన లిలబడినన్ మిక్కిలి పేరును నిట దివి నక్కజముగఁ బెంపుఁ బడయనగుట నుపేంద్రా!” — ఉచ్ఛ 3-360.

అని దుర్యోధనుడు తన మనోనిశ్చయము వెల్లడించెను; కొండ్రి నింతయు లక్ష్యపెట్టలేదు. తే. “కులములొక దలవం పగు కూడు గుడువఁ బంపఁజూచెద పైకగులఁ బజతురపై వారు నై నెత్తికచ్చినఁ బోక కొప మనన ధృతి చేట కాక పొం దగునె చెప్పును.” అని యతఁడు. తండ్రితో ననెను. గురుశాపమున భీమునివలన తనకు మరణ మున్న దని తల్లి యగు గాంధారి తెలుప నామెతో నతఁడు తే. “భరతకులమున కేల లోపంబు? చెందఁ తెగలవారనిఁ బచ్చుటెంచేనిఁ గలదె? సంధిఁ జేసిన దప్పునే చావు గురుని శాపకులంబు నిజముగా జరుగునేని?”

అని పలికెను. ఇట్లు యుద్ధమునకు దృఢనిశ్చయముతో నున్న దుర్యోధనునకు సంధి చేసికొ మ్మని చెప్పినను లాభము లేదు. సంధి చేసికొ మ్మన నేల? సంధిఁ జేసికొనఁగూడ దని చెప్పబడెను మేలు. ఎచ్చట నైన రాజ్యము విభక్తియు కాఁగూడదు. మరయు, వీలగునంత వజరు అభివృద్ధి గావింపవలెను. అంటియ కాని, రాజ్య మకారణం బుగ నొకరి కిచ్చిచేసి దానిని తక్కువ చేయఁగూడదు. ప్రాచ్యులుఁ డసంతుష్టిచేతను రాజు సంతృప్తిచేతను చెడును. ఈ విషయములు రాజునిలి విశారదుఁ డగు దుర్యోధనుఁ డెఱిగియే సంధి కియ్యకొన లేదు. ఇట్టి నిశ్చయముతో కున్న రాగాజుతో “సంధిఁ జేసికొ” మ్మని పిలికెతిసంపుఁ బలుకుట నల్గుట “నీవు చేతఁ గానివాడ” వని చెప్పబడెను. “సంధిఁ జేసికొనకుము. మేము సీనిజుల యుద్ధ మొనర్చి శత్రువులను జయించెదము.” అని రాజుతో పలుకఁవా రే వీరులను రాజభక్తులను. అట్టివారిలోనివాఁ డీ కర్ణుడు. కావున, ఈ విషయమున కర్ణుని కే కొఁపింతయు లేదు.

అయిదవ దోషము ద్రౌపదిమానధంగమున దుర్యోధనుని వారింపకుండుట. ఈ దుష్కార్యము రారాజునకు పాపని కళంకము. ఈ కళంకమునకు కర్ణుడు మూలకారణము. పొండవు లెంతటి విరోధు లైనను గొప్ప వంకమున పుట్టినదియు సుతియు అంటియు యున్నదియు నగు ద్రౌపది నవమానపఱచు దుర్యోధనునికి కళంకము

వచ్చునట్లు చేయు నీకార్యము స్వామిభక్తుఁ డగు కర్ణునకు కళంకము తెచ్చునదియు ప్రతీభంగ మెనవచ్చునదియు నై యున్నది.

సీ. “భామినీద్విజావృద్ధబాలాగురాల కై న నాపదఁ జెప్పరఁ బాపు టొకటి .....

అను పలుకు కర్ణుని కిది తగని కార్యమై యున్నది. ఇంక నితని యాదార్యమును గూర్చి వేలుగా చెప్పు నవసరము లేదు. ఇంనులకు “నానకర్ణుఁ” డను బిరుదమే తార్కాణము. దాన గుణమున నెవరిని వర్ణించినను కర్ణుఁ డుపమానముగా తీసికొనిరాఁ బడును. ఇట్టి యాదార్యులఁడు సత్కర్మియుఁ డని వేఱుగ చెప్పు నక్కఱ లేదు. కాని, పగళురామునొద్ద విద్య నభ్యసించుట కేఁగు నపుడు, తాను భార్యపగోస్రఁడ నని చెప్పకొనెను. గురు పైక కొండ్రియే కాన, గురుగోత్రము చెప్పట యొక యసత్కర్మము కా దని యితఁ డనుకొనెను. ధర్మమూర్తి యను బిరు దొందిన ధర్మనూతి విగ టునిఁ గొల్ప నేఁగునపుడు పల్కిన పలుకులలో నెంత యసత్కర్మ మున్నదో ఇతని పలుకులలో నంత యసత్కర్మ మున్నది. ద్రౌపది గంపుట కాధర్మజుఁడు పల్కిన యసత్కర్మములలో నిది సహ స్రాంకము. అని బ్రహ్మహత్య చేయుటకు, ఇది విద్య నేర్చుకొనుటకు.

కృష్ణుఁ డీతనిని పొండవులఁ గలియు నునియు అట్లు చేసి నేని రాజ్య మిప్పించెద ననియు ద్రౌపది భగ్యరాజులను చూచు నట్లు కిన్నఁ గూడ చూచు ననియు చెప్పెను. అందునకు కర్ణుడు నిముఱుడై లన నై గాగ్యమును వెల్లడించెను. ఈ పై గుణంబుల కతిని పరాక్రమము సాహసము ధైర్యము శౌర్యము మొదలగు గుణములు వన్నె వెల్లుచున్నవి. గంభర్వులచే పరాభివింపఁబడి బ్రదుకుటకంటె మరణము శ్రేయ మని మానధనుఁ డగు దుర్యోధనుఁడు తలచుచుండ, ధైర్యశాలియు స్వామిభక్తుఁడు నగు కర్ణుడు వాని నూరార్చు దిగ్విజయ మొనర్చుటకు వాని యను నుతి వడసి యనేక దేశములు జయించెను. ఈ దిగ్విజయవృత్తాంత మాంధ్రభారతమున వర్ణింపఁబడలేదు. కాని, యందు “నై దేవాపాం ద్రాగివసుధేతు లెవ్వని కిడిమి సాంపున నరిగావు లైరి.” అని భృత రాష్ట్రుఁడు కిర్మిని నగరజాగ్ధ విని విలపించినట్లున్నది. మఱియు, కర్ణుడు ద్రౌపదార్యుని విన్యాగిపత్రికాలమున పొండవుయోధుల నఱుమాడెను; ఒకప్పుడు భీముని బలించి యతఁడు వచ్చు నవధిలో నున్నపుడు కుంతి కొనంగిన వరమును తలచి, ఆ. “తిండిపోత! నీకు భండను చేటికిలే! గడవఁ జేరి మనసు కాంక్ష దీర నోపు కొలఁది మ్రొంగి యూరక నీ కొంటి కడన యుండు మింక నడివిపడక.”

అని చెప్పి యతనిని విడిచెను. ఇట్లే ధర్మజనకులసహదేవులను నైతము విడిచెను. ఉదారకిలరు కిది నైజమే కదా! వచ్చునట్లు చేయు నీకార్యము స్వామిభక్తుఁ డగు కర్ణునకు కళంకము తెచ్చునదియు ప్రతీభంగ మెనవచ్చునదియు నై యున్నది. సీ. “భామినీద్విజావృద్ధబాలాగురాల కై న నాపదఁ జెప్పరఁ బాపు టొకటి .....

కర్ణుడు ఏ శక్తిచే నగ్నము నిండి వదిలి తలంబియించెనో ఆ శక్తిని మాయయింపఁ జేయుచు పునఃప్రేమనిపై దుర్బోధన ప్రార్థితుడై ప్రయోగించి వానిని సంహరించి తన స్వామిభక్తిని వెల్లడించెను. తన శక్తిని గోలుపోయియు నర్జును నెదిరించు యత్నించుటచే తన భక్తగృహసములు వెల్లడి చేసెను. కర్ణుడి శక్తిని గోలుపోవ కష్టమందు గంటినిది యర్జునుతో

వ. “మిత్రుండై యిట్లు సేయఁజేసి వాని కదు రెవ్వరు? కవచ కుండలహీనుండై మానససామాన్యులు సౌంగుటను శక్తదత్తసాధనము లేమింజేసియు ఇంక నీకు గాఢవశమృ.”

అనియు, అర్జునునిఁగఁగ నా శక్తి ప్రయోగింపమి? కాకణమును సాత్త్వికతో

తే. “వానివా చల్ల నీ పని వాని కెపుడు గజపుదురు వాఁడూ బూనినైఁదే గడఁగి నచ్చు వాఁడుదల సేను వార లందఱును మఱియు నట్లు సేయును నరనరత్నై కుమార!”

అనియు చెప్పెను. ఇట్లు పలుకుటకంటె కర్ణుని వగాక్రమమును గూర్చి పఱు గా పొగడవలయునా?

శల్వసారభ్యం బొకటి యిలెని యొటమికి కారణం బయ్యె. వెలుగ చేసెను మేనిన దను చందంగాన శల్వకు ధర్మరాజాదులకు మేలు సేయఁదలంచి రథకుఁ డగు కర్ణుని పరాక్రమమును తెగడియు కర్ణుని జయ మాపాదించుచుండెడి స్థలములనుండి గ్రథమును మగ లించియు కర్ణుని పరాక్రమమునకు కారణభూతుఁ డయ్యెను. శక్తి గోలుపోయియు శల్వనిచే నొ సెంపఁబడియు వానిని సగతుగొనక ధీరోహాత్ముఁ డగు కర్ణుఁడు

చ. “కనుగొను మిప్పు డేను మురఘస్యుఁ బొద్దిని భీమసేనుని నీ దుని మెద నశ్రునంపదయు దోర్బంధనంగాను శౌర్యసారమున గనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగు పూనిక పార మెల్లు మే దిని గురునాథుఁ డొక్కఁడె యతినిరసాభ్యుత సేలునట్లుగన్.”

అని పొందెపులచై భాగవతాశ్రమము ప్రయోగించి వారి సైన్యములను మలమల మాడ్చి వారికి భయము కలిగించెను. అర్జునుండు వాని ప్రతాపమునకు భయపడి కృష్ణునితో

తే. “పట్టపగలింజి నూర్చుని పగిది గర్భ దుగ్గమా ర్థియై వెలుంగుచున్నవాఁడు మన రథం బిచ్చ మాధవా మరలనిమ్మి బ్రతియుండిన శుభములు పడయవచ్చు.”

అని దీనవాక్యముల పల్కిన గాని కర్ణుఁ డట్లు యుద్ధమునకు వెనుదీయలేదు. అప్పటికి కృష్ణుఁ డరదమును మగలించి కర్ణుఁ డలసయున్న సమయమున నర్జునుని పాదమాయోసాయములచే పొర్రుము కల్గించి అతనిని కర్ణుఁడై నెదుర్కొనఁజేసెను.

ఈ ద్వంద్వయుద్ధమున కర్ణుండు మాపిన పరాక్రమమును పొగడ నలసి కాదు. ఇందు కృష్ణుని సాహాయ్యమున నర్జునుండు జయ మెంచి నని చెప్పట సాహసము కానేరదు. కర్ణునిచే ప్రయోగింపఁబడిన సగ్గుముఖశరము అర్జునునకు బగులపండ కృష్ణుండు రథమును క్రిందికి మాటెను; కర్ణుని రథము క్రంగు సమయమున రథస్థుఁ డగు నర్జునుచే భూమిస్థుఁ డగు కర్ణుని నధర్మముగ సంపించెను. ఇట్టి కార్యములవలన కర్ణుని కేమి కొఱంత వచ్చును? కర్ణుని క్రం

గింప శల్వుని ధర్మజాఁడు కొరుట శల్వఁ డట్లానర్చుట అర్జునునకు కృష్ణుఁ డనేక సందర్భముల సాయపడుట దేవేంద్రుఁడు కుండలములు గొనుట మున్నగునవి ధర్మజా నధర్మమును శల్వుని యసాచిత్త్యమును కృష్ణుని పక్షపాతగుణంబును దేవేంద్రుని మోసమును వెల్లడించుటయే కాక, కర్ణుని కవజమునువలన కలిగిన యవమానము లేకుండ అతని కీర్తిని ద్విగుణితంబుగ ప్రకాశింపజేయుచున్నది.

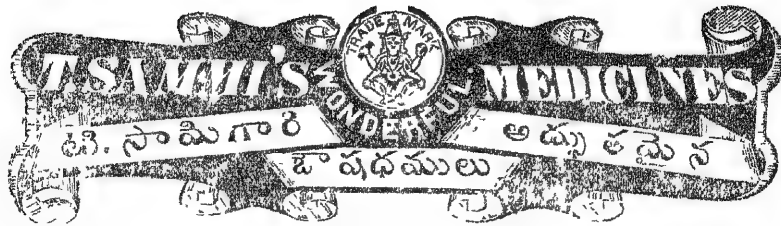
యుద్ధయం దొక వీరుండు ఖడ్గముచే నింకొక వీరుని చంపి జయ మొందునపు డా జయము ఖడ్గమునకుఁ గాక వీరునే పొందునట్లు కృష్ణుఁ డను వీరుఁ డర్జునుఁ డను ఖడ్గముచే కర్ణుని చంపి జయ మొందుటచే ఆ జయము కృష్ణునే పొందును గాని యర్జును నెంత మాత్రము పొందదు. ఇందులన కర్ణుండు దైవోపహాసం డయిన వాఁడు. కాకపోయిన, ఈ యర్జునుఁడే కృష్ణుని నురణాంతరము సోయలచే జయింపఁబడి యాదవత్త్రిల గక్షింపలేకపోవుట యేమి? ఈ యుద్ధమందు తా మధర్మముగ జయ మొందితి మని ధర్మరాజాదు లెఱుంగుదురు. వా రందులకు వగచుచుండ, కృష్ణుండు “కర్ణాదుల జయించుట దిది గావున సేను బహువిధోపాయములు పన్ని యిట్లు తీర్చితిని గాక యత్తివ్రపరాక్రము లటకుల బోదురే?” అని వారి నూఱడించెను.

కర్ణుని పరాక్రమము ననేకపర్యాయములు కురువృద్ధగు భీష్ముండు నిరసించుటయు వాని నర్థరథునిగ పలుకుటయు చూచి కారబోలు జనములు కర్ణుని నిరసించెదరు. ప్రజలు పలికిన యుత్తరుండు మహారథుఁ డనియు కర్ణుఁ డర్థరథుఁ డనియు పలుకుటకు భీష్ముఁ డంత వెట్టివాఁడు కాఁడు. సందేహకాకుండఁ జేయుటకు కర్ణుఁడే సూల మని తలంచి కర్ణు నట్లు నిరసించిన గాని దుర్బోధి నుండు సంది కొడంబడఁ డని భీష్ముఁ డట్లు పలికెను. కాకుండిన, యుద్ధ మొనర్చుటకు నెల మ్రసంగు మని యంపకయ్యలై నున్న భీష్ముని కర్ణుఁ డెఱుంగ, భీష్ముండు

క. నీ దెన గోపింతునె కుల భేదముగాఁ బలుకుటయును బిడ్డల జెఱుపన్ గా దని కినియును రచన రాఁదలఁతును నిన్ను నిష్ఠారంపుఁబలుకులన్.” అది డేక్ష గాని రోషంబు కాదు.

3. “నీ యుద్ధమును దైవికగ

ర్భాయ ల్లిను నీకు మధ్య లనదృక్షులు... అని కర్ణుని గూర్చి పలికెను. మఱియు ఘోషయాత్రలో కర్ణుండు గంధర్వుల కోడుటకును పూర్వంబు వారి నోడించుటకును దేవేంద్రుఁడే కారణమయి యుండవచ్చును. దైవదీప్యంతరమున కర్ణుండు విలెక్కిడి కొట్ల నుద్యమింప దైవది గట్టిగా “నాసాం వగగూమి నూని” అని పలుక, కర్ణుఁ డసచ్యుడౌకా లేదు. ఈ కారణములచే కర్ణుండు మహాపరాక్రమశాలి యనియు దైర్యసాహసములు కలవాఁ డనియు నొక్కి చెప్పవచ్చును. ఇంతకును భారత కవియు పొందవలసిన యవలంబింపవలసివచ్చెను. పొందవలసితే భీవాఁ డగు 17వ మేఱయునకు దైవసాయకుఁ డీ కథ చెప్పటచే నిట్లు పొందవలసిన పరాక్రమవర్ణనంబును కారవపరాక్రమనిరసనంబును కలిగిన దని చెప్పవచ్చును.

యీ అపుషధములయొక్క గుణాంతరములకు మెచ్చి యెగిరి కనుబీదార్లవల్ల బంగారు

(28)

సతకమున్ను, వెండిపతకమున్ను బహుమానములుగా నొసంగబడుచున్నవి.

హిందూత్వము:— సగమునొప్పి, కగుములెఱువట, కీళ్ళవా
యపు, పక్కనొప్పి, కాల్సి చేతులు పట్టు, సార్వజ్వరములు, తల
నొప్పి, యింకా ఇతరవాయువు నొప్పి, అతి శీఘ్రముగా స్వస్థ
మగును. దీనివెల రు. 0-8-0, నెట్లదగ్గి 2 8-0.

హిందుక సాయము:— కడుపునొప్పి, కడుపులో పేగుల
యట, అజీర్ణము, ఓలింపు, భేది, నాంటిభేది, కడుపు, రక్తభేది,
నోటిపుడు, పండ్లనొప్పి, జర్మి, తేగుబట్టడం, జలుబు, స్త్రీలకు
బుతుకాలములయందు నిలిగిం కడుపునొప్పి మొదలయినవన్ని
యింకా కడుపులోకిలిగే యెగిరియైన మెప్పులున్న ఆలెనాము
గా స్వస్థమగును. దీనివెల రు. 0-8-0, 0-15-0, 1-12-0

జ్వరనివర్తి:— సాధారణ మైన పిలువ కుటరుండే జ్వరములు
నా, చలిజ్వరములు, అడవి కొండ జ్వరములు, పిల్లల జ్వరములు, యింకా
పలువిధములైన జ్వరములను బహు శ్రద్ధగా నివర్తింతును.

దీనివెల రు. 0-8-0, 0-15 0

టి. సామి అద్భుత ఔషధశాల, 22

CLOTHS OF RARE
EXCLUSIVE DESIGNS

MANUFACTURED BY (7)
NDRY SI
SILKS FOR

ats, 11

TS,

in most beautiful and fascinating colors.
Dhoties, Upper Cloths and Sarees.

Prices lowest in the market.

Terms Strictly Cash or V. P. P.

; should be
advance of

REPRESENTATIVE,
14, Strotten Muthia Mudaly Street.

అంతర్జాతీయ, సామంతరపేట, ముప్పవల్లిం.

Day and Night
Scotch Whisky.

(Established in 1878)

WHOLLSALE and
Retail Wine
Merchants, and Direct
Importers of High-
Class Wines and Spirits
Manufacturers of Best
Quality — Rose, Jas-
mine, Omm Waters,
Non-Alcoholic Perfum-
es and Beer.

Bouquet
Cognac No. 1.

All liquors will be delivered free of charges
to any destination within India, Except
Madras.

Price Lists will be sent on application.

Head Office:—

37, Narayana Mudali Street,
G. T. MADRAS.
Branch No. 24. Moore Market.

GOMAT COMPANY (9)

Electrical & Mechanical Engineering
Contractors General Merchants & Agents.

Awarded Certificates of Merit
Madras Industrial Exhibition 1915

IMPORTERS AND SUPPLIERS OF —
All Kinds of Electrical Goods

Electrical Installations in
Madras and Mofussil.

Manures for all
sorts of Paddy Fields &

POST BOX NO. 68.

183, Broad-way, MADRAS.

మహారాజా హోటాలు. (27)

(1912-సం॥ లో స్థాపించబడినది.)

చెన్నై పురి రాజధానిలో ముఖ్యకార్యాలయం ఇండియన్ హోటాలు ఇంచే!! నెం. 121 ఆర్ మినిస్టర్స్ బిల్డింగ్ నాద్రాసు (హైకోర్టుకు ఎదురుగా) ట్రాలైనుకు అతిసమీపముగా నున్న పట్టణమధ్యమందున్నది.

ఇంద్రాజీవలకున్న విద్యాస్థలకున్న కడిసి యంకుటకున్న ఫోటోపాఠశాలకున్న స్వగృహ శాఖ్యములకున్న లింగు ఏర్పాటున్నది. మిడ్వేలో గడలు ఎలెక్ట్రిక్ డిస్కోపాయింట్లు, అసాది సౌకర్యములు యున్నవి. గాలి బాగావచ్చును. కాఫిభోజనము. పూట 1-కి రూ॥ 0-4-0

ప్రత్యక్షమున ౪ భాది భోజనము, లేక, మాంసాది భోజనము, ఫలహారములు, అనుభవముగల హిందువుల వలన వియూషేషనుబడి సాంద్రా లేక యూరోపియన్ పద్ధతి ప్రకారం వర్ధిల్లివిధము.

విద్యాస్థలకు తక్కువ రేటు.
హోటల్ టుటా బర్నా, సిలోను, యూరోప్రి ఇండియా, మై గాబేరీ లండన్ కుటుంబ సంచారమునకు చచ్చి నిలబడు ఒక అనుభవముగల నాయకునిగా మ్యానేజింగ్ మేంటులో చేయున్నది.

చార్జీలు సులభముగా నుండుట
అనుభవముగల నాయకునిగా మ్యానేజింగ్ మేంటులో చేయున్నది.

మోహినీ తైలము

5 థున్ నూనెగల నీసా 1-కి రూ. 0-12-0.

శ్రీ పురుషోత్తమ వాడుకు యోగ్యమైనది.

ఇది కనోపరిశ్రమము
కీము విద్యాస్థులు, స్త్రీదేవులు,
ఉద్యోగస్థులు మొదలగు
వారికి సుఖనిద్ర, నిశ్రాంతి
నిచ్చును. సుందరమైన మోహా
లావణ్యములకు ప్రాపగ
కురులకు మనోహరముగా
దెంచికాపాడును. ఈ తైల
మందును కలగవలసియున్నది
సువాసన పెంపొందిగాను.
తలవగాది దువ్వ నొసిన

ఇరుగు సొరగు వారలకును పరిమళము వ్యాపింపను. తలలో
చుండును పుష్పనివ్వను. వేయేల ఒకసారి పరిశీలించిన నిజము
తెలియగలదు.

బిమ్మ తొలజనం డిపో, బొంబాయి, మద్రాసు.

సీతా నేమ

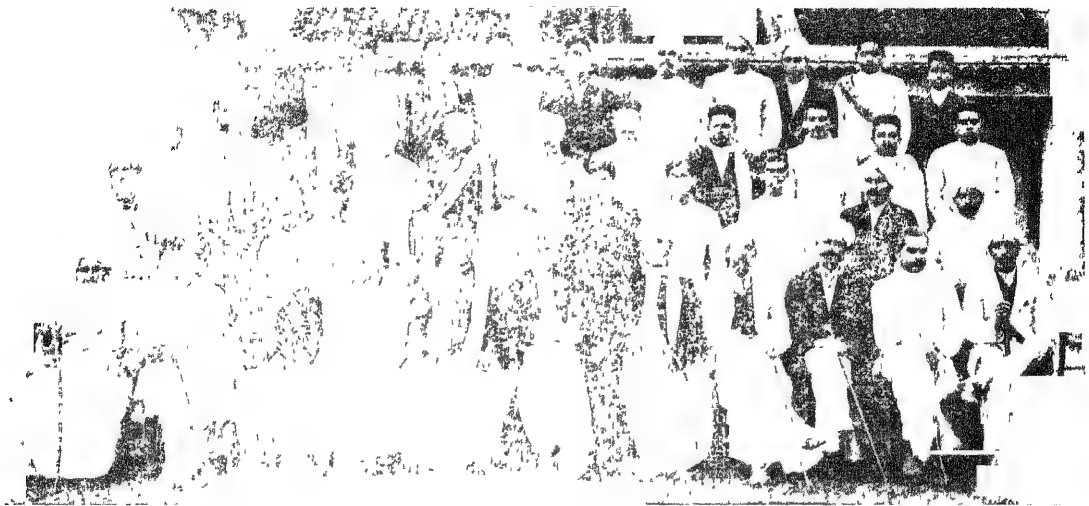
లంకొదహనము.

అయిది ఒక ముల నాటకము

పాడుతాల్సిన పద్యములు!!
ఇంద్రుని మృదుకధను తెలిసి వ్రాయబడినది. బసవమూర్తి
నని కల్లరగు సుబోధనము. ప్రసిద్ధిపాదకూలముగా నున్నది.
శక్తినిపూరితమైన చక్కని కర్ణాటకాది వర్ణనలుతో
విండియగును. ఒకపర్యాయము చదివినను, ప్రకర్షించిన
నుపయ. కీసనిగూర్చి నెల్లూరువాస్తవ్యులను బంధయ నోబిలు
కాలేజీ ప్రొఫెసరు గురించి ముత్తరాయ సుద్ధారావు
ఎం. ఏ. గా. రొసంగిన యభిప్రాయమును చదివిన ఈ నాటక
రాజము యొక్క ప్రాశస్త్యము చదువరులకే బోధపడను.
పుస్తకము ఖరీదు రూ॥ 1.0-0. సహాయాది వేణు.

గ్రంథకర్త:—
(35) వసుమతి యజ్ఞనారాయణశాస్త్రి,
భోజ్జిల్లాపేట, బందరు

VIDYA VINODINI SARHA, PEDDAPUR

విద్యా వినోదినీ సర్హ, పెద్దాపురము

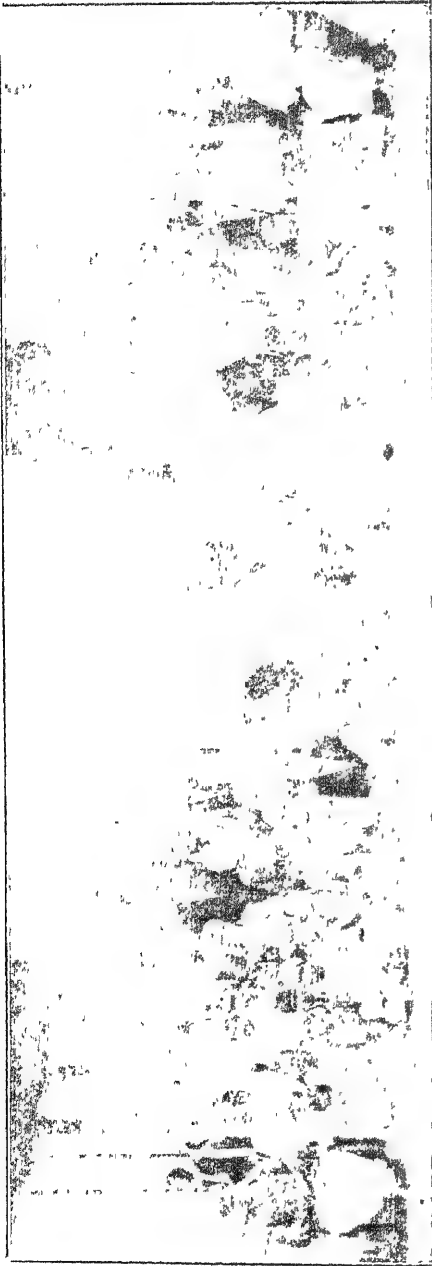
SARASVATI NIKETAN, GUNTUR

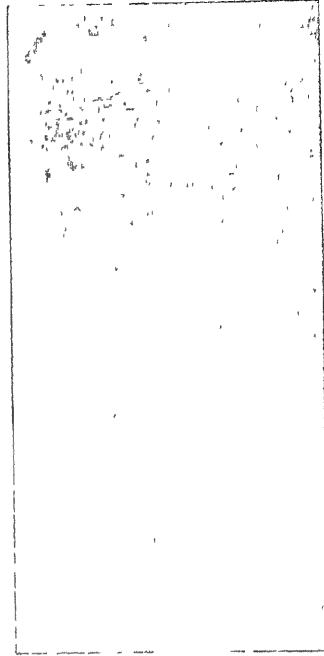
సరస్వతీనికేతనము, గుంటూరు

THE PANCHAMA CONFERENCE, BEZWADA

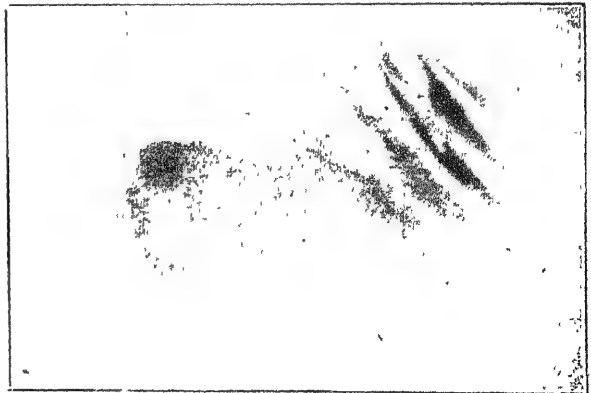

GENERAL VIEW OF THE I D. F. BARRACKS

హిందూ-జాతి రక్షణ పాఠశాల కన్సల్ గృహములు

Mr. M. V. BHAGYA REDDY VARMA

ఎం. వి. భాగ్య-రెడ్డిగారు

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, 192, ఎస్.ప్లనేడ్, చెన్నపురి. ఈ (33)

చాటుపద్యమణిమంజరి.

శ్రీవేణుని. పృథ్వీరాజశాస్త్రి చే సమకూర్చబడినది. ఇందు పాల్గొని నాడుక చాటుపద్యగ్రంథ మాలకూర్చు. కథా వృత్తాంతములు చక్కగా వ్రాయబడినవి. నీతి శృంగార హాస్యము క్లిష్టమైన గర్భితములు; చాటుపద్యములు, ఒక్కొక్క పద్యము లక్షవరకు!! శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు చాళుఖి జమీన్ దొంగలకు చంపబడిన చరిత్రను శ్రీమములును గలవు. మొదటికూర్చు పరిపులన్నియు అతిస్థితిలమున చెల్లిపోయినందున ఇంకను అనేక నూతన చరిత్రాంశములు, 750 కొత్తపద్యములచేర్చి పునర్ముద్రణము చేసినారు. పులి 1-కి రూ. 1-4-0.

సీతారామంజనేయ సంవాదము, సటీక.

అనేక నూతనవిషయముల చేర్చి చిత్తమెల్ల చక్కగా ముద్రించినారు. ఇదివరకు పృథ్వీరాజశాస్త్రి చే గ్రంథముల కన్న ఈకూర్చు బాగుగవున్నదిని గ్రంథము చూచువారికి తెలియక పోదు. టీక మిక్కిలి విశులము.

పీఠికలో కవిచరిత్రముచే విపులముగా వ్రాయబడియున్నది. సాధారణపులి 1-కి రూ. 1-12-0; పేలుపులి 1-కి రూ. 3-0-0.

వెద్ద బాలశిక్ష.

చక్కగా పరిమర్చించి జి. పేట గూర్చుకొనుములు, భూగోళ చరిత్రాంశములు, పటములచేర్చి చంపి కాగితములపై వెద్దతులములతో జక్కగా బ్రేక్షించియున్నాము. సాధారణపులి 1-కి రూ. 0-8-0; పేలుపులి 1-కి రూ. 0-12-0.

ప్రాచీన దేశచరిత్రలు.

ఇది శ్రీ ప. శ్రీనివాసరావు బి. ఏ. గారిచే విరచితము. ఇందు మానవులచేతవదల, కృషి, వాణిజ్య, ఆపరియ చార్మియా, పక్షియా, ఫినిషియా, హిల్లూ, కాశ్మీర్, గ్రీస్, పార్షియా, రోమ్, ఇండియా, చీనాదేశచరిత్రలు పటములతో చక్కగా వ్రాయబడియున్నవి. పులి 1-కి రూ. 1-12-0.

చిత్రలేఖనము.

అభ్యాసపటముల మిక్కిలి యవసాగకరము. ఆంధ్రమున నిట్టిగ్రంథ మిదివరకు ముద్రియకలేదు. దీనిని సాంతము గ చదువువారికి చిత్రలేఖనమునం దభిరుచి కలుగుట నిశ్చయము. ప్రతిపటము లిందు గలవు. ప్రతి 1-కి రూ. 1-4-0.

శ్రీవివేకానందవిజయము.

ఇందు శ్రీ స్వామివారి విజయము, ఉపన్యాసములు, జాబులు విపులముగా వ్రాసి ప్రకటించినారు. ప్రతి 1-కి రూ. 1-12-0

భోజకాల్పిదాసకథలు.

ఇందు నేక చిత్రకథలు చరిత్రలు, చాటుపద్యములు గలవు. పులి మిక్కిలి సుగమము. ప్రతి 1-కి రూ. 0-12-0.

శ్రీమహాభక్తవిజయము.

ఇదివరకు మన ఆంధ్రభాషలో సర్వాంగ సుందరమైన భక్తవిజయము పుక్కిటింపబడియుండలేదు. శ్రీపాద, సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే వ్రాయించి ఈమహాభక్తి విజయమును పుక్కిటింపబడినది. శ్రీరాష్ట్రగారి వ్యుదయధరమగు పులి, ముప్పలు మూడుగట్టుపదిరచన, మనోహరమగు వ్యసాకర్మములు ఆంధ్రదేశీయులకు తెలియనివిగావు. పేలు పులి 1-కి రూ. 4-0-0

భారతరమణీమణులు.

ఇది శ్రీ శ్రీపాద. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడినది. శ్రీనిద్య నాదిండువారలయను గౌరవింపబడిన గ్రంథము. ఇందు సావిత్రీ, శివంతల, దయయంతి, శీరాబాయి, చంద్రచతి, దుర్గావతి, లోహముద్ర, అనసూయాదేవి, అయంధతి, మీరాబాయి, సంధ్యావతి, కర్మబాయి, సుముఖి, సుగభి, అనామాయ మున్నగు శ్రీరత్నముల చారిత్రములు చక్కగా వర్ణింపబడి యున్నవి. ప్రతి 1-కి రూ. 0-12-0.

భగవద్గీతారహస్యము అను కర్తయోగశాస్త్రము

శ్రీయుత బాలగంగాధర తిలకుగారిది.

బ్రహ్మశ్రీ, నోరి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే పరివర్తనము. గీతాగోవిందమును నిట్టి గ్రంథ మెవ్వరు నేక్కడఁ గనియుండదు. సులభమైనది దెలియపరచబడినది. ఎల్లరకు బర నీయమయిన గ్రంథము. 1918 సం. ఆగస్టు నెలలో వెలువడినది. త్వరితము!! ప్రతి 1-కి రూ. 3-0-0. బ్రహ్మసూత్రములు, సాంప్రదాత్మ్య

వివరణము, సులభమైనది	రూ. 4-0-0
పాక శాస్త్రము	1-4-0
ఆకాశవిమానములు	0-8-0
ఆంధ్రభారతము, 18 పద్యములు,	
3 సంపుటములు	12-8-0

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్, 192, ఎన్.ప్లనేడ్, చెన్నై పురి. ఈ. (33)4

పేరయమునకు సిద్ధమైన నవలలు.	విక్రయమునకు సిద్ధముగానున్న	హరిశ్చంద్ర నల్లపాఖ్యానము, సజీక	2	8
దుశ్శత్రుసంధి	1-కి రు 0 12	సంస్కృత గ్రంథములు	1	12
కోపి.నార	" 0 12	మరవిలాసము	"	0 12
అస్తమయము	" 1 8	నిరంకుశపాఖ్యానము	"	0 6
వీరబాల	" 0 8	కవిశిల్పరసాయనము	2	1 8
విజయదేవి	" 1 2	జగన్మాయకళికము	1	0 2
సాంఘిక దౌర్జన్యము	" 0 14	చిత్రబోధశతకము, తాత్పర్యము	0	8
దిలారామ	" 1 4	భద్రాద్రి రామకళికము	4	0 2
సీతారామము	" 1 2	ప్రసన్న రామకళికము	4	0 8
వంగదేశ కవిసార్వభౌముడగు	"	తెలంగా సమన్వయము	0	2
శ్రీ రవీంద్రనాథ ఠాకూర్ గారి	"	నలచరిత్ర, ద్విపద	0	14
రాజర్షి, నవల	" 0 14	మోక్షయ్యవ్యాకరణము	0	8
ఆంధ్రరాష్ట్రము, శ్రీభోగరాజు.	"	యర్రాధ రామన్న కథలు	0	2
నారాయణ మూర్తిగారిది	" 0 14	కైఫీయ కథలు	0	4
లాలాబాయి	" 0 8	కైఫీయ కథలు	0	8
శ్రీ తులసీదాసు	"	కైఫీయ కథలు	0	4
రామాయణము	"	అయిదుగురు దొంగల కథ	0	4
ఆంధ్ర వచనము.	"	సత్యసేనవిజయము	0	4
శ్రీవసుదత్తి శ్రీనివాసరావు, పి. ఏ., గారిచే	"	చేమకర్క పగటిమర్క కథలు	0	2
పరికర్తనము.	"	పరమానంద కిష్కల కథలు	0	8
ఈగ్రంథము ఉత్తర హిందూస్థానములో	"	తెనాలి రామలింగని కథలు	0	4
మహా విఖ్యాతగాంచిన శ్రీతులసి దాసుని	"	అరవింద స్త్రీలు కథలు	1	4
మహాత్మునిచే హిందీభాషలో భక్తి రసభరిత	"	చేతాపతి కథలు, చక్కనిపతి	0	6
ముగ రచించబడినది. ఇది సమస్త కావ్యగుణ	"	మదనకామరాజుకథలు	0	14
ముల కాకరమై విషయమును బట్టి సర్వోపనివ	"	విక్రమానంద కథలు	0	6
త్యాగవనం దగియున్నది. ఈగ్రంథము చక్రదత్తి	"	షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	1	8
సొక్కినార వినినను ఎట్టి యక్షుర కూర్మన	"	ప్రస్థా వినిద కథలు	0	12
కై నను ఎట్టి కుష్మన్దూరయననన భక్తి	"	తాతాచార్యుల కథలు	0	6
రసముపుట్టి పొంగి పొరలి ప్రవహించునని కాగధర త్రిశతి	"	వాసుదేవయనము, వచనము	0	14
చప్పట యతిశయోక్తిగాను. ఇట్టి గ్రంథము కాలానము	"	నీలగిరినాటలు	0	6
మన తెలుగు భాషలో తేమండలు యన అజ్ఞానంజరి	"	తేలియపదిములు	0	14
మానకరమని తలచి ప్రకృతము తెలుగు	"	మనోహరి, నవల	0	12
భాషలో మృదు మధురమైతి మూలగ్రంథ	"	ప్రేమనయోగిజీవితము	0	2
ములోని భావము తేలియ విదనాదక వ్రాయ	"	శ్రీలాలాబాజ్ వతిరాయిజీవితము	0	2
బడినది. అచ్చటచ్చట సాతకమహాశయలు గోపి నాథ రామాయణము, సంస్కృ	"	శ్రీగై వ్యాస గారిజీవితము	0	2
మౌదిమునకై మూలగ్రంథములోనిపాపాయ, తమునకు సరియైన తీర్థము, కవనము	"	శ్రీకరంచంద్ గంధిజీవితము	0	2
సారాధా, ఛాంద్ అను మనోహర గీతములు మిక్కిలి సొంపు, పీరిక అతి విపు	"	శ్రీగోపాలకృష్ణగోష్ఠీజీవితము	0	2
గూడ బొందుపఱపఁ బడియున్నది. ఈగ్రం లము, 2 సంపుటములు	"	శ్రీరామదేజీవితము	0	2
భము సుమారు 1500 పుటలకు దగ్గనిదియు, మార్కండేయ పురాణము	"	అంధ్రభారతము, 7 సంపుటములు	14	0
ప్రతిపద భక్తి రసాలంకృతమును, సర్వమత ఆంధ్రనాయక కలకము	"			
శ్లాఘా పాత్రమును అయిదుముడును. కాంతాలలాప కళకము	"			
బాలకాండము 1-కి 1 8 విదురనీతి, సజీవము	"			

ఎత్తును మరచకు !

కిక్-రిలాల్ యత్రిగారి ప్రసంగమునందంతటకు ప్రసిద్ధిచెందిన

ఎత్తును మరచకు !!

విశ్వనాథ ఆయిల్

ఈ ప్రసిద్ధిచెందిన తల నూనె, తదితర తల నూనెల వలె "వైటు ఆయిల్" తో గాక ఐరిశుధ్రమైన నువ్వుల నూనెతో తయారుచేయ బడినది. రోజు వేరవేలు విశయము. సువాసన కు తక్కిన తలనూనె లన్నిటిని మించుట లోకప్రసిద్ధము.

వెల బుడ్డి 1-కి

రు. 1. మాత్రము

పోస్టుఖర్చు వేరుగా వర్తకులకు ప్రత్యేక ధరలు.

ఈ నూనె నుపయోగించిన మెరిచునకు, కండ్లకు చలువచేసి తల వెంట్రుకల కుదుళ్లను గట్టిపరచి, నెరియకుండ చేసి, విరివిగా పెరుగు జేయును. చుండ్రు, తలనొప్పి, తలదిమ్ము, బుద్ధి మాంద్యత, తల మెత్తగు, మొదలగు వ్యాధుల యొక్క విశ్వనాథఆయిల్ దివ్యోషధము.

వెల బుడ్డి 1-కి

రు. 1. మాత్రము

పోస్టుఖర్చు వేరుగా వర్తకులకు ప్రత్యేక ధరలు.

మిక్కిలి చౌక

కాశ్మీర్ కుసుమ్

అన్ని విధముల లాభము

ఇది అనేక సుగంధమాలిని పుష్పరమణియము లోగ్గి వెలకు మన కన్నచుకు నూనెతో మెదడునకు కండ్లకును చలువచేసి బుద్ధిని వినిపింపజేయును, కుదుళ్లను గట్టిపరచి, తల వెంట్రుకలకు పెరుగు జేయుటకు విస్తారము సువాసన వైలుమును చేసుకొనుట కిట్టిది వెలకంటి రేగు. ఒకడబ్బాలో శ్రేష్ఠతమమైన లెరు మాములు తలనూనె సేపాల చముగు తయారగును. కొబ్బరినూనెతో గాని ఈవ్వుల నూనెతో గాని చేసికొన వచ్చును. అంతపున్న చక్కని పెంటు గలది దబ్బా 1 కి అణాలు 12 మాత్రము.

స్త్రీల గర్భిరోగములకు దివ్యోషధము.

నిరాశులకు ఆశ పుట్టించును.

ముత్యమాలసంహారిణి

మిక్కిలి బాధకరమగు ముత్యమాల, నెలనెలకు సరిగ బహిష్ట కాకపోవుట, హెచ్చుతగ్గు గానగుట, ముత్య ప్రావము లెక్కువగా గాని, హెచ్చుగా గాని, తేకపోవుట గాని తిరుక్కించుట, ముత్య గుత్తము విరిగిపోవుటలు గా వడుట, తెల్లని చీమువంటి ద్రవము కాటుట మొదలగు వ్యాధుల కీ యావధము అమోఘాస్త్రము ఎంతకాలమునండి ఎట్టి ముత్యమాలచే బాధపడుచుండినను సంతాన హీనులైనను, ఈ దివ్యోషధ సేవ సురుస్త బాధలను బోగొట్టి సంతానవతులను చేయుటకు మేము గాగరంటి చేసెదము. ఈ ఔషధ రాజము గుణవివృణియెడల ఖరీదు వాపసు చేయబడును.

వెల బుడ్డి 1-కి రూ 3 మాత్రము. ప్యాకింగు పోస్టేజి ఖర్చులు వేరు.

(29)

Sole Agents:—A. S. R. Murti & Sons, 48, Walltax Road, Parktown, MADRAS.

TELEGRAMS:—MURTISONS. MADRAS.

Bank of Madras.

Capital (fully paid-up) ... Rs. 75,00,000.
Reserved Fund ... „ 50,00,000.

HEAD OFFICE—MADRAS. BRANCHES—

Alleppey	Colombo
Bangalore	Guntur
Bellary	Outstation—
Bimlipatam	Bezwada
Outstation—	Madura
Vizianagaram	Mangalore
Caltcut	Masulipatam
Cocoanada	Nagapatam
Outstation—	Ootacamund
Narsapur and	Salem
Rajahmundry	Tiruchopoly
Cochin	Trivandrum
Coinbatore	Tellicherry
Outstation—	Tuticorin
Erode	

CURRENT ACCOUNTS opened on terms which may be ascertained on application.

FIXED DEPOSITS:—The Bank allows interest at the rate of 5 per cent. per annum on Fixed Deposits for 12 months. Interest for shorter terms may be ascertained on application.

SAVING BANK:—Small deposits received and interest allowed. Rules on application.

LETTERS OF CREDIT AND DRAFTS issued on the principal towns in India, Burma, and Ceylon.

STERLING DRAFTS procured for constituents and remitted free of charge to any given address.

GOVERNMENT and other Securities received for safe custody, purchases and sales effected and interest and dividends collected and credited to account, or remitted according to instructions.

LOANS AND CASH CREDITS GRANTED ON Government Securities, Municipal and Port Trust Debentures, Shares in Guaranteed Railway, and Goods, and Bullion.

APPROVED MERCANTILE BILLS discounted and Bills of Exchange negotiated.

COPIES OF RULES, POWERS OF ATTORNEY, &c., may be had on application at Head Office and at any of the Branches.

[By Order of the Directors]

W. B. HUNTER,
Secy. and Treasurer.

మద్రాసు బ్యాంకు

మూలధనపు (పూర్తిగా చెల్లించబడినది) రు. 75,00,000
నిలువధనము ... „ 50,00,000

[బాంచీలు! హెడ్డాఫీసు మద్రాసు!! బ్రాంచీలు!!!]

అలెప్పే	కోళంబు
బెంగళూరు	గుంటూరు
బెల్లరీ	చిన్నబ్రాంచి—
బిమ్మనపట్టణము	బెజవాడ
చిన్నబ్రాంచి—	మధుర
విజయనగర	చుంగుటూరు
కొల్లూరు	మచిలీపట్టణము
కాకినాడ	నాగపట్టణము
చిన్నబ్రాంచిలు	ఉదకమండలము
నరసాపురము	సేలం
రాజమండ్రి	తిరువనామలై
కోచ్చి	తిరునాక్కరు
కోయంబటూరు	తెలచేర్
చిన్నబ్రాంచి—	కూతుకుడి
ఈకోట్ల	

దరఖాస్తు పెట్టుకొని మరతులు నిర్ధారణ చేసికొనిన తరువాత కేరెంటు ఆఫ్ఫీసు పెట్టబడును.

ఫీక్షన్డ్ డిపాజిట్లు—బాంకువారు 12 మాసములవరకు ఏకముగనుండేట మొత్తములపై సాలూకు నూటికి రు. 5 వడ్డీనిస్తారు. ఇంతకువక్కువ కాలమునకు నిలువదయ్యండేడిసాము పై నిచ్చే వడ్డీ ధరఖాస్తుపెట్టి తెలిసికొనవలెను.

సేవింగ్సుబాంకు:—కొద్ది మొత్తములు తీసికొనబడి వడ్డీ యివ్వబడును. రూల్సు దరఖాస్తుపైని పంపబడును. ఇండియా బ్యాంక్ సిస్టమ్ లోని ముఖ్యమయిన పట్టణములకు హాండిలు డ్రావూలు యివ్వబడును.

ఖాతాదార్లు, వారిచిన్న ఏజెంట్లను కైదు సుఖ, దార్పి శేఖంబూ సేరుహాండిలు, సమరూర్పబడి పంపబడును.

గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీలు ఇతర సెక్యూరిటీలు భద్ర పరచబడును, కొనబడును, అమ్మబడును. వడ్డీ డివి డెండ్యు వ నూలుచేసి, ఖాతాలో జమకట్టబడును. కేం చెప్పిన ప్రకారం పంపిణీయబడును.

గవర్నమెంటు సెక్యూరిటీలపైనను, మ్యునిసిపల్, పోర్టు ట్రస్టు డిబెండ్లపైనను, గారంటీడ్ ట్రేల్లలోని షేర్లపైనను, సరకులపైనను, బండాగారులపైనను, అప్పులుగాని, క్యాష్క్రెడిట్లు గాని యివ్వబడును.

పాత ఖాతాదార్లబిల్లులు డిస్కంట్లు చేయబడును. బిల్లు ఆఫ్ ఎక్ స్ప్రెంజి మార్చబడును.

రూల్సుయొక్క కాపీలు పవర్ ఆఫ్ అటర్నీ మున్నగు నవి హెడ్ ఆఫీసునకుగాని ఏ బ్రాంచి ఆఫీసునకు గాని దరఖాస్తు పైని దొరుకగలవు.

వ్యవసాయభివృద్ధి

గౌ. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజు గారు, టి.ఎం. వి.ఎల్.

క్రమితో నాస్తి దుర్భిక్షమ్ - ఆనెడి యాశ్చక్తి ననుసరించి
భరతఖండము ప్రాచీన కాలమునుండియు వ్యవసాయమున గూడ మెప్పు వడసెయు నానాటికి క్షీణదశకు వచ్చుచుండుటచే, దానిని గూర్చిన వర్తమానరాజ్యాంగలోపములు ప్రజల స్వలాభక్షాన రాహిత్యము జలాశయముల తెరింగు ఎరువుల విధానము నూతనకృషి మార్గములు తదుపకరణములు పశుసామగ్రి అన్వేషణ సహాయనిధులు మున్నగు విషయములు చర్చనీయము లని లెలంచి, ఆంధ్రపత్రికాధిపతి గారి ప్రోత్సాహమున నాయభిప్రాయ మిందు పొందుపఱచితిని:

హిందూదేశమున గల సుమారు 82 కోట్ల ఒనుమునకును 10 కోట్ల గోమహిషాశ్వాదిపశుగణమునకును ఆహారపదార్థ మెంత కావలయునో దానికి పంట యెంత సుకూడుమన్నదో తెలిసికొనుట యావశ్యకము.

మన దేశమందు, కడచిన జనాభా ప్రకారము, ఏడాది లోపు వయసు గల శిశువులు కోటి మంది. వారికి పాలు ఆహార నువుటచే, ఇతరాహారపదార్థములతో వారికి పనిలేదు. ఇంక రెండు దేండ్ల లోపు వయసువారు 80 లక్షల మందికి ఒక్కొక్కరికి దినమునకు 2½ తులముల యాహారము చొప్పున 125 లక్షల తులములు, మూడేండ్ల లోపు వారికి 90 లక్షలకు 5 తు. చొప్పున 450 లక్షల తులములు, నాలుగేండ్ల లోపువారు కోటి జనమునకు 7½ తు. చొప్పున 750 లక్షల తులములు, అయి దేండ్ల లోపువారికి 90 లక్షలకు 10 తు. చొప్పున 900 లక్షల తులములు, అయిదు మొదలు పది దేండ్ల లోపువారు 480 లక్షలకు 15 తు. చొప్పున 7,200 లక్షల తులములు, 10 మొదలు 15 సం.ల వయసువారు 840 లక్షల జనమునకు 20 తు. చొప్పున 16,800 లక్షల తులములు, 15 మొదలు 50 సం.ల వయసువారు 15 కోట్ల 80 లక్షలకు దినమునకు 40 తు. చొప్పున 62,400 లక్షల తులములు, 50 గాఁటిన వృద్ధులకు 880 లక్షలకు 40 తులముల చొప్పున 35,200 లక్షల తులములు, నేహపరిశ్రమ చేయు కరువులు 780 లక్షల సంవత్సరమునకు 40 తులములు గాక నెచ్చుగా మరి 20 తులముల చొప్పున 15,600 లక్షల తులములు ఆహారము దినమున కావలయును. అందుచే, సంవత్సరమునకు మణుగు 1.5 40 శేర్లు సేరు 1.5 80 తులముల చొప్పున గణనచేయఁగ, ఇంచుమించు 119 కోట్ల మణుగుల గూహారము కావలయును. ఈ తృవాదిదినములలోను పండివంటలకు కోళ్లకు దుబారాగాను రద్దు క్రిందను వంటి 11 కోట్ల మణుగులకు తక్కువ గాకుండ కర్పగును. కాఁగా, 180 కోట్ల మణుగులు మనుజుల యాహారము నిమిత్తము కావలయును. ఇటులే మన దేశమున

గల 4 కోట్ల యావులకు 5 కోట్ల యెడ్లకు 140 లక్షల యెనుములకు 17 లక్షల గుఱ్ఱములకు 88 వేల వేపడములకు గాడిదలకు గాఁగా క్రింద 40 కోట్ల మణుగుల గింజలు కావలయును. ఇంతయ గాక, మన దేశమున తినుబడి దినుసులు పండించు 21½ కోట్ల యొకరములకు ముందు సంవత్సరమునకు కావలయు విత్తనముల నిమిత్తము 5 కోట్ల మణుగులు కావలయును. మొత్తము 175 కోట్ల మణుగుల యాహారపదార్థమునకు, మన దేశము సుభిక్షముగ పండినపుడు వడ్లు గోమములు యవలు చొప్పున జొన్నలు ఉలవలు మొదలగు తినుబడి దినుసులు 182 కోట్ల మణుగులకంటె నెచ్చు పండ దని నా తలంపు. కాఁగా, నైతెక్కను గట్టి 19 కోట్ల మణుగుల కొంత కనఁగదుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో 12 కోట్ల మణుగులకు నైతెగా ఆహారపదార్థములు అన్యదేశములకు ఎగుమతి యగుచున్నవి. అతివృష్టి అనావృష్టి మొదలగునవి సంభవించునపుడు పంట చాల తగ్గియుండును. ఈ విషయమును లాహూరు గంగారామ్ గారు తమ వ్యవసాయవిషయము లను పేరిటి గ్రంథమున విపులముగను ప్రశంసనీయముగను చర్చించియున్నారు. వారి యభిప్రాయములతో మన మేకీభవింపకున్నను గవర్న మెంటు లెక్కలను బట్టి వారు నైనాని విషయములు తిష్టక మానఁదగినవి.

దీనికి తోడ, పండిన పంట అంతయు ప్రజల కందజీకిని సరుముగ సమకూరదు గావున, మన దేశమున మూడవ వంతు ప్రజలు ఆహారము పూర్తిగ లేకయు అందులో కొందఱు కొన్నాళ్లు ఉపవాసములు చేయుదును గూడ కాలము గడపలనికచ్చుచున్న దనుట నిస్సందేహము.

ఇట్టి కోరిక న, బాపు బాధ్యత ప్రభుత్వమువారిమీఁదను ప్రజలమీఁదను పూర్తిగ కలదు. ఏ సేఁబి పండిన భోజనమునకే చాలనపుడు నిలువచేసికొను తెట్టు! ధనవంతు లగు తెట్టు! దేహగార్హ్యము కలిగియుండు తెట్టు! ఇంను విషయమై ప్రభుత్వమువారు జాగుచేయక ప్రజల స్థితిగతులు పరిశీలించుటకు బుద్ధిమంతులను నియోగించుట కర్హ్యము.

అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములలో 10 కోట్ల ప్రజలు మౌళి, మే యున్నను, 8,000 కోట్ల రూపాయల విలువ గల పంట పండించుచున్నారు. గోమములు 200 కోట్ల రూపాయలవి; పిలువ గల వేసెలు 450 కోట్లవి; గడ్డలు 200 కోట్లవి; పత్తి 300 కోట్లవి. బంగాళా గుంపలు 50 కోట్లవి; పొగాకు 25 కోట్లవి; ఫలములు 30 కోట్లవి, ఇంకను కొదవ దినుసు లెన్నియో యున్నవి. అమెరికా దేశములో 211 లక్షల గుఱ్ఱములు 45 లక్షల వేపడములు 514 లక్షల పశువులు 491 లక్షల గొల్లెలు 880 లక్షల పందులు ఉన్నవి. ఇవి యేఁదే

టను రృద్ధి పొందుచున్నది గాని నున దేశమునందువలె నానాటికి షీజించుచుండుట లేదు. మన దేశమున పశువుల షీజదశకు కారణము బీభత్స లేని లాపము. గ్రామసామీప్యమున నున్న యడవులు ఆంధ్ర చేయుటయు చాలవలయు అగ్నిండుటయు సర్వసాధారణము. ప్రతి గ్రామమునను పశువులకొఱకు కొంత భూమిని నియామకముగ నుంచుచున్న యెడల బంతువు లభిస్తుంది గాంగలవలె.

మన దేశమునందు ప్రభుత్వమువారు 50 లేక 60 లక్షలు మాత్రమే వ్యవసాయాభివృద్ధికి కర్షు పెట్టుచుండగా, అమెరికాలో 10 కోట్లకు పైగా కర్షు పెట్టుచు 5 వేలచుండి శాస్త్రజ్ఞులచే వ్యవసాయ శాఖలో పనిచేయుచున్నారు. ప్రభుత్వమువారు తిక్కిన కన్నులు తగ్గించి ఇందుకొఱకు చాల పాచ్చు సామగ్రిని కర్షు పెట్టి నూతన వ్యవసాయజాగమును రయితులకు బోధపఱచుటకు గురు మార్గము లాలాచించినది గాని కేశిగుల స్థితి బాగుపడదు.

జ్ఞానాభివృద్ధికి విద్యావిషయ మెంత ముఖ్యమో పట్టుబట్టి సోపానజాగము వ్యవసాయాభివృద్ధియు అంత ముఖ్యమే.

ప్రజాభివృద్ధిలో పాటూ సాగులోనికీ వచ్చు భూమి పరిమితి హెచ్చగుచుండుట లేదు. భరల వివాదాని కమిటీవారు చెప్పటలో నూటికి ఎగమండుగురు జనాభా పోచ్చినపుడు సాగు పరిమితి నూటికి ఆఱు ఎకరములు మాత్రమే పోచ్చిన దని వ్రాసియుండిరి. బ్రిటిషు పరిపాలన రాష్ట్రములలోకంటె ప్రభుదేశసంస్థానములలో సాగు భూమి యొక్క పరిమితి ఎక్కువగ వృద్ధి పొందుచున్నది. నీటి వనరులు ఎక్కువగ ఏర్పాటు చేయవలెను. 1907-వ సంవత్సరమునందు బావుల యాధారముపైని పండించునా భూమి 1 కోటి 40లక్షల యెకరము లయియుండ, 1911-వ సంవత్సరములో 1 కోటి 1 లక్షల యెకరములు మాత్రమే తేలినది. చాల ప్రదేశములలో, ముఖ్యముగ ఆంధ్ర దేశములో, బావులను అభివృద్ధి చేయుట కవకాశ మున్నది. కాలవ యాధారమును బట్టి 1912-వ సంవత్సరము సాగుచేసినది 1 కోటి 70 లక్షల యెకరములు మాత్రమే. కాని, అది 1913-వ సంవత్సరములో 2 కోట్లవఱకు పోచ్చినది. యెరువుల యాధారము క్రింద పండించు కొన భూముల పరిమితి 63 లక్షల యెకరములు మాత్రమే. మొత్తము హింద గవర్న మెంటునా తేర్పఱచిన నీటి వనరులవలన పండింపఁబడుచున్న భూమి 2½ కోట్ల యెకరములు. ఇందువలన ప్రభుత్వమువారికి పెట్టుబడి పయిని నూటికి 8½ వడ్డీ కట్టుచున్నది. ఎక్కువ ధన మేల కర్షు పెట్టరానో తెలియదు.

ఇరిగేషను కమిషను రిపోర్టు ప్రకారము గవ్వమువలన లభించు 37½ అంగుళముల యుదకములలో చెట్టకును భూమి పడునునకును ఆనిరి క్రిందను పోవుచున్న 22 అంగుళములు గాక 2½ అంగుళములు మాత్రమే కాలవల గాంగుమున సాగున కుపయోగపడుచున్నవి. తిక్కిన 18½ అంగుళముల యుదకమును నదుల ముఖమున వృద్ధముగ నున్నద్రమునకు పోవుచున్నది. అనగా వాడుకచేసికొనఁదగిన 41వంతు లలోను 5 వంతులు మాత్రమే ముపయోగమునకు వచ్చి 85 వంతులు

ముపయోజనముగ పోవుచున్నవి. రైల్వే నిమిత్తము వందల కోలఁది మెంటు సేరీలో ఎకరమునకు 16000 పానుల బెలము అయినదట.

కోట్ల వెచ్చించుచు ఇరిగేషను నిమిత్తము దానిలో నాల్గవ వంతున కర్షు పెట్టినచో సేద్యమునకు రఁదగిన యావత్తు భూమియు ఫలవంత మగుటయే గాక నీటి లాపము లేకపోవుటచే ఫల వధికముగ కూడ నుండును. గంగారాము గారు చెప్పినట్లు కాలవ నీటి పాతముల వలన విద్యుచ్ఛక్తిని సమకూర్చుకొని ఈజిప్టు దేశములోవలె ఎంతి యె త్తయిన మెజక భూమి కైనను లెప్ట్ ఇరిగేషనువలన 15 అడుగు లయినను సరియే సులభముగ నీరు కట్టి భూమిని ఫలవంతము చేయవచ్చును. అట్టి పనులు చేయు సమర్థులను ధనమునకు వెనుదీయక ప్రభుత్వమువారు సిద్ధపఱచవలెను. నీటి ముంపు కలుగుచున్న దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' నీటి లాపము కల దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' మెజకలకు నీరు ప్రవహింపవచ్చు దన్న 'మే మేమి చేయఁగలము?' అనేది యింజనీయర్లు ఉన్నను సరియే, లేకున్నను సరియే. దేశమునకు వారివల్ల లాభము లేదు.

ప్రభుత్వమువారు దయచేసి వ్యవసాయాభివృద్ధికి నూతనమార్గములు బోధించుచున్నను, అవి యమలులలోనికీ తేకుండుట మన లోపమే. 'వృద్ధముగ విత్తనములు పోచ్చుగా నుపయోగింపవద్దు. ఎకరమునకు 8½ సేర్ల చొప్పున 7½ సెంటు భూమిలో ఆకు పోసిన చాలును, మంచి పంట పండు' నని చెప్పినను మఱి నాల్గింతులు భూమి మీఁద పాఱఁబోయువారు మనలో లేకపోలేదు. మంచి యెరువులు వేయక ఎరసపు భూమి బాగుగ పండ దనినను ఎరువులు వేయువారు ఎక్కిరి తిక్కువ. నివ్వముగ పండఁదగిన గోదావరి కృష్ణ జిల్లాలలో తిక్కిన స్థలములలోకంటె పంట అక్కువగుటకు కారణ మేమి? ధాన్యము పంట మధురలో ఎకరమునకు 1552 పానులు సగుటున పండును. తిరునల్వేలిలో 1256, సేలములో 1511, తిరుచనాపల్లిలో 1452, కోయంబుత్తూరులో 1488, కడపలో 1487, ఉత్తరాంధ్రాటలో 1868, గుంటూరులో 1889, అనంతపురములో 1286, విశాఖ పట్టణమున 1269, కర్నూలులో 1228, బల్లారిలో 1187, కృష్ణాజిల్లాలో 1090, గంజాములో 1087, నెల్లూరులో 1067 పానులు లేలు చుండఁగా, గోదావరిలో 1022 పానులు సగుటున పండుటకు కారణ మేమి? కావలసిన యెరువులు వేయక పోవుటయు మంచి విత్తనములు జతపఱచుకోనక పోవుటయు అదననకు పనులు జరపక పోవుటయు యొక్క కుగు మందమపాగత్తులు చేయకుండుటయు గాక మఱిమి కారణము కలుగఁగలదు? బర్మాదేశములోను బొంబాయిరాజ ధానిలోను పెక్కు పంటలు ఆంధ్ర దేశమునకంటె మిక్కిలముగ పండును. వోర్లు రానునాధము జిల్లాలో ఎకరమునకు 2885 పానులు పండుచుండఁగా, విశాఖపట్టణములో 1262 పానులును గోదావరి జిల్లాలో 740 పానులును పండుట యేమి? నవ్వులు ఉత్తరాంధ్రాటలో ఎకరమునకు 494 పానులు పండుచున్నపుడు, నెల్లూరులో 274 పానులు పండుట యేమి? నెలకువల్ల కోయంబుత్తూరులో ఎకరమునకు 8638 పానులు బెల్లము అగుచుండ, కృష్ణా జిల్లాలో 4896 పానులు మాత్రమే యగుచున్న దన్న ఏ మనుకొనవలెను? పునఃపో గవర్న

పం మేల వృద్ధి చేసికొనరాదు? గోదవుల పంట భరతఖండమునందే
ంధుదేశమున ఎకరమునకు 1840 పానులు పండుచుండ, హైదరా
ాదులో 187 పానులు మాత్రమే పండుచున్నది. తక్కిన స్థలముల
ని పంట వీ నడిమి యంతరములలో నుండును. యూరోపుదేశ
ులో సుమారు రెండు వేల పానులు పండును. కొన్ని చోట్ల చూడు
ాల్గు వేల పానులు సయితము పండించుచున్నారు. మనము కూడ
ంచెము శ్రద్ధతో పనిచేసిన నెక్కువ పంట పండింపవచ్చును.

ఎరవులు చేయు మార్గమును ముఖ్యముగ గమనింపవలయును.
రేటేను ఏ భూమిపై నైనను ఒకపంటనే పండించుచున్న పంట
డించుట అనుభవసిద్ధమే. క్రొత్త యెరవులు వేసి తిరిగి భూమిని
ారవంతము చేయవలెను. దయంచా వంటనే దున్ని భూమిలో కల
క కొని నెల రోజులు మట్టిలో పూడ్చి ఎరవుగా వేసిన భూమికి
ెక్కువ శ్రుతక కలుగునట. అటు చేసినవా రెండలు? వ్యవసాయాధి
కారులు బోధించు మార్గములు తెలిసికొనిన రయితలు మిక్కిలి
ెక్కువ గదా. ఆ లాభము చునము పొందనియెడల విశేషవ్యయము
పెట్టి వ్యవసాయశాఖ యెరవులు ప నేల? వరి వ్యవసాయముననే ఎ.
1-కి నూరు లేక నూటయేడది రూపాయలు కర్వులు పోను లాభము
రాగలదట. స్వల్పలాభముతో మనము సంతృప్తి పొంద నేల? వరికి
ఉపయోగించెడి యెరవులు ఎన్నియో యున్నవి. అవి లెలియు కేట్లు
తెలిసిన, వాడు పెట్టు? గవర్నమెంటువారిమీద భారం పెట్టి
నిద్రాంతరులు ఉపేక్షింపక వ్యవసాయమునకు ఉపకరించు మార్గ
ములు ప్రతి గ్రామమునను బోధించుచుండిన, ఎక్కువ లాభము
ప్రజలకు సుముఖముగ కల్గెను గదా!

ఏ విత్తనము వేసినను చాలు నని తలంపక భూస్థిలిని బట్టి
ఎక్కువగా పండిడి విత్తనములు గ్రామమునకు సరిపడునట్లు గ్రామ
గ్గులు సంఘములుగా నేర్పడి జాగ్రత్తిపెట్టుకొనుట చాల మేలు.
మంచి విత్తనములవలన పంటలో నూటికి ఏడది భాగములు హెచ్చు
కనిపించును. మన దేశమున గల పంటలలో పెజుకు లాభకారి. ఎకర
మునకు 400 లేక 500 రూపాయలవఱకు లాభము రాదగినది. ఇం
దునకు కొలువైన యెరవులు చేయవలెను. భవ్యయమును ప్రయాస
మును కూడ కావలయును. 'కట్టి ఫలే' అని నట్లు శ్రమ కొల్పిన
ఎక్కువ లాభము కలుగును. ప్రతివారును ప్రత్యేకముగా నీరు తోడు
యంత్రమును చెరుకుగానుగ యంత్రమును బెల్లమాడు యంత్రమును
పెట్టుకొనుట దుర్లభము. పలువురు కూడి ఒకచోట పనిచేయునెడల
కర్వులో సగము తగ్గును. ఒక్కొక్కరును సాధ్యము కా దని మానవలసిన

గ్రామ తేదు. ఇట్టి వనోన్యసాహాయ్యమువలన కావలసిన పనులు.
గ్రంతులు పెట్టినయెడల తగ్గు ధరలకు విక్రయించి భనము నష్టము
పెట్టుకొనుటకు బదులుగా బ్యాంకులలోనుండి భనము తెచ్చి కిక్కిలు
కట్టుకొనుచు యుక్త మగు ధరలు వచ్చునపుడు అమ్ముచుండుట లా
భకర నుని యెఱుంగనివారు లేరు. కాని, అది అమలులోనికి వచ్చు
ట లేదు. ఈ లోపము తీరు పెట్టు? ఈజిప్టు దేశములోవలె గవర్న
మెంటు దేశములలో పనిచేసి 'ఎ.గి.కలరల్' బ్యాంకులు వ్యవసాయ

కుల లాభముకొఱకు స్థాపింపవలెను. బదులిచ్చిన భనమును ద్విగుణ
ముగ 25 సంవత్సరములలో తీర్చుకొనుటకును సరి వాయదాలను చెల్ల
నపుడు ల్యాండురివిన్యా తీరున వసూలు చేయుటకును పద్ధతులు సమగ్ర
కావలెను. అట్టి సదుపాయము కలిగినయెడల ప్రస్తుతపు రయితలు బీద
స్థితి చాల తగ్గును. ప్రభుత్వమువారు ఏరేటేను కొట్టి చొప్పున కర్వు
పెట్టుచున్నవని వడ్డి చేరుచుండును. కొంత కాలమునాటికి రయిత
లకు ఋణాక్రాంతమగు దుర్లభ తీటును.

ఆ నేకవిధము లయిన విలువ గల దినుసులు పండించు ప్రయ
త్నము చేయవలెను. బట్టలకు ధర విశేషముగ నున్నది. ప్రస్తుతము
ప్రత్తి కూడ ధర హెచ్చుకొనే యున్నది. అట్టి స్థితిలో నుంచి
ప్రత్తి విత్తనములు విత్తులముగ పల్లి ఎత్తువ పంట పండించుకొని
లాభము పొందరాదా? కాని, ప్రతి పంటయు ప్రతిభూమిపైనిపండు
ననుకొనరాదు. ఏ భూమి ఏ పంట పండించుటకు తగియుండునో వ్యవ
సాయాద్యోగస్థులవలన తెలిసికొని ఆ ప్రకారము క్రొత్త యెరవులతో
విలువ గల పంటలు పండించుట దేశమునకు లాభకారి. పాలేరులను
గవర్నమెంటు చేరిలకు పంపినయెడల వాండ్లకు భోజనమునకు సా
మిచ్చుచు మాడు నాల్గు మాసములలో నేర్పవలసిన విషయములు
నేర్పుదురు కావున, పెద్ద శేరిలు గలవారు తమ పాలేర్లను పంపి
క్రొత్త విషయములు నేర్పించుట చాల లాభకరము. మామూలు
నాగళ్లకంటె కొన్ని ప్రదేశములలో ఇనుపనాగళ్లు మిక్కిలి యువ
యోగకర మని అనుభవజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. ఎ.1-కి 20 కంటముల
విత్తనములకు బగులు 5 కంటములు పోసిన సరిపోవును. అందువలన
ఎ.1-కి 5 రూపాయలు కలసివచ్చును. దీనివల్లనే మన దేశమునకు
కొన్ని లక్షలు కలసివచ్చును. దయంచా మెదలగు పసరెరవులవలన
పంట హెచ్చి ఎ.1-కి పది రూపాయలు విలువ గల హెచ్చు పంట
కర్వులు పోను పండును. చెజుకు పండుటవలన సగులును ఎ.1-కి
రెండు మాడు వందలు కర్వులు పోను మరి రెండు మాడు వందలు
లాభించును. ఈ సందర్భమున బీద రహితులకు బ్యాంకులు గాని గవ
ర్నమెంటువారు గాని పెట్టుబడి బదిలిచ్చినయెడల బీదలు ధనికులగు
టకు సాధన మేర్పడును. మనమార్ నాగలి (16 రూ. విలువ) కొ
న్ని ప్రదేశములలో ఉపయోగింపవచ్చును. మామూలు నాగలితో
అటు దుక్కులు చాలునో చాలదో గాని, దీనితో రెండు దుక్కులు
చాలును. అందువలననే ఎ.1-కి మాడు రూపాయలు కలసివచ్చును.
మామూలు ఏతముకంటె మోటవల్ల ఆ కర్వునకే ద్విగుణముగ నీటి
సప్లయ అగును. పెద్ద ప్రదేశములకు జలయంత్రము మేలు. ప్రభు
త్వమువారు మ్యాజికు లాంతరులవలన రయితలకు క్రొత్త విషయము
లకు సంబంధించిన జ్ఞానము కలిగించుటకై ప్రతిగ్రామమునకును తమ
యద్యోగస్థులను పక్షులు చాల మెఱుంగు. ప్రస్తుతము పలువురు రయి
తులు బీద స్థితిలో నుండుటవలన వారు సమయమునకు సామ్యు దొర
కక హెచ్చు వడ్డీకి బదుల్లు తెచ్చి తీర్చుకొనలేక అసలు భూములే
కొలుపోవుచున్నారు. వీరిని కడతేర్చుటకు బ్యాంకులు తోడ పడ
వలెను. ప్రభుత్వమువారు నీటి పన్నులు తగ్గించి ఎక్కువ ప్రదేశము

నందు ఉపయోగ పెగు నేర్పాట్లు అభ్యసించి ప్రజలను మంచి స్థితి లోనికి చేరవలయును. 'ఎక్కువ భాగము క్యయ మగుచున్నది. ఉద్యోగిగ్గులకు ఎక్కువ శీతిము లిచ్చుచున్నాయి. నానాటికని సగతుల రెనుగుమలి యెక్కువలచున్న' దనిసంత మాత్రముచేరి చేతపరిపాలనము బాగున్న దనుటకు ఓట లేదు. ప్రజలలో నెవరైనను నిరాశ రాలై కట్ట బట్ట లేక వానరౌగ్య మైన గృహము లేక బాధనొందు చుండురేని అది పరిపాలనాలోపమే. అట్టి లోపము తీటునజకును ప్రతిచేశాభిమానియు నిర్దిష్ట మగు సానికతో బహువిధముల పాటు పడుదుండవలయును. ఆంధ్రోద్యమమునకై పాటుపడెడి యాంధ్ర నాయకులు ఆంధ్ర దేశమును అనతికాలములో ఉన్నతస్థితికి తెచ్చెదరు గాక యనియు, నన జార్జి సార్వభౌముని ప్రభుత్వమున మన హిందూదేశము నీ, "వానలు సరవితో వర్షించె సప్తమున" వెళ్ళగొల్పుగ విజృంభింపడె

అగోగ్యపుత్రి పాత్రై శ్వశ్వవంతులై
బ్రదికిరి నూతెండ్లు పంచజనులు
పూవుబోడులు పతిచేవతలై రగ్ని
భయతెప్పరవ్యాధిభయము లడఁగ
ఫలపయఃకుసుమాదిబహుపదార్థంబులు
రసగంధపామగ్ని యెసక మెసఁగ
ఈతువద్రవవృత్త్యరాహిత్యము క్తి
ధరఁ బ్రజావృద్ధి తామరతంప రయ్యె
నాయపథమున స్వాగోచితాభ్యుపమవు
శ్రీలఁ దెంపొంది పాలించు కాలమునను."

అనినట్లు వెలయవలె ననియు, సరి కాలనీలతో స్పర్శింప, స్వాతంత్ర్య వచ్చి దేశ మున్నతస్థితిలోనికి రావలె ననియు పరిపాలనా సౌకర్యముకొలుకు ఆంధ్రరాష్ట్రము చేజయి అది ది గాంచగల ననియు సదా దేవుని ప్రార్థించెద.

వే మ కొ అ కు వే మ

చేవులవల్లి అప్పలనరసింహము గారు, ఎమ్. ఏ , ఎల్. టి.

అందఱును చూచి ప్రేమింతు నందు వేమో?

వలకు ప్రేమింప; దిక్కుల వెలుగఁజేసి
అది యుతును లేని దివ్యప్రదీపు
అదికాంతిని ప్రేమింపనగును నీకు.

2. యువశి సొచును ప్రేమింపనుంటి వేమో?
వలకు ప్రేమింప; నేఁజేలు మలయునపుడు
క్రొత్త క్రొత్త వికాసములే కూర్చునట్టి
యల వసంతుని ప్రేమింపనగును నీకు.

3. అర్థిమును చూచి ప్రేమింతు నందు వేమో?
వలకు ప్రేమింప; లెక్కింప నలవికాని
రత్న సంతతితోడ విరాజితమ మ
హూదధియె నీకు ప్రేమింపనప్పు నెప్పుడు.

4. ప్రేమకొఱక నన్ను ప్రేమింతు నందువా?
ప్రేమ గొలుపుమయ్య ప్రియవయస్య!
ఇనుంగు మధువు నుదధి ఇన్నింటికన్న వి
శ్వాసపాత్ర మైన స్వాంత మిడద.

ఈ నాలుగు పద్యరత్నములను గలిగిన కాగితము నెవ్వరో
గానమహేంద్రవరము ఆర్జును కావేజీ పుస్తకాగారమునఁ గల వాచన
భట్టబాబుని 'కావ్యాంకార మాతృప్రతి' యను గ్రంథము
గుందిరి. ఫణ్యవశంబున నా కది లభించినది. ఈ పద్యరత్నములు

రచియించిన కవికి నేను కృతజ్ఞుడ నని విన్నవించుచున్నాడను
ఇందుమూలమున కవివామహేయగులు తెలియఁబడఁగలుగునెడఁ
మిక్కిలి సంతసించెదను. ఇందలి నాలుగవ పద్యమున ప్రభువచరణ
గుం దున్న భావము ముఖ్య మగుటచే, అదియే యీ పద్యమాలిక
తిని నే రని తోచి అగ్రభాగమున వ్రాయ సాహసించితిని. ఈ
మాలికయందలి పదసాలస్యము లాలిత్యము కొనయాడఁదగియున్నవి
భాసాంతరీకరణములయం దివి తటదుగా కనఁబడవు. పాశ్చాత్య
దేశములయందలి గ్రంథరాజములలో కొన్ని శతాబ్దాలనుండి ఇట్టి
యవ్యాజప్రేమయే ప్రేమ యనియు, తిక్కిన ప్రేమ జంతుసామాన్య
మును అస్థిరమును అగు కోరిక గాని నిజ మైన ప్రేమ గా దనియు భావ
పూరితచేరిస్కలును తత్త్విస్ఫురణదీపితాంతరంగులును అగు కవి
వరేణ్యులచేర నుగ్గడింపఁబడుచున్నది. సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములలో
ఈశ్వరోపాసనయందు తప్ప యువయువతీజనుల కిట్టియవ్యాజప్రేమను
వెల్లడందు కవికల్పనలను గాని బోధించు కవిసాక్షులను గాని నేను
చూచియుండలేదు. మహాకవి భవభూతియొక్క యీ క్రింది
వాక్యము మాత్రము మానసావ్యాజప్రేమను నూచించుచున్నది.
"న భిలు బహిరపాధ్మే ప్రీతయస్సంశ్రయంతే."
అనఁగా, "ప్రేమలు వైకి కనఁబడు గుణములనే ఆశ్రయించుకొ
యుండవు."

ఈ పద్యమాలిక యాంధ్రలోకంబున కంతకును ఆదరణ
పాత్ర మని తలఁచెదను.

మేరీరమ్య యు అంగ్లవయ్య త్రియ్యుక్తు "కల్ప" నుండి పి. 1-15 తొలగింపఁబడినది.

దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసము

ఏ. యల్. నారాయణరావు గారు, బి. ఏ.

దేశభాషామూలమున విద్య నేర్వవలె నను వాదము సామాన్యముగా నంగీకరింపబడియున్నది. అంగ్లేయభాష మూలమున విద్య నేర్చుటచే కలుగు నష్టములు రెండు: మొదటిది అట్టి విద్యనభ్యసించుటయందుగల కష్టము, రెండవది అట్టి యత్యంత ప్రయోజనము నకు లాభము లేకపోవుట. వ్యయప్రయాసముల కోర్చి అనేకసంవత్సరములు చదివి చదివి తుదకు బి. ఏ. పట్టము పొందినను సాటివారలలో, అనగా అన్యదేశీయులకు బి. ఏ. లలో, తలయెత్తి తిరుగుటకు మనవారు సుదీనుపడుట తత్తమ చూచుచుండుము. దీనిని రెండు కారణములు గలవు: నూతనవిషయమును నూతనభాషయందు ఏకకాలముననే నేర్చుకొనుటవలన నవిషయ మనర్థముగ రాకుండుట; యితే, అన్యదేశమునుండి రావేగమే అన్యసామాన్యప్రతిభాగను స్వదేశీయులకన్న నెక్కుడుగ గమనింపబడుట. సాధారణముగా యదునాథసర్కారును ముక్తపూర్ణుల బి. ఏ. యు నొక యుద్వేగమునకు దారకారితనమువా రి రెండవవానినే స్వీకరించుటయు గ్గూరు గారిచే రచియింపబడిన చరిత్ర నాధారములకుండు సాక్షులను చేధించియు అనంతపిన్న కలిగించియు స్వయంక్రియమానభయంబులను పుట్టించియు విద్యయం దాసక్తి మాటుగ తను కల్పించును. ఇందునకు తోడుగ పరీక్షకు పోయిన వారిలో కెనుబది మంది కృతార్థులు గాక యపచుర్ధులుగ పరిగణింపబడుచు గలదు. ఇంకొకటి, చిన్న నాటినుండియు అన్యజాతీయభ్యాసమునందే మునిగియుండుటచే, తరువాత అన్యభాషాచారపరిజ్ఞానము సంభవించును. అటు సంభవించి, హిందూదేశపురాములదగంతును. నూతనలభ్యము లగు నాచారముల నిర్వృత్తికి దధన మవశ్యము కాగా, తత్సంపాదనార్థము శక్తియెట్లు వినిగింపబడును, జ్ఞానాభివృద్ధి నానాటికి తీరించును. ఒకవేళ కొంతకాలభించినను, ఇంగ్లీషువిద్యాభ్యాస మొనర్చిన వారి కితరవగు కార్యములు ప్రీతి కల్పించునట్లు లింగ్లీషువిద్య కల్పించుట. అర్థకు లగు నింగ్లీషువారలకు తీరిక హెచ్చు. భాష ప్రభుభాషగ్లీషువిద్య వారలకు ముగళమును ప్రీతిదాయకంబును, కళాభివృద్ధి విడిచిన తరువాత వారు చదువును మానకుండుటవలన వారి జ్ఞానమునది నాభివృద్ధి గాంచుచుండ, హిందువుల జ్ఞానము అభివృద్ధి గాంచుటకు మాటుగ తీరించుట కూడ సంభవించును. దీని కంతటికిని మూలకారణము అన్యభాష అమను విద్య గలపుటయే యని తెలియగలుగు.

ప్రపంచమునం దంతటను దేశభాషలలో విద్య నేర్వబడుచుండ, హిందూదేశేష్టులకు మాత్ర మట్టిమాత్ర మనర్థకారణం బనుట చిత్రము. విదేశీయులే కాక విద్యాధికు లగు హైందవులు కూడ ఈ మాత్రము నామోదింపకపోవుటకు తోడు తీవ్రముగ నాక్షేపింపబడినది. ఆయాక్షేపణ యెంతవఱకు సత్యమో పరీక్షించుటకు ముందీ కాలపు విద్యాధుల స్థితి నాలోచింపవలెను. హైందవవిద్యాధులకు చిన్న నాటినుండియు ప్రతివిషయమును అన్యభాషలో నేర్పబడుచుండుటవలన తద్విషయజ్ఞానము కొంచె మగును. ఇవిషయమున యదునాథ సర్కారుగారు చూపిన తార్కాణము నుదాహరించెద. సాధారణముగ పదునాఱు పదునేడు సంవత్సరముల వయస్సునకు మన బాలురు మెట్రిక్యులేషను తరగతిలో చేరుదురు. హిందూదేశచరిత్ర యాంగ్లేయభాషయందు గచియింపబడియున్నందున, వారి కతికష్టముగా కనిపింపవలెండ. తేయుటకు దాని నంతటిని నూటయేబది పుటలకు తగ్గించి సంగ్రహపఱచెదరు. దానందేశీయా కరగతి బాలురకు హిందూదేశచరిత్రజ్ఞానము స్వల్ప మగును. కాని, ఇంగ్లాండుదేశమునం దా వయసు గలవారికి వారి మాతృభాష యగు నింగ్లీషునందు వ్రాయబడిన చరిత్రనే పఠించి నియమింతురు. కష్ట మగు విదేశీయభాషయందు గాక కులభ మగు మాతృభాషయందు చరిత్రాధ్యయనముల గ్రహించుట గావున అట్టి విద్యాధులు మన విద్యాధులు చదివెడిదానికన్న పెద్దవి యగు గ్రంథములను చదువుదురు. అందువలన వారి చరిత్రజ్ఞానము స్వల్పము గాక పుష్కలమై విజ్ఞానప్రదాయకంబై యుండును. ఈ తార్కాణమే యితరశాస్త్రములకును తిగియున్నది. ఈ యవస్థవలన నష్టము లనేకములు. బహుశ మైన యాలోచనాశక్తి యుండదు. భాషాంతరీకరణకష్టము మనమునందగపడుచుండటచే పరిష్కారము వలయు పుస్తకములు దక్కలేకైన వానిని చదువుటకు వీలుండదు. మనస్సునం దాలోచన లుహ్సించుచున్నను, అన్యభాషాజ్ఞానము కొంచె మగుటచేతను మొదటినుండియు మాతృభాషయందు కృషి లేనందునను ఆయాలోచనలను వ్యక్తీకరించుట యత్యంతకష్టతర మగును. శాస్త్రజ్ఞానము గాని కళాజ్ఞానము గాని విస్తారముగ లేకుండును. ఇందువలననే మన బి. ఏ.లను అన్యదేశీయులు చుట్టగ చూతురు. మానవుల యాలోచనాశక్తి కలివృద్ధి గావించుటయే విద్య యొక్క ముఖ్యాభిప్రాయము. అట్టి శక్తిని పడయుట కన్యభాషయందు క్షము కానేరదు. విద్యాధి సాధారణముగ నే భాషయందు మాటలాడునో ఆలోచించునో ఆ భాషయందే విద్య నేర్చుకొనవలెను. అటు గావించినయెడల శాస్త్రపరిజ్ఞానము హెచ్చును. శ్రీ. శ.

14, 15 తాబ్దాలందు ఇంగ్లాండులో లాటిన్ భాష మూలకముగా విద్య నేర్పబడుచుండెను. అందువలన విద్య అభ్యసించుట లగు కొందఱి యధీనములోనే యుండి జనబాహుళ్యమున కరుదుగా నుండెను. అని టోయి మాతృభాషయందే విద్యాభ్యాసము గావించు మొదలై ట్టిన తరువాత ఎందరు విద్యార్థుల లా దేశమున ప్రసిద్ధికి వచ్చి రోయెల్లరకును తెలియును. ఈ యంతమే దేశభాషామూలకవిద్యాభ్యాసమునకు మనల సందఱను హెచ్చరింపవలెను.

ఇక నిట్టి విద్యాపద్ధతిని నెలకొల్పు విధానమును గూర్చి యాలోచింపవలయును. ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలందు దస్తభాష నేర్పవలసిన యుక్తమైన గానినొప్పదు. నేర్పినను కొంచెము చాలును. తరువాత, హ్యూలు ఫయిసలు తరగతివఱకును భాషావిషయములు గాక మిగిలిన భాగముల నన్నిటిని దేశభాషయందే చెప్పవలెను. ఇందువలన బాలర భాష ము వృద్ధి యగును. సర్ రవీంద్రనాథ టాగూరు గారు చెప్పినట్లు ఈ పద్ధతి నవలంబించినయెడల శాస్త్రముల నభ్యసించుట సులభమగును. కనుక, ఆస్యభాష యగు నింగ్లీషును నేర్చుకొనుటకు విద్యార్థికి గావలసినంత తీరిక యుండును. మఱియు రెండు లాభములు కలుగును. శాస్త్రపరిజ్ఞానమును ఆస్యభాషాజ్ఞానమును వృద్ధి యగును. ఈ కాలమందు పి. ఏ. లకు సంబంధము మాతృభాషయందు దభిరుగి గ క్కువ. ఇంగ్లీషు భాషయందైనను మూడగలరు గాని మాతృభాషయందు మాట్లాడుట కష్టమని యుంతురు. ఈ గూతనపద్ధతియందు కష్టముగలదర్శము లుండవు. అనేకవిద్యార్థులకు పి. ఏ. లకు సంగీత రింబియే యున్నారు గావున సమగ్ర : ర్ప యనావశ్యకము.

కళాశాలలందు దీక్షాశ్రమము సంగీకరింపవలయునా లేగా యను నంత మింకను నిర్దిష్టావాదము కాలేదు. కొందఱు దీని సంగీకరింపవలయు ననిరి. కొందఱు నేల దనిరి. మఱికొందఱు ఇంటర్ మీడియేటు తరగతి కి విధాగ మవలంబించి పి. ఏ. తరగతిలో మాత్రము ప్రస్తుతపద్ధతియే యుంచనగు ననిరి. వల దనుటకు కారణ మెక్కటి గల దని చెప్పవచ్చును. అది యే మన, చివరిశాస్త్రములను గూర్చి పి. ఏ. తరగతికి తగు గ్రంథములు ఇంగ్లీషున చున్న వనియు హిందూ దేశభాషలందు లే వనియు. వలయు పుస్తకములను కొన్నిటిని వ్రాయించువచ్చు ననియు అట్లు వ్రాయు శక్తి గలవా రింకెవరు గల రియు అందునకు సమాధానము. సరే కాని, కొన్ని పుస్తకములవలన శాస్త్రజ్ఞానాభివృద్ధి కా నేరదు. కాబట్టి యట్టి పి. ఏ. లిప్పుటివారల కన్న మిన్నలు గాకుండు రని ప్రత్యుత్తరము. ఇచ్చట లెలుపలయు విగయ మెక్కటి గలదు. ఈ విధాన మంగీకరింపబడగనే యూనివర్సిటీ యధికారులు కొంత ద్రవ్యము వెచ్చించి తగువాగులను ప్రోత్సహించుట గొప్ప పుస్తకములను కొన్నింటిని వ్రాయించవలయును. ఇందువలన విశేషధనవ్యయము గాకున్నను దేశభాషల కిమూల్యమగు శాస్త్రములను విద్యార్థులకు విశేషలాభమును కలుగును. ఇట్టి గ్రంథములను వ్రాయించి ప్రచురించుటకు కొంత కాలము పట్టు ననియు అంతవఱ కి రేమర్సంటు గావించక యూరకుండరా దనియు ఏర్పాటు గావించినయెడల గ్రంథములు చాల వనియు చెప్పవచ్చును కలరు.

వారికి సమాధాన మే మనగా, ఇప్పుడు కావలసిన గ్రంథము లన్నియు లేనియెడల విద్యార్థు లస్యభాషాపుస్తకములను కూడ పఠించుచుండురు. పరిశీలించు మాత్రము ప్రక్షిప్తరములు మాతృభాషయందే వ్రాయబడును. ఈ పద్ధతి యస్యదేశీయులందును గలదు. జనాను దేశమునందు స్యభాష గాక జర్మనీ భాషయో ఇంగ్లీషు భాషయో విద్యార్థి విధిగా నేర్చుకొనవలెను. కాని, ప్రశ్నలలో, కొన్నిటికి మాతృభాషయందు ప్రత్యుత్తరము వ్రాయవచ్చును. కనుక గొప్ప పుస్తకములు దేశభాషలలో లేనందున వానియందు పరిశీలు జరుపకుండ దనుట సమంజసము గాదు. ఇక తత్త ణము కళాశాలలందును మాతృభాషలోనే విద్య గణపవచ్చును. ప్రకృతిశాస్త్రము (జీవశాస్త్ర) రసాయనశాస్త్రము (కెమిస్ట్రీ) మొదలగు శాస్త్రములు లేనందున విజ్ఞానచంద్రికామండలివారి దివ్యత ప్రచురించినట్లును. సులభముగను అర్థదృశ్యముగను ఆర్థశాస్త్రము కట్టవంచి రామలింగాచెడ్డి గారు వ్రాసియున్నారు. విజ్ఞానసర్వస్వమును విశేషముగా ధనవ్యయము చేసి కే. వి. లక్ష్మణరావు గారు ప్రచురించుచున్నారు. అంగ్లేయనివర్సనపద్ధతుల ననుసరించి మద్రాసు గున్నయ్య శాస్త్రి గారు మొదలగువార లెందఱో నాటకములను నవలంబించుచున్నారు. ప్రపంచచరిత్రమును గాడిచెర్ల హరిశర్మ గారు ప్రచురించుచున్నారు. ఇట్లు శాస్త్రచరిత్రను పుస్తకము లిదివఱకే ప్రచురింపబడియున్నందున వ్రాసియు వ్రాయించియు పాఠకుండలి కత్తెంగున్నాడను వింపవచ్చును. గూతనవిద్యాపద్ధతిని నెలకొల్పవచ్చునట్లు గలనెడ ఇందునకు మఱికొన్ని యాటంకములు రెక్కడనున్నవని చెప్పవచ్చును. కాని కొంచెము పరిష్కారములతో ఏ మాత్రము నభివృద్ధి కాని భాషలు (పంజాబీ సింధి) వేరేకొన్ని గల వనియు అందువలన ఆ భాషలలో కళాశాలాభివృద్ధి యిప్పుడసాధ్యమనియు నొక వాదము. దీనికి ప్రత్యుత్తరము కే కొంత చెప్పబడినది. ఆ భాషలు మాటలాడువారు కొగలరు. కనుక, ఇతరభాషలు మాటలాడువారు నేకులు గూడనపద్ధతులవలని లాభమును పొందగూడ దనుట కేవల మన్యా. ఇంకొక యాతంకము గలదు. భాషలను బట్టి సర్వకళాశాలయూనివర్సిటీలను) స్థాపించినయెడల, ఒక యూనివర్సిటీ విద్యార్థులకు యట్లు నేటికొక యూనివర్సిటీకి పోకాలడు. ఇప్పుడసాధ్యమని విద్యాలయమున కడతేజలేనివారు కలకత్తా అలహాబాదునలగు విద్యాలయములకు పోయి, అచ్చట గొప్ప పరిశీలం దాగి వచ్చుచున్నారు. అది యిటువైని ఆసాధ్యమని కొందఱు చెబురు. ఇది కొంతవఱ కసాధ్యమే. కాని, మదరాసు యూనివర్సిటీ సర్వధి లేనెరచోటులకు పోవుచున్నారు ఇచ్చట ఇంగ్లీషు భాషామతయయే కృతార్థమగుటలలో గల కష్టములన వారకుటికి పోవుచున్నారు ఈ యింగ్లీషు భాష లేక శాస్త్రపఠన మంతయు మాతృభాషయందే కావించునపుడు పి. రేల మఱొకచోటికి పోదురు ఇచ్చట సులభముగ విద్య నేర్చుకొను మార్గ మున్నప్పుడు పి. కచ్చటికి పో నవలదు

ఆంధ్రప్రదేశ్ సామాన్యచరిత్ర సాహిత్య ప్రకటనలు

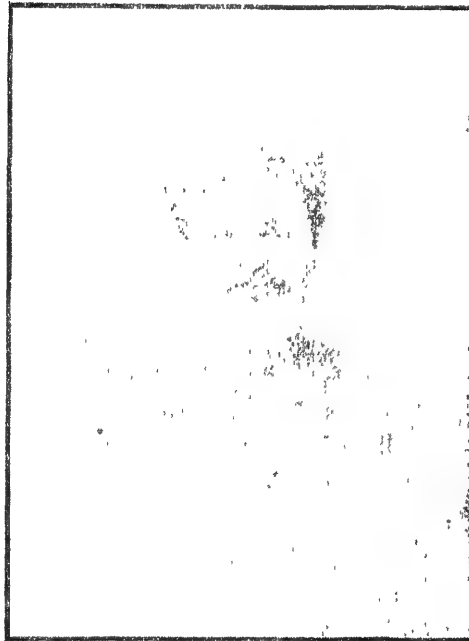
G. Cunniah Chetty & Son.,

(ESTABLISHED 1881.)

Millinery, Silk, Woollen, Linen and Fancy
Cotton Piece-Goods.

STOCK

Tweeds
Flannels
Silk Lustre
Alpacas
Cashmeres
Mohairs
Venetians
Serges
Hollands
Drills
Twills
Long Cloths
Mulls
Towels
& etc.

STOCK

Collars
Ties & Bows
Woollen
and
Cotton
Socks &
Stockings
Flannel
Long Cloth
Twill &
Khaki Shirts
Felt Caps
Banians
Silk Sashes
& etc.

Mr G. CUNNIAH CHETTY.

All goods are imported fortnightly direct from
English-Manufacturers

Our Motto

Small Profits and
Quick Returns.

Terms Cash

Prices Moderate

Compare Prices

before you
buy elsewhere.

We have every requirement of clothing for Ladies, Gents and children

SPECIALITY

Swadeshi Piece-Goods

A trial order is solicited

2, Rattan Bazaar Street, Madras.

(5)

WHERE TO GET SELLING - POWER ?

oooooooooooooooooooo

- ¶ I do not believe that there's a BUSINESS on the earth, which can't be told more in ADVERTISING—in various ways, no matter whatever its technical sense may be.
- ¶ I believe that each and every business has a story — worth the telling in its inspiring capacity to create successful sales at all times.
- ¶ I do not believe in cheap Advertising ; because I believe the best is always the cheapest. Here, I do not mean that he who does business should spend more for Advertising than a certain sum.
- ¶ What I mean is...it may be a big or small sum, as per limited capacity of business but that should be spent for efficiency...to grasp the attention of the reader...embracing the particular Advertising Service by means of illustrations, powerful copying service, etc., etc., to make the business both to "Speak and Sell".
- ¶ Dumb, blind or deaf Advertising is good to nobody, neither to him who pays nor to him who receives payment and it's mere waste of finance, in the long run spoiling the reputation too.
- ¶ I am a great believer in Advertising...still to double or triple the present business by systematic propositions.
- ¶ If you, for any reason, doubt, let me explain to you.

At Kalappan's Advertising House

123, Audiappa Naick Street, Madras.

(34)

TELEPHONE, No. 160.

లోక వ సిద్ధవైస సాలామిసిరి మురబ్బా

1,000 రూపాయలు బహుమాన మివ్వబడును.

మీరు బలహీనులుగా నున్నారా? అయితే డి. పన్నా
రిజిస్టర్డు

లాల్ గారితో తయారుచేయ
బడిన లోక వ సిద్ధమైన సా
లమిసిరియరబ్బాను నేరిం
చండి. దీనిని నేవించిన యె
డల ధాతువు, రక్తపుష్టి,
నిశేషబలము, ఆలీ ఎక్కు
వ మెదలయినవి కలుగును.
స్వస్థ స్థలితము, ధాతువు
మూత్రములలో కలిసిపోవుట,
నీరు చురుకు, బహుమూత్ర

బాధిని కెం దలగునవి మానుక. దీనికలం మలమిశ్రుణులకు ఏం దిగ
అనుకులుగంగు, పిండాగ్, పిల్లల, ఆస్తికా, కలంత్తా, బొం
బాయి, చంద్రాన, కల్లస్థానిములనుండి బహుమాన పుని
కలు బిశేష ముగా పంపింపబడును కామలిననారు లగ్న

జూస్టాంపుకు పంపినతో బహుమాన పత్రాల కాపి పంపుదుము.
ఇది అబద్ధముని రుజువుపరచువారికి నై రువర దియించు
బహుమానము యివ్వబడును. అట్లు నిరాకరించినచో క్లోబ్బ
ములముగా పొందవచ్చును. పాన్పును కొనుగట్టడం "డి.
మన్నాలాల్" అని యిండుట చూచి ప్రీతికొనవలయును.
అనుపాన పత్రక పాన్పుతో పంపబడును.

ఏ తెంటులు కావలసియున్నది.

15 తులారు డగ్గి వెల రూ. 20-0

బహుభుక్తు 18 డబ్బాలకు 6 అణాలు.

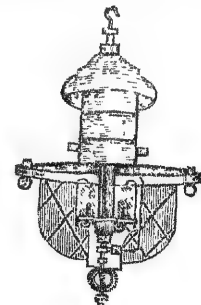
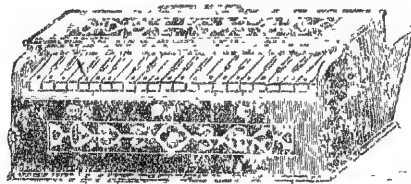
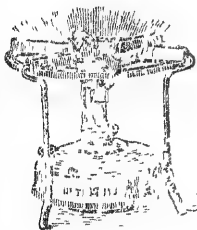
డి. మన్నాలాల్, డిల్లీవైద్యులు,

(26)

సాలామిసిరి ముర బ్బా షిర్,

బె. గు. గు. సి.టి.

మ రు ప వ దు

కె. ఎస్. షివజీ గారికి వ్రాసే

వంటకు కానుకొనుటకు కిగిన ప్లాట, క్యాపేజీ దీపములు, గంటలు, హార్వేనియములు, (గోల్డ్ మెడల్ పొందినది),
మంచములు, (ఇప్పటి మోస్తరువి) అన్ని రకముల కిరసనాయులు, పెట్రోలు, గ్యాసుదీపములు,
ప్రసిద్ధి కెక్కిన "వర్నిష్"

గ్యాసుదీపములు, వాటి సామానులు, ప్రశస్తమయినవి దొరకును. చక్రకులకు ప్రత్యేకధరలు యివ్వబడును.
క్యాపిలగూలు రోకినతో పంపుదుము.

(6)

K. S. SHIVJEE.
Broadway, MADRAS.

శుభ వ్రనంగములు

సంస్కారముగా నుండవలయునేని

జగత్ప్రసిద్ధులైన
ఓటో మోహిని
సెంటులకు రాజు
బంగారు మోడలు
ఒకసంగబడినది.

1 ఆవున్న	రూ 200
1 బ్రాం	రూ 0.12-0
1 బ్రాం	రూ 0.8-0
రాగలు హాక్	0-10-0

స్త్రీల ఆభరణము

స్త్రీల వెల్లడకలకును సుదానక గలిగి
నిబుపుగాను మృదావుగను, నల్లగనుచేసి
సాందర్యము నిచ్చుటకు

రోబినియా ఆయిట్

వాసుడు. బంగారు సెండల్
బహుమతి పెరిగినది.

ఒక సీసా రూ. 1.0-0.

ఓటో మోహిని డిపో

94, చిన్నబజార్,

మద్రాస్

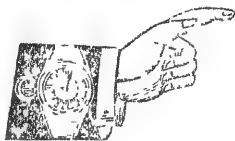
(21)

ఒక పోస్టు కార్డు (19)

హితు అమూల్యమైన బహుమతిని తెచ్చును.
ఇది ప్రపంచ ముత్యము వ్యాపించినది.

వైద్య విద్య

అను ఈ బహుమతి కోరికవారికి

క్రయము
టపాల ఖర్చు

ఈ ఇచ్చబహుమతిని. ఈ పుస్తకమందు యావత్వము
అందుగానూ వైద్యశాస్త్రముల బొందు మార్గములు చూపియున్న
వి. ఇదివఱకు 400000 ప్రతులు ఉచితముగా ఇవ్వబడి
యున్నవి.

రాజవైద్య నారాయణుని కేకవది,

మదనమూరి ఫార్మసి. 37, నీనాబజార్, మదరాసు.

పి. కోదండరామ విక్ల (4)

(లేట్. పి. యస్. బొమ్మ. స్వామిపిళ్లగారి పుత్రుడు.)

1854 వ సం॥లో స్థాపించబడినది.

మేలైన గృహాధికారణ నిర్మాతలూ నష్టయిదారులు
రి. వెన్సు ఎస్. పి. డి. జి. టి. ఎస్. నర్రాన్.

ఎంట్రిమెంటు, డైనింగురూము, బ్రెక్ ఫాస్ట్, మెళులు,

ఇంక అధినులకు కావలసిన అన్ని విధముల
చేతుసామానులు, కట్టెలు, ముసలతో
అనేక గది నులలో ఇల్లడికట్టములు పూర్తి
అంతోసహా, చక్కగ నింపబడి, గట్టిగాను
భద్రమైనవిగాను చేయబడును.

కోరికవారి కేవిధమైన సామానునకయినను సరే, కొయ్య
పకలకైనను సరే, ఎట్టిమేలు యివ్వబడును. ఒకసారి మా
పట్టుప్రదగ్గనహా మూచినతో మీరు తీర్చిదిద్దుదును.

దురపు గ్రామాదులనుండి వచ్చు అగరులు సామానుల
కిగు రైల్వేచార్జికిగాను వాని కిమ్మతులలో మూడవ వంతు
సామ్య పంపినమీదట, శ్రద్ధగ వి. పి. చేయబడును.

TEL ADDRESS.

P. Kothandarama Pillai

'BENTWOOD' Son of Late S. Ponnuswamy Pillai.

[illegible]

1. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 2. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 3. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 4. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 5. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 6. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 7. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 8. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 9. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)
 10. பின்வரும் வினாக்களுக்குரிய பதில்களைக் கொடுக்கவும். (10)

గల భేదమును చూపుట కొక చిహ్నముగా వర్తించుచున్నది. అతనియందు నామే
భార్య భక్తను నిజముగ ప్రేమించుచుండవచ్చును. అతనియందు నామే
భక్తత్వవిశ్వాసములు కలిగియుండవచ్చును. కాని, నిజముగా నట్టి ప్రేమ
యే యామె కుండినయెడల తా నొక విధముగా సంవరించును. అట్లు
గాక, 'హా నాదా, ప్రా' శక్త్యర్థ, జీవి శక్త్యర్థ' యని 'పదేపదే' యను
టవలన నట్టి ప్రేమ లేదనియే యెంచవలసియుండును. ఇట్లే మన
వారలు పురాణవైరాగ్యము శక్త్యానందవైరాగ్య మని నుడివడి 'సంద
ర్భములయందు వారి యభిప్రాయము భావానుకారితమును చూపుట
యే యని యెంచవలయును. నవలలయందు సామాన్యముగా నాడు
కుడుగాను నాయికగాను యువజనలను చేయుచుండుదురు. ఇట్లు
చేయుటచే గ్రంథకారుడు లోకానుభవమువలన మాత్రమే తేలిక
యగుచుండునట్లు వారిచే మాపరాదు, చెప్పింపరాదు.

కారణముననే ఆంగ్లభాషయందు కొందఱు నెలకొల్పిన మాత్రమున నాయుకానాయకులుగ కొంత లోకానామధనము కలవారిని మాత్రము యెన్నుకొనుచున్నారు. లేక బాల్యవృష్టయందే వారి నుండఁబడెడిట, నవలయందు ప్రధానపాత్రలు వేఱుగా నుండును. నానావధుల నాయకు లీ ప్రధానపాత్రలను హఠఁదీయుటకు మాత్రమే యోగింపఁబడుచుండురు. ఇట్లు స్కాట్టు గారి నవలయందు కనానాయకులు నిజముగా మఱికొందఱు ప్రధానపాత్రలు ముఖ్యులు గారు.

మొఖ్యులు గారు. మత్స్యకర్మకముగా నుండవల
సవలయందు పాత్ర పోషణ పాత్ర పోషణము కాదు. మన
యను. పాత్రల శీలమున కర్మములు పాత్ర పోషణము కాదు. మన
మొక మనుజుని శీలమును పరిశీలనము చేయ నెంచితిమేని, ఆ మనుజుని

నెలగినవారితో చాల కాలము ముచ్చటించి కొన్ని యంశములను గ్రహించవచ్చును. ఆ పనులనుగల గూర్చి వ్రాసిన వ్రాతలను చదివ వచ్చును. అయినను, మనము నిజముగా మనుషుని గిలమును పూర్తిగా గ్రహించకయుండవచ్చును. మాత్రు చేరవు వర్తన యెంత దైవమున సాంగ త్యమువలన కలుగునట్టి యభిప్రాయము వీలగుచున్నది. ఆ మనుషుని తో నుటగంట పరిచయము మనము కలుగజేసికొనినది కాని ఆతని వర్తనము నొక వారము పరిశీలించినదిగాని యంతకంటె సరియగు నభి ప్రాయమును పొందజాలము. కావున, పాత్రసోపానము చేయు టకు గ్రంథకారుడు తన పాత్రలను మాటలాడుచుచుండవలెను. వారి ప్రవర్తనను చూపుచుండవలెను. నాటకమునకును నవలకును భేదము నవలయుండు కథ చెప్పబడుటయు నాటకమునం దది చూప బడుటయు నై యుండెను, ఈ విషయమున నవల నాటకము నెంత యనుసరించునో యంత ప్రాశస్త్యమును గాంచును. కథాభాగమును చెప్పవలసిన పాత్ర సోపానమునకు వీ లుండదు.

కథయందలి యంశము లొక దానితో నింకొకటి యులిసన్ని హిత మైన సంబంధమును పొందియుండవలయును. కథ యంత్రమువలె నుండవలెను. యంత్రమునందలి భాగములలో చిన్నదాని నైనను తొలగించినయెడల యంత్ర మంతయు వర్ధమై నడవనియట్లే, గాంశములలో నొకదానినైనను తొలగించినయెడల కథ యంతయు ~~నడవనియట్లే~~ నగునట్లే, అట్లే కథాంశములు నుండవలయును. అతుకులు గల బట్ట యొక్కట్లే యని యెట్లు చెప్పబడుటకు వీలు లేదు. అట్లే కథాంశ ములు బాగుగా నుండుకొనియుండనియెడల కథయం దైకవ్యము లే దని చెప్పవలసివచ్చును.

వర్ణనము రెండు విధములు : పాత్రవర్ణనము, స్థలాగివర్ణనము. పాత్రవర్ణనము మంచిది గా దని చెప్పియుంటిము. కాని, స్థలాగివర్ణనము నవలయందలిముఖ్యము. 'ఆది' యనుటచే ఆచారములను దేశ కాలస్థితులను గ్రహించునది. ప్రకృతివర్ణనములు నవలకొక యందము వీయగలిగినను, కథాసందర్భమును బట్టి యుండవలయునె కాని గ్రంథకారుని వర్ణనాశక్తిని చూపుటకై మాత్ర ముండరాదు. నాటక ప్రదర్శనమునకు తెగ రెంత యావశ్యకమో, స్థలాగి వర్ణనము నవల కంత యావశ్యక మని యెంచవలయును.

నవలయందు ముఖ్యవిశేషము లయిన కలవు. సాంఘికనవల, కల్పితచిత్రకథ (The Romantic Novel), చరిత్రాత్మక మైన నవల, ప్రయోజికనవల (The Novel of Purpose), సమస్యా నవల (The Novel of Problem).

ఈ మైదు విశేషములను గూర్చి ముచ్చటించుట యావశ్యక మైనను, వ్యాసము విపులముగా నుండరా దని పత్రికాధిపతుల యాజ్ఞ యగుటచే చరిత్రాత్మకనవలను గూర్చి మాత్రము కొంత చెప్పు చున్నాము. నవనవారలు చాలమంది చరిత్రాత్మకనవలను వ్రాయుట బహుమలభ సుని యెంచుచున్నారు. కాని, ఇది దురభిప్రాయము. నవల రీతు లన్నిటిలో చరిత్రాత్మకనవలయే బహుకష్ట మైనది. అంగ భాషయందలితవలను కొన్ని లక్షల నవలలు వెలువడియుండినను, నీల మగు చరిత్రాత్మకనవల లే డెనిమిదికంటె నెక్కువ లేవు. కాని, నవల యాంధ్రభాషయందు ఇప్పటికి కొన్ని వందల నవలలు మాత్రమే వెలువడియుండినను, నువారు డెబ్బది యెనుబది చరిత్రాత్మకనవలలు కలవు. మన మెంత పుణ్యాలము. అంగగ్రంథకర్తల తరము గాని వని మన యాంధ్రగ్రంథకర్త లవలీలగ చేసిరి, చేయుచున్నారు!

చరిత్రయందలి యంశములను నవలయందు చేర్చినంత మాత్ర మున నవల చరిత్రాత్మకనవల యగు నని మన గ్రంథకారులు తలచు చున్నట్లు తోచెడిది. ఆర్యులారా, గ్రంథకర్తలారా, నన్ను మన్నిం పుడు. ఇది దురభిప్రాయము. నిజ మగు చరిత్రాత్మకనవలయందు చరి త్రాంశము లతిస్పష్టములుగా నుండును. అట్టి యంశము లేనియెడలనే చరిత్రాత్మకనవల యగును. పరాసు గ్రంథకారుడైన ఆల్ఫ్రెండురు డుమా గారి చరిత్రాత్మకనవలలయందు చరిత్రమే లేదు. స్పాట్టుగా ము లే దనియే చెప్పవచ్చును. అట్టియైన నవల చరిత్రాత్మకనవల ట్టుగు నని మీ రడుగవచ్చును. చరిత్రాంశములే గాని, అప్పటి యే చారవ్యవహారములను తెలిపికొనుటకు చరిత్ర లంతగా నుపయోగించవు. అనుగుణము లగు దేశకాలపాత్రవర్ణనములే యుపయోగించును. ఈ సంగతులను ప్రోచుచేసి నవలయందలి నిమిచ్చిన అది చరిత్రాత్మక నవల యగుచున్నది. అందుచే ఆ కాలమును మనము నూత్నదృష్టితో చూడగలుగుదుము. ఇం లేల, చరిత్రాత్మకనవల యనునది యాత్మ విరుద్ధ మైన మాట. చరిత్ర నిజమును కోరును. నవల కల్పితము. ఈ రెండింటికిని సంబంధ మెట్టిది? ఇట్టి సంబంధమును కలుగజేయుట కష్ట మని గ్రహించినవా రగుటచేతనే అంగగ్రంథకర్తలు నవలలను వ్రాయుచుండినను చాల కాలము చరిత్రాత్మకనవలలను వ్రాయబూను కొనలేదు. అంగభాషయందు మొట్టమొదట నవల వెలువడిన 68 సం వత్సరములవలకును చరిత్రాత్మకనవలయే లేదు. మన యాంధ్రభాష యందు చరిత్రాత్మకనవలను వ్రాయుట యంతకంటె పెను కష్టము. కార ణము : మన దేశస్థితులను ఆచారములను నూత్నముగా వర్ణించు గ్రంథము లతిస్పష్టములు. లే వనినను తప్పు గాదు.

ద్రవిడ భాషలు.

కత్తా వేంకటరావు గారు, ఎమ్. ఏ., ఎల్. టి.

ద్రవిడులు ఆర్యులకు పూర్వము హిందూస్థానము నుండి వారు. వీరు ఈ దేశమున కనాదివాసులలో లేక యార్యుల వలెనే యితరదేశములనుండి వచ్చిలో నిర్ధారణ చేయుట కాధారములు సరిగా లేవు. భాషాసంబంధములను బట్టి చూడగా ద్రావిడులు ఉత్తరహిందూస్థానమునందు కొంత కాలము, అనగా ఆర్యులు రాక పూర్వము, నివసించి తరువాత ఏ కారణములచేతనో దక్షిణమునకు వచ్చినట్లు కనబడుచున్నది. ప్రస్తుతము ద్రావిడులు ముఖ్యముగా దక్షిణహిందూస్థానమునందు నివసించియున్నారు. వీరు వాడుక చేయు భాష లే ద్రవిడభాషలు. ఉత్తరమున కొంత దేశములో ఒరియా, పశ్చిమమున కొన్ని దేశములలో గుజరాతీ మహారాష్ట్ర భాషలు తప్ప, మిగిలిన దక్షిణహిందూస్థానమున దంతటను వింధ్యము మొదలు కన్యాకుమారివఱకు గల దేశములలో ఒకే భాషా భేదములు వాడుకలో నున్నవి. ఈ భాషల కన్నిటికిని మాతృక యొక్కటే. ఈ భాషాభేదములయొక్క కొనకొనలు బంగారమునందున్న రాజవంశాలు కనుమలలోను చెల్లాచిస్థానములలోను కూడ కన్పట్టుచున్నను దక్షిణహిందూస్థానమే వీనికి ముఖ్యమైన యునికి పట్టు. ఉత్తరసింహాళమునందు కూడ ఈ భాషయే వాడుకలో నున్నది.

ఈ భాషల సమూహమును ద్రవిడభాష లని వ్యవహరించుచుండురు. చిరకాలము క్రిందట దీనినే కుమారిలభట్టు 'ఆంధ్రద్రవిడ భాష' యని వాడెను. ఇందు సమూహములో నున్న చెండుభాషలకు మాత్రమే ప్రాముఖ్యమియ్యబడెను. పాశ్చాత్యులు దీనినే 'తమిళియను' భాష యని వాడిరి. కాని, ఇది భాషాసమూహములో ఒక్క భాష పేరిగుటచే దీనిని ఆ భాషకు నామముగా నియమించి సమూహమునకు అనుకూలమైన యింకొక పేరును వాడుకలోనికి తెచ్చిరి. సంస్కృతవైయాకరణులు ఈ భాషలను ద్రవిడభాష లనియే వ్యవహరించిరి. దీనిని సంకేతనామముగా గ్రహించినను నష్టము లేదు. 'తామిళ్' 'దమిళ్' 'ద్రమిళ్' మొదలైన రూపములనుండి యుత్పన్నమై ఆర్యులచేత 'ద్రవిడ' మని వాడక చేయబడినట్లు కనబడుచున్నది. ఇట్టి యుత్పత్తికి చెండు భాషలందును లిగిన సాంప్రదాయము కలదు. సార్థకముగా గాని సాంకేతికముగా గాని యిదియే యీ భాషాసమూహమున కనుకూలనామ మని శాస్త్రజ్ఞులచే స్థిరపఱపబడినది.

ద్రవిడభాషాసమూహమునకు చేరిన ముఖ్యమైన భాషలు పంద్రెండు. ఇవి యన్నియు ఒక్క మాతృభాషనుండియే దేశకాల

భేదముల ననుసరించి మాఱిమాఱి వివిధభాషలుగా పరిణమించి ఆయా దేశభాగములందు వాడుకలో నున్నవి. ఈ పంద్రెండు భాషలలో ఆఱు నాగరికభాషలు ఆఱు అనాగరికభాషలు గలవు.

నాగరిక భాషలు

- (1) తామిళ్ (2) మళయాళము (3) తెలుగు (4) కన్నడము (5) తుళు (6) కొడగు.

అనాగరిక భాషలు

- (1) కుడ (2) కౌట (3) గాండు (4) ఖాండు (5) ఓగాన్ (6) రాజుహల్.

అనాగరిక భాషలకు సాహిత్యసంపద లేదు. అవి ఆయా స్థానములలో వాడుక చేయబడుచున్నవి. తుళు కొడగు కూడ నిట్టివే. మిగిలిన నాలుగును, అనగా తామిళ్ మళయాళము కన్నడము తెలుగు ద్రవిడభాషలలో ముఖ్యమైనవి. వీనికి గ్రంథసంపత్తి మెండు. విభులముగా వెంచబడి వాడుక చేయబడుచున్నవి. ఈ భాషలను వాడుకచేయు జనసంఖ్యను బట్టియే దేశవిస్తీర్ణతను బట్టియు ఇవియే ముఖ్యమైనవి. ఇందులో ఆదిద్రవిడభాష లక్షణములను సరిగా నిలిపియుంచినది తామిళభాష. అయినను, తమిళుకే ఆదిద్రవిడ భాష దానినుండియే మిగిలిన భాష లుత్పన్నమైనవనుట సరి కాదు. ఏల యిది, తమిళములో కనబడని కొన్ని లక్షణములు ఇతరభాషలలో కానవచ్చుచున్నవి. అందుచేత తమిళము కూడ ఆదిద్రవిడభాషనుండి యుత్పన్నమైన యుభభాషలలో నొకటి. కాని, మాతృభాష కాదు. అన్నిటికన్న నిదియే ముఖ్యమైనది. ఇదియే ఆ తల్లికి పెద్ద పిల్ల. మళయాళము దీనికి దగ్గఱ సోదరీమణి. ఇరుగు పొరుగున నుండుటచేతను వ్యవహారములో కలసి మెలసి యుండుటచేతను లక్షణసాదృశ్యము వీనికి మిక్కిలి యెక్కువ. వేఱువేఱు భాష లవునా కాదా యని భ్రమింపఁజేయుచుండును. ప్రత్యేకముగా వృద్ధి పొందింపబడిన గ్రంథసంపద లేనిచో ఇవి వేఱువేఱు భాషలా యనునది సంశయాస్పదమే. మళయాళముకన్న నెక్కువ భేదమున్న దయినను కన్నడము కూడ తమిళమునకు దగ్గఱ భాషయే. లక్షణసాదృశ్యము స్పష్టముగా కనబడును. కాని, యెక్కువ విషయములలో భేదము కూడ కనబడుచుండును. అట్టి విషయములలో నాలవ భాషయను కన్నడ సోదరీయనగు తెలుగుతో పోలికను చూచించుచున్నది. తెలుగు కూడ అది

The Queen
of Remedies
for all kinds
of Gastric
Complaints
**OMUM-
CARPOOR**

The King
of Fever
Remedies
**JVARA-
HARI**

OMUM-CARPOOR

IS AN EFFECTUAL REMEDY FOR CHOLERA, DIARRHOEA, FLATULENT COLIC,
SPASMS, INDIGESTION, Etc.

No School or House should be without this splendid Remedy.

Henry Saltau,

Medical Missionary, Burma, writes — "I value 'OMUM-CARPOOR' very highly, and would advise every Missionary to take a supply with him for all bowel troubles. One case comes to my mind of a person who had been brought very low with DIARRHOEA of Dysenteric character and was in a state of collapse. Two doses almost cured the DIARRHOEA and restored the warmth to the body."

E. Trutwein,

Medical Practitioner, writes — "I have much pleasure in testifying to the wonderful efficacy of 'OMUM-CARPOOR.' It has been tried by me repeatedly in cases of DIARRHOEA, COLIC accompanied with FLATULENCE and other SPASMODIC AFFECTIONS, and I have always found it infallible. No family should be without a bottle or two of this specific."

C. B. Ingham,

Moir College (for Ladies), Bournemouth, writes — "The 'OMUM-CARPOOR' we find very excellent for INDIGESTION."

Rev. T. F. Nicholson,

Wesleyan Missionary Society, writes — "I have much pleasure in bearing testimony to the efficacy of your 'OMUM-CARPOOR' in case of CHOLERA. In 1884, CHOLERA was raging in my station, Mannaigudi, South India, and in the outlying villages. One day, two men, one of whom was a policeman, came up to my house in great distress asking for medicine. I gave them a fair sized bottle of your 'OMUM CARPOOR' with instructions how to use it. Within a fortnight, they returned to thank me and tell me that SEVEN CHILDREN AND THREE WOMEN had been SAVED thereby, and I had every reason to believe their testimony."

C. S. Srinivasa,

Chairman, Municipal Council, Cuddalore, writes — "I have much pleasure in stating that your 'OMUM CARPOOR' was found very useful for CHOLERA if taken in the early stage."

TRADE MARK

See that this is on every package

To be obtained of all Chemists and Dealers

Price: Annas 8, Re. 1, 1-8 & Rs. 2-12 per bottle according to size;

Also in large size (20 oz.) for Planters and Employers of Labour at Rs. 11 per bottle.

HENRY'S GREAT INDIAN REMEDIES CO.

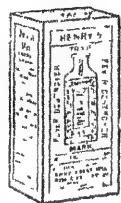
15 ARMENIAN STREET

MADRAS

Telegrams:—

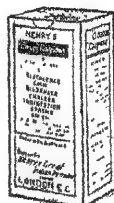
"WAREHOUSE, MADRAS"

The King
of Fever
Remedies
**JVARA-
HARI**

**Henry's
Great
Indian Remedies**

COMPANY
15 Armenian Street Madras

The Queen
of Remedies
for all kinds
of Gastric
Complaints
**OMUM-
CARPOOR**

JVARA-HARI

OR

FEVER DESTROYER

Is easily administered and possesses the all-important advantage over other febrifuges, that it may be administered when fever is on, and does not produce deafness or other unpleasant symptoms which frequently follow the use of Quinine. In small doses "Jvara-Hari" has no equal as an appetiser and tonic when one is run down, while for dissipating colds, etc., its action is marvellous.

A Customer in England writes :—

"I was very pleased to receive the bottle of 'JVARA-HARI' and shall be glad if you will send me another. I shall be glad to know if any arrangement has been made for a supply at the Army and Navy Stores."

The Secretary of one of the Foremost European Clubs in India writes :—

"It may interest you to know that I am never without 'JVARA-HARI' myself, and the number of people I have recommended it to must be enormous. I have given away many bottles to people who have never heard of it and have been much benefited by taking a dose."

From a Medical Officer :—

"I have ordered 'JVARA-HARI' several bottles at different times for myself and for my friends who use them. It proved very efficacious and was never found to be injurious. I hope you will kindly send two bottles more to the above address."

A Planter in Yercaud writes :—

"Please send me three large size bottles (20 oz. each) of 'JVARA-HARI.' I am glad to state that the coolies on my Estates take to 'JVARA-HARI' very kindly, because it is so effectual and speedy in its cure of malarious fevers."

To be obtained of all Chemists and Dealers

Price : Annas 8, Re 1, 1-8, & Rs. 2-12 per bottle according to size

Also in large size (20 oz.) for Planters and Employers of Labour at Rs. 11 per bottle.

HENRY'S GREAT INDIAN REMEDIES CO.

15 ARMENIAN STREET

Telegrams :

"WAREHOUSE, MADRAS"

MADRAS

యనాగరికభాషలలో సంస్కృతీసంపర్క మేమియు కానరాదు. ద్రవిడభాషలే సంస్కృతమునుండి పుట్టినయెడల ఇట్టిది యసంభవము. నాగరికభాషలలో కూడ సంస్కృతపదములను కేవలము నిరాకరించి వాడుక చేయఁబడు భాషలు కూడఁ గలవు. సంస్కృతము లేకుండిన తెనుగునకు ఇప్పుడు కొంత కష్టము గా నుండును. కన్నడము మళయాళములకు అంతకన్న కష్టముగా నుండవచ్చును. కాని, ఈ సమాచారములో ముఖ్య మైనది యెవని తిమ్మిళము సంస్కృతభాషను పూర్తిగా నిరాకరించి వృద్ధి పొందఁగలదు. తిమ్మిళమునందు గ్రంథరచనలో సంస్కృతము వాడుట చాల తిక్కున. వారిలో గ్రంథరచనయందు సంస్కృత హెంతి తక్కువగా వాడిన అంత యెక్కువ ప్రశస్తము. అదియే పాండి త్యముగా నెన్నఁబడును. సాధారణవ్యవహారములో కూడ సంస్కృతము నుపయోగింపవండుటయే శ్రేష్ఠముగా గణింతురు. మనుష్యుల పేరులలో కూడ సంస్కృతనామములను భాషాంతరీకరించి వాడుదురు. వణ్యులుండు అనునది అటు మొగ మని వాగుదురు. దీనిని బట్టి చూడ ద్రవిడభాషలకు సంస్కృతము ప్రధానము కాదు. తక్కిన ద్రవిడభాషలకు సంస్కృతము కొంతకొంత యధికముగానే వాడుకలో నున్నది. కొన్నిటిలో సంస్కృతము ఆవశ్యకముగా కూడ వోచుచున్నది. దీనికి కారణము ఈ భాషలకు సంస్కృతముతో సహజ మైన సంబంధ ముండుట గాదు; సంస్కృతమునం దాటితేరిన బ్రాహ్మణపండితులు గ్రంథరచనలోను భాషావివృద్ధిలోను నెక్కువ శ్రద్ధ తీసికొనుటచే వచ్చిన యసంగము. తిమ్మిళములో నట్లు గాక సంస్కృతము రాని బ్రాహ్మణేతరులే గ్రంథరచనాసక్తు లగుటచే ఆ భాషయందంతగా ఈ సాంకర్యము కానరాదు. ఇంకొక సంగతి. వ్యాకరణసాదృశ్య ముండిన గదా భాషల యన్యోన్యసంబంధము లేటపడును. ఈ రెండు భాషలకును అట్టి సాదృశ్య మేమియు లేదు. లింగభేదమును చూడుఁడు. ద్రవిడభాషలో లింగభేదము సహజము, సార్థకము. సంస్కృతములో నట్లు కాదు. వృత్తము పుల్లింగము, కళత్రము నపుంసకలింగము. నామవాచక ప్రత్యయములలో భేదము కలదు. ద్రవిడభాషలో ప్రత్యయములు అర్థ మున్న చిన్న మాటలు, రెండు వచనములకు నొక్కటే ప్రత్యయములు. సంస్కృతములో నట్లు కాదు. ఇంకను అనేక వ్యాకరణవిషయములలో భేదము కలదు. ఇవి యన్నియు బాగుగా నాలోచించి చూచి ద్రవిడభాషాసమాచారమునకును సంస్కృతమునకును ఏమియు సహజ మైన సంబంధము లేదన, సంస్కృతమునుండి యుత్పన్నము కాలేదని వేటి చెప్ప నక్కఱలేదు. ప్రత్యక్షముగా నున్న సంబంధము అన్యోన్యసంపర్కము మొదలయిన వేఱు కారణములచేత కలిగినదే గాని సహజము కాదు. ఇతర సమాచారములతో నున్న సంబంధమును గూర్చి చర్చించుటను గ్రంథ విస్తరభీతిచే మానెదను. కాని, సర్వసాధారణముగ పండితపామరలచే ననుబ్రుండుచున్న యంశము, అనఁగా ద్రవిడభాషలు అందు ముఖ్యముగా నెఱుంగు, సంస్కృతమునుండి పుట్టి ననునది కేవలము తప్పని గ్రహింపఁదగియున్నది.

ఇంక ద్రవిడభాషలను గూర్చి కొంచెము ముచ్చటించెదము. ద్రవిడభాష. చాల పురాతన మయినది. సుమారు 3000 యేండ్ల క్రిందటినుండి వాడుకలో నున్నట్లు ప్రమాణములు కలవు. ఈ దేశములో వర్తకము సాగించిన యన్యదేశముల భాషలలో ద్రవిడపదములు విరళములు క్రిందటనే వాడుకలో నున్నట్లు కానవచ్చుచున్నది. గ్రీకు భూగోళ శాస్త్రజ్ఞులచే వాడుక చేయఁబడిన ద్రవిడ నామము లనేకము లున్నవి. వీనిని బట్టి చూడ ద్రవిడభాషలు చాల కాలమునుండి వాడుకలో నున్న వనియు, ఆదిభాష సుమారు 2000 యేండ్ల క్రిందటనే యిప్పుడో యుపభాషల క్రింద పరిణమించి యిప్పుడవి వాడుక చేయఁబడుచున్న యాయా దేశములందు వాడుకలో నుండిన దనియు కనఁబడుచున్నది. కొన్ని ముఖ్యభాషలలో ప్రాచీన లిపి భాషకు వ్యాకరణము గ్రంథరచనాచతురతయు అప్పటికే కలిగియున్నట్లు కనఁబడును. ఈ భాషలలో తిమ్మిళము మిగుల ప్రాచీననాగరికత కలిగియున్నది. పురాతనగ్రంథములు సుమారు 2000 యేండ్ల క్రిందట రచింపఁబడినవి. భాషయొక్క పురాతనదశ దీనినుండియే లభింప మగును. పదములు రూపములు గ్రంథరచన ప్రారంభించుటకు పూర్వము చాలకాలము వాడుకలో నుండియుండవలెను. మొదటి తిమ్మిళగ్రంథములలో సంస్కృతము లేదనియే చెప్పవచ్చును. అనఁగా, భాష. అన్యభాషాసహజమున వేటింపక భాషములను తెలుపుటకు పదసంపదయు సమర్థరము కలిగియున్నది. ఇంకను అనేకవిధముల పరిశీలించి చూడ, తిమ్మిళము బహుపురాతన భాష యని గోచర మగును. అట్టి విషయముగో దాని మాతృభాష యగు నాదిద్రవిడభాష విషయమై వేటి చెప్ప నక్కఱలేదు. ఈ సమాచారములోని మిగిలిన భాషలు కూడ అప్పటి కాలమునకే తిమ్మిళమునుండి వేఱుపడి అంత వృద్ధిలోనికి రాకపోయినను ఆయా దేశములలో వాడఁబడుచుండెడివి యని యూహింపవచ్చును.

ద్రవిడభాషలలో అందఱకును కనఁబడు విశేష మొకటి కలదు. గ్రంథములలో వాడుక చేయు భాషకును మాటలాడుటలో వాడుక చేయు భాషకును మిగుల వ్యత్యాసము కలదు. ఈ రెండింటి కిని ఇంచుక వ్యత్యాస ముండుట అన్ని భాషలలోను సహజమే. గ్రంథస్థ మైన భాష వాడుక భాషయంత మార్పును చెందక ఒక దశ వెనుకగా నుండును. అన్యోన్యసంబంధము స్పష్టముగా కనఁబడుచుండును. వాడుక భాషతో పాటు గ్రంథములలోని భాష కూడ అనుగుణముగా మాటుచు దాని ననుసరించియే యుండును. అట్లుండుటచే గ్రంథములలో వ్రాసినది సర్వసాధారణముగా అవగాహన మగుచుండును. కాని, ద్రవిడభాషలలో నట్లు కాదు. వీనిలో గ్రంథ రచన తుపయోగించు భాష వ్యవహారభాషనుండి మిగుల భిన్నమై రెండును వేఱు భాషలా యని భ్రమింపజేయుచుండును. బాగుగా చదువు లేక పాండిత్యము తక్కువైనవారికి గ్రంథము లవగాహములు కావు. మాటలాడు భాష. మూఱరాని సహజకారణములకు లోపై సతతము మాటుచుండును. గ్రంథములలో వాడుక చేయఁబడు భాషను తదనుగుణముగ మాటనియక ప్రాసన మైన కట్టు

ద్రవిడభాషలు ఇంకొక భాషతో సంబంధింపని ప్రత్యేక భాషావర్గముల మని యిదివఱకే గ్రహించినాము. అట్టిచో ఈ సమాచారమునకు ముఖ్యలక్షణము లేమై యుండును. కొన్ని ముఖ్య లక్షణములను గూర్చి చూచితిము.

- (1) హలంతపదములు లేవు. ప్రతిమాటకును అంబమందు ఆ హ్యుండ వలెను. 'ఉ' కారము తిరుగుగా చేర్చబడును. చులయూచ ములో మాత్రము 'అ'కారధ్వని యంతయును వినిపించును. తెలుగులో నున్న సంస్కృతహలంతపదములలో ఇది బాగుగా కనబడును. వాక్యము. అప్పు మొదలయినవి యుగా పారణములు.
- (2) సంస్కృతములోవలె గాక 'ప', 'భ', కాదులకు ప్రాప్త్య దీర్ఘ భేదము కలదు. వానిక ప్రత్యేకాక్షరములు కూడఁగలవు.
- (3) ఒక కబ్బములో నందు అచ్చులలో అన్యోన్యమై త్రి, కలదు. అచ్చులలో 'అ', 'ఉ', 'ఓ', 'ఓ'లు కింతయును, 'ఇ', 'ఎ', 'ఏ'లు తాలవ్యములు. ఉచ్చారణసౌకర్యములకు కారణములు అనగా కబ్బములలోని అచ్చులు అనుకూలముగా మార్పిడిచేయవచ్చును.

తెలుగు.	మామమన్నాను	మాచిలిని
	తమ్మునకు	తమ్మునికి
	మనిషిని	మారున్న
	కత్తి	కత్తులు

ఇది తెలిసిన భాషలలోఁ గూడ తెలుగులో నున్నంత విస్తారము లేకపోయినను అరుదుగా కలదు.

- (4) హల్లులలో పరుషములు సురళములు అన్యోన్యము సంధ్యమును బట్టి మార్పబడును. తస్మిన్ మశకాళ భాషలలో పదప్రారంభమున సురళమును పదమధ్యమందు పరుషమును (వ్యత్యాసములలో రెన్ను) ఉండవలెను. సంస్కృతమునుండి సంగ్రహించిన మాటలలో ఇది బాగుగా కానవచ్చును. దంతము తండు మగును. భాగ్యము పొక్కవగును. తెలుగులో క చ ట ఠ ప లకు గ జ డ ద బ లాదేశముగా వచ్చుట సాధారణము.
- (5) శబ్దభేదములు విశేషము. ర అ ల్ల అనునవి కలవు.
- (6) నానుచాటకములలో లింగభేదము సాగకము. చుగ్గ ఆఁగు శబ్దములచే తెలియఁజేయబడును.
- (7) వచనములు రెండే. సంస్కృతములోవలె ద్వివచనము లేదు. తమ్మిళము మొదలయిన కొన్ని భాషలలో నపురస్థకములకు బహువచనరూపము లేదు.
- (8) విభక్తి ప్రత్యయములలో కొన్ని అర్థముండి వాడుకలో నున్న ప్రత్యేక పదములు (చేతి లో నుండి మొదలయినవి). రెండు వచనములలోను ఒకే ప్రత్యయములు.
- (9) విశేషణములకు విభక్తి విభిన్న లేదు. వాగ్వాచవిశేషాద్విభక్తి విశేషణము. అందుచేత నానుచాటకములకును విశేషణములకును విశేషభేదము కానరారు.
- (10) ప్రథమద్వితీయపురుషస్వనామములు అస్మిమాని స్యమామములను స్మితియపురుషమునుండి భేదముగా. తృతీయపురుషస్వనామము నిర్దేశక సర్వనామములలో చేరెను. ప్రథమ

పురుషబహువచనములలో మేము నునము నీలిన రెండు రూపములు కలవు. ఎదిగివానిని కలిపి గొలుకలి కలుపక గొలుకలి వాడుక చేయబడును.

- (11) సాధారణముగా క్రియలు భావగనికములు. ప్రత్యయములు సర్వనామజనికములు. ముఖ్యముగా కాలభేదములే వాడుకలో నున్నవి. ప్రత్యేకముగా కిక్కిరిస్తోయినా, సూపములు లేవు. వ్యతిరేకాగ్రహ క్రియలు ఈ భాషాసమాహారమునకు విశేషము. వైని పెప్పినవి కొన్ని ముఖ్యమైన ద్రవిడభాషలక్షణములు. భేదములు అంతియైనను ఆ సేకములు కలవు గాని వానిని గూర్చి ముటకు ఇక్కడ నీలు లేదు. ద్రవిడభాషలలో నునకు ముఖ్యమైన తెలుగు తమ్మిళముల పోలికను చూచించు కొన్ని ముఖ్యమైన మాటల పట్టికను ఇందు పొందుపఱచి యీ వ్యాసమును ముగించుచున్నాను. ముఖ్యమైన మాటలనగా సాధారణముగా అందఱిచేతిను నది చక్కలో వాడఁగడల నూలు అంతలు స్వనామములు వాగ్దలయినవి. వీని పోలికన బట్టి భాషల సంబంధము గూఁపించి యవి రెండు జనితము లను యుగార్థమును గ్రహింపవచ్చును.

తెలుగు	తమ్మిళము	మొఱ్ఱము	కన్నడము
తల	తిలై	నీరు	నీర్
కన్ను	కెగ్	మృను	మగం
చేవి	సెని	కల్లు (గొయ)	కల్
పల్లు	పల్	ఇల్లు	ఇల్లి
చేయ్యి	చై	డోరు	డోర్
కాలు	కార్	యేనుగు	యోనై
వాడు (గోవు)	వార్	ఆవు	ఆ
రేయి	యిరవు	ఎనుగు	రెయిరుమై
కట్టి (నలుపు)	కర్	పొము	పొంబు
వెల్ల (తెలుపు)	వెల్	కొమ్మ	కొంబు
చాయ (ఎలుపు)	చే	ఇరుపది	యిరువదు
పెరు (పెద్ద)	పెగు	కూణ	కూగు
చిలు (చిన్న)	చిలు	నేను	నాన్
పులి (పులుపు)	పులి	మేము	నాన
ఉప్పు	ఉప్పు	నీవు	నీ
తీను	తీను	వాఁడు	అవను
పో	పో	వీరు	నీలల్
నీలు	నీల్	వారు	అవర్ గల్
ఏగు (నీళ్లు)	ఏగు	అది, యిది	అదు, యిదు
నగు	నగై	అన్న	అల్లన్
అరువు	అగు	అక్క	అక్కాల్
రెండు	యిరంగు	నునకి	నునిదక్
ముఁగు	ముంగు	నెండాము	నెండాల్
నాలుగు	నాలు	పల్ల	పల్లె
చదు	చెంగు	కుమారుడు	కుమారన్
ఆలు	ఆగు	నిప్పు	నెనప్ప
వీ	వీ	చావు	చావు
తొమ్మిది	తెంబిగు	మున్న	మున
పది	పత్తు	ఎరు	యర్

భీముని ప్రతిజ్ఞ

పాఠసంది రామశాస్త్రి గారు

అంధమహాభారతము సభాపర్యము గ్వీతీయాశ్వాసము

ఈ అమృదితన్ విభీతహరికాండ గలాపవిలాసి కేశభా
రమ్యున నొప్పుదానిఁ దన గమ్యపృథ్విదలంబు నెక్కఁగా
గ మ్మని నన్న సేసి భృతరాష్ట్రసుతాగ్రజుఁ డెప్పు దాని రూ
రమ్యునఁ జూచి హరవరుంగమృగేంద్రుఁడు ఖీముఁ డెల్లఁతోన.

క. అనుసమయందండభరని
గ్దయుఁడై భరణీను తెల్లఁ దన పలుకులు వి
స్మయసంభ్రమసంభృతు లయి
భీమును వినుచుండ నిట్లు వలికెన సభలోన.

ఈ భూమిగోరజ్యసంపద సుదంబునఁ గోమలిఁ స్పృశుఁ జూచి య
భోరునిగోరుదేశమున నుండఁగ విల్చిన యిద్దరామ్ము దు
ర్వాణుమదీయజాహంపరిమ ర్తిత నిండగ దాభిమాతభ
గవ్విగతగోరుఁ జేయుదు నుయోధును నుగ్రశాంతిరంబున.

క. అని సర్వజనధర్మానకక్రోధవివరండ్లె గూయుంబు లున్న వల
నికి దృష్టాదు సలపుచు నగ్రజు మొగంబు నూచుచున్న భీమ
సేను నతికాత్రాకారంబు చూచి ఖీమ్యవిదుగ్దోజాదు లిది
హాపంబున కవసంగు గా దని యాతనిం బ్రశాంతిచిత్తం చేయు
చున్నట్ల.

అని యున్నది. ఇంగు భీముడు తన భార్యను దుగ్యోధనుఁడు
దన యూరువు నెక్కర మ్మని సంభ్ర సేయఁ జూచి సహింపఁజాల
కట్టి మహాపత్నిత్వము దుష్టఁ డే యూరుదేశమున నెక్కఁగోరనో
యా యూరుధింగమే వానికఁ దగిన ప్రాయశ్చిత్తముని తిలంచుదుర్యో
ధనుని యుద్ధమంగుఁ దన గదాబలిచే నట్లు సేసెద నని ప్రతిజ్ఞ సేసె
ను. ఈ త్రైమత్య తియుఁడును మహావీరుఁడు నగు తనకు కత్త్రవును
నికృతిచేఁ గాక యుద్ధమునఁ బంపుటయే యుచిత మని యెంచి య
ప్పుడే యుద్ధము సీమ తలంపుతో నాయుధముల నంకఁ జూచి
యన్న నుగు భిగ్మరాం ననుభవకొఱకు అలెని ముగంబును జూ
చు. ఇట్లుండ నవ్వున ఖీమ్య విదురఁ డ్రావణులు “ఇగి కోప
మునలు సమయము గా” గని పలికిరి. దాని లోకమం దొక పురుష
మాస్మడు సహింపరాని పరాధమును సఖిలోఁ దన భార్యకుఁ
గలిగినప్పు డట్టి మాంధముఁడు నతివీరుఁడు నగు భీముఁ డెట్లు సహిం
చియుండును? అని కోపాననరు సమయము గాదా? భీష్మదుల
యభిప్రాయ సేమి? ద్రౌపది ధగ్మనిర్ణయమును గోర త మ్మడిగి
నప్పు డేమియుఁ జెప్పక యూరకుండెనవారివృద్ధి భీమునితో నిట్లు

చెప్పుటకుఁ గారణ సేమి? దుర్యోధనునందు పక్షపాతిమా? పాండవు
లంగు వంచనమా? అ నేమియును గాదు. దూరదృష్టి గల భీష్ముడు
లప్పు డాతని నివారింపకున్నచో నప్పుడే వారికి యుద్ధము సిద్ధమగు
నట్లు గలంచి యట్లు కాకుండఁగ వారింపియుందురు. భీముఁ డా
యుధముల వంకఁ జూడ నాతని తలం పట్టిదిగాఁ గానఁబడినందున
యుద్ధ మైనప్పుడు వారిలో నెవ్వరికైనను హని తప్పదు కావున, నుపా
యాంతర మున్నప్పుడు యుద్ధము దూష్య మగుటను నీతినిపులు
లును సమపక్షపాతులును నగు భీష్మవిదురఁడ్రాదు లలగి నివా
రించుట తప్పిదుము గాదు. మొదటనే వారు “జూద వసనగ్రము వల”దని
చెప్పినప్పుడు ధృతరాష్ట్రుఁడు “సుహృద్భ్రాతృ” మని చెప్పయిండుట
చే నుహృద్భ్రాతృ మనస్థాపనము గాదు కావున నిప్పు డా ధృత
రాష్ట్రుఁడు దాను చెప్పినట్లే పాండవుల కనగ్రము రాకుండఁ దన
మాటను వృద్ధము గాకుండఁ జేసినచో యుద్ధ మక్రిత లేకయే
పాండవుల రాజ్యాధిపంపదలు వారికి మరలఁ జెందును కారవులకును.
హాని వాటిల్లకుండును గావున ధృతరాష్ట్రుని యభిప్రాయము దెలియు
మఱకు నిగ్ర కోపమునకు సమయము గా దని వారింపియుందురు. అట్లు
కాని నాఁడు యుద్ధము వచ్చు నని వారి యభిప్రాయము నిగూఢ
ముగా నుండును.

ఇట్లుండ నంబట ధృతరాష్ట్రుఁడును దన యింటఁ గలిగిన యుత్సా
తములను గాంధారివలన విని యదరపడి ద్రౌపదిని విలిచి సాంత్యవచన
ముల నా మెను గొంత యుపశాంతిపఱచి వరము లిచ్చి ధర్మరాజాదిసాద
గుల నందఱిని దాన్యమువలనఁ బూజి వారి రాజ్యసంపదలను వారికి
మరల నిచ్చి తాను మొదటఁ జెప్పిన సుహృద్భ్రాతృ మను మాటను
యథార్థ మగునట్లు సమర్థించికొని యింద్రప్రస్థమునకుఁ బంపెను.
అప్పుడు భీముఁడు గాని నెఱిగి తమకు దాన్యవిముక్తియు రాజ్య
ప్రాప్తియు శ్రీమూలముగ నయిన దగుటకు విష్ణుండెయ కన్ను
లెఱ్ఱసేసి సంగరమున కత్త్రవులను పరాక్రమముచేఁ జంపి రాజ్య
మును గొందు నని పలికెను. కాని, యట్టి భీముని ధగ్మరాజు సాంత్య
వచనములచే నివారింపి భిలరాష్ట్రుని శాసనమును మన్నింపవలయు
నని తమ్ములను ద్రౌపదియుఁ దానును రథము లెక్కి యింద్రప్రస్థ
మునకుఁ బోయిరి. భీముని ప్రతిజ్ఞయు యుద్ధ మయినప్పుడే తా నెఱుఁ
చేయుటకుఁగా నయినది కావున, యుద్ధమే లేనప్పు డాతఁ డెట్లు
సేయామి యలెనికిఁ బ్రతిజ్ఞాభంగము గాదు. పాండవు లింద్రప్రస్థ
మున రాజ్యము సేయుచుండఁ గొన్నాక్షకు మరల జూద మాడి
చుటకు ధర్మరాజును భృతరాష్ట్రుఁడు పిలిపించెను. భృతరాష్ట్ర నాజ్ఞఁ

దప్పరా దని యాతడు వచ్చి శత్రునితో మరల జూదమాడి యో
డెను. ఈ రెండవ జూదమందలి సమయనిర్ణయ ప్రకారము సాంధ్యపు
లరణ్యమునకుఁ బోయి న్నప్పుడు భీముడు సభాస్వము 2-వ
అశ్వాసము. 274-వ పద్యము :

క. సాహసమున మగ్నావహగ

దాహాని దుర్యోధనాది యగు శత్రుము ౭౫

ద్రోహముఁ జంపుదు నత్తు

గ్రాహకమున హరిహరాదు లడ్డం బై నన్.

అని దుర్యోధను నొక్కసారి కాక వానితోడ వాని సోదరుల
గర్వగను గూడఁ దన గదచే యుద్ధమందు హరిహరాదు లడ్డము
చ్చినును జంపుదు నని మరలఁ బ్రతిజ్ఞఁ జేసెను. ఇందు “సాహస
యన” అని యున్నది. దాని కర్థ మేమి? అది యెవరి మాట? సాహస
పదంగా ధైర్యముగాని పరాక్రమము గాని యర్థ మన్నచో నది
పెప్ప నేల? భీముని మాటయే యది యైన పక్షమున “నేను ధైర్యము
వీత లేక పరాక్రమముచేత నూర్వరఁ జంపుదు” ననియే కదా చెప్ప
లయును. అట్లు భీముడు దన్నుఁ గూర్చి తాను జెప్పుకొనునా?
ఇందు విశేష మేమి యున్నది? ధైర్యము పరాక్రమము లేక నూర్వ
గను జంపుట యెట్లగును? కావున నది “సాహసమున” అనునంతట
నను భీమచరణము గాదు. కథితుని వచనముగాఁ జెప్పుట యుచి
యుగా నున్నది. మగ్నావహ — అనునది మొదలు భీముని మాట.
సాహస మనగా ననాలించితము. అని యెట్లన భీముడు ప్రధా
జేతమున గదచే నధఃకాయమందుఁ గొట్టరా దను నియమము మఱచి
యట్లు ప్రతిజ్ఞ చేసినవాడు. అది సాహసవచన మన్నందునకు “హరి
హరాదు లడ్డం బై నన్” అనునదియే జ్ఞాపకము. యుద్ధ మొనర్పడు
దుర్యోధనుని యూరుగంగవిషయములలోనే హరిహరాదు లడ్డవచ్చి
నను వాని నెట్టి చంపుదు నని యాతని యభిప్రాయ మగును. వానితో
యుద్ధమే తప్పినప్పుడు ప్రతిష్ఠాభంగము లేదని మన మెఱుంగవల
యు. అపిమృట

ఆ. దుష్టచిత్తుఁ డైన కన్తు దుర్యోధను

శరముఁ దన్ను వాడొధగణిఁ గూర్చి

పానుఁ డైన దుగ్ధసేనుని వధియించి

వేడి రక్త మానువాడఁ గడఁగి.

అనుదానిలో దుర్యోధను బడవైచి వాని శరము దన్నుటకును
దుశ్శాసనుని రక్త మాస్యానిండుటకును మరల నొక ప్రతిజ్ఞను
జేసెను. ఇట్లు నచనములలో వేలువేలగాఁ జెప్పుటచే నది వాస్తవంగా
గాన్పించును. కాని, దుర్యోధనుని విషయమైనది గదచే యుద్ధమం
దురూభంగముచేసి పడియున్న వాని శరముఁ దన్నుట. ఇది యేక కాల
కృత్యములే యగుటచే నివి కలిసి యొక్కటియే ప్రతిజ్ఞ. గుశ్శాసనుని
వధియించి వాని రక్త మాస్యానిండుట యిది యొక ప్రతిజ్ఞ. ఈ రెండును
భీముని యభిప్రాయములలో ముఖ్యములు. “నూర్వరఁ జంపును” నను
దానిలో వారి నందఱిని దాము చంపుటకే కాని తానే చంపవలయు
నను నభిప్రాయము గాదు. “సాహసమున” అను పద్యమందలి “శత”

పదము బహువచనము గాని శత్రుసంఖ్యాపకము గాదు. ఇట్లు సభాపర్వ
మందలి ప్రతిజ్ఞావచనముల యభిప్రాయము. ఈ యభిప్రాయము కర్ణ
పర్వమందు స్పష్టమగును. అది యెట్లునగాఁ ఘృతరాజు కర్ణుచే
నొచ్చి పరిభ్రమింపబడు శిఖిరమునకుఁ గోయియుండ నర్హుఁడు దూర
మున సంసప్తవతో యుద్ధముఁ జేయును వన్న గారియెడలఁ గర్ణుడు
నేసిన ప్రతిజ్ఞ స్మరించి తల యెత్తి చూచి కర్ణుని యాటోపమును
గని త్వరపడి శన రథమును భీముయొద్దకుఁ గొనిపోవ శ్రీకృష్ణునితోఁ
జెప్పెను. అతఁ డట్లు చేయ భీమునిఁ జీరి యన్న గారి నడిగి యాతడు
శిఖిరమునకుఁ బోయినట్లు విని యతని సేవము దెలియుటకు భీముని
పెద్ద మని తోరఁగా నతఁడు దాను సేయుచున్న యుద్ధమును విడిచి
జైత్ర నని చెప్ప నర్హుడై శిఖిరమునకు వెళ్లి యతనిని గలిసి వివర్ణాంజ్ఞ
యున్న యాతని వివాదమును కృష్ణార్జును లిరువురును దీర్చి “కర్ణునిఁ
జంపి వత్తు” మని ప్రతిజ్ఞ చేసి మరల యుద్ధగంగమునకు వచ్చి
యొకడను దాను తరసేనతో యుద్ధము సేయుచు మరలఁ గర్ణుని
యాటోపము చూచి తాను భీమునియొద్దకు వచ్చి యన్న జేయమును
డలిపి భీమునిఁ దప్పి దీర్చి కొ మ్మని చెప్పి కర్ణుని యుత్సాహముచే
విజృంభించుచున్న తరుసేనల నైఁ గవి న.

గ. తొడరి భవ త్తనూజులు పడుండు, సముష్కలసింహనాదులై

వడఁ దనుఁ జూట్టుచుట్టులంటు వాగల సూతహయస్థులంబులం

బొడిపొడిచేసి యాశించు రిచ్చలొ వెగడంద వెడంద తూపులన్

మెడలు డెగంగ నేసి రణమేదినికెన్ బలిసే నె త్తలర్. క. 8. 180

ఇం దర్థముఁడు పరుగురు ధృతిరాస్త్రిపుత్రులఁ జంపిన టున్నది.

ఇంకను

౪. నీ శత్రువులు కవచియు నిమంగియుఁ బాశయు దండధారుండును
ధనుగ్రహుండును నలోలుపుండును సహుండును మండుండును
వాతవేగుండును శువర్చుండును గూడి కలిసి వివిధవిశిఖంబుల
నతనిం బొదివిన సంతతుమున్న దుశ్శాసనుగ్రహునకాశాశు కాధీన
మానసుం డైన యా భీమసేనునై నెవ్వరు గడంగదురో యని
కన్నడియుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిస దీర్చుటకుఁ
శ్రీతిచిత్తుం డగు ఫల్గునుండు భల్లదేశకంబున నక్రమారదేశకంబు
శరంబులు దనుమాడె. ఆ భీమాష్టముల యాటోపంబున కొటటి
నీ సైన్యంబు సమరవిముఖం బయ్యె.

228

ఇచ్చట గూడ నర్థముఁడు పరుగురు ధృతిరాస్త్రిపుత్రులను
జంపిన టున్నది. కావున, “భీముడు నూర్వరఁ జంపుడు” నను
ప్రతిజ్ఞ యెట్లు నిర్విహించబడునో దీనిని శంకింపకొనియే కాఁ
బోలుఁగొన్ని శ్రోత్ర ముగ్రతపుస్తకములలో మూడఁ జెప్పిన 228-వ
వచనమందు 1 “ఫల్గునుండు ప్రీతిచిత్తుండై యుండె సంత భీముండు
ఫల్లదేశకంబున—” 2 “నట్టి భీముని యాటోపంబున కొటటి”
అనియుఁ బాశములను దిద్దినట్లు కానిపించుచున్నది. కాని వారీ వచన
మందు మాత్ర మెట్లు నిద్రింను, అంతట ముండె “చ. తొడరిభవత్త
నూజులు” అను 180-వ పద్యములో మఱియొక పరుగురు దుర్యో
ధనుని పోదరు లర్థముచేఁ జెప్పినట్లు స్పష్టమగుచుండ దీనిని దిద్దిన

గాని మేముకూడా కానరాదు. మఱియు, ఈ శాస్త్రమునీ వధించి వాని కత్త మాస్కాగించి భయంకరుడై యున్న భీమునిఁ జూచి రావణ పీఠము పొటిపోవుచుండునప్పుడు

చ. కడు వెగడంబియున్న నిరుగన్దొని పిండే యుగాగభైరవ్య మే గ్నడన్పుష్ప సేనుఁడొక్కఁడగుఁడౌ పాండవనాటల మాన్దొనంగఁడో యెడు నరు నీవు దాఁకివలదే రూభాగము నీ భుజంబునం

గిడియె సమస్తముం గురునకేంద్రుఁడు గానిఁ దలంపు మిర్రతీన్. 231
ఆరు పద్యములూ భీమార్జునుల యిద్దఱి యాటోపమును గాని ఎంచుచున్నది. మీఁది వచనములూ భీముని ప్రశ్నితకు భంగము వచ్చునని శంకించియే యచ్చట వాఁములను దిద్దియుండును. కాని, అట్లు దిద్దివేయకుండ నుపపత్తిని ఎప్పుటో సముచియి కాగా? అని యెట్లన, మీఁదిఁ జెప్పయున్నాను. భీమునకు యుద్ధ ప్రతిష్ఠాను రాఁకుఁ గుశోద్ధానుని దన గదచే యుద్ధంగంగుండుఁ గన్వేచి వారి కిటు దిన్నట్లు, దుశ్శాసనుని కత్త మాస్కాగించుట, ఈ యిట్లాచుట చూచిన వచనములలోనే స్పష్టమగుచున్నది

క. విను మేను కేయఁబూనిన పనులం వోకటి గడలేతెఱఁ గాపాఁపు ను గా

భనుఁ జూరిగొని తలఁ దన్నుదు ననుఁ చెందవ పనియుఁ దీర్పు నరిగద నెలమిన్. 228

అను పద్యములూ చెందే తన పూనికలు ముఖ్య మైనట్లు భీముఁడే చెప్పియున్నాఁడు. అతని ప్రతిష్ఠ నట్టిదిగా నెఱిగినవాఁడే కావున నర్జునుఁడు దాను నిశ్చంకముగా నిరుపద్రు భృతరాష్ట్ర పుత్రులను జంపెను. దుశ్శోధనదుశ్శాసను లవ్వడప్పుడు దనకుఁ జేజిక్కినను భీముని ప్రతిష్ఠను స్మరించి విడిచిపెట్టినట్లు భారతమందే కానిపించుచున్నది. భీముని ప్రతిష్ఠానిరావ్వా మిట్లు సమర్థించికొనవలయును. కాక, సారములను దిద్దినను అతని ప్రతిష్ఠ కొక భాగములూ భంగము గలిగినట్లు దిద్దినవారును నొప్పికొనక తిప్పుదు. భీముఁడు నూర్వర సోదరులను దన గదచేతఁ గదా చంపుదు నని ప్రతిఘోషింపవాఁడు. అట్లందు మీఁద 228-వ వచనములూ “భల్లదళకమున నట్టుమాద దళకంబు గంబులు సునుమాడె” అని యున్నది కాక గదచేఁ గంబులకు సల్లములచేఁ జంపుట యెట్లు నరిపదాను? ఇట్టి యుచన సపు గద్దుపాట్ల సేకములు భారతమందుఁ గాన్పించుచున్నవి. కవికృత వానియలను దిద్దుటకంటె వానికడ దగిన రీతి నుపపత్తుల నాలూచిం దుట యుచిని మని నా యిభిప్రాయము.

రాణి దుర్గావతి

కొ గె జ న బొ ల కృష్ణ య్య గొ రు

ధీరోదాత్తుఁడు గోంగురాజు, ఇక కా! (1) తే “పహీను” యి నో
భీరుల సత్కులంబు లై నమాత్రిముననే చెంపందు నింఁగింపం
స్వాగ్రుగ్గోడోననిందు కాగ్రముల మున్నుటకై బ్రయత్నించు నీ
చారిత్రింబు స్మరింతు భావము రహింక రాణి! దుర్గావతి! 1
ను, చిరువక గానము సేయ వండఁగను రాజ్యం బేలఁ ప్రాణేశు స
ల్పదముల గొల్లంగ జాలిగొగము గాపాడక జలం బూని దు
ర్బదగ ద్వంధుఁడై ప్రపంచము ననిలొ స్రుంగింప జిందావనిక
ముదిలిగో కేర్తు గలఁడుఁ గాగెలివిగా ముహూర్తము రాక్షసుణి! 2
క. ప్రాణం బుండినదాఁకి వీరగిరికిఁ బురించెద న్నాని సే
జాణికో మోమునఁ జేర్చి దీను నినుకొ బ్రార్థింప న స్వాధి
ల్లినాథుం డురుదండఁ బురి విభుఁ గూలంపంగఁ దిండ్రించు నీ
“గాజి” యంకము దుర్గనామ మవనిక గాణించెగా తల్లిగో! 3
ను, పులుల ద్విద్దం లేప కుంబులు బలబున్పిన్క బ్రవేశించి గ
ర్జిలు నవ్వాని రదంబు బాడవండఁగొక జేయిం దాటించుమక
లలితాశ్రీమంబుల బట్టింగాట్టి గుఁగులకొ దోయు నీ లంక బ
గబులకొ బోలికనాని లక్ష్మణు యునికొ పోగాడఁ గుగంబికా!
క. వేదండంబులఁ గలఁ గిట్టల మర్రిద గొల్చి కాల్చుగొ నా
నాగిట్టుట పగవంగఁజేసెయుం బయఁగాధాళి క్షుంబించి ద

నోపిగొగించి సాకాసాక్షాతిని నన్యగ్రంబుగాఁ పెచ్చి హిం
దూడఁజంగన జేసి నిల్పితివిగా దోళ్ళకి? దుర్గావతి! 5
క. ఆసక్త భావండు ప్రాణముల నిలవ వల్ల యంచు వాగోచఁగా
గాసి న్పెట్టెడి మమ్ము నాఁడు దని యకన్వానా స్థింద బా
బోసామగ్ధ్యము విక్రమంబు లెల విద్యాప్రాధిఁ జూపించు నీ
గో సంగ్రాహించితి, మెన్నఁ పెరఁచుమాట మాకు? దుర్గావతి! 6
గ. లినయంబు డాహవభూమి నిల్వఁ దనుత్రాణంబు దూర్జంబుగాఁ
దను నెల్లకొ నితరాశ్రయమహతి బాధ న్నూర్చినకొ నై నిరు
రణరంగంబున నొంటిఁజేరి చనికొ లాపువు వీరవ్రతం
బును బోనాడక పోరు సత్పితవి భూపు శ్చెచ్చి దుర్గావతికా! 7
మ. తెరుణి! నీ సరి గానలే ననియెఁ గానా మానసింపం? డవనా!
యరివిద్వంసని వీవు కాళికవై నల్లిం బా ననెనాడ తో
డరుమల్లంబా? బలార! బేగ చని నల్లకొలే నె యాబూధజతో!
శరణకొ జెడుచు నాజీ నీవు విహరింపకొ గాంచు దుర్గావతి!
క. మేలా సూర్యవోలంసరులు భూమి న్పొల్చు దుర్గాంబరకొ
మాట న్వాడెడి భూలఁ గొగ్గుట ని సంభావించి సద్భుక్తి కా
న్దాంబి నృపదనినిసంతతిని సంతోషంబున నూర్చి సే
లీలామాలిక గా నొంగుతిడె మేర్పి న్దొమ్మిపీఠంగనా 1

బొమ్మలపైగడ సుందరగోపాలరావు గారు

అదినీ విన్ "సెంట్రల్ ప్రెసిసియన్ గారు ఈ జలిచిత్తను కను"వెట్టెను. ఈయన ఆస్తి యొక్క సైన్సియాలో గ్రాఫ్ బర్న గ్రామమునందు 1799-వ సంవత్సరము అక్టోబరు నాల్గవ తేదీన ఒప్పించెను. ఇతఁడు "సేద పొలముకాపువాని కుమారుఁడు. లెండ్, గ్రుజీవాఁ డగుటచే అతనిని పోషించుటకు చిన్నతమునుండియు ఇతఁడు సంసారభారమును వహించవలసినవాఁ డాయెను. కనుక, భగవదనుగ్రహమువలన మన తెలివితేటల నుపయోగపఱచి నీటివెద్రుమును కనిపెట్టెను. 1826-వ సం. న ఇతని జన్మస్థానమునందు మొదటి జలిచిత్తాశ్రమము నిర్మించి అనేక సోగములు కుదిర్చి పత్తి గాంధారమువై 28-వ సంవత్సరము 1851-వ సం. లో చనిపోయెను.

వీరి యుద్ధయుద్ధులు తిరువాతేను రిస్సా గారు నీటి యావిరీ స్నానములనీ లాభము కనిపెట్టినవారితో మొదటివారు. దీనిని బట్టి ఆతపస్సాన మనగా నూర్చుకొన్నచే చెనుట కెప్పించుటవలన రుగ్మతలు పోవు నని కవిపెట్టెగలిగెను. 1865-1868 నాలుగు సంవత్సరములలో తాను స్వయముగా ప్రతి యుద్ధయమున తన దేహమును ఎండలోను గాలిలోను ఊంచుటవలన గలిగిన లాభమును ప్రపంచమునకు చెప్పగలిగెను.

విశేషసాధనములు చేయించుట పెండ్లిలైన యువపాఠశుములు కనిపెట్టగలిగెను.

పై నాదావారిచి నయందటి తిరువారల చాల కాలమునకు ప్రభుత్వము ఈ గాడ్వేల వేదికారితమును అనగా అన్ని వ్యాధులకు నొకటి కారణము అన్ని వ్యాధులను నివారణ చేయుటకు నొకటి సాధనమును గవీనకాశ్రమము కనుపెట్టిన ౧౮౮౫ నా నే గా రుదయించిరి. వీరి గాడ్వేలమును జగ్గనీదేశములోని పొడవెత్తు, వీరి తరలించి ములూ పెందలూ మానికాదులు అని యగ్గలు పోగొట్టుకొనలేక దేహములు చాలించవలసినవా రైరి. వీరికి కూడ నడవ వయస్సు పుట్టి వజరు ఎన్ని సాధనములు చేసినను, కాన్వలతోశములోని గాడ్వేలమును గగ్గనీదేశములోని వ్యాధియు పొందదును అదివజరు ఆచరణములో నున్న అచికిన్సాధనములవలన జాబ్బాలికి నివాసము కలిగినను పూర్ణాగోగ్యము గానందను పీనుగను బాధిని అనుభవమును చనుమొగి నజుచి యొక కాశ్రమమును కనుపెట్టగలిగిరి. నున్న గాడ్వేలములును శరీరములూ అన్యవగార్థము చేరుటవలన కలుగుననియు యానిని తోలు గిందిన శరీరము తిరిగి యాగోగ్యమును పొందు ననియు దెప్పబడును. అన్యవగార్థ మనగా శరీరమునకు కంఠనిన పొంబువదార్థములు గాక వ్యతిరేక మైననా. ఇది మనము తెలిపెద యాహగముతోను నాగడి నీటిలోను పట్టు వాయువుతోను శరీరములూ ప్రవేశించి ముందుగా పోత్తికడుపునందు చేరి కొంత కాలము నిలువయుండి మిమ్ముల నిలువ యుండుటచేత పులిసి బురగులలోడి పొంగి శరీరములోని యూగ్ల్యైజములకును చివరకును వ్యాపించును. ఇట్లు పొంగునవపుడును మై వ్యాపించునపుడును శరీరములో అధిక మైన వేడి కలుగును. అందు కల్ల శరీరమునకు ప్రభు కలుగును. అన్యవగార్థమును తోలుగించుటకు గాను కూనే గారు నాలుగు విధములు అగు స్నానములు కనుపెట్టినారు. అవి కటిస్నానము లింగస్నానము బాష్పస్నానము అతపస్నానము అని వాడబడుచున్నవి. వీనివలన శరీరములోని వేడి యవశేషమిం మాపునంది పోత్తికడుపునుండియు అన్యవగార్థము బయటికి వెడ పోవు నని కూనే గారు చెప్పినారు. వీరి వైద్యసాధనమువలన శరీరములూ అన్యవగార్థము బహిష్కరణాయవయవమును ముతంగుగా వ చేయించి బయటికి త్రోసివేయబడును. తిరిగి శరీరము నదా యాని గ్యముగా నుడుటకు మనుజులు మితాహారమును భుజించు నుగాకు యాని టీ సారాయి మొదలగు పదార్థములు వదలి కావ నగులుగా నుండి తగిన వ్యాయోచము చేయుచుండవలెను. కూ గారు తమ విశిష్టాచరణకాలమునందు స్వాభావికముగా దొర యభిదాహకపదార్థములు భుజించుచుండవలె నని ప్రాసియున్నా మి శరీరము చేసిన పథ్యమునకును భగవదీత 19వ యధ్యాయము 9, 10 శ్లోకములలో నున్న యాహగనియనుమునకును ఏమిం భేదము లేదు.

లో. ఆయన పుత్రులు బలాగోగ్యులు అగుచు వివర్ణులు.

రసాస్మిద్ధాస్మిన్ రామద్వా ఆహారా స్నాత్వికప్రియాః. 8
ఈ పాదమును చిత్రార్థమున కేరిగటమును ప్రీతిని వృద్ధి పొందుచుగలియు గలవయు గలవియు చేహమునందు చాల కాల ముండనియు మనోహరము లైనవియు నగు భక్త్యభిజ్ఞాన్యార్థాహములు సత్త్విగుణము గలవారి కిష్టము లైనవి.

లో. కట్యాప్తలకాత్మవృత్తిక్షయాయదాసినః
ఆహారా రాజసశ్చైష్టా దుఃఖశ్చ కామయప్రయాః. 9
చేరుగాను పుల్లగాను ఉప్పుగాను మిక్కిలి వేడిగాను కారముగాను మమరు లేనివిగాను దాహమును కలుగజేయునవిగాను. ఉండునవియు కష్టమును మనోవ్యాకులత్వమును గోగమును కలుగజేయునవియు నగు నాహారములు రసోగము గలవారి కిష్టము లైనవి.

లో. యాతేనూపం గతేనం పూతిర్వ్యవృత్తచయత్
ఉచ్చిష్ట మపి చామేధ్యం భోజనం తామసప్రియమ్. 10
లేస్సగా నుడకనిదియు సారము లేనిదియు దుర్గంధము గలదియు వండిన అరువార నొక్కరాత్రి గడచినదియు ఇతరులు తినఁగా మిగిలినదియు భగవంతునికి నివేదితప్రసాదము కానిదియు నగు ఈ నాహారము గలదో అది తమోగము గలవారి కిష్ట మైనది.

ఇది గాక, హాసే గారి స్నానపద్ధతులు వేదమునందలి శౌచాధానములలోని వేయని వేదాధ్యయనములు చెప్పుదురు కావున, ఈ పద్ధతులును వైద్యమును నున హిందూదేశమునకు మిక్కిలి యనుకూలమైనవి. శాస్త్రసమృద్ధి మైనవి.

ప్రస్తుతియు అమెరికా ఖండమునందు ఎమ్. డి. పరీక్షలో నేతని డిప్లొమా గారు లెచు ద్రవ్యము నిచ్చియు నేతపలలోని ద్రవ్యమును ప్రోగను చేసియు ప్రకృతివైద్యమును వృద్ధి చేయుటకును ప్రయత్నము సాగించుటకును గొప్ప శాలను నిర్మింపఁ జేసి కనివిని యు అంగని యేవియో వ్యాధులను పంపిభూతములతోను ఎలక్ట్రిసిటీ చేడియం మొదలగు నవీనసాధనములతోను నివారణ చేయుచున్నాను. వీరి శాలయందు 3, 4 వేల నంది గోవులు సదా నిలవయుండురు. వీరి బొవచాగములు చేయుటకు సేర్పరు లగు నౌకగులు ఎస్. డి. పరీక్షల నిచ్చిన వైద్యులుందురు. ఆ నౌకవీనయంత్ర పరికరములు కూడ ఈ శాలయందు మెండుగా నున్నట్లు ఆ శాలయొక్క ప్రతి సంవత్సరపు రిపోర్టును బట్టి తెలియును. ఇట్టి శాలలు జగన్మోదేశములో విస్తారముగా నున్నట్లును యూరోపు ఖండపు చిత్రగభాగములలో అచ్చటచ్చట నున్నట్లును అమెరికాలో కూడ ప్రబలుచున్నట్లును కనఁగవచ్చును. మన భగవంతుడమందు లేవు సర్వ కదా యిట్టివి ప్రపంచమునందున్న వని మనలో తెలిసినవారు కూడ చాల తక్కువగా నున్నారు.

కావున, ఇట్టి శాల సేర్పాటు చేయకలె నని గంధము వేంకట కృష్ణారావు, బి. ఏ., గారును నేనును 1911-వ సంవత్సరమునుండి ప్రయత్నము చేయుచున్నాము. ప్రయత్నములను భగవంతుఁ డెప్పుడు కొనసాగించునో తెలియదు. గుంటూరులో 1918-వ సం. జలమార్గకిరణ

చికిత్సాశాల యనెడి పేరుతో చిరుమామిళ్ల భాను ప్రసాదనాయఁడు గారి ద్రవ్యసహాయమువలన నొకశాల యేర్పాటు చేయఁబడినది. తదుగ్రహణ చేయఁబెట్టఁబడ్డ యనెకకోగములు తదుర్బుఁగిడినవి. ఇంకను మన మాతృదేశమం దెల్ల పూర్వముగా వ్యాపకము చేయు తలంపుతో ఇతరవ్యాపకులను మారుకొని ప్రకృతిసౌకర్యము తక్కువ గలిగియు వంటి రాజమహేంద్రవరమునందు జలమార్గకిరణ ప్రకృతిచికిత్సాగోగ్యభావారతను మనెడి పేరున వ్యాధులు నివారణ చేయు సాధనములను బోధించు చోటు సేర్పాటు చేసియున్నాను. కృష్ణారావు గారు యందు సంవత్సరములు చెప్పి పురియందు కూడ గారి చికిత్సా వ్యాపకమునందు పోయిపడి ద్రవ్యసహాయము లేమిచే బొంబాయి గ్రామము చేరిరి. ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగతులు మనంతరము గొప్ప చికిత్సాశాల సేర్పాటు చేయుటకు బొంబాయినగరమునందలి కొందఱు ధనికులు వాదనము చేసియున్నారు.

ఇప్పటివఱకును జలచికిత్సాభివృద్ధిని గుఱించియు వ్యాధిమహార్యకిరణస్నానములను గుఱించియు నెట్లు చెప్పఁబడియున్నదో క్లప్తముగా తెలిపియున్నాను. కేవలము మార్గకిరణచికిత్సవలననే సమస్తజాడ్యములు పోకగొట్టవచ్చునని అమెరికా వైద్యులగు డాక్టరు ఈ. డి. బ్యాబిట్టు, ఎఫ్. డి., గారు అనేక గ్రంథములు వ్రాసియున్నారు. ఇంద్రధనుస్సులో కేవలము సమస్తమువలననే ప్రపంచమునందు దుండు మూలికలు లోహములు మొదలుగనుచి యెల్ల వర్ధిల్లుచున్నవనియు ఒక్కొక్క రంగు నొక్కొక్క మూలిక సూర్యని ప్రకాశమువలన తనలోనికి తీసికొనుచున్నవనియు ఈ మూలికాభవణమువలన దగ్ధులను పోవుచున్నవనియు బ్యాబిట్టు గారు చెప్పుదురు. ముందు గోగ మిది యని వైద్యులం నిదానముగా నిర్ధారణ చేసిన పిమ్మట దానికి తగిన మూలికలు పొడిన రోగము మరలును గాని యిందులో ఏది లోటువచ్చినను వ్యాధి తురుదు. మార్గకాంతిలోని యొక రంగు మూలికలో నిమిడియుండుటవలన ఈ జాడ్యము పోయినను మూలికలో నుండు నితరపదార్థములు అనగా బొగ్గు మొదలగు వస్తువులు శరీరములో ప్రవేశపెట్టఁబడినప్పుడు అవి యన్యవదార్థముగా ప్రవేశించి శరీరము పటుత్వియు తగ్గినప్పుడు, గాని ఋతుధేదములవలన కలిగిన వాతావరణస్థితికి గాని వండ్ల మేర్పడి అనగా కల్ల బుర్ర బుర్రలాడి పొంగి మరియొక వ్యాధిగా మేర్పడు నని డాక్టరు బ్యాబిట్టు గారి యభిప్రాయము గనుక మూలికలు లెచు నవసరము లేకుండ కేవలము మార్గరత్నిని చేహములోనికి ప్రసరింపజేయుటకు కొన్ని రంగుల తెన్నలు మొదలగు పనిముట్లు బ్యాబిట్టుగా రేర్పాటు చేసి మూలికా సేవయు శస్త్రచికిత్సయు అనవసర మగునట్లు, కూడ గారు జలచికిత్సవలన మౌఘభక్త్యప్రయోగములు నిరవయోగ మగునట్లు చేసిన రీతిని, గానించి కీర్తి గాంచియున్నారు.

హిందూదేశములోని జనులు ఋషిసంతతివా రగుటచేతన ఏ కష్టమునకైన నోర్పువా రగుటచేతన ఇకనైన వృధా ద్రవ్యము వేచ్చింపక ప్రకృతిచికిత్స నలంబించి అరోగ్యభాగ్యము గాంచెదరగాక!

అమృతాంజనమునకు సాటి వేటొందు లేదు

చక్కనిడబ్బి వైతము సీసా 1-కి రూ 0.8.0 లు

అమృతాంజనము డిపో, మదరాసు = బొంగారు

THE VICTORIA FREE READING ROOM AND LIBRARY

కొత్తూరినా ఛగ్గపరసమండలము గ్రంథాలయము, పొట్లపూడి
SUJANA RANJANI SAMAJAM, POTLAPUDI

కుజనరంజనీ సమాజము, పొట్లపూడి

ANDHRA STUDENTS, GOVERNMENT SCHOOL OF COMMERCE
CALICUT (JUNIOR BATCH)

కర్ణాటక వాణిజ్యపాఠశాలయందలి జూనియరు అంధ్ర విద్యార్థులు

ANDHRA STUDENTS, GOVERNMENT SCHOOL OF COMMERCE,
CALICUT (SENIOR BATCH)

కర్ణాటక వాణిజ్యపాఠశాలయందలి సీనియరు అంధ్ర విద్యార్థులు

అదివెలంకా వాణిజ్యపాఠశాల, విజయవాడ ను

ADIVELAMA MEDICAL STUDENTS, VIZAGAPATAM

ఆంధ్ర ప్రదేశ్

1918-19 సం. ఫేబ్రవరి 1-5 తేదీ

వర్ణాశ్రమ ధర్మములు

రాజా మంత్రప్రెగడ భుజంగరావు పంతులు గారు

వర్ణాశ్రమ ధర్మములను విమర్శించి మన హిందూదేశమునకు సరకాలమునుండి వ్యాప్తమై యున్నవి. మన హిందూదేశమునకుఁ గలిగిన రాజకీయవిషయిక నయిన మార్పులు వెక్కిరింపడుటచే నాది యందీ వర్ణాశ్రమధర్మము లెట్టి ప్రవృత్తి గలవి యైనను శ్రమశః పరిపాలనానిధానములలోని మార్పుల ననుసరించి యివియు మార్పులను జేందుచున్నవి. ఈ కాలమునందు ధర్మములు క్షీణదశను జెందుచున్నవని నెట్లు కొందఱు తలచి వానిని బుడగుతాపము నేయవలయునని సమకట్టిరి. అట్టివారిలోఁ గానీనగరంబున విరాజిల్లెడి “భారత ధర్మపురోహి” సభ్యు లొకఁగు. వర్ణంగ శ్రమశఃరాజా గారు గూడ నీ విషయమున శ్రమఁ బాని హిందూదేశమునందలి ముఖ్య స్థానముల వర్ణింప నుపన్యాసముల నిచ్చి యుపసథల నెలకొల్పి వాని వాని కోత్సములు యున్న సునవి జయప్రదముగ నెఱవేర్చుచున్నారు. ఈ పరిపాలనాధర్మములు బ్రాహ్మణుల యావృత్తిమునకే మాత్రము లనియు సంఘాభివృద్ధి కనగదాయకము లనియు బ్రాహ్మణేతరసంఘములవారు ప్రకటించుచున్నారు. కావున నీ వర్ణాశ్రమధర్మము లెప్పు డే రీతి నేర్పడినదియు నేయే కాలముల నేయే విధములగు మార్పులం జెంది యిప్పటి కే క్షీణితి వచ్చి నిలిచినదియు నిప్పుడు జరుగుచుండిన యీ యంతాపవలన నానిదశను జెందగలవా యెను నిమియము నొక్కించుక కర్మించుట కిచ్చమై యున్నది.

సరల మానసిక నైతిక జ్ఞాన భేదంబులచే దత్తద్భేదముల ననుసరించి కర్మములవలనను గుణభేదములవలనను ఈ వర్ణాశ్రమ ధర్మంబు జేర్పడినవి. ఒక విధ మగు సంఘంబునలందు బ్రవర్తించుచుండు శ్రీమహాత్ముల సంధింతులవలన కర్మాశ్రమధర్మ మేర్పడునని నేదకాలమునందలివార్యులగును వలించియుండలేదు. నేదకాలమునందు బ్రతిహాసపుండును జననకాలమునకు మూడు నాఁగా జన్మించుననియే కలంబుడినది. అనఁగా నేవుండు బ్రహ్మకృత్యవైశ్యకూర్మలలో నే నాతివారికి నిర్మించినను బాల్యమునందు మూడునాఁగా జన్మించును. వేదాధ్యయనసంపన్ను లగు బ్రాహ్మణులకు నిర్మించిన వారు గూడ నుపనయనాత్మ్యధర్మము మూడునాఁగా జన్మించును. ఇప్పుటికిని బ్రాహ్మణులకులకు గూడ నుపనయనమువలననే గాని వేదాధ్యయనాధికారస్థితియు బ్రహ్మసాసనాధికారస్థితియుఁ గలుగుట లేదు. మన వర్ణాశ్రమధర్మము లెట్టి దుర్దశను జేరినది సూక్ష్మముల లోకమునకు పశిడికరింపజేయుటకో యనునటు నీ యుపనయనసంస్కార మిప్పుటికిని నిలిచియున్నది. ఇది రాంశములవలననే యీ యుపనయనకర్మము కూడ మార్పును జెందియుండినచో నీ వర్ణాశ్రమధర్మ

ముల యుత్పత్తిని గ్రహించి సత్త్వమును నెలకొల్పి సాధనము నశించియే యుండును. ఈ యుపనయనములననే సరునకు ద్విజత్వము సిద్ధించును. ద్విజత్వ మనఁగా రెండవ జన్మ మెట్లుంటు యని యర్థము. మాతాపితృసంసర్గమునఁ గలుగు జన్మము మూద్రజన్మ మనియు నుపనయనమువలనఁ గలుగు జన్మము బ్రాహ్మణజన్మ మనియు నెఱుంగఁదగును. ఈ యుపనయనకాలమున గురువు గాయత్రీ సంత్రోపదేశము నేయుటయుఁ దహ్యాలమున వేదాధ్యయనాధికారస్థితియుఁ దహ్యాలమున బ్రాహ్మణత్వమును గలుగుచున్నది. మను కాలమునఁ గూడ నీ సిద్ధాంతమునే పెద్ద లందఱు సంగీకరించియుండుటచే నుపసంస్కృతి యందీ క్రింది విధమున వ్రాయుట తటస్థించి యున్నది:

శ్లో. “హ్యో బ్రాహ్మణతామేతి బ్రాహ్మణమైతి హ్యైతి

యైతి హ్యతేవేతరు విద్యావైశ్య క్షత్త్ర వః.” (మత్స్యలి)

అనఁగా హ్యైతిదు బ్రాహ్మణధర్మముల నేరలించి రెన శివత్వమునగు వానిని నెలకొల్పినిననన నాతిండు బ్రాహ్మణుండే యగును. గాథమున దీగ్గు మును నగు పాండిత్యము సంపాదించుట సర్వభూతములఁ దనగలఁ బ్రేమించుట జ్ఞానసంకుండై సంపాదించుట నద్వైతగర్భింబుండై స్వచ్ఛందప్రవర్తనము గలిగియుండుట మున్నగు రీతుల నవలంబించిన నాతిండు హ్యైతిదు బ్రాహ్మణుండుగా మారును. బ్రాహ్మణుండైనను దుర్మార్గుపాపములయందు మెలంగి బ్రహ్మజ్ఞానసంపత్తిఁ బోగొట్టుకొనినచో దన యున్నతస్థానము నుండి పతితుండై హ్యైతి డగును. ఈ త్రియులును వైశ్యులు నట్లే యగుదురు. ఇది శ్లోకార్థము. హ్యోవాహ్యత్వైకమువలన వర్ణధర్మములు సరలమగుక్క గుడాతితేయమువలనను ప్రవర్తనమువలనను నిర్దాగణ నేయంగును గాని వర్ణమానకాలమునందువలె జన్మమువలన నేర్పడుట లే దని నుబోధము.

అప సుంబనాశ్రమములయంగు గల యీ క్రింది నాశ్రమములను బరిశీలించినచో నీ విషయం బంకను సదుపయోగం దృష్టి నొసంగఁగలదు.

1. హ్యైతిధర్మధర్మమా జన్మనో వర్ణః, హ్యైతి పూర్వం వర్ణ మావద్యతే నాతి పరివృత్తే.

(ప్రపాఠ. 2, 450, 8, హ 99)

2. హ్యైతిధర్మధర్మమా హ్యోవాహ్యత్వైకమువలన జన్మధర్మ మావద్యతే, జాతిపరివృత్తే.

(ప్రపాఠ. 2, 450, 8, హ 99)

నేదములయందు దాహరింపఁబడిన బ్రహ్మకృత్యవైశ్యధర్మ

ములలో నెద్రానినై న హిందూ డేవలంబించుటనో దా నవలంబించిన హిందూ సరణముగ ప్రాప్తమౌదు. గాని తుత్రియండు గాని నైత్యుడు గాని యగుట అట్టి వర్గ మిందు మూలమున మార్పును జేయన దగును. ఏ వర్గమువాడైన నుత్తమవర్గ భగ్గుముల నవలంబించుటపై నా యుత్తమవర్గమును పందలించును. గుమ్మార్తముల వారందరును తాపకకర్మములనుండు బ్రహ్మిందుటవలనను ఉత్తమ వర్గమగు దుండినవారగు గూడ నటులే యుగోత్తర సౌమ్యుం డెందును. పూర్వోదాహృత నునుభక్తకాస్త్రా వప్రంబహుప్రాధ్విములవలన వర్గములు జన్మతః సంక్రమించి యోగగుణాలియును స్థిరమై యుండు నవి కావనియు మానవుఁ డాఁగించు కార్యములవలనను వాని నడవడికి వలనను మార్పులను పందంచుకు ననియుం గలుచున్నది. కావునఁ బ్రతిమానవునిముక్త వర్గమును వాని మానసిక నైతిక జ్ఞానముల వలన నేర్పడును. చున పూర్వ లగు సహర్ష తన్మయను బుట్టుకవలన వర్గము స్థిరపడుట గాని నిర్ధారణ సేయఁబడుట గాని జరుగు నని చలించియుండలేదు. ఏ నరనిముక్తి వర్గమైనను దా నేర్పజువలసి నదియే యగును గాని తన సన్మయములను పొంగఁదగిన దెన్నఁటికిని గానేరదు. బ్రహ్మజ్ఞులందు బుట్టినవా రెండును బ్రాహ్మణుల ముఖానుకూలంబు జెప్పలేనము లేదు. ఒకఁడు సన్మయమువలన గండాలల వైదము సంప్రదక్షనమును బ్రాహ్మణగర్వాచరణమువలనను బ్రహ్మ జ్ఞానసంపత్తిని సొంతినలో బ్రాహ్మణుఁడే యగును. పూర్వ మాది శంకగులవా రిట్లు సునిహేపంఠకమునందు చెప్పియుండలేదా?

స్లో. “ఁబరాహాన్తు సుం గుప్తీన్తు గురు రిక్తేహ చునిహే మమ.”

బ్రహ్మసోత్పన్నుల మని డెంబులను జెప్పకొనుటకు మా త్రేహే జాతి ముహూగుంచును గాని వా రిప్పు డే వర్గమునఁ జేరు గుగో స్థిరమగుట కారణము నిప్రయోగకారియే యగును. ప్రతిమానవుఁడును హిందూఁడుగానే జన్మించుచున్నాఁడని మున్నే చెప్పియుంటిమి. అతఁడు తన స్వకక్షితలనఁ గ్రహక్రమముగ జ్ఞాని మును సంపాదించి న శక్తియుక్తుల కనువగు వర్గమును పొందవలయును.

స్లో. “సన్మనా హయతే సూద్రా కర్మణా జాయతే ద్విజః.”

ఈ యాగ్రీక్షితున గృహములయందలి యువతీశము గూడ నెరింగినదియే కదా! అట్టిదానియందు విస్మృతిని వహించి విద్యా గంభయ లేనివారగు సంయతము బ్రహ్మబీశోద్భవు లయినంత మాత్రమున బ్రాహ్మణుల మని విట్టివీఁడుచు విద్యాసంపత్తియు జ్ఞానసంపత్తియు గలిగివచ్చునని గూడ మాద్రజన్మ లగుటచే గురువభావమున నింపించుచు వెంటలు లగుచుండిరి గదా! పురుషుండు స్వకక్షితలన బ్రాహ్మణవర్గమును పొందియుం దునుచి దుష్కర్మముల వాచరింప సాహసించునెడల వాఁడు బ్రహ్మత్వమును పొందుటయే గాట స్థించును.

వర్గశబ్దము నిండుక విమర్శించి వేదములయం దేయే వర్గముల కేదో విధు లేర్పాటు చేయఁబడినవో తెలిసికొనఁ బ్రయత్నిం దము. “వర్గ” మను శబ్దము గ్రహణీయ/అను భాకువునుండి పుట్టినది.

పరిగ్రహించుట యని దాని యర్థము. ఈ వ్యుత్పత్తి నిర్వక్తుమనందు నిష్పితహాధ్యాయమున మాడవ కాండమునందు వ్రాయఁబడియున్నది. కావున వర్గ గుఱఁగా మానవుఁడు తాను తన శక్తియుక్తుల కనుగుణ ఎగు గీతిన బొంగ నిచ్చునని పరిగ్రహించు స్థానమే జన్మమని వేదక ఆస్థానముముక్తకారణము ననునరచి మానవుఁడు పొంద నిచ్చించుగానిక వర్గ చుని చెప్పినను చెప్పవచ్చును.

శశపద్మబ్రాహ్మణుఁడు వ్రాసుఁడిన యా క్రింది మంత్రములను జరివి వాని యర్థమును గ్రహించినయెడల నేయే వర్గములవా రెట్టి ప్రవర్తన గలవారై యుండవలయునో సుసోధముగ విశదము కాఁగలను.

1. బ్రహ్మహి బ్రాహ్మణాత్మసాంద్రత్వ రాజన్యః.
(శతక బ్రాహ్మణం 5 కాం. 1 అర్థా. 1 బ్రాహ్మణం.)
2. బాహూవై మిత్రావరణోపురుషోగర్హః
వీర్యంవావీర్యజన్యస్య యద్బాహువీర్యంవా ఏవదపారసం.
(శతక 5 కాం. 4 అర్థా. 3 బ్రాహ్మణం.)
3. ఇషవోవైదివ్యవః.
(శతక 5 కాం. 4 అర్థా. 4 బ్రాహ్మణం.)

ఇందు మొదటిగాని యర్థ మే మనఁగా: పరబ్రహ్మము నా రాధించుచు జ్ఞానసంపత్తి గలవాడై సద్గుణగర్భుఁ డైనవాఁడే బ్రాహ్మణుఁ డనిపించుకొనును. ధనుస్సున్న గలిగి బాహుబలము గలవాడై వీర్యవంతుడై శత్రునినాశమును జేసి ప్రజలను సంరక్షింప దక్షుఁ డగువాడై తుత్రియుఁ డనిపించుకొనును.

ఇందు రెండవదాని యర్థ మే మనఁగా: ప్రతివానిని సౌఖ్య కెట్టరలంబులయు సద్గుణసంపత్తి గలుగుటయు నగు నీ రెండును తుత్రియుఁడు బాహుయుగము. బలమును ధైర్యము ననునవియే తుత్రియవర్గం గగముగ్గయు.

స్లో. “వైశ్యస్తు కృత్రిసంస్కారః కృత్యాదారపరిక్రమాం వారాయాం నిత్యయు క్తస్యా త్మకూనాంవైక రత్నజే.”

(చుక్త్యుతి బాహూభ్యయము)

వైశ్యుఁ డుపనయనము మొదలయిన సంస్కారములను గేసి కొని వేదముఁ జదివిన పిదప వివాహము చేసికొని గోవులను గాఢా గుటచుండుచు నేద్యము మొదిలగు తీవ్రవృత్తులయందును శ్రద్ధ గల వాఁడుగా నుండవలయును.

స్లో. “కుచి రుత్కృష్టమసూష ర్మృదువా గనహంకృతిః
బ్రహ్మజాద్యాశ్చైవో నిత్య ముత్కృష్టాం జాతి యక్షు కే.”

(చుక్త్యుతి బాహూభ్యయము)

చుక్త్యుతము వెలుపలను బరిగుర్చుడై తనకు విఁదిజాతివారి క్రార్యముగా మాటలాడక బ్రాహ్మణునకును వాఁడు లేనియెడ తుత్రియవర్గము వాఁడు లేకున్నయెడ వైశ్యునకును మేలయిన శుక్రూష చేసికొని అహంకారము లేక ప్రతిదినము వారి నాశ్రయించి యుం డెడు మాద్రుఁడు మేలయిన జాతివాఁ డగును.

వేదవిదులును బ్రహ్మజ్ఞానవంతులును పరమపురుషాన్వేష

కులై సత్త్విగుణప్రధానమై సంవరించువారై బ్రాహ్మణులు. ఘన ధాన్యసమృద్ధియు బలమును గలిగి యరిగివాకులై శరణాగతైత్రాసులై ప్రజలను గానూడువారై క్షత్రియులు. కర్షణాదివృత్తుల నాచరించుచు సోమరక్షణ సేయుచు వర్తకవ్యాపారమువలన సమము నాజ్ఞించి దానిని లోకసంరక్షణకార్యమై వినియోగించువాన్ మైత్ర్యులు. ద్విజులగు పయి మూడగు వర్ణములవారిని వలయు సవర్ణుల నమ్మితిని భక్తియుక్తులతో నాచరించువారై గౌరవులు.

వర్ణముల వ్యుత్పత్తియు వాని ధర్మములను ఇంతదనుక ముచ్చటించియుంటిమి. ఇంక నాశ్రమధర్మములను గూడఁ గొంతెము విచారించుము.

ఆశ్రమధర్మములు

వర్ణధర్మములు శ్రమశ్రమముగ నుత్తమవర్ణమునకుఁ జేరి ముక్తిని బడయుట లేదనిన గావున నట్టివర్ణధర్మముల నవలంబించుటలో నరులకు సహాయకారి యగుట కి యాశ్రమధర్మము లేర్పడిన గని యున్న గనే విన్నవించుచున్నాఁడను.

వర్ణముల జ్ఞానమును సంపాదించుట లేర్పడిన సోపానము లన వచ్చును. ప్రతిపానపుఁడను ఏవర్ణమును బొందఁదలంచిన గాని నే పొందఁగలఁడను. అట్టి యాపిత్వాదృశిధి యైవతోడనే యైవోక కార్యములఁ బడసినవారఁ డగును. స్వల్పభముకొఱకు బుద్ధిని శరీరమును గూడ న్యాధిగపఱచుకొనుటకుఁ జేయు ప్రయత్నములే యాశ్రమము లనఁబడును. ఇట్టి యాశ్రమధర్మములను యాదౌ ఓధిగ నిర్వహించిపోవగు పూర్వ యత్నములతో నుండియుండిరి. అట్టి యుత్సాహవ్రతక యొక్క ఛాయల నిష్పటికిని నునము గాంచుచునె యుంటిమి. ఇట్టి యాశ్రమధర్మముల నవలంబించి తగ్మలముగా బన్యమును దరింపఁ జేసికొనుటకు మార్గమును బూర్వులు ప్రసాదించుచుండిరి. ప్రవర్తన యందు స్వచ్ఛేదయులమై యుండఁదలంచినయెడల నీ వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబించుట కర్తవ్య మని మనవా రిప్పుడు చెప్పుచున్నాము.

ఆశ్రమములు చతుర్విధములు:— (1) బ్రహ్మగర్భ్యము, (2) గార్హస్థ్యము, (3) వానప్రస్థము, (4) సన్న్యాసము. బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునందు గురుకుఁ డగును చేసి సగు స్తవిద్యల నభ్యసించి జ్ఞానసంపన్నుఁడను కాలమును. విద్యల యభ్యాస చురగా నొక గ్రంథపఠనమే కాదు. శరీరసారాశ్రమికవిషయములు గూడ గం దిమిడియున్నవి. గృహస్థాశ్రమమునందు వివాహవిషయ సౌఖ్యముల ననుభవించుచు ధనార్జనమును గావించి సుదృఢమై సకల ధర్మములను బహుళకార్యము చేయవలయును. గృహస్థాశ్రమము నందు సమస్తసుఖములఁ దనపి దీర ననుభవించి పరితృప్తిం బొంది వైరాగ్యమును బూని సౌలసారికవిషయముల సంభానమున నిష్పందించి భార్యానమేతముగా నుద్ధారవనములందు నివసించుచుఁ గాలమును బుచ్చవలయును. ఇదియే వానప్రస్థాశ్రమ మనఁబడును. వానప్రస్థాశ్రమమున వైరాగ్యమును బూర్తిగ నలఱుముకొని ఆరిషడ్వర్ణములఁ దనకు వత్కము గావించుకొని పితవ సర్వసంగపరిత్యాగమును

గావించవలయును. ఇదియే యత్యాశ్రమ ననఁబడును.

ఈ వర్ణాశ్రమధర్మములకు నితర సుఖములు గాని యితరదేశములు గాని యవలంబించు వర్ణాశ్రమధర్మములకును ఇనుకంతయు భేదము లే దని చెప్పుటకు సాహసించుచున్నాఁడను. వేదోక్తము లగు నీ యాగ్యవర్ణాశ్రమధర్మములు నీనాటినిమఁ జైనను కలయు ననిన నవలంబించి పొందుట కభ్యంతరము లేనంతటి విశాలములుగా నున్నవి. ఆగ్య సమాజమును స్థాపించి దిగంబసి శాంతిఖ్యాతిం బడపిన దయానందసరస్వతీస్వామిలవా నీ వర్ణాశ్రమధర్మతత్త్వమును బూర్తిగ విమర్శించి తగుటం గల పొండవ్యప్రభావముచే నీ యాగ్యధర్మము లన్నియుఁ బ్రపంచమునందలి సర్వమానవుల యుభివృద్ధికి యేర్పడిన పనియు నార్యుల మగు మనకొఱకు మాత్రమే యేర్పడినది కా ననియు సహస్రముఖముల నుద్ఘోషించి బోధించి యుండిరి. మన దేశమునం దెల్లదలను పాత్రప్ర మగుచుండిన సంఘ సంస్కర్తల కేరికిని నిట్టి సజలజనోపయోగ నుగు వర్ణాశ్రమధర్మములతో వైరము లేదు. వేదకాలమునకు భిన్నముగా నిష్పాదు మన లోక జేరియుండినదు గాఁగారముల నమ్మితిని దొలఁగించి వేదోక్త నుగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నామోదించుటయే కర్తవ్యము. ఇప్పుడు మనలోక బలవలయుండిన వర్ణభేదములు మున్నగు దురాచారము లెక్కుయు వేదకాలమున నేర్పడినవి కావు. బురాణకాలమునందును నేర్పడుమునందును నేర్పడినవై యున్నవి. బహుళక ప్రగాణకాలమందే యిప్పుడు మన నవలంబించుచుండిన వర్ణ భేదముల కిటులు నీజప్రాయములుగా నంతరించియుండ ను. ఆ కాలమునం దయుని నిష్పాదు మన లకు బాధించుచున్నంతటి దురాచారములు ప్రబలియుండవు.

మగ వేదములయం దేర్పఱునందఁడైన వర్ణధర్మములను ఆశ్రమధర్మములను గూడఁ జక్కఁగా ననువర్తించునయెడల పాన్యసవనీయ విశ్వామిత్రాదిమహర్షుల కాలమునందు మన పిందూదేశమునఁ గలిగి యుండిన చక్కని శాంతిసమాధానములు మన కిప్పుడు గూడ నలభకు ననుటకు సందేహ నిరాపకార్యత్రమును లేదు. దృఢకార్యులును నిష్ఠుల మనములును అనుక్షణము నెవ్విధియైన దేశసేవ సేయఁగల సమర్థులును నెక్కండ్రు వెలువడఁగలరు. ఈ వర్ణధర్మములు గాని ఆశ్రమధర్మములు గాని ఈ కాలమున మనకు విధిక్యతము లైన చర్యలకు వేనికి న్దురావు. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలంబించఁదలంచినవారు తమకును దమ దేశమునకును దమ దేశమును బరిపాలించు ప్రభువున కును గూడ పేయ పడుటగు లెక్కండ్రు ఫలంబు నొసంగఁదగిన గీతి నభివృద్ధి నొందవచ్చును. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మము లిప్పుడు మన దేశము వర్షగతి పా లానరించుచుండిన కలసంబంధ మగు వైషమ్యములకుఁ గాని బ్రాహ్మణైతర్యవ్యత్యయములకుఁ గాని యిటు సంతయుఁ దా మ్రసంగవు. ఈ వర్ణాశ్రమధర్మములు యథావిధిగ నాశ్రయింపఁబడినచో నిష్పాదు మనలకు నాశనము చేయుచున్న కలభేదములు నశించును.

“బ్రహ్మగర్భ్యై కన్యా యువానాం కిందతేపతిం
అనన్యాన్ బ్రహ్మచర్యైకాశ్రోధా సంజగేవ తే”

(అగర్భ, శాం, 20, అశ, 3, మం, 3, 18)

ఈ యధర్వణవేదమునందలి వాక్యమును నిరీక్షించినయెడల యునుభులకే కాక శ్రీమతకు గూడ బ్రహ్మచర్యాశ్రమము కల దని గ్రహింపవలయును. ఈ మంత్రార్థము నిందుకే విమర్శింపుడు. బ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణములను బాలిక యవయవపటత్వము గల వారి యొక పిదపఁ దనకు సమస్తవిధముల ననురూపుఁడైన పురుషుని దానే పరిగ్రహింపవలయును. చూచితిరా బ్రహ్మచర్యాశ్రమమును బూర్తి గ నవలంబించి యుక్తయస్కురాలయిన గాని వివాహ మాడదు. ఇంటియే గాక, తాను తనకు నచ్చిన పురుషునే గాని పరిణయము కాదు.

దీనిం బట్టి నూడ మనలొక బ్రహ్మతము వ్యాప్త నగుచుండిన యతిబ్రాహ్మణవివాహములు శిశువివాహములు తొలైతరుఁ డుత్తలు గట్టుటలు సేవకాలమునందుఁ గాన్పింపవు. ప్రతికన్యకయుఁ దన యుచ్చవచ్చిన పురుషునే కోరి వరించునది గాని ఇప్పటివలెఁ దలిదండ్రుల యుచ్చవచ్చినవారితో సంసారము నేమవలసినదన్నది యప్పటి శ్రీమతకుఁ బట్టిలేదు. కారణాంతరములచే మనవా రభోగిని పాలై చెప్పరాని యిక్కట్టులకు లోఁయుని. ఎట్టి యోగిని దృఢశనండి మనము జాతిపోతిమో నేదములను సాంగముగాఁ బరిశీలించినచోఁ దేటపడఁ గలదు. పాలివ్రాహ్మణములు కులపుత్రకన్యలు దుష్టలక్షణములు క్యాస వాక్యైక వాల్యుల్యాది నుపాద్యులను బుట్టింపఁజాలవు. కావున మన భగవద్గీతి వైనను దలినకొనుటకుఁ గృష్ణి నేయవలయును. అధిపాస మిందిన మన ప్రస్తుతగీతితో సాంఘికార్థిక రాజకీయస్వాతింత్ర్యముల నొందఁజాలము. కావున మా రాష్ట్రవశ్యక చని యెల్లఁతును నిరతమే.

మన నేదమునం గొక్కిచో బ్రహ్మయొక్క సుఖమునుండి బ్రహ్మజ్ఞులు లును గోచువులనుండి తృప్తియునును పువవులనుండి జైత్ర్యమును పొందులనుండి బ్రాహ్మణులు జన్మించినట్లు నగవఁబడి యున్నది. అలంకారయుక్తముగాఁ దరచెయిదెదమును వెల్లడింప నుడువఁబడిన యీ వాక్యములకుఁ బ్రతీతదార్థమును జేసి దానినే సత్యముగా భావించుటచే నిట్టి దురవస్థ మనకు సంప్రాప్త మయినది. మన బ్రాహ్మణ యుగ్మందితో యభోగిని పాలైనది. ఇప్పటికి స్వాధ్యక్షగాయాలను సంగింపవలయును మిక్కిలియుగం బ్రవృత్తిలై బ్రహ్మజ్ఞులు బ్రహ్మసఖమునుండి వెలువడినవారు గావున వారి గంతిపా రందఱును నిరతమృతకులై లైగను స్వాధ్యక్షపరాయణులై నను సకలదుష్కర్మకారకు లైనను బ్రహ్మజ్ఞులు లుగనే యుండు రనియొక చక్క జాతివారలలో బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్ను లుండినను వారి జన్మము ననుసరించి నీచులుగా నే పంగజీవించుటయు రనియు వాదించుచున్నారు. ఈ విధమున నీచాతిని చిమును పుమానహ్యమును, చిట్టది నాశకరమును నగు వర్ణభేదములు నేటికి మనల నావరించినవి.

ఈ కాలమునఁ బురాణములు పుష్కరవిరుద్ధగ భలు కలవి యగుటచే విశ్వసంపదగినవి కా వని విగ్రహింపకు లనేకులు వానిని గర్హించిరి. కాని, అట్టి పురాణములే యీ వ్యాసమున కచ్యుతధారా ప్రవాహములుగాఁ బరిగణించబడఁగల వని నా నమ్మకము. ప్రజలు విద్యావంతులు గావండుటచే నేదార్థమును గ్రహించుట యసంభ

వము. మీఁదుమిక్కిలి స్వార్థపరాయణు లగు మహానుభావు లెవ్వరో యీ వేదములను ద్విశీలరూప పరిపఁగనాడ దని కొందఱును బ్రహ్మజ్ఞతరుల పరిపఁగనాడ దని పండితులందును బ్రహ్మజ్ఞతరులచే గాక బ్రహ్మజ్ఞశ్రీమతకుఁ గ డఁ బఠపార్థము కా దని నుతికొందఱును కానించి వేదములను మఱుంగుపఱచుటచే నట్టి బహిష్కరింపఁబడిన వారి కందఱికిని పురాణములే దిక్కుయనవి. కావునఁ బురాణముల నుండియే కొన్ని గాఢల నిందుఁ బొందవలసినదను.

(1) పర్యవసరముచే గొనియాడఁబడు రామాంజనమహాపురాణమును విరచించిన వాల్మీకి మహాముని చందాలుడై దారిదోఁపుడుకాఁ డై యుండెను. సృష్టికాత్మజ్ఞానమును సంపాదించి చిగకాల మప్తకన్యముల కోర్చి తపశ్శ్రమగాఁగించి భగవత్ప్రసాదచే బ్రహ్మర్షియై యుత్తరబ్రహ్మదత్త ననుభవించెను.

(2) బ్రహ్మర్షులలో నగ్రగణ్యుడుగా నెందఁబడిన శనిష్ఠ మహాముని యరుంధతి యను చందాలవనిత నుద్వాహ మాడెను. అట్టి చందాల శ్రీకిఁ బూజార్చ మయిన స్థానమును శభామార్గమునఁ గల్పించిరి.

(3) చక్రవర్తి యగు విశ్వామిత్రుఁడు తన తిపోబలమున బ్రహ్మర్షి యయ్యెను.

(4) మొన్న మొన్న నొక గండాలుఁడు పన్నిదపాశ్వాదులలో నొకఁ డయి వెలసి పిష్టభర్తాగ్రగణ్యు లందఱితఁ బూజింపఁబడు చుండెను.

మన పురాణములకు ధర్మకాన్తములకు విమర్శించినచోఁ దక్కువ కులమువారు సృష్టికిని పెద్ద కులములయందుఁ జేరి రనియు దృష్టాంతముచే సున్నతిస్థానములనుండి పలికు లగువారకు చెక్కురు గల రనియు స్పష్టమగును. ఇట్టి సమంశ చకు మన వర్ణాశ్రమధర్మములు మాటిమాటి తుద కిప్పటికి చరలకు దురాచారములకు బానిసల నుగాఁ జేయునంతటికి వివరింపనిని బొందినవి. ఇప్పటి కులాచారధర్మములయందుఁ బ్రబలియుండిన దురాచారము లందఱికిని అనుకూల మనుభవమునకు వచ్చుచుండునట్టియే కావున నిరతి విఫలముగా వివరింపవలసిన పని లేదు. ఈ దురాచారములు వన గంఘమునఁ జేరి పెరువులుగులవలెఁ గోఁచుచుండుటయే గాక పాశ్చాత్యప్రముగు లందఱును మనల నారిణ్యకులుగాఁ గూడ భావించుకట్లు చేయుచున్నవి. దానికిని పైరించి మన్నును బ్రస్తుతకాలమున నొక పెద్ద గండము గూడ నావన్న మైనది. నూటయేబది సంవత్సరములనుండి యాంగ్లేయుల పరిపాలనము క్రింద దినది నాభివృద్ధి నందుటచే నిప్పటికి మన దేశమునఁ గూడ స్వరాజ్యము నవేక్షింపదగిన సమర్థుల మైతిము. కావున స్వరాజ్యమును దయచేయఁ డని యాంగ్ల సామ్రాజ్యమువారిని జేదనుకొనుచుంటిము. ఏ కారణమున వైన నేమి మనలో బ్రహ్మజ్ఞులైతెక్కుగు విద్యావంతులై యున్న మాట సోకమే. ఈ సంగతికిఁ బ్రహ్మజ్ఞతరులు గ్రహించి మన దేశమునకు స్వరాజ్యము లభించినయెడల బ్రహ్మజ్ఞపరిపాలనమే యగును కావున బ్రహ్మజ్ఞ పరిపాలనముకంటే స్వరాజ్యము లేవండుటయే యుచిత మనియొక జెప్పుచున్నారు.

మఱిగొందఱు బ్రాహ్మణేతరులు స్వరాజ్యమే వలదనట కంటె బ్రాహ్మణప్రాబల్యము నరికట్టి బ్రాహ్మణేతరులకుఁ గూడఁ బ్రత్యేకప్రాతినిధ్యము నేర్పఱచుకొని స్వరాజ్యముఁ బొందుట యుచితమని చెప్పుచున్నారు. స్వరాజ్యమేమనఁ లందఱును నట్టి బ్రాహ్మణేతర ప్రత్యేకప్రాతినిధ్యమునకు సక్కులించుచున్నారు. ఈ బ్రాహ్మణేతర ప్రాతినిధ్యముయొక్క స్వరూపస్వభావముల నిదమిట్టి మనిషిరా రణసేయుట కేరిగి సాధ్యము కాకున్నయది. బద్ధితులేగి గల సైన్య లనేకవిధము లగు పద్ధతులను బ్రతికలచుందు నూచించియుండిరి. అందు బ్రాహ్మణేతరు లనున దే మనఁగా నూలుమంది సభ్యులు గల సభలో ననసంఖ్యలఁ బట్టి విధి జింపఁదలంచినచో వైదుగురు బ్రాహ్మణసభ్యు లేర్గుదురు రెనియ పంచము లిట్టి సభలయం దాఱితేఱి పని సేయుట కింకను సుదృఢులు కారు కావున వారి కొక యొక స్థానము లను మాత్రము వదలవలయు ననియు కాంగ్రెసువారిదివఱకే మహా మృదీయులకు సుమారు పదు సేను స్థానముల నేర్పఱచిరి గావున నవి యుఁ బోఁగా మిగిలిన డెబ్బదియైదు స్థానములను బ్రాహ్మణేతరులే యాక్రమింపవలయు ననియుఁ జెప్పెదరు. ఆ బ్రాహ్మణేతరు లా స్థానములను వారియం దిమిడియున్న కులభేదముల కనుగుణముగఁ బంచకొనఁదలం. అట్లు పంచకొనఁదలంచినను కేరల నుసంభవము. వదరాసు రాజధానిలో మూడు వందల డెబ్బది కులములు గలవు కావున గులమునకు నాల్గవ వంతు స్థానముగా నాక్రమించుకొనుట యసంభవము. కొన్ని కొన్ని కులములవారి నొక్కొక గుంపుగఁ జేర్చి యిట్టి గుంపున కొక్కొక ప్రాతినిధ్యము నీయఁదలంచుటయు నన్యాయమే. ఏ రెండు కులములు నేరేభవింప నేరవు. కావున వారు చెప్పు న దే ఎవఁగా, నీ డెబ్బది యొక స్థానములను వ్యవసాయము వర్గ కము పద్యాకాశ మున్నగు విధముల బ్రాహ్మణేతరులయందే పంచ కొనెద మందురు. అట్లు జరుపఁదలంచినచో నొక్క బ్రాహ్మణులేనా నాడము చేసికొనినది. బ్రాహ్మణులతో సంబంధము వచ్చినప్పుడు కులభేదముల గల్పించుట బ్రాహ్మణులతో సంబంధము వదలిన తోడనే మిగిలినవారికిఁ గులభేదము లేవండఁజేయుట ఇంకొకం తె. వైపరీత్యము గలగా! ఒక్క బ్రాహ్మణులకుఁ దప్ప మిగిలిన వారం

దటికిని కులభేదములవలనఁ గలిగెడి వైషమ్యము లేక యొక మత్యమును సంఘీభావమును గలుగు నెడల బ్రాహ్మణులు మాత్రము వైషమ్యము లను బోఁగొట్టుకొనఁజాలరా! వారు చెప్పెడి పద్ధతిని శీసెడివో బ్రాహ్మణేతరసంఘములలో విభాభివృద్ధిని గాంచిన నాయఁడఁలు మొదలియారులు డెట్టియారులు మున్నగు నే స్వల్పజాతులవాగ్ మిగిలిన ముప్పీఠముల సభ్యస్థానముల నాక్రమించుట తటస్థించున. కావున నట్టి యేర్పాటు మిగిలిన జాతులవారి కసంతృప్తిని గలిగింపక మానదు. అట్టి యసంతృప్తి యెన్నఁటికైన ననగ నాయకము కాక మానదు. స్వరాజ్యమునందుఁ జేయునది రాజకీయవాదము గాని సుతవిషయకము గాదు. మతివిషయములం దాధ్యు లయినవా రందఱు అట్టి రాజకీయపరిపత్థానము నాక్రమించినచోఁ గోతుల భాగవత మువలె నుండుటయు నరాజక నగుటయు సంభవించును. జేశాభి వృద్ధికిఁ బాటుపడువారికి మతివిషయకము లంతగా బాటికి రావు. కావున నట్టి రాజకీయవ్యవహారదత్తు లగు భేదక్షులను బరిపత్థానము నకుఁ జేర్చఁదగిన విధము లభించిననే స్వరాజ్యమున కపేక్షింపవల యును. లేనియెడల మానభావము నవలంబించి యురెవ వృద్ధిని వారు నెఱవేర్చుకొనుటయే యుత్తమము. అట్టి యొక మత్యము కావలయు ననినచో నిష్పాదు మన దేశమునఁ బ్రచారమునందుఁ గల దురాచార భూయిష్టము లగు వర్గాశ్రమధర్మము లడుగుంటి యిష్టిశ్రోత్రిము లును ప్రపంచమునం దెల్లెడల ఖ్యాతిని గాంచిన మన పూర్వు లవలం బించినవియు నీ వ్యాసమునం దిదిగఱకుఁ జర్చింపఁబడినట్టియు వర్ణదేశ భేదములతో నిమిత్తము లేక సమస్తమానవులచే నాచరింపఁబడఁదగి నట్టియు వర్ణాశ్రమధర్మములు తిరిగి మన దేశమునందుఁ బ్రవర్తిల్లవల యును. అప్పుడే మనకు స్వరాజ్యము లభించును; అప్పుడే వ్యాసవా స్త్వికపరాశంధి మహర్షులనాటి యాన్నత్యము లభించును; అప్పుడే మట్టుకర్రుల పరిపాలనమును మించిన ప్రజాపరిపాలనము కలిగి హిందూరాజ్యము రామరాజ్య మనిపించుకొని సమస్తదేశములయం దును బ్రఖ్యాతిని గాంచును. కావున నీ విషయముల నందఱుఁ జాక్కగ విచరించి భగవద్దత్తము లగు వర్ణాశ్రమధర్మముల నవలం బింప నుద్యుక్తుల కావలయు నని ప్రార్థించుచున్నాఁడనం.

అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

అ మృ తాం జ న ము

న క ల వ్యా ధు ల కు ను నం జీ వి ని వ ం టి :

సీసా 1-కి 0-8-0 అణాలు మాత్రమే, ప్రతివారము వేలకు వేలు విక్రయము

సంతోష మెందుగలదు?

తాటికొండ తిమ్మారెడ్డి బేళాయి గారు

ప

పంచములో జనలు 'సంతోషము సంతోషము' అని యంగు రే గాని యెందుఁ జూచిన నది జగనఁ గానరాదు.

ఋషిసోమేశ మగు ఋష్యభిజ్ఞముల నేమి అమాల్మ్య మనీమయాభగణములందేమి దివ్యసుందరమందీరముల నేమి అగణితభ గాగాగములం దేమి సార్యభాగుపదవియందేమి మహాపునపట్టజాదుల వలన నేమి సుందరారామములం దేమి గంగాదిచహాపుణ్యవదీబల యుగ నేమి విహార్య్యసుందరతరసహోపరాదులం దేమి చిత్రవిచిత్ర హావపటములం దేమి మాతాపితరుల కనికరమున నేమి భార్య ధర్మల యుక్తార్యసంగమున నేమి చెలల నెయ్యమున నేమి బహు విధసుందరహావానాదులం దేమి దివ్యులరామాల్యాంబరాలం దేమి విభావినచూదినుగుణులవలన నేమి ప్రేర్మకౌర్యబలపరాక్రమాదు లం దేమి రానధర్మాత్మికసత్కార్యములలో నేమి ఇంమకయు సంతోష మగపడదు. ఇంక సంతోష మనునది యెప్పుడు నున్నది? ప్రపంచములో సంతోష నను చున్న ప్రతి దనియే లభ్యమా? కాదు, కాదు. ఒకప్పుడెడ నట్లఁజనదు. బాగుగ గరపి చూచినచో సంతో షము నునుభవించి నలుదిక్కుల నావరించియే యున్నది. సంతోషము మనుష్యున కెత్వంతసామ్యమున నున్న దని లలంపఁబయును. అనఁగా నో మనుష్యునియందే యున్నది. కాశ్యతసంతోషము తనలో నుండుట యెఱుంగనివాఁడు కలలో నైన నంత మెందఁజాలఁడు. ప్రపంచములోని ప్రతిబాహ్యవస్తువు నేమి లున్నను మనుష్యుఁడు దానిని గన యంతా భిప్రాయము చొప్పుననే తలంచును. అనఁగా భేదమోదములకు ముఖ్యకారణము మనుష్యుని యంతరింగికాభిప్రాయమే! బాహ్యవస్తువునాదు చుంబయు మనుష్యుని భావారులును చునుభవించి లంబయొక్క భాయాదులు లని యెంచవలయును. మన యంతా భిప్రాయ మొక ద్వైతము. ఆ దర్శనములోఁ గన్పట్టు ఛాయయే ప్రపంచపు బాహ్యవస్తువారము.

ప్రపంచ మనఁగా నేమి? అది మనుష్యునియొక్క తలంచే! మన తలంపుల ప్రకారము మనకుఁ బ్రపంచ మగపడును. నగు భావముల కనుగుణముగనే ప్రాపంచిక భేదమోదములను శ్రమసౌఖ్యాదు లును గన్పట్టుచుండును. మన మనసులో బహువిధాభిప్రాయము లివిడి దాగియుండును. వానిని బయలుపఱచుటకు ఇంద్రియవర్గ సహితమగు మన దేహ మొక యంత్ర మనదగును. సంతోషముతో నున్న మనుష్యుని మనము కనిన నతని యంతర్యామము పైతము సంతోష భూరితమై యున్న దని మన మెఱుంగఁదగినను, అనఁగా నొకని బాహ్యస్థితి మన కేలా గగపడునో వాని యంతస్థితియు అలాగుననే యున్న దని యెఱుంగనగును. మనుష్యుని బాహ్యస్థితి యెట్టి పైస్థితి

దైన్యదుఃఖభాజనముగ నున్నను వాని యంతర్యామములు పవిత్రై త్యాహురీతములై యున్నచో వాని దుస్థితి లెల్ల వానికి సంతోష కరములుగనే యగపడును. తన కగపడెడి బాహ్యక్షేతాదులకు ఆ మనుష్యుఁడు కొంచెమైన దుఃఖింపఁజాలఁడు. మన మనస్సు సంతో షములో లీనమై యున్నపుడు మన దుఃఖాదు లన్నియు మనకు సంతోషములుగ మాత్రీ యగపడును. కనుక, భేదమోదాదులు మన లోనే యున్నవి. అంతే గాక యది నిజముగాఁ బ్రత్యేక్షముగ నుండవు. దైవిక మగు సతీవ్రష్టిచే నొక కర్మ కుని చేను చెడినచో నక్కర్మకుఁడు గడచిన కార్యమునకుఁ జింతింపక మనుపటికన్న నెక్కుడు శ్రద్ధతో మనుపటికన్న కట్టింపు భాగ్యముం బండించెద నని దృఢమానసుఁడై యుండునో అతని నష్ట మతనికి దుఃఖమువలెఁ గా నింపఁగరదు. అట్లు గాక వాని మనసునఁ జింత ప్రౌఢమనని యా నష్టము వానిని గడు చింతలోఁ ద్రోయును. లోకమునఁ గొన్ని సంగ తులు లోకుల మరణమునకు పైతము కారణము లైనట్లు నెక్కు నిద ర్శనములు గలవు. అట్టి సంగతులే కొందఱి సంతోషమునకుఁ గారణము లైనట్లు పైతము దృష్టాంతములు గలవు. అనఁగా, అనేకులు కాలవశమునఁ దమ భార్యపుత్రాదులు గలించుటం గని నిర్భగ వియోగసంతప్రమానములై యాశ్రయార్థ్య నొనర్చుకొనినట్లు కని విని యున్నాము. కొందఱి టిక్కి వియోగముచేఁ దమ బంధము లుడిగె నని యెంచి పగవహర్ష భరితహృదయులై నిత్యసంతోషముచే భగవద్భావ సంధానులైనట్లు నిదర్శనములు నెక్కులు గలవు. కాని, సంతోష మును గోరిన మానవునకు ఆశను వదలుట యత్యవశ్యము. అట్లు కాని చోఁ గోటిత్వరం దైనను దనకన్న మించిన సంపన్నుని గని తిన్న దర్శియునిగ నెంచుకొని సదా చింతింపను. ఆశను గోషివారికి సంతృప్తివనక మగు నిర్మలనిత్యసంతోష మబ్బుటయే గాక వానికి గలిమి లేములు సమము లగును. ఆశ లుడిగినవాఁడు దేదనముఁ దని కవించుట యనుచితము కాదు. ఆశ లేనివాఁడు నిత్యానందుడు. ఆనందరూపమే పరమాత్మ.

భక్తివిగత్తాదినుగుణసంపన్నుఁ డగు నొక విరాగికడ నొక రాజు వచ్చెను. ఆ సాధుసత్తముఁడు ఆశారహితుఁ డగుటచే నా రాజన్యనకు వందనము లాచరింపక కేవలభక్తిభావమున మగ్నుడై యుండెను. రా జందునకుఁ గుసికుండై నా కంబలు నమస్కృత్య లాసర్పచుండ నీవు కన్నెత్తి యెనఁ జూడక యింత నిర్లక్ష్యభావ మూనుటకుఁ గత మెయ్యది యని దిగ్ధర బల్కినను. 'నీవు నాకుఁ బ్రభు వవు కావు. నీవు నా నేనకుల నేనకుడవ నగుటచే నాకు నీవే నమస్కరించుట కర్హుండవు. ఆశ కోరిక యను నియత్రు నేవకులు నాకుఁ

గలదు. నీ చా చెంటికిని దానుండవు.' అని సాధువుంగవులడు పలికెను. కొన్నాళ్లకు మరల నా రాజా విరాగికడ చేరి 'నీ కోర్కె నెఱవేర్చు' దలంచి యేతెంచివాడను. చలసినదానిని గోరము.' అని నుడిచెను. 'నిజముగ నీ వట్లు తిలచినచో నీవు ముం దింక నీలాటి శ్రమ నా కొరకగుము' అని దై రాగి పలికెను.

ఏమి కాలమో గాని ప్రతిమనుష్యునకుం బ్రతివిషయములూ సంతోషోత్సాహములు గన్పట్టిన కన్పట్టిన పలువురు పల్కెదరు. కాని, ఈ యభిప్రాయము కల్గి ప్రపంచములూం బ్రతిమనువును బ్రతి విషయమును సంతోషోత్సాహ మైనదియే. సృష్టికర్త యగు నీశ్వరుని సదుద్దేశము సకలతేజోటికిని సంతస మొనంగూర్చుటయే గాని శ్రమ యొసంగుట కాదు. సాక్షాత్సహత్మనలెనే సంతోషమునకు రూపము లేదు. ఆ పరబ్రహ్మమువలెనే సంతోషము సర్వము వ్యాపించి యుండును; మనుష్యుడు నిర్మలమానసుమతో నెచటఁ జూచిన నచట నుండును. అట్టి సంతోషమును బడయకపోవుట మన యవరాధమే గాని వేఱొందు కాదు. సంతోషభవమునకుం బవిత్రేచ్ఛ పవిత్ర కన్యము అని చెందు సోపానములు గలవు. ఈ చెంటివలన మనుషుండు ఆ భవనముఁ జేరును. ఈ రెండు నగ్గిమింపఁగలవానికి ఆశ కోపము అనూయ సార్వభౌమరాయణి మున్నగునవి దవ్యగును. ఆశను దెగ నాడినవానికిఁ గోపతాపాదు లలవడవు. అట్టి నిర్విసంతోషికి అనూయ యొక్కఁడిది ధన్య మెందునకు? అట్టివానికి ఏ కోరికయు నుండదు. వానికి దొంగయం దైనను గినుక వుట్టదు. కోరికచే నెక్కు చెడుగులు చేపూగును. కోరికవల్లనే హాసము మ్రోచును. అనఁగా సంతోషోగేచ్ఛ

లేనివానికి జారిజీవైఁ గాని జూరనియెడఁ గాని యిండుకయం గ్రోధ ముండనేరదు. తాఁ గోగిన వస్తువు నన్యఁడు దై కొనియెడేని ఆగ్రహ ము పుట్టును. కోరికయు ఆశయు లేనివాఁడు ప్రపంచము నెల్లఁ దన పతి నెంచును. మనుష్యుని సంతోషమునకు ముఖ్య మైన కారణము మనః! అట్లు లేనిచోఁ గూరిండ్లలో నటకడుపునరుం దిని నివసించెడి నిజుపేదలు యదృచ్ఛాబాధ సంతోషిచే సంతోషంతోషభరితులై యుండకపోగు. ఆకాబట్టలు దివ్యమందిరములలోఁ బుష్పాన్నముల భుజి యించుచు కూడ సంతోష భేదమానసులై యుండురు. నముద్ర పుటడు గునఁ గొన్ని గూడ మైన చోటు లుండును. ఆ చోట్లకు బల మైన యలులు గాని స్వారజంతువులు గాని భగోర మైన వెల్లువలు గాని ప్రవేశించుట కెట్లు వీలుండనో ఆ చోట్లననే మనుష్యుని నునకు లూఁగల పవిత్ర మైన యేకాంతస్థలమున భేదపాపాదులు ప్రవేశింపజాలవు. మనుష్యుఁ డట్టి గూడస్థలమునఁ జేరి నివసించుటచే నతనికి శాశ్వతసంతోష ముబ్బును.

కనుక, మనము బాహ్యవస్తువులను ఇంద్రియసుఖాదులను స్వాపం చికవిషయాదులను అంటర మైనవాహరించిన మనకులొపలి యురలోఁ బ్రవేశింపవలయును. ఆ స్థలము నిశ్శబ్దముగను నిర్మలముగను నిరుపగ్ర వముగను నిశ్చింతిముగను నుండును. ఆ చోటున మన కెచటఁ జూచిన నచట సంతోషమయ్యునుగఁ గన్పట్టును. మన మట్టి గూడపు సేకాంత స్థలములూ నేకచిత్తతీగోఁ జరికించినచో మన జ్ఞానరమిపునకు మన లూ నున్న సచ్చిదానందస్వరూప పగు పరమాత్మ గన్పట్టును. అపుడే మనము బంధవిముక్తుల మయ్యెదము.

నాట్టునుందరి

పంచరాజు అష్టారావు గారు, పి. ఏ.

అడవె అడవె

అన్నులమిన్నా,

అడవె లేనడు

వల్లనాడవె

అడెడు నీ నడుమందము గాంచిన

అల్లాడవె ప్రేమను లోకంబులో?

అడవె అడవె

అన్నులమిన్నా.

పాడవె పాడవె

భామామణిగో,

పాటలారాధరము

భాగులు గుల్కంగ

వలపుఁ గిల్లు నీ పాటల విన్నక

పగవత గాడె ప్రకృతి యెల్లక?

పాడవె పాడవె

భామామణిగో!

మాడవె మాడవె

నుందరవదనా,

సోగకన్నులను

సోలంగ ప్రేమము

సొంపు లొల్లు నిన్ జూచినంతనే

మక్కలు పైతము సోలవె ప్రేమన్?

మాడవె మాడవె

నుందరవదనా.

ఆంధ్ర మాతృహితోపదేశము

గొల్లపల్లి సామల్ నాయక్ గారు

అనందించితి నెరియో మనములో నాంధ్రోద్ధమం చెన్నుచున్
 దానంజీయె కొంత వైర్యపడ నా దౌర్భాగ్యమో నాపుకన్
 నానాటన్ పరి నాదు పుత్రులలో నైక్యంబు లేమిం గనన్
 దీనావస్థను బొంగ నైతి నీక నా ని క్షేప్యరై యుందుగో? 1
 నే. గడ్డిపరకలు నైతంబు బిడ్డలార!
 వెంటిగా నైన పిదపఁ గావించు పనులు
 మీ రెఱుంగరున్నారే? గంభీర మైన
 ద్వంద్వమును నైత మదియు బంధించుఁ గాదె? 2
 నీ. మాగాములు కయ్యమాడఁటఁ గనుఁగొని
 జున్ను గడ్డను కోఁతిమాఱగొనఁబె?
 ఒక్క వృద్ధుని పుత్రు లొండొరుల్ రక్షవాడి
 పగుల పోగనలకుఁ బాలపడరే?
 స్నేహభావము చెడి చెదర గోవుల చంద
 వైర రూపింహంబు వారె బడె?
 భాగరరాజ్యంబు పోరాటములచే వి
 దేలియు లేరెగు దేశ మయ్యె;
 నీకు లన్నియు నెఱిగి యీ రీతి మీరు
 సంభవలమును జేతు ప్రసక్తి గలిగి
 బ్రాహ్మణుల బ్రాహ్మణేతరుల పట్టు పట్టు
 న్యాయమా యిట్టి తీతినీ? నో యాంధ్రులార!
 తే. వికృటమునఁ గాని కార్యంబు గలదె?
 వికృతమున కసాధ్య మిల నేదైనఁ గలదె?
 వికమత్యందె లేనిచో నమెరికా స్వ
 తంత్రతన గొందునే? రాజ్యతంత్రులార!
 నీ. బ్రాహ్మసామాజికుల్ పంచమాదులతోడ
 సమాపంక్తి గూర్చుండు సమయమందు
 బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణధర్మలు
 పెద్దకొండులు చేయు వేరలందు
 ఆర్యసామాజికు లల క్రీస్తువుల నెల్ల
 దగ గొనివంచెడు తిరుణమందు
 హైందవోత్తములు చూచుకొనియులతోడ
 భువారములు చేయు పట్టులందు
 బాతిమలనివతుల నెల్ల బాటవిడిచి
 భేదభావంబులకు నొక పెడకుఁ ద్రోసి
 పెలఁగుటను మాని నా సుతుల్ పెడఁగు లగుచు
 నైకచత్వంబు విడనాడి రక్కటకట!
 నీ. ఆంధ్ర రాష్ట్రం బని గూర్చుకొనిచినఁ గాను
 ఆంధ్రదేశీయు లైక్యంబుతోడ
 ఆంధ్రోద్ధమం బని యజుచినంతె నాదు
 నెఱుంగువారు తిడక దీక్షతోడ
 ఆంధ్రుల నిశ్చవిద్యాలయం బనఁ గాదు
 తెనుఁగు జనము లొకే దృష్టితోడ

స్వారాజ్య మని సదా కోరుటే కాదు త్రి
 లింగదేశజాతి నిరీక్షతోడ
 ఆంధ్రు లాబాలగోపాల మనవరతము
 కష్టపడవలెఁ గన్నులఁ గాంచువఱకు
 పనికి మాలిన భిన్న భావములు మాని
 కార్యకూరు లౌచు వివేకధుర్యులగుచు.
 నీ. సంఘస్థితిని మీరు చక్కఁజేయుటే గాక
 సార్వభౌమత్వంబు చంపలయు
 సర్వభ్రాతృత్వంబు చాటించుటే గాక
 ప్రజలయెడలఁ గనంబఱుపవలయు
 సర్వభావంబుల సమకూర్చుటే గాక
 భాగనాదర్యంబు మప్పువలయు
 వ్యాపంబులును నుపన్యాసంబులే గాక
 కార్యంబులను జేయఁగడఁగవలయు
 నిడువ లకు సదా యోర్పి సహింపవలయు
 పరమరంబులయెడ నీర్వ్యవధఁగఁజోక
 ప్రజల కెల్ల బాతీయభావంబు గఱపి
 పుడమి వర్ణిలఁ బూనుఁడి పుత్రులార!
 నీ. కాకతీయప్రభు చాకచక్ర్యముఁ గాంచి
 యానంద మందని యార్యు లుండ్రె?
 చాగుకర్మరాజుల సామ్రాజ్యముఁ దలంచి
 పరవశుల్ గానట్టివార లుండ్రె?
 విదయనగరరాజ్యవిభవంబుఁ దలపోసి
 కన్నీరు గార్చని కరిను లుండ్రె?
 బొబ్బిలి వెలచుల భుజపరాక్రమ మొంది
 భీమము లుప్పొంగని పురుషు లుండ్రె?
 రెడి పారువము గనియు దిత్తు లగుచు
 ఖడ్గములఁ జేతఁ బూనని కలుషు లుండ్రె!
 కృష్ణరాయ?వాజీల వీర్రిఁ గాంచి
 యబ్బరముపడ నొల్లని యధము లుండ్రె?
 నీ. వితరణమూ ర్తియై విత్తము పెడఁజల్లు
 పరికాపురనేత వెలయుచుండ
 జేనోద్ధరణత్వనై తిపురు కొండఁ వేంక
 టప్పయ్య పంతులే యండ నుండ
 నాయక్ శ్రేష్ఠుండు న్యాయవీరుడ్రావు
 పంతులు నాంధ్రుడై చెంత నుండ
 తాత్పర్యమే గాక యుద్దేశమును లేవ
 నాంధ్రపత్రిక యడే యలరుచుండ
 తిక్క విషయములకు తక్కిన నాయకుల్
 పెట్కొందుడ మీరు దెగడనేల?
 ఎల్ల బాతికాఖ లేకమై పనిఁ జేయఁ
 బొందలేరె యాంధ్రభూమి నేడె?

వి. వి. ఎస్. పాణిగారి నర్వతేలు విష సంచీవిని.

(47)

(రిశిప్తురు చేయబడినది)

పొరలి యేడ్పుచువచ్చువారు పకపక నవ్వుచు పోదురు. గులాములేని మొడల రు. 100 లు ఇనాం.
ఇది తేలుకాటునకు మేటిమండు. తగిన దిన్యావధము.

తేలు కుట్టినప్పుడు
క. హా హా యని కన్నీళ్లు ప్రవహించును. వాహ
ముగా నేర్పుచుండు వారలు
బలిరా, యాహా యారాయని,
యత్సహంబున నవ్వుతోడ
జనుదురు మరలన్.
దీనిని ఉపయోగించిన రెండు
విషములలోనే నొప్పి మాయ
మైపోవును. తటాలున కటాక్షంచ
లగును. అది తోడనే నివర్తించుట
చూడగా మంత్రమా, యింద్ర
జాలమాయని తోడక మానదు.
కన్నీళ్లు ఆనందబాష్పము లగును.
కుయ్యో మొట్టొలు, బలే సబా
సు లగును. ఇక తేళ్ళు వట్టిరాల్లే;
విషమంతయు వట్టి మాటయే.
గణములేక పోయెనా వైకముతో
డనే వాపసు చేయబడును. ఒక
తేలు విషమేకాదు. ఎలుక, కప్ప,
సగడకాయ, జిల్లి, కుక్క, ఇం
తేల, పాము మొదలగు విషజంతు
వుల కెల్ల నిది ప్రళయంతోడు.
ఒక సారి తీసి యుపయోగింపుడు.
పెల పాకెట్ 1-కి రు. 0-8-0
,, డజక్ ,, రు. 5-0-0

ఒకడజను ప్యాకెట్లు గొన్నవారలకు ఇనాముగా ఒక ఫాంట్ పేనా యివ్వబడును. ఒకసారి వరిశీం
పుడు, విషమునెల్ల భ్వంసమునేయుడు. ఇతరులున్న తేలుమందులు వేసి మోసపరచుదురు. మా
యొక్క ప్రేమమార్కు (లంగర్) చూచి తీయవలసినది. మోసము పోవద్దు.

వివాసము:-వి. వి. ఎస్. పాణి, స్వామికారువేట, మదరాసు.

ఆరోగ్యధనము—దాని నార్జించు విధము

నందగిరి త్రింబకరావు గారు

మన దేహ మొక యంత్రమును బోలియున్నది. యంత్రమును నడపుటకు వివిధములగు చక్రములు విండ్లు మొదలగు ఐది ఎట్లు నిర్మించబడియున్నవో అట్లే దేహయంత్రమును నడపుటకు శ్వాసకోశము హృదయకోశము మొదలగు అంతఃవస్తువులు నిర్మించబడియున్నవి. యంత్రసాధనములగు చక్రములు మొదలగు ఐది చెడక వాని పని నభి సేయజేర్చు సమర్థములై యున్నప్పుడు యంత్ర మెంత చక్కగా నడచునో అట్లే దేహయంత్రసాధనములగు శ్వాస కోశము మొదలగునవి ఏ విధమైన యపాయమును జెందక వానిక నిర్ణయింపబడిన పనిని సేయజేర్చు సమర్థములై యున్నప్పుడు దేహయంత్రమున కేవిధ మగు హానియు కలుగక అగి వక్కని స్థితిలో నుండును. ఈ విషయము క్రింద విచారింపబడును.

మన శరీరములో హృదయవహరము గర్భవహరము అను రెండు గొప్ప భాగములు కలవు. హృదయవహరముగు హృదయము (గుండె) శ్వాసకోశము అను రెండంగములను గర్భవహరముగు అన్నకోశము వైత్ర్యకోశము ప్రేగులు మూత్ర కేంద్రములు మూత్రాశయము మొదలగు నంగములును గలవు. ఇతరము గానక విధములగు సేముకలు నాడులు కండ్రములు మొదలగునవి దేహచందనవృద్ధి బడియున్నవి. వై యంగములలో కొన్ని రక్తమును శుభ్రముచేయుటకు వాయువును ఆహారమును దేహమునకు శ్వాససాధనములు. కొన్ని భోజనవదార్థములను జీర్ణింపజేయు జీర్ణ సాధనములు. కొన్ని భోజనమువలన రక్తమును కలుగజేసి దానిని శరీరమున దంతితును సుసంపదయైన రక్తసాధనములు. మఱికొన్ని శరీరమందలి సులీచములను తొలగించుట బహిష్కారసాధనములు.

1. శ్వాసకోశము.—లోపలికి పిల్వబడిన పంపుధ్వాయువుచేత రక్తమును శోధించి అందలి మాలిన్యములను నిశ్వాసరూపమున బహిష్కరించును. ఇది రక్తమును శుభ్రముచేయు ముఖ్యాంగము.
2. హృదయము.—శరీరభాగములనుండి తనకు వచ్చిన రక్తమును శ్వాసకోశములోనికి పంపును. అక్కడ బాగు పడి తిరిగి తన యెడను రక్తమున జీర్ణమున రక్తమును శరీరభాగములకు పంపును. ఇది రక్తసృజనమునకు సాధనమైన ముఖ్యాంగము.
3. అన్నకోశము.— ఆహారమును జీర్ణము చేసి శరీరపోషణ
4. వైత్ర్యకోశము.— మును తుపరహాగపక్షపట్టు చేయును. ఇది
5. ప్రేగులు.— జీర్ణ సాధనములు
6. మూత్ర కేంద్రములు.— కలువ రక్తమును వడియగట్టి యందలి కాలువ్యమును మూత్రరూపమున మూత్రాశయములోనికి పంపును. బహిష్కారసాధనములు.
7. మూత్రాశయము.— మూత్రరూపమున తనలోనికి వచ్చిన కాలువ్యమును బయటికి వెడలజేయును. బహిష్కారసాధనము.

ఇట్లు ఒక్కొక్క యంగ మొక్కొక్క విధ మగు పనిని

చేయును. ఈ యంగము లన్నియు అమతను పనులను సమగ్రముగాను శ్రమ లేకుండను స్యాభివక్తముగను చేయుటకు శక్తివంతములై యుండవలెను. ఈ ధర్మములు చక్కగా సేయబడునంతకాలము దేహయంత్రమును కే విధ మగు హానియుం గలుగ నేరదు. అప్పు డాహారము క్రిమముగా శుభ్ర మగుచు శరీరపోషణచక్రము లుత్పత్తియగుచుండును. ఉచితాస్థినిశ్వాసములు రక్తముగా జరుగుచు మలినరక్తము శుద్ధరక్త మగుచుండును. రుద్ధగక్తము శరీరమందంతటను చక్కగా ప్రసరించుచు ప్రస్థి కాంతి కలుగుచుండును. శరీరమునుండి బహిష్కరింపబడవలసిన మాలిన్యము లన్నియు స్యాభివక్తమార్గముల గుండ్ర క్రమముగ బహిష్కరింపబడుచు కే విధ మగు బాధయు కలుగక సుఖముగా నుండును. అట్టి లోభమున హానిములు కలుగజాలవు. ఇట్టి స్థితి నే యారోగ్యస్థితి యని సప్రసంగము. ఈ సుఖమునకే యారోగ్యధన మని పేరు.

వైని వివరించిన దేహయంత్ర సాధనములు (అంతరవాయుములు) చదివోయి వానియందలి శక్తి నశించినచోడల శ్వాసకర్మము రుద్ధమై సరణము జగ్రత్కర్మము మొదలగు వ్యాధిరములు ఒక్కొక్కగా జరుగ నేరవు. అప్పుడు శరీరమున తుపర్రమము కలుగును. దీనిని హాని చని పేరు.

ఈ వ్యాధిరములు ఒక్కొక్కగా జరుగుచున్నచో విపరీతములు కలుగును. వాడె యారోగ్యవంతుడో, వాడె పుణ్యుడో యెఱుఁడు. వాడె కృతార్థుడో, ఏ మనః ఆరోగ్యవంతుడో నమస్తథాగా భాగ్యముల ననుభవించును. తనకుం గల ధనధాన్యములయొక్కయు గృహారామజ్యైష్ఠ్యవారాదాదులయొక్కయు సుతీర్థల మనుభవించును. సృష్టించినవనితాదిభోగంబు లందును; దేహమనోబలమును పైర్వ సాహసములను సంతోషాతిశయములను కలిగి సుఖముగా నుండును. వేయెల? ఆరోగ్యవంతుడో, సర్వోపమాన మగు భూలోకసౌఖ్య మంతయు ననుభవించును. ఆరోగ్యవంతుడై విద్యావంతుడ డగుట కర్హుడగు. ఆరోగ్యవంతుడై సంఘాభివృద్ధికిని దేశోన్నతికిని పాటు పడ శక్తి గలవాడ.

మఱియు సారోగ్యవంతుడగు వలన మైహికలాభమునే గాక పరమార్థలాభమును గూడఁ గొందఁగలడు. ఆరోగ్యవంతునకుం గాని శారీరకాత్మికధీబలంబులు కలుగజాలవు. ఆత్మికధీబలముల సాధించుటకు దేహబల మావశ్యకము. దేహబలము గలవాడగు విజ్ఞానాభివృద్ధి చేసికొనఁగలడు. విజ్ఞానమువలన పారమార్థికబలయచింతన పదిక మగును. దానివలన వాడు సత్సర్వమును ఒక్కొక్కగా నమస్థించును. సత్సర్వార్థులమువలన నామస్మృతికనుభంబాలు కలుగును.

ఆరోగ్యహీనుడ డిహలోకసౌఖ్యమును గాని పరలోకసౌఖ్యమును గాని యనుభవించజాలడు. ఏ మనః శరీరము రోగగ్రస్తమై యున్నప్పుడు పశ్చాన్నభ్యుత్థితక్షిరాదిభోజనవదార్థములు రుచింపవు. పట్టు పాన్పులయందు శయనించినను కంటికి నిదుర రాదు. అట్టి

తరుణమున సుగ్రాంకి మందర యగు భార్య యొద్ద నున్నను స్వగణకు రాదు. సుధాగళ మెలకువ ముద్దుపలుకులు పూకు పిడ్డలు దరి చేరి నను మన సాష్టదు. వాని భాగ్యభోగ్యము లన్నియు నిర్లక్ష్యములు. ఆహార్యహేతువన బహుశక్తి సునశక్తి శౌర్యము దైర్యము మనోల్లాసము పట్టుదల మొదలగు గుణరాజము లన్నియు నశించును. వాంఛైర్పొందగోగములు పెడించును. మనోవ్యధ కలుగును.

మతీయు నాహార్యహేతువన పారమార్థికవిషయములయందు నురాగము చెడి సత్కార్యభిలాష నశించును. సత్కార్యనిరసిత నకు పరలోక గోధ్యములు కలుగజాలవు.

మైని వివరించిన యంశములవలన నిరంతరసంతోషమునకును శారీరకాత్మికధీబలముల సాధించుటకును విహితముకై సుఖంబుల బడయుటకును మూలము ఆహార్యధన మని వివేచ మగుచున్నది. కావున నిష్టి యహార్యహేతుసాధన మగు నాహార్యధనము నార్జించుకొని గానిని సందర్శించుకొని నిధులును గూర్చి విచారించి నిర్ణయించుటయే ప్రకృతావసరమునకు దగిన విషయము.

మన శరీర మహార్యార్థియందు రుండుటకును గోగ్రస్తమై నట్లు డాహార్యమును గలిగించుకొనుటకును ముఖ్యముగా మన మనలం గింపగలవన నియమములు కొన్ని గలవు. అ నే వాని :-

1. సౌమ్యసాహాయ్య శుభోదకము లభోగ్యకర మగు మంచి యాహారము — పీచిగి క్షుతికించుట.
2. రాత్రి కాలమున నిద్రాపరిమితిని కలిగియుండుట.
3. దీహవస్త్రధారణలములు ఈ భూముగా నుండుకొనుట.
4. గగన శరీరవృత్తిగల కఠినముండుట.
5. క్రమప్రవృత్తిన గలిగించుండుట అనగా సకాలమున ముఖ నిద్రను పెండుని నియమింపచుండుములకు మిథభోజనము చేయుట మలమగతిముల నవగోధింపక యధాకాలమున కొడుముట సోమభయము గుండక చక్కగా పాటుపడుట అస్వాభావిక ద్రవ్యములకు భుజింపకుండుట — ఈ మొదలగున వన్నియు క్రమ ప్రవృత్తములొనడే ఇట్టి క్రమప్రవృత్తనమన నున శ్యాసతోతము మొదలగు నలంకరమునములు బలిష్ఠములై చక్కగా నుని చేయును. అ క్రమప్రవృత్తవలనను అస్వాభావికపదార్థ సేవలనను అంతగయలముల వ్యాపారమునను భిలము కలుగును. అంతరవయన వ్యాధిగావలగోధమే వ్యాధికి యీ లాగు.

మన శరీరగుండుందు జానంద్రయ నాడిసమునకు మెలకువ కని మెదటియందు సాంధిక యేర్పడియున్న దినియు నాడు లన్నియు మెదటికి కాఖలై యున్న వనియు అట్టి నాడలు కండరములతో కూడ సంబంధపడియున్న వనియు శారీరకాత్మజ్ఞులు చెప్పుచున్నారు. మతీయు, సంభోగకాణ మగు నతస్సు కూడ మెదటియందే కలుగుచున్నదట! అట్టి మెదటియందు ఆధిక్యమును వహించియుండనది మనస్సు. సురుక్షేంద్రియములకును రాజుగా నుండునని మనస్సు. అని చెడిపోయినయెడల మెదడును తమ్మలమున నాడులును కండరములును చడిపోవును. మెదటికిని నాడివ్యాధిమునకును బలహీనత యేర్పడినయెడల పిచ్చి యింద్రియవృద్ధి మొదలగు దుష్టవ్యాధులు

కలిగి ప్రాణశక్తి నశించును. కావున, శరీరమునుతో బాటు మన స్సుభము ననుభవించుటకును శ్యాసలియె ముఖమునకు మూలము.

7. బ్రహ్మచర్య చునష్టించుట — బ్రహ్మచర్య ప్రతిపాదనమువలన మన శరీరములోని యహార్యపదార్థమును నింద్రియము కాపాడఁ బడుచున్నది. ఇంద్రియము సుగుణ భుజింపెడి యాహారముయొక్క సారమై యున్నది. దీని ప్రభావ సంబద్ధమము. దీనివలన బలము పుష్టి బుద్ధివశలత ఉత్సాహము దైర్యము శౌర్యము ఓషిక పట్టుదల సంభోగశక్తి జ్ఞాపకశక్తి శరీరకాంతి మొదలగు గుణ రాజము లన్నియు కలుగును. శరీరము నీగవంతమై యున్నప్పుడే అంభిగవ మవవ్యాపాగములను బాహ్యవమవవ్యాపారములును చక్కగా జరుగును. వీర్యము సాణామనకును ఆహార్యమునకును ఆధారమైన పదార్థము. మతీయు, సంభాష్యుని యగుట కిదియే మూలకారణము. ప్రపంచోల్బుతి కిదియే వీజము. కావున శైల గును బ్రహ్మచర్యరీతి నునష్టించి వీర్యసంక్షయము చేయవలయును.

8. ఆహార్య పరంధావ పర్యంతి తివ్రత్వ మొనగెను. యోగయన్త బహువీర్యగా న్న. ఇంద్రియ నింద్రియ.

విహితముకై సుఖంబులను బడయుగోరుపాటు ఆహారము లొక్క సార మైపట్టియు ప్రభావఫలి. మనస్టియు వీర్యమును గడుంచుకొనవలయును. లేనియెడల వీర్యక్షయము కలిగి బహువిధము లగు రోగములు కలుగజేయు గాక మరణము కూడ సంభవించును.

మన హృచ్చిసామ్యలలో ననేకులు బ్రహ్మచర్యరీతమున లొక్కగా పగపాలించి అనన్యభావ్యమగు తివ్రతవలంబుచే నాత్యర్థ కరకార్యముల నశక్యుల సాననిదియన్నార. అట్టివారిలో భీష్మం జనేయదినకుచుచు లాదర్శములు.

విరసమునజేసేవలంబు దగు భీష్మండు సుమత్యుగ్రస్థం యున మూర్ఖాభిషిక్తుడై నిరంతర ప్రతాపాన్ని ని ప్రబలముచేయుచు పొంద వుమారులతో పది నిలయులు ఘోరయుద్ధం వీనెన్నను. ఆ యుద్ధంగాన 'నందో' సాటి లేని మేటి వీరు లాటిని నిశానశిరపడం పరల రోగ్యులకే మోటుపడెరి. ప్రతాపధనంబురు లగు సాహు వుమాను లైదుగురును పెమ్మలములు లా యోధవరునిచే పరాభిమంబం బడిరి. మనోద్బంధ మగు గాండీవ ముండియు కెవ ప్రసాదిరి మగు సాశుపతాస్త్ర ముండియు దేవదత్త మగు శంఖం బుండియు నిరు పమానచాతుర్య వగు కృష్ణసారంగ్య ముండియు నష్టయందు వ్యర్థని గలై నేమియు చేయ నెరక యుగవంధెగు.

ఇట్టి నిరుపమానశక్తి లభించుటయు నిగ్రహసంప్రచారంతోడై లహకార్యము లొనరించుటయు ఇవ్వకచ్చిసంధ కాలును మరణము నావ్రోనగలుగుటయు ఇవి యన్నియు నష్టలిఖ బ్రహ్మచర్యవ్రత ప్రభావంబువలన గాడె.

బ్రహ్మచర్య ప్రతిపాదనలలో నగ్రగణ్యం డగు హనుమంతుని ప్రభు నమును వర్ణింప శక్యము కాదు. హనుమంతుడు నిరుపమానప్రభావసంధుడగు. ఆసమానతేజీ బలసంపన్నుడు. పరాక్రమితపరాధుడగు. స్వాధ్యాభిలాషావిముఖుడ. స్వామి కా రాగ్యమే సర్వవరిత్యగము చేసినవాడు. స్వామి యగు శ్రీరామునికొంతు తన శారీరకమంగళక సంపత్తి నంతటిని వినియోగపఱచెను. ఈ మహాత్ముడు సీతాన్వేషణార్థమై లంకకు పోవునపు డెల్లకల్లాలముగా నుండు ఈహామనుద్రము నవలీలగా గాటుగలిగెను. లంకలో సీత నన్వేషించు నవసరమున నుండదు, లగు సంతకపురశ్రీలను జూచి

హెమాబాలములలో చిక్క లిన నువ్వును స్వాధీనమునం దుంచు కొనగలడు. అశోకపుత్రచ్చాయను భూగోళాత్మకస్త్రీలనే వివక్షించుచున్న జానకి కుమారి యామెలను పురుషుగా గూటించి యామె నోదాచును. ఆ తరువాత లంకావంతుడు ధ్వంస మొనర్చు యక్షుడుచూడగదాచుకొని నోలంపించి నృత్యరూప సందర్శన శక్తిగృహమును జొచ్చి చూడగలడు. దేశ రాజులను పోరుతుండై యుక్తియుక్తముగా సంభవించి సుఖించెను. అప్పుడు కలిగిన చిత్తులను ద్రొంచుకొని యనుపదూనసాహజముతో లంకను గాల్చెను. అనంతరముండై బలిష్ఠులగు క్రూరరాక్షసుల నును ధైర్యముతో నిలిచి యున్న మొగ్గి శత్రు సామగ్ధ్యపరిమితిని దెలిసికొనెను. తిరిగి గోపాద్వారముగ నున్న లంకను మొగ్గి సురక్షితముగా రాముని యొద్దఁ జేరి జనకబాధ తేజవార్త తెలిసిగించెను. ధౌరసంగ్రాహ రంకమున తత్కృణాంకు మాంస చందంగా నప్పటికి బహుగూరమున నుండు గంజీవివర్ణతమ ననారాగముగ నొక్క రాత్రి కాలమున లేచి గలిగెను. అప్పుడు మార్గసంధ్యమున కపటవేషధారులగు భూగోళాత్మకులతోడను సతాపగంధంధుల లగు గంధర్వండులతోడను ప్రబల యుద్ధం బొనర్చి వారి నోడించి తాను పూనిన కార్యమును నిర్విఘ్నముగా నెఱవేర్చి లక్ష్మణుని పునర్విధిమించి గావించెను. ఈ మహాన భావగుణ సురుగు నాదిగ నున్నచోగా నామెను జూచి వచ్చుటయే గాక లంకను గాల్చి వచ్చెను. పంపనని యగు మూలికను బెరువకగా నా మూలికతో నన్న పర్యవసానము నెఱిగి వెచ్చెను.

అం! ఏమి? చూచితిరా! ఈ మానవంగుని ధీర్జి యెప్పుడు పరాక్రమకృత్రిము లానగ్గల తక్కి యెట్లు కలిసి? ఎంద్రాని మహిమలన చూచుకొను? ఇది యెన్నియని బుద్ధిగంతుండు డొనర్చిన సైన్యకల్యాణచక్రవర్తి భావములకలగా నె?

ప్రస్తుతకాలమున నశేతులు సర్వసమగ్ర చగు నిట్టి ప్రతీతిగ్గును పూర్వముగా వదలి హెమాబాలములలో చిక్క స్వేచ్ఛార్చన నున్న దగణములకు పాల్పడి ముండునంద్రుని గోల్పోవుచున్నాడు. ఈ రణముచేతనే మన దేశమున నెక్కడ జూచినను గోగవిహితులు గెంపరింబులు నిస్తేజులు కాన్పించుచున్నాడు. ఇట్లనినప్పుడు స్వయం జనేయాదులకలె స్త్రీ పురుషు లందఱును లెక శివితకాలము నంటి నన్న లితి సహ్యా:ర్థ్యతలముతో, గడపలయందు ని చెప్పచున్నట్లు భావించుట. అట్లాంటిందిన సంశాసకృతి యెట్లుగను? ప్రహరీలు యిగుట యెట్లు? అట్లుచరించుటయను సాధ్యమే. కావున సామాన్యముగ పురగు లగును 25 సంవత్సరములకంటెను స్త్రీలు 16 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చుటకును ప్రహ్యాధ్యతల మాగరించి వీర్య సంకల్పణము చేయవలయును. అనుపిమ్మట భార్యాధర్మము మితమం భోగాదులను జరుపుచు సత్ప్రవర్తన గలిగియుండవలయును. సంభోగేచ్ఛ సంతాపవృద్ధికై కావలెన గాని కేవల కామాపభోగమునకు కాగరాడదు. కామాతురులై యమితసంభోగాదులను జరిపినయెడల నారోగ్యహీనులై నానారోగ్యములచే పడింపబడి నృత్యపు నోటంబడుదురు. కావున స్త్రీ పురుషు లందఱును సంకమేచ్ఛను రిస మర్యాదగూనికె ఖగించి కేరీరమును క్రమ చగు నితిలో నుండుకొని ప్రసక్తింపవలయును. ఇంద్రియనిగ్రహములచే చిత్తస్థైర్యమునై గ్విము మేధావృద్ధి భక్తిచింత సత్కృత సర్వము పూర్తి యాపుహనము కలుగును.

ఇట్లు మైన వివరించిన కేరీరక్షణసాధనములను గననించి స్వాభావిక మార్గమున ప్రసక్తింపినయెడల నారోగ్యధనము చేకూలును.

ఈ దేశమున ముగ్గుముగా నారోగ్యధంకర మగు కార్యము నొకగానిని బుద్ధి ప్రావృతముగా చేసి దేశోద్ధర్యమును దెడలగొట్టుచున్నాడు. ఆ దేశ దళ: దంపతులకు గాల్యదశయన గర్భాధాన కార్యమును సమట. ఇందుకులకు దేశస్థులమన దేశసంతతిని తక్కువని యిక్కట్టులు కలుగుచున్నవి. ఎక్కడడ జూచినను అపతలరములగు ప్రసములు గర్భ సారములు ఆకాలపురములు కలుగుచున్నవి. సనముల కొలచి ప్రసవవేదన ననుభవించుటయు పిమ్మట కృత్రిమప్రకాశముచేరి గాని ప్రసవము జరిగకుండటయు సంభవించుచున్నది. కొన్ని స్థలములయందు బలవంతముగా శిశువును వెలికి తీయుటవలన బల్లియు పిల్లయు గలించుటయు నుడికొన్ని స్థలములయందు ప్రసవ మెట్లో కష్టమువొంద జరిగినను తల్లులు నూతికజ్వరము అధికలనోదగ్యము రవోదగ్యనాభాము భావగు నెక్కువ్యాధులకు పాల్పడుటయు శక్తి యుడిగి సౌందర్య మడుగంటి యాప విహిం. లగటయు తటస్థ మగుచున్నది. ఇట్టి దూతగ్గు యంతయు బాల్యదశయందు గర్భాధానము చేసి అప్పుడు గర్భాధానమున కెడమిచ్చుటవలన గర్భిణులుగా నుండునపు డారోగ్యవిధుల నతిక్రమించి ప్రసక్తిండుటచేరను కలుగుచున్నది. యుక్తకాలమున గర్భాధాన కార్య మొనర్చుకొనుచు నారోగ్యవిధుల ననుసరించి ప్రసక్తిండుచు స్వేచ్ఛావిహారలై పాటుపడుచు నుండెను స్త్రీ లిట్టి దురవస్థకు పాల్పడుట తలది. వారి పిల్లలు కూడ నారోగ్యమును కలిగియుండురు.

గిడ్డల యారోగ్యమునకు లిద్దిదండ్రుల కేరీగమే ముఖ్యకారణము. గర్భాధారణకాలమునను ప్రసవకాలమునను లిద్దిదండ్రులు చిన్నవాగుగాను పూర్వవికాసము లేని వాగుగను నున్నప్పుడు వారి పిల్లలు మాత్రమే నారోగ్యవంతలై పూర్వవికాసమును కలిగియుండుగా? వారియందు పుట్టుటతోనే బలహీనుల యొగ్గునుచున్నది.

దేశ మిట్టి దుస్థితిలో నున్నప్పుడు దేశ మెట్లు బాగుపడును? దేశాధ్యక్షులము దేశపు స్థులయం దాధారపడియుండును. ఏ దేశపు స్థులు బలిష్ఠులగున బుద్ధివంతులగున శ్రద్ధాపూర్వకములగున నుండుగో ఆ దేశమున దేశాధిపతికరము లగు పనులు జరుగుచుండును. అక్కడనే సనసామాన్యమునకు విశ్వాభివృద్ధి కలుగును. సాంకృమికవృత్తులు పెంపొందును. ప్రకృతిశాస్త్రపరిశోధన నభివృద్ధి గాంచును. ఉత్పాదకసాధనములు జరిగెను. అప్పు డా దేశము నివసిన ప్రకృతమానమే వచ్చు గాంచుచుండను. కారీర కారోగ్యబలములు లేని భారతసంఘటికి విద్య లెట్లు చేకూలును? వన్యశోభన చేయుటయను గూలనవిషయములు కనిపెట్టుటకును శక్తి గలుగుట కనకాక ఎక్కడని? ఇట్టి శక్తులు లేనపుడు దేశాధ్యక్షులయమున కెట్లు పాటుపడగలరు? కనుక, ఈ దేశము నుంచి దేశకు వచ్చి లోకము లోని ప్రఖ్యాతదేశములలో నొకటి యగుటకు ముఖ్యముగా సత్సంతానము కావలెను. సత్సంతానము కలుగుటకు దంపతుల కేరీరము గర్భాధానకాలమున పూర్వవికాసగున జెంది వీర్యవంతమై యుండవలయును.

ప్రస్తుతకాలమున భారతీయు లాంగ్లోవిషయమున క్రద్ధ తీసికొనకనిపుటచేరనే వీరు ముప్పది యేండ్లకే ముసలివారై కృశించిన కేరీరమును దృష్టిలోపము గల శత్రుములను వికాసహీన మైన బుద్ధిని గలిగి పన్నుభండవాసులతో తులతూకజాలక వెనుక పడియున్నాడు. పాశ్చాత్యులు దేశబలారోగ్యమును విషయమును ముఖ్యముగా చూచుకొనుట తమకలమున బుద్ధిబలమును సాధించి ప్రకృతిశాస్త్ర పాఠంగతులై యనిర్వచనీయమహాను గల విద్యార్థులైనవారే.

లను గనిపెట్టి వానిచే శస్త్రాకర్షణయంత్రములు విద్యుద్విషములు ఆకాశమానములు బలించగ్గాములు మొదలగునవి నిర్మించి యపకాద్యుత్తాపకాకాద్యములను జేయుచున్నారని భారతీయు లాంగ్లభాగ్య సంపాదనయందు విముఖులై యంగుటచేతనే వీరియందనుగ్రహియంగ్లస్థితయు కాన్పించుచున్నది. పాశ్చాత్య లాంగ్లభాగ్య సిద్ధాంతములు తెలిసి గాని సమగరించి ప్రపంచముచుండుటచేతనే వారు బలశక్తులుగను శస్త్రవైరాగ్యనిగుణకంఠులు బుద్ధిచుంతులు గను చింతింపులుగను నున్నారు.

భారతీయ భూగర్భ సున్ని దేశములకన్న మిన్నగా నుండెను. అప్పుడు బహువిధము లగు పరిశ్రమలు వివిధము లగు వృత్తులు నానా విధము లగు విద్యలు పెక్కువేల గ్రంథములు అత్త్రములు శస్త్రములు కర్మాగారములు లోకగు శాస్త్రోద్భవకాండము లగు సాధనము లోకము లుండెడిది. ఆ కాలము దీ దేశమున పశ్చిమిశాస్త్రపరిజ్ఞానులు వైద్యశాస్త్ర వేద్యలు నీతిశాస్త్రనిపుణులు ధన్యనిగతులు మారసిగమణులు భగవత్కావరాధకులు తపశ్శాసనముల సాధ్యమతలు లు జ్ఞానము భక్తులు మొదలగువా రెందగోయుండెరి. వీరు దేశబలశాస్త్రములను పూర్తినిశ్చిన్ముటయే గాక మనోబలవిషయమును గర్వి మాడ మెలల గాటుపడి ఆధ్యాత్మికశక్తిగను సత్సత్త్వి చేసికొనిరి. వీరిలో కొందఱు గురు గోత్రికధీశులంబు నుసామచే లోకమున సత్తాశక్తిగర్భకర్తాగ్యముల నొకరించి ఉత్కృష్ట శాధనము లొందు భగవదంతాసంభాను లనియు సెగుపొంద పిమ్మట శాశ్వత సర్వకౌగ్యముల ననుభవించగలిగిరి. వీరి కాశీకాత్రికాస్త్ర లికి మాల కాదము అగ్రాధ్యక్షమే గాని చేగోకటి కాదు. సహితామృతము సుగుములకు అగ్రాధ్యక్షాగ్య పరిమలుఖ్య వని వారు గుర్తెలిగి తన్ని మి త్తమై సామయపడిరి. నరు సుసద్గుణసంపత్తియు సర్వసమగ్ర భయము వారియంద రచగమండెను. ఈ కాశానమదేవే వారి భుండాంతర శాశానవాసులకు సుగ్రహులయంగాలు నుపదేవులును నిదగ్గనభూసులు మై దేహతతు నన్నె చెచ్చిరి.

అట్టి గింగలవికాంతయోగైభివు లగు సనానాగ్యుల దివ్య గుణములను వారి యాధిప్తాయములను ప్రస్తుతము భారతీయులు దృష్టాంశముగా తీసికొని వారి శారీరక మానసిక సంపత్తియందు అపారమైన గడింపకసోపుట కద నిచాగకము. భాగవతములారా! ప్రాచీను లగు భీమాదునుల శౌర్యవతాపములును కర్ణాశ్వత్థామల శౌర్యవతాపాగ్రాధ్యక్షులందు లును సుబోత్తిచాభినున్యుల పరభూతాధదగకాలమును చూచు కలుగునా యనియు భీష్మాంజనేయులు

వైశ్విక బ్రహ్మచర్యవ్రతపరిపాలనాశక్తియు ధ్రువప్రహారుల మనో నిగ్రహమును యన కల్గునా యనియు సంజెసించుకుంటు. వారి శక్తి బుద్ధియు బాహు దండగియే యున్నవి. వారి పరిశ్రమ మి శగిరములందు ప్రవహించుచు నే యున్నవి. కనుక మీరు ప్రయత్నము చేసినయెడల వారి శక్తులు తన్నె యెనును మీ కల్గుటకు సంజెహ ముండగు. ఇందునకు నిదగ్గనము వెనకకొనుచు గూర్చు మాలోచింపవల సిన యచనగము లేదు. ప్రస్తుత కాలమున నున కండ్లయెదుట శారీర కాంగ్లబలముల నభివృద్ధి చేసికొని “అభినవభీరు సేనుఁ” డను విరుగును గాంచి మోటారు బండ నాంపుట లోహపు గొలుసులఁ ద్రొంపుట సమ్మెటపోటుల కాగట లోనగు సగృహతర్య లానర్చి లోకమున కత్యాశ్వగ్యమున కల్పించుచున్న ప్రాశ్నకు కోడి రామమూర్తి నాయడ గారును ఇప్పటి యొకపారుపంపంగ్రామమున నజేయుండై “పిల్లరినూ త్రాసు” విరుదును గన్న గంగాసింగ గారును పూర్వకాలపు నాచుచుటల శారీరకసంపత్తిని కలిగియుండలేదా? మనయు, దేశహితార్థమై సుగ్రహత్యాగము చేసి సత్కీర్తి గనిన నోనాలకృష్ణుండను భూతిదయయే పరమధర్మం బని తెలిపి పద్యశక్తి గనిన పనిన దయానందస్వామియు అనాధాత్రి సంతతులమే పరమోత్తమ నాని తెలిపి సేరు గాంచిన వీరశలింగము పంతులు గారును భూగర్భాగ్యుల మానసికసంపత్తియందు సాల్పానియుండలేదా? ఇట్టి సహనభి ప్రలయొక్కయు సామ్యమయొక్కయు గుణసంపత్తిని నిదగ్గనముగాఁ దీసికొని దాని సభ్యునించి సంఘాన్న తీకిని దేశాభివృద్ధిని పొటుపడవలయును. ఎల్లవారును పరస్పరై కమిత్యము గలిగి ఎల్ల యభివృద్ధిని కారగభూటం బగు నాంగ్లభాగ్యసంపాదనకై పాటుపడవలయును. ఆంగ్లభాగ్యము గలవారి సర్వసమగ్రులు. అట్టి వారికే జీవితజయము లభించును.

గీవగయాపరం డను పశువేద్యుడ డపార గుగు కృప గలిగి యనుగ్రహించిన జేహమనోబలములను ఆనద్విషయములకై వర్ణభివుక్కుక వానిని సంగక్షించుకొని దేశాగేహలోకయాత్రల నిర్వహించుటకును పశువేద్యకాంక్షాసంభూత లగు జీవులకొఱకును దేశాభివృద్ధిని గీ పయోగపలుచు మానవజన్మమును సఫలము గావించుకొను వాగును ఈశ్వరానుగ్రహమునకు పాత్రుడగును. సర్వమంగళ స్వరూపుడగు పశువేద్యుడగు మానవుల యాంగ్లభాగ్యసమును కాపాడి వారి కభిలసాభాగ్యములఁ బునాదించి యనుగ్రహించు గాక !

ప్రేమ రాజ్యము

బహువరాబు అప్పారావు గారు, పి. ఏ.

లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షి! రా, పోదము, జీవితపు సంతసమ్ము చెబిది వంత గూర్పు పాగు, లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షి. రా, పోదము. సరస మా వసంతభాగ్యగరిమ మిగుల నల్లపిల్లు నడపులందు పండు ఫలము కుడిది మనము తినిది దీఱ, విచ్చిన మందారపుల యచ్చ మైన తేనె గ్రోలి చుచ్చ మైక మొంది మేను ముఱచిపోయి తమకమ్మున,

వెలికింపగు నాదముతో నెలయే జది ప్రతి వేయంగ, చివురంగుర బోలు ప్రేళ్ళ చెలియ నీవు వీణ మోలు, సొక్కి ఎంతుగాలము విన సాదల నన్ని పాఠఁద్రోలి, చేత నున్న మెలుభావగీతపు పాత్రమ్ము విప్పి శ్రవణపేయప్రణయగీతి చవు లారంగ సేను బాడ, కాననమే సర్వదీపమకన్న సౌఖ్యకాఁగఁజె! యీ లోకముతో మన కేటికి? లోలాక్షి! రా, పోదము.

భగవద్గీతార్థసంగ్రహము

నావిలాలు వేంకటేశాచార్యుని గారు, బి. సి.

శ్రీకృష్ణార్థసంగ్రహం ప్రసిద్ధిచరిత్ర - గౌరవశ్రీకావ్యం ౧౮౯౨ ప్రచురించినది

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం - మాంజులూరు కులపత్ర వ్యాఖ్యం నానా చంద్ర ప్రసాద్ గారు.

భగవంతు లగు శ్రీకృష్ణు లద్వయవతు భారతయుద్ధారంభము నందుఁ గర్మభిక్షిజ్ఞానయోగాత్మక మగు సహ్యాత్మిభిత్త్యము నుపదేశించి యుద్ధము శోకమోహముల నవసరించినట్లు శ్రీకృష్ణు డైవపాయములు నుపాభాగపక్షివృద్ధ్యములలోని ౧౨ యధ్యాయములలో ౭౦౦ శ్లోకములు వ్రాసిరి. ఆ యువనేతమునకు భగవద్గీత యని పేరు. దీనిలో నుంగు విషయము లనగాల్సములు గాన దీనికి ధైనికమతాచార్యు లగు శ్రీ శింకర రామానుజ మధ్య కల్లభాచార్యులు వివరణలు వ్రాసిరి. వానిని భాష్యము లనెదగు. ఆ భాష్యములకు వ్యాఖ్యానము లిలరాచారాచార్యులు చేసిరి. మఱియు ఇలరులు ప్రత్యేకముగఁ డీకల నొనర్చిరి. ఇవి యన్నియు సంస్కృతి భాషలో నున్నవి. అద్వైతజీవిత గీత గల కని గతించిన శ్రీ శృంగగిరిస్థానులవారు నానో నెలవిచ్చిరి. వానిలోను ధైవ్యవిశిష్టాద్వైతాదివ్యాఖ్యానములలోఁ గొన్నియే ప్రచురింపఁబడెను. భగవద్గీతకు సర్వదేశవ్యాప్తి యుండుటంచేసి యారూ దేశభేదములలో గాని తర్జుమాలు జీకలు విమర్శములు మెండు గలవు. యతాంతరులు గూడ నానిని గడు గారవముతోఁ జూచుచున్నారు. శంకరభగవత్పాదు లానరించిన భాష్య ప్రకారము భగవద్గీత కర్మజ్ఞానయోగముల నుపదేశించు ననియు అస్తాంగయోగము భిక్షియోగము నా కర్మయోగములో నంతర్భాగము అనియు కర్మయోగముమొక్క పరమరూపమిశ్వర శరణాగతి యనియు జ్ఞానయోగమున కంగము కర్మయోగి యనియు జ్ఞానముచేతనే మోక్ష గులకు ననియు నిశ్చయింపనగు. ప్రథమాధ్యాయము మొదలు ౨ వదానిలోని ౧౦-వ శ్లోకమునఱకు సహ్యాత్మోపదేశమునకు హేతు మగు సజ్జానజన్యశోకమోహరూప మగు విషాదయోగము వివరింపఁబడి నది శంకరాభిప్రాయము. ౨-వ యధ్యాయము ౧౧-వ శ్లోకము మొదలు ౬-వ యధ్యాయాంతము దనుక కర్మయోగము త్వం (జీవ) పదార్థభోధనమున ౬ మొదలు ౧౨-వ యధ్యాయాంతమునఱకు భిక్షియోగము తత్ (శశ్వదుడు) పదార్థభోధనమును ౧౩ మొదలు ౧౭-వ దాని యంతము దనుక జ్ఞానయోగము త్రోత్తయసి' యను వాక్యార్థభోధనము ననియు ౧౮-వదానిలోఁ బూర్వగ్రంథసంగ్రహ మనియు నా భాష్యజీకార లగు శ్రీ ఆనందగిర్ లభిప్రాయపడిరి.

శ్రీ మధుసూదనసరస్వతులు భగవద్గీతపై గూఢార్థదీపిక యను ప్రాథమ్యాఖ్యను రచియించి దానిలోఁ దలచుచు బ్రతిపదమున కర్థము

వ్రాసి యక్కడక్కడ వేగాంతము లగు నుపనిషత్తులను బ్రహ్మ సూత్రములను నుదాహరించి వానిపై నున్న శంకరభాష్యము రేఖ్య వాత్తికాదులను జగ్గ చేయుటయే గాక పాఠంజలియోగకాస్త్ర వాసిష్ఠ రామాయణాదలలో నున్న గహస్యములను సోపస్కరముగ వివరించి లోలోపకారముఁ జేసిరి. గీతలపై నిరం విభుల మగు జీక యింకొక్కటి లేదు. వీరు దీనిని 'అద్వైతసిద్ధి' గహనాంతరము వ్రాసిరి. అద్వైతసిద్ధిలో నద్వైతమును శ్రుతిత్వమును క్త్యనుభవములతో స్థాపించిరి. దానిపై ననేకవ్యాఖ్యలు వివరములు గుండగములు మండ నములు పుట్టినను అద్వైతాచార్యుల కది హేతుభూతం. సగవద్గీతపై నున్న శంకరభాష్యజీకలలోని విషయములను విశేషపఁచుటయే గాక యితరకాస్త్రీయసంగతులను గూడ నీ గూఢార్థదీపికలో శ్రీ మధుసూదనసరస్వతులు చేర్చిరి. వారికి నభిప్రాయములు నేని యా దీపిక ననుసరించి ప్రత్యేకార్థాగమక సవ్యాసములో ౧౦ గ్రహించెదను. సుంసారమును గాని కాలమును నిర్మాతృతీవఁదేము మోక్షుఁ, గీతాకాస్త్రములోఁ జెప్పఁబడిన విషయములకు ఫలము. సచ్చిదానందరూపము పూర్ణము. "విష్ణోః పరమం పదం" అను బ్రహ్మమొక్క స్వాత్తికొఱకు మూడు భాగములు గల వేదము లాగంభింపఁబడినవి. కర్మకాండ ఉపాస్తీ యను ధర్మికాండ జ్ఞానకాండ యనునవి యా భాగములు. ఆ మూటి యర్థమును ౧౮ యధ్యాయములుగ భగవద్గీత ప్రకటించుచున్నది. ఒక్కొక్క ంట్రములో నొక్కొక్క కాండార్థము ముఖ్యముగ వివరింపఁబడె. చట్ట గమ నా జిహ్వాదులు భాగము. మొదటి పట్టములో (౧ - ౬ అ.) గర్మనిష్ఠయుఁ గొన పట్టములో (౧౩ - ౧౮ అ.) జ్ఞాననిష్ఠయు వర్ణింపఁబడె. జ్ఞానోత్పత్తికి శ్రోతస్మాత్కర్మనిష్ఠ యవశ్య యనునను జ్ఞానఫల మగు మోక్షోత్పత్తియందుఁ గర్మనిష్ఠవలన బ్రహ్మజన మేమియు లేదని నూచించుటకు రెండు నిష్ఠలు నొంగొరులకు రూగముగఁ బ్రదర్శింపఁబడె. ఈ రెంటికి మధ్యమున భగవద్భక్తి రుధ్రపట్టములో (౭ - ౧౨ అ.) వివరింపఁబడె. ఇది కర్మజ్ఞాననిష్ఠల రెంటిలోఁ గలసి యుండి సర్వప్రస్తుములకు బోంట్టును గాన నిది వాని మధ్యమున నున్నది. కర్మమిత్రము శుద్ధము జ్ఞానమిత్రము నని ధర్మ మూడు తెఱంగులు. మొదటి యాటింటిలోఁ గర్మఫలత్యాగము కర్మస్వరూప త్యాగము నను మార్గద్యయముచే దేహేంద్రియాదివిత్త శబదస్వరూపము హేతువుతో నిరూపింపఁబడినది. మనకు నియమింపఁబడిన

వర్గాలలో భగవంతుని శ్రద్ధలతో యమిని వారి కలమును సంగతం
దాని కర్మఫలత్యాగము. ఇట్టి కర్మఫలత్యాగిని దేవాగి యిహేంద్రుని విడి
దోరి గురునాథుని కన్నులలో గూడ గూనివేయటం కర్మస్వరూప
త్యాగము. ఇట్టి త్యాగికి బరహుగ్ధుని స్వస్థిని యని పేరు. దేహము
నుండి వేరుచేసి నానాస్థిస్వరూపము లగు దేహాంధిగనుచిహ్నా
హంధానిభులకం కె భిన్నుడగు గాత్రము. సాపిండుని చిహ్న
భవస్వరూప ప్రతిపాదనము. దీనివే ౧ మొదలు ౬ అధ్యాయములలో
‘త్వంపదా’ సోధనము చేయబడినది. రెండవ గూటింబిలో (౭-౧౨
అ.) భగవద్భక్తివిస్తావననుండి భగవద్భక్తిస్వరూప మగు పరమాంధ
మును ప్రశంసించుటంపేసి రెడ్డివాద్భక్తిస్వరూపము చేయబడినది. మూ
డవ గూటింబిలో (౧౩-౧౮ అ.) ‘త్వంపదా’ త్యాగము’ స్ఫుటముగ
వివరింపబడినది. ఈ మూడవ కాండల నొంకొంటి సుబంధ మిట్టిని.
ఈ గీతాంధ్రములో ముక్తిపాదములు తెచ్చిన వివరింపబడినవి.
దీనిలో మొదట అధ్యాయ మింతభాగముని వివరింపబడి
తము. ౨-వ అధ్యాయములో ద్వంద్వతాతా ప్రాధమికము వివరింపబడి
నది. మొదటి గీతాంధ్రములో ‘త్వం’ దానివే సంకల్పము. దానిచే
తనదేహ సామయికలలో నుండిన స్వకర్మనన్నాననము. తనదేహం
రము. వీనిని అధ్యాయములో గూడిన సాధనములను వివరింప
బట్టియు, అది ప్రాంతాత్మిక
మగు భగవద్భక్తిస్వరూపము. ప్రాంతాత్మికలను వివరించు పద్యం
లము కన్నులలో రయింది ఈ అంధావాంఠములను విడిచి
ముక్తి పొందు అట్టి దీనిలో వివరింపబడినది. మొదటి
త్వం నాలంబు, నగు పద్యం ప్రాంతాత్మికమున దీనివే భగవద్భక్తికాంక్ష
చుగూడ వనంబు ప్రసంగించుచు వాంఠము నవశ్యము సంతానింప
వలయు. ముక్తి పొందు చుగూ నామనందన యని ఎలవ
బడు కర్మభవానన వివరింపబడినది. ద్వైవంపదము ముఖ్యకార
ణము సాత్త్విక శ్రద్ధ. అనునంపదలను పాశువులు రానిన
తాను సత్త్వికలు. గ్రాహ్యగ్రాహ్యము లగు సంపదల విధానముతో
ని శాస్త్రము పరమాత్మ నొందింపబడినది. దానిలో “నాగర్హ
కుల కర్మాని” (౨-౨౮) లోనగువారిచే నూచింపబడిన
కర్మవృద్ధి సాధనములను మగు సాత్త్వికకర్మము సామాన్యముగ
మూడిన యధ్యాయములోను ౩-వ అధ్యాయములోను
తేయబడినది. ఈశ్వరాధ్యాయ గాని లోలోపతా ముగియించి గాని
చేయబడిన కర్మము నివారించుకర్మ మని మూడవ అధ్యాయములో
సయత్తికముల దేవులబడినది. భగవదంతారహస్యమున నహం
తారమును భూసత్త్వికము తే. చేయు కర్మమును జ్ఞానయుక్త మైన
కర్మమును నివారించుకర్మము లని నాల్గవదానిలో వివరింపబడినది.
విదవ శుద్ధాంత కర్మము గలవానిక తనదేహానిపాదననుబట్టి గతిగి
“విహాయ తామోక సర్వాత్” (౨-౩౧) లోనగువారిచే నూచింపబ
డిన ప్రకారము సందేహముగ న్యవకర్మనన్నాననము ౪-వ గాని
లోను విస్తారముగ నాచందానిలోను వర్ణింపబడినది. ౫-వదానిలోని
వివర మూడవ శ్లోకములలో సంగ్రహముగను ౬-వ అధ్యాయములో

నిష్కర్మముగను విస్తారముగ న్యవకర్మనన్నాననము వివరింపబడినది.
నాగర్హస్యమును న్యవకర్మనన్నాననము గల భగవద్భక్తియు త్తమ
యూగి యనియు సాంఖ్య వర్ణింపబడినది. ఈ వర్ణనలచే నీ పటములో
‘త్వంపదా’ ముగి నిరూపింపబడినది. విదవ, ‘తత్త్వము’ సాగి
చే గాంధీవాక్యములలో గూడినట్టియు, “యత్త అపేక్ష మత్వం”,
(౨-౩౧) లోనుగా ౫-వదానిచే నూచింపబడినట్టియు బహుప్రకా
రములు గల భగవద్భక్తిని ౭ మొదలు ౧౨ అధ్యాయములలో
నిరూపింపబడినది. దానిచే ‘తత్త్వము’ సోడ నిరూపింపబడినది.
౭-వ దానిలో నుత్తమాధికారికి నా లిత్తవాద్భక్తియు లక్షణాత్మిక
శ్రద్ధ వనియు, సుధ్యమాధికారికి ముఖ్యత్వ ప్రాప్తి చే స్థియ మనియు
నూచింపబడినది. ౮-వదానిలో ‘లిత్తవాద్భక్తి’ యొక్క త్యయస్వరూ
పము ధ్యానప్రకారఫలములు దేహానందాత్మయోగములును వివరింపబ
డినది. ౯-వ దానిలో శ్రద్ధాబ్రహ్మలవనము దాని ముఖ్యసాధన మగు
రాజగూఢమును గలవు. ౧౦, ౧౧ అధ్యాయములలో భగవత్త్వము
సోపాధికనిపాధికములుగ వర్ణింపబడినట్టియు గాక సత్త్వములో
(౧౨-౧౩) సోపాధికని ధ్యానాద్భక్తియు నవలయు (౧౪-౧౫) నిరూపించు
జ్ఞానాద్భక్తియు భగవద్భక్తియును నూచింపబడినది. ౧౬-వ దానిలో
నా విభాగముల ధ్యానమునాచందము వాని తత్త్వజ్ఞానముతోడను
ప్రకాశాత్మత్వము దుర్భిక్షములు గాన లోకానుగ్రహాద్భక్తియు తిరిగి
గూడినట్టియు వివరింపబడినది. దానితో గూడిన భగవద్భక్తి
గుఢము ధ్యానాద్భక్తి మధ్యను కొరికవారిద నతనికి భగవంతుడు
దూషింపబడి ౧౭-వ అధ్యాయములో వర్ణింపబడినది. ౧౮-వ
దానిలో భగవద్భక్తినిగా ప్రకారము లగు సుఖానిధినిగా
నముల మొక్క స్వరూపములు విధానములు లక్షణములు ఫలములు
సామగ్రిముగవర్ణింపబడి “వేదానినానంద నిర్వృత్తి” (౨-౨౧) మున్నగు
వానిచే నూచింపబడినది. ‘త్వం’ పదార్థాన్నిజ్ఞానరూప మగు తత్త్వ
జ్ఞాననిష్ఠ ౧౩-వ అధ్యాయములో ప్రకృతిపురుష తత్త్వవివేకముల
కముగ వివరింపబడినది. జ్ఞాననిష్ఠుల ఫల మగు సత్త్విక ప్రకారము
నివృత్తి “త్రైగుణ్యవివేకా వేదాని సత్త్విక” (౨-౨౧) లోనగువారిచే
నూచింపబడినది. ౧౪-వ అధ్యాయములో వివరింపబడినది.
అందు గుణాతీతలక్షణకధనముచే దేవమృత్తిస్వరూపము చేప్పబడినది.
“తదాగంతానినివేదం” (౨-౨౨) లోనగువారిచే నూచింపబడినది. పరి
వైరాగ్యనిష్ఠము సంతాపశుద్ధియును విగతితో గూడిన వివేకజ్ఞాన
ముచే భేదించు నుపాదములును సర్వగీతాంధ్రప్రకారము మగు పురు
షోత్తమాపాదనమును ౧౫-వ అధ్యాయములో వర్ణింపబడినది. “దృఢ
వ్యవస్థిగ్గుననా” (౨-౨౩) లోనగువారిచే నూచింపబడినది. అగు
ప్రజ్ఞ లక్షణములును పరమైశ్వర్యమునకు గను సమాకారములు
దైవసంపద లగు సాత్త్వికగుణములను గ్రహించువలయు ననియు
వివరింపబడినది. “యోమిహంప్రప్తితాంవాచం” (౨-౨౪) అను వాక్య
ములలోను ౧౬-వ అధ్యాయములలోను నూచింపబడినది. యామరగం
పద లగు రాజసతామసగుణములు వివరింపబడినది. ౧౭-వ
అధ్యాయములందు వివరింపబడినది. దైవసంపదనకు ముఖ్యకారణ మగు

సాత్త్విక శ్రద్ధ “నిర్వృద్ధ్యా నిత్యసత్త్వం” (౨-౪౫) లోనగువానిచే సూచింపఁబడినది. అట్టి సాత్త్విక శ్రద్ధ గ్రహింపవలయు ననియు దానికి విరోధము లగు రాజసతామసశ్రద్ధలు పరిహరింపవలయు ననియు ౧౭-వ యధ్యాయములో వివరింపఁబడినది. ఇట్లు ౧౭ మొదలు ౨౭ అధ్యాయములలో సులసీతి మగు జ్ఞానినిష్ఠ ప్రతిపాదించఁ బడి. ౧౮-వ దానిలో బాహ్యోక్తమిషయము లన్నియు నుపసంహార ము-లముగ సర్వగీతాగ్రసార ముపపాదించఁబడి.

ఈ భగవద్గీతాశాస్త్రము ముక్తిసాధనము లగు ప్రస్థాన శ్రయములలో నొక్కటి యని ప్రాచ్యాయములందఁ టొక గ్రీకముతోఁ గంగీకరించిరి. కనుకనే దీనిని ఉపనిషత్ త్రనియు బ్రహ్మవిద్య యనియు యోగశాస్త్ర మనియు వాడుదురు. వాని సారసంబంధము దీనిలో నున్నది. దీని సారాగ్రంథ మన కామ్యునిషిద్ధకర్తృములకు వదలి నిత్యైమి త్తికర్తృముల నాచరించి వాని ఫలము లోగ్రహించినచో నది నిష్కామకర్మ మనఁబడు. అట్టి నిష్కామకర్మములలో హరిజప స్తుత్యాదికము పరమధర్మము. (యజ్ఞానాం జపయజ్ఞోస్థి ౧౦-౨౫) అట్టి నిష్కామకర్మ చరిణముచే నెప్పుడు చిత్తిములోని పాపము ధీశించునో యప్పుడే నిత్యానిత్యబ్రహ్మక ముదయించి సుద్ధముగ మనస్సునఁ బొందుకొనును. దానిచే వలెకార మను పేరు గల యహంకార ప్రాబల్య రాగ్యమును దానిచే శమాదిపంచ సంవృత్తిలోఁ గూడిన సన్నాత్మ యును లభించు. ఇట్టి సన్నాత్మిక దీప్తతాక్షేప్త యుదయించు. ఇట్టి ప్రహ్లాదికారి యగు వివిధవిసనన్నాత్మ సగురువుసెద్ద కేగి నుపచేతముల వారి యధ్యాత్మవిషయసంబేహానివారణముకొఱకు జీవాంతర్య కణమననము జేయు నని యుత్తరగోమాంసశాస్త్ర మగు బ్రహ్మసూత్రప్రస్థాన ముపపాదించుచున్నది. కాని ప్రణామనపరిపాకముచే నిదిభ్యాసగరూప నగు ధ్యాననిష్ఠ గుఱుగు. అందుచే నొగకశాస్త్ర మంతకు నావశ్యకత గలుగు. నొగకాభ్యాస ముచే నీ త్తిగ్రహణము లోఁగా మహావాక్యముయొక్క తత్త్వావ బోధ ముదురు. అంత శబ్ద ప్రమాణముచేతనే నిర్వికల్ప బ్రహ్మసాక్షాత్కారము గలుగు. అపహేతుజ్ఞానముచే నవిద్య నశించు. అపహేతుజ్ఞాన నాశానంతరము దానివలన బుట్టిన శ్రమసంశయముల పోష. తత్త్వ జ్ఞానప్రభావముచే కాని విరోధము లగు సంవికర్తృము లన్నియు ఫలాభిముఖ్యములు కాకుండనే నశించు. ఆ గామికర్మములును బుట్టినే పుట్టు. కాని, ప్రాసాధికర్మమేవబలముచే బూర్వకర్తృవాసన మాత్రము నశింపదు. దానిని జంతు సుపాయము భారతాధ్యాప సమాధిరూప మగు సంయమముకంటె వేఱని లేదు. “వైవంజహ్యోత్సమా భాగవతస పుష్కలంధముతోని (౭-౧౫-౨౪) నారదవాక్యము గ్రక్కతవివేకచూడామణి మాధవాచార్యవరాశరస్యప్రతివాధిభి నగునని ప్రమాణములు. ఆ సంయమము దానికే బూర్వాంగముగ యనునియుమానసప్రాణాయామశ్రద్ధాహారపంచకము గూడ గీత లలో నిరూపించబడినది. ఈశ్వరప్రణిధానముచే ద్యుగ సమాధి సిద్ధించు, దానిచే మనోనాశము వాసనాక్షయము తప్పక కలుగు. తత్తత్తజ్ఞానము మనోనాశము వాసనాక్షయము నేకకాల మభ్యసించెదగ

జీవన్ముక్తి ద్వారా మగు. ఇట్టి జీవన్ముక్తి గాఢాభ్యాస మే నిద్విసన్వాస ము గ్రహణలో నెప్పుడొదెనది. సరికల్పనమాధిచే తత్త్వము నిర్వికల్పనమాధిలో నుండు మూడో భూమికలు సిద్ధించు. బ్రహ్మ విద్యనుండు డగు బ్రహ్మవిద్యుండు సమాధి తాపనముండి స్వయముగనే వ్యుత్థానుండు డగు, బ్రహ్మవిద్యుండుండి డిలచేర్చుచేతనే గాని సమాధి నుండి లేవఁగు. బ్రహ్మవిద్యుండుండి రెండువిధముల నైనను సమాధినుండి లేవక నెప్పుటికీ నాల్గవీధియందుండి యుండును. ఇంగు నదు బ్రహ్మణములు మహాపవనములు లోనగు గ్రుతులు నుండిలి నొగకశాస్త్రము వాక్యం గామాయణలకు గాదావ్యప్రకారం జీవన్ముక్తి వివేకాగులు. బ్రహ్మవేర్లల యసాధనములు. ఇట్టి బ్రహ్మవిద్యుండుండి డిల ప్రహ్లా డనియు విష్ణుభక్తుండు డనియు గుణాత్మికుండు డనియు ప్రహ్లా డనియు జీవన్ముక్తుండు డనియు నతీతస్వాత్మని యనియు నాత్మగతి యనియు గీతావసావ్యాసస్మృతులు వాసిం గామాయణ గూతసంహితభాగవతాదులును వాడును. అట్టి సమాధియందు కృత కృత్యుండు గాన వాని కేమియు నధ్యాత్మికశాస్త్ర ముపచేతమవన్ను ను వాని లక్షణములు లిజ్ఞాను లధికయన్నముల నభ్యసించవలయు నని యని యుద్ధాపించుచున్నది. శత్రునియు గుర్తొప్పి మేగి ధర్మము శత్రునియందువలె గుర్తునందుండు గూడ నట్టి ముగ్ధుల గురియన భక్తియు నట్టి మహాత్ముల మందగుండు పది దుర్విధ్యయును లయనఁ బూర్వకాత్మ విషయము లన్నియు నశించి బ్రహ్మయందు నని శేషతాత్మికత సుశుభ్రమిచ్చుది. కాన నన్ని యవధులలోను మనోనాశాభ్యాసములచే నొకప్పుడు భగవద్ముక్తి మార్గధికారిక గడునవత్తము, “జీవీయు నుప కారకము. మొదటి పెట్టులలోఁ బడిన భక్తి మై పెట్టులలోఁ జేగ నుప కారకము. అట్టి భక్తిని మెయనినో వధి కలక నేకనిష్ఠులు లుండు టంబట్టి ఫలసిద్ధి ముగ్ధులభిము. కాన,

పూర్వాభ్యాసేన తేనైవ ప్రాయశః హ్యవసేపి సః।

అ నేకజన్మసంసిద్ధి స్తతోయాతి పరాం గతిం” (౬-౪౮-౪౫) లోనగు వాక్యములచే గుర్తుననవ భగవంతులు నిర్వృణశక్తికి నుపచేతించిరి. పూర్వాభ్యాసక్రియలు బూహించుటకు మనకు మీలు లేదు గాన, నాకసమునుండి వడస పండు రీతిని బూర్వాభ్యాసముండే కృతార్థుం డైనవానికీ నభ్యత్యతాస్త్రాధ్యసంతో బ్రహ్మణ మేమియు లేదు. ఈ ప్రకారము మొదటి భూమిక నెక్కిన జ్ఞానువు భగవద్ముక్తి లేనిది మై మె పైకిలేదెను. కాన, జీవన్ముక్తిదీక్షకుండుండు జేసిన భక్తికే దదాభిమితాసాహాహాళియము తప్ప ఫలాంతరకల్పనావస రము లేదు. జీవన్ముక్తవత్సవ ద్యేష్టుజ్ఞాని (౧౨-౧౩) గుణము లెట్లు స్వభావసిద్ధగుణములలో యట్టి హరిజపము గూడ సమాధిధర్మము గావలయు. కాన,

“అత్యాగమాశ్చి ముసయో నిర్లంభా అప్రుణుక మే।

మర్వంబ్యహోనుకీ భక్తిమిధంభూతగుహోహరేః (భా౧-౭-౧౪)

త్రిహరిగుణప్రభావ మెట్టిది యనఁ ఆత్మాగాములును సద్వి గ్రంథిరూపము లగు నవిద్యాకామకర్మములచే నిర్వికల్పము నగు మునులు కూడ నిష్కలంకముగ భగవద్ముక్తికే జేయుదు రని చూతులు

గానకాదులకు సలగిచ్చిరి. “తేహంజ్ఞానీనిత్యయుక్త ఏకభక్తిర్వ్యవస్థాబాలగంగాధరతలఁము గారు గితలు కర్మయోగమునే ముఖ్యముగఁ బో (2-౧౭) అని భగవంతులు గుఱ వర్ణననుకూల శ్రేయస్కర్త ముఖ్య బ్రతిపాదించుచున్న వని యనేక ప్రమాణములతో విపుల మగు టీక మని గీతాశాస్త్రములో నుపదేశించిరి. కనుక, హెచ్చార్థి మొదట నిర్మానుకృత్యము నాచరింపవలయు. ఆ ముక్తికి భక్తి మోహానికి మగు నానుభవసంపద యను పాపము ప్రతిబంధకము. ఆ పాపమువలన స్వధ గృహ్యునియు నిష్కర్మకర్మ సేవయు ఫలాభిసంధితోఁ గాని లేక యహం కారముతోఁ గాని కర్మము చేయుటయు సిద్ధించు. కాఁబట్టి నిత్యము కనుకపాపముతోఁ గూడిన బ్రహ్మభంగు వరమవుననార్థ మగు మోక్షమును గొందకి దుష్టుడు కనుభవించును. స్యప్రాణ లతో కుఁభము స్వభావస్థితియగు ద్వేషింపఁదగినది గాన బానికి సాధన లుగా భక్తి మోహానికి ము నెల్లభవ విమనవలయు. అనాది కర్మములనుండి చిరకాలార్థవృత్త మగుటంజేసి దుష్టజనులు గుఱి కారణము నగు భక్తి మోహానికి మే యుగాయముచే నిర్మూల నుగఁ గోపు ననియు ముక్తి లభ్యమగుచుతోఁ గావలయు ననియు గోరగ నునకు పుట్టెను మఱున గీతాశాస్త్రమును భగవంతు లుపదేశించిరి. “గీతాగూఢులగా ముపైతి కరరచ్చాస్త్రం పవిత్రం పరం?”

“వాసుదేవగర్వం” “అయచహనుస్మి” “అహంబ్రహ్మస్మి”

యది ప్రమాద్యుక్తవిజ్ఞానముకే ముక్తి గలుగు ననియు అట్టి యదైవుల బాగున నుండుటయు భాగ్యయోగము లావశ్యకము అనియు గీతాశాస్త్రము గొక్కింపెట్టుచున్న దని 4, 7వక రాచార్యులు శ్రుతి మున్దిమధునములతో భాష్యము వ్రాసిరి. ప్రమాద్యుక్త బోధమాన్య

బాలగంగాధరతలఁము గారు గితలు కర్మయోగమునే ముఖ్యముగఁ బ్రతిపాదించుచున్న వని యనేక ప్రమాణములతో విపుల మగు టీక మనోరాప్రములో వ్రాసి దానికి గీతారహస్య మను కర్మయోగశాస్త్ర మని నామమిడిరి. దానికి హిందీకర్ణాట కాదిదేశభాషలలోఁ దర్జుమాలు చేయఁబడినవి, లెలుంగునఁ గూడ నయి యుచ్చువడుచున్నది. అవకా శము చూచి దాని విషయములను ముందు వ్రాయఁదలంపు. మధునూ దనసరస్వతులు తమ దీపికలోఁ జాల వోట్ల భాంకరభావ్యము నను సరించినను దుదకు గీతాశాస్త్రములోఁ గర్మజ్ఞానయోగములు భక్తి యోగమున కంగ మనియు నా భక్తియొక్క పరమకాంతి యాశ్వరథర జాగలి యనియు సర్వశాస్త్రములకు నక్కడనే సమాప్తి యనియు ‘సర్వధర్మాక్షా’ (౧౮-౬౬) అను చరమశ్లోకవ్యాఖ్యలో వ్రాసిరి. కర్మ భక్తిజ్ఞానవిశేషములు బ్రహ్మసూత్రసారములోను శ్రీమద్భాగవతి సారములోను వ్రాసితిని గాన వానినిందు జేర్పలేదు. గీతాశ్లోకములు సూత్రస్థాయిము లగుటంజేసి యనేకాచార్యుల కనేకవిధములంగ నష్ట ముచ్చుట వాని కిలంకారమే గాని దోషము గాను. ‘భగవదభిప్రాయ వర్ణన’ వేదయం వరా కా? అని శ్రీమధునూదనసరస్వతులంతవారే నెలవిచ్చిరి.

గో. కాండ బ్రహ్మత్యక్తం శాస్త్రం పదవాకార్థగోచరం
అనివధ్యాంబలంబ్రేషణ వ్యాఖ్యయా గోచరికృతిమ్.
గో. శ్రీకృష్ణచరణద్వంద్వై స్మర్తావ్రాణాం మంగళప్రజే.
యోగిన్యయే కృతి రియ మలంకారార్థ మర్చితా.

అ మృ తాం జ న ము

అమృతాంజనమునకు సాటి వేటొండు లేదు

లలనో స్పృహ నొన్నను. వాయుపోట్లఁ బాపును. పార్శ్వనోష్ఠలఁ బాటఁగోలును
నిద్దును తగ్గించును. బిణుకులను భేదించును. క్షీణబోట్లను బోఁగొట్టును
చక్కనిడబ్బి పైతిమ సీసా 1-కి రూ 0.80 లు మాత్రమే

తా మ ర తై ల ము

తామరకు, తీటకు, గజ్జకి మంచిమందు. డబ్బీ 1-3 రూ 0.40

దం త చూ ర్ణ ము

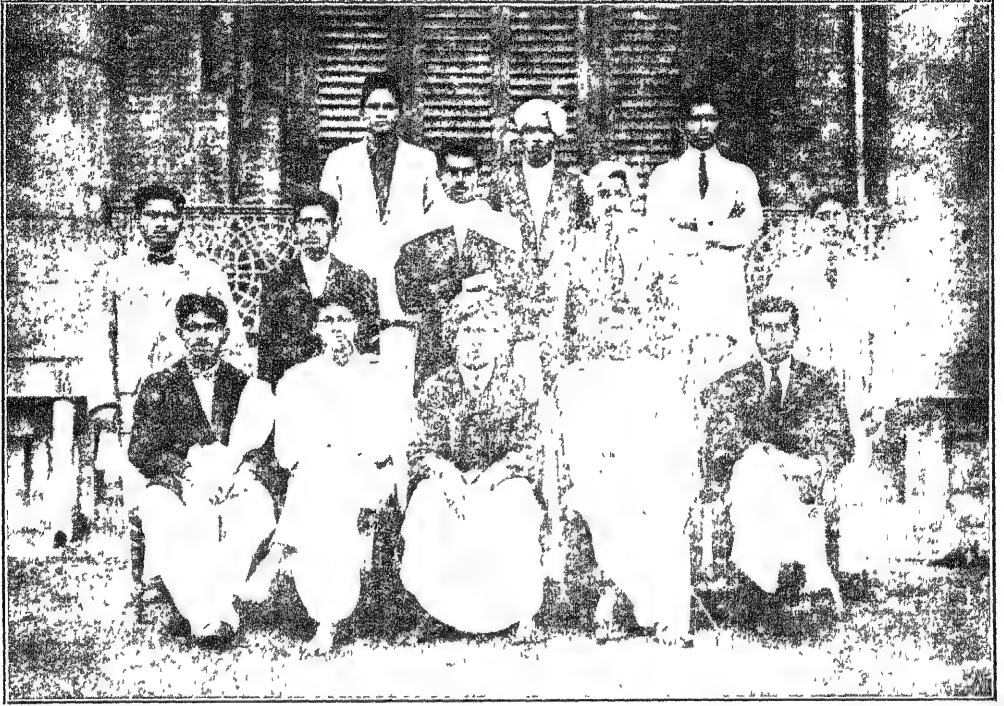
పండ్లపోటుకు తీపులకు మంచిపాడుము. డబ్బీ 1కి రూ 0.20

అమృతాంజనము డిబో, మదరాసు - బొంబాయి

1918-19 వ. మే నెల 1-వ తేది

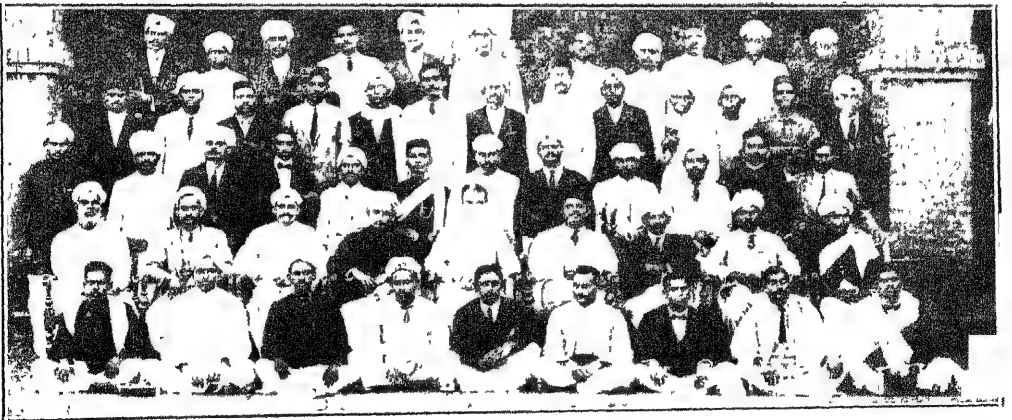
సంవత్సరాది సంచిక

ANDHRA STUDENTS, COLLEGE OF ENGINEERING, MADRAS

చిన్నపూరి ఇంజనీరింగు కళాశాలనుండి యాంత్రిక విద్యార్థులు

TELUGU DISTRICTS TRAINING COLLEGE, RAJAHMUNDRY

ఆంధ్రమండలములందలి ప్రైయినింగు కళాశాల విద్యార్థులు, రాజమహేంద్రవరము

TYPICAL ANDHRA SOLDIERS, EAST AFRICA

దక్షిణాఫ్రికాలోని యాండ్ల సిపాయిలు

ANDHRA STUDENTS, NATIONAL COLLEGE, MADANAPALLE

వడసపల్లి భాగ్యము కృపాశాలయందలి యాండ్ల విద్యార్థులు

SrGT S V REDDI NAIDU, SOUTH AFRICA

MR D. CHENCHIAIAH CHETTY

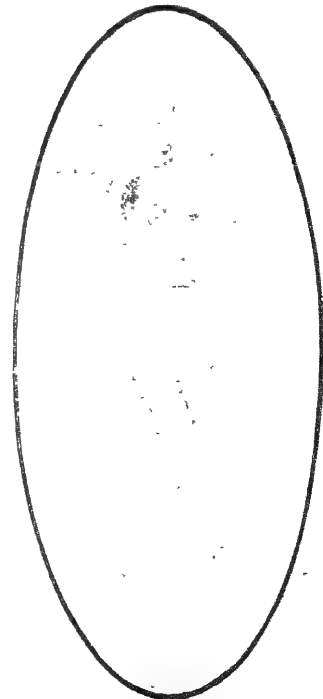
SrGT M R GRANDHI, IMS

దరిశి శంకరయ్య కేశ్వరి గారు

సార్వంతు ఎం.ఆర్. గ్రాంధి గారు, ఐ.ఎం.ఎస్

సార్వంతు ఎం.వీ. రెడ్డినాయుడు గారు, దక్షిణాఫ్రికా

౬
౦
(౪)
౬
(౬)

1918 భాగ్యము కృపాశాల

హిందూదేశపు విద్యుచ్ఛక్తి పరిశ్రమ

మో. విశ్వ నాథ ముగారు

ప్రస్తుతకాలమున విద్యుత్తన సమయము సంశయముగల వారు చాల తక్కువగా నున్నను దానిని గుఱించి కొంచెము విమర్శించుట యీ సందర్భమున మంచిది.

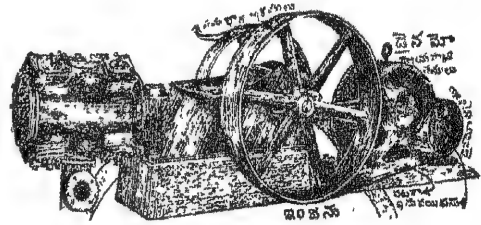
విద్యుత్తు ఘర్షణవిద్యుత్తనియు ప్రవాహవిద్యుత్తనియు రెండు విధములు. మొదటి విధము ప్రస్తుతకాలమున కనుకూలముగ నుండు గనుక దాని నిచ్చట విమర్శించుట లేదు. రెండవ విధమగు ప్రవాహవిద్యుత్తు రెండు విధములు. రాసాయనికసంస్కారములవలన విద్యుద్బలమునందు జనించునది రాసాయనిక ప్రవాహవిద్యుత్తనియు ఇంజనవలన త్రిప్పుబడు డైనమోలో జనించునది లోహచుంబకవిద్యుత్తనియు పిలువబడుచున్నవి. మై రెంటియందును యంత్రములు బండ్లు దీపములు పెంకాలు మొదలగు కార్యముల కెల్ల సుపయోగింపబడునది లోహచుంబకవిద్యుత్తు.

రాసాయనికవిద్యుత్తును పుట్టించుటకు ఒక కాచస్థానములో గంధక ద్రావకమును పోసి దానియందు సాదృశము భూసిన తుత్తునా గపురేకును రాగిలేకును ఒకదాని నొకటి తాళకుండునట్లు లుంచి రెంటిని రాగితీగెతో కలిపినచో విద్యుత్తు తుత్తునాగమునుండి స్థావరమునకు ప్రవహించును. (దానిని గుఱించి విశేషముగ తెలిసికొనఁ గోరువాల్సినవారికి కాచస్థానములలోని "రసాయనశాస్త్రము"ను చూడవచ్చును.) ఇట్లు జనించిన విద్యుత్తు పరిశోధనాలయములందును తంత్రీవార్తాస్థానములందును వాయువార్తాస్థానములందును కొన్ని చదురు వాయువుల యింజనులయొద్దను తదితరస్థానముల యందును మాత్రమే యవయోగపడుచున్నది.

లోహచుంబకవిద్యుత్తు

రాగితీగె నొకదానిని మిక్కిలి బలముగ గుఱివు నాడవారమున నున్న అయస్కాంతముయొక్క యంత్రదండబలముల సుధ్యమున త్రిప్పినచో ఆ రాగితీగెయందు విద్యుత్తు ప్రవహించును. భిన్నధ్రువములనుండి వెలువడు స్కాంతపంక్తులను ఎంత త్వరితగతినై రాగితీగె దాటుచుండునో అంత యెక్కువ విద్యుత్తు జనించుచుండును. సాధారణముగ జనుక విధ మే చను. ఒక యినుప మురుసుపై అవిద్యుద్వాహకపదార్థములను గట్టి దాని చుట్టును ఒక దాని నొకటి తాళకుండునట్లు కొన్ని రాగితీగెలను చుట్టుదురు. విద్యుత్తు ఆ తీగెలనుండి వెలువడును గనుక మైని చెప్పినట్లు చుట్టిన చుట్ట కొక వైపున అవిద్యుద్వాహకములచే కప్పబడిన యా యిరుగువైపున తామ్రపు లేకులను ఒకదాని నొకటి తాళకుండు నట్లు లుంచి మై నడివిన తీగెల చివరలను ఒక్కొక్కదానిని ఒక్కొక్క

తామ్రపు లేకునకు కలుపుదురు. తీగెలలో జనించిన విద్యుత్తు లేకులకు ప్రవహించి అచ్చటినుండి కుంచెల మూలమున వెలువడుచున్నది. ఈ చుట్టించుట 'ఆర్కచ్యాంబ' అని వాడబడుచున్నది. ఆర్కచ్యాంబు తిరుగు స్థాన గంతయు స్కాంతపంక్తులచే నాక్రమింపబడవలయును గనుక దాని చుట్టును అయస్కాంతము లుంపఁబడి అది తాత్కాలికము లగుటచే ఆర్కచ్యాంబునందు జనించు విద్యుత్తులో కొంత భాగమువలన లోహచుంబకశక్తిని పొందుచున్నది. ఆర్కచ్యాంబును అయస్కాంతములును కలసియున్న యంత్రమునకు డైనమోయని పేరు. ఇంతవఱకును ఆర్కచ్యాంబు చేయు విధమును మాత్రము వర్ణించియుంటిని. కాని, విద్యుత్తును జనింపఁజేయుటకు మైదానిని అయస్కాంతముల చుట్టుమున త్రిప్పువలసియున్నది. అందుకొఱకు ఆర్కచ్యాంబు ఇరుసుపై నొక చిన్న ఒకమును గిలించి దానిని ఇంజను చక్రముతో త్రొక్కివలన గాని పటకాలగ గాని కిలుపు దురు. ఇంగును ఆర్కచ్యాంబున త్రిప్పుచున్నంత కాలము విద్యుత్తు జనించుచుండును.

ఈ విద్యుత్తు యంత్రములు బండ్లు మొదలగువానిని ఎట్లు కదిలించుచున్నవి? అని సందేహము తోఁపవచ్చును. ఇంజను బలమును శుద్ధబల మందురు. ఈ శుద్ధబలమును డైనమో విద్యుద్బలముగ మార్చుచున్నది. ఈ విద్యుద్బలమును తిరిగి శుద్ధబలముగ మార్చిన గాని యంత్రములు మొదలగువానిని నడపించుటకు పిలు లేదు. ప్రతికర్మాగారమునొద్దను బండ్లకు క్రింది భాగమునను మోటారుల నమర్చెదరు. మోటారునకును డైనమోకును విశేషము వ్యత్యాసము లేదు. మోటారునందు గూడ ఆర్కచ్యాంబు అయస్కాంతములు మొదలగునవి కలవు. మోటారు చక్రమును యంత్రపు చక్రమునకుఁ గాని బండి యిరుమునకుఁ గాని పటకాతో జత గూర్చెదరు. ఈ విధమున విద్యుత్తు పరిశ్రమలకు తోడ్పడుచున్నది.

ఇంత వృథాప్రయాస పేలలే యంత్రములను ఇంజనులవల్లనే నడపించుకొనఁగూడదా? యని ప్రశ్నింపవచ్చును. విద్యుత్తు గౌరవ ప్రదేశమున ఇంజను కొని యంత్రములను నడపుటకన్న మోటారును

మాత్రమే కొని నడపుటచే విశేషలాభము కలదు. ఇంజను వెల మోటారు వెలకన్న పెక్కున. మోటారునకు ఎక్కువమంది పనివాండ్రక్కూలేదు. బొగ్గును నీరును అనావశ్యకము. లేకున్నప్పుడు నాకమించును. నడపుటకు ప్రారంభించిన పిదప తిరిగి దానిని ఆపునంతవఱకును దాని వైపునకు చూడవలసిన పని యుండదు. కొన్ని పరిశ్రమాలయములు సమీపమున నున్నచో వేర్వేలుగ ఇంజనులను కొనుటకన్న అందఱు సేకరించి ఒక యింజనును ఒక డ్రైవమోను కొని వేర్వేలు మోటారులను మాత్రము లేవలెను మఱులను త్రిప్పుటకుపయోగించినయెడల ప్రభువులతో కావలసియుండు వ్యయమును దినవ్యయమును చాలవఱకు తగ్గు ననుట అతిశయోక్తి కానేరదు.

విద్యుత్తు కొన్ని ప్రధానపరిశ్రమలకు చేయు సహాయమును విమర్శింపవలసియున్నది.

నేటి యంత్రశాలలు

హిందూదేశమున కంతటికిని ప్రసిద్ధి కెక్కున జనప యంత్రశాలలు కలకత్తాయందున ప్రత్యయంత్రశాలలు బొంబాయియందును గలవు.

కలకత్తాయందులి జనపనాగ యంత్రశాలలు యధికారులు 1,527 లక్షల రూప్యముల మూలధనముగ వాడెనున్నారు. ఇంతవఱకును ప్రత్యయంత్రశాలయు ఆవిరి యింజనుచేరసే నడపఁబడుచున్నది. ఆవిరిని బనింపఁజేసి దానివలన 800 మొదలు 1000 గుట్టుముల బలము గల త్రోటియ (లేక) చతుర్థ శక్తితోచయంత్రములను నడపుటకు 8 లేక 10 బో.హలర్లు కావలసియున్నవి. నోయల గడఁగా బలము గల యానిరిని బనింపఁజేయు లోహసాత్ములు. అది సుమారు 19 అంగులలు పొడవును 8 అంగులు సెడికోల్తయ కలిగియుండును. ఇంజను సమభారచక్రము 48 లేక 50 అంగులల యెత్తున నుండును. దీనిపై సాధారణముగ 45 లేక 50 బ్రాన్లుండి వానిచే శాలలోని యంత్రము లెల్ల నడపఁబడుచుండును. విద్యుత్తు దొరకునెడల ఇంజనులు బోయలర్లు మొదలగువాని పెల్ల మూల వైచి ఒక్క మోటారును కొని యంత్రశాలను నడపుటవలన లాభము విశేషము. ప్రస్తుతియు జరుగుచున్న ఘోరయుద్ధమువలన గవర్న మెంటువారు తమకు కావలసిన గోసే సంఘల పెల్ల కలకత్తా యంత్రశాలలో కొనుటచే ఆ యంత్రశాలాధికారులు అమెరికాభవమును బొందియున్నారు. అందువలన వారు విద్యుద్ధంత్రములను కొనుటకు సిద్ధముగ నున్నారు. కొన్ని యంత్రశాలలు విద్యుద్ధంత్రముల నుపయోగించి అమెరికాభవమును పడసినవి. మిగిలిన వారు కూడ విద్యుత్తుచే నడపఁబడు యంత్రములను కొని తమ పరిశ్రమలను విరివి చేయబోవుచున్నారు.

బొంబాయియందులి ప్రత్యయంత్రశాలలు 2,175 లక్షల రూప్యములను మూలధనముగ పెట్టియున్నవి. రతన్ తాతా గారి జలపతనశక్తివలయును సెలకోల్పాడనంతవఱకును వైని వర్ణించిన యింజను బోయలర్లను ప్రత్యయంత్రశాలయు నుపయోగించుచుండెను. కాని, విద్యుత్తు చవుకగాను విరివిగాను దొరకుచుండుటచే ప్రాంత

యింజను బోయలర్లల నుపయోగింపక మోటారును కొని యంత్రశాలలను నడపుచున్నారు. అందువలన విశేషలాభము వచ్చుచున్నది. కొలది కాలములో బొంబాయియందులి పరిశ్రమాలయము లెల్ల తమ యంత్రములను విద్యుత్తుచే నడపఁగలవు.

గనులు

మన దేశమునందలి ముఖ్యముగా బెంగాలునందలి గనులలో ఆవిరి యింజనులకు బరులుగా విద్యుత్తు నుపయోగించుచున్నారు. పెక్కు గనులను సమీపములోఁ గలవారు ప్రధానశక్తివలయుమును స్థాపించి మోటారులచే గనులయందలి మఱులను నడపి మిగుల ధనంతులైరి. రాక్షసి బొగ్గును త్రవ్వుటకు వాయుభారముచే నడపఁబడు పరిముట్ల నుపయోగించుచుండుటవలన వాయుభారమును కలిగించు యంత్రములను త్రిప్పుటకు కేరవేగమును మించు మోటారులు కావలసియున్నవి. అట్టి మోటారును నడపుటకు విద్యుత్తావోయ్యయు ముఖ్యము. గనులనండి బొగ్గును ఘామివైకి కొని వచ్చుట కుపయోగపడుచున్న యంత్రములకు సహకారి విద్యుత్తు. గనులలోని నీటిని తోడుట కింతవఱకును ఆవిరి యింజను నుపయోగించుచున్నారు. కాని, బొగ్గు 200, 800 అడుగుల లోఁతుఁ యొకని చోట్ల నీటి పంపులను నడపుటకు తిరిగి విద్యుత్తు కావలసియున్నది. కనుక గనులయందును విద్యుత్తునకు చేయవలసిన పని పెండుగఁగలదు.

గి సానము

విద్యుత్తుచే నడపఁబడు లైలు బండ్లు హిందూదేశము నిలఁవఱకును కాకరావు. కొన్ని పెద్ద లైట్వే కంపెనీలు విద్యుత్తు ద్రవ్యలనుపయోగములోనికి కొనివచ్చుటకు ప్రయత్నించిరి కాని, యుద్ధమువలన ఆ ప్రయత్న ముగిసినది. వడమటి కనుమలలో లోహసాతములు విశేషముగ చుండుటచే కనుమల ద్వారమున నడచు లైళ్లకు విద్యుత్తు నుపయోగించుటకు తిగు సేర్పాటులను చేయుచున్నారు. అవి కొలది కాలములో రానున్నవి. బొంబాయి కలకత్తా పెన్నపట్ల ఇములందలి విద్యుత్తుచే నడపఁబడు బండ్లు అందఱును వీక్షించుచున్నవే. ప్రతి బండికిని ముందుభాగమున ప్రోలువాడు నిలవఁబడి బండిని నడపించుచుండును. విద్యుత్తు బండిపైకి తీర్చి నంటియొండులోహపు కట్ట ద్వారమును విద్యుత్తు బండి క్రిందకుంచి ఆచ్చట నుండు మోటారును త్రిప్పుచుండును. మోటారునకును బండి యందు కునకును ఒక కూర్పుటచే మోటారు తిరుగునపుడు బండి కూడ కదలుచుండును.

వ్యవసాయము

వ్యవసాయకాఖిలోనిది యగు విద్యుదును పిండి చమురు లగునవి తియారు చేయు మఱులు సాధారణముగ ఆవిరి చమురు ఇంజనులచే నడపఁబడుచున్నవి. అట్లు తయారు చేయు వ్యయము పెల్ల.

కొంచె మైనను వానిని నడపెడి యింజనుల వెల 4,5 రె లైట్లవగా నున్నది. 4,5 ర మణలు సగింపస్థానమున నెలకొని యున్నచో ప్రధానశక్తియలయును కట్టి అంసు జనించు విద్యుత్తుచే ఆయా యంత్రశాలలను మోటారులవల్ల నడపుకొనుచున్నయెడల ప్రభు ములో వ్యయపఱుపవలయు ధనము తక్కువయే గాక దినవ్యయము కూడ విశేషముగ తగ్గును. విద్యుత్తు క్రయమునకు గొరతుచున్న యెడల పరిశ్రమలను నెలకొల్పటం అతిసులభము. గొంబాయి సగరమున విద్యుత్తు చతుకగా దొరకుచుండుటచే చిన్న చిన్న పాపాకారులు సహితము చిన్న చిన్న పరిశ్రమలను నెలకొల్పటం కనువుగ నున్నది.

పాలములకు నీరు తోడు విషయములో విద్యుత్తునకు మంచి దారి గలదు. నదులు కాలువలు చెరువులు మొదలగువానినుండి పంటలకు సమృద్ధిగ దొరకు స్థానములు గాక బావులనుండి నీటిని చేరి పంటలకు పండించుకొను ప్రదేశములు మన దేశమున విశేషముగ గలవు. ఆయా చోట్ల సాధారణముగ నేతములు మోటారుల కారెములు మొదలగువాని నుపయోగించుచున్నారు. ఇంజను పంపులను కొని నీటిని పంటలకు తోడుటకు వై తులు ధనమును వెచ్చింపజాలరు. కాని, వికసర్యమున్న చోట్ల నలుగు రైదుగురు రైతులు చేరి ఒక స్థానమునుండి వేలకొక స్థానమునకు కొనిపోవడంగల యింజనును కొని వరుస ప్రకారము తమ తమ నీటి యంత్రములను నడుపుకొనవచ్చును. అందువలన పంటలకు నీటికొరత యుండదు. అందుల రైతులను ఏకకాలమున నీరు నొడవలయు నన్నచో ప్రధానశక్తియలయుములను నెలకొల్పి మోటారులవలన సగర యంత్రములను నడపింపుకొనవలసియున్నది.

విద్యుత్తు వైరులకు చేయు వేలకొక ఘనకార్య మున్నది. అది యేది యన, విద్యుత్తు వైరులకు వంచి యెరు వగుచున్నది. భూమి లోపలిక గాని భూమిపై మొక్కలకు తిగులకుండునట్లు లినుప వల నుంచి దానితోనికీ గాని విద్యుత్తును ప్రదేశవేటివచో మామూలు పంటకన్న రెట్టింపు నైంగా పండను. విద్యుత్తు మొక్కలకు చేయు నుపకారమును బోను నుహాశయించు లన యంత్రముల సహాయమున మానవుల దృష్టివధంబున బగునట్లు చేయుచుండుట యెల్లకరున విశదంచే కదా!

గృహములు

హిందూదేశమునందలి గృహములు సాధారణముగ విద్యుత్తును చూచియెఱుంగవు. కొన్ని కొన్ని గృహములందు మాత్రము విద్యుత్తు పంకాలు దీపములు కానవచ్చుచున్నవి. విద్యుత్తు దొరకు స్థానమునందు చతుకగాను ఇతరులను బాధపెట్టనివిగాను నుండుటచే విద్యుత్తు పంకాలను నెట్టుకొనుటయే లాభకారి. కలకత్తాయందలి విద్యుత్తు కంపెనీ వారు 60,000 విద్యుత్తు పంకాలను నడపుచున్నారు. పెద్ద పట్టణముల లోని మేడలు పెక్కుంతస్తులు కలిగి యెత్తుగా నుండుటచే అంత యెత్తునకు నీరు దనజాలదు కనుక మోటారులవలన నీటిని మేడల వైభాగమున నున్న చెలువులలోనికి పంపుచున్నారు. కలకత్తా లోని బాయి నగరములలో నట్లు జరుగుచున్నది. విద్యుత్తు పంకా యున్న చోట విద్యుత్తు దీప ముండుట సహజము. కాని, యీ దీపములను పంకాలును భాగ్యవంతుల గృహములందు మాత్ర మే గలవు. నడితగ గతివారి గృహములలో విశేషముగ లేవు. లీదవారి సంగతి వేరే చెప్ప నక్కఱ లేదు.

ఈ సందర్భమున ప్యాగిను నగరమందలి యొక శాస్త్రకారునిచే కనిపెట్టబడిన గృహవిద్యుద్ధ్యంత్రమును వర్ణించుట మంచిది.

ఈ యంత్రమును నైకిలును త్రోక్కునట్లు త్రోక్కునలసి యున్నది. అట్లు త్రోక్కుటచే తిరుగు చక్రమును త్రోక్కువాని కిడుగుగ తగిలించి ఆ చక్రపు వైభాగమునుండి క్రింది భాగమున నుగ్గియుంచిన చిన్న నైసహాయుక్కు చక్రమునకు త్రాటిచే కలిసెను. యనయు త్రోక్కుచున్నంతవఱకును చక్రమును అందువలన నైసహాయాని యాద్యమ్యాదను తిరుగుచుండి విద్యుత్తును జనింపజేయుచుండును. అట్లు జనించు విద్యుత్తు నంతను విద్యుద్ధట్టములలో నింపి రాత్తులగు దీపములను వెలిగించుకొనుట తుపయోగపఱుచు కొనవచ్చును. ప్రతిదినమును కనరతు చేయు సహాయములో ఈ యంత్రమును ఒకటి ఒకటిన్ను గంటల కాలము త్రోక్కిన రెండు పదిముల లాభి కారి యగుచున్నది. ఈ యంత్రములలో రెండు రకముల యంత్రములు కలవు. ఒకటి చిన్న పిల్లలకును రెండవది కొంచెము పెద్దవారికిని, మొదటిది 12 ఏంపియర్లను 12 వోల్టలును గల విద్యుద్ధట్టములను నింపుటకును రెండవది 25 ఏంపియర్లను 12 వోల్టలును గల విద్యుద్ధట్టములను నింపుటకును ఏర్పఱుపబడినవి.

అ మృ తాం జ న ము

అమృతాంజనమునకు సాటి వేటొండు లేదు

తలనొప్పల మాన్పును. వాయువుపోట్ల బావును. పార్శ్వనొప్పల బాటదోలును

దగ్గును తగ్గించును. బెణుకులను భేదింపును. కీళ్లపోట్లను బోంగొట్టును

చక్కనిడబ్బీ నైతము సీసా 1-కి రూ 0.80 లు మాత్రమే

సంచలన ప్రతిమలు

న్యాయతి నారాయణరావు గారు, బి. ఏ., ఓ. ఎల్.

మార్పు పెంపెడి రంగస్థలములచేతను మనోహరాకర్షణముల చేతను ప్రసోధముచేతను నిజత్వమును ఘనీభవించుట చేతను అనంతవిషయశ్రేణులచేతను సంచలన ప్రతిమలు 17-వ శతాబ్ది యంభమునందు చునువ్యవస్థకు ప్రబోధమును కలిగించు గొప్ప యంత్రముగా మారినవి. వైశిష్టియందున్నను దాని యభివృద్ధి మిక్కిలి యాశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది. నాగరికతాభివృద్ధి కది మిగుల సహకారి. నునునొందు మాంసాదులకు చెరువులకు పూర్వము శేత్రముల ద్వారామాన విషయములను గ్రహించును. అది స్వభావసిద్ధము.

ఇటాలియన్ తత్త్వజ్ఞులైన యగు పోర్టో గారు 18-వ శతాబ్దిలో ఈ విద్యను గనిపెట్టెను. 1802 లో పెడ్రిఫుడ్ అనేది యంగ్లేషుల ప్రముఖుడు ఆసక్తి నైన చిత్రపులను తీయించెను. పెపోలియన్ యుద్ధములవలన ఈ పరిశ్రమకు గొంత యంతరాయము కలిగినను 1838లో బార్నిరు గారు ఒక బొమ్మ గొట్టుముతో నొక యంత్రమును తయారు చేసి యిరుగుమీద నిలగునట్లు చేసెను. దాని పైభాగ మంభయు నిడు మైన రంగస్థలములచేత కప్పబడి లోపలిభాగము చుట్టును పరులెడ్డి గుట్టము పెంపెడిగునాని క్రమానుసార మైన యవస్థలను చొలుపు ప్రతిమల పంక్తి కూర్చుండెను. గొట్టము తిరుగునప్పుడు దాని పైభాగమునందును రంగస్థలములలోనుండి చూచువానికి ప్రతిమ కదలుచున్నట్లు కనబడును. ప్రప్రథమమున ఈ ప్రతిమలు చేతితో న్రాయబడినవి. రానురాను, మెల్లెట్టి గారు కామరాల వగున నుపయోగించి దానిమందర గుట్టము నడుచునప్పుడు పెద్దదృశ్య క్రిమలన మూతను తెలుచుచు మాయయి పోయిరి. క్రమముగా 1889 లో 'లెబ్బలాయడ్' గోల్ ఫీలిము ఎక్కున లాభకారిగా చేయబడినది. ఇది జీనిలిము యొక్క యధార్థ ఫలితము లెటులు కలుగునో యని సంచలన ప్రతిమల పోషకులు సయిత మాశ్చర్యనికున్ను లగుచుండిరి. నిజమునకు పదార్థము ప్రత్యక్షముగా కలిగింపదు. అది దృష్టివిన్యాసముయొక్క ఫలము లేక దృష్టియొక్క పట్టు అనెడి మనోవ్యాపార భేదము (Psychological Phenomenon) పదార్థము తొలగించిన తరువాత గాని సాపచిత్వము 1/10 పెంపెడివలన శేత్రాంతరపటలమునందును. అందువలన ఆ రూపమును పది సార్లు కన్నులయెదుట నుంచినయెడల విచ్చేసోద్దేశము పోయి రూప మవిచ్చిన్నముగా నున్నట్లు కనబడును.

'లెబ్బలాయడ్' నుండి చేయబడిన సన్నని పొర సాధారణముగా వెయ్యి యడుగులు పొడవు ఒక యడుగులము వెడల్పు గలిగి అంగుళము పొడుగును ముప్పాతిక వెడల్పును గల 16 వేల బొమ్మలు

కలిగియుండును. ఈ బొమ్మల వరుస చలింపు పదార్థముయొక్క గాని కఠియొక్క గాని క్రమానుసరణరూపములను సోలియుండును. ఈ బొమ్మలు పెకండునకు 16 వంతున నున్నపు వెలుతురున గాని విద్యుచ్ఛక్తి కాంతియందు గాని ఒక తెర మీద చక్రము త్రిప్పట చేతి ఆతిత్వరితముగా ఒకదాని వెంబడి నింకొకటి ప్రదర్శింపబడును. వై చెప్పిన దృష్టియొక్క పట్టును బట్టి అవిచ్చిన్న మైన సంచలనము గలిగినట్లు చూచువారికి కనబడును.

1889 లో కామరాల మూలకముగా విలియమ్ గ్రీక్ గారు లండన్ పట్టణమునందు ప్రదర్శించిరి. కాని, క్రమముగా చాల వృద్ధి పొందెను. ప్రప్రథమమున ఈ పరిశ్రమ ఏదో నొక వింతను చూపుట కొరకు అనుసరింపబడినది. అందు చిన్న చిన్న ప్రహసనములు ప్రదర్శింపబడినవి. వింతవలన ప్రదర్శనముల గుణాగుణములు పొడింపబడియుండలేదు. రానురాను, సమద్రము సృష్టించుత్సాహమున్న గు విషయములను తీయించేయు ప్రతిమలు ఈ చిత్ర తేజనంగము నందు ప్రదర్శింపబడుచువచ్చెను. 1896 లో జనులకు ఈ యంత్రము ప్రబోధకముగను ఆనందకరముగను నుండుటకు తగినట్లు చేయబడినది. క్రమముగా వృద్ధి పొంది గొప్ప గొప్ప కంపెనీలు ఈ పరిశ్రమను విరివి చేయుట కారంభించెను. ప్రపంచ లైన నాటకరంగాధికారుల నిర్వాహకత్వము క్రింద గొప్ప గొప్ప నాటకములే ప్రదర్శింపబడుచువచ్చెను. తర్వాత వర్తమానవృత్తాంతములు వార్తాపత్రికావిషయములు మున్నగునవి వానియందు ప్రదర్శింపబడుచువచ్చెను. అని యనన్యసామాన్య మైన సంసుశక్తిని పురికొల్పి ప్రజాభిరుచులకును ప్రజాభావములకును ప్రజానీతులకును కారకము లయ్యెను. కినిమిటోఫోనున గ్రామోఫోను ధ్వనులను ప్రతిమల సంచలనముతో సమ్మేళనపఱచి స్వభావసిద్ధ మైన సుమన్యవాక్కును పొందుటకు చాల ప్రయత్నములు జరిగెను గాని యిది కొనసాగలేదు. నాటకములు సాధారణముగా జనసామాన్యమునకు ఆహ్లాదమును కలిగించును. వానిని చూచి యానందించుటకు ప్రతిపోషకునకును ఒక విధ మైన తెలివి యుండుట యవసరము. దానిని ప్రతిమనుజుడు పొందుట కష్టము. అందువలన ప్రజలు సరియైన యానందమును పొందియుండలేదు. కాని, 20 వత్సరముల క్రిందట సర్వలన ప్రతిమలు నూతనముగ కనుగొనబడినప్పుడు జ్ఞానావశ్యకతయొద్దనున్న యమును తగ్గి జనసామాన్యము దానిని పోషించుటకు వీలు కలిగెను. అందువలన గొప్ప నాటక ప్రదర్శనములు జనసామాన్యాభిరుచికి ఆలవాటము లయ్యెను. ఈ నూతనపద్ధతి వినోద ప్రపంచ మంత

టను విప్లవము కలిగించి నాటకరంగస్థానమును ఆక్రమించుచున్నది. ఆమెరికా దేశమునందు నాటకశాలలు సంగలన ప్రతిభాభవనములుగ మారినవి. అందలి వేషధారులు ఈ భవనములను పాలించుచున్నారు. సంచలన ప్రతిభల ద్వారమున సముద్రము ఎడారి మొదలగు రంగములు కూడ ప్రదర్శింపబడుటచేత అవి నిజమైన ప్రదర్శనములుగను చొక్కనను నుండును.

శ్రేష్ఠతనకు సరియైన యానందము కలుగును. కిక్లండ్రియ జ్ఞానేంద్రియముల రండితీ నుపయోగింప పని లేదు. కఠినపదములవల్ల గాని క్లిష్టాన్వయములవల్ల గాని యెరిని మనస్సు శీతాత్పదము. అట్టి ప్రదర్శనములయెడల గల జననస్పృహ లోకవిదితియు. కల్పిత రూపమునందు మనజానకుఁ గల యభిలాష మనోహరమైనను మోమైనను నాగరికతాభ్యుదయమునకు ముఖ్యమైన యంగము. అట్టి యభిలాషకు నడకయొక్క యందము కూడఁ జేర్చబడినది. గొప్ప గ్రంథరాజములు సంచలన ప్రతిభల ద్వారమున స్వభావసిద్ధముగను ఫలవంతముగను పరమానకాలమునందు ప్రదర్శింపబడుచున్నవి. వానిని చూచి యానందించి యుత్సాహభరితు లగుటకు శ్రీపురుషులకు వీలగుచున్నది. రామరాను, జనసామాన్యమనోవికాసమునకు ఈ పరిశ్రమ సహకారిగా నున్నది.

మానవసంఘమునందు దృష్టితో గూడిన విద్య యగ్రస్థానము నుక్తింపుచున్నది. అవిద్యాభూరితమై ఏకభాషారహితమైన చున దేశమువంటి దేశముల కివశ్యము. సింధుపరివ హైగిని మొదలు గుజును శ్రేష్ఠముల ద్వారమున విషయములను గ్రహించుచున్నారము. శ్రేష్ఠముల ద్వారమున కలుగు చిహ్నము లెప్పుటికిని మాత్రక విని చదివిన దానికన్న మనఃఫలకమువారిఁ దగ్గరముగ నుండును. తర్వాత వేగముగ మనుష్యు నాకర్షించునది సంగీతము. ఇది మనోభావముల నాకర్షించును. వస్తు ప్రదర్శనము బుద్ధి నాకర్షించును. అట్టిగి మానవకాశ్రయములందు స్వప్రవేశుచున్నది. ఆధునికకాశ్రయపంపగలచేత బాహ్యముల చలింపుచుండఁగా, వాని గూర్చి నిలువని ఫలితములను ఆభేద్యముల నెడి విషయములో ఏమి యాశ్చర్య మున్నది! అట్టి విద్య చదువురానివారికి సరియైన విద్యను సముపార్జించుటకు వీలును కలుగఁ జేయును. ప్రదర్శనముల యెదుట భాషాయాపగణభేదములచేత తాఱుము అగు జనులు సమితము కలసి మెలసి కూర్చుండి సచ బుద్ధితో ఆనందింపవచ్చును. ఇదియే మానవబుద్ధికులతలవల్ల కను నెట్లుబడిన సర్వతోముఖమైన యేకభావ. విద్యాహీనులై భాషాభేదము గలవా రందఱికి తెలియనది సంచలన ప్రతిభల భావయే. సముద్రములచే విడిపోయిన ఖండములయొక్క కృత్రిమపు వాద్దులకు అందరానిది. ఎడిసన్ గారు చెప్పినట్లు, ఇతరదేశస్థులయొక్క స్థితిగతులు ఆచారములు సాంప్రదాయములు మొదలగు విషయములను గోచరింపజేసి జ్ఞానము నుద్బుధింపజేయును.

ఎక్కువ భవన్యయముతో ప్రదర్శింపబడు హీన ప్రదర్శనములందుకంటె ఇందు జాతియాంతరజాతియానుసరణి సరసముగా ప్రదర్శింపబడును. జ్ఞానాభివృద్ధికిని మానవసత్వైక్యత్యమునకును సంచలన

ప్రతిభలు ఎక్కువ లోకాదు. అవిద్యాజనితమైన దురభిమానమును బోగొట్టి సమభావమును జనుల మనస్సునందు జనింపజేసి క్రిందికి అణగఁగొట్టఁబడిన జనుల నున్నతికి పురికొల్పును. అనుష్ఠించుటకు నూతనాదర్శములను కలుగఁజేయును. బహుశ మైన జనసామాన్యయొక్క సన్మాదాభివృద్ధిని పెంపొందజేసి మనోహరమును కలిగించుటకు వికాలహృదయు లగు పండితుల చేతులతో సంచలన ప్రతిభలు మై కారణములచేత నిజమైన పరికరములుగ పరిగణింపబడుచున్నవి. ప్రాగంభోచితవిద్య మొదలు విశ్వవిద్యాలయములయందు పెంపొందిన విద్యావిషయముల పర్యంతము ఈ యాంత్రము లుపయోగింపబడును. అన్ని కాశ్రయముల బోధించుటకును తగిన పాఠాలు గలవు. అమెరికా దేశమునందు ఇంద్రియగణ నగు దృష్టి ద్వారమున జ్ఞానోద్బోధనకు సంచలన ప్రతిభలు ఎక్కువగా నుపయోగింపబడుచున్నవి. కాశ్రయమృతమైన జ్ఞానసంపాదనమున కనువగునట్లు గొప్ప పాఠశాలలు స్థాపింపబడినవి. విశ్వవిద్యాలయాన క్రమశిక్షణాచిత్రపటైకవిషయము కూడ చేర్చబడినది. హాప్కీన్ విశ్వవిద్యాలయమునందు చలన ప్రతిభాకాశ్రయవిద్యయందాటి గేటులకు నాలుగు

సంవత్సరముల విధి నిర్ణయింపబడియున్నది. వ్యవసాయము పరిశుభ్రత మొదలగు విషయములను గనుటకు బోధించుటకుఁగాను అమెరికా ప్రభుత్వమువారు సంచలన ప్రతిభల నుపయోగించుచున్నారు. నిజమైన యాకర్షణ మీ పరిశ్రమయందుండుటచే ఎన్ని కలయందును కృషి శ్రేవనమునకు మనస్సులను పురికొల్పుటకును దోషులను దొంగ వస్తువులను కొనువారిని కనుగొనుటకును శ్రీత సిపాయిలను కూర్చుటకును వర్ణ ప్రకటనమునకును ఈ ప్రదర్శనముల నుపయోగించుచున్నారు. ఆధునిక మతభిర్యములు యెంతయు ఈ బాహ్యుల ద్వారమున బోధింపబడుచున్నవి. కొలగి హోజుల క్రిందట అమెరికా సంయుక్త కాశ్రయములలో న్యూహెవ్స్కో పట్టణమున 50 లక్షల రూపాయల మూలధనముతో "వైబిల్" గ్రామ కంపెనీ"ని స్థాపించి అందు చురఖిషయకము లగు బాహ్యులను తయారు చేయుచున్నార. విద్యావిషయములయందు విద్యయొక్క ప్రయోగము లమితములు. అమెరికా దేశమునందు గృహశీయ ప్రతిభల పాఠలను తయారు చేయుటకు గొప్ప యంత్ర శాలలను కట్టించి 150 లక్షల రూపాయల మూలధనమును ప్రోగు చేసిరి. అందు 275 వేల జనులు పని చేయుచున్నారు. ఒక్క యమెరికా దేశమునందు 1916లో సాధారణసాధారణము లగు పాఠలను వాని నకర్ణును తయారు కాఁగి వానికి తెచ్చింపబడిన సామ్య హీను 80 లక్షల 62 లక్షల 50 వేల రూపాయలు లాభము వచ్చినది. సునత చెందిన శ్రీపురుష వేషధారులు ఎక్కువ జీతములమీఁద ఆకంపిసిలలో పని చేయుదురు. అమెరికా దేశములో 200 కంపెనీ 1 గలవు. మన యాసియా ఖండములో చీనా దేశము దీర్ఘనిద్రనుండి యతిత్వరతముగా మేల్కొందుచున్నది. నీటితమయొక్క సందిగ్ధవిధానములను అతి తీవ్రతతో సవరించుకొనుచున్నది. పరమానగమనముతో అభివృద్ధి చెందినయెడల కొలది కాలములోనే ఆదర్శకరాజ్యములలో నొకటిగా గణన గాంచగలదు. దాని సంకేతము "నిరంతరకృషి", ముందు

సడకతు కావలసిన ప్రారంభోచితవిద్య సేర్పరచుచున్నది ఎక్కువగా ప్రయోగింపబడు ముఖ్యసాధనములలో సంఘల ప్రతిమాపరిశ్రమ ఎక్కువ స్పష్టమైనది 20-వ శతాబ్దపు పరికరము. జనాభాదేశమునందు సంఘము ప్రవృత్తిరచున విదేశీయ ప్రతిమలు ప్రచలితం. అట్టి పోరలకల తన, జాతీయోగవనమునకు గాని కలుగు నని తలచి స్వజాతీయులచులకు రగినట్లు ప్రతిమలను వారు తన దేశమునందే తయారు చేయుచువచ్చిరి. వారి సంప్రదాయముల కనువగు బొమ్మలను కథలను రంగస్థలములను తయారు చేయించి నిజమైన యాత్రావిద్యను పెదబెల్లగలిగిరి. వినను, మన యిండియా యొక్క దుర్గలిచివ్వ నలవి గాదు. అది పరిశ్రమలయందును జాతీయాభివృద్ధికి కావలసిన ప్రతిమయనునందుకు ఇంకరదేశములకన్న ఎట్లు వెనుకబడియున్నదో అటులే సంఘల ప్రతిమాపరిశ్రమయందును మాత్రావనం వహించి గానరాన జాతీయకృత్రిమమును పెంపొందించుకొనక బాలక ప్రపంచనాగరికతానలావద్రమనక బడి కొట్టుకొనుచున్నది. అధునిక స్వగంధి గ్రామములు కైశనస్థితియందున్న కాలమున ఎక్కువ యావృత్తియను గాంచిన మన యిండియాదేశము ఇప్పటి డిట్టి దుగవృత్తి పాలగుట యెంద విచారకరము! గూర్చివివరములు పురాణాది కథలు జాతీయనాటకములు మున్నగునవి మన జాతీయోక్తియందు నున దేశీయయొక్కయును గొప్పతనమును స్ఫురింపజేసి ఐదుల నునముల నున్నావాగారి తరులకు చేయదు. దానికి లిగునట్లు మన దేశీయులు కృషి సేవ కళాపుటలచేత మన బుద్ధి విధముల కష్టములకు లోకబడ వలసివచ్చినది. వాషింగ్టన్ పట్టణములో నున్న రెండు ప్రతిమాపరికరములు మనకు యిండియా మొత్తమువారిదే లేవు. దానికి కారణము ఇద ముఖ్యమైనది చెప్పవలసివచ్చును. కాని, నిజమైన జ్ఞానమును స్వసామర్థ్యముగలది సృష్టించునది నునందు చొరగయను లేకుండ మనల నావరించి కొనియున్న యజ్ఞానము కొంతకంత ముఖ్యకారణము. విజయమును పొందుటకు సరియైన జ్ఞానవినియోగం మనశ్శక్తియు, మన విద్యావంతుల కట్టి జ్ఞానము లేదు. సామాన్యజను లిట్టి పరిశ్రమల యావృత్తియను గలవి నునలేదు. గొప్ప ధనవంతులు మాత్రము కొన్ని భవనములను నిర్మించుకొనిరి. కాని, అధునికనాణివ్యవస్థలకు దాశరూపం. ఈకారాన్నియందు గొప్ప నిర్మాణములు సంఘములచే స్థాపింపబడి అసంఖ్యాకులకు లగు చునున్నయొక్క సంపాదనసాహాయ్యములకు సుసాధనములగుచున్నవి. దాతా యియవ కంపెనీ గొందాయు దుగియంద్రములు ప్రత్యేకపు భవనలచేత స్థాపింపబడుట సాధ్యము కాదు గా! అటులే సంఘల ప్రతిమాగననముల కూడ సంఘముయొక్క ధనమునో నిర్మాణము చేయవలయును గాని ధనవంతులకు కొంతమంది వ్యక్తులచేత కానేరదు. అదియును గాక, ఆ పరిశ్రమకు కావలసిన విద్యార్థికి నొనగూర్చుట యిప్పటి స్థితిగతులకు బట్టి చాల కష్టకరము. అది గొప్ప పట్టణములయందు మాత్రమే యునగూడును. అందువలన ఆ నెలలగును సంఘల ప్రతిమలకు వాణిజ్యపద్ధతిమీద విద్యానచేయుట సుసాధ్యము కాదు.

ఇప్పుడు మన దేశములో వాదించు పోరలు విదేశములలో తరగూ కాబడి వారితో వినిపించబడిన పిచ్చుట మన బాగాలులయందు ఎక్కువ విలువకు అర్హులగుచున్నవి. మన యభిరుచులకు సాంప్రదాయములకును సరిపోక భిన్నజాతీయనీతులు సాంప్రదాయములు గల సామ్యార్థదేశములయొక్క స్థితిగతులకు తగినవై యుండుటచేత మన జాతీయభివృద్ధికి ఎంత మాత్రమవి సహకారము

కానేరవు. అదియును గాక, ఆ పోరలు గీతలతోను తునువులతోను నిండియుండి చూచుచు కండ్లకు అపాయకరములై యుండును. మన దేశీయులు నిర్మకులుగను అజ్ఞానులుగను నుండుటచేత చిత్రలేఖన ప్రవృత్తియందు సరియైన యభిరుచి లేదు. గామాయణ భారతాది కథలకు హరిశ్చంద్రాది నాటకములను సంఘల ప్రతిమల ద్వారమున ప్రదర్శింపబడినయెడల జనసామాన్యమునకు దేశము కలిగి వన సంప్రదాయములయందు నిజమైన యభిరుచియు దేశాభిమానమును గలుగును. జనసామాన్యమునకు హిందూదేశభూగర్వచారిత్రములు ప్రతిస్థాపనవిధానములు రాజకీయాంధోళనవ్యవస్థలు మొదలగు వానియందు జ్ఞానము లేకపోవుటచేత వర్తమానవిధికులయం దభిరుచిని పొందుట నిష్ఫలమై నిరర్థకమైన తీవ్రమునకు లోనగుటకు మూల చుగుచున్నది. మన నాయకు లీ విషయమును గమనించినట్లు కనబడుదు. అధునిక రాజకీయపరిస్థితుల కైపు గన సామాన్యముయొక్క మనములను త్రిప్పిన గాని దేశాభివృద్ధియను కలుగ నేరదు. నిష్పంప ప్రారంభోచితవిద్యను విరివిగా కొనసాగించుట కిప్పటి స్థితిగతులలో వీలగునట్లు తోచదు. వీలైనను శాస్త్రపరిశోధనలయం దభిరుచిని సుమపొందించుట కిచ్చాలను. కావున, జనులకు దేశాభిమానమును పురికొల్పుటకును దేశాభివృద్ధికి ముఖ్యము లగు పరిశ్రమయందు దభిరుచిని పెంపొందించే యుటకును సంఘల ప్రతిమాభవనములకు వివిధ గా వ్యాపింపజేసి జ్ఞానాభివృద్ధి గావించవలయును. లేనియెడల, అధునిక ప్రాపంచిక గాజ్ఞాంగవిప్లవములలో మన దేశము అధోగతి పాలు కావలకచ్చును. కావున, అవిద్యాభారితమై భానాభేదములచేత సీకాతో పడియున్న మన దేశీయయొక్క చుట్టూరదయమునకు మన పురాణ శాస్త్రములు నాటకములు ప్రమాసనములు చరిత్రములు జీవితచరిత్రములు ఆగ్ర నికవృత్తాంతములు గల పోరలను తయారు చేయుటకు ముంద్రములను స్థాపించి చున స్త్రీపురుష జేవధారులు మన జాతీయ వాతావరణానుసరణిని మన సహజక్షితిని సామ్యల ద్వారమున తెలియజేయవలయును. ఈ మాతనవిద్య జాతి మత భాన వివరుల లేక మన దేశీయు లందరికీ నిజమైన జ్ఞానము నుద్భవించజేసి అనందమును కలుగజేయును. అప్పుడు ఈ యద్భుతమైన యంద్రము శరీరసౌఖ్యమును మానసబోషణమును సమకూర్చుటయే గాక వర్తనమును సవరించుటకును నీతిమార్గముల నిరూపించుటకు కార్యములందు తాను మాను వహించుటకును దీవనముయొక్క ప్రాణాధారమైన సమగ్రుల నాలోచించుటకును జనసామాన్యమునకు శక్తిని కలుగజేయును. ఇంకాండు దేశమునందు అవినీతిపటములు ప్రదర్శింపబడుటలచేత బాలకు మనములు చెడుదాగులం బడి నష్టము కలుగజేసియైన ఆదేశపు దొరగనమువారని గమనించి నీతికి గురుద్దమైన పటములను ప్రదర్శింపజేసిన దని కాసిందియున్నాడు. అటులే మన దేశమునందును అట్టియు తురువులను ఇండియా దొరతనమువారు జారీ చేయించి ఆబాల గోపాలము జ్ఞానాభివృద్ధి కనువగునట్లు సంఘల ప్రతిమాపరిశ్రమను వృద్ధి పఱచెదరు గాత! దేశ నాయకులును ధనవంతులును జనసామాన్యాభివృద్ధికి ముఖ్యనిరూపకం చును ఈ సంఘల ప్రతిమల పరిశ్రమ యభివృద్ధికి తగిన మార్గము లేగ్గులని దేశజనుల కృతజ్ఞతకు పాత్రులగుదురుగాత! ఈ విద్యయొక్క యనింతలాభములను జనసామాన్యమునకు బోధించి వారికి నిజమైన యావృత్తి నుద్భవించజేసి హిందూసంస్కారాభివృద్ధికి తోడ్పడుట యావృత్తికము.

ఆత్మనుభవము

క్రితపల్లి నూర్యారావు గారు

ఆత్మనుభవ మనునది ప్రపంచానుభవముకంటె గొప్పది. పెద్ద పెద్ద విషయములను గొన్ని స్వల్పవిషయములకంటె గూడ నొక్కొక్కప్పుడు తనకు దెలిసియుండియు నెదుటివానికి జెప్పటకు బోధించుటకు దగిన యుపాయము మాటలు దొరకక తడబడును. “అతి రుడగుడాయతే విహి ర్భక్తుం నరేశ్వరే” యను మాట దీనినిఁ దనె పుట్టియుండవచ్చును. వాడుకలోఁ గొందఱు “నోటిలో నాడుచున్నది మైకి దెల్పలేనన్నా” నందురు. ఇదియుఁ బ్రజానిలో నొక భావమే కావచ్చును ఆత్మకుఁ దెలిసి బ్రతికి స్పష్టమగుచు జాలకున్నను, స్పష్టమగుటకు దగిన సాధనములు లేకపోయినను సక్రమగా నెఱవేఱు కావ్యములు నెత్తులు గలవు. యజమానునిఁ బెంచువాని గాంచి కుక్క తోఁకి యాడించుచు, గుట్టము సకి లించును, గేదె లిల యాడించును. విశేష మే మనగా, యజమానుని దన కన్నము నెట్లు యజమానసేవకుని భేదము కనబఱచుచు యగోచిత ప్రేమాదులు చూపు నోరు లేని జంతువుల యాత్మానుభవ మొక్కటి. ఆ కుక్క యాడలిగొన్న దని మనము గ్రహించుము. గుట్టము గుగ్గిళ్లు తెచ్చుచున్న దని తెలిసికొందుము. గేదె గడ్డి యగుచున్నట్లులు గుర్తించుము. కుక్క యే భాషతోఁ దెలివదిగో గుట్ట మే మాటలతో నడిగినది? దెయే వాక్యములతో యాచించి నది? కుక్క వాలము ద్రిప్పును, నేలఁ బడి వక్రముఁ గుడియుఁ జూపును, డ్రోడ్డోయని యజమానునియొద్ద ముద్దులు గుడుచును. అప్పుడు దాని నునస్సులో నే భావాభావము లుంచునో? నన తెఱంగఁ దరము గాదు. “అడలిగా నున్న” దని తెలుగున ననుసించున్నదా, “పనియా యిరుక్కిరదు” అని అఱవముననా, “భూర్ లగీ నాహై” “వి ఆహ హంగీ” ఇత్యాదు లగు మనకు రానితక్కు భాషలలో నా? ఇదియే యాత్మానుభవముగా నెంచుకొనవలయును. ఆహ! ఆత్మల భాషలు దేశములఁ గాలముల వాక్కుల సత్క్రమించినట్లు వోచుచున్నది. “బోబో” యనినఁ గోడి తనకు దవుడు వేసెద రని పరు నెత్తుకొని వచ్చును. “దూదూ” యనిన కునకము వచ్చును. “అహ” యనిన భావురము గుఱాళించుచు నేతెంచును. “బోబో” యనినఁ గొవురము రాదు, కుక్కరాదు, కోడియే కోకో యనుచు వచ్చును. భేద మెక్కడ నిర్ణయించిరో! ఇది నా కట్టుగట్టు యని సాయంలము పాలమునుండి వచ్చిన యావు తన రాటయొద్ద నిలుచును. పింఛమున నున్న యుర్తిత్రాడు విప్పుచున్నఁ గనిచెట్టి దూడ పాలకై రుఱచుచు లేచును. “డ్డో” యని హొక్కలు బూడి కెగుర నా మఱును. కొన్ని యే పనిమీఁద నైన గృహస్థుఁ డాలస్యముగఁ దన

కావాలము పోకయుండెనేని వేగమునొప్పుని సంజ్ఞలు చేయును. ఇది యన్నియు నామా ప్రాణుల హృదయభావములు. ఇట్టివాని నెట్లు తెలిసికొందుము? మన కేదైన వస్తువు కనబడినపుడ, “ఆహ! యిది యంట బాగుగా నున్నది!” యనుకొందుము. పిల్లి పున మన్నము తిన నవ్వుకు వచ్చి నీ ప్తరియొద్దఁ బంగ కొని గురుగురు నునుచు బుడ్డిగా పోకికొనుకొనుకొని కాంతించి యప్పటికిని మన సింతి యైన దానికిఁ బెట్టుట లేని సంగతి తెలిసికొని చేయుత్తి మన చేతిలోని కబళ మందుకొనబోవును. అప్పు డది “వీఁకు నా కే ముద్దు నెట్టుకుండఁ దానే తినుచున్నా” డని యర్థరూప పైన యే భాషలో నైన ననుకొనునా? ఇదియే యాత్మానుభవము. కిక్కి గాంచి యి సన్నుఁ దాడించునా? యిది పశువు గ్రహించును. అన్నము గాంచి యిది మన కాహార మగు నని కుక్క యక్కడఁ గూర్చుండును. గడ్డి హింపుం గని యిది యజమానుఁడు నునలేట్లు నని యావు గ్రహించును. భుజుస్థుల సహవాసమున నీ గ్రామీణజంతువులు తా మిట్టి యూహలు కలిగియుండు నని యనుకొందము. అడవిలో నున్న పులి మనుష్యులు పన్నుఁ జంపఁజూచెద రని కొంకలలో భాగమందును. ఇట్టిని సహజములు దైవ ప్రేరియలు నగు నాత్మజాగృహములు.

భాషలోఁ గూడ నిట్టివియే యాత్మానుభవములు పెక్కులు గలవు: బోరాక్షి పద్మతాస్త్ర మొదలగునవి ఆఁగుగి యన్నఁ దెలిసి కొనఁదగిన వస్తువునే బోరాక్షి యన్న గ్రహించుము. అడవిగా నికిం బోరాక్షికిం గల సంబంధముం గనఁడుగను. ఇదియే యాత్మానుభవము. “వాడు సంతోషించెను” అనుగానినే “అహంగానంద కిందఁతప్పుదయారవిందు డయ్యె” నని యందురు. ఈ సూక్ష్మ మహూర్తమున నే పండితునిచేఁ గూర్చబడినో బ్రదికితి మోహి. ఎఱుంగనివాఁడు లేఁడు. సింహమునకు నదుము సన్న మని హంసము పాలు నీరు విడఁడియు నని కవిసమయము. దీని జగ మంతయుఁ బట్టి ప్రేలాడుచు నిజ మని నమ్మియున్నాడు. పక్కసులొని సింహముం గాంచి “ఇది సింహము గాదు. ఇక్కాలమున సింహములు లేవు. ఉన్నవో, నివియే సింహము లైనవో నహము నన్ను ముగా లే జేమి?” యని వాదింతురు. నీవిట్లు పొర్లులోని హంసను లేదా ఫాం బెకొ వెకొమీఁద హంసను గాంచి “ఇప్పుడు హంసలు లేవు. మానసగో వరములో నుండును గాని యక్కడ నుండవు. ఉన్నవో, నివియే హంస లైనవో పాలు నీరు విడఁడియునా!” యంచు వాదించి మన స్వమాధానముం గావించుకొందురు. నిజసింహ మెట్లుండునో వీరు చెప్పలేరు. మానసగోవర మొక్కడ నున్నవో వీరు మాడలేదు.

హంసలు విడదీయుటకు బా లెవ్వరు తెచ్చి పెట్టి నేర్పిలో యెఱుంగ బాలరు. హంస యెట్టుండునో తెల్పు ననరుద్ధులు. చెప్పినను వినక పోవుట నమృతము లేకపోవుట వీరి యాత్మానుభవము. పద్మములో సాయంకాలము తుమ్మెద యుండగానే యది ముకుళించుకొని పోవును. మనమధుడు పుష్పబాణముతో దంపతులం గొట్టుచు న్నాడు. చందనపుత్తములకు బాములు చుట్టుకొనుచున్నవి. నెమలి కూత వినిన సర్పము తిల వాంచును. కోకములు చక్రవాకములు చంద్రక్షరణములను సూర్యక్షరణములను భక్షించును. ఇట్టి కవినమ యము లన్నియు నాత్మానుభవముననే యెఱుంగ ననుచును.

“జాకశ్రీ తిచకోరపారణమటాశ్రీతిన్మృతీలోచనే
యాభ్యాసుర్ధునిబోధముగ్ధచుగుర శ్రీరధముద్రాయితో
నాభీపల్లవపుండరీకముత్యశ్రీకంబోస్సవత్ప్రీత్యతః”

ఇందలి చమత్కార మాత్మానుభవమానుభావముననే తెలిసి నొనవలయును. కవితానిరుత్పత్తి కవినవయములు సెటింగిన సెంత యో హాయిగా ననుభవమునకు దెచ్చుకొనవచ్చును. సత్యములవలె గనబడని సత్యములు నాత్మానుభవముననే తెలిసికొనవలయును.

“ఉరదదరిహరసుప్తీభ్రాంతాలము”

విభరవారిగోతీతశంకర గ్రామ

ఇం బెంత నిజ మున్నదో యెంత యసత్యమున్నదో యాత్మాను భవము లేకున్న దెలియదు. సోమరులై మధ్యాహ్నమునఁ బంపకొని లేచి మొగము కడిగికొనఁ బుడక వెదకువారిం జూచువారి కీ పయి పద్యవిరణములో నొంత నమృతము పుట్టును.

లేడిపిల్లలకుఁ బులులు పాలిచ్చుట నెయిలి పురి విప్పి యాచు మిన్న నీడను బాము నిద్రించుట మునిబాలకుల పాఠములలోని తప్పులను జెట్లమీఁది చిలుకలు దిద్దుచుండుట యిట్టివి యాత్మాను భవము లేక నేటపడవు.

“పద్మినీపద్యాతపత్రంబు శిథిలప

త్రాగ్రమైయంచ యాశ్రయించ”

“...కప్పురపు విప్పుటనంటి పొరయకొ నోకెక్కి ముద్దరుహా
ననధిం బుప్పొడిదీనికి న్మగ కరవ్యాపార లేతేరఁ ద
ద్భనకహ్వరపటంబు లందుకొని...”

“ఆః కీద్యగ్నిమునిబోచన మాషికాయాం
పీయూషదీధితిరిప్రధిసోను రాగః”

కనుండు దీని కంటిటి మాతౌత్మానుభవ ముండవలయునో. ఇప్పుటి స్వభావాత్మానుభవములు కొన్ని ఇంక మాచించెదః

గుమ్మములమీఁద గుఱ్ఱములం జెక్కి సంక్రాంతికి బంతిపూవు దండలు కట్టుటకై వాని నోర్లు తెఱచికొనినట్లు నరదలు కోయబడి యున్నవి. గవాక్షమున దెయరుగ బల్లమీఁద నల్లచాఱుల బల్లారి కంబళి పఱవఁబడినది. కాళ్లు తుడుచుకొనుటకు కొబ్బరి పీచు గోదిదీ గుమ్మ ము దగ్గఱ నేయఁబడియున్నది. ప్రక్కనే లోరణములవలె వచ్చువా రిందఱు చెప్పుల జోళ్లను విడిచియున్నారు. పాడు దేవాలయమునకుఁ దలుపు లేనందున గాడిద లందుఁ జొచ్చినవి. ఆడుగాడిద మగగాడి దను వెనుక కాళ్లతోఁ దన్నినది. ఇత్యాదులు.

వీనియం దెక్కుడు రుచి యిష్ట డుద్భవిల్లుచున్నది. వీనియం దున్న రుచి వై పద్యవాదముల గ్రహించుటలో నున్నచో నపు డాత్మానుభవము కావలయును. ఇప్పుటి వాక్యము లాత్మానుభవ హిన్యములు కావు గాని యంతరము లేదా! మంచివెడ్డలు నిశ్చ యించునది యాత్మానుభవము.

ఆత్మానుభవములను గ్రహించుటకు భాషాపరిశ్రమ ముండ వలయును. భాష నేర్పినవారికిఁ బ్రపంచానుభవము గూడఁ గుదురు వడును. సాధారణవాదవహారిక ప్రపంచమును గ్రాంథిక ప్రపంచము నను నిరుపజఁగుట ప్రపంచజ్ఞానము వారికిఁ గరతలామలకము. గ్రాంథిక భాష నెఱుంగక వ్యావహారిక భాషాభిమానజనకు లగు జనకులచేఁ దీర్పంగిన వెట్టి బిడ్డలు జాత్యింధులట్ల యాత్మానుభవకళాన్యులై తండ్రి యందిచ్చిన బోలుకోల యాధారముననే ప్రపంచమునఁ దడవుకొ నుచు దిరుగాడవలయును. స్వతంత్రశక్తి లేకయుందురు. పాపము! అట్టి పుత్రుల జనకులకు సరస్వతి యాత్మానుభవము కొంత గలిగించి లోకోపకార మొనర్చి కాలవై పరీత్యమును బట్టి చెప్పి చేయించు కొనుంగాక!

అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము

అ మృ తాం జ న ము

చక్కని డబ్బితో నహా సీసానికి వెల అణాలు ర

ఎన్నడైనా అంతయు ఉక్కతో చేయబడినట్టియు సుప్రసిద్ధిగాంచినట్టి మా ర్యాలీ వైకిలును ఉపయోగించితిరా?

లేనిచో నేడొక దానిని కొనుడు.

నానాటికి 'ర్యాలీ' వైకిలు సర్వజన సమ్మతమై అందరిచేతను కొనబడుటచే విశేషముగ పేరు వాసిని తెలిపించుచుంటిమి. వాయిదాల ప్రకారము క్రమముగ సామును కట్టి వైకిలును తీయవచ్చును.

పూర్తిగ వివరములు కోరువారు మాకు వ్రాసిన ప్రత్యుత్తర మొసంగిదము.

ప్రొండర్ 'క్రిస్టిను ర్యాలీ'

చట్టము 24 తో 28 అంగుళము.

ర్యాలీ క్రీముతో ఆయుగబడినది 1/2 అంగుళము గోలరు.

వైన్, బ్రూమస్వాదీలు, ప్రత్యేక ఆగ్నరు, క్రీస్టిను జియగు, డెకాలాప్, గోడ్డింగు, మైరులు, స్పెషలు పెక్క్స్ పీలు మద్రాస్, ల్యాంపు, బెల్లు, పంపు సనియట్లు.

రూ. 225.

'పాపులర్' ర్యాలీ వైకిలు వివరము.

వికరములు: — 28 అంగుళములు, నువ్వుపట్టు, క్రీస్టిను నిగ్గళముగ తిరుగును.

తెరులు: — మంచి ఉక్కు అంతులు, పెడల్లు ర్యాలీ 3 1/2" గబ్బరు డెకాలాపు గోడ్స్ట్రూ పట్టుకొనెను బొరు మైక్రిబడినది.

క్రేములు: — 22", 24", 26" (స్వాదలు) మూడు గట్టలు కల్గి స్ప్రింగుగల్గియుండును.

బేరులు: — ముందు పాతక అంతుకలది. మంచి పనితీరు కలది. ప్రకాశమానమగు నల్ల ఇనాములతో చేయబడినది. వివిధరంగులతో అందమైన చార్జులుకలది.

మద్రాస్: — లైటుపీలు రెంటిని ఉడపియునగు.

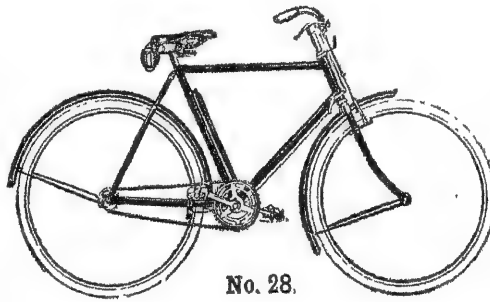
క్రాంతి: — 7" పిట్టింగు, పంపు, ప్లిపు, స్వాదలు, స్వాదలు, అయిలగు.

గోలును: — (చయను) 1/2" గోలరు.

జియరు: — 70"

(15 c)

సోలయేజంట్లు డెన్నరాజధాని: — స్పెన్సర్ అండుకో., లిమిటెడ్, మద్రాసు.

No. 28.

స్పెషలు ర్యాలీ.

చట్టము 24 తో 28 అంగుళములు.

ర్యాలీ క్రీముతో ఆయుగబడి ప్రత్యేకముగ 1/2 అంగుళముల రుప్రెస్. బ్రూమర్ ఆగ్నరు, క్రీస్టిను జియగు, ర్యాలీ పేటెంటు డిజైన్ తగిన ఆయిగ్ బ్యాప్ జియరు కేసు, బ్రూమర్ స్ప్రింగు, డెకాలాపు, గోడ్స్ట్రూ పట్టు, ల్యాంపు, బెల్లు, ఇక్స్టెండరు, పనియట్లు, వైరా. రూ. 275.

[తెలివొసము 'Corandum']

ఎంబ్రాయిడరీ పేజ్

1888 సంవత్సరం ఫిబ్రవరి

జిల్లింగ్ నెం. 748]

మాధవదాస్ గోవిందజీ అండు కో

24, చైనాబజారు రోడ్డు మదరాసు.

నమ్మక మైనట్టియు చవుకై నట్టి పట్టుగుడ్డల దుకాణము.

ఇచ్చట వెండిసరిగె, జిగినా పనులతో చేసిన కాళ్ళు, చీరలకున్ను, రపకెలుకున్ను ఉపయోగమై ఉడుపులున్ను గొప్పీలు, చీరలు, రపకెలు, ఫెట్టు వస్త్ర పటువంటి వైనా సిల్క్, జనాన్ సిల్క్, ఇంకా రాలున్ను, వెల్-పెట్టు, తలగుడ్డలు, క్రెట్టన్ను ఫెట్టు అనేకవిధముల పట్టు దినుసులున్ను అమ్ముబడును.

వెండి జిగినా సరిగె విడిగాను అమ్ముబడును.

అగ్గరులా వచ్చిన వెంటనే అనులు శేయబడును.

Madhavadas Govindajee & Co.,

24, China Bazaar Road, MADRAS.

(22)

బంగారు వెండి పతకమును ఇండియా ప్రెసిడెన్సీ కలెక్షన్ లో బంగారు

అర్యభిషక్త్యాద విద్వాన్ కే. శేషశాస్త్రి ఆయుర్వేద

కలావిభాగము శ్రీ కృంగారి ధర్మ చికిత్సక, వీరి

శాస్త్రోక్త ప్రసిద్ధాయుర్వేదావధములు

1. చంద్రచూడపాకము- (మంచి టూన్) ఈ పాకము, కాలామి పొందు, బలతయము, ధాతుతయము, యుక్తమేహరోగము, మూలవాగ్ధి, అగ్ని మాంద్యము, శేషోష్ణము వీనిని పోగొట్టి అత్యద్భుతమైన దేహశక్తిని, ధాతుబలమును, అగ్నిబలమును కలిగించును. 24 రూకల ఎత్తు 2-8-0
  2. చంద్ర చూడాల సింధూరము:—గుఱ్ఱ మేహమునకు రామ బాణము, 1 బలం 2-0-0
  3. వసంతమాలినీ సింధూరము:—అన్ని శ్రోగములకు ,, 2-0-0
  4. నవానందరైరవరసము-అన్ని జ్వరస్పృహతములకు 50మా 1-0-0
  5. అశీర్వా బలకాలానలగం-అన్ని మాంద్యా కలరావ్యాధికి 1-0-0
- అన్ని రోగములకు ఔషధములు విక్రయింపబడుచున్నది. నిర్దిష్టములు తమ కీలని మహానీయుల గర్వికలైన మంపిసహా ధర్మముగా ఔషధములు పంపబడును. పోస్టేజీ ప్రత్యేకము.

అడ్రస్. అభీరారీ ఆఫ్ ఆయుర్వేదిక్ ఇంస్టిట్యూటూషన్, మొమారు అండ్ కెల్లాట్రాంస్, పోస్ట్, కృంగారి, మొమారు గుంఫానమ్

(49)

అంధ్రవత్రిక సంవత్సరాది సంచిక ప్రకటనలు

లిక్ అన్యు తి టూ త గ ల ది.

నోటిసుడల దురువాసనను పోగొట్టి అత్యధిక తొల గించి చందమును బారదోలి వాంతులకు ఆదంచి దృఢము గలిగించుటలో నిది అత్యద్భుతమగుటచే నెల్లరును దీనిని వదలక నుపయోగించు చున్నారు. వేయి చెప్పకేల యిప్పుడు ప్రాస తెప్పించి చూడుడు.

ధరలు.

25 మాత్రలు 0-1-0
110 మాత్రలు చిన్న శబ్దతో 0-4-0
450 మాత్రలు సంచి అందయిన డబ్బి 1-0-0

ఎస్. వైద్య అండు కంపెనీ

పార్కుటవుక్, మదరాసు.

సోపానములు:—

తెలిగ్రాఫు అడ్రస్

‘వైద్యకో’ మదరాసు

(82 a)

అరణాచీటి సంపిసహా క్యేటలాగు చిత్రముగ పంపబడును.

ఉర్దూ భాష

ఎచ్. మహబూబ్ ముయ్యజ్జి గారు

ఉర్దూ భాష యీ జాతిలో బుట్టినది వీరు దీని నిర్మాతలు అని నిర్ధారణ చేయటం యసాధ్యము. అది యొక భాషావికృతి యుగము, అది సుప్రసౌకర్య భాషాసమ్మేళనమనితే మనకు మృదువైన భాష. పశ్చిమదేశభాష యగు సాంగ్లము గూడ నీ భాషతో సంబంధము గలిగియున్నది. ఈ మెటిగినినంతవలె కీ భాష ప్రజ్ఞి దా గావు 800 సంవత్సరములే. దీని జన్మస్థానము హిందూదేశచరిత్రలో ప్రసిద్ధమయిన ఢిల్లీనగరములోని “షాహ్ జహానాబాద్”. బ్రిటిష్ రాష్ట్ర దీనికీ మాతృక యని చెప్పవచ్చును.

ఉర్దూ భాషాచరిత్రమును చెలువుటకు ముందు దానికి మాతృక యగు బ్రిజభాషాచరిత్రమును చెలువుట యవసరము. అట్లు తెలుపఁబడినదే, బ్రాచీనహైందవభాషా న గూర్చి కొంత చెప్పవలసియున్నది. హిందూదేశభాష అన్నిటిలో నాదిభాష హైందవాదిమ భాషలు భాష. ఉత్తరమునుండి భరతిఖండములోని కార్యుల ప్రదేశము కలుగుటంబట్టి యంతకు మున్నే యీ దేశభాషలై యుండిన నూదిరునివాసులకును వారి భాషకును క్రమముగా సంఘము గలిగెను. 3 భాష బినాళీయు సొంజినను దానియందలి వదిములు కొన్ని యిప్పటి మాండ్రప్రాయమిదే ఓక భాషలలో గనబడవచ్చును. ప్రత్యేకమున చుట్టూపాడియుండి పచ్చిక ఒడ్డున న్నెప్పించుచు నాకులు యిటువలెనవుడు. వారిలో గొందఁ జిత్తుచు పర్షియా యనబడి యీ యారాకా దేశమునకు నోయి యటకు స్థావర మొందిరి; మఱి కొందఁ బహిమాలయుముల గుండ బంగారు భూమి యన నొప్పి మిగుల సారవంతమై యుండిన భారతదేశముఁ బ్రవేశించిరి. ఈ యిరుతెగల వారను నేకవంశసంజాతు లగుటచే నొకే సామాన్యభాషను మాటాడువారుగా నుండినను పరస్పరవియోగకాలము దూరమైన కొలది రెండు తెగల భాషలును వేర్వేలు రూపములు దాల్చెను. హిందూదేశపు టూర్పుల భాష యనివార్గము లగు కొన్ని మార్పుల నొంది సంస్కృత మయ్యెను. స్వభాష యగు సంస్కృతము పదేశభాషా సంపర్కముచేతఁ జెడిపోవు నేమో యను ధయముచే వారు దాని కే మార్పులు కలుగకుండనట్లు జాగ్రత్తిపడి దానిని “దేవవాణి” యని పిలుచుచుండిరి. “దేవవాణి” యన దేవతల భాష యని యర్థము ఆ దేవవాణిని విదేయయుల మాటాడుట గాని వినుట గాని మహాపాతక వారు కానీచిరి.

అయినను, భారతదేశాదిరునివాసులతో హైందవవార్యులకు నిరంతరసంబంధము సంభవించును. ఉత్తరప్రత్యుత్తరములు ఉండుటంబట్టి వారి కా పసికై యొక ప్రత్యేకభాష యవశ్య మయ్యెను. అందుకై యొక భాషకు బదులుగా వివిధప్రదేశములందు సంస్కృత

భాషానితము లగు వివిధప్రాకృతభాషలు మున్నెము లయ్యెను. వ్యవహార మీ వివిధప్రాకృతభాషల మూలమున జరుగుచుండెను. సంస్కృతము వలె రాజకీయవిషయములకై ప్రత్యేకింపబడిన పవిత్ర భాష యయ్యెను.

సంస్కృతము సంఠి జాగ్రత్తగా కాపాడినను కాలవశమున దానికి గీడు మూడకపోలేదు. క్రీ. ము. 542వ సంవత్సరమున బౌద్ధ యతము ప్రాకృతభాషామూలమున నప్రతిహతిముగా దేశ చరిత్రయు వ్యాపించెను. మగధరాజులు సంస్కృతమును మూలముఁ జేసి మలి రాజకీయవిషయములకై ప్రాకృతమునే ధాగళముగా వాడఁ జొచ్చిరి. సిగ్నాత బౌద్ధవత్తమును వినాశ మొందించిన కంకరా చార్యుఁడు మూలబుడియండిన సంస్కృతమును పునరుద్ధరించెను. పండితులు కవులు తమ రచనలచే నా భాష నలంకరింపి కవిల దాని యాస్పదమును నిలిపిరి. జగన్నాథుండగు కాళిదాసుచాకః, గ్రంథము లిందునకు నిదర్శనము లని వేఱుగఁ జెప్పవలయునా? అట్లు కవిల సంస్కృతము రాజభాషయు మాగధీయప్రాకృతము సామాన్యజన్మవహారభాషయు నయ్యెను. బ్రిజభాష యను నామాంతరము గలిగిన నూ మాగధీయప్రాకృతిమే నేటి యుర్దూభాషకు మూర్తిక.

ఇది పారసీకదేశపు బ్రాచీనభాషను గూర్చి కొంత నువచవలసియున్నది. ఫార్సీ సంస్కృత భాష అధికసంబంధము గల సాదృశ భాషలు. ఈ రెండు భాషలలో నిండుమించుగా నోటి రూపమును అర్థమును గల సామాన్యపదము లిప్పటి ఫార్సీభాషలోను గనబడుచున్నవి. ఉదాహరణముగా నీ క్రిందఁ గొన్ని వ్రాయఁబడియున్నవి:

సంస్కృతము.	ఫార్సీ.
భ్రాతృ	బిరాదర్
అంగుష్ఠం	అంగుష్ఠ
ఖరిం	ఖర్
మాతృ	మాదర్
జాను	జాన
భూః	బూం

ప్రాచీనఫార్సీభాషకును సంస్కృతభాషకును నిట్లు సమాన సంబంధ ముండినను పరస్పరీర్థ వియోగముచే నీ రెండ. భాషలు సామాన్యత్వము కాలక్రమమున నశించెను. బాగనీకదేశపు హిందూ మతము ప్రజాజీవనవైఖరి యివి యన్నియు ఫార్సీభాషాసంబంధమున పదములందును ఎన్నియో మార్పులు కలిగించెను. వీని యన్నిటి కంటె నా భాషను పూర్తిగా మార్పు నొందించినది గ్రీకుదేశపు గజగు అలెగ్జాండరు దండయాత్ర. రూపాంతర మందిన యీ భాష

భాగ్యములను పొందినట్లు వేదమును “జింద్ బి అహ్మద్” వ్రాయబడియున్నది. పర్షియా దేశములో గ్రీకులు పార్థియనుల నిరంకుశ ప్రభువులై యెలుచుండినపుడు ప్రాచీనఫార్సీచరిత్రలు పవిత్ర గ్రంథము లన్నియు నొకదాని వెనుక నొకటి నాశన మొందినవలెనని. విదేశ ప్రభువుల దాడి కోర్కెలబాలక యా దేశపు ఫార్సీ ప్రజలును వారితో వారి ఫార్సీభాషయు పరదేశముల పాలయ్యెను.

క్రీస్తునకుఁ దర్వాది రెండవ శతాబ్దిలో ఫార్సీచరిత్రలు మరల ప్రబలులై విదేశీయులఁ దలఁచుఁగొట్టి తమ రాజ్యమును దాము సంపాదించుకొనిరి. మరల వారి భాషయు మతమును పునర్జీవ ముండెను. వారమిత్ర శ్రద్ధతో నెంతో పాటుపడి శేషించియుండిన మతములే ఇతరగ్రంథముల వ్రాచి ప్రతీకలను సంపాదించుకొని సుఖముగా నుండిరి. కాని, 400 ఏండ్లు గడచిన పిదప అరేబియానుండి మహమ్మదీయు లగు సరబ్బులు వారిపై దండెత్తివచ్చి వారి రాజ్యము నాక్రమించుకొని వారి ఫార్సీభాషను సంస్కరించిరి. నవీనరాజభాష యగు నుర్దూభాష దేశభాష యగు ఫార్సీ వెన్నియో మార్పుల నొందించి క్రొత్తిభాషగాఁ జేసివై చెను.

అట్లు, సుబాంధర మందిన ఫార్సీభాష నుమామృదీయులు నిరంకుశములై దండెత్తిరచ్చినపుడు వారితోఁ గూడి పూర్వము తన సోదృభాషగా నుండి మఱవబడిన సంస్కృతమును కలియవచ్చెను. కాని, నాఁటి మ్రొందివులు తమ సంస్కృతము పవిత్రమైన ‘జేన బాబీ’ యనియు, ఫార్సీ విశ్రితియైన యవప్రత మైన ‘షేషుభాష’ యనియు, ఆ రెండు భాషలకు మైత్రి పొడగ దనియు వసత్తికాఁ జెములఁ గల్గుచుకొని యా రెండు భాషలకు స్నేహము కలుగఁబడఁదలసి. క్రొత్త ఫార్సీ భాషకు తేజో మిత్రులు మరకనందున అగ్రమునామాన్య ప్రభావ్యనభాష యగు బ్రజభాషతో గాఢమైత్రి నలిపెను. ఇట్లు, భారతదేశమునకు మహమ్మదీయు లేరంచిన గూఁడల్లలోపల నేతే ఫార్సీ అరబ్బీ పదములు దేశవ్యవహారభాషయగు బ్రజభాషలోనినఁ జొచ్చినవి. “ఫార్సీ” అను నరని ‘పుష్పరాజు’ అను గ్రంథము వ్రాయబడిన 2 మిశ్రమభాషలోనే. ఆ గ్రంథములో ఫార్సీపదములు లేని వ్రుటయే లేదు.

మఱియుఁబంధము కలిగి బిల్ సైరాతమున నివసించు రెండు తెగలవారు వేర్వేరు భాషలు మాట్లాడువా రైనను ఒకరి భాషాపదముల నిరంతరము లోని భాషలోనినఁ జేర్చుకొనక వ్యవహారమైత్రి కలిగి యుండుట ఆనంధము. ఏ భాషలోనినై నను గొన్ని పదముల నితర భాషలోనికి దిద్దుమా చేసినచో మునుపటి యర్థస్వాన్ని కలుగ నేరదు. కావున, పట్టి పదములనే మాన్పు చేయుక యున్నట్లే గ్రహించి తమ భాషలోఁ గల్గుకొని వాడుకొనవలయును. ఏలెనైనా యాసారము గనే బ్రజభాషయొక దన పొరుగు భాష యగు ఫార్సీభాషలోని యనేకపదములను దీసికొని యా భాషతో స్నేహ మంగన. ఈ బ్రజభాషయే నేడు “హిందీభాష” యను పేరఁ బరఁగుచున్నది. ఫార్సీ హిందీ భాష లొండొంటిలోఁ గలిసిపోయిన వనట క్రీస్తునకుఁ దర్వాది 14-వ శతాబ్దిలో “అమిర్ ఖుస్రూ” కవి వినతిత మగు

“ఖాలిఖ్ బాగి” అను కావ్యమువలనఁ దెల్ల చుచున్నది. ఆ గ్రంథము మిశ్రమభాషలోనే వ్రాయబడియున్నది.

క్రీస్తునకుఁ దర్వాది 15 వ శతాబ్దిలో ఢిల్లీగ్రంథకర్త యగు సికందరు లోడి రాజ్యకాలచంద్ర కావ్యవంశమునకుఁ జేసిన మ్రొందివులు ప్రభుత్వోద్భాగములలో విరివగాఁ బ్రవేశించినట్టి డియభ, యభాషమైత్రి యొకను నెక్కువ యయ్యెను. ఆవశ్యకతను పట్టి మ్రొందివులు ఫార్సీభాషను నెక్కు రాజకీయవ్యవహారములందమితముగా వారి నుపయోగించుచుండిరి. మరియు, వారు తమ గృహముల యందుఁ దమ మాతృభాష యగు హిందీభాషలో నప్రయత్నముగా ననేక ఫార్సీపదములు గలిపి మాట్లాడుచుండిరి. కావున, సికందర్ లోడి రాజ్యకాలమునకుఁ దర్వాది రచింపబడిన యన్ని గ్రంథములు నీ మిశ్రమభాషలోనే వ్రాయబడియున్నవి. 15-వ శతాబ్దిలో వ్రాయబడిన ‘జిబ్బిదాసు’ కీర్తన లందునకు నిదర్శనములు.

ఈ యుద్ధయభాషమైత్రి, హిందూమహమ్మదీయసమ్మేళనమునకు మంచి మార్గ మగుటచే అక్కర వక్రవర్తి యా మైత్రి నొకను దెంపొందించి హిందూమహమ్మదీయసభ్యమునకై చాల కృషి నలిపెను. హిందూ మహమ్మదీయులు ఒకరి భాష నొకరు మాట్లాడుట చే లని యెంచి యట్లు చేయసాగిరి. సంస్కృత ఫార్సీ గ్రంథములు కిరీడుగా హిందీభాషలోనికి దర్జుమా చేయబడిన. రామా యాజులు సయితము సుప్రసిద్ధులై యగు ‘కుత్బిదాసు’ చే హిందీ భాషలో వ్రాయబడిన.

సికందరులోడి రాజ్యకాలమునుండియు కావ్యములు మున్నగు హిందువులు హిందీ ఫార్సీ భాషలను గలిపి మాట్లాడుచుండినను ఆ మిశ్రమభాష యొక ప్రత్యేకభాషయై యొక పేరఁ బిలువబడు మంద లేదు. కాని, ఆ యొక యభాషమిశ్రమము కాంతియులగు హవాజహాత్ ఢిల్లీవర్తి రాజ్యకాలచంద్ర పరిశోధి మాన్యుల నొందెను. ‘మహాహామ్యాస్త్రిరాస్త్రి’ యని పేర్కొని గాంచి. యా చక్రవర్తి క్రొత్త ఢిల్లీ నగరమును నిర్మించి దానిని రెన నివాస నగరముగాఁ జేసికొని తన నివాసమును నేనను అంటిక మాన్యుల విశదదేశములనుండి వివిధభాషలు మాట్లాడు నిరుపలు విద్యాధికుల పాఠశాలమిరులు ఇంక ననేకులు వచ్చి యా రాజధాని నగరమందు నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. వారి యశోవ్యవహారావశ్యకత ఒకరి భాష నొకరు నెక్కు మాట్లాడఁ ప్రారంభ వారట్లు చేయుచుండిరి. హిందీ ఫార్సీ భాషలు ప్రముఖములుగాఁ గలిగిన యా వివిధభాషా సమ్మేళన మొక క్రొత్తిభాష యయ్యెను. అదియే నేటి ‘ఉర్దూ భాష’. ‘ఉర్దూ’ అనునది తూర్పుభాషాపదము; దీని కా భాషలో నైవీకథల మని యర్థము. ఉర్దూభాష నైవీకథలములలో యభాష యగుటచే దాని కా పేరు గలిగెను.

ఉర్దూభాష విశేషముగా హిందీ ఫార్సీ భాషాసమ్మేళనమే యని చెప్పబడియున్నను, అది యే భాషలోనుండియైనను భారతముగాఁ దన కుపయోగపడు పదములను బుచ్చుకొనెనని; నేటికిని బుచ్చుకొనుచునే యున్నది. అట్లుగలచే నది వ్యవహారప్రపంచ

ములో సకలసమస్యలను మైన భావమైన గొప్పమన్నది. గాదా పురాణ బ్రహ్మచర్యములను ప్రసిద్ధము లగు నన్ని భావల పదములు నీ యుద్ధాభావలో గానబడుచున్నవి. ఈ దాహరణము:—అజయములోని 'ఉర్రవో'; గుజరాతిలోని 'సన్నా'; తుర్కీలోని 'హుస్'; ఇంగ్లీషులోని 'కంగరా'; అమెరికాభావలోని 'లెంబాకు'; పోర్చుగీసు భావలోని 'నీలాం'; ఇంగ్లీషులోని 'ప్రేషా'. ఉర్దూ భావ యి స్లేక్లీత్ భావతో సంధించినను దానినుండి చివకు నలయు పదముల నవ్వడే తీసికొనుచు వివిధశాఖలం కాగఁగోళిత యగుచు వృద్ధి యగుచున్న జే గాని తీసికొనుట లేదు. కాని లోక హితత్వము శీఘ్రవృద్ధి యా భావసాహిత్యమునకుఁ గాగఁగఱు లయ్యెను. పాతములఁ బరశశత్రువు నొందించు కావ్యములను కించించి యత మార్జింపఁ గోరిన కవుల కది యవ్యవసూలభావ యయ్యెను. నవ రచనములఁ జిప్పిలు పునోహదము లగు పద్యకావ్యములు వేసవే నీ భావలో ప్రాయఁబడినవి. అయినను, మొన్నటివఱకు నే కాగఁగఱు చేతనో గాని పద్యకావ్యములు కించపఱచినం. పరివిగా వచనకావ్యములు కించపఱచలేదు. లక్ష్య పూమున మాత్ర మిట్లగు వచనకావ్యములు విశేషముగానె రచింపఁబడుచున్నవి. ఆదినుండియు విఖ్యాతు లగు నుద్ధారక కావ్యకర్త లందఱును లక్ష్య పురవాసులే గాని

తెప్పరయ్యను. 1798-వ సంవత్సరమున 'హిక్ ముహమ్మద్ అహ్ మదీ' అను నాయన ప్రాసిన 'చాక్లర్స్' అను పదకవి లోక ప్రసిద్ధమై యనేక భావలలోని- బరివర్తనము చేయఁబడినది.

19-వ శతాబ్ది యాంధ్రమున అంగ్లేయులు శాసించుటలో బూర్తిగాఁ గలిసిపోయి బీకేయముఖ్యభావ చుగు నంద్రాభావము లాము నేర్చి దాని వ్యాప్తికై చాల కష్టపడి. వారి ప్రాప్తానమున 'బా' గాఁగ 'అరాము' 'మెరుహా' 'బా' 'గో' 'బహు' మొదలగు పద్యగద్యకావ్యము లనేకములు ప్రచురింపఁబడినవి. 1802-వ సంవత్సరమున 'బా' 'విగ్గిరిట్' అను నాంగ్లేయుఁడు స్వయముగా నీక వ్యాకరణమును ప్రాసెను. హిందూమహాకవియైయు కొందఱు పవిత్రము లగు నీగు చులగ్రంథముల నీ భావలోనిక దర్శనము చేసిరి. హాస్య అబ్దుల్ ఖాదర్ సాహెబు ఖుగాను నీ భావ లోనికి పరివర్తించెను.

1835-వ సంవత్సరములో ఉర్దూ వ్యాకరణికభావ గానంగ్ల రింపఁబడి నులు సంవత్సరమే మొట్టమొదటి వాదావృత్తిక ధీల్లలో స్థాపింపఁబడిన. నాటినుండియు ఉర్దూభావ. పాశ్చాత్యభావమున బోధించుటకు మాటమై శీఘ్రకాలముననే యభిలాగ్నిక కావ్యగర్భితమై సగ్గసామాన్యభావమై యలఁగారుమన్నది.

శ్రీరామవర్మ, స్వాతితిరునాళ్ - (1813-29-1847)

భావరాజు వేంకటకృష్ణరావు గారు, బి. ఏ.

అగ్రస్థ శ్రీమంతఁడైన యీ నరసాగారి అడలాపర్చిత, రత్నమాలా పాఠకమహాకీర్తులకు తెలిసిన మహారాష్ట్ర కారీలక్ష్మి బాయి క్షేష్ఠవరయుఁడు. గగ్గములో నుండిననాటి నుండియు ఇతఁడు నరసాగారి ప్రభు లై యెప్పుకొనుచుండిరి. స్వాతి నకు శ్రమకు గన్పించుటచే ఈయనకు స్వాతితిరునాళ్ అని నామ కరణము చేరిరి. స్వాతితిరునాళ్ మహారాజు మహావిద్వాంసుఁడు కవి గాయకుఁడు భరతిశాస్త్రజ్ఞుఁడు. ఈయన అంగ్ల సంస్కృత అంగ్ల కర్ణాటక ద్రావిడ మాఁసీక హిందూస్థానీ మహారాష్ట్ర భావలు మాటాడఁగలిగియుండుటయే గాక యించుమించుగ నన్ని భావలయందును కవనము చెప్పి సమర్థుఁడై యుండెను. ఇంగ్లీషు సంస్కృతమున భక్తయంబి పద్యసాధితకము న్యనందుపురపల్లన ంధము అబానిలోపాఖ్యానము నీచెలోపాఖ్యానము మున్నగు ధములు రచించెను. మాతృభాష మైన చలమాళికునందు కూడ అనేక ప్రబంధములను రచించెను. సంస్కృత అంగ్ల మలయాళములం దనేకకీర్తనలు రచించి పాడెను. అంగ్లమునందలి యాయన

వర్ణములు కీర్తనల తెలుఁగు దేశమునందు నూలనూలల గ్రామములం గిప్పటికి సయితము పాడఁగలుగుచున్నవి. ఈయన యాంధ్రుఁడగు ప్రబంధములు గూడ రచించెనట. అవి లభ్యపడ లేదు. సంగీతమునందు మహావత్సలులు కల్పించి పాడి త్యాగయ్య గోవిందమారాగు మొదలగు మహానీయులచే పాగడఁబడిన. ఈయన భరతశాస్త్రమునందు కడు నిపుణుఁడై నాట్యము చేయఁగలిగియుండెను. అంగ్లమునం దీయన రచించిన కొన్ని కీర్తనలు నాకు దొరకి నవి. ఈ మహారాజు తన కృతు లన్నియు తన యిలువే ల్పయిన యనంతపద్యసాధనామిచే అంకిత మిచ్చెను.

ఈయన యీ కీర్తనలందు తాను సభి యనియు పద్యనాథుఁడు ప్రాకరుఁడనియు సంబోధించియున్నాఁడు. ఇతని పదలాలిస్యము చాల వృద్ధయరంజకముగా నున్నది. కవిత్వపటిమ యెటు లుంక నో చవి చూడ గ్రంథము లేనియు దొరకలేదు. పరచుభంగతోత్తముఁడైన యీ రాజశేఖరుఁడు త్యాగగణు సమకాలికుఁడు.

హిందూదేశము—పారిశ్రామికములు

బండి బంచ్చయ్య చాదరి గారు

మన దేశమునం దాంగ్లేయులు ప్రవేశించినది మొదలు మన యై
శ్వర్యకాంక్ష మైన సంపదాభావములు చాలవఱకు తోషిల్లు
మొదలిడినవి. ఈ కార్యము హిందూదేశములాని, పతి రాజనీతిజ్ఞు
నకును తెలియును. పదునెనిమిదవ శతాబ్దిని మన దేశము వేలిపనుల
తోడను వ్యవసాయముతోడను తులనచూచుచుండెను. ఏ పాశ్చాత్య
దేశన ద్వికాల చూచినను, హిందూదేశమున తరచుగా కాబడిన సర
కులే కాన్పించుచుండెడివట. మన చేతిపనుల లభిష్పత్యం దున్నప్పుడు
ఆంగ్లపార్లమెంటు వారును ఈ ప్రిండియా కంపెనీవారును ద్వితీయా
పక్షేతి మగ వాణిజ్యనితి ననుసరించి మన పారిశ్రామికవాణిజ్యముల
నణగఁగొట్టి స్వాధీనపరచి తమవారిని ప్రోత్సాహపఱచుచున్నవరి.
ఇక హిందూదేశము పాశ్చాత్యదేశములందుఁగల యంత్రాలములన్ని
టికిని దాగ్యము చేయుచు వానికి వలయు పదార్థముల నున్నిటి చేసి
పంపవలసినదెను. మన దేశపు కళ్యాణులవూఁదను వారి గ్రామముల
మూఁదను విదేశవాసిగ్యాధికారులు నిండుకులై ఆకాలమునం దెట్టి దుం
డగము లొనర్చినను, వాని కన్నిటికిని సగర్వతంత్రులనెవచ్చెను. ఇదను
కూలముగా ఁట్లుములు నిర్మూలపఱచినవి. మన దేశమునాండి విదేశముల
కొనుకొనినను, ప్రతివస్తువువూఁదను అపారమైన సుంకమును విధించి
విదేశములనాండి సరకులవలె నారుదాగము కొంచెము సుంకములను
గట్టి విదేశకస్తువులలో మన దేశమును నింపి మనకు ప్రతివిమత
మునను వారల యొక గడగ నిలిపిరి. పాశ్చాత్యదేశముల పనివాండ్లు
మన దేశపు వస్తుకమును మీఠఁజాలక అధికారాన్త్రమును పూని
నన పారిశ్రామికాధిపతులపై భారమైన పన్నులు విధించి వానిని
నంపఁజేసిరి. తమన్న పాశ్చాత్యులు మన కర్తవ్యవృత్తి మితీయుండఁ
జాలరు. అని యొక గుంగ్లేకు చరిత్రకారుఁడే నుడివియున్నాడు.
మన కర్తవ్య వాశమే ఎన్నడరి దగ్గితి కారణము. అందుచేతనే ద్వితీ
పరిశ్రమలు వికసితయంత్రాలములలో పోటీకి నిలువఁజాల కున్నవి.
మన దేశమున నున్న యంత్రములు గూడ కనిపిస్తవి నొంద
లేకున్నవి. ఇక ననకు మిగిలియున్న యైశ్వర్యము ఒక్క వ్యవసా
యమే. అది మూలాధారము. నూటికి ఎనుబదియరి దానివల్లనే జీవించు
చున్నాను. అంగ్లేకు పాలకులు మన భూమి పన్ను లమితముగ విధించి
తమ యిచ్చవచ్చినట్లు డెల్ల అనేకరాష్ట్రములలో హెచ్చుచేయు
చుండిరి. దీని విమతమై కర్షకు లిగ్గు గారిట్లు నుడివియున్నారు.
“నిగోసాఖండకంధుఁ గాని ఏ యింకెంపుండకంధుఁ గాని మనము విధించి
నంత భూమి పన్నును మున్నెన్నఁడును ఏ పరిపాలకుఁడును విధించి
యెలుంగఁగద.” దీని బల్లి చూడఁగా, మన దేశమున భూమి పన్ను
మిక్కిలి హెచ్చుగా నున్నట్లు, నేలలముగ్గురి న్యాచుముగల పరిపాల
నచుందు ఇతరదేశముల పన్నులకును మన దేశ సందు కట్టెడి పన్ను
లకును ఇసుచుంతయు సంబంధమే లే దనుట వాస్తవము. ఇతరదేశ
ప్రభువులు తమ దేశీయుల ద్రవ్యాగ్జనమునకు తోడ్పడెదరు.
వారికి తగు నిర్భులఁ జూపి సహాయముచేయుదురు. వారైశ్వర్య
కంతులై యుండఁగూచి సంపింతురు. దేశపాలకుల వారియొద్ద
గుండి ద్వల్ప మూల్యమును మాత్రమే గ్రహింతురు. ఇంగ్లండు
బర్షని ప్రాన్సు మొదలగు దేశములందు దొరతనమువారు

ప్రజలయొక్క రాబడిని వృద్ధిచేయుదురు. వారి సరకుల నమ్ముట
కును వారి యైశ్వర్యమును వృద్ధిచేయుటకును తగిన మాగ్గమును వెడ
కుదురు. జనలతో నేకీభవించి మెలఁగుదురు. వేదలలో ప్రజల భాగ్య
వంతుల నొనర్చి తా మైశ్వర్యవంతు లయ్యెదరు. మన దేశమం దట్లు
గాదు. దొరతనమువారు ప్రజల నిమిత్తము కొత్త కార్యాలయము లే
మియు నిర్మించుట లేదు. అడుగంటిన పుగలినపరిశ్రమల నుద్ధరిం
చుటయు లేదు. నై హెచ్చుకొత్త నెటిలో మెంటు వచ్చినప్పు డెల్ల సరి
యైన నిర్ణయము లేకయే తమ యిచ్ఛాచుసారముగా పన్నులను హె
చ్చుకొని యింతురు. అట్టి సహాయములయందెల్ల ఎంత సిక్కు హెచ్చు
చేయుదునో యని ప్రజలు కలవర మొందుచుందురు. మన యధికార
వర్గమువారి యభిప్రాయమే కడపటి యభిప్రాయము. ఒక కోర్టు
గాని న్యాయవాది గాని ఒక తీర్పు గాని ఏదియు లేదు. మన దేశపు
దైశ్వర్య మంతయు నిలకదేశముల పాలకులచున్నది. తన దేశమున
విధింపఁబడు పన్నులందు గన దేశమునకే వినియోగపడవలయు నని
ప్రతిదేశీయుఁడును కోరుకొనుచుండును. పూర్వము హిందూదేశ
పాలన మెంత యభ్యుక్తముగ నుండినను, ఈ విమతమున మాత్రము
కొనియాడఁదగియున్నది. అఫ్ఘన్ మొగలాయి చక్రవర్తులు దైన్య
ముల కెంత సొమ్ము హెచ్చించినను అనేక గూఢకుటుంబములును లక్షల
కొలది సిపాయి కుటుంబములును బ్రశంకుచుండెడివి. వారెన్ని నిత్య
ధనములు దేవాలయములు నసేదలు మొదలయినవి కట్టించినను ఆ
దైన్య చరితయు మన దేశపు పనివాండ్ల పోషణమునకై వినియోగ
పఁటయే గాక మన దేశముననే కర్షకులకు మన వాణిజ్యపారిశ్రామిక
ములు వృద్ధి నందుచుండెడివి. ఇప్పుడో హిందూదేశము విగోసా
ఖండవాసులకు వాడియావునంటిది. మన దేశమున గల ధనము
ఏదియో యొక రూపమున వారు రెండు దేశమునకే గంపకొని పోవు
చుందురు. హిందూదేశపాలనచుందలి యున్న తాదాకారము లన్నియు
తమవారికే యొప్పుచుకొని ఏ యిగోదేశములు నిర్మాని యధిక వేతన
ముల నిచ్చుచుందురు. మన యభివృద్ధి కవసర మైన పనులను చేయుచుండ
లేదు సరి గదా మీఁదుమిక్కిలి మన వృద్ధి కవసర మైన కర్షకులకు
గోలించుచుందురు. ఎట్లయిన నేమి మన సామర్థ్యయు నితరదేశముల
పా లెటను దూచుచున్నాము.

భారతీయసోదరభావా! చూచితిగా! మన ఔన్నత్యితికి ఇట్టి
యప్పుడు భారతీయుండ నని చెప్పుకొను నెకని నొప్పదయును చరింప
కుండును! మన యాధి కస్థితి యెట్లుండ, ఎట్లు గంపన్నులపై విదేశీ
యలతో తులనచూచుగలము! ఇప్పుడొక్కటే మన యైశ్వర్య
సంపాదనమునకు మాగ్గము! అది స్వాగ్యాజ్యసంపాదనమే. ఇదియే
మన సామర్థ్యవృద్ధిసంపాదక మగు నైశ్వర్య ప్రదాయిని. ఈ సం
పదమునకు సుక్రమాంశోత్సవమే యాశ్రయము. కావున, ప్రతిభాగ
యుండును.

“జనశి లక్షభూమ్యై వర్ణాభిగ గరితవి”

అను నాలోక్తి ననుసరించి స్వాగ్యాజ్యసంపాదనకై పాటుపడి
భారతీయులు కార్యసాధకు లను యశస్సును పొంద ప్రార్థించు
చున్నాను.

యుద్ధచారిత్రము

1917-18-వ ప్రసానము

క్రీస్తు శకము పంచొమ్మిది వందలవదన నేడవ పదునెనిమిదవ సంవత్సరమునందు మిత్రగుండలి యుద్ధప్రస్థానమునందు కలిగిన వికల్పస్థితికి హేతువైన విపర్యయద్వయమునందు మిగుల సంశయములను సౌకర్యముగ వివరించి గ్రహించుటవలన యుద్ధస్థితి మాన్యు యుద్ధానంతరము వలె నెట్లు కిష్టమై యుద్ధ మారంభమైన రెండు సంవత్సరములకు మిత్రమండలి కళమైన గణోపక్రమణతిం త్రము తిరిగి శత్రు కోటిహస్తగతి గనుటయు, శత్రుసంజనము చేసి విజయమాత్రమే పక్రమింప దలచిన మిత్రమండలి యానగ్నందన ప్రణాళి రక్షణకరణ్య గుగుటయు నాచువలనకు శత్రువు కర్తవ్యమునందు విజృంభించుటకు గల కారణములను పాఠకులకు వ్యక్తిమై యుద్ధ ప్రణాళిని తెలిసికొనఁగట నీలు కలుగును. ప్రకృతమునందు శత్రువు నిశ్చయముగ విజయమును గాంచు నెంచుటయును, మిత్రమండలి విజయపురస్కరముగ రక్షణింత్రియ ననలంకించి కాలవిలంబము చేయుచు శత్రువుల ముడిగిన వెనకను వారిని యుద్ధానసాక్షదశ గందు పరాజయముల పోషించుటయందు 1918-వ సంవత్సరపురణ ప్రసాన మునకు కీలకము. ఆ ప్రసానకరిణానము కాలాధిన్యమై ముండుటవలనను ప్రస్తుతము దానివర్తనమును నిరూపించుచు చు సరము. సామాన్యదశ యందు లంతుగోటివలెనే ట్రాన్స్మింతులై విజయోద్ధివులగు గాజవర్ణ మును ఉన్న బిభాకములను కంక్షించుట సహజము కాని కాగ్రా నామాలదగర మైన కేవలము ఆకస్మాత్వమునల గాకట త్రముం డెకరికిని ప్రయోజనము కలుగ నేరదు. మిత్రమండలిని శత్రువర్ణమున కీ తత్వాగ్రము సమానముగ నె వర్తించును. కావున యుద్ధ ప్రస్థాన విసర్జనమునకు ఉభయవర్ణస్థితిగతులను నిమిలవృద్ధిలో వీక్షించి అందలి స్వరూపమును గ్రహించుట సారకుల కత్యంతావసరము. అట్లు కానిచో నిష్పాన్యతలకాపరివేష్టిగమైన దుర్గస్థానమునందు మాగ్నా స్వేదనాగ్నమై తిరిగి తిరిగి మాగ్నాంతరము గానక సత్ప్రాప్తియనం నే పరిభ్రమించు అపరిచిత పథకనిసిత సాతకును యుద్ధప్రాయమామునందు ప్రవేశించి సంగ్రామమునందు ఓరుకు ఓల్ల ముద్దముల ప్రాముఖ్య మునకు వశపరులై సంగ్రామరూపకాపరిణా గస్థితిని నిరూపించును. ఏమనగా సాధనకలాపభాసిగ మైన రుహ్య సామ్రాజ్యము గణ గమునండి తలవని తలంపుగ నిష్క్రమించి యుండుటవలన సంగ్రామస్థితియందు ఎప్పటికిని గాకపోయిన ప్రస్తుతమునం దైనను తీరనివెలితి యొప్పడి మిత్రమండలి యుద్ధదశ శాత్రాగ్నికముగ న స్వమించి శత్రుకోటి యుద్ధప్రయమనందు గూతినదశోదయ మైనట్లు లోపకమానము. కాని ప్రస్తుతమునంటి ప్రపంచసంగ్రామములందు కారణాంతరములచే ఆకాలజలదోదయమునలె మిత్రమండలి ప్రస్థా

నమునకు ప్రబలమైన యాహ్వానములు ప్రతిపదించినను వారి సంకల్పమునకు చలనము కలుగదు. రుహ్యమండలి అగాజకోద్యమమును అనవాయజితియును మిత్రమండలి దుష్ప్రతినిధి నోడ్వడివని కాని వారిని దుష్ప్రతినిధులనుగ చేజులేరు. శత్రుమండలి ములనుండి శృంఖలా బద్ధమై యుండిన రుహ్యదేశము లోకకలహస్థితియం దొకసారి తన బాహుపాళములను విదగ్ధివేసికొని యుండెను. మొన్న మొన్నటి కలువను నిగంతుకసాళోద్ధమైన రుహ్యదేశము తిష్టంధనియుక్తి మైన వెంటనే గాన పూర్వములనును సంపాదించుటకై లోకము నందలి ప్రభుగణాజ్యములపై సెనప్పెట్టి ప్రయత్నం చేసియుండెను. కాని లోకము కాంత్రభావమును వెంటనే గ్రహించలేక ఆగంధ దశమందు మాస్తిభావమునో అలస్యమునో మాపునట్లుగనే నిరంతుక వినిగ్మక్తమైన గహ్యదేశము పట్టు దాని పునర్వివసదశయందు రూప లోకము నంతయుభావమును నిగంతుక పోవుటవలన ప్రాణ ప్రతిష్ఠకై వెనగులాడి వెనగులాడి చివరకు రుహ్యముల ప్రయత్నములు కృష్ణములై “ప్రత్యేకసంధిగ” పరిణమించినది. రుహ్యముల గణ వివిధాప్యముగ, ఇటీవల దేశమునకు గుండ్లికాలమునందు సంప్రాప్తమైన పరాజనమును 1914-వ సంవత్సరమునందలి యుద్ధప్రాయమామును తోలుమాను చేసివేసెను. అందువలన 1914-వ సంవత్సరపు యుద్ధస్థితిని, ప్రస్తుతము స్థితిగతులను సాదృశ్యము కలిగినది. యుద్ధాదియగు జగ్మనుం మండిన యాధిస్థితి మిత్రమండలికి లేదు. యుద్ధమునకు జగ్మములు కృత్రిమములై గతి నిగి సంవత్సరములనుండియు రహస్యముగను బహిరంగముగను గెత్తివెచ్చుములనుచేసియుండుటయు మిత్రమండలి ప్రపంచమునందు ఆకాంతిని ఆకాంతింది యేరుటిపాటున నుండుటయు దానికి కారణమని పాశకులు గ్రహింపవలయును. జగ్మములనలె శత్రువుల ప్రవృత్తిని అసంగము చేసికొని చిత్రివిభ్రమమునకు వశమై పోయినవారిని వరి మొచ్చుటకు గాంచుట దుర్లభము. యుద్ధాంధముగకు భూగ్రము వాను చేసికొనిన యెత్తులలో నేడియు కొనసాగియుండలేదు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము యుద్ధమునకు దిగక తటస్థభావమును వహించి ముందు నని సమ్మతముండిన జర్మనుల నమ్మకము యథాగ్రము కాలేదు. మాతృగాజ్యము కిష్టదశకుం దుండినపుడు ఆంగ్లసామ్రాజ్యాంతర్యామముల తిరుగబడి, ఆంగ్లల దుష్ప్రతినిధికి హేతుభూతియు లగునని జగ్మములు తలచిరి. కాని జగ్మముల సంకల్ప మిప్పటిను కార్యకారి గాకను సామ్రాజ్యాంతర్యామములు ఆంగ్లల దుష్ప్రతినిధికి బదులుగ బలహేతువై గణాంగములందు తిద్దేశబలగు నైని కులు శత్రువులకు పైకిను విస్తయమును గొల్పినవన్నారు. పరాములు దీర్ఘకాలము యుద్ధమునందు నిలవగలగా యను సంశయము జగ్మములను

బాధించుచుండెను. గానిపట్లను కూడ జగ్గనల సంకయము నిరాధారమై పోయెను. దుమేనియా ప్రజలు తమపక్షము చేరి మిత్రమండలితో యుద్ధముచేయుచుండిరి. తలచిన జగ్గనల విశ్వాసమును ఆసత్యమైపోయెను. జగ్గనలతో కత్తనంబంధము కలిగి తిడేతమందు నివసించుచున్న ఆమెరికా ప్రజలయందు జగ్గనల పాలకులు పెట్టినగర్భమును పెట్టుకొని తామెన్ని దుష్టయములు చేయుచు వచ్చినను ఆమెరికా యుద్ధమునకు దిగదని వారు పరిపూర్ణముగ విశ్వసించియుండిరి. సందేశమునకు ప్రతిసందేశములను పంపుటవలన విల్సన్ మహాశయమును శాంతించి తేవలము విషయచగ్గుతో సరికెట్టుకొని యూరకుండుననియును, బిరో సారాస్వాంగి తీవ్రము చేతునకు వాచిచ్చిచ్చి ప్రగరింప దనియును జగ్గనలను నమ్మిరి. “నాట్రో” లెత్తయము జగ్గనల మూఢవిశ్వాసమునకు ప్రోద్బలకారి యయ్యెను. ఒకవేళ ఆమెరికావారు ప్రాణము విసిగి, తమగొడవు యుద్ధము ప్రకటించినను, వెలకొలది మైస్సు నెట్టిమీద ప్రయాణము చేసి, ప్రస్తుతరణోపయోగ మైన యుద్ధద్రవ్యములను సేనలను నిరోధా కణరంగములకు పంపి రిమ్ము ప్రతిఘటింప వచ్చెదిగా నుని జగ్గనలను సంకయించిరి. ఆమెరికావారు సర్వసన్నాహములను చేయులోపల తిమివులకు గడలేర్పలేము యను ధైర్యము జగ్గనలకు కలెను. ఆమెరికాపట్లను జగ్గనలకు కుదయించియుండిన ధైర్యము భ్రమాగ్నియని బాకమునకు వ్యక్తమైనది.

ఆధునిక యుద్ధ స్వరూపము

పూర్వపు యుద్ధములకును ప్రస్తుతపు యుద్ధములకును కృత్రిమము చాలకలదు. పూర్వము బహిరంగ ప్రదేశములందు చతురంగబల సమేతములగు సేనలకు యుద్ధములు జరిగి యెంతో పరాజయమొనరిననుకాలమునందు తేలిపోవుట కవకాశముండియుండెను. రణరంగి, మహమ్మను, ప్రకృతిమును ఒకటియైయెనను ప్రస్తుతము పూర్వకాలమునలె గాక రణగర్భరావమునందు పూర్తిగ పరివర్తనము కలిగినది. వందలకొలది మైళ్ల ముఖము గల ప్రస్తుతరణరంగమునందు ఒకటి రెండు యుద్ధములతో జయోపజయములు పరిమిత్తులములు కావు. పూర్వము కంఠాను ఆధునిక సేనయందలి వివిధదళముల కవసరము లగు నుపకరణములు వృద్ధిచైనవి. ప్రస్తుతము సైనికుల బాకయెత్తు; వారి తిరుపర్యాకపడు తిరుపర్యాకము లొక యెత్తు. ఆధునికయుద్ధస్వరూపముతో బాటు సైనికుల యవసరములును తెలిసిపోయినవి సైన్యాధికారులలో ముందుగా మిగిలి, భోజనసామగ్రి, ములభమైన గమనాగమనములును ముఖ్యములు. ఆరువేలమంది గల యొక ఆర్మీ డివిజన్ సేనను ఒక ప్రదేశమునండి మరియొక ప్రదేశమునకు కదల్చుటకై 200 రైల్వే సుడుగులదూరపు దురు ఆ సేనకు తుండవలసిన పరికరముల బాహుళ్యమును పాతకులు సులభముగ గ్రహించుకొనవచ్చును. సేనాముఖమును చేరిన సేనలకు నిరంతరాయముగ రణసామగ్రిని సమయానుకూలముగ నందజేయుటయును సుకరము కాదు. దుర్భేద్యమైన కందకసంరక్షణమును, ఆధునికయుద్ధోపకరణసమీతమునగు విశాల సేనాముఖమునందు పోరాడుటకు అశుభకారిని సేన అవసరము. ప్రస్తుతయుద్ధమునందు

సేనలు తమ విలీరములకు గమింపవలసిన గల సేనాముఖమునందు బహిరంగమై ముంగునకు వెళ్లి నకొలది వారికి కావలసిన పదార్థముల గమనాగమనములకు నిరోధము కలంబునుండెను. శత్రు సేనలు వెనుకకు మరలునప్పుడు తాము త్యక్తంపవలసిన ప్రదేశమునందలి మార్గములను రక్షాసేనములను స్వంఃస్వముచేసి శత్రుశాసకుల్యముగ నొనరించి వేయును. అట్టి స్థితియందు దా ప్రాంతము నాక్రమించుకొని ముందునకు మార్గమును చేసికొనవలసిన సేనలకు కలిగిడి యవాంతరములకు మితిమీర లుండవు. శత్రువులు శోభిస్తులనుండి యెడతెలుపి లేక అగ్నివర్షము కురిపించుచుండ రక్షణరహితమైన బహిరంగ ప్రదేశమునందు సైనికులు ముంగునకు పోవుట చాల కష్టము. పలాయిగులగు సేనల కెప్పుడును తమ పదార్థవిలీరములు సమీపమున నె యుండును. తన సేనాముఖము చీలిపోకుండ శత్రువు పురోగమనము ననుసరించి, రణరంగిలోపయోగముగ వెనుకకు మరలుచున్నప్పుడేరిన గమింపవలసినది కిరీముల ప్రయోజనమును సేనలు పొందగలుగును గాని పరాజయముగలన చింతకనందకర పరుకెత్తుకొని పోవు సేనలుగాని తన కిరీ ప్రదేశముల కిందుబాటులో నుండక చాల దూరము వండునకు పోగోవు సేనలుగాని వారి ప్రయోజనమును పొందజాలవు. శత్రువును సామీపమునందు ప్రబలసేనతో గాక వారి సేనకు భేదించి గమనములమైనట్లు భేదించిన ప్రదేశమునందు సేనలను ముంగురించి పొక్కుములందలి సేనాదళములను మరలించుకొని విశాలముఖమునందు ముందునకు పొమ్మటంపై నేలు తంత్ర మింతి. వజ్రకు శత్రువు యుద్ధమునందు ఫలప్రదమగుటలేదు. తన్ని మిత్రము చేయవలసిన సన్నాహములకు ఆ ప్రాంతమునందలి తమ సేనాముఖమునకు వెనుక భాగమునందు విశేషముగ రైలుమార్గములను నిర్మింపవలసి యుండును. సహస్రముఖముల కీలంబు పడుట కనుకూలములగు కాలినాగులను, మందు సామగ్రియు శీతఘ్నములను నకలిగ నొక మూలనుండి మరియొక మూలకు చేర్చుట కనుకూలమైన మార్గములను వేయవలసియుండును. యుద్ధమునందలి పూర్వోపశంకములను బట్టి యణకాలమునందు తలచిన ప్రదేశమునందు సేనలకును, రణోపకరణములకును సంగ్రహము కలంబు కత్తివనగిమైన సాధనసంపత్తి నంతికిరీని కల్పింపవలసి యుండును. సామీపములలోని ముందు సమయానుకూలములు జయమును పరాజయమును, పరాజయమును జయముగను మార్పులిగినంత వీలు కలదు. 1915, 1916 వ వత్సరములందు జరిగియుండిన రెండు మైస్సు యుద్ధములందును జగ్గనలు తాత్కాలికముగ అంగ్ల సేనాముఖమును భేదించగలిగినను దానివలనను వారు పూర్తియైనఫలమును పొందలేకపోయి యుండుటవలన అంగ్ల సేనాముఖము తిరిగి కన్యకొని చివరకు శత్రువులకు పరాజయముగ పరిణమించియుండెను. జగ్గనలు గత వసంతకాలమునందు స్వదేశోష్ణ భుజై సోముప్రాంతమునందలి కొలర రణరంగమును త్యజించి హిండి నుబర్త సేనాముఖమును చేరియుండినప్పుడు అంగ్ల సేనలు శత్రువును తలుచుకొని భాగ్నికోడు బెల్గికోడుపట్టణములను ప్రభువేగమునందు వశపఱచుకొని యుండినను మిత్రమండలి మూలబలము సాహాయ్యము

కు వచ్చునామల జగ్గును లక్కడకు వదలుకొని సేనలను తెచ్చి ప్రతి క్రియక గెలిచింది. యుద్ధములకు అంగు సేన లా ప్రదేశములను గ్రహించి వేయవలసినప్పుడు, అందులను పలాయనములగుచున్న జగ్గును కేవలము కొన్ని ప్రదేశముల విశేషము ఒత్తిడికలిగించి లెక్కలమున వారి సేనాముఖమును భేదించి భూభాగమును పొందుట కవాంశించుట లిగియుండెను. గతవత్సరపు సంగతు లెందులకు? వర్తమానప్రస్థానమునందు జగ్గునులు ఏ ప్రయోగమునందు అంగుముఖము భేదించి లిగి కొంత ప్రదేశమునందు ముందుకువచ్చి అంగు పరాసు సేనలను పీటుపలకు దలచినను, కొంతదూరము మాత్రము మిగిలినదే తెను తునెల్లకవెనుక తమ సేనలను వారు తిరుగ కూడదీసికొని జగ్గునుల మెత్తును సాగనిచ్చియుండ లేదు. స్థాండవ్యయము జగ్గునులు అర్జున క్రిస్తు ప్రాంతమునందు పోర్చుగీసు సేనను భేదించి మెర్చెలుతలకును కొంతదూరము లిగియున్నను అంగు సేనలు దీరిగి కమ్మకొనియుండుటచే జగ్గునుల ప్రస్థానమున కొంతటితోనే వదలదగిన సందర్భమైచియుండెను. గత వర్షమునందు అంగు సేనలకు కాంత్రయియొద్ద నిట్టి పరిణామము తలపడినందున అంగు సేనలను కాలమునందు కాలమునందు భేదించగలిగినను భేదమైన సేన వెనుకనుండి హామీలాని నిలువ లిగినప్పుడును, అవగమించిన వలంబించి ముందుకును భేదించుకొని హామీ సేనలకు గెలిచిన పద్ధతు సుచయమునకు లేకపోయినప్పుడును ముద్దమునందు భూభాగమున ఫలము కలగదని పాతకులు గ్రహించి కాలముఖమునందు సేనలు నెడమొకము నెట్టునట్లు పేయుటకు ఒక సేనను భేదించినప్పుడు ఆ ప్రాంతమును దాటి చాలదూరము లిగి కల సేనతో ముందుకు సాగి శత్రువు తన సేనలు కూడదీసికొనుటకు ప్రతిబంధకము కలిగింపవలసియుండ ననియు నిర్ధారణముచేసికొన గల్గును.

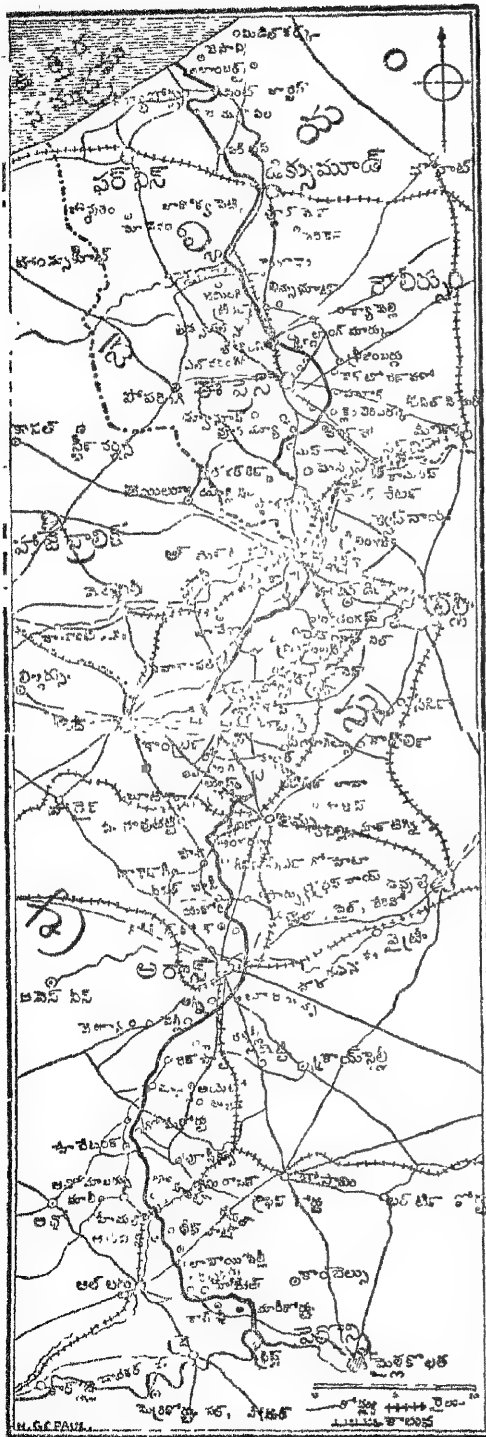
మిత్రమండలి రణప్రస్థాన తంత్రము

సేనము ౧౮ సరిచితుండు సందర్భమునందు నూచింది యుండెన దొక కాల తీవ్రావగ్గుండనలొక్కమే పింగళి సంవత్సరమునందలి మిత్రమండలి రణప్రస్థానమునందు పనిచేయుచున్నది. విశేషప్రాంతములందలి సేనాముఖములను ఓత్తోష్ట స్థితి సరిగమమునకు నుండెనందున ఆయా ప్రాంతముల స్థితిగతుల కనుకూలమైన కాలమునందు శత్రువును ముట్ట దించి, ఒక రణరంగమునుండి వదిలివేళ ముఖమునకు సేనలను పంపి, పరాజయము కలుగకుండ జగ్గునులకును పీటులేకుండ యుద్ధము చేయునట్లు సమగ్రము మిత్రమండలి ప్రస్థానతంత్రమున పాతకులు గ్రహించవలసియుండును. కాని నిరుడు పని పట్టినప్పుడు మిగిలినదలి సంతోషప్రస్థానతంత్రమునకు వికల్పము కలిగియుండెను. దుష్కారాజ్యమునందు పట్టవోద్యమము బయలుదేలి రానురాను అంతః కలహములు వృద్ధిచై మైతలయందలి రణశిక్షణము సన్నగిలి యోధ లక్షణములు ముఖగనుపడి పోయి యుండుటకులన మిత్రమండలి సంతోష ప్రస్థానభారమంతయు అంగు పరాసు ఇటలీ సేనలు భరింప వలసినచ్చి దుష్కారాజ్యమునుండి శత్రువు తన సేనలను మరల్చి ముట్టడి జరగుచు వచ్చిన రంగములందలి తన సైనికులకు పక్షముగ క్రొత్త సైనికులను పంపుటకు పీటు కలిగియుండెను. జగ్గునులు అంగు పరాసు

ముఖమునందు ఆస్తి నూనారు ఇటలీ ముఖమునందును సేనలను కేంద్రీకరణము చేయుటకు సులు చేర్చుడియుండెను. అందలి ఫలితము ఆ సంవత్సరమునందలి ప్రస్థానపరిపరలందు వ్యక్తి మయయే యుండెను. శత్రువునకు పరాజయము కలుగునట్లే గణరంగమునందును మిత్రమండలి వాని సేనాముఖమును భేదించ లేకపోయి యుండెను. అందులనను పింగళి సంవత్సరమునందు మిత్రమండలి జరిపియుండిన యుద్ధప్రస్థానము ఫలవిగమిత పని యెంచుటకు పీటు లేదు. ప్రస్తుతపు మహాసంక్రాంతమునందు శత్రుబలము తగ్గినగాని యెవరికిని విజయము కలుగుట దుర్లభము. శత్రుబల మునుగుటకు 1917 వ సంవత్సరమునందలి మిత్రమండలి ప్రస్థానములు సంప్రకాశముగ తోడ్పడుచు వచ్చియుండెను. సోము స్థాండవ్యయములను పట్టుకొంగము నందలి యుద్ధప్రస్థానమును తెలియజేసినప్పుడు వివరించుటయు. అందలి ఫలితాఫలితముల నక్కడ పేర్కొనుట సులభముచితముగ నుండును గావున వాని నిరట నుచూపాలింపక వానికలన శత్రుబలము డీనించినదని మాత్రము టూకీగ తెలిపితిమి. నిరుట్ట వసంతకాలము నందు రుష్టాసేనలందు నిరుష్టాసేనము ఉదయించి క్రమక్రమముగ గణరంగమునాభావము కిందను అని ప్రశ్నక సందర్భము సరిగమించినది. శీతకాలమునందు ఇటలీ కలిగిన పరాజయము తోడ్పడుటకులన శత్రువునకు 1917-వ సంవత్సరాంతభమునందుండిన శత్రువు దుగ్ధలక్ష్యమును క్రమక్రమముగ అగ్ని వర్తమానమునందు నిల ద్రొక్కకొని విజృంభించుటకు వీ లేపడెనని.

సమయటి రంగము

పశ్చిమమునందలి సేనాముఖము ఈ త్రిపు సముద్రము మొదలు స్విజరలండు వలకును సుమారు 450 మైలులు వ్యాపించి యున్నది. సముద్రతీరము నందలి న్యూనోర్ట్, ఆస్టెంగు శివుపట్టణముల నుద్ధృతి కొక ప్రదేశము నుండి, సేనాముఖము ప్రాంగంపై డిక్సన్మూడు, అర్జునక్రిస్తు, బెల్గూసు, లెన్సు, అర్జును, అల్బర్ట్, మాంటోడియరు మి దుగి కొంచె మించుమించు సురు రేఖగ వచ్చి అక్కడ నుండి, పశ్చిమముఖ ముగ నామునుకు వ్యాప్తమై రీము వద్దనుల వలకును వ పంపు తిరిగి పిరుట్ట దక్షిణముఖముగ సెయింటుమి హెలను సుమీ పించి, అక్కడనుండి ధనురా కారముగ నడిచి స్విజరలాండు సురు వాడును చేరుచున్నది. యుద్ధప్రస్థానమును సులభముగ గ్రహించు నిమిత్తము న్యూనోర్ట్ ముదలు లోను వలకును గల ముఖమును ఈ త్రిపుండ పని వ్యవహరింపదము. న్యూనోర్ట్ నుండి తెన్నువలకును గల ప్రదేశమునకు వైస్రెసుగంగ పనియు, అర్జును ముదలు లోనువలకును గల ప్రదేశమును సోముముఖ పనియు నందు గుండు భాగములు. వైస్రెసు ముఖము లంబర్లు జీ; సెయింటు జార్జి ను, డిక్సన్ మూడు, అడ్లాపిలు, న్యూకాపిలు, పోలాకాపిలు, హామెండెల, కొస్టెకు, జెన్సెకు, హోల్సెకు, కెమ్మెలు, బెల్గూసు, మెటెనెను, మెర్చెలు, గిగ్నీ, లాబానీ, తెన్నువలకును; లెన్సు, అర్జును, బీమంటు, అల్బర్ట్, రాయి, మాంటోడియరు, నోయను, లోను వలకును సోమురంగము వ్యాప్తము. దిగువను ముద్రించినందుండిన పటమునందు ఈ త్రిపుండము దృగ్గోచరము.

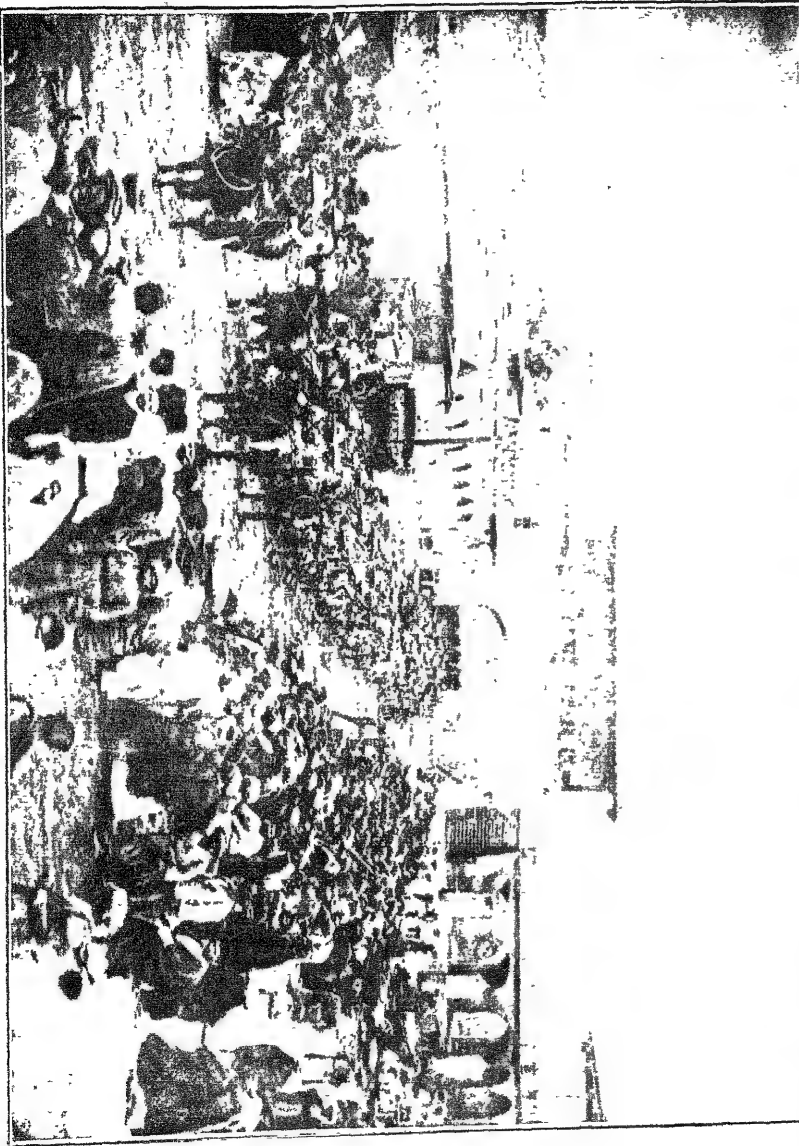

ఈ కర్రఖండము

లోను మొదలుకొని సెయింటు మిహేలువరకును వ్యాప్తమై యుండిన సేవారంగమునకు మనము యధ్యక్షులుండమనియును, అక్కడినుండి స్విజర్లాండువరకును గల సేనాముఖమునకు పూర్వపుండ మనియును శ్లోకహరించుకొనవచ్చును. ఈ త్రైర మధ్యక్షులుండములకంటె పూర్వపుండము కన్నవలయును, దుర్గపరపేష్టితియు. పూర్వపుండము ఇందలి సేనాముఖము గాదా ప్రాగ వగాను, జ్యోతుడేశముల సరిహద్దు ప్రదేశము నాశ్రియించుకొనియున్నది. ఇట్టియును స్విజర్లాండుదేశముల మధ్యను సాన్న జ్యోతుడేశములకుండిన సరిహద్దు ప్రదేశ మంతయు కత్తులకు నుద్దేశ్యమై దుర్గ పరపరలచే నలరారుచున్నది. తత్కారణముచే నాప్రాంతము యుద్ధమునందు పూర్వసానిర్యాణమునకు యోగ్యము కాదు; విశాలములునునందు సేనలు మొగ్గురించుకొని ముందునకు వెళ్లుటకును వీలులేదు. 1917-18 వ ప్రస్తానముగఁదు యుద్ధము త్రైరపుండమునకే నిశ్చేదము వ్యాప్తమైయుండటవలన మనకిక్కడ పూర్వపుండపుండములతో నంతరిమిత్తిము లేదు. మధ్యమై త్రైరపుండలముల కుండిన సంబంధమే మిత్రముండలిచ్చిపిని, శత్రుకోటదృష్టిని యుద్ధమునందు త్రైరపుండము వైపునకు విశేషముగ ప్రసరింపజేయుచు ఆప్రాంతము ప్రబలసంగ్రామమున కాకగమై యున్నది. మైత్రీపుండముల సంబంధమును గ్రహించుటవలన పాతకుల కాప్రాంతములగు ఇరుగుచుచ్చుచున్న ప్రస్తానప్రాముఖ్యము వ్యక్తమగును. మధ్యమై త్రైరపుండము సర్వాకృతిని బోలియున్నది. అందు త్రైరపుండము సర్వపుండభాగమువలెన, మధ్యపుండ వధోభాగమువలె నున్నది. సర్వపుండవలె నున్న ఈ త్రైరభాగమున కత్తువులు భేదించి ముందునకు పోవుటవలన మధ్యపుండమునందలి సేనాముఖము రక్షణకార్యము గాక సేనలు చిందజవందజయై వెనుకకు మరలిపోవలసియుండును. పామును తెలుపాద కొట్టినప్పుడు దానిలోక మట్టుకొనిపోవును. అట్లే ఈ త్రైరప్రాంతమునందలి సేనల చోడించినయెడల నుధ్యక్షులుండమునందలి సేనలను చూచుచుట్వలె నుట్టి పామువలెనుటకు నులు పోవును. రణరంగమునందలి యుద్ధ మధ్యను ఖండముల సంయోగ స్థానమునందలి ముఖము మాంటిడి డెరు మొదలు లోనువరకును వ్యాప్తమైయున్నది. ఆసంగ్రామస్థానమునందు దందువలననే గతవత్సరమును, ప్రకృతిమును భీకరియుద్ధము జరుగుచు రణరంగమంతయు రక్తప్లావిత మైదున్నది. మధ్యమై త్రైరపుండముల సంయోగ స్థానమునందు మరియొక ప్రాముఖ్యము కలదు. ఆప్రాంతమునందే అంగ్లవగాను సేనల సంయోగ స్థానమును కలదు. అక్కడ సేనాముఖమును కత్తువులు భేదించుటవలన ఈ ప్రయోగము కలియుకను చెడకొట్టి వానిని నేటుకొని ప్రత్యేకప్రాంతములందు వానిని సంహరించుటకు వీలు కలుగును. బర్మాకు లీ తంత్రమును పురస్కరించుకొనియే వర్తమానవంద కాలమునందు సెయింటు మిహేలువరకును దవస్కరించునను ప్రారంభించి రిని 1918 వ సంవత్సరపు బర్మాకు ప్రస్తానమును విలకించి నప్పుడు మొదటిముగ గోచరింపగలదు. ఆ ప్రస్తానంత్రమును స్థలంబై రమునందు వివరింపబడును. యుద్ధపటమును చిలకించువారలకు మధ్యమై త్రైరపుండముల సంయోగముఖము నూచీముఖమువలె నుండి పూర్వవారింత్రమున కనుకూలయోగ్యమై యున్న దని వ్యక్తమగును.

THE TRIUMPHANT ENTRY OF THE BRITISH FORCES INTO BAGDAD ON MARCH 11, 1917

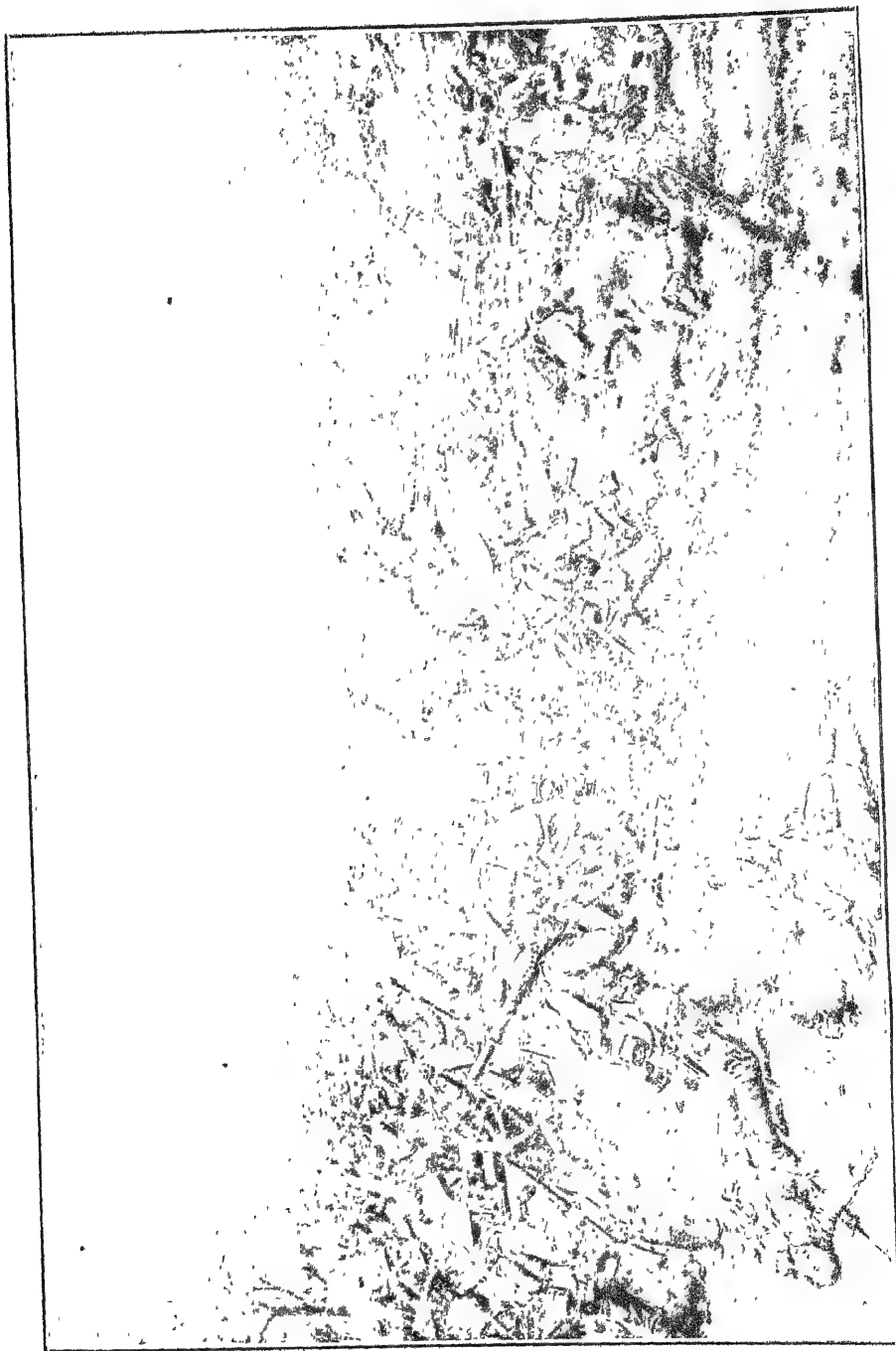
NON COMMISSIONED OFFICERS
OF THE I. D. F.

బ్రిటిష్ సేనలు బాగ్దాదును ప్రవేశించుట

సొంకూడేశ్ దక్షిణ సైన్యమునందలి
దళాధిపతులు లేని యుద్ధాగ్రుణులు

A FIGHT FOR GERMAN GUNS NEAR SI QUENTIN

సెంటిన్ క్వెంట్రిన్ దగ్గర జరిగిన పోరాటం

సంగ్రామ స్థితి

1916 వ సంవత్సరమునందు శత్రుసేనల కన్నీకడములందును యుద్ధము ప్రతికూలముగ నుండెను. ఆ కాలమునందు మిత్రసేనలది కనలు ముందునకు వెళ్లి శత్రువులను వెనుకకు తెఱచుచు వచ్చినవి. ఇందువలనను మిత్రమండలికి విజయముగాని శత్రువునకు పరాజయముగాని కలిగి యుండలేదు. కాని తిరోగమనకల్పియైనందు సేనలకు లగు విపరీతపట్టుము శత్రువులకు కలుగుచు వచ్చెను. తిరోగమమువలన నిరుత్సాహమును, పురోగమమువలన విరేచితాత్మహమును సేనలకు కలుగుట సహజము. సోముతలమునందు జర్మను సేనలకు నిలవ వడ లేకపోయినది. జర్మను లక్కడినుండి తమ సేనలను తరలించు కొనుటవలన పరాజయమును దిప్పించుకొని ఇంటకు వడిరి. గోపీయో, కోస్టోనియాలయందు రుద్రును సేనలు జర్మనులను బాదినవి. తాస్మానియా, దిసాం ప్రధములందు ఇటలీ సేనలు ఆస్ట్రేలియాను నలను పరాజయించినవి. 1916 వ సంవత్సరాంతమునందు శత్రుసేనలకు రణమునందు నిరుత్సాహ ముదయించియుండెను; మిత్రసేనలది సేనలందు కోత్సాహము ప్రసరియించెను. 1917 వ సంవత్సరారంభమునందు దుండిన రణస్థితిని జర్మనులు గ్రహించుటయందే వారు పడవటి రంగమునందు తమ శత్రువుల గూఢకర్తవ్యము నొప్పికొని రని నిర్ణయింప కచ్చును. ఉత్తరభాగమునందు మిత్రసేనలది యాధిక్యమును జర్మను గూఢకర్తవ్యమునకును మించెదలెడల వారు పరాజయమునకు తీసిందుకొని బయటపడుటకు సింగించుటయు సేనాముఖమును శత్రువును చేసికొని వలసిన గతి చెందుటకు పట్టును? శత్రువు వెనుకకు పోయినప్పుడు సర్వసాధనము చేసియుండే సదితనందికయందు వ్రాసియుండెను. సర్వము సాధన మైన ప్రారంభమునందీ, అసాధిక సేనలు ముందునకు పోవుటయందు కలిగి యుచువారియులను గమనాగమన ప్రాముఖ్యమును పట్టించి వ్రాసిన సందర్భమునందు తెలిపెయ్యుండెను. అట్టి ప్రారంభమునందలి పురోగమమునకు కలుగు ప్రతిబంధకములను అంగ్రేజీ వాఙ్మయము హేతు అధికారము ప్రకటించు యుద్ధకథనము నందు వివరించుచుండెను 1916 వ ప్రస్తావనములను సోమిటిమున వదలి జర్మను సేనాముఖము దుర్బలమైనదని నిర్ణయించుచుగ నుడువ కచ్చును. వారందువలననే 1917 వ వసంతకాలపు ప్రస్తావనమునకు ముందు ఆ దుర్బలస్థానములను స్వీకరించి, తాము స్వల్పంపవలసినవిన్న ప్రారంభమునందలి గమనాగమనసాధనములను విచ్ఛిన్నము చేసి, బలీయ మైన ప్రదేశముల వాక్రమించుకొనిరి. వారు తమ శత్రువులను తమ కనుకూలయోగ్య మైన స్థానములందు వెలకొల్పుకొని యుండెరి. శత్రుసేనల యొత్తిడికి నిలవకూలక పలాయనము కావలసి నేక యోగ్యులును ముందే జర్మనులు వివిధ దుర్బలస్థితిని గ్రహించి తాము ముందాక్రమించుటలైన ప్రదేశమునందు గతీకరణమును దుర్బలముల నిర్మించుకొని, 1917 వ వత్సరపు ప్రథమసాధనమునందు సాధన కాక్రమగ తమ సేనలను వెనుకకు తరలించుకొనిరి. శత్రువు తలవని తలంపుగ తిరోగమము నవలంబించుటవలన మిత్రసేనలది పురో

గమమునకు విలంబన చేసివడినది. శత్రుసేనలు భూర్యుగం దుండిన స్థానములందుండి రక్షణ చేసికొనలేకపోయినది గాని పరాజయముచే చెట్టుపైదగి యుండలేదు. సమయ మనుకూలముగ నుండినప్పుడు అవస్థించనమును ప్రారంభింపగ శక్తి వారియందు దుండెను. శత్రుసేనలకు లందలి పరాతి, ఆస్తిక సేనలు భూర్యముకంటే బలీయమైన స్థానముల వాక్రమించుకొనియొండెను. జర్మనులు తమ కనుకూలమైన ప్రదేశమును చేరుటవలన మిత్రసేనలది తమ మూనుకూల్య ప్రాతినిధ్యము తెల్లంబడినది జర్మనులు నిర్ణయించిన స్థానమునందు యుద్ధము చేయ వలసివచ్చెను. అందువలనను శత్రువు సైన్య గాలమును కలుగుటకును తమ గండవత్తుము తన గొప్పల వచ్చిటిని ప్రతాపము చేయుటకును వీలు కలిగినది. శత్రువు తన విజయములకు చేరువగుచు ముందుకువలన దుర్బలస్థితియు లగు స్థానములను గోచరమునకును పీల్చివేసినది. శత్రువు ధీమానుచేసి స్వల్పించిన స్థానమునందు ముందునకు పోవలసిన మిత్రమండలి సైనికులు తమ భూర్యువు గతీకరణములకు మూలమునందుండిరి. 1917 వ సంవత్సరపు వసంతకాలమునందు మిత్రసేనలది అవస్థించనము ప్రారంభ మొనర్చుకొని పశ్చిమభాగమునందు ముడిన సంగమముల నిండవలయుట యోగ్యమైనతరుణము వివిధ చిహ్నము. ఇందు కలకును ఉదయించి యుండిన సంగమములను బట్టి సంగ్రామకథనమును సాధనము గ్రహించుటకు వీలు కలిగి యుండుటచే నాని నువత్సరమంతయు.

ప్రస్తావన ప్రకారము

1916 వ సంవత్సరము నందుబయి మూలమునందు మిత్రసేనలది రణరంగస్థితిలు పరాజయ ప్రధానమునకు చేరియుండెను గుడి. 1917 వ సంవత్సరపు యుద్ధ ప్రస్తావనము దుండిరి. రిస్కీసేనలకు అంగులు వసంతకాల ప్రారంభమునందు ఆగ్రాను ముఖము నందును (పరాజయము) పరాజయము ఎరును సమీకరించుచును శత్రువులను గాకి అందు విజయము కలుగనియెడలను అంగులు లలు సంతకు స్థాండర్ము ముఖమునందు వినియోగించుటకు వారు నిర్ణయించుకొనిరి. అంగులపరాజయము పడవటి రంగమునందు అవస్థించనమును ప్రారంభించినప్పుడు శత్రువు తలకరి రంగములందలి సేనలను మరల్చి పడవటి రంగమునకు తీసికొనివచ్చుటకు వీలు లేకుండవట్లు వారు సత్కాలమునందు శత్రువును యెదిరించుట్లు స్థిరపరచి. యుద్ధము సేవలమును పడవటి రంగమునకు వచ్చిందింతవరకు అంగులు తెన్ను పట్టణమునకు దక్షిణభాగమునందు గల ఆగ్రాను ముఖమునందు శత్రువును గాకి అక్కడి యున్న ప్రదేశమును వదిలి పోయిరి అక్కడినుండి, శత్రువు సేన మూలములమును తెన్ను ఉత్తర భాగమునకు తీసికొనివచ్చుట కవకాశము కలుగకమునాన వెంటనే స్థాండర్ములను సైన్యమైన యవస్థించనమును ప్రారంభించుటకు అంగుల సాని నిర్ణయించుకొనియొండెను. కాని పడవటి రంగమునందు మిత్రసేనలది నిర్ణయించుకొనిన ప్రస్తావనలను విచ్ఛిన్నము కలిగి యుండెను. అందువలనను వారు సూతనముగ నొప్పి యొగ్గులులను

కలలు పుట్టించుచును మందెను స్థాండర్లును దనస్కందనమును బయటకును ముందు మెసినను వెన్నుపీటు గుట్టయు లెక్కొన ప్రదేశమును అంగుల వశమైనగాని యుద్ధ ప్రజాతి కనుకూలము కాదు. మెసినను వెన్ను పీటుగుట్టలు అర్థింట్రిను, వైవైనుపట్టణములకు మధ్యనుకలవు. వెన్నుపీటు, మెసినను ప్రాంతములు శత్రువులవశమున దండనలన వారు యెత్తెన ప్రదేశమునందుండి వైవైనుపట్టణమును వైవైను ప్రస్తుమనందలి అంగులైనికపంత్తులను శత్రువులతో బాగుటకు పీలు కలిగి అక్కడి రక్షణదుగ్ధమై యుండెను. శత్రువు ఆ ప్రాంతపుగుట్టలను దుగ్ధములకులె బలపరచుకొని రెండుసంవత్సరములనుండియు తన శక్తి నలెను అక్కడ వినియోగించి తన సీనాముఖమునందు వానిని బుగ జాలగ నువయోగించుకొనుచుండెను. ఆ గుట్టలకు రెండున్నరమైళ్ళ దూరమునందు గల ఉప్రావెరను ప్రాంతమును పట్టుకొనుటకు అంగులు జూను 7 వ తేదీని 9 మైలులముఖమునందు శత్రువును ముట్టడించిరి. 2వ దినము లోపలనే అంగులైనికు లాప్రాంతమును వశపరచుకొని 7200 మంది జగ్గనుపైనికులను బండిలుగ పట్టుకొనిరి; 70 కేరగులును విశేషతకు స్వాధీనమైనవి. వైవైనుపట్టణమునకు తూర్పుభాగమునందును, ఉత్తరభాగమునందును అంగులు ప్రాంతంభింపదలచిన యవస్కందనమునకు వెన్నుపీటు మెసిననుయుద్ధము ప్రారంభింప మొనరి. దూర్బలిమాంటునకు యెదురుగనుండిన లీగునది మొదలు స్త్రీను స్త్రీలు దిగువవరకును గల 15 మైలుల ముఖమునందు అంగులు ముట్టడించి, అందు ముఖ్యముగా ఆర్మెకు - గాండప్రారమునందు మొదలు బోసింగు వరకును గల 7 క్ష మైళ్ళ ప్రాంతమునందు శత్రువును బాదవలయునని సంకల్పించియుండిరి. స్థాండర్లు యుద్ధము మార్చి 31 వ తేదీని ప్రారంభమై నవంబరు మాసాంతము నాకును బరిగిన. మొదటిదినిననునందు అంగులైనికులు జగ్గము ప్రస్తుమకందక శ్రేణిని వశపరచుకొనిరి. స్థాండర్లు యుద్ధమునందు జగ్గములకు లెవమదక రొప్పడినప్పుడు ఆ యుద్ధమునందువలెనే వారికి సంభవించును తోడ్పడిన. అంతవరకును జగ్గముల స్వాధీనమునందుండిన యెత్తెన ప్రదేశమును అంగులైనికులు వశపరచుకొని ముందునకువచ్చుటచే వచ్చుము కరయుటకులన జలమయమైన విన్ను ప్రాంతమునందు దుగ్గము లెగ్గరచుకొనవలసి చచ్చియుండెను. ఆ నున్ను ప్రాంతమును కేరంగగుండ్లవడి, కెడ్డెడ్డ గోతులవడి, యవి జలమయతో నిండిపోయి యుండెను. గొయ్యి, కలకూడ జలమయమై పోయియుండుటచే నేది గుండెమో నేది మంగమో నిర్ణయించుటకు పీలు లేకుండెను. అట్టి యసాంతరములచే అగడ్తమానమునందు యుద్ధమునందు విలంబనమేర్పడి, శత్రువుమిత్రులందలి అవస్కందనమునందలి భవ భగములన కలిగిన భంగపాటునుండి తప్పించుకొని, పైనికు బలపరచుకొనుటకు గులు పోషడియుండెను. అగడ్తమాన మధ్యమునందు యుద్ధమునందు ప్రభువరపర్యాయము, శత్రువు నూతన రక్షణ తరత్రము నవలంబించి యుండెనని వ్యక్తమైనది. మాములుగ ప్రభువు పైనిక శ్రేణియందు చాలకుండి పైనికులనుంచి, శత్రువును యెదిరించుట జగ్గముల కాచారమై యుండెను. సోము యుద్ధారంభమునందు డియు నాగునికి యుద్ధములందు, అవస్కందనశత్రుమునందు కంఠే

గడ్డ జాలిత్రమునందే పైనికుల శత్రువునవ్వము కలుగునగు నీధాంప మేర్పడినది. జగ్గముపైనికుల లెంతటి బలీయమైన స్థానముల నాప్ర, మిందుకొనున్నను మిత్రమందలి వాకిటికి వారు పొందుకొనుట సోము యుద్ధములన లేచినది. అట్టిది ప్రభువు పైనిక శ్రేణియందు డెక్కువ పైనికులనుంచి నవ్వపోవుటకు జగ్గములందు కొప్పకొందున కావున వారు ప్రభువు శ్రేణియందు దిల్లుపైకికులను మిత్రము శత్రువు ముట్టడిని చికాకుపరచుటకుంచి, వెనుకటి పైనిక పంత్తులంగు నగి నంత పైనికులను నిలవబట్టి యదను వచ్చినప్పుడు శత్రువుగదాను ప్రయోగించి తమ సీనాముఖమును గుండుచుకొను గానిగ నంత్రిము నవలంబించిరి. వైవైనుకు తూర్పుభాగమునందు అంగుల లంబించిన యవస్కందనమునందు జగ్గము లీ రెండులెంత్రములనను మిత్రులందలి పుకొగమునమును కొంతవరకు నాపగిరినను వారు అంగులము నందు తల్పించిన స్థానములను పట్టుకొనలేక పోవుట చచ్చిరి. జగ్గముల నూతన రక్షణతంత్రము కాలక్రమమున శత్రువదమై యుండక పోవుటకులన వారు 1917 వ సంవత్సరాంతమునందు గానిని మెన్డించి రని చెప్పెదరు. కెడ్డెడ్డల మాసాంతమునందు యుద్ధము నిగి స్థానం భవ నవంబరు 10-వ తేదీవరకును 2881, పామండీలు, గొడ్డెడ్డలు అంగులకు స్వాధీనమైనవి. స్థాండర్లు అవస్కందనము మానవచ్చుగ మానములు బరిగి 2406 కే గుంకి పైనికులు భయపడిరిగి విగిలె రే మొది. 74 శత్రువులును, 941 చుగ కేరంగులును, 1918 పోట్ల, 10 గులునునూడ అంగుల వశమై యుండెను. 1917 - వ సంవత్సరము నందు ఏప్రిల్ 9 మొదలు స్థాండర్లు యుద్ధానంతరము కేరంగము మొత్తము మీదను 57,976 మంది పైనికులు విగిలెరు. భయపడిరిగి. వారియందు 1290 గుంకి పైనికోట్లగులు గలుగు. 1916 వ సంవత్సరము నవంబరు మాసమునందు మిత్రులందలి నాకట్టలల సమావేశమై నిర్ణయించుకొనియుండిన ప్రస్తావ ప్రకటన 1917 వ సంవత్సరమునందు నిజముగ యుద్ధమునందు సంభవమైన వ్యవస్థకును చాల వ్యత్యాసము కలిగియుండెను. వాకట్ట శిర్యాంబియుండిన యేకకాల సంయత్రావస్కందనము పని పట్టినప్పుడు నిగింపి యుండ లేదు. రుప్యెనెనలు వసంతోచియునుతో విగ్గించిపి శత్రువును గుం జింప గలిగినను చివరకు రెండువని రెండువుగ సేనల విగ్గియెను చెంది అగి మిత్రమండలికి బేయవలసిన సావాహ్యములు కేయలేక పోయినను, శత్రువు తన సేనల నక్కడనుండి, కేరంగింబుటైనును ప్రతి బంధకము కలిగింప లేకపోయినది. ఇట్టి సేనలను అవస్కందనమునకు విధముగా పూర్వము అంగుల వాసునెను గుండె కేరంగము నందవస్కందనము ప్రారంభించవలసి వచ్చెను అనుచుగా మిత్రులందలి శత్రువును భంజింపగలిగినను, దుర్బద్ధముచే ఇట్టి వారి శత్రువులకులన శిశికాలమునందు విశేషమైన యొత్తిడికలిగి, తాము పరచుకొని కంగు నందు ప్రాగంభించిన యవస్కందనము పూర్తిగాయెనుచే వారు తమ రంగమునుండి, కొంతవరకు వరల్పి ఇట్టివారికి సహాయముగ పంపవలసి వచ్చినది. అట్టి యనివార్తమైన యసందర్భములకులన అంగుల పరాములు తలచినదానికంటే విశేషభారమును వారు మోయవలసి

వచ్చును. శత్రు వా కారణములవలన మిత్రపక్షములకు ప్రస్తావనములకు తాత్కాలికముగ వైదన ప్రతిక్రియ జేయగలిగి, పరాజయము గాంచి గట్టిపడుకొని యుండెను.

కాంత్రయము యుద్ధము

ఆంగ్ల పక్షము స్థాండ్రు, ఆర్రాసు, నాంసను ప్రాంతము లందును, ఎయిను తిలమునందును శత్రువును ముట్టడించుటచే సేనా సంగమసందర్భములను విశిష్టములును బలహీన పరచి, శత్రువు ఆంగ్ల పక్షములను ప్రతిఘటించుటకై యా ప్రాంతములందును తన సేనలను కేంద్రీకరణము చేసియుండెను. తత్కారణముగ ఆంగ్లలు గుర్జురానను శత్రుముఖమును ముట్టడించుటకు సంకల్పించి కేంద్రయముఖమును లెచు ప్రస్తావనముగ నిర్ణయించి సవంబరు మాసాంతము నందు యుద్ధించిరి. ముట్టడి జరిగినది శత్రువునకు తెలియకుండ రహస్యముగ యుద్ధమును ప్రారంభించుటయు నని ఆంగ్ల సేనాని ముఖ్యోద్దేశమై యుండెను. ముట్టడికి ముందుగ శత్రువులకుండి కొంగు లన్ని వర్షమును కురిపించియుండలేదు. ఆంగ్లలు నూతన ముగ నిర్మించియుండిన "టాంకు" లని వ్యవహరించుచున్న యుద్ధోపకరణములవలన శత్రు సంధకములను సంగ్రహించుచుండిన ఇనుప తిలముల నరికి పడినవిచ్చుట శత్రువులనుండి యగ్నివర్షమును కురిపించి పరాతిసేనలు ముందునకు పోయిన యనంతము ఆంగ్లకులు వారికి మద్దతుగ జ్వలనములను వాడెదమని నిశ్చయించిరి. ఆంగ్ల సేనాని సంకల్పించిన ప్రస్తావన తంత్రపరమాయ సరిగనే జరిగియుండెను. గోనెలు తూర్పుభాగము మొదలు నార్కా కాలవవరకును ౧౮ 6 మైలుల ముఖమునందు సవంబరు 20 తేదిని ఆంగ్లలు ఒగ్గునలుగు ముట్టడించి అనాటి సాయంకాలమునకు జగ్జును లాకటి వెనుకను నొకటి మామవరుసలుగ కట్టి యుండిన కంది కావలనును విశాలమైన ముఖమునందు జేదించి 4 1/2 మైలు ముందునకు వెళ్ళిరి. 21 వ తేదిని ఆంగ్ల సేనలు సైన్యక్షిప్తి, లిఫ్ట్-డివిజన్, అన్నాగ్రామములను పట్టుకొని ముట్టడి ప్రారంభించియుండిన ముఖమునందలిటను ముందునకు వెళ్ళిరి. కాని అప్పటికే జగ్జుల సేనల నిర్భాగము ఒలపక ముండెను. ఆంగ్లలు పట్టుకొనిన ప్రదేశముల ప్రయోజనము తోగ్గి ను వనమును, పట్టణమును వశపరచుకొనుటవలన వృద్ధి కాగలదు. అం శత్రువశమునందే కలవు. వానిని స్వాధీనము చేసికొనుట చివరకు ఆంగ్ల సేనాని నిశ్చయించియుండెను. ఇటలరంగము నందలి పిచ్చుపరశయ శత్రువు వెనుకకునుటవలనకు సంకల్పించిన ట్లిగపించుటయు ఆంగ్ల సేనాని నిశ్చయమును ముఖించిబలపరచియుండెను. అప్పుడొంగ్ల సేనలు మహాపరాక్రమముతో చార్లను వనమును పట్టణమును ముట్టడించి యెడతగకుండ యుదాసములు యుద్ధముచేసి శార్లనుపర్వతమునొది యొక బలియైనసానము నాక్రమించుకొనగలిగినను ఆ ప్రాంతపు సంగత్యమునకు యోగ్యమైన ప్రదేశమును వశపరచుకొన లేకపోయి యుండెను. అప్పటికి ఆంగ్లలు 10500 మంది ఖయిలను పట్టుకొనిరి; వారికి 142 శత్రువులు చంపిరి. నిరంతర యుద్ధమువలన నిరంతర శ్రమచే ఆంగ్ల సైనికు లప్పుటికి అలసిపోయి

యుండిరి. సవంబరు 21 వ తేదిని జగ్జులు వెండుపాలుమొదలు మొన్నగునరకును వ్యాప్తమై 10 మైలుల ముఖమునందు ఆంగ్లలను ముట్టడించి బోవావిగుట్ట ఉత్తర ప్రాంతమునందును, గోనెలు ప్రాంతమునందును వారి పదాతిసేనలు శరవేగముతో వచ్చి పడుట వలన ముట్టడి ప్రారంభమైన దిని గ్రహించుటకు పూర్వము ఆంగ్ల సేనలు భేదించుటకు వీలుకలిగిన ట్లిగపక్ష మున్నదిని హేగుడి వాని దాను ప్రకటించియుండిన యుద్ధకథనమునందు నుడిచి యున్నాడు. జగ్జులు పురోగమన మతిస్థిరముగ జరిగియుండెను. విల్లరు, గూర్జునే, గోనెలు, బోవావి, గోనెల గ్రామములు వారికా రంభమునందు స్వాధీనమైయుండెను. అప్పుడొంగ్ల సేన లక్కడ శత్రువును ప్రతిఘటించి వాని పురోగమము నాడినది. సేనాముఖము నందలి యుత్తరభాగమునందు సాంతయెను మొదలు టాడ్వోలు కాపువరకునుగల రంగమునందు పెండంగుల యనంతరము జగ్జును ముట్టడించుట కారంభించిరి. అక్కడను ముట్టడించవలయుననియే జగ్జునుల ప్రధానోద్దేశము. వారు తమయుద్దేశము తెరవేసుటకు పట్టువలతో ప్రబలసేనతో ఆంగ్లలు సెరిగించిరి. వై ప్రము మొదటియుద్ధమునందు వలసే కేవలము ప్రాగృహపాక్ష్యముచే శత్రువులను లొంగులించుట యునను యుద్దేశముతో సజ్జావా ప్రాంతమునందు వొక టనమున అయిదుసారులు ముట్టడించిరి. పదాతిసైనికులు పాదులకట్టి రెండగు ములనలె వచ్చిపడిరి; ఒక సమయమునందు గొప్ప పదాతిసైనికులు నొకరి తుపాకీ నొకరు 11, మరుసలుగవచ్చి సేనాముఖమునందు ముట్టడించిరి. జగ్జునునైనిక రెండగులు ఆంగ్ల శత్రువులనుండి మంచువలె కరిగిపోవుచుండెను. డిసెంబరు 2 వ తేది వరకును ఉద్ధయతమములకును తీవ్రయుద్ధముజరిగెను. ఆంగ్లలు చివరకు వార్డు ప్రాంతమును త్యేగించి వెనుకకువచ్చిరి. ఆ మామవాగముల యుద్ధమువలనను ఆంగ్లలకు 11 వలసంది ఇందులు లభించుటయేగాక హిండియన్ సేనాముఖము నందలి కొంత ప్రాంతమును పట్టుకొనగలిగిరి. కేంద్రయమునంద నాంగ్లలకు ప్రభువునందు కలిగినవిజయ మొందుకు కార్యకారి కాలేవో ఫలంతరమున మాచీముఖ ప్రస్తావననుదలి పించి సెడ్డలకు వివర్ణించిన సందర్భమునందు దువహించి యుండియి. ఇటలీ రంగమునకు పంపించిన సేనలను జగ్జులు కేంద్రయ యుద్ధమునందు వినియోగింపవలసి వచ్చుటచే ఇటలీవారు ప్యాబీ నడి ప్రాంతమునందు నిల ద్రికొట్టకొనుటకు యత్నించిన సమయమునందు వారికి కేంద్రయ యుద్ధము పరోక్షముగ తోడ్పడియుండెనని చెప్పటకు సందేహించినలేదు. యుద్ధానంతరమునందు నాలుగు మాసములకు జగ్జునుల పురోగమమును మందగించి యుద్ధ వ్యవస్థ రానురాను పునరుద్ధరించు మైన బహిరంగ యుద్ధముగాకను రక్షణ లక్షితమైన దుర్గయుద్ధము మారిపోయి యుండెను. కేంద్రయ యుద్ధమునందు జగ్జునుల విహా ప్రదేశమునందు ప్రబలసేనతో విలీనుండించిన చెప్పుదురు, ఇటలీరంగము

1917 వ సంవత్సరము అక్టోబరు మాసమునందు జగ్జులు ఇటలీ సేనాముఖమునందలి దుర్గుల ప్రదేశమునందు ప్రబలసేనలతో ముట్టడి

గును ముఖమును కాపాడక పట్టణముయొద్దను భేదించి, గ్రామములను పీడిస్తూ మోదానములగు దండెత్తుటలనను తిలువని లంపుగ ఇట రంగమునందలి అంధ్ర ప్రాంతము సంక్లిష్టమై కౌటికాలము శ్రమిందలికి ఆగ్రహాను కలిగించియుండును. ఇట శ్రీ ఆస్త్రియా నరి అద్దు ప్రాంతము స్వీదగులం మొదలు గాలియాను ఆల్బునునగు ను వ్యాప్తమైన ప్రదేశములయు 7 కేలు మొదలు 10 వేలవరకును మిక్కిల ప్రదేశములచే నిలిడికట్లు మైయున్నది. ఎట షు కదీ ప్రాంతము నందలి సరిహద్దు ప్రదేశములకు పులిగిన ముఖము సైనిక వ్యూహముల కనుకూలముగ నుండలేదు. గాలియాను ఆల్బును ప్రాంతమున నను, ఎడియాటికు సముద్రమునకు మధ్యను వ్యాప్తమైన సరిహద్దు ప్రదేశమునగు కొండ లంతి యున్నదియుగ లేకుండటవలన నక్కడ గాలి ముఖమునగు గ్రామములన్నియు ముద్దుములకు పీలుకలదు. సరిహద్దునందలి తుడిభాగమునందు ట్రైగలం (కెంటిన్) ప్రధము ఇటలీయం నలి వెనిషియా-లం ట్రాన్ మైదానమునందు బొచ్చి ప్రముఖ లెనున్నది. టైరలునందు నడిచాడును గాటిరగలముగ్గులుల పృథుభాగమునందు పృథుముగనూర్చువి; తూర్పుభాగము గమనాగమనాగ్రామముగ నున్నది. సరిహద్దు చుట్టూభాగమునందు కార్మికులొండలు కలవు. ఆ ప్రాంతము గుండ్లమున కనుకూలము కాదు. జూలియను ఆల్బును ప్రాంతమునందలి కొండలు ట్రైంటిన్లోయందలి కొండలకంటెను, కార్మికుల కొండల కొండలు చాల చిన్నవి. అక్కడ కనుమలనుండి నీల గాక పోకలకు లులువుకలదు. ఇటలీవారు యుద్ధాంధమునందు జూలియను ముఖమునందలి కనుమలను పర సాగ్రావమునందు మునుకొని, వానా శ్రవలు పడి విశాంతరంగమునందు ముందునకుపోయి గిరిజియాను సాగ్రావము చేరికొనిరి. కాకాన్ ప్రధమునందు ఇటలీవారి ప్రశాసనము కలిగియుండును. ట్రీప్టోమోలను పరచుకొనుటకు దారి యేర్పడినది ఇటలీవారు నర్మియుండి. సెన్టెంబరు మాసమునందు ఇటలీ వారు విసాగోముఖమునందు గానాడినకు ప్రాగంభించి అచట విజయము సమాప్తిచేసి గిరిజియాను-సమునందలి అంధ్రములను బలచేచుకొని ట్రైనిజ్జా ప్రధమునకు శతపరమకొనిరి. ఇటలీవారు గ్రామస్థానమునందు ఆస్త్రియాను పైనిరులను భంజించి, చాలనప్రమును కలిగించిరి. ఆస్త్రియానా గ్రామములందు లక్ష సంవత్సరములను నిలిచుటకు ప్రగ నప్రపంచీయముందురు. వారి సెన్సియా శరీరములునూడ నప్ర పోయినవి. ఇటలీ సేనలు సెన్సియాను విషయమును గాంచుచుండినప్పుడు గెలిషియా-రంగమునుండి వినియత్తనైన సైనికులుచచ్చి ఆస్త్రియాకు పరాజయము కలుగకుండ తప్పించిరి. ప్రస్తుతమునందు ఆస్త్రియా ఇటలీదేశములకు జరిగిన యుద్ధములందు ఓటమి తమ ఇటలీ సైనికులు లెవ. భృత్యమునే ప్రకటించిరి. సెన్టెంబరు మాసమునందు ఇటలీవారి విషయము శ్రా ముగిసెడి. అక్టోబరునందు వర్షములు కుంచుపడి రణ రంగము బురదతో నిండి సెన్తెయత్తన యుద్ధములగువుటకు పీలుండదని ప్రతిపాదన నమ్మియుండిరి. అట్టి స్థితియందు ఆస్త్రియావారును గర్భులునును కొండలచాలున కింగులను పై నిలిచుట నిలువజేసిరి. శత్రువులు ముట్టడించెదరని ఇటలీవారికి శ్రేణి జూలియనుముఖమునందు తుడి,

మధ్యభాగములందు చాల సేనలను కేంద్రీకరించు జూలియను రంగమునందు తుడి సభ్యములును, ట్రైనిజ్జా మొదలు సముద్రము చుట్టును, ఎవరుభాము కాపాటి మొదలు సెన్సియాను వ్యాప్తమై యున్నది. ఆముఖమునందు ఇటలీ సేనల ఎడరభాగము లుపాసముగ నుండెను. ఆ గుర్చులస్థానమునగు శత్రువులు ఇటలీవారిని మట్టి డించి వారి రెండవరైన్యమును లొంగదీసి 20 మైళ్ళముఖమునందు వర్షము తురియుచున్నప్పుడు విసాం నది పశ్చిభాగమునందలి కాపాటెటా పట్టణమును చొమ్మిచేసి పట్టుకొని, స్వాగ్రా సెల్టారు కనుమలోనుండి, ఇటలీ సైనికపంక్తిని భేదించి వెనిషియా మైదానమునందు ప్రవేశించిరి. అక్కడ విశేషల సైనికులు రంధ్రభాగములై ఒకభాగము ప్లాండ్స్ పర్యాయమై పునకును, మరియొక భాగము కోటికు వైపునకును దారిచేసికొని ముందునకు వెళ్లిరి. ఇటలీకొండల దిగువభాగమునందు గలస్థానము సుప్రదేశ మగుటచే శత్రువుల ప్రశాసనము నాకుటకు సులువైన గుర్చులస్థానములు లేకుండెను. ఆ ప్రాంతమునందు ఎట షు, హ్యూటీ, లివెనియా, కార్మి మొదలగునదులు సురక్షితులు సుకటి సురక్షాన నొకటి ప్రవహించు చున్నవి. కొండలయందు టెరిగిగోయిగ ఇటలీ సైనికులు మొదట ట్రైన్ మొదల నది ప్రాంతమునందు శత్రువును నిరోధించి, శత్రువుల యుద్ధిడి వృద్ధియైన కొలదిని పొల్లపొల్ల లివెనియా నది సాగ్రా మునకును, అక్కడినుండి, వ్యాప్తి ప్రాంతమునకుచేరి, యుటకు శత్రువుల పురోగమమును నిరతి (క్రొనా, వెనిసు పట్టణములను రక్షించిరి. అంతటికో శత్రువు లలగిపోయి ముందుకు రాగాలక పోయిరి. తమ గ్రామగమనములు దీప్తమై పురోగమము దుర్భట మగుటచే శత్రువు లక్కడ కందకములను నిర్మించుకొనిరి. ఇటలీ వారు ప్యావీనడియందు శత్రువులను నిరోధించుటకు మిగ్రనుడలై సైనికు లక్కడనిశేషముగ తోడ్పడిరి. ఇటలీవారికి 15 లక్షలయందు సైనికులు నష్టపోయి యుండురు, వారికి వెయ్యి కంగులునూడ నష్ట మాయంతును. ఇటలీవారి రెండవ రైన్యము లొంగిపోయి, ఒలముగ నిరోధించక పోవుటవలన ఇటలీ పై దండెత్తుటకు శత్రువులకు పీలు కలిగినదనియు బర్మనులు పేదలము మాయోపాయముచే ఇటలీ సైని కుల కొందరి మతివిగచి, రెండవ నెనను లొంగదీసెదనియు కొన్ని వార్తలు గెలిపియుండెను. కాకాను టెర్మియను రెండవసేన శత్రువులకు గారియిచ్చిన మాట వాస్తవము. శత్రు సేనలు ఇటలీ మోదానమునందు ప్రవేశించుటవలన ఇటలీవారి బలమువృద్ధిమై వారి యందలి కల రలు పోయినవి. ఇటలీ కలిగిన భింగపాటువలన యుద్ధము దీర్ఘమై నది కాని శత్రువునకు విజయము కలుగ లేదు.

రు మోర్ రంగము

“రుమోర్ పరవర్తనము సంగ్రామమునందు విలయార్థమున కిట్లు సాహాయ్యభూతి మగునదియు ముందు వ్యక్తము కావలసి యున్నదని వింగళ సంపత్తిరూపు సంచికయందు మేము నాడినియుంటిమి. రుమోర్ పరవర్తనము సంగ్రామమునందు విజయార్థమునకు తోడ్పడుటకు బదులు దేశమునం దంతరీక్షలవలనములను వృద్ధిచేసియుండెను. ఆ

పరివర్తనము దిరకాలమునండి, దేశమును పాలించుచు వచ్చిన యధికారమును నిర్మూలమును చేయగలిగినది గాని స్థిరమైన ప్రభుత్వము సేరాటూ చేయలేక దేశమునందు ద్రోహావలమును విజృంభింప జేశాను. దేశమునందు ప్రభుత్వవిధానము పోయి అల్లజల్లాలము ప్రారంభమైన వెనుకను సేనలయందు దుండవలసిన క్షేత్రము విలువపై చివరకు వారు రణరంగమును కృతజింతుటకు కారణమై చుయ్యెను. పరివర్తనారంభమునందు రుష్యా సైనికులు రణరంగమునందు విజృంభించిరి. జూలై మాసాదియందు వారు గెలిపియూ తూర్పుభాగమునందు 20 మైలల ముఖమునందు అవగ్రుందనమును ప్రారంభించి 28 వేల శత్రుసైనికులను ఖయిలీలగ పట్టి కొనిరి. వారు శత్రుముఖమును వేదించివేసిరి అప్పుటి కింకను దేశమునందు దుండయించియుండిన కల్లాలము సైన్యవృద్ధులును పరివేషించి యుండలేదు. తరువాతను స్థిరీకతులు తాముమాత్రమే పోయెను. శత్రువులను నిర్జించుటకు వినియోగ పడవలసిన బలమునంతను ఏద్రోహులు దేశమునందలి ప్రజలను నిర్జించుటకును, సైన్యమును నిర్మూలము చేయుటకును వినియోగించిరి. రుష్యాను సైనికులు వ్యర్థకాలము మూర్తము శత్రువులను ప్రతిఘటింపగలిగిరి. తరువాతను వారు తిరిగిపడవలసినట్లుగా రణరంగమునండి, నిష్క్రమించుటచే శత్రువు అనాచారముగను నిర్భయముగను ముందునకువచ్చి దేశము నాక్రమించుకొని యుండెను.

ప్రత్యేక సంచి

రుష్యాసామ్రాజ్యము సార్వభౌమికాచారములను విద్రోహులవలన దేశమునందు భిన్నభేదములు ప్రబలి విపరీతావస్థలు దుండవలసిన సంస్థానము ననిచిపోయెను. ప్రధమ పరగణా ప్రత్యేక సార్వభౌమ్యమును ప్రకటించియుండెను. ఉక్రయను తిరుగబాటుచేసియుండెను. ప్రజలయందు రాహిత్యములు బయలుపడినను, ప్రజలతిష్ఠలు వృద్ధియైన కొలది వారు ప్రత్యేకసంచిని కోరుటకు పునరాసాంతరము లేకపోయెను. శత్రువును ప్రతిఘటించుటకు సైన్యములులేవు. ఒక్క నులు దేశమునందు దుర్భలతలములను వృద్ధిచేసి లాభమును సొందవలచిరి. రుష్యానుందలి ప్రజాభావముగని తిరగ్రుంచి రెవయన్లములు నెలకొల్పకొనుటకు కనిపెట్టుకొనియుండిన బాగులకు సమయము దొరకితమ కన్యరాజ్యాన్ని సరణుతో నిమగ్నమైతగనికొనినచి సంచి ప్రయత్నములకు రుష్యానులనుండి పనిపట్టినప్పుడు వారిని వంచించిరి. రుష్యానులలో కొందరి కట్టి యుక్కియన్లభావము లున్నను అసహాయ స్థితికి వచ్చినప్పుడు వారు బాగులు కలతలమునందు పనిపట్టుటకు కాలేకపోయిరి. చివరకు రుష్యాను తెలివినవరుల కల్పించిన వాగంకింపవలసినప్పుడు పోలకులను సేనిగాను, ఇన్వంటరాలను, బాల్టికు సముద్రము నంతయుండిన పుగలాలను జగ్గనులకు వాచిచ్చివేసిరి. రుష్యానుల ప్రత్యేకసంచిలకు తూర్పు రణరంగమునందలి బాగులు, ఆస్త్రియా సేనలు ఇటలీ, పన్నుచుండుములకు వచ్చుటకు వీలు కలిగినది. రుష్యానుందలి ఆస్త్రియా జగ్గను ఖయిలీలను విడుదలయై సేనాపేరు టకును వీలైనది. అందువలనను మిత్రియందలి పోరాడుచున్న ప్రాన్సు ప్రతియము ఇటలీరంగములందలి శత్రు సేనలు బలపడినవి. శత్రువును కీలాధిను తిలువనెలించుటకు కేవల మధ్యస్థదేశములకు కలిగినను అమెరికా తన ప్రజల సేనతోను, నాని కాదేశముతోను, అరబులమైన సంపత్తితోను మిత్రియందలివలనను చేయవలసిన అందలి ప్రయోజనము వ్యర్థమైనదని చెప్పుకనప్పుడు అమెరికావారు తమ సేనలను తిరువాదచేసి రణరంగమునకు పంపుటయందు విలంబ మేర్పడు కాలమునందు శత్రువు

వునకు తాత్కాలికముగ అధికముగ కలిగినకు అది చిరకాలము నిలుచు నది కాకపోవుటచే యుద్ధపాత్రమునముపట్టు నది కార్యకారి కానేరదు. పాలస్తీను రంగము పాలస్తీనునందు దక్షిణప్రాంతమునందు 1917-వ సంవత్సరము అక్టోబరు 31 వ తేది మొదలకొని డిసెంబరు 11-వ తేది వఱకును జరిగిన యుద్ధ ప్రస్థానమునందు ఆంగ్లలు తురుష్కల సోడించి ఈజిప్తు దేశపు సరిహద్దు ప్రాంతమునండి రహరమి నూలుపైట్లు వెనుకకు తిడిమి ను ప్రసిద్ధిచేవు స్థలముగ భాషాపట్టణమును, ప్రాచీన చారిత్రాత్మకమును పశ్చిమము గగు జర్మనలేముపట్టణమును పట్టుకొనుట వలనను ఈజిప్తు విషయమై తురుష్కలకు తుదయించిన సంకల్పము స్పష్టమయినది. ఆ ప్రాంతమునందు శత్రువు దూరము నందుండుటచే నూయజా ప్రదేశము నిరసాదృశ్చియందు యుండెను. పాలస్తీను దక్షిణభాగము నందు ప్రాంతముగటచే ఇసుకయము, దేశం తిర్వాగమునందు నీటియిబ్బుంగి విశేషముగ కలదు. అక్కడ సైనికుల గమనాగమనములకు యోగ్యమైన మార్గములు తక్కువ. ఆంగ్ల సేనాముఖమునకు వెనుక భాగమునందు శురుష్క ఈజిప్తు సరిహద్దునందు రాధాపట్టణమునండి వెడలుచున్న కాలరా తైలుమార్గమును ఎక్కడోనానుండి వాడివారు పోవుమార్గమును పట్టు వారి వేటాటలములు లేవు. సేనాముఖమునందు యుద్ధముచేయు సేనలకు వెనుకనుండి 20, 30, మైళ్లదూరమునండి నీటిని పంపవలసియుండును. సేనాముఖమునందు కాకపనియుండిన సాచుగ్గిని ఒంపెలమీదనే తీసికొని పోవలసియుండెను. అప్పుటి యవసరములను పట్టి కొద్దిసేపటి లోహమార్గములను కూడ నిర్మించుకొనవలసి యుండెను. ఆంగ్ల సేనాముఖమునందలి తూర్పుభాగమునకు ఇటలీ, అసెలూజ, ఇటలీ పట్టణములనుండి నీటియేర్పాటులను చేయవలసియుండెను ఆంగ్ల సేనాముఖము పశ్చిమమునండి మార్గమున గాజాపట్టణమున కెరుగ గామిరీపట్టణమునకును వ్యాప్తమై యుండెను. తురుష్కముఖము గాజాపట్టణమునందు బ్రిగ్వా పట్టణమువఱకును బ్రిగ్వా వా మార్గము నాశ్రయించియుండెను. గాజాపట్టణమును మట్టును తురుష్కలలు దృష్టమైన దుర్గములను నిర్మించి చాలకాలము ముట్టడిని సోధించుటకు యోగ్యముగ నేర్పాటులను చేసియుండెరి. శత్రుముఖము 30 మైళ్ల వఱకును, ఆంగ్లముఖము 22 మైళ్ల వఱకును వ్యాపించియుండెను. శత్రువు సేనాముఖమునకు వెనుకను యోగ్యమైన గమనామునము లుండి ఏ ప్రాంతమునందు సేనలను కేంద్రీకరణము చేయవలసి వచ్చినను అట్లు చేయుటకు వీలు కలదు. ఆంగ్లమునందు బ్రిగ్వా పట్టణమును వశపఱచుకొని ఆటలూరా, వేరియాలను ముట్టడించి వెనుకనుండి గాజాము సము మరల్పుట ఆంగ్ల సేనాని ప్రస్థానం తిట్టెను యుండెను. ప్రారంభమునందు బ్రిగ్వా పట్టణమును పట్టుకొనుటవలన ఆంగ్ల సైనికులకు నీల యిబ్బుంగి చాలవఱకు పోవు నని ఆ సేనాని తలంచియుండెను. బ్రిగ్వాబాను వశపఱచుకొనుటవలన తురుష్కల పై నికపార్శ్వము దుర్బలమై ఆంగ్ల సైనికులు వికాలముఖము నందు యుద్ధముచేయుటకు వీలు కలుగును. ఆంగ్ల లేస్తానమును ముట్టడింపవలసినదియు నిర్ధారణముగ శత్రువునకు తెలియకుండుటకై గాజా పట్టణపు ప్రాంతమునందును తూర్పుముఖమునందును ఏకకాలము నందు ముట్టడించుటకు ఏర్పాటుచేసికొనిరి. ఆంగ్లలు జూలై మాసము నుండి అక్టోబరు నెలవఱకును యుద్ధమునకు తగిన సన్నాహములను చేయుచువచ్చిరి. ఆ కాలమునందు శత్రువును అలసభావము వహించియుండక తన సేనాముఖమునందలి సేనికులమును పట్టి

యందును, ఎక్కడనుండి డిటెన్షన్ చేయవలసివచ్చినట్లు మార్గములను శత్రువు నిర్మించియుండెను. అనాగొ మైగ ముగ్గునాగు గిని శత్రువు తీసికొని వచ్చియుండెను. వీరిని బట్టి శత్రువు గాబా మొదలుకొని, బీగ్గాబావలకునుగల తనసేనముఖమును గడుపుదలను కొనెనని వ్యక్తమగుచున్నది. అట్టిసందర్భములందు వాండ్లలు అక్టోబరు 31 వ తేదీని ముట్టడిని ప్రారంభించి ఉల్లూమునండితుని దక్షిణము నుండియు బీగ్గాబాను వశమొనరించుకొని పశ్చిమ ప్రాంతమునందలి పీర్ గూ, హిరారా వైపునకు పైనిరులు వెల్లివ న కొలన గాబాముఖము రక్షణదేహగర్వము గాని నానిని శత్రువులు దృఢపదలకెవచ్చిన. గాబా ముఖము అంగులకు వశమైన వెనుకను శత్రుసేనలు చెల్లాచెదుగు ఒక పార్శ్వము నును ద్ర ప్రాంతమునండియు మరియొక పార్శ్వము తూర్పు ముఖముగను పలాయనమైనది. యుద్ధ మారంభమైన 15 రిన్ము లకు అంగులు తమ తూర్పుభాగమునందు 10 మైళ్ళదూరమున, ఎడమ భాగమునందు 40 మైళ్ళ దూరమున ముందునకు వెళ్ళగలిగినది. శత్రు సేనలు చెల్లాచెదుర్ పోయిన పిమ్మట బాసా, లంద, గామే పట్టణము లను అంగులు సులభముగ వశమొనరిరి. తూర్పు ప్రాంతమునకు పలాయనమైన శత్రుసేనలు బరూనలేము వైపునకు గల కొందలను శిర గ్రాము చేసికొనియుండెను. ఉల్లూముఖముగ సారినోయిన సేన లకును బరూనలేము వైపునకు పోయిన సేనలకును సంయోగము కలిగి శత్రువు నిలదొక్కుకొనుటకు బరూనలేమున శివ్రించి టుల్-కెరాము-నాబులసుముఖమును చేరివచ్చును వీలు కలుగును. సుమద్ర ప్రాంతము నుండి అంగులు యెద్దిసాగ్రిని ముగ్గు గువాగిని సేనాముఖమునకు చేరువలసియుండెను. వైలమాగ్గుములను స్వీరించునగ వేయగలిగి యుండెను. కొత్తి పక్షిమునకును రిగినసాగ్రి సములు గురుగుతలను యుద్ధమునందు కొంతదిలంబు చేర్చునగు టవనగమైయుండెను. బాసా బరూనలేములకు గామేపూదుగ నొక సేనార్థము కలదు. రాష్ట్రముండి బయలుదేరిన సేనలకు అన్నాబేనాల్సిన వెనుక 2000 వది ములకు అవాంతరములు కలిగెను. అట్లే ముందునకు వారిచేసికొని ఒక దశము కర్కటవైపునకును రెండవదశము ఉత్తరమునుండి వీరా వైపునకును వచ్చినవి. అప్పుటికి నల్లగు బరూనలేమునార్థమును అంగులు సన్నిహించి నైనికలు వచ్చి పశుమండిరి. బరూనలేము చుట్టును శత్రువులు నిర్మించిన రక్షణసాధనము లొకటి తగువా 2000 ములకు విజేతలకు సాధ్యమగుచుండెను. అక్కడి శత్రుసేనలు తిరుస్సానములను కాపాడుకొనుటకు వీలులేక బరూనలేమును త్యజించి మరలిపోయినవి. డిసెంబరు 11 వ తేదీని అంగు బాపట్టణమునకు ప్రవేశించి అక్టోబరునుండియు బరిగి యుద్ధమునందు 12 కేల మంది తురుష్కలైన వీరు విజేతలకు వశమైరి; వశమగు మందుసాగ్రియు వశమై యుండెను. బార్డునుండి ప్రాంతమును వారిపోయిన అంగులైనికలకు కొంతనిగోధము కలిగి ఇన్-సాబుపట్టణమును త్యజించిరి. అందువలనను బార్డును సదీ ప్రాంతమునందలి సేనలలో చాలభాగమును అంగులు వెనుకకు మార్చించియున్నను సదీ తూర్పుభాగము వాని సాధ్యమైనది కలదు. బార్డును తూర్పుభాగమునందు తీవ్ర యుద్ధము జరుగుచుండెను. అంగులు బార్డును సదీ తూర్పుభాగమునకు రెండుపార్శ్వములు వెల్లిరి. రెండ సాయలును వెనుకకు మరలవలసివచ్చినవి. అంతి కంపెను ఆ ప్రాంతమునందలి యుద్ధసమాచారము తెలియజేసెను.

మొనపాటిపేటయూ రంగము

మొనపాటిపేటయూ రంగమునందు బాగ్గాబాపట్టణము అంగులకు వశమైన వెనుకను ఇన్ఫంటీను సదీ ప్రాంతమునందు వారికి విజయము

కలిగినది. ఇన్ఫంటీనుసదీ నిగుకభాగమునందు సంగులములు పలాయనమైరి. బాగ్గాబాపట్టణమునకు రుత్తభాగమునందలి క్షాబాపట్టణము నుండి అంగుసేనలు ముందునకుపోగా ముందుకు పట్టణమును ముట్టడించి గాబుడైని పట్టుకొనినది. అక్కడ అసానుచే నాయకత్వము క్రింగను యుద్ధము పేయముడిన తురుష్కలైన యంతయు అంగులకు వశమైనది. గాబుడై క్షాబాపట్టణమునకు పశ్చిమముగ 80, 40 మైళ్ళ దూరమునందు కలదు. తిరువాసెను డెల్లీవా, కబిలు, గోబలు ప్రాంతములందు గాబు యుద్ధము బరిగి డెల్లీవాపట్టణమును అంగులు వశమొనరిరి. నవారిను, డెల్లీవాదుల మధ్యను గల ప్రదేశమునందు అంగుల పురోగమము నాపుటకు తురుష్కలు చేసిన ప్రయత్నములు కాల్చికారి గావేదు. హిరారాను పర్వత ప్రాంతమునండి తురుష్కలైన అంగులు తిట్టిమచేసియుండిరి అక్కడనుండి అంగులకు పురోగమము కలిగి కెట్టి, ఎయినసారిసు, నాదముకు ప్రి పట్టణములు వారికి సాధ్యమైనవి.

తదితరరంగములు

దీనితరరంగములందు బాగ్గాబానందు పరిణమము కలిగియుండలేదు. రిమేనియా సువర్ణరంగములకు సన్నిహింబంబం ముందుటయు, రుచ్చములు ప్రత్యేకసంధి చేసికొనుటవలన రుమేనియారంగము దుర్బలమగుటయు నందువలన రుమేనియగుల ప్రత్యేకసంధికి ఒప్పుకొని యుద్ధమును విరమింపవలసి వచ్చినది.

1918 వ ప్రస్తావన

జర్మనుల చురుస్తానిసము

1918 వ సంవత్సరమునందు జర్మనులు విజయమును గాంచుటకు భగిరథ ప్రయత్నములు చేసినందు కనియు ఆ కాలమునందు మిత్రములతో కాలింబనముచేసి రక్షణతంత్రము నవలంబించి శత్రుబలముడిగిన వెనుక వారి నొడిచి ననియు యుద్ధచారిత్రమునకు ప్రారంభమునందు వ్రాసియుంటిమి. శత్రు విప్లవకారణంగమునందు తన సన్యస్థము నొడ్రుమన్నాడు. మార్చి 21-వ తేది గురువాగమునాడు జర్మనులు పశ్చిమరంగమునందలి అంగపరానుల నొడలిస్థానమునందు దారుణపంగా నును వారంభించి. ఆయుద్ధమువలన జర్మనులు అంగపరాను సేనలను వేలుపలచి తమ కనుకూలమైన ట్రాక్రీవెనుక నొకరిని విడిచిడిగ సంచారించుటకు సంకల్పించిరి. యుద్ధారంభమునండియు జర్మను కంగు సేనలే గొప్ప శత్రువునండి వారికి విజయమును దూరము చేయుచున్నది. పరాను సేనలనుండి అంగుసేనలు వేలుపలచి, వానిని సంచారించుటకు జర్మనుసేనానుల యుద్ధశక్తి నని కొందలను చెప్పుచును. ఎమిన్ను పట్టణమును వశపఱచుకొని ఆయను సదీ ప్రాంతమునండి పారిసుపట్టణమును జర్మనులు వశపఱచుకొన దలచియుందు రని కొందలను చెప్పుచును. జర్మనుల ప్రభువునకల్ప విశ్వాసంతో నేటి యైనను తరువాత జర్మనులు ఆర్మెనియానుండి కూడ ముట్టడించుటచే వారికి రెండు సంకల్పములు గాడ కలిగి ననియును, ఆరంభమునందు పరాను సేనలు అంగులకు సాహాయ్యముచేయుటకు వీలు లేకుండ వేలుపలచి, తరువాత అంగముఖమును ఖండించి కైప్రెసు ముఖమునందలి సేనలను నుంచి జర్మనులు పారిసుపట్టణముమీదకు విజయయాత్రకు ప్రకృతింపదలచి యుందురని ను నూహించుటకు వీలు కలుగుచున్నది. ఎమిన్ను ప్రస్తావనమునకును, ఆర్మెనియా ప్రస్తావనమునకును ఏకకాలమునందే

జర్నలులు గన్నాహములు చేసియుండవచ్చును. వారి సైనికపంక్తి వెనుకను దిక్కుమైన గమనాగమనసాధనము లుండటమే వారల్లు చేయుటకు వీలు కలదా లేనా యను సందియమున కాధారము లేదు. జర్నలుల ప్రకృతిప్ర ప్రస్థానం ప్రము నాలోచించినకొలదిని వారు పడమటిదిశగామునందు విజయము గాంచుట కన్నియెట్లులైన నెత్తి మిత్రిమండలి సేనలను కందకములనుండి కదలించి బహిష్కరణము నందు ప్రాప్తమగువలెనను పన్నె తమ సైన్యపు టాధిక్యమును గన బఱచి యెలాగు సై నను యుద్ధమునందు జయోపజయములను నిర్ణయించుటకు కృతనిశ్చయములై యున్నారని తోపకమానదు. తత్ఫలప్రాప్తికై వారు ఆంధ్రమునందు ఆంగ్ల పరాసు సేనల సంతోషమును భేదించి తరువాతను ఆంగ్లముఖమున చింకు పొగములగు చేసి ఒకటి తరువాత కొకదాని నోడించి చివరకు పరాసుల పని పట్టినయెడల ముఖముగ గంధిచేసిగొనుట వీలు కలుగు నని దలచియుండును. కాని జర్నలుల ప్రయత్నము లింతవఱకును కాన్యకారి కాలేదు; ముం దట్లు జరుగనని యంతలచుటకు వీలులేదు. జర్నలుల రణతంత్రములన కలుగు విషయ స్థితిని మిత్ర పండ్లలి సేనాధ్యక్షులంగ్రహించి వానికి ప్రతిత్తియిచ్చి యొక పోరాటమునందు యుద్ధస్వరూపమునందు నూతనదశ యేర్పడి యుండలేదు; విజయములును కల్గిన సేనలను కందకములనుండి కదలించి వానిని భేదించి ప్రాప్తమగువలెనను వానిని చిక్కించుకొని దొంగిలించి గాని జర్నలులకు యుద్ధమునందు విజయము కలుగజేయదు; యుద్ధ మింకను యావత్తును ప్రస్థానదశయందే కలగు, జర్నలు లింకను ఆ స్థానమున కి స్థానమునకును వెనుకలొనరుచు నెయున్నారు. కాని జర్నలులు తమ కంకల్పమును మానుకొనినట్లె తెలుచుటకు వీలు లేదు. వారి ప్రస్థానమునకు ప్రస్తుత సువారము కలిగినది మరము కంకల్పములును. జర్నలులకు కేవలం దిశానిర్దేశమును వారు కేవలం కంకల్పమును మానగ, జర్నలులకు సైన్యమున కింకా పోషణ కలదు. యుద్ధ ప్రస్థానమునందు యుద్ధ ప స్థానమును దిలకించి నప్పుడు కల్ప కలంక మెట్లు రలిగినదాము యుద్ధ ప స్థానమును దిలకించి నప్పుడు కల్ప కలంక మెట్లు కాగలదు. వారు మార్చి 21 వ తేదీని 50 మైళ్ల దూరమునందు సాగ్రుగ్గి నున్న కలంక దర్శనము కలదు. ఇందు కలంకమునందు అనగ్లంధనమును ప్రారంభించి మిత్రమండలి సేనాముఖమును భేదించి మాండ్లిడిదరు పట్టణమునకువచ్చిరి. అంతటితో వారి పురోగమన మాగిపోయినది. మాండ్లిడిదరునకును పరాసుల గాంధానీ సగరమునకును రిరై మైళ్లదూరము కలదు. ఆయిను లోనునుండి పరాసుల కాంధానీసగరమునకు ముఖ్యమైనమార్గము కల దని జర్నలుల విశ్వాసము. కాంధానీపట్టణము మొదలు క్రొయి నెలు పట్టణమువఱకును జర్నలులు ఆస్తి వర్తమును పరాసుముఖమునందు కుట్రించి పనాలోచనను ముందుకు పంపిరి. జర్నలులపదాతి సేనకు కైరాము సాయించు కైరిటనునకు పడమటను ఆంగ్ల సైనికుల గణితసాధనములకు భేదించుటవలన ఆంగ్లలు వెనుకకు పరులవలెనవచ్చినది. కినివాగము కేత్రపులు వెనుకపట్టణమునకు దూరపుభాగమునందు టాట్లెనునని దాటి ముందునకు వచ్చి తరువాతను సేనమునని బాడ దాకియుండిరి. సోదరవారిమునాడు వారు ఆల్బర్ట్ వూము మార్గమున కిరపార్వములందును గల మార్చి నున్న, కాన్యలెట్టు గ్రామములను పశ్చిమమునొనుటవలన మిత్రమండలి సేనలు ఆల్బర్ట్ ను దిగించి దారివెనకను గల ప్రదేశముల నాక్రమించు కొనవలసివచ్చెను. పరాసుముఖమునందు కేత్రపు రోండ్ల వెంటాడు మార్గమునందే దనస్కందమును ప్రారంభించి పరాసులను కి మైళ్ల దూరము వెనుకకురేఖించి యుండినది. అందువలనను జర్నలులు మాండ్లిడిదరు పట్టణమును పట్టుకొనగలిగిరి. జర్నలుల కా యుద్ధమునందు ఆంగ్లముఖమునందు మేజర్స్ మొదలు మోరలువఱకును వ్యాప్తమైన

ప్రాంతమును మాండ్లిడిదరువఱకును పరాసు ముఖమునందలి ప్రాంతమును స్వాధీనమైనది. కాని అర్ధానుసౌధము, దానికి దక్షిణమునందును కేత్రపున కెంతమాత్రమును పురోగమనము కలిగియు లేదు. అర్ధాను ముఖమునందు జర్నలులకు పురోగమనము కలిగియుండక పోవుటచే ఈ త్తరమునందలి (వై.వై.ముఖము) ఆంగ్ల సేనను మర తించుటకు వీలు కలుగలేదు. అర్ధానును కి మైళ్లచేసి పట్టుకొనుటకు జర్నలులకు సాధ్యమై యుండలేదు. కావున అర్ధానునకు ఈ త్తరము నంగు ముట్టడించి ముందుకును రాగలిగినయెడల యుద్ధముచేయ నక్కఱ లేకుండ స్వల్పనష్టముతో నక్కడి ఆంగ్ల సేనాపంక్తిని మరలించుటకు వీలు కలుగునను నుద్దేశముతో జర్నలులు వెనుకపట్టణమునకు త్తరము నందు లాబానీ కాలవ మొదలు వై.వై.ముఖమునకు దక్షిణమునందు గల హెర్బెర్ట్ పట్టణమువఱకును ఏ బ్రెండు దనస్కందనము ప్రారంభించి ఆర్మిట్రి ప్రాంతమును సుంక్షించుచుండిన పోర్చుగీసు సేనను ప్రబలసైన్యముతో లొంగదీసి దాని కిరపార్వములందును గల ఆంగ్ల సైనికపంక్తి వెనుకకు మరలనట్లు చేసిరి. అక్కడ కేత్రపులు మెట్టి లవఱకును ముందుకు కలిగిరి. మెట్టిలపట్టణమునుండి జర్నలు సేనా భుజము ఈ త్తరమునంగు మెట్టిపునకును, దక్షిణభాగమునందు గిల్లి వఱకును వ్యాప్తమైయున్నది తమవారి జర్నలులకు వై.వై.ముఖము పట్టణములు స్వాధీనమైనవి. గిల్లికి ఈ త్తరమునందు దెగానుపట్టణము కలదు. యుద్ధ మాపట్టణమునకు వ్యాపించి కేత్రపునకు దక్షిణమునందు పురోగమనము కలిగినయెడల వెన్ను అర్ధానుముఖమునందలి సేనాపంక్తి వెనుకకు మరలవలసివచ్చునని యుద్ధపట్టణమును దిలకించువారి లకు గోచరము కాగలదు. కావున వెన్నుపట్టణపు దక్షిణము మిత్ర మండలిచేల కంకల్పమును, కాని కైరామునందు ప్రారంభమునందు యుద్ధము జరుగజేయలేదు. అంతటితో పడమటికింగి యుద్ధము ఏ ఏల యుద్ధ ప్రస్థానమునకు విలంబము కలిగినది. మును జర్నలు లువక్రమిండు ప్రస్థానస్వరూపమును కైరామునందు నిర్ణయించుటకు వీలులేకున్నను మార్చి ఏ ఏలలందు జరిగిన యుద్ధస్వభావముబట్టి ముందు జరుగు యుద్ధస్వరూపమున కొంతవఱకును గ్రహించవచ్చును. వారు మాండ్లిడిదరు ప్రాంతమునందును, మెట్టిల ప్రాంతమునందును ముందే కాలమునందు అనగ్లంధనమును ప్రారంభించి తమ కంకల్ప కలుగు లాభాలాభములనుబట్టి యెదో మొక ప్రాంతమును విజృంభించుట కాలోచించవచ్చును. ఇంతకంటే ప్రస్తుతదశయందు జర్నలు ప్రస్థానం త్తరమును గ్రహించుటకు వీలు లేదు.

మిత్రమండలి రణతంత్రము

కేత్రపునందును 20, 30 లక్షల నూతనసేన కావలసియు న్నున్నది. ఆ భారమును ఆ మెరికావారు భరించుచున్నార అమెరికా సేనలు కేత్రపున దానువరకును జర్నలులకు విజయము కలుగకుండ మిత్రమండలివారు ప్రతిష్ఠించెదరు. అమెరికా సేన లిదవఱకె కొంత వఱకును రణాంగమును ప్రదేశించినది; తర్జునసేనలు త్వరితముగ ప్రదేశించగలవు. కాలవిలంబముకొనకు పోరాడుచున్న మిత్రమండలి యుద్ధావధరమునుబట్టి కొంత ప్రదేశమును త్వరితపథమున వచ్చిన సేనాముఖము చెత్తగాచెదరకుండ సుంకువఱకును భయపడ నవచ్చు ముండదు. మాండ్లిడిదరు ప్రాంతమునందు ఆంగ్ల పరాసు సేనలకు తుణ కాలును విదొంగము కలిగినప్పుడు ఆంగ్ల పరాసు సేనాధ్యక్షుల లవలం దించియుండిన యుద్ధ మార్గమువలన తిరిగి వారి సేనాముఖము కమ్మ కొని కేత్రపు ఎత్తు భంగమై పోయినట్లే ముందును అట్టి యుద్ధ రుగ మార్గమే ప్రబలి మిత్రమండలికి విజయదశ యేర్పడగలదు.

చిత్రపటముల వివరణము

భారతమహిళల రాయబారము:— ఈ శ్రీలలో హారామ్రాలు, కర్ణాటకులు, పారశీకులు, వంగియులు, యూరోపియులు కలరు. వీరు భారత శ్రీలపక్షమున కడచిన డిసెంబరు నెలలో గంజుగూర్కానికి మదరాసులో వొక నివేదనము నర్పించిరి.

గంజీ లక్ష్మీనరసింహము గారి సతీమణి:— ఈ మెంజీ కేశమునకు చెందిన సారీమణి. ఎఫ్. ఏ. పరీక్షలో కృతార్థరాయినిది. గానవిద్యయందు ప్రావీణ్యము కలదు. విజయనగరము ఎన్టీబిలో చీఫ్ ఇంజనీయరుగానున్న శ్రీ శ్రీ లక్ష్మీనరసింహము బి. ఎ., సి. ఇ. గారికి చాల సంతకర్తవ్యముల క్రిందట చెండ్లయ్యాడినది.

శివరత్నమ్మగారు, ఎ. ఏ. :— ఈ మెంజీ మదరాసు కృష్ణవర్ణశాలలో చాల సంతకర్తవ్యములనుండి ఉపాధ్యాయుడుగా ఉండిన డి. కందస్వామిశెట్టిగారి కొమార్తె. 1917 లో బి. ఏ. పరీక్షయందు కృతార్థరాలయినది. వీరి కాలములో ఈ పరీక్షయందు కృతార్థులగుట కీమయే మొదటిది. దక్షిణ ఇండియా ద్రావిడ సంఘము గా రామెకు బహుమాన మొసంగి శత్రులంది యుండిరి.

వేగకటగిరి రాజుగారు:— ఆంధ్ర దేశకుందు విఖ్యాతి గాంచిన సంస్థానాధిపతులు. ఎహదాత. కడచిన డిసెంబరులో మదరాసులో బరిగిన బ్రాహ్మణేలేరసభ కన్యాసనాధిపత్యమును వహించిరి. ప్రెస్టుమునందు రాజుగారు గౌరవ లెఫ్టెనెంట్ గా పేరుకొనబడిరి.

శేలప్రోలు రాజుగారు:— పెన్నపట్టణములో బ్రాహ్మణేలేరసభమును తిమరున్న ప్సమునబడిచేరిన ధనముచేరిన డేవుచున్న నాయకులలో శ్రేష్ఠులు. బ్రాహ్మణేలేర సహసభిల కన్యాసనాధిపత్యము వహించుచుండురు. నానావిధములగు అటలలో యూరోపియనులను మెప్పించుచుండురు. ఈయన సైన్యములో లెఫ్టెనెంటుగా చేర్చునబడిరి.

పుదుక్కోటండారై రాజుగారు:— వీరు దక్షిణాని బ్రాహ్మణేలేరసభమునకు ముఖ్యనాయకులు.

సా. రామారాయణం గారు:— వీరి ఆంధ్రభాషాసాంకేతికము లెస్స. ఎం. ఏ. పరీక్షయందు కృతార్థులయిరి. సామ్రాజ్యకానసభలో సభ్యులుగాను విశాఖపట్టణములో రిగిన ఆంధ్ర, ఎహజనసభ కన్యాసనాధిపతులుగాను నుండిరి. ఇప్పుడు బ్రాహ్మణేలేరసభ వ్యావసాయమునకు యావచ్చుకొని వినియోగించుచున్నారు. సానుగల్గు జమిందారులు.

చల్లపల్లి కుమారరాజు గారు:— కృష్ణాజిల్లా చల్లపల్లిరాజుగారి పుత్రులు. బి. ఏ. పరీక్షలో కృతార్థులయిరి. చెన్న

పురియందు నివాసముచేయుచున్న విశేషముగ బ్రాహ్మణేలేరసభమునకు కృషి చేయుచుండురు.

ఆర్కాటునవాబు గారు:— వీరు సుప్రసిద్ధ ఆర్కాటు వంశమునకు చెందినవారు. మదరాసు రాజధానిలో మహమ్మదీయ నాయకులలో నగ్రగణ్యులు. యావన మహమ్మదీయులపక్షమునకు గాని ఆల్ ఇండియా మస్లింలీగునకు గాని చెండక వారి కృషి సకముగా పనిచేయు మహమ్మదీయసమాజమును మదరాసులో స్థాపించి ప్రభుత్వమువారికి తోడ్పడు పనిచేయుచుండురు.

వాక్తరు నాయరు గారు:— పెన్నపట్టణ రాజధానియందు సుప్రసిద్ధతనపొందిన బ్రాహ్మణేలేర నాయకాగ్రగణ్యులు. సభ్యుల పత్రికాసంపాదకులు. వక్త. ఎం. డి. పరీక్షలో కృతార్థుల రిగిన వైగులు.

పి. త్యాగరాయశెట్టి గారు:— బ్రాహ్మణేలేరసభమునకు మూలవిగాటుకంటివారు. పెన్నపట్టణ ఆంధ్ర పక్షానికి వైదన్ డినికపత్రికలను స్థాపించి బ్రాహ్మణేలేరసభమునకు విశేషముగా కృషిచేయుచున్నారు. గొప్పవర్తకులు. వాణిజ్యవ్యాపారులు. యంగు వాణిజ్య యనుభవము అపారము. పెన్నపట్టణ కానసభ్యులుగా నుండిరి. అనేకసంస్థలములనుండియు యనిసిఫర్, కమిషనరుగా నున్నారు. దక్షిణఇండియా వ్యాపార సంఘమున కధ్యక్షులు.

జనరలు మురై:— లండనులో యుద్ధనిర్వహక సభ కధ్యక్షుడుగా నుండిన. గొప్ప కేనాని. ఇప్పుడు బ్రిటిషర్లములను ఒప్పించుచుండి తిప్పించుటకు సిద్ధముచేయుచున్న సైన్యములకు సేనాని.

ఆగ్రాబ్యాలిన్సుబండి:— ఇందు డెబ్బులొన్ని మైలకులకు కావలసిన వంగులు శత్రువునముట్లు ఇతరపదార్థములు ఉండిన.

సామ్రాజ్యయుద్ధసభ:— లాయిడ బార్డి బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు ముఖ్య మంత్రి; సర్ గబర్న జోర్జ్ కానగా డిమునకు ముఖ్యమంత్రి; హ్యూజెస్ ఆస్ట్రేలియాకు ప్రధాన మంత్రి; హేగెన్ కనడా మంత్రిులలో నొక్కడు; శికనీసు నుహగాయ — వీ రందరును 1917 లో జరిగిన సామ్రాజ్యయుద్ధసభలో సభ్యులుగా నుండి బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునకు చెందిన అనేక క్వచహాయిలను పరిష్కరించి తిర్మానములను చేసిరి.

విజయనగరము యువ రాజు గారి కుటుంబచ్ఛాయాపటము:— ఇండికమూని చేత అలక్ నారాయణుని జపతి గారు. మడికై పున తిమ్మరెడ్డి. ఎడవ వైపున బామరచెడి క్రింది చూర్చున్న వారిరువురు బామరచెడిరు. ఇండికమూని నమస్సు 16

సంవత్సరములు. అల్లసాని యూరు తొంగయి, సింహాచలము 12 మైళ్ల దూరమున గలదు. అసహించు గావనకురకాళులలో విద్యనభ్యసించుచున్నాడు. ఈ చారిత్రకపుటలు. విలీనమైనవారు ఈనాడు లిఖితములును ఒక చెల్లెలును గలరు.

డాక్టరు యు. రామారావు గారు:—చన్నపురిలో వైద్యులు, ఈ మధ్యములో ప్రారంభనవాయము చేయుటకయి చాల గుంది యువకులను అంబులెన్సుతోరుగా రెయారుచేసి పంపుచున్నారు. గవర్నమెంటువా యందుని గావునా పోయి ఓరుదము నొసంగిరి.

క్రిశ్చియన్ మిషన్ వాసు బహదూర్ వి. నాగనియ్య గారు:—నాగనియ్య గారు ఆంధ్రవిద్యాప్రహరములు. ఏనుగులపేట నెల్లూయలనలి తానువల్ల నడితీరమునకు గల వీర రాఘవపురము కిరీ, వృక్షానము. వీరు 1850-వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెలలో పనవలది యిరువది సంవత్సరము లయినను నిండక హ్యామె చేస్తున్న విశ్వేశ్వర గారయల వి. యే. పక్షిలో కృతార్థ లయిరి. వీరు కొలల కలము పువారాగా గారి యున్న లిఖితాళులయందు అంగ్లభాష చేర్చి, లిఖితాళులము మొదలగువారిని బోధించు పండుకుంగ పని చేసి దివారు 1913-వ. మాధవరావు గారి కాలములో అహమ్మదూరు పడవి నియోగింపబడిరి. తమ బుద్ధిపతేమ ముచేతను వ్యవహారమును వీరును లోలది కలములో దివారు కేమిట రుద్యోగమును పొంది అప్పడప్పుడయిన పగ్గాయలు దివారుగల గూడ పనిచేసిరి. వీరికి రా. కేయవ్యసాని ములందుల లిఖితములు వ్రీటిషు ప్రభుత్వము వారు గ్రహించి దివారు బహదూరు రుదము నొసంగిరి ఈయన ఒనాభా లెక్కలను లెకూరుచేయుటకై నియమింపబడి తన పనిని కడగ్గానునీయును కెంతవేళ్లను. అందును సరిమును నున్న చిరప్రకారల సంఘమువారు వీరిని తన సంఘమునకు దొక సభ్యునిగా చేర్చుకొని గౌరవించిరి. అవరూప గారి యాచి చొప్పున 1904-వ సంవత్సరమున హాంకొంచి రెండు సంవత్సరములలో విరువాన్మూరు చేత సంకరచరిత్ర మను మూడు సంపుటముల మహాగ్రంథమును ఆంగ్ల భాషలో రచించిరి. వీరి పూర్వులు కృష్ణాతీరవాసులు, నావుపడి గ్రామవాస్తవ్యులు వీరు 1916-వ సంవత్సరము తొను నెలలో ఆకస్మికముగ నే రుగ్మయము లేకయే మరణించిరి.

బొల్లాప్రెగడి గోపాలరావు గారు:—వీరు చేయుచున్న చిత్రి చాల జయప్రదముగ నున్నది. వీరు తయ, కలరా, మనూచి, కుట్టుపు మున్నగు రోగములను ఆంగ్లమునకు ద్రవ్యలు నిరాశ చేసికొనవలసిన కుడిర్చి ముప్ప గాంచుచున్నారు.

గంధీ లక్ష్మీనరసింహము గారు:—విజయనగరము సంస్థానములో చిద్ద ఇంజనీయరుగా నున్నారు. అనుష్ఠానికసంఘ సంస్కరణ. తాము పరిగ్రహము పెండ్లియాడుటయేగాక, తమకుతును హిందూస్థానీ జమీందారున కిచ్చి పరిణయము చేసిరి.

సరస్వతీని శోధనము, గుం. వారు:—ఈ విద్యాలయము గుంటూరులో వేళ్లకులమునకు పెండినాల్కు నిర్వహింపఁగలము. ఈ విద్యాలయనిర్వాహకులు వేళ్లకులలోధరణమునకు కట్టిగా పోతు పడుచున్నారు. వారి క్రితల పెండ్లిండ్లుచేయించుచున్నారు ఈ వేళ్లసంఘసంస్కరణకోద్యమమును నలుదిశల ఆంధ్ర దేశమున వ్యాపింపజేయుటకై ఈ విద్యాలయములో గడువువారు కాకులుగా నుండగలరు. ఈ విద్యాలయములో పెండినాల్కు గుంటూరు మిషన్ కళాశాలలో చదువుటకు ఈ నిర్వాహకులు సౌకర్యములను కలిగించుచున్నారు. పటమునందున్న కొంతవందీ వేళ్లకులకులను వారములను చేసికొని తినుచు కట్టపడి చదువుచున్నారు. ఒక పతన మందిము వీరిచే కెంతవందీ మంచిపనిని చేయుచున్నది.

ఎం. వి. భాగ్యవతి వర్మ:—జెజువాడలో జరిగిన మొదట పంచమహాసభకు అగ్రాసనాధిపత్యమును వహించి ఈయన పంచముల యభ్యుదయమునకయి నిజామురాష్ట్రములో అమెముగా పాటుపడుచున్నారు.

మోగూరా దేశరత్న కై వ్యపు వనతిగ్రహము:—ఇది తిరుచినాపల్లిలో ఉన్నది. ఇప్పటినుండి ఇండియా డిక్షనరీ పోర్టులో చేరవారికి ఓరు గలుపకు మున్నది.

సర బగ్గిడి హంటురు పదిరాసు బ్రాంకున కెడ్డెట్టిపి. స. టి. ఎన్. వెల్లి చెన్నపురి ముఖ్యరై నిడెన్సి మేడనేటుగా నుండెను. ఇప్పుడు తిరిగి పోలీసుకాపులో పని చేయుచున్నాడు. టి. రిచ్ మాండు గారు యూ లెషియల పక్షమున చెన్నపురి కానసభకు ప్రతినిధి. నల్లక ఒనలలు గిఫ్టు వెన్నపురి రాధానికంతకు సర్జిక్ జనరలు. గుండెదార ఆంధ్రాక తిరుచినాపల్లిలో చేయి పక్షపక్షమునకు కవాతు చేయుచున్న ఉద్యోగియులలో నొకఁడు. గౌ. బాల్మీకు గారు కాశీ, టీ, రెడ్డుల మొదలగు తోటలను అమూనలు, యూరోపియనులపక్షమున చెన్నపురి కానసభలో ప్రతినిధి.

యి. సోపాన, గుచిరాం, సో. నాం:—వీరు గాంధీ చిత్ర వర్తిగా దినములలో వాంక్రింగ మంత్రిత్వము చేసినవారు.

గోరుగారు, ఎ. స. ఎన్.:—ఈనాటి ప్రయత్నములు. కోర్టు దివారుగానున్నారు.

జె. సి. ఆడంగారు:—చెన్నపురి ఛీఫ్ ప్రెసిడెన్సీ మేజిస్ట్రేటుగారు.

నియర్లు మెల్లుగారు:—ఒక దరాసు నగమున కీసం తిన్నము ఒకీఫ్ గా నియమింపబడిరి.

కృష్ణనాయురు గారు:—తిరువాన్మూరు దివానుగాయ జనరల్ స్టేటు:—దక్షిణాఫ్రికాయుద్ధములో ఇంగ్లీషు వారితో బోధి సంధియైనతరువాత వారిపాలనము నంగీకరిం దక్షిణాఫ్రికా రాజ్యమునకు చెందవంత్రి యజ్ఞమును, మూర్ఖులు

యుద్ధములలో జగ్గతుల నోడించి గూఢ్రము నెను. ఇప్పుడీ చున లండన్ లో యుద్ధమంత్రిగూటములలో నొక్కరుగా నుండి పనిచేయుచు 'పునఃపునఃపర్యాసము లభ్యవప్తు' జోసగుచుండును.

సర్ ఎడ్వర్డు మారిస్ గూఢ్రచవుంజ్జిలాండు ముఖ్యమంత్రి, సర్ 'సెఫ్' వార్డు న్యూజిలాండు ముఖ్యమంత్రి, వాల్టర్ లాంగు అధినే ములన్నింటిపయినను లండనులో నుండు బార్లిచక్రవర్తిగారి మంత్రి. అస్టిక్ ఛేంబర్లను గారు ఇండియా స్టేటు సెక్రటరీగా నుండిరి. డబ్ల్యు మాసేగారు న్యూజిలాండు మంత్రిలలో నొక్కరు. బెర్నార్డ్ హేల్స్టెన్ గారు జర్మనీకి ప్రధాన మంత్రిత్వమును జేసెను. రాబర్టు లార్నింగు గారు ఆమెరికా సంయుక్తగాఢ్యములకు విదేశ కార్యదర్శి. 'సో'షిఫ్' వానియట్లు, న్యూటనుచేతు గార్లు ఆమెరికా మంత్రిలు. జరాబ్బుగారు జర్మనీలో యుద్ధకాలచదువున ఆమెరికా పుమంత్రి.

రిపబ్లిక్ విప్లవనాయకులు:—గారుగారిని నిష్పందితుని చేసిన సేనాధిపతి. బో'దెయాటిస్, పింగరీఫ్, 'జనరలు ట్రైనింగ్', 'స్ట్రు ఇనోఫ్'—వీరుందలను రిపబ్లిక్ చక్రవర్తిని పరభ్రష్టుని చేసిన నుఖ్యులలో కొందఱు.

సా. రాజ్డియన్స్:—ఈయన రిపబ్లిక్ మొంట్ గు గూఢ్రము కిక్కురించుగా నుండి రిపబ్లిక్ చక్రవర్తిని పద భ్రష్టునిగాజేసిన దినుసులలో ఆయనతో రాయబాగులు బరిసిన ప్రజాపతినిధి; అతి దేశాభిమాని; ప్రజాహితీవాది.

రాస్ట్రుబెక్:—ఇతడు మంద్రజాతికుడు. రిపబ్లిక్ చక్రవర్తిని చక్రవర్తిని రిపబ్లిక్ లో నందుకొని కీలుబొమ్మలకలె వారి నాడించెను. జగ్గతుల పక్షమున నుండి సంధియి సహుపథియులు యి త్నించెను. వీనిగుర్తార్థములను సహింపబాలక రిపబ్లిక్ రాజసంలతిలోని 'రిగనొ'కను సమయింటికి పలిచి కార్మి గుంపించి నదిలో పడజేయించిరి. వీడు టాయిస కొన్ని మాసములకు రిపబ్లిక్ గాఢ సంహారమును గోల్పోయెను.

మేడం బ్రె'వోస్పీకె:—పైచేరియాకు గారుగారి ప్రభుత్వముక్రింద పిటిమిషేయబడిన యనకులలో నొక్కరు. అతి దేశాభిమానిగాను. ఇట్టి యువనరీహణులు దేశభక్తితో పడిన కిక్కు ములవలననే రిపబ్లిక్ విముక్తి కలిగినది.

మార్సియర్ మార్సిన్:—ఈయన పునఃపునః గ్రేం చి గవర్నరు జనరలు. గొప్పపండితుడు. దేశభక్తియులందు పాండిత్య మెక్కున. 1917-వ సం.లో మదరాసు విశ్వవిద్యాలయపు పరిష్కారముల పట్టుములను పుచ్చుకొను సమయమున వారికి హితబోధ చేసెను.

ఫ్రా'వెనెగు ఎల్. ఏ. కాన్వెర్టు గారు, బి.ఎం. ఎల్. ఎల్. బి.:—వీరు గా. పి. కే. రామస్వామయరు గారి పుత్రులు. సర్ శంకరస్వామయరు గారి యల్లుడు. 1889 వ సం. జననము. 1909-వ సం. కేంబ్రిడ్జిలో బి. ఏ. పరీక్షయందు కృతార్థులైరి. 1914-వ సం.

చెన్నై రాజధానికలెకలెలను చారిత్రికపండితులుగా నియమించబడిరి. వీరు హిందూదేశరక్షకసైన్యమున 'చే' ప్రఖ్యాతి గాంచిరి.

జె. సి. వెంకోట, ఐ. సి. ఎన్.:—మదరాసు పుర పాలక సంఘమున కిక్కుతుడు.

విక్టోరియా ధర్మపతనముదిరయు, గ్రంథాలయము; చెన్నైపురి:—ఈ కార్యనిర్వాహక సంఘసభ్యుల పటములో నడుమ పుష్పమాలికాంకృతులై కూర్చున్న కాశీనాథుని నా గోళ్లగురావు పంతులు గారు సంపూర్ణులు. వారి కుడిప్రక్క కూర్చున్న కాళ్ల కూరి గోపాలరావు పంతులు గారు గ్రంథాలయాధిపతులు; ఎడమ ప్రక్క కూర్చున్న గడ్డె రంగయ్యనాయుడు గారు విచారణకర్తలు. కుడియెడమకొనలందు కూర్చున్న రుద్రవంతు శేంకటరావు, బి. ఏ., బొద్దిమా పాటి గోపాలకృష్ణరావు గార్లు సహకార్యదర్శులు. నిలుచున్నవారిలో కుడినుండి (1) గడ్డె రాధాకృష్ణశ్రేష్ఠి (2) పామిగు రాజ్ వా శ్రేష్ఠి (3) కాకాపర్తి జగన్నాథులు (4) గుడిమాలియు ఆదిరంగము (5) సామి రాధాకృష్ణయ్య గార్లు సంఘసభ్యులు. ఈ గ్రంథాలయపతనసందర్భములు బొటపక్ష మా'దాము త్రిశుప్పకా' ఫిలి 'విద్యాలయ' ఫవనరును 1917-వ సంవత్సరము ప్రవరి మాసమున స్థాపింపబడినది. మునగాలు గాజు గారు గావు సా'హేబు కలెకల కల్లెక్ శ్రేష్ఠి గారు మున్నగువారు ఈ సంస్థానమునకు పోవువరులు. ఈ ధర్మపతనమందిగమునకు మొల్లముమీద ప్రతినినను ఇంచుమించు 25 సంది చచ్చి చువుకొనుచుండురు.

లోకమాన్యతిలకంగో సంధోరము:—(కూరయన్న వారు, ఎడమప్రక్కనుండి కుడిప్రక్కకు)—(1) కన్వారి రంగయ్యంగారు, హిందూ పత్రికాపతి, (2) లోకమాన్ ఆనిదేవెంబా, (3) లోకమాన్య తిలకు, (4) కరండికరగారు, (5) తెల్లమగారు, 'నె' కి న. గ. కాపత్రికా సంపాదకుడు.

సామి వేంకటాచలము శ్రేష్ఠి గారు:—గంటూరు బ్లాంకులు తా. గా. అల్లూరు గ్రామము వీరి స్వస్థలము. వీరు చెన్నైపురియండిరి సామి కృష్ణస్వామి శ్రేష్ఠి గారి స్వీకారపుత్రులు. ఆంధ్రాంగ్లేసులందు మంచి వక్తలు. మంత్రిభాషాసాహిత్యము, సంఘ సేవాపరాయణులు, ధర్మతత్పరులు, ఉగాగ్రసృజావులు, కార్యకురులు. దివన యాగ్యులై శ్రమహాసభయం దైచ్చికభటనాయకులుగ పని చేసి ప్రశంసాపాత్రులైరి. ఆంగ్లైశ్రమహాసభలోను దక్షిణ హిం యాదేశైశ్రమంములోను కార్యదర్శులుగా పనిచేయుచున్నారు. ఇటీవల శ్రీకన్యకాపరమేశ్వరి ధర్మస్థానమందొక ధార్మికర్తగా నెన్ను కొనబడుట వీరి స్వతులగణ్యతకును చెన్నైపురాంధ్రసభా సహకార్యదర్శుగ నెన్ను కొనబడుట వీరి యాంధ్రలోకగణ్యతకును ప్రత్యక్ష నిదర్శనములు. వీరు చెన్నైపురాంధ్రసభాగ్రంథాలయోద్యులమున కొనుగిన వేయి రూప్యముల విరాళము వీరి దానధర్మములలో ప్రత్యేకించి ప్రకటించబడినది. వీరి యాచార్య మాంధ్రమాత్మసేవాపరమై యత్యంతఫలవంత చుగు ననుటకు సందియము లేదు.

తానా నాగయ్య శ్రేష్ఠి గారు:—చెన్న పురియందు దిర కాలముగ పేరు వెంపులు గాంచుచున్న వైశ్యకుటుంబములలో వీరి ముఖ్యమైన మొదటిది. వీరు గిడ్డంగిపీఠిలోని గొప్ప గుడ్డల వర్తకులలో మొదటిది, గానధర్మప్రియులు, స్వభావాభిమానులు, ఉదాగులు; 1900-1910 లు బింద్రులు వెట్టి గారి భార్యపానమునందలి ధర్మకర్తలలో మొదటిది.

గుంటూరు నమ్మాళ్వారు శ్రేష్ఠి గారు:—వీరు చెన్న పురియందలి వైశ్యధర్మస్థానములలో ప్రధానము లగు పట్టిపెట్టి రామయ్య శ్రేష్ఠి గారియొక్కయు 1900-1910 లు బింద్రులు పెట్టి గారియొక్కయు వైసాని మాధవ శ్రేష్ఠి గారియొక్కయు ధర్మస్థానములలో మిగిల శ్రద్ధ వహించి పనిచేయు ధర్మకర్తలలో మొదటిది. వీరు గొప్పపానములు, మంచి వ్యవహారశైలిలు, పరోపకారపరాయణులు, సత్సాహపరులు, ఉదారస్వభావులు; గిడ్డంగిపీఠిలోని గొప్ప గుడ్డల వర్తకులలో మొదటిది. ఈవర్తకులందు వీరికి గొప్పమానముగా గుర్తింపుగా గౌరవములు లభింపు.

చిన్నయెల్లమింద శ్రేష్ఠి గారు:—పాదతె తాలుగా గుర్తింపుచున్న వీరి స్వస్థలము. వీరు బాల్యమునండియు చెన్న పురియందు స్థిర నివాస మేర్పడుచున్న పుయ్యకప్పవలన గొప్ప వర్తకులై తిరు నిరుపమానగుణసంపదనన విశేషవిఖ్యాతి గడిచిది విరాట్టుచున్నవారు. వీరు పరమసాగువులు, పరోపకారపరాయణులు, సుహృదాత్ములు, సహనీయులు. 1900-1910 లు బింద్రులలోని గొప్ప శక్తి సామర్థ్యసంపదనదాగ్రములు స్వభావాభిమానులైన స్వదేశభిప్రాయాల సాధనములై వీరి కిదిమిత మైన యశము నానందింపగలవని చెప్పింపబడుచున్నది.

బచ్చు వేంకటసుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు:—వీరి స్వస్థలము పెల్లూరు. వీరు చిరకాలము పెల్లూరు పురపాలక సంఘసభ్యులుగ నుండి, 1916-వ సంవత్సరమున పెల్లూరులో జరిగిన యాంధ్రవైశ్య మహాసభ కామగోనసంఘాధ్యక్షులుగ నుండి. వీరు ఆంధ్రమున నుండి వర్తకులు. టి. పి. టేబల్ అండ్ కంపెనీ వీరు గుడ్డు మచ్చింట్టు అగ్నీనీయమును స్థాపించి దాని కార్యదర్శులుగ పనిచేయుచున్న మీరు మంచి వ్యవహారశైలి లను ప్రత్యేకించి ప్రాయము యావత్వము. పరోపకారపరాయణులగు వీరు గిడ్డంగిపీఠిలోని గొప్ప గుడ్డల వర్తకులలో మొదటిది.

పూర సుబ్బయ్య శ్రేష్ఠి గారు:—వీరు గిడ్డంగి పీఠిలోని గొప్ప వర్తకులలో మొదటిది. వీరి స్వస్థలము బంగారు తాలుగా ముగ్గురు. వీరికి స్వర్ణలాభిమాన మధిక మనుటకు వీ రాస్రాంములలో క్రైస్తవించిన వావులును పునరుద్ధరించుచున్న దేవస్థానములును జగత్తును యితరధర్మ ప్రతిష్ఠాపనలును ప్రత్యక్షనిదర్శనములు. వీ రెంత యుదాహరణ అంత గురువారము భక్తాగ్రహణము, నిగర్వహదాభిమానము, ఆత్మతపస్సానుభవము, మున్నగునవియును.

వీరి శక్తిసామర్థ్యసంపదనదాగ్రములు సంఘసేవాపరములై యాంధ్రాధ్యక్షయమున కత్యంతసహకారలై వీరికి కాళ్ళతోడినీ సవ కూర్చుంటు వని విశ్వసించబడుచున్నది.

ముత్తా వేంకటసుబ్బయ్య గారు:—వీరు కాకినాడలో వాస్తవ్యులు, సుప్రసిద్ధవైశ్యవంశ్యులు. విదన, వీరు స్వయంసహాయము వలననే యాభ్యుదయము గుండుతనీతికి వచ్చినవారు. చెన్న పురిలో, బి. ఎల్. పరీక్షయందు కృతార్థులై యుక్తదశే స్థిరనివాస మేర్పడుచు కొని యాబాల్యమిత్రులు. వీ. రాధాకృష్ణయ్య గారితో కలసి వ్యాపారవాదివృత్తికి కడంగి యద్వితీయ మైన విఖ్యాతి గాంచి, బరిదనలో సైనికుల పనిచేయు వక్త్రీలో వీరు ప్రముఖు లని ప్రసిద్ధి. వీరింత భక్తిశ్రద్ధలతో తమ ధర్మమును నిర్వర్తించు వక్త్రీ కలగా యనునట్లు ప్రవర్తించుటయే వీరి యాస్పద్యము. ప్రధానసాధన విని ప్రతీతి కలగ. ఒకటివల కిరు సంఘసేవా పరాయణులై యాదాగ్రము విజయము ప్రతిష్ఠాపనలందు పాల్గొనుచుండుట ప్రసంగియును. ఇట్టి యాంధ్రలక్షిక విధముగా గౌరవము కల్గించినవారిలో మొదటిది వీరి శక్తిసామర్థ్య దాగ్రములు ఆంధ్రవాప్యసేవాపరములై యత్యంతము సజమనని చెప్పింపబడుచున్నది.

కొల్లా వేంకటరావు శ్రేష్ఠి గారు:—ఆ నాడు నుండియు చెన్న పురియందలి శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీ దేవస్థానాభావసంబంధము గల వీరి ముఖ్యము సుప్రసిద్ధము. వీరి కుటుంబీకులు చిరకాలమునుండి చెన్న పురి వైశ్యులకు కులనాయకులుగా నున్నవారు. వీరు ప్రస్తుతము కన్యకాపరమేశ్వరీ దేవస్థానపు ధర్మకర్తలలో మొదటిది; విశేషించి యధ్యక్షులు. కాకినాడలోని వదమలపేట తండ్రియార్పేట మున్నగు పుణ్యస్థలములలో వీరి పూర్వము స్థాపించిన దేవాలయములు వేదపారకాల దర్శకత్వములు మున్నగు ధర్మప్రతిష్ఠాపనలకు వీరే ప్రస్తుతము వ్యవస్థాపకులు. చెప్పింపబడుచున్న వైశ్య విద్యార్థి వనత్సహనిర్మాణము నందర్పమున ఒక జంటగది కట్టుటకై వీరి గౌరవనీయ 1,210 రూప్యముల విరాళమే వీరి స్వతంత్ర దానధర్మములలో ప్రధానము. ఈ స్వల్పసంఖ్యము, దురదృష్టవశాత్తరకారము కాక, వీరిని వీరి పూర్వకులలతోనే సహాధాతలను గావించుటకు సాధన నగు నని యూహించబడుచున్నది.

డాక్టర్ నాదెళ్ల వేంకన్న దేవర గారు:—వీరు పాశ్చాత్యవైద్యశాస్త్రజ్ఞులు, సుప్రసిద్ధులు; జార్జిటవును నందలి నుసంపన్నులై నవటుంబములలో వీరికి పలుకుబడి మెండు. ఉదార స్వభావులు, దానధర్మప్రియులు, సంఘసేవాపరాయణులు. శ్రీ సాదలకు ధర్మముగా వైద్యము నేయుటయే కాక, ఆవశ్యకతలను పథ్యపాదాలకు కూడ యధోచితసహాయము నేయుచుండుచు వీరు చెన్న పుర్రాంధ్ర స్వయందలి వ్యాపారులకు కథ్యక్షులు.

డాక్టర్ మునియ్య శాంతయ్య గారు:—వీరి కుటుంబము చెన్న పురిలోని వైద్యమున శ్రేష్ఠులు.

కొని పెద్ద యెత్తున వ్యాపారము చేయుచున్నది. వీరి పురుషాంతరములో వీరును ప్రయోజకులుగ ప్రసిద్ధి నొందినారు. వీరు పూర్వచారపరాయణులు, నిష్టాగరిష్ఠులు; వీరి సౌకీల్యము ప్రశంసాపాత్రము.

సాళము పేకటరత్నము గారు:—వీరు లక్ష్మీకాంతము గారి యనబాలు, గణికాశ్రమరులు, ఉదారస్వభావులు, భాషాభిమానులు, పరోపకారపరాయణులు.

పేరూరి విశ్వనాథము గారు:—వీరు జ్యోతిషశాస్త్రవర్తకులు; బొంబాయిలోను చిన్న పురిలోను కూడ విరివిగ వ్యాపారమును నడిపిన సుప్రసిద్ధులు. ప్రస్తుతము చెన్న పురి వీరి క్లిగినవాసము. వీరికి స్వభాషాభిమానమును దృఢభాషిమానమును మొదల. ఉదారస్వభావులను పరోపకారులు నగు వీరి సౌకీల్యము ప్రశంసనీయును.

పీడిల సుబ్రహ్మణ్యము శ్రేష్ఠి గారు:—వీరు జేవాంగులు, జేటపాలెము వాస్తవ్యులు. ఇక్కడ పాకాలముగ బంగల వ్యాపారము చేయుచున్నారు. ఉదారులు, దానధర్మప్రయులు, సంఘసేవా పరాయణులు, ఆంధ్రోద్యమాభిమానులు, స్వభాషాప్రోత్సాహకులు. వీరు చెన్న పురాంధ్రసభ ప్రతిష్ఠాపవలలో నొకరు; సారంధమునుండియు లలితకళాభాషాకార్యదర్శిగ పనిచేయుచు సభాభివృద్ధికి పాల్పడుచున్నారు. సానాదుల చెన్న పురి నుంచు సమశేఖైయన రాష్ట్రీయప్రావ్యాకేతక భాషాహాస్యనంపమునకు సహకార్యదర్శిగ నెన్నుకొనఁబడిన సుప్రసిద్ధులు.

శ్రీ వత్సవాయ పేగరిలనరసింహము రావు గారు:—పూర్వగతి త్పత్రికలలో ప్రఖ్యాతి నెందిన క్షేత్రాభర సంస్థానాధీశులకు సమీప జ్ఞాతులను మోడెట్టునంపిరి వత్సవాయకుటుంబమునకు మూలపురుషు లగు శ్రీ బద్దరాజ భూపాలునికి మాడవ పురుషాంతరము వాగును నగు వత్సవాయ ముద్దరాజుగారికి పెంకలనరసింహ రాజు గారు రెండవ కుమారులు. వీరి తండ్రి, గారి యద్వితీయ విలేజు శీలము సుప్రసిద్ధము. వీ రాయుర్వేదమునందును ఛాయాపట గ్రహణాది చిత్రకళలయందును విశేష నైపుణ్యము నొందినవారు. వీరికి జేటానుటయందలి ప్రీతి. ఆయుర్వేదమునందు విశేష నిపుణత నొంది మేహవర్షపువులు మున్నగు ననివార్యరొగములను 9 దినములలో నివారింప గల యామధమలను గురిపెట్టి పత్తిర్తి గడించిరి. వీరి మేహరోగముగల చెన్న పురియందు జయప్రదముగ నిర్వహింపబడుచు, అనంభావుల లగు రోగుల వాకర్షించుచు గాక! వీరు నీదల కుచితముగ చికిత్స చేయుటకై యొక ధర్మజ్ఞేద్యాలయమును స్థాపించుటకు ప్రయత్నించుచుండట ప్రశంసనీయును.

గజ్జే పార్థసారథి శ్రేష్ఠి గారు :—చెన్న పురియందలి సుప్రసిద్ధకైళ్ళకుటుంబములలో వీరి దొకటి. వీరు గొప్ప వర్తకులు, బాణకర్మవహారవేత్తలు, ఉదారస్వభావులు, స్వభాషాభిమానులు, దానధర్మప్రియులు. ఇటీవల శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీదేవస్థానమునం బొక ధర్మకర్తగా నెన్నుకొనఁబడినారు. వీరి సామర్థ్యసంపదాదర్శ

ములు సంఘసేవాపరములై వీరికి గౌరవార్థి నాసాదించగల వని యూహింపఁబడుచున్నది.

గాయవోటి గిరిరావు పంతులు గారు:—వీరు చిత్తూరు మండలములోని మదనపల్లి వాస్తవ్యులు. గొప్ప విద్యార్థుల వేత్తలు, బాలీయవిశ్వవిద్యాలయమునకు ప్రధానాంగముగ మాజీబోవుచున్న కళాశాలను సంస్థాపించిన సుహాసీయులు. తాము సంపాదించిన విత్తము నెల్ల విద్యార్థివృద్ధికి వినియోగించి కీర్తి వడసినవారలు. ఆంధ్ర రాష్ట్రోద్యమమునకు ప్రజల సాహభూతి నొసగు దత్తమండల వాస్తవ్యులలో నొకరు. శేష బాలుగ సాలిటికి పిలిచరు.

హైందవశ్రీల లక్ష్మీనిలంసనభ:—క్రింది వారలలోని పేర్లు:—1. సీ. పట్టమూర్తి; 2. వీ. లక్ష్మనయ్య; 3. వీ. మున్నులక్ష్మీఅమ్మయ్య; 4. టి. వి. శేషగిరి అయ్యగారి భార్య; 5. ఎం. లక్ష్మీఅమ్మయ్య, (వైదికంబు); 6. మాసిగూడటి మొదలిగూర్ గారి భార్య; 7. పల్లా గొంద్రావల్లిఅమ్మ. రెండవవరుసలో 1. కె. ఆనమాబాయి, (వాయింబు = కికిరి); 2. వీ. మంగరాజయ్య; 3. మీనాక్షిఅమ్మయ్య; 4. కె. గంగమ్మయ్య; 5. ఎస్. అన్నసోమయ్య; 6. బాణకిఅమ్మయ్య; 7. అ. చిన్నయ్య. మొదలవలో 1. ఎస్. పార్వతి అమ్మయ్య; 2. కె. నాయగమ్మ; 3. వై. శుక్లదామయ్య; (వాయింబు నెక్రిటరీ) 4. డి. గంగమ్మయ్య; 5. వీ. చెల్లమ్మయ్య.

విస్సా కమలాక్షయ్య గారు:—ఈ వా మంది వాస్తవ్యులు అన్నమరాజు నానందాచార్య పంతులు గారి కొమార్తె. నెల్లూరు వకటంబి. రాజగోపాలు గారి సతీమణి. పసిలేనమునుండియు శ్రీ సంఘ సంస్కరణమునందును శ్రీ విద్యార్థివృద్ధి యందును కను నుత్సాహము గలిగి మిక్కిలి పాటుపడియె. నెల్లూరునందు వారమున కొకసారి శ్రీల నందటి నొకవోటి చేర్చి సద్యవయములగు ప్రసంగించి కాలము పుచ్చుచుండట కేర్పాటు చేయుటకై ఈమె చాల పాటుపడి కొంత కాలము అట్లు జగ్జుచుండెను. శ్రీలకుఁగాను ఏర్పాటుపఁబడిన పరితీలను కొన్నింటిని ఈమె దగ్గఱనుండి జరిపెను. ఈమె మిక్కిలి పసిలేనముననే అనగా 19-వ గంధర్వనముననే ఒక యాడు విడ్డను గని కాలగతి నొండెను. నెల్లూరు మండలమున జరిగిన యాంధ్ర శ్రీల సభలోని మొదటి తీర్మానము ఈమె వియోగమును గుఱించియె.

బాలీయవిశ్వవిద్యాలయములోని యాంధ్రవిద్యార్థులు:—ఆత సంవత్సరము జూలై నెలలో అఖిలభారతీయబాలీయ విశ్వవిద్యాలయమునకు ప్రధానాంగముగ మదనపల్లియందు నెల కొల్పబడిన విశ్వవిద్యాలయ కళాశాలయందు ప్రకృతము దేశములోని విభిన్నప్రాంతములనుండి వచ్చి సుమారు నందవంది విద్యార్థులు చదువుకొనుచున్నారు. అందు ఆంధ్ర దేశమునుండి వచ్చిన యవకుల సంఖ్య ప్రోత్సాహకరముగా నున్నది. వారిలో అన్యోన్యప్రేమానురాగము బుండుట కొక సంఘము “ఆంధ్ర బ్రాహ్మసమితి” యను నామమున నెలకొల్పబడినది. ఈ ఛాయాపతమున నున్నవారలు:—మొదటివరుస (నెలమీద భూవర్ణన వారలు):—నానుమంతప్ప

